Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

WIEN

¶ Tabula Rubricarum cuiuſcunq; capituli ſingulorum librorum: tam de Antiquitatibus q̄ de bello Iudaico ſecundum numerum librorum & cartharum.

¶ Incipit Liber primus.

De creatione cæli & terræ: & de operibus ſex dierum: & requie diei ſeptimi. cap. i. car. i.

d De plaſmatione protoplaſtorum: & de plantatione Paradiſi: & de introductione Adam & Euæ in ipſum. cap. ii. car. ii.

De tranſgreſſione protoplaſtorum: & de eiectione eorum de Paradiſo. cap. iii. car. ii.

De interfectione Abel per Cain: & de pœna qua mulctatus eſt Cain: & de duabus columnis lateritia & lapidea: in quibus conſcripſerunt filii Adam omnem diſciplinam rerum cœleſtium quam per ſe adinuenerunt. cap. iiii. car. ii.

De inundatione diluuii ſup terrā: & ubi Noe ſaluatus eſt cum generatiōe ſua p arcā. cap. v. car. ii.

Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis. orat nullam aquarum inundationem ulterius indu/ci ſuper terram: cap. vi. car. iii.

Deus annuit p̄cibus Noe: arcum pluuialem deſignans ei in teſtimonium fœderis. cap. vii. car. iii.

De morte noe: & de filiis eius. cap. viii. car. iii.

De Nēbroth filio cham: & de ædificatiōe turris: & de diſcordia diuerſar̄ linguar̄. cap. ix. car. iii.

De diſperſione gentium in uniuerſas terras: poſt ædificationem turris. cap. x. car. iii.

De filiis Iaphet filii Noe: & de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. cap. xi. car. iii.

de filiis Cham filii Noe: & de gentibus per eos inſtitutis. cap. xii. car. iiii.

Noe inebriatus: nudatus: irriſus: irriſorem filium maledictioni ſubdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. cap. xiii. car. iiii.

De filiis Sem filii Noe: ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis: & de ortu Abraæ. cap. xiiii. car. iiii.

Abraam ſecundum præceptum domini de Chaldæa migrat in Chananæam. cap. xv. car. iiii.

Abraam fame opprimente Chananæam: ægyptum ingreditur: ubi dignus & clarus habetur: di/ſciplinam arithmeticæ: & aſtrologiæ: contradens Aegyptiis: a quibus iterum regreſſus in Chana/næam: partitur terram cum Loth cognato ſuo. cap. xvi. car. v.

Sodomitæ congreſſi cum Aſſyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus Loth captiuus abducitur. cap. xvii. car. v.

Abraam irruens in Aſſyrios: Loth & captiuos Sodomitar̄ eripuit: cui regreſſo occurrit rex Sodo/mitar̄: & Melchiſedech rex ſolymor̄: deinde acceptopmiſſo diuino de poſteritate: genuit Iſmael: ipſeque circunciſus eſt præcipiente domino: & Iſmael: totaq; domus eius. cap. xviii. car. v.

De Abraam quomodo tres angelos ſuſcepit: a quibus audiuit & Saram filiū pituram: & Sodomi/tarum euerſionem: & de Loth: qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio: & de euerſione ſodomor̄ ſimul de eruptione Loth cum tota domo eius: & quomodo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis: cum reſpicit ciuitatem pereuntem: & de commixtione filiarum cum patre. cap. xix. car. v.

Quomodo Abraam migrauit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abraæ: ſed cor/reptus a domino reddidit eam ipſi intactam: & de natiuitate Yſaac. cap. xx. car. vi.

Q ūo abraā monente ſara: & p̄cipiente domino emiſit a ſe agar cum filio Iſmaele. cap. xxi. car. vi.

Abraam accepit mandatum a domino de immolatione Yſaac. cap. xxii. car. vi.

De morte ſara & ſepultura ipſius: poſt cuius mortē abraā accepit Cetura uxorē. cap. xxiii. car. vi.

Quomodo Yſaac quadragenarius duxit uxorem Rebeccam. cap. xxiiii. car. vii.

Abraam moritur: & ſepelitur in Ebron cum Sara coniuge ſua. cap. xxv. car. vii.

De conceptu uel partu Rebeccæ: & qūo Yſaac pegrinatus eſt in Geraris tpe famis: & quia cum ſe/nuiſſet: & caligarent oculi eius. benedixit Iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. cap. xxvi. car. vii.

Iacob timens fratrem fugit ad Laban in Meſopotamiam: ubi filias Laban Lyam & Rachel acce/pit uxores: cum ancillis earum Bala & Zelpha: ex quibus filios. xii. genuit: & unā filiam: quæ regreſ/ſo Iacob de Meſopotamia ad Chananæam: uiolata eſt a Sichem filio Emmor regis Sicimorum: qua re indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii. cap. xxvii. car. vii.

Mort Yſaac in Ebron: & ſepultura filiis ſuis: Rebecca uxore prius defuncta. cap. xxviii. car. ix.

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Quomodo Eſau & Iacob Yſaac filii habitacula diuiſerunt: & Eſau quidem Idumæam tenuit: Iacob autem Chananæam: cap. i. car. ix.

Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomniis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram in uidiam ſuſtinuerit fratrum. cap. ii. car. ix.

Quomodo idem ipſe in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in eum: factuſque inſignis & clarus: ibi fratres habuit ſubiectos. cap. iii. car. x.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Aegypto:& clarus ibi haberetur:descendit ad eum cum tota domo sua. cap.iiii.car.xiii.

De morte Iacob & de sepultura qua sepultus est in Ebron a filiis:de morte quoque Ioseph & fratrum eius. cap.v.car.xiiii.

De oppressione filiorum Israel in Aegypto per Pharaonem:& de natiuitate Moysi quem educauit filia Pharaonis:& adoptauit sibi in filium:& de sacrorum scriba qui uoluit interficere puerum cõculcantem coronam regis:quam puero rex imposuerat. cap.vi.car.xiiii.

Postquam creuit Moyses iniunctum est ei bellum Aethiopicum:ubi copulata ẽ filia regis Aethiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit Aegyptiorum. cap.vii.car.xv.

Moyses cognitis insidiis regis Aegypti latenter effugit & ueniens in Madiam:habitauit cum Raguele sacerdote:cuius filiam accepit uxorem. cap.viii.car.xv.

De rubo qui uidebatur Moysi quasi arderet:qui tamen non comburebatur:ubi audiuit mandatũ diuinũ ut reuertens in Aegyptum:liberaret filios israhel de oppressione Aegyptioꝝ. cap.ix.car.xv.

Moyses regressus est in Aegyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima eduxit filios Israhel de Aegypto in manu ualida. cap.x.car.xvi.

Quomodo Aegyptii pœnitentia ducti quod dimisissent filios Israhel insecuti sunt eos usque ad mare rubrum:quod diuisum uirga Moysi præcipiẽte domino:ingressi sunt filii Israhel:& sicco uestigio transierunt illud:Aegyptii autem persequentes ingressi sunt post eos:sed reuertente mare in seipsum:suffocati sunt fluctibus. cap.xi.car.xvii.

Incipit Liber tertius.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto sumens duxit ad montem Syna:multo itinere fatigatum. cap.i.car.xvii.

Quomodo pugnantes cum Hebræis Amalechitæ & qui cum eis erant deuicti sunt: & Israhel prædam hostium perceperunt. cap.ii.car.xviii.

Quia socer suum Ietro Moyses ad se uenientem ad montẽ Syna libẽter excepit. cap.iii.car.xix.

Quomodo persuasit ei ut distribueret populum per millenarios & centenarios qui prius inordinatus erat. cap.iiii.car.xix.

Quomodo hæc singula fecit Moyses socero monente. cap.v.car.xix.

Quomodo Moyses ascendit in Syna mõtẽ acceptasq; a deo leges:Hebræis dedit. cap.vi.car.xix.

De tabernaculo qd fecit Moyses in deserto ad honorẽ dei:ut tẽplũ esse uideretur. cap.vii.car.xx.

De arca qualiter facta sit:in qua tabulas legis collocauit. cap.viii.car.xxi.

De mensa propositionis:in qua oĩ septimana duodecim panes azimi ponebant. cap.ix.car.xxi.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. cap.x.car.xxi.

Quæ sunt uestimenta sacerdotum & pontificis. cap.xi.car.xxi.

Quomodo Aaron eligitur in sacerdotem:& quomodo Moyses purificauerit tabernaculum & sacerdotes:& quemadmodum de festiuitatibus:& singulis diebus fuerit cõstitutum. cap.xii.car.xxii.

Quia Moyses procedens a Monte Syna cum populo:eduxit eum ad locum qui dicitur Eserioth ubi murmurãtibus filiis Israel pro desiderio carnium dominus immisit Coturnices:& de plaga quæ secuta est esum carnium. cap.xiii.car.xxiiii.

Quomodo exinde Moyses duxit populũ ad fines Chananæoꝝ:unde misit exploratores.xii.q cõsiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:qui reuersi post quadraginta dies: terrorem & metum incusserunt filiis Israel:quasi non possent expugnare Chananæos:unde illi in desperationem adducti cõsilio inito decreuerũt redire in ægyptũ:Moyse & Aaron interẽpto:qre iratus nõ eos sed filios eoꝝ terrã repromissiõis itraturos:ipsos ãt p.xl.ãnos in deserto prædixit esse morituros. cap.xiiii.car.xxiiii.

Incipit Liber quartus.

Bellum Hebræoꝝ absq; notitia Moyses cõtra Chananæos gestũq; atq; deuictũ. cap.i.car.xxv.

Seditio Chore & plebis contra Moysen & fratrem eius de sacerdotio. cap.ii.car.xxv.

Quemadmodum Moyses instituit decimas dare leuitis & sacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi sacerdotis domini:cui successit Eleazarus filius ipsius. cap.iii.car.xxvii.

Quemadmodum commiserunt Seon & og reges Amorreorum bellum:uicitque eos Moyses & filii Israhel.terras eorum & ciuitates tenentes & hæreditate possidentes. cap.iiii.car.xxvii.

De Balach Moabitarum rege: seu de Balaam propheta cuius asina humana loquela usa est: qui post benedictiones quibus benedixit filiis Israhel consilium dedit Balach qualiter seduceret populum per mulieres Madianitas:& de ultione quæ secuta est: & seductos Hebræos:et seductores Madianitas:et ubi Moyses Iosue successorem sibi constituit. cap.v.car.xxvii.

Moyses alloquitur populum ante mortem suam: et tradidit ei librum legis:et quemadmodum ab hominibus est ablatus. cap.vi.car.xxix.

¶Incipit Liber quintus.

¶Quō Iesus duxit Hebræoꝝ exercitū:& dū pugnasset contra Chananæos: & deuicisset terram eoꝝ p sortes funiculoꝝ ē ptitus:& de morte ipsius iosue:& pōtificis Eleazari. cap.i.car.xxxiii.
Quō moriēte duce:filii israel fœliciter aliq̄nto tpe pugnauerūt cōtra Chananæos.c.ii.car. xxxv.
Quō ꝓducēte tempore israelitæ transcendētes patrias leges ad grandes ærūnas deducti sunt: & seditione facta:adinuicem pugnauerunt:huiusmodi causa pro qua delata est tribus Beniamin præter sexcentos uiros. cap.iii.car.xxxvi.
Quō post hanc afflictionē israelitæ rursus īpie agentes:opprimunt a Chananæis: & a Cursato rege assynoꝝ cui seruierūt ānis octo sed postea libertas eis restituta est p Zenizē belli filiū:principante ānis quadraginta:qui apud Phœnicas dicitur iudex. cap.iiii.car.xxxvii.
Quō rursus populus noster annis.x.& octo seruierunt Moabitis: & a quodā Aoth noīe seruitute priuatus sit eo principatum annis.lxxx.tenente. cap.v.car.xxxvii.
Quomodo Chananæis eos in seruitutē redigentibus p annos.xx.liberati sunt p Barachū & Debora:qui eoꝝ principes fuerunt. cap.vi.car.xxxvii.
Quō purgātes Amalechitæ cōtra israelitas uicerūt:eorūq; prouinciā afflixerunt ānis septē quos liberauit dominus p Gedeon:q sup populū fuit annis quadraginta. cap.vii.car.xxxvii.
Quō Abimelech filius Gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus suis excepto uno:& de pœna quā exoluit p fraterna cæde. cap.viii.car.xxxviii.
Quō israhelitæ relinquētes legē dei opprimunt ab Ammonitis:quos liberauit dominus p iepte Galaaditem qui tenuit principatū per sex annos. cap.ix.car.xxxviii.
Prænunciatio natiuitatis Samson: & fortitudo eius: & quantoꝝ malorum auctor fuerit Palæstinis. cap.x.car.xxxix.
Post mortē Sāson pfuit israhelitis Heli sacerdos & de Noemi uxore Elimelech: seu de Ruth Moabitide:quā duxit uxorē booz:pater Obed patris iesse:patris Dauid. cap.xi.car.xl.
De ortu Samuel ꝓphetæ:qui p̄dixit cladē israeliticā: filioꝝ Heli sacerdotis pditionē.c.xii.ca.xl.
Quō filii israhel pugnātes cū Palæstinis cesi sunt:filii Heli sacerdotis in bello pereunt: arca dei capta abducit:ipse sacerdos cōpto qđ factū est:de sella corruens:mortuus est:cū tenuisset principatum xl.annis.Continet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ septuagintasex. cap.xiii.car.xli.

¶Incipit Liber sextus.

¶Interitus Palæstinoꝝ & terræ eoꝝ:per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta:& quemadmodum eam remiserunt ad hebræos. cap.i.car.xli.
Quēadmodum Palæstinoꝝ exercitus super eos uenerit:& de uictoria Hebræorum: quā ducatu Samuelis prophetæ adepti sunt. cap.ii.car.xli.
Quod Samuel pp senectutem esset īfirmus:suis filiis res despensandas iniunxit. cap.iii.car.xlii.
Quod dū illi principatū bene non regerent:populus per iram petiuit regem. cap.iiii.car.xlii.
Prælium Saul sup Ammonitarū gentem:& uictoria hostiūq; uastatio. cap.v.car.xliii.
Quēadmodum denuo Palæstini pugnantes deuicti sunt ab hebræis. cap.vi.car.xliii.
Bellum & uictoria Saul cum Amalechitis. cap.vii.car.xliiii.
Quia prætiaricante Saul mandata prophetæ Samuel: alius rex Dauid iubente deo latenter est factus. cap.viii.car.xlv.
Quēadmodum denuo pugnauerāt palæstini aduersus hebræos adhuc regnante Saul & monomachia Dauid cū Golia:q palæstinoꝝ erat eximi⁹:eiusq; pēptio & defectio palæstinoꝝ.c.ix. car.xlv.
Quēadmodū miratus Saul fortitudinem Dauid:ei suā filiam copulauit. cap.x.car.xlvi.
Quēadmodum post hæc suspectum Dauid sibi rex Saul perimere festinauit. cap.xi.car.xlvi.
Quia sæpius Dauid per saul periculum mortis passus effugit:& secundo eum super se uenientem habens potestatem noluit interficere. cap.xii.car.xlvii.
Quēadmodum castrametantibus palæstinis:iterū hebræi bello deuicti sunt:& rex eorū saul pugnando mortuus est una cum filiis. cap.xiii.car.xlix.

¶Incipit Liber septimus.

¶Quomodo dauid quidem super unam tribum in Ebron ciuitate regnauit:& super aliam multitudinem filius saul. cap.i.car.li.
Quia eo interfecto dolo amicoꝝ omne regnum dauid accepit. cap.ii.car.lii.
Quō obsidens hierosolymam dauid:& capiens ciuitatē:expulit quidem ex ea Chananæos: & iudæos in ea constituit:& de amicitia facta inter ipsum:& irā Tyri regem. cap.iii.car.lii.
Quod secundo pugnantes contra se palæstinos in hierosolymis uicit:& de arca dei de cariathia-

rim in Hieroſolymam deducta. cap.iiii.car.lii.
Pugna quã habuit dauid cõtra palæſtinos & Moabitas:& Adrazarum regem:& damaſcenos:atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. cap.v.car.liii.
Quõ cõtra Ammonitas:& Meſopotamenos pugnauerit ac præualuerit. cap.vi.car.liiii.
Quoniã dauid concubuit cũ Berſabæe uxore Vriæ:& ipſum Vriam fecit occidi gladio filiorum Ammon:& de uerbo Nathan ad eũ miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.vii.car.liiii.
Quoniam Ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ Thamar:pro qua re Abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga Abſolon:& reuocatione ipſius ad patrem. cap.viii.car.lv.
Quõ dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus:dũ uero pugnaret cõtra ipſum patrem Abſolon cũ exercitu ſuo deperiit. cap.ix.car.lvi.
Quõ poſt mortẽ abſolon dauid reuerſus eſt ad regnũ:& ad ſedem regni hieroſolymam:& de ſeditione quã mouit contra eum ſeba filius bochri. cap.x.car.lvii.
De expiatione ſceleris:quod cõmiſit ſaul in Gabaonitas:cuius cã facta eſt fames in prouicia:& de ꝑliis aduerſus palæſtinos fœliciter geſtis:ſeu de ſortibus dauid. cap.xi.car.lvii.
Quomodo rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatũ domini:& de plaga:quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. cap.xii.car.lviii.
Rex dauid fœliciter uiuens in regno Salomoni filio mãdauit de ædificatione tẽpli & quantã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝑcioſoꝝ ꝑparauerit ad tẽpli ædificium. cap.xiii.car.lix.
Quomodo rex dauid ſenex factus & frigidus per adoleſcẽtulam uirginẽ noĩe Abiſag caleſactus eſt & de adonia filio dauid qui uſurpauit ſibi imperium:& quoniã ſolomon unctus eſt in regem iubente dauid patre eius:cui rurſus mandauit ædificationem templi:dans ei deſcriptionem & conſtitutionem ædificii. cap.xiiii.car.lix.
Rex dauid ſciens ſe moriturũ:& uocans filiũ ſuum ſolomonẽ:plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mandatoꝝ dei:& de his quos nouerat pœna dignos:poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſolomone:& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ. cap.xv.car.lx.

¶Incipit Liber octauus.

¶Quomodo ſolomon ſuſcepit regnum:& peremit Adoniã ioab & ſemmei. cap.i.car.lxi.
De ſapientia eius & intellectu:atq; diuitiis. cap.ii.car.lxi.
Quõ primus in hieroſolymis ædificauit templũ:& de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem:ſimul & de obitu ipſius. cap.iii.car.lxii.
Quõ ſubiectoꝝ quendam hieroboã fecerunt ſibi regem decem tribus recedentes a domo dauid & in duabus tribubus regnauit filius ſalomonis Roboam. cap.iiii.car.lxvi.
Quia ſeſach ægyptiorum rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymam:& ciuitate deuicta:diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. cap.v.car.lxvii.
Bellum hieroboã regis iſrahel cõtra filium Roboã abiã:& triumphus abiæ. cap.vi.car.lxviii.
Quia generationẽ oẽm hieroboã qdam noĩe Baaſa pimens:ipſe tenuit pricipatũ.c.vii.car.lxviii.
Bellũ æthiopũ cõtra hieroſolymitas:regnãte ſup eos aſa:& cædes æthiopũ. cap.viii.car.lxviii.
Quia gñatiõe Baaſã pempta:regnauit ſup iſraelitas amari:& poſt eũ filiꝰ eiꝰ achab.ca.ix.ca.lxix.
Quomodo regnante achab prophetauit Helyas:& de ſignis quæ fecit:& quia diſcipulum elegit Eliſæum. cap.x.car.lxix.
De morte Naboth & agri eius poſſeſſione iniuſta:& qa Adath damaſci & ſyriæ rex ſecundo Zahab pugnauit & uictus eſt:& de religiõe ſeu gloria ioſaphat regis hieroſolymoꝝ. cap.xi.car.lxx.
Quõ Achab cõtra ſyros pugnando deuictus eſt:& ipſe diſperiit. cap.xii.car.lxxi.

¶Incipit Liber nonus.

¶Quẽadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra Moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. cap.i.car.lxxi.
De Ochozia rege iſrahelitarũ:ſeu de mirabilibus Heliæ prophetæ:& qꝫ ſublatus ẽ ab hominibus relinquens diſcipulum Heliſæum. cap.ii.car.lxxii.
Rex ioram:rex ioſaphat:& rex idumææ caſtra mouentes contra Moabitas:depopulati ſunt terram eoꝝ:& de morte ioſaphat:deq; mirabilibus helyſei prophetæ. cap.iii.car.lxxii.
Caſtra ſyroꝝ & damaſci cõtra ioram regem iſraelitarũ:& quõ ipſe obſeſſus in Samaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitaueriti& de morte Adezer regis damaſci:cui ſucceſſit Azahel ſeruus eius:qui multis malis affecit iſrael. cap.iiii.car.lxxiii.
Quõ equocus regis iſrael ioram rex hieroſolymorum:rerum apice potitus poſt ioſaphat & fratres & paternos amicos occiderit.q; faciente iniquitate:idumæa receſſit ab eo:& irruentibus ſup eũ arabis:domus eius uxores & filii piter corruerũt:poſtquã calamitatem & ipſe mortuus ẽ:cui ſucceſſit fi

lius qui ſolus euaſerat:nomine ochozias. cap.v.car.lxxiiii.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus nomine Hieu interfectus:ſimul & hieroſolymorum rex Ochozias:qui Hieu mortuo ioram regnauit in Samaria:& extermiauit domũ Achab & culturam Baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſum:filios eius eſſe regnaturos uſque in quartam generationem. cap.vi.car.lxxiiii.

Quia achab regis filia noīe Athalia:poſt mortem filii ſui Ochoziæ Hieroſolymis imperauit: qua interficiens pontifex Ioiadas:filium Ochoziæ ioas conſtituit regem. cap.vii.car.lxxv.

Caſtra Azahel regis Damaſcenoꝝ ſuper iſraelitas: & quẽadmodum uaſtata eorum prouincia & ciuitate Samaria:rurſus poſt breue tempus caſtrametatus contra hieroſolymitas: multaſq; pecunias ab eorum rege percipiens:remeauit in Damaſcum:& de morte Heliſæi prophetæ: ſeu de uirtute quã oſtendit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. cap.viii.car.lxxv.

Quia Amaſias hieroſolymoꝝ rex caſtrametatus contra idumæos & Amalechitas:deuicit eos:& de contemptu ipſius in dominum. cap.ix.car.lxxvi.

De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitarum:qui pugnans deuicit eum: & captum duxit hieroſolymam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit: & regreſſus eſt Samariam. cap.x.car.lxxvi.

Bellum hieroboã regis iſraelitarũ cõtra Syriam:& hiſtoria ionæ prophetæ:& de Ozia filio Amaſiæ rege hieroſolymoꝝ:quo gentes in circuitu poſitas ſubiugarit: & quam clarus fuerit:qui tamẽ uẽ dicans ſibi honoꝝẽ pontificalẽ lepra percuſſus eſt:& deficiens obiit. cap.xi.car.lxxvi.

De malis quæ prouenerunt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus Aſſyriorum: & de ioathã Oziæ filio rege hieroſolymoꝝ:& de prophetia Naum prophetæ. cap.xii.car.lxxvii.

De malis q̃ paſſus eſt rex Achaz a Raſin rege Syriæ:& Phaceia rege iſrael: quare miſit nũcios ad regem Aſſyrioꝝ petens ab eo ſolatiũ:qui ueniens Damaſcũ cœpit: raſin regem eius occidit damaſcenos tranſtulit:& aſſyrios in Damaſco cõſtituit iſraelitas quoq; grauiter afflixit. cap. xiii.car.lxxvii.

Quia rex Aſſyrioꝝ Oziam regẽ iſrael fecit ſibi tributarium:& de Ezechia filio Achaz rege hieroſolymoꝝ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:& quia ſpreuit regem Aſſyrioꝝ. cap.xiiii.car.lxxviii.

Quomodo Salmanaſar rex Aſſyrioꝝ caſtrametatus contra Samariam:annis tribus eam obſidens cœpit:regẽ eius Oziam captũ abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit:in Mediam & pſida gentes alienigenas poſuit in Samaria. cap.xv.car.lxxviii.

¶Incipit Liber decimus.

¶Bellũ regis Aſſyrioꝝ Sẽnacherib contra hieroſolymã:& Ezechiæ regis oppꝫſſio. ca.i.car.lxxix.

Quẽadmodum deperiit aſſyrioꝝ exercitus una nocte:& rex eorum domũ reuerſus. filiorum inſidiis interemptus eſt. cap.ii.car.lxxix.

Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortẽ quindecim annis adiectis ſibi a domino ſuperuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorẽ regni Manaſſen. cap.iii.car.lxxix.

Quia caſtrametati contra eũ Chaldei & Babylonii reges:& captũ agentes duxerunt in Babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes:miſerunt rurſum eum in regnum & de ioſia rege: quam religioſus & iuſtus fuerit. cap.iiii.car.lxxx.

Quomodo ægyptioꝝ regem Nechaon agentem exercitum contra Babylonios: & per iudæã iter facientem prohibuit rex ioſias:pugnaq; cõmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymam defunctus ẽ: cuius filium ioacham regem hieroſolimytæ fecerunt. cap.v.car.lxxxi.

Quẽadmodum cõgreſſus eſt Nechaon contra Babyloniæ regẽ circa euphratẽ fluuium: & reuertẽs in ægyptum:uocatum ad ſe ioachã regem hieroſolymorum filium. Ioſiæ uinctũ duxit in ægyptum fratrẽ uero eius heliachim in Hieroſolymis conſtituit regẽ:mutans ei nomẽ ioachĩ. ca.vi.car.lxxxi.

Bellum Nabuchodonoſor regis babyloniorum cõtra Nechao regem ægypti quo deuicto:& omni Syria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege ægypti erat:uenit hieroſolymam: & regem eius ioachim fecit ſibi tributarium. cap.vii.car.lxxxi.

Quomodo tertio ãno poſt diſceſſum regis Babylonis:ioachĩ denuo ægyptios ẽ ſecutus:cui pphetauit Hieremias de pditiõe ſua & ciuitatis futura p regẽ Babylõis:q̃ & euenit:nã nõ poſt multũ tp̃s Nabuchodonoſor caſtrametatꝰ cõtra eũ:& ſuſceptꝰ ĩtra citatẽ:ioachĩ qdẽ pemit filiũ uero eiꝰ ioachĩ cõſtituit regẽ:& multos captiuos duxit ĩ babylonẽ:ũter quos erat ezechiel ppheta.c. viii.car.lxxxi.

Quõ pnia ductus rex Babylonis:eo q; ioachĩ feciſſet regẽ:miſſo exercitu eũ in hieroſolymis obſẽdit:q accepto iureiurando:ut nihil pateret malis:nec ipſe:nec citas matrẽ & amicos tradidit obſides: ſed rex Babylõis rupit iuſiurandũ:nã regẽ cũ matre & amicis:ſimul ẽt cum omni iuuentute ciuitatis uictũ p̃cepit ad ſe adduci:patruũ uero eius Sedechiã regẽ conſtituit ĩ hieruſalẽ. cap.ix.car.lxxxi.

Quomodo ẽt hunc audiens ægyptiis p̃bere ſolatia:& amicitias cũ eis habere caſtrametatus contra hieroſolymam:ſori eam obſeſſione cœpit:& incenſo tẽplo Sedechiam & populũ migrauit ĩ Babyloniam:in qua tranſmigratione fuerunt:Daniel:Ananias:Azarias:Miſael:uaſa quoq; ſancta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. cap.x.car.lxxxi.

Quomodo Godoliam præfecit prouinciæ rex Babylonis:quo percuſſo a quodam Iſmaele:timẽtes reliquiæ iſrael regem Babylonis:intrauerunt ægyptum quod nõ ceſſit eis ĩ proſperum:nam rex Babylonis poſt tempus intrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudæos uero qui illo fugerant:captiuos duxit in Babyloniam. cap.xi.car.lxxxii.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per Danielem:trium quoq; puerorũ in fornacem imiſſio:ſed nulla leſio. cap.xii.car.lxxxiii.

Regum babylonicorum inuicem ſucceſſio: & per mortẽ ablatõ regni Babylonici ſub Baltazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.xiii.car.lxxxiiii.

Daniel ſub Dario in lacum leonum immiſſio: ſed nulla leſio honor & claritas daniel & prophetiæ eius. cap.xiiii.car.lxxxv.

¶Incipit Liber.XI.

¶Qualiter Cyrus perſarum rex iudæos a Babylonia ad propriam redire terram: & templum reædificare præcepit:dans eis pecunias. cap.i.car.lxxxvi.

Quõ prohibuerunt eos pſides regis:templum reædificare impedientes. cap.ii.car.lxxxvi.

Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyſes accipiens regnũ interdixit omnino iudæis tẽplũ reconſtruere. cap.iii.car.lxxxvi.

Quia darius rex Perſarum Hyſtaſpis filius honorauit gentem Iudæorum: & templum eius ædificauit. cap.iiii.car.lxxxvi.

Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.car.lxxxviii.

Quomodo regnãte Artarxerxe:gens iudaica pene cuncta delata eſt. cap.vi.car.lxxxix.

Qualiter Vagoſus dux Artaxerxis:iuniorꝭ multa in iudæos iniurioſa cõmiſit. cap.vii.car.xcii.

Quanta iudæis rex Macedonũ Alexãder bona fecit:poſtquã iudæam obtinuit. cap.viii.car.xcii.

¶Incipit Liber.XII.

¶Vt Ptolemæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. cap.i.car.xciiii.

Qualiter filius eiuſdẽ Ptolemæi q Philadelphus appellatus ẽ: leges iudæorꝭ ĩ græcã trãſtulit linguã:multoſq; captiuos Eleazaro prĩcipi ſacerdotũ dõauit:& ornamẽta deo deuouit. c.ii.car.xciiii.

Quẽadmodum honorauerunt reges aſiæ gentẽ iudæorum:ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. cap.iii.car.xcvi.

De infœlicitate iudæorum quam poſtea emendauit ioſepus filius Tobiæ: componens amicitias cum Ptolemæo cognomine Epiphane. cap.iiii.car.xcvi.

De amicitiis Lacedæmoniorꝭ factis cum Onia prĩcipes ſacerdotum iudeæ gẽtis.cap.v.car.xcvii.

Seditio potentium inuicem iudæorum: quorum quidam tranſierunt ad Antiochum Epiphanẽ leges patrias relinquentes:ipſe autem Antiochus exercitum ducens:& hieroſolymam ciuitatem tẽplumq; uaſtauit. cap.vi.car.xcviii.

Qualiter uetante Antiocho iudæos patriis uti legibus:Mathathias filius ioannis regem contempſit:& ducẽ Antiochi interemit. cap.vii.car.xcviii.

De morte Mathathiæ:qui ualde ſenex defunctus:filiis ſuis gubernationem reliquit:ex quibus iudas Machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trãſgreſſores iudæos puniuit:terram ſuam ab omni malo purgauit. cap.viii.car.xcix.

Quẽadmodum duces Antiochi apolonius & Seron congreſſi cum iuda:victi interierũt: & quia Antiochus Lyſiæ cuidam gubernationem regni relinquens: ipſe abiit in Perſida congregare pecunias. cap.ix.car.xcix.

Quẽadmodum Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus cõtra Iudam ueniens victus perijt:poſt quem triumphum Iudas ingreſſus hieroſolymam:templũ purgauit:altare ſtatuit: hoſtias deo immolauit: cum iam tres anni pteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. cap.x.car.xcix.

Vt Iudas bellũ gerens cõtra idumæos & cõtra Ammonitas triũphãs ſubiecit eos. cap.xi.car.c.

Qualiter Simon frater eius militãs cõtra Tyron ac Ptolemaidẽ edomuit eos: & quia ipſe Iudas bis congreſſus cũ Timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. cap.xii.car.c.

Qualiter Antiochus nomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt. cap.xiii.car.c.

Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũq; militã cõtra iudæos cũ Lyſia ꝓducẽs iudã in tẽplo cõcluſit. multoq; obſidionis tpe tranſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p Philippum quẽdam amicitias cum iuda fecit:& ita decenter ab iudæa diſceſſit. cap xiiii.car c.

Demetrius Seleuci filius fugiens a Roma:& peruenies Tyrum:impoſuit ſibi diadema: interfecto Antiocho Eupatore:cum duce ſuo Lyſia:& de Bachide quem miſit Demetrius cum exercitu comprãhendere iudam. cap.xv.car.ci.

Qualiter dux nicanor poſt Bachidẽ deſtinatus aduerſus iudã:cum exercitu piit. cap.xvi.car.ci.

Iudas mittẽs Romã:rogabat p nũcios:Romanos ſibi auxiliatores eſſe & amicos cap.xvii.car.ci.

Quod rursus post mortem Nicanoris ad Iudæam Bachides transmissus triumphauit: & quem ad modum pugnans prostratus est. cap.xviii.car.cii.

¶Incipit Liber.XIII.

¶Qualiter Ionathas frater Iudæ defuncto eo ducatum suscepit. Et quemadmodum Bachidē de bellans: facere eum amicitias secum: & a prouincia coegit abscedere. cap.i.car.cii.

De alexādro Epiphanis antiochi filio ueniēte a Syria: ducēte bellū cōtra demetriū. Et q̄liter demetrius legationē ad Ionathā trāsmittēs: cōponit cū eo amicitias: donaq; ei multa p̄buit. c.ii.car.cii.

Quomodo Alexander hæc audiens: & uincens Demetrium principem sacerdotum Ionathan ordinauit. cap.iii.car.ciii.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolemæo: per idem factis tempus: & ut ædificauit templū quod Oniæ dicitur: secundum illud quod Hierosolymis erat. cap.iiii.car.ciii.

Quemadmodum Alexander. defuncto demetrio: accepit regnum Syriæ: iuncta sibi in matrimonium filia ptolemæi: & quia amicitias cum Ionatha faciēs magnifice eum honorauit. cap.v.car.ciii.

Vt demetrius demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cum exercitu conturbauit Alexandrū fama aduentus sui. Et de Apollonio duce alexandri: qui bellum mouit aduersum Ionathan: ipso tamen Ionathe triumphum obtinente. cap.vi.car.ciiii.

De insidiis quas Alexander parauit ptolemæo: quas deprehendens ptolemæus: iratus ablata eius matrimonio filiam suam iunxit demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra alexandrum: quo deuicto ipse quoque periit. Demetrio asiæ principatum obtinente: qui & amicitias fecit cum Ionatha: confirmans ei principatum sacerdotii. cap.vii.car.ciiii.

De Tryphone apameno: qui bellans contra demetrium: antiocho filio alexandri tradidit principatum componens amicitias cum Ionatha. cap.viii.car.cv.

Quemadmodum Tryphon demetrio a parthis capto: contra fœdus fraudibus Ionathan comprehendens interfecit. Fratremque eius Simonem cui gens iudæorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime præualuit. cap.ix.car.cvi.

Quomodo Tryphon occiso Ionatha: perfidus existens antiocho alexandri filio: qui Theos nominabatur: ipsum interemit: & obtinuit principatum eius: cuius insolentiam declinans exercitus cōtulit se ad Cleopatram uxorem demetrii: quæ uiduata morte eius: fratrem ipius antiochum qui pius dicebatur: ad nuptias suas & ad imperium inuitabat. cap.x.car.cvi.

Quomodo antiochus cognomento pius: positus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui demetrii: & crescens indies: exercitum produxit aduersus Tryphonem: quem obsidens in dora castello: accepit auxilium & solatium a Simone principe sacerdotum: & de morte Tryphonis. cap.xi.car.cvii.

Quemadmodum Tryphone interempto: Antiochus oblitus beneficiorum Simonis Cēdebeuit cum exercitu misit ad expugnādū eum: quem tamē simon pugnās fortiter deuicit. cap.xii.car.cvii.

Quod a genero Ptolemæi in conuiuio dolo peremptus est simon. Ptolemæus autem uinciens uxorem: & duos filios eius: principatum ipse tenere conatus est. cap.xiii.car.cvii.

Vt nouissimus filiorum simonis Hyrcanus ducatum accipiens: obsedit multo tempore Ptolemæum in castello quod dagon uocatur. cap.xiiii.car.cvii.

Quemadmodum antiochus exercitum ducens contra Hyrcanum: castra soluit: accipiens ab Hyrcano talenta trecenta: & amicitias cū eo composuit. cap.xv.car.cvii.

De Hyrcani militia post mortem antiochi apud parthos defuncti contra Syriam: & q̄ multas potentes ciuitates obtinuit. cap.xvi.car.cvii.

De amicitiis alexandri Zabīne cognomīe cū Hyrcano: & qūo deuictus ab Hyrcano ātiochus Cyzicenus amisit iudæā: & de fœlicitate uel pace iudæoꝝ Hyrcano principatū agente. c.xvii.car.cviii.

Quo defuncto Hyrcano: filius eius aristobulus suscipiens principatū: primus sibi diadema imposuit: fratribus suis præter antigonum in uincula coniectis: qui etiam matrem suam uinculis & penuria consumens: ipsum quoq; antigonū fratrem suum quem consortem regni habebat accusationibus inuidoꝝ alienatus ab eo iussit interfici. cap.xviii.car.cviii.

Quemadmodum defuncto aristobulo: frater eius alexander succedens in principatu: contra syriā & phœnicem: & arabiam exercitum ducens: multas gentes subegit: & de ptolemæi Latiri contra alexandrum pugna & uictoria. cap.xix.car.cix.

Quō pugnans demetrius Ceraunus contra alexandrū: uicit eum. cap.xx.car.cx.

Antiochi q liber pater dicebat militia contra iudæā atēq; ptium arethæ regis contra alexandrū quē & deuincens: cū pactis a iudæa discessit: & de morte alexandri. cap.xxi.car.cx.

Quemadmodū post alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouē annos rexit: & uiuens cū pace gloriaq; defuncta est. cap.xxii.car.cx.

¶Incipit Liber.XIIII.

¶Quemadmodum post mortem alexandræ nouissimus eius filius aristobulus: contra Hyrcanū fratrem pro regno bellauit. cap.i.car.cxi.

De antipatro patre Herodis qui iuuabat patrē Hyrcani:aduersus Aristobulū. cap.il.car.cxl.
Cum suscepisset Hyrcanus exercitū:& contra Aristobulū produxisset:& in pugna uicisset:ad Hierosolyma eū psecutus est:ubi cum exercitu obsidebat ciuitatē. cap.iii.car.cxi.
Qualiter Scaurꝰ ab Armenia Magnus Pompeius ad partes Syriæ transmisit & ꝙ legati uenientes Hyrcani & Aristobuli:auxilia petierunt. cap.iiii.car.cxii.
Quēadmodū Aristobulus cū intellexisset Pompei cōsiliū:ad sua discessit:aduersus quē indignatus Pōpeius exercitū pduxit:& Aristobulū in alexandriū castellū fugauit. cap.v.car.cxii.
Quēadmodū aristobolus grauiter ferēs ꝙ pter spem sibi a Pompeio euenisset:bellū pauit sed postea pœnitens pacē postulauit:pecunias offerens:quas tamen minime soluit. cap.vi.car.cxii.
Qualiter irritatus Pōpeius aristobulū ligauit:& ad ciuitatē obsidēdā accessit. cap.vii.car.cxii.
De modestia Pōpei & religiositate:qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias:licet multæ fuissent:& qa aristobulū romam victū cū filijs perduxit. cap.viii.car.cxii.
De modestia Pōpei & religiositate:qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias:licet multæ fuissent:& qa aristobulū romam victum cū filiis perduxit. cap.ix.car.cxiii.
De Scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū absentē produxit. cap.x.car.cxiii.
Quēadmodū aristobuli filius alexander fugiens Pompeiū ad iudæā pœnit:ubi multo exercitu congregato:bellū contra Hyrcanū & antipatrū produxit. cap.xi.car.cxiii.
Quemadmodum cum flexisset alexandrum mater sua tradere se cum castellis:Gabinius alexandrum dimisit. cap.xii.car.cxiii.
De aristobulo qui cum a Romana ciuitate ad iudæam fugisset:tentus a Gabinio:rursus captiuus transmissus est. cap.xiii.car.cxiii.
De Crassi successoris Gabini contra parthos expeditione & ascensus eius in iudæam:pecuniarū ꝙ templi de populatione. cap.xiiii.car.cxiii.
Vt Cæsar Aristobulum soluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudæam transmittere a Pōpeianis ueneno necatus est. cap.xv.car.cxiiii.
Qualiter Scipio alexandrum aristobuli filium securi percussit. cap.xvi.car.cxiii.
De expeditione Cæsaris ad ægyptum:& quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dederint:iudæosq auxiliatores ei fecisse. cap.xvii.car.cxiiii.
Quemadmodum antipater cū bene pugnasset:amicitiā Cæsaris acquisiuit. cap.xviii.car.cxiiii.
Vt Cæsar antipatro tutelam iudææ credidit:& epistolæ cum senatusconsulto de amicitiis iudæorum directe sunt. cap.xix.car.cxiiii.
Qualiter antipater filiis suis Hyrcano & Herodi gubernationē habēdā pmisit. cap.xx.car.cxv.
Quēadmodum Sextus Cæsar cognatus magni Cæsaris dona cœpisset ab Herode duce Galilææ & maximum eum inferioris Syriæ principem ordinauit. cap.xxi.car.cxv.
Vt Cassius defuncto Cæsare cum contra iudæam ascendisset:& prouinciam deuastasset septingēta talenta ab eis exegit:& qualiter Herodes circa pactionē pecuniæ Cassio studiosus apparuisset:& mors Malchi:qui contra Herodem seditionem excitauit. cap.xxii.car.cxvii.
De morte legatorum iudææ:qui cum ad Antoniū post uictoriam Macedonicam:in Syriam uenissent:indignantem inuenerunt:ꝙ Herodem accusarent. cap.xxiii.car.cxviii.
De expeditione Parthorum contra Syriam:per quam Aristobuli filius Antigonus regno restituitur. cap.xxiiii.car.cxviii.
Quemadmodum Herodes cum Romam uenisset:multasq pecunias promisisset: & a senatu uel Cæsare rex iudææ pronunciatus est. cap.xxv.car.cxix.
De nauigatione Herodis ab Italia in iudæam:pugnaque contra Antigonum:militiaque Romana:& Sylano duce. cap.xxvi.car.cxix.
Quēadmodū Hierosolymā Sossio uel Herode obsidētibus:ātigonus interiit. cap.xxvi.car.cxxi.

¶Incipit Liber XV.

¶Qualiter capta ciuitate per Sossium & Herodem: Antonius quidem Antigonum in Antiochia interemerit:Herodes autem quadragintaquinque ex amicis illius primates Hierosolymorum reuersus extinxerit. cap.i.car.cxxi.
Quomodo Hyrcanus primus rex iudæorum:& princeps sacerdotum a Parthorum rege Arsace dimissus:ad Herodem reuersus est. cap.ii.car.cxxi.
Quemadmodum Herodes aristobulum uxoris suæ Mariannæ fratrem:principem sacerdotum ordinauit:& paulopost occidit. cap.iii.car.cxxii.
De Cleopatra:ut iudæorum & arabum regnis insidiata:partem eorum ab antonio postulauit:& ad iudæam peruenit. cap.iiii.car.cxxiii.
Quemadmodum Herodes debellasset aretham tempore quo antonius a Cæsare in antiochia pugna deuictus est. cap.v.car.cxxiii.
De terræmotu per iudæam facto:& intermitione hominum uel iumentorum:& de sermone Herodis quem ad iudæos de instauratione belli contra arabas fecit. cap.vi.car.cxxiii.

Quēadmodū Herodes neceſſario ꝓfecturus ad Cæſarē uictorē:hyrcanū extinxit.c.vii.car cxxiiii.
Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet:cui per Syriam in ægyptum eunti aduerſus Antonium & Cleopatram ſuſceptionem parabat. cap.viii.car.cxxv.
Quemadmodum Herodes cū in ægyptum pueniſſet a Cæſare multipliciter honoraſ:& de interfectione uxoris ſuæ uel aliorꝫ de genere Hyrcani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus ad inuentionibus more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. cap.ix.car.cxxv.
De fame ꝓ iudæā & Syriam facta:& ut ſeruauit populos & ciuitates Herodes:& rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas:& de Eſſeno quodā qui diuinationis habuit notitiam. cap.x.car.cxxvii.
Qualiter templum poſt ſexcentos annos depoſuit:& aliud duplum condidit.cap.xi.car.cxxviii.

Incipit Liber.XVI.

Quēadmodū Herodes filios ſuos alexandrū & ariſtobulū de Roma in domū ſuā reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabant mortē matris ſuæ in Salome & cæteris quorꝫ accuſatione mater eorꝫ dānata fuit:& quia pater eorꝫ hoc diſſimulans:uxores nobiliſſimas eis iunxerit. cap.i.car.cxxix.
Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudæam uenire:& profectio Agrippæ ad Oniam. cap.ii.car.cxxix.
Quod herodes multis nauigationū circuitionibus ſecūdo uenit ad Agrippam.cap.iii.car.cxxix.
Interpellatio iudæorꝫ ad agrippā ī Onia pñte herode:de qbus Græcos accuſabāt:c.iiii.car.cxxx.
Quemadmodum agrippa confirmauit eis leges:Herodeſq; ad propria rediit. cap.v.car.cxxx.
Qualiter allocuturus eſt herodes Hieroſolymitas:& quartum partem eis fiſcalium preteriti anni conceſſit. cap.vi.car.cxxx.
Vt perturbatio domus Herodis facta eſt: Alexander & ariſtobulus filii herodis indignationem habentes aduerſus Salomen ſororem regis:& Ferora,fratrem eius:propter mortem matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. cap.vii.car.cxxx.
Quemadmodum Herodes indignatus filiis alexandro & Ariſtobulo:præpoſuit eis antipatrum de priuata uxore genitum:ipſos autem ad Cæſarem deducens accuſauit. cap.viii.car.cxxx.
De Alexandri ſatiſfactione coram Cæſare:& reconciliatione cum patre. cap.ix.car.cxxxi.
Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris : & mira uel clara opera eius. cap.x.car.cxxxi.
Oppreſſio Iudæorum per aſiam & Libyam:& legatio ipſorum pro hoc ad Cæſarem:exemplar quoque Cæſaris & agrippæ:quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. cap.xi.car.cxxxii.
Quemadmodum egens herodes pecuniis:deſcendit ad ſepulchrum dauid:& terrore imaginum territus tumulum deſuper ſtatuit:& rurſus de perturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. cap xii.car.cxxxii.
Vt archelaus rex Cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipſe in Cappadociam:Herodes autem Romam profectus eſt. cap.xiii.car.cxxxiiii.
Diſceſſio habitantium Traconem a regno herodis & uaſtatio ꝓ duces eius:& de tranſfugis qui de Tracone ,puicia ad arabiā receſſerūt:quos recepit ſylleus ,procurator regis arabiæ.c.xiiii.c.cxxxiiii.
Qualiter herodes a Roma reuerſus in arabiam tranſfugas poſtulabat:quos cum non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoque debellauit. cap.xv.car.cxxxiiii.
Quemadmodum ſylleus accuſauit coram Cæſare herodem de incurſione quam in arabia fecerat & ꝙ indignatus Cæſar dura uel grauia reſcripſit ei:quare herodes placare uolens Cæſarem:miſit romam Nicolaum damaſcenum. cap.xvi.car.cxxxiiii.
Criminationes Euryclis Lacædemonii contra filios ad patrem Herodem : & quia ligaſſet eos pater:& ad Cæſarem ſcripſiſſet. cap.xvii.car.cxxxiiii.
Vt per Nicolaum accuſatione liberatus herodes eſt apud Cæſarem : Sylleus autem accuſator herodis mortī adiudicatus eſt. cap.xviii.car.cxxxv.
Qualiter Cæſare ptātē pbēte:cōcilio ī Beryto habito accuſauit filios herodes.cap.xix.car.cxxxv.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in alexandrio. cap.xx.car.cxxxvi.

Incipit Liber.XVII.

Qualiter Antipater odio hītus eſt ab oī gēte pp interfectionem fratrū ſuorꝫ.cap.i.car.cxxxvi.
Qualiter Herodes rex filios Alexandri & Ariſtobuli filiorum ſuorum adoptans:filiam Feroræ illis deſponſauit & antipatri:& qualiter antipater perſuaſit patri deſponſationem in ſuos tranſferre filios:& qualiter Herodes aduerſus Traconitas uolens munitus exiſtere: Zamarim iudæum qui de Babylone diſceſſerat:& in antiochia degebat euocans ibi conſtituit:& utebatur illo oppoſito aduerſus Traconitas. cap.ii.car.cxxxvii.
Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa Feroram erant : uolens pet illos inſidiari patri & qualiter agnoſcens ſoror regis Salome clam denunciauit fratri:& de interfectione Phariſæorum regi aduerſantium. cap.iii.car.cxxxvii.
Qualiter rex Herodes præcepit fratri ſuo Feroræ : ut excluderet uxorem ſuam : aut eius regno

diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eũ ſcribebat amicis in Roma: ut ſcriberent patri eius ac perſuaderent: ut mitteret eum ad Cæſarem cum pecuniis quod perſuaſum eſt Herodi filiumq; tranſmiſit: & de morte Feroræ fratris Herodis. cap.iiii.car.cxxxvii.

Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ: q; ueneno periſſet: & qualiter Herodes exquirens reperit contra ſe uenenũ patũ a filio antipatro: & ꝓcrutatus antipatri cognouit inſidias. cap.v.car.cxxxviii.

Nauigatio antipatri de Roma ad patrẽ: & qualiter a Nicolao Damaſceno Herodis amico fuerit accuſatus: ꝓſidẽtibus in iudicio Varone q̃ntilio & ipo Herode cũ amicis utrorũq; in quo iudicio antipater multifarie cõuincit de facta conſpiratione in patrẽ intantũ ut uenenũ patri a filio ꝓparatũ in mediũ ꝓferret q̃d ad expimẽtũ iuſſu Varonis bibẽs unus dãnatoꝝ: ſtati mort. cap.vi.car.cxxxviii.

Herodes ãtipatrũ filiũ miſit in uincula: & legatio miſſa ab herode ad Cæſarẽ de filio. c.vii.car.cxl.

De ægritudine Herodis: & ſeditione iudæoꝝ: & qa deſperans oẽs optimates iudæoꝝ ꝓcepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportatæ ſunt ei litteræ ab legatis ad Cæſarẽ miſſis: habentes dãnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam: & quia inualeſcente ægritudine malum purgans: cultro ſe interemiſſet ſi prævenctus non fuiſſet. cap.viii.car.cxl.

Qualiter antipater putans Herodem defunctũ locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua: & propter hæc antipatri peremptio. cap.ix.car.cxli.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem: & diſtribuio inter eius filios: & qualiter archelaum præfecit deinde mors ipſius. cap.x.car.cxli.

Epiſtola Herodis ad exercitum: & admonitio fidei ſeruandæ circa filium eius archelaum qui ſtatim eleuatur in regnum. cap.xi.car.cxlii.

Sepultura Herodis in Herodio caſtello: & fauor archelai regis ad populum: & populi ad ipſum. cap.xii.car.cxlii.

Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus archelaum in feſtiuitate azymorum: & qualiter archelaus tria milia ex eis interemit: ipſe uero nauigauit ad Cæſarem: credens regnum Philippo fratri ſuo. cap.xiii.car.cxlii.

Qualiter archelaõ Romam aſcendente: Sabinus qui erat in Syria Cæſaris curator aſcendit in hieroſolymam uiolenter expetens herodis pecunias & caſtella a curatoribus archelai. c.xiiii.car.cxlii.

Qualiter perſuaſerũt curatores populo arripere arma: & occidere Sabinum uel Romanum exercitum in antonia conſtitutum. cap.xv.car.cxliii.

Qualiter Cæſar teſtamentum Herodi confirmauit: ſeruans filiis eius teſtamentum: & diuiſio regni iudaici in Tetrarchias. cap.xvi.car.cxlv.

De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum Herodis filium: & qualiter fictio iſta depræhenſa ſit: in neſtigante Cæſare: & pœna qua mulctatus eſt. cap.xvii.car.cxlv.

Qualiter archelaus accuſatus eſt a iudæis apud Cæſarẽ: quem Cæſar indignatus: regno priuauit: & truſit in exiliũ apud Viennã gallie: & ſomniũ uiſum archelao & Glaphyræ. cap.xviii.car.cxlvi.

¶Incipit Liber.XVIII.

¶Qualiter Cyrinus a Cæſare deſtinatur: ut Syriam iudæamq; cenſeret. cap.i.car.cxlvi.

Qualiter Copinius ex equeſtri ordine miſſus ẽ in iudæã: & quia Cyrinus uenit in iudæã uniuerſoꝝ dẽpdaturus ſubſtantias: & archelai redditurus pecunias: & quia iudæi moleſte ferẽtes: tãdem ꝙ ſuadente Iozaro pontifice paſſi ſunt deſcriptionẽ fieri ſubſtantiarum ſuaꝝ. cap.ii.car.cxlvi.

Qualiter iudas gaulonites: & quidam alter perſuaſerunt multitudini ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. cap.iii.car.cxlvi.

Qualiter populi eoꝝ cõſecuti: ſeditiões & bella ciuilia: ſeu latrocinia exercuerũt. c.iiii.car.cxlvi.

Quãtæ ſint hæreſes philoſophoꝝ apud iudæos: uel q̃libus teneant legibus. cap.v.car.cxlvii.

Qualiter herodes philippꝰ ciuitates in honorẽ Cæſaris fabricauerũt: & q̃liter Samaritæ oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactantes cũ feſtitas azymoꝝ ĩmineret populũ reddidere pollutũ. cap.vi.car.cxlvii.

Mors Salomæ ſororis herodis quondã regis iudæoꝝ: mors ẽt auguſti: romanoꝝ ſecũdi impatoris. Succeſſio Tyberi Cæſaris ſub quo põtius pilatus mittit in iudæam. cap.vii.car.cxlvii.

Qualiter pontius Pilatus uoluit latenter intromittere in Hieroſolymam ſtatuas Cæſaris cognoſcens autem populus ſeditionem aduerſus illum commouit: donec illas ab Hieroſolymis in Cæſaream tranſmitteret. cap.viii.car.cxlviii.

DE IESV CHRISTO. cap.ix.car.cxlviii.

De facto quod contigit Romæ in templo Iſidis: & quæ iudæis per illud tempus Romæ prouenerint omnibus urbe expulſis per Tyberium: & de ſeductione ſamaritici populi: uel oppreſſione eius p pontium pilatum. cap.x.car.cxlviii.

Accuſatio ſamareoꝝ aduerſus pilatum apud Vitelliũ: & qualiter Vitellius Romam eũ ad Cæſarẽ ire compulit: ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. cap.xi.car.cxlix.

Vitellius aſcendens Hieroſolymã: magnificus ac munificus extitit in populos: & q̃liter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio: ut amicitias cõponeret cũ artabano pthoꝝ impatore. cap.xii.car.cxlix.

Mors Philippi fratris Herodis iunioris: & qualiter Tetrarchia eius diſpenſationi ſyriæ: regiminiq;

cõiuncta eſt:& de ſimulatione quæ contigit iter arethã petræũ & herodem:quia elecit herodes filiã arethæ:quam duxerat uxorẽ:amore captus herodiadis:quã ſubintroduxit loco uxoris:& quia Tyberius:puocatus ſcriptis herodis mãdat: Vitellio aduerſus arethã pugnare. cap.xiii.car.cxlix.

De Ioanne baptiſta ab herode paſſo:& Vitellii præparatio in pugnam aduerſus aretham ſecundũ q̃ ſcripſerat ei Tyberius:& quia Vitellius aſcendẽs hieroſolymam fauorabiliter ſuſcipitur a populo deſcriptio quoq; ſuccinta de uniuerſa maioris herodis proſapia. cap.xiiii.car.cxlix.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut apprio liberto Romæ accuſatus:& conuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus mors Tyberii:ſucceſſio Caii: ſolutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impoſitio per Caium. cap.xv.car.cl.

Qualiter herodes Tetrarcha ueniens Romam:accuſatus fuerit ab Agrippa:& in exilium miſſus cũ Herodiade. cap.xvi.car.cliii.

Seditio iudæoꝝ & gẽtiliũ i alexãdria cõſtitutoꝝ & legatio utrorũq; ad Caiũ .cap.xvi.car.cliii.

Accuſatio iudæorum ab Appione legato patris alexandrinorum propter quod ſtatuam Cæſaris non haberent. cap.xviii.car.cliii.

Qualiter iratus Caius:mittit Petronium ducem ad Syriã cũ huiuſmodi mandatis:ut congregata manu pugnaret cum iudæis:ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. cap.xix.car.cliii.

Peſtis quæ contigit iudæis in Babylonia cõſtitutis p aſineũ & anileũ fratres. cap.xx.car.cliiii.

Incipit Liber.XIX.

Qualiter Calus Cæſar inſidiis a Caſſio Chærea extinctus eſt. cap.i.car.clvi.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus ſuſcepit imperium:& ſeditio ſenatus & populi ad inuicem:& utriuſq; partis. cap.ii.car.clx.

Legatio regis agrippæ ad ſenatũ:& q̃liter cõſequẽtes milites q̃ erãt cũ ſenatu:ad claudiũ trãſire:& de morte chereæ ſeu aliorum Caii interfectoꝝ:ipſi quoq; Claudio repugnantium. cap.iii.car.clxi.

Qualiter Claudius Cæſar reddit agrippæ omne regnum paternum:adiicientes etiam illi Lyſaniæ tetrarchiam:& libertas iudæorum:quæ prouenit eis ſub Claudio: cum prius amiſiſſent eam ſub caio nauigatio quoque regis agrippæ in iudæam. cap.iiii.car.clxii.

Epiſtola Publii Petronii rectoris Syriæ ad doritas pro iudæis:& q̃liter rex agrippa hieroſolymoꝝ muros locupletius conſtruens:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente Cæſare:qui opus ipſum ſuſpectum habuit. cap.v.car.clxii.

De honore quo Berityos honorauit:& de aduẽtu regum ad ipſũ i cĩtate tiberiada.cap.vi.c.clxiii.

Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus in occurſum Marſi:præſidis Syriæ uel quali modo uitam finierit:cum non dediſſet honorem deo:populo ſibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. cap.vii.car.clxiii.

Mortuo rege agrippa:Cæſarienſes uel Sebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum: ſtatuas quoque filiarum eius diripientes:contumelioſe tractauerunt. cap.viii.car.clxiii.

Poſt mortem Agrippæ:Claudius Cæſar Cuſpium Fadum mittit p̃fectũ in iudæam:cui ẽt iniungit ultio exercẽda in Cæſariẽſes:& Sebaſtenos pro defuncti Agrippæ contumeliis. cap.ix.car.clxiiii.

Incipit Liber.XX.

Quemadmodum Claudius poſt Agrippæ mortem: in Syriam miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum:& quia Fadus miſſus procurator Iudææ indignatus Iudæis qui tranſfluuium erant poſiti:quia præter uoluntatem ſuam contra Philadelfenos arma ſumpſerunt:tres uiros priores ipſorum compræhendens: unum occidit:duobus fugam immiſit: & de Ptolemæo principe latronum ad eum deducto & occiſo. cap.i.car.clxiiii.

Quia Fadus procurator iudææ:& Caſſius longinus præſes Syriæ præceperunt iudæorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem ueſtem in Antonia conſtituerent ſub poteſtate Romanorum ſicut & prius. cap.ii.car.clxiiii.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris Agrippæ filio:conceſſit Iudæis petitiones ipſorum:& Fado reſcripſit. cap.iii.car.clxiiii.

Quemadmodum Herodes frater Agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem:& impetrauit. cap.iiii.car.clxiiii.

Quemadmodum Helena Adiabenorum regina & eius filius Iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt Iudæorum. cap.v.car.clxiiii.

De fame quæ appræhendit ciuitatem Hieroſolymorum: & mitigata per Helenam reginam Adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganiſmo conuerſus fuerat in iudaiſmum: & de Artabano rege Parthorum. cap.vi.car.clxv.

De Mago quodam q̃ propheta ſe eſſe aſſerens plurimos Iudæorum ſeduxit. cap.vii.car.clxvi.

Quomodo Tyberius Alexander in Iudæam directus administrator:filios Iudæ galilæi populum ſeducentes occidit. cap.viii.car.clxvi.
Quomodo Tyberio Alexãdro Cumanus ſucceſſit i Iudæa:& qa defũcto herode ſtratre regis agrippæ defuncti:Agrippa iuuenis eius hũt principatũ. Cæſare ſibi claudio cõcedẽte. cap.ix.car.clxvi.
Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati:ſub eo multi uſque ad.xx.milia iudæoꝝ perierunt quarta die azymoꝝ. cap.x.car.clxvi.
Seditio iudæorum contra Samaritas:& quia multi Iudæoꝝ extincti ſunt per Cumanum adiuuãtem Samaritas. cap xi.car.clxvi.
Quia Numidius q̃dratus Syriæ p̃ſes audiens hæc:& aſcendens in iudæã primates Iudæorum atq; Samaritanorum Romã iuſſit aſcẽdere:pariter & Cumanũ & Celerẽ:ut Claudio Cæſari deberent ex his q̃ fuerãt geſta reddere rõnem:& qa quoſdã iudæoꝝ ipſe puniuit. cap.xii.car.clxvi.
Quia Claudius audiens inter eos:iudæos quidem abſoluit a culpa:rogatus ab Agrippa rege:Cumanum uero exilio deportauit: Celerem autem millenarium & Samaritanorum primates morte mulctauit. cap.xiii.car.clxvi.
Felix mittitur procurator i iudæã:& q̃ta ptãs adiecta ſit agrippæ regi p Claudiũ. c.xiiii.car.clxvi.
Moritᷣ Claudius cui ſucceſſit Nero q̃ matrẽ uxorẽ & alios multos gñis ſui iterſecit. c.xv.c.clxvii.
Quia felix miſſus in iudæam:& inueniẽs prouinciã a latrouibus nimis afflictam:proſpexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni:principem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad Cæſarem & de morte Ionathæ pontificis. cap.xvi.car.clxvii.
Quia ueniente ægyptio malefico:& multis iudæorum ab eo ſeductis:Fœlix agreſſus eos multos occidit. cap.xvii.car.clxvii.
Quemadmodum iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæſarea ſeditioſe concertãtes:Fœlix compeſcuit. cap.xviii.car.clxvii.
Quomodo Portio Feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione Fœlicis : contigit prouinciam ſicariis commoueri. cap.xix.car.clxvii.
De porticu interiore tẽpli:& quemadmodum eam exaltaueræ iudæi:& quia Feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui:ſed iudæis rogantibus:concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronẽ:cõceſſit miſerunt nuntios:quos audiens Nero:ueniã geſti operis condonauit & ædificiũ manere pmiſit:& quia moriente in iudæa Feſto:ſucceſſor uenit Albinus. cap.xx.car.clxviii.
Quia ſub eo a nece prouincialium ſicarii ceſſauerunt. cap.xxi.car.clxviii.
Quia Florus ueniens Albino ſucceſſor:tantis malis iudæos affecit:ut eos ad arma contra Romanos uenire compelleret. cap.xxii.car.clxviii.

¶Ioſepi Mathathiæ filii hebræi genere ſacerdotis ex hieroſolymis de antiquitate iudæorum cõtra Appionem grammaticum alexandrinum. liber.i car.clxix
¶Phlauii Ioſephi de antiquitate Iudæorum ad Epaphroditum. liber.ii.car.clxxv

¶Explicit Tabula Antiquitatis Iudaicæ.

¶Rubricæ nuper editæ ſuper libro Iudaico per i Magiſtrũ Franciſcũ Macærata ordinis minorum.

¶Incipit Liber primus.

q Valiter Antiochus q̃ cum Ptolemæo ſexto in Syria bellum gerebat ſupauit ciuitatẽ munitiſſimã:templa ſpoliat occidit oẽs ex optimatibus:deinde ſupato Bachide p̃poſito p̃ſidiis antiochi p̃ Mathathiã:& occiſo:exactiſq; ducibus Antiochi ex finibus iudeæ & mortuo antiocho:filius antiochus noie congregatis militibus iudæam itez ingreſſus & ſuperato Iuda primo natu ex filiis Mathathiæ & interfectis multis ex iudæis Hieroſolymã eſt profectus:& ibi relictis p̃ſidiis:in Syriã reliquos milites ad hyemandum traducit. cap.i.car.clxxxiii.
Poſt diſceſſũ ãtiochi Iudas cũ ducibus eius cõgredit & tãdẽ ſupat & moritᷣ. cap.ii.car.clxxxiii.
Ionathas frater iudæ reconciliatur antiocho: ſed inſidiis antiochi capitᷣ:& iratus antiochus quia a Symone fratre Ionathæ fuiſſet ſuperatus Ionathan interfecit. cap.iii.car.clxxxiii.
Simon frater ionathæ itez gerit bellũ cũ antiocho quo ſupato ob hoc pontifex creatus ſed inſidiis Ptolemæi generi ſui captus moritur:capta coniuge cum duobus filiis Simonis Hyrcanus tertius filius honorem patris defendens diu cum Ptolemæo bellum geſſit & ob miſericordiam matris:& fratrũ tantum diſtulit ut annus feriatus ueniret: quo licebat dimitti bellum. cap.iiii.car.clxxxiii.
Antiochus iterum iratus propter ea quæ paſſus eſt a Simone itruit in iudæam cõtra ioannem dictum hyrcanum quem trecentis talentis placauit. cap.v.car.clxxxiii.
Ioannes dictus Hyrcanus inuento tempore uindictæ qa Antiochus bellũ gerebat cõtra Medos: perrexit contra ciuitates antiochi & multas occupauit. cap.vi.car.clxxxiii.

Gentiles ob inuidiã in Ioannẽ cœperũt agere ſeditionem qui tandem deuicti ſunt:& ipſe rebus adminiſtratis per triginta tres annos moritur relinquens filios poſt ſe:hic princeps pontifex & propheta fuit:prædixit filios duos maiores non regnaturos. cap.vii.car.clxxxiiii.

Ariſtobulus ſuccedit in regnum patri:contendit cũ matre quia eam dominã reg⁹ reliquerat Ioannes:ipſam fame necauit deceptus uerbis matris ſuæ fratrem Antigonũ interficere fecit:hoc audito tanto merore confectus ut tandem moreretur. cap.viii.car.clxxxiiii.

Alexander frater ariſtobuli rex conſtituit:occidit fratrem pugnat cum Ptolemæo:occupat bona Theodori a quo oĩa recuperant:& fere decẽ milia Iudæoꝝ interficiunt:multas ciuitates occupat:cõgredit cũ Obedio rege arabũ a quo ſuperato exercitu:uix ſolus euaſit: Hieroſolymam petit nititur redire in gratiam cum ſubditis quos nullo modo ſedare potuit. cap.ix.car.clxxxiiii.

Iudæi petunt auxilium demetrii qui ſuperat prælium: ſed timore perterritus quia ſex milia ex Iudæis ſe contulerant ad alexandrum diſceſſit Meſſalim ciuitatem deuaſtat:mulieres earumq; filios coram matribus necabat:qua impietatis perterriti octo milia Iudæorum profugiunt eadem nocte in iudæam. cap.x.car.clxxxiiii.

Bellum gerit antiochus frater Demetrii cum Alexandro qui licet oppida multa diremiſſet & multos occidiſſet:non potuit tamen antiochum arcere: ſed per regem arabum tandẽ deuictus eſt:Alexãder in iudæam reuertitur qui moriens uxori reliquſt principatum:hæc declarat filium hyrcanũ pontificem ariſtobulum uero regẽ.hic fraude multos ſibi deuiciens matre morbo laborãte caſtella multa occupat.mater uero miſerata:Hyrcanũ coniugem & filios ariſtobuli carcere concluſit:interi mortur alexander:reconciliat hyrcanus & ariſtobulus. cap.xi.car.clxxxv.

Antipater hortat hyrcanũ ut impiũ repetat ad regem arabiæ accedunt p auxiliis & ariſtobulum nadũt & ſupant mortuuſq; eſſet niſi dux Romanoꝝ ſoluiſſet obſidionẽ. cap.xii.car.clxxxv.

Ariſtobulus proſequitur & reſarcitis copiis congreſſus cum Hircano occidit ſupra ſex milia eorũ: Antipater & Hyrcanus ad Pompeium qui tunc erat in Damaſco accedunt ut reſtituat Hyrcanũ: Põpeius cum exercitu ad fines iudææ peruenit. Ariſtobulus alexandrium confugit:Pompeium alloqtur paccato Pompeio policitationibus:audita morte Mithridatis perrexit Hieroſolymã:decepit Põpeium.eo q̃ ex promiſſis nihil eſt factum:iratus Pompeius ariſtobulum in cuſtodiam collocat & ad ciuitatẽ tentat accedere ut euertat. cap.xiii.car.clxxxv.

Hæſitãte Pompeio quomodo urbem caperet orta eſt ſeditio inter eos qui in ciuitate erant denique uicta eſt pars Ariſtobuli receptis Romanis in itis conſiliis cum Hyrcano quomodo aliam partem quæ in locum tutiſſimum confugerat caperet tandem ſine conſilio & auxilio Pompei:nihil eſſet factum. cap.xiiii.car.clxxxvi.

Tentans põpeius locũ inuadere tertio mẽſe uix turrim unã euerſerat. cap.xv.car.clxxxvi.

Fauſtus Cornelius muros primus aſcendit multi occidunt multi ex muris ſe proiciunt: Pompeius cũ ſuis comitibus ingreditur:in templum ingreſſus neminẽ niſi pontificem uidit p̃cepit q̃ nihil auffereretur:poſtero die ſolẽnia celebrauit:hyrcanũq; pontificẽ declarauit:Pompeius uero cũ Scauro ducens Ariſtobulum Romã profectus eſt. cap.xvi.car.clxxxvi.

Scaurus in arabiam proficiſcitur patitur multa ob aſperitatem locoꝝ:alexander ariſtobuli filius interim iudæam populatur timet Gabiniũ:ꝓpterea loca arabiæ munit:Gabinius p̃miſſo Marco Antonio adiunctis aliis obuiam fit alexandro coactus alexander congredi cum Gabinio: uictus effugit Gabinius reſtaurat loca:perterritus alexander legatos ad eum miſit pollicẽs ſibi omnia caſtella quæ ipſe Gabinius eruit funditus. cap.xvii.car.clxxxvi.

Gabinius Hieroſolymam deducto Hyrcano reuertitur Ariſtobulus interim parato exercitu alexãdrium occupat:ſed tumultu Romanoꝝ in Machærunta confugit ſed tãdem capitur & ad Gabiniũ perducitur:alexander interim iudæam reduxit in diſceſſionem: Romanos multos trucidare decreuerat Gabinius concordiam peruaſit ſed certantibus ipſis alexander fugatus diſperiit: Gabinius hieroſolymam reuertitur. cap.xviii.car.clxxxvii.

Craſſus ſuccedit Gabinio:ſuſcipit Syriam:auſert aurũ tẽpli:perit tranſgreſſo Euphrate: Caſſius Syriam deffendit:occidit Piſilaum colligentẽ ſeditioſos ariſtobuli. cap.xix.car.clxxxvii.

Antipater ex Arabis coniugem ſuſcipit:ſociat ſibi regem arabum per affinitatem bellum uult gerere cum ariſtobulo: Cæſar mittit e roma ariſtobulum ſolutum uinculis in Syriam: perit ueneno & alexander eius filius occiditur:Ptolemæus auſert Antigonum & eius ſorores a coniuge ariſtobuli: & minorem ſibi coniugio copulat:Antipater mortuo Pompeio contulit ſe in clientelam Cæſaris & mitridates cum antipatro uictores fiunt:& Pompeius tandem gratia antipatri pontificatum confirmauit Hyrcano. cap.xx.car.clxxxvii.

Antigonus corã Cæſare crimĩabant antipatrũ:ſed Cæſar cognitis meritis antipatri hyrcanũ confirmat & cuius uellit dignitatis p̃ponit adoptionem:declarat ur procurator iudææ:ſedat iudæã hyrcanũ reddit in gratiam populis tandem phaſelũ filium maiorem p̃poſuit territorio hieroſolymoꝝ: herodem minorem natu curatorem Galilææq; Ezechiam deꝑhendit cum multis aliis ex hoc cognitus eſt Sexto Cæſari propinquo magni Cæſaris. cap.xxi.car.clxxxvii.

Compellitur Herodes ab Hyrcano qui eum tam glorioſum euaſiſſe oderat ut ad eum accedat ipſe uero perſuaſus uerbis multorum qui inuiderant Herodi accerſiri fecit:ſed receſſit Herodes non paratus obedire:Concitatur Hyrcanus iterum contra Herodem ſed Herodes declaratur a Sexto Cæſare dux militum in Syria: Herodes Hyrcanum cogitat ex regno pellere ſed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.xxii.car.clxxxviii.

Oritur diſcordia inter romanos & ob diuturnitatem belli uenit Marcus ſucceſſor Sexti Cæſaris q mortuus fuit a Cæcilio Baſſo fauore Pompei. cap.xxiii.car.clxxxviii.

Tempore quo Marcus fit ſucceſſor Sexto Cæſari: Caſſius Syriam:petit exactiones imponit:iraſcitur contra Malichum eius exactorem: Herodes fit carus Caſſio:præficitur ꝓcurator Syriæ:Caſſio de cedente a Syria oritur ſeditio Hieroſolymis Felix qdam uolens uindicare necem Mallii fratris congreditur cum Herode:Herodes potitur uictoria: Accuſatur Herodes Antonio iterfecto Caſſio:pecunia eum pacauit ueniunt legati Antiochiæ centum uiri contra Herodē & Hyrcanum Meſſalla defendente eos:terrarchas ambos declarat Antonius: legatos carceri cōpellit:maior tumultus fit Hieroſolymis bellum geſtū eſt cōtra alios legatos ab Antonio ita ut multos occidiſſet:Barzaphranes concitans iteꝝ Pacorum contra Hyrcanū:tandē ab Herode multi obtruncant die pentecoſtes in ciuitate ortū eſt bellum ita ut multi occiſi ab Herode: multi fugati. cap.xxiiii.car.clxxxviii.

Admittitur arbiter pacis Pacorus: ſimulans Pacorus uolebat Antigonum adiuuare: cognitis inſidiis miſſoq; miniſtro ad necem Herodis qui noluit admittere habens hmōi ſuſpectos:audito ꝙ Phaſelus frater eius fuiſſet corruptus ad Idumæam nocte pgit: cognitus a barbaris cogitur recedere præmiſſa matre & fratribus: ad Maſada properabat decertans cum illis potitur uictoria: Ioſepus frater Herodis obuiam Herodi uenienti ex Idumæa fuit paucis ex cariſſimis receptis alios dimiſit:parti Hieroſolymam ueniunt:conſtituunt regem Antigonū: Hyrcanū & Phaſelū uerberantes: dentibus auriculas truncat Antigonus ne poſſit eſſe pontifex: Herodes cognita morte Phaſeli fratris uix euadens Romā peruenit.Creaſ rex fauore oīum & fauore Antonii & Cæſaris. cap.xxv.car.clxxxix.

Antigonus incluſos tenet Ioſepum & alios qui etiam exeuntes quandoq; uincebant quandoque aduerſo caſu reuertebantur:Ventidius iterim feſtinat ioſepo & aliis ferre auxilium:ſed placatus muneribus Antigoni diſcedit:Herodes ex italia reuertitur & contra ātigonum ſumit exercitum:caſtris poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & non recordaturus offenſarum: detegitur corruptio Sylonis ab Herode ꝙ ipſe uinum & oleum & omnia neceſſaria defferri ſcripſerit in Hiericuntha:herodes occupat ciuitatem & quingenta cacumina montium: committit bellum:victor reuertitur:herodes multos in ſpæluncis occidit:pater ſeptem filios cum matre occidit qui uolebant fœdus inire cum Herode: & ſeptem etiam deſuper occidit:reuertitur in Samariam contra Antigonum dimiſſo Ptolemæo præpoſito qui ab eis occiditur:occiſis multis per herodem fertur ꝙ Ioſepus eius frater in iudæa frangitur & moritur in Galilæa ſe confert: uulneratur Herodes: municipia multa occupat:in fugam uertit aciem inimicorum:ciuitatem ingreditur cladem fecit ex illis magnam:ſed propter hyemis aſperitatem non potuit Hieroſolymam applicare: interim uxorem ducit & i Hieroſolymam pent.iterum oritur diſcenſio in ciuitate:Herodes iratus quoſcunq; poſſet occidit:Antigonus ad pedes Caſſii proſternitur:Herodes quærit pacare ciuitatem:& ſtudioſos ſuos facere amicos:Antigonianos neci tradere. cap.xxvi.car.cxc.

Cleopatra indignata ꝙ propinquus nullus ex ſanguinitate eſſe:ad extraneos occupandos ſe conuertit:moliebatur ut herodes & Malichus interirent per Antonium qui noluit: inſidiis periclitatur Herodes:ex hoc recreati Arabes pugnam repetunt:fugant militem herodis: ulciſcuntur Arabes:interim alia calamitas occurrit herodi ſcilicet: terremotus infiniti ut triginta milia hominum interirent: incitatur hoc magis arabes:Herodes hortatur ſuos ad reſiſtendum facto ſacrificio congreditur & potitur uictoria:deſideratur patronus illius gentis adiit Cæſarem herodes conquerens de Antonio:Herodem regem inſtituit & diadema impoſuit in ægyptum proficiſcitur Cæſar: & mortua Cleopatra & Antonio regnum auxit herodi:procurator Syriæ inſtituitur:conſtituit templa & multa in honorem Cæſaris fecit & Agrippæ:oritur diſcordia inter uxores herodis: ira concitatus Mariannem fecit occidere quem ualde pœnituit:irati filii ob matris mortem criminantur apud Cæſarem:Antipater interim ſuccedit in regnum:curat mortem fratrum ex parte Mariannes:conciliat filios Cæſar patri:non ceſſat Antipater dolis & ſimulationibus fratres criminari conſilio nouercæ illorum:illis neſcientibus:Alexander corrumpit amicos regis:intruditur in carcerem:reconciliat Archelaus Alexandrum herodi:Eurycles accuſat Alexandrum:uinciuntur filii & ſeparatim cuſtodiuntur: Mittit herodes litteras cum indiciis ad Cæſarem. Saturninus & Volumnius fiunt duces offocantur tandem iuſſu herodis:pœnitet herodem mortis filiorum & nepotes amplectitur:& antipater iraſcif patri herodi:oratur Antipater ab herode ut Romā reuertatur:cōuenit herodes antipatrū priuatur regno & nomine regio:incenduntur uiui ſophiſtæ & qui aquilam demiſerunt ex muro: iubet multos ex iudæis occidere:feruntur litteræ a Cæſare de damnatione Antipatri occidit Antipatrum Herodes:moritur Herodes:legitur teſtamentum de inſtitutione Archelai regis:fiunt exequiæ cū maximo apparatu ab Archelao:ſepelitur in caſtello quod Herodion dicitur. cap.xxvii.car.cxcii.

¶Incipit Liber ſecundus.

¶Archelaus propter turbationes nouas cogitur proficiſci Romam:multos occidit die feſto qui paſcha appellatur.relinquit:Philippũ procuratorem regni & curatorem familiarium rerum:rationẽ adminiſtrationis reddit Cæſari Archelaus:accuſatur Archelaus apud Cæſarem q̃ nomine tantum Cæſarem oſtendiſſet regem non re ipſa:defenditur a Nicolao Archelaus:& ad pedes Cæſaris ſe proſternit:Iudæi cum relictis ab Archelao congrediuntur: Varus res componit petunt iudæi ut per iudices res adminiſtrentur:Cæſar non annuens his Archelaum tetrarcham fecit in media parte:pollicens regia dignitate donaturum:aliam medietatem regni aliis duobus filiis Herodis dimiſit:donauit Cæſar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. cap.i.car.cci.

Iudæus quidam interim ſimulat ſe eſſe Alexandrum ob ſimilitudinem cum illo Romã uenit cognoſcitur a Cæſare:patefacit ipſe Cæſari dolum & fraudem: his ridens Cæſar remigum numero iſe miſit:ſuaſoré illius fraudis interfecit:ponũtur quædã ſectæ philoſophoꝝ & eoꝝ uita. cap.ii.c.cciii.

Decedente regno archelai Philippus & Herodes antipas regunt Tetrarchias ſuas:defertur imperium ad Tiberiũ poſt mortem auguſti: Pilatus mittitur a Tyberio in Iudæam:ob imagines Cæſaris quas intulit in templa oritur diſcordia maxima: Caius cæſar uult deus appellari: eius imagines & ſtatuas præcipit erigi:renitentibus illis minatur eis: moritur Caius: Claudius rapitur in regnum: mittit Agrippam ad ſenatum ut placeat eum eſſe regem:non admittit curia:remittitur Agrippas ad ſenatum nuntians pugnam aduerſus eos. cap.iii.car.cciiii.

Senatus uadit ad Claudiũ:offert uictimas deo:ipſe donat Agrippam regio patrimonio: moritur Agrippa:Claudius regnum ĩ ꝓuinciã redegit:& herodes q̃ regnabat ĩ chalcide moritꝰ.c.iiii.car.ccv.

Poſt obitum herodis quĩ in chalcide regnauit:Claudius Agrippam filium agrippæ regem inſtituit:Cumanus curam accipit alterius prouinciæ:unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die feſti azymorum:populus in fugam ſe conuertit:& propter egreſſum de conſtipatione. xxx.milia hominum conſumpta ſunt. cap.v.car.ccvi.

Inſurgunt tumultus latrocinantium:unde quidam per Cumanum capiuntur: libri legis per militẽ quendam comburuntur: accenſi iudæi ex hoc conqueruntur apud Cumanum: adiudicatus eſt ille ad ſupplicium ex hoc populus quieuit. cap.vi.car.ccvi.

Conflictus oritur inter Galilæos & Samaritanos:quidam Galilæus ad feſtiuitatem aſcendens interficitur: Cumanus ad ſedationem mittit ꝓcatores: Hieroſolyma audito homicidio uulgus in impetum ĩ Samariam irruit:Cumanus accurrit cũ ala militũ: multos interfecit principes Hieroſolymæ ꝓcantur ut ab incepto deſiſtant:iudæi tandẽ eoꝝ ꝓcibus acquieſcunt. cap.vii.car.ccvi.

Fiunt his temporibus multa homicidia ſamaritarum primates accedunt ad Numidiũ Quadratũ: cõquerentes de huiuſmodi latronibus:conueniũt & nobiles iudæoꝝ defendẽtes: diſtulit Numidius iudicium:lyddã uenit:audiens iteꝝ querelas ſamaritanoꝝ quoſdam percutit ſecuri:quoſdã relegauit:Cumanus uideꝫ Romã proficiſci:de reddẽda ratione adminiſtratæ ꝓuinciæ apud claudiũ:ex ſamaritis tres interficiuntur:Cumanus iubetur ex urbe diſcedere. cap.viii.car.ccvi.

Nero ſuccedit Claudio: fratrem matrem & uxorem interfecit: ad Hiſtrionum opera ſe conuertit. cap.ix.car.ccvi.

Ariſtobuli filius regnat in Armenia:augetur regnum agrippæ reſiduũ iudeæ Fœlici creditur:hic Eleazarum deprehendit mittitur Romã cũ multis aliis:inſurgit nouum genus latrocinantiũ.ſ.ſicariorum:inſurgũt q̃dã ſectæ hoium q̃ cõſiliis & hypocriſi hoies decipiant. cap.x.car.ccvi.

Aegyptus quidam pſeudo propheta congregat.xxx. milia hominum hieroſolymam uult aſcendere:Felix cum quibuſdam armatis eos depellit & fugat:inſurgunt quædam magi qui tentant reuocare populum a ſeruitute Romanorum:inſurgunt tumultus in Cæſaria inter populum ſcilicet iudæum & Græcum:Felix nequiens pacare ex utriſq; nobiles ad Neronem mittit:Succedit Feſtus felici q̃ plurimos latronum interfecit. cap.xi.car.ccvii.

Albinus fit ſucceſſor Feſto qui fauit latronibus:& poſtea Cæſtius Florus qui ita ſe geſſit ut multi coacti ſint relinquere patriam ob publica latrocinia:& rapinas ſuas. cap.xii.car.ccvii.

Fit quæſtio in Cæſarea inter iudæos & Cæſarienſes de Synagoga iudæorum quia impediebãtur ad illuc acceſſum:Iocundus q̃ erat præfectus equitũ pergebat ſedare tumultum:recedũt Iudæi ĩ Narbata cum libris legis primates Iudæorum ad floꝝ accedũt conquærentes:quos iubet uiciri propter ablationem librorum legis:ex hoc oriunt̃ iurgia maxia apud hieroſolymas accuſat Florus & eius timore populus effugit:Florus indignatus ſedẽs ꝓ tribunali militibus præcepit ut foꝝ uenalium diriperent:unde multi interfecti & ſpoliati & domus oĩum dirute ſunt. cap.xiii.car.ccvii.

Rex Agrippa alexandriam proficiſcens:inuenit germanam ſuam Beronicen:uidens iniquitatem militum miſit ad florum ut a cede deſineret:qui noluit immo peiora operatur uenit Hieroſolymam & uota deo exoluit:regina uero Florum precatur. cap.xiiii.car.ccviii.

Multitudo clamat contra Florum:primates ſedant multitudinem Florus uidens multitudinem ſedatam nouam quærit inſurgere diſcordiam:multi occidũtur per Romanos ſed deſperatione du-

ctus populus irruit in Romanos:quos expulit ex urbe:uidens Florus nihil posse agere ab urbe digre ditur Cæsariam uenit. cap.xv.car.ccviii.

Florus non cessans:Iudæos apud Cæstium accusat de defectione dirigit tribunus Neapolitanus ad hæc inuestiganda suscipitur a Iudæis benignissime:& conqueruntur de Floro cognita in huma nitate Flori:uulgus uult legatos fieri ad Neronem de crudelitate Flori. cap.xvi.car.ccviii.

Aduocat contionem Iudæorum & constituit in suggestu Beronicem germanam rex Agrippa q omnes hortatur Iudæos ad quietem & patientiam dicens hæc non placere Cæsari : neq; eos posse Romanis obsistere:qui toti orbi iam dominantur tandem acquiescit populus:uolensq; persuade re ut Floro obediant.quousque successor ueniat.accensa multitudo ex urbe pepulerunt: ipse in re gnum discessit. cap.xvii.car.ccix.

Quidam eo tempore insurgunt & Romanos omnes interficiunt Eleazarus dux militum.prohi bet Romanos hostias immolare.Nobiles quidam hortantur ne id fiat:ad Florum destinantur legati& ad Agrippam ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem: diuiditur ciuitas ĩduas partes: quidam nobilium & pontificum confugerunt quidam in cloacis latuerunt. cap.xviii.car.ccx.

Quintadecima die mensis augusti fit impetus in Antoniam & omnes obsessos in eo præsidio capi unt: post regem accedunt exurunt turres:precantur Manaimum ut liceat aufugere quibus concedit relictis solum Romanis intus:qui confugiunt in turres regias : illi uero qui cum Manaimo erant:ir ruentes illa loca diripiente stratopedum incenderunt. cap.xix car.ccxi.

Capitur Ananias pontifex & cum fratre Ezechia occiditur & insurgunt quidam contra Manai mum:nolentes eum regem:interficitur sophista a populo:interficitur Manaimus:per Romanos etiã multi ex iudæis occiduntur:ita ut Cæsaria uacuata Iudæis remaneat. cap.xx.car.ccxi.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflammauerunt:mensa cædes fit ex Iudæis & aliis:Ciuitates etiam omnes plenæ cadaueribus scythopolitæ cum Iudæis dimicant:clã tamẽ nocte dormiẽtes tertia:eos inuadunt.xiii.milia interficiuntur ex Iudæis & eoꝝ substantiam diripiunt. cap.xxi.car.ccxi.

Circũfusis Scythopolitis a Iudæis Simon quidam qui multos ex Iudæis quottidie truncauerat educens gladium nullũ hostium interfecit & patrem & matrẽ & filios & uxorem interfecit:præ indi gnatione:ne hostiũ qs gloriaret:& seipsum: cædes maxia fit in Scythopoli urbes & populi cõuicini Iudæos oẽs interficiũt:multæ ciuitates aliæ pepcerũt eis miseratione motæ cap.xxii.car.ccxii.

In regno Agrippæ insurgit pnicies aduersus Iudæos: Varus multos ciues q ad Agrippã & Cæsti um uenerant poscendi p̃sidii gratia in itinere occidit:hũc Vaꝝ Agrippa punire nõ audet summouit eum e regione qua procurabat. cap.xxiii.car.ccxii.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellũ:utunt honoribus Iudæi in Alexandria quos Ale xander concesserat conflictus continuus cũ Iudæis & Græcis fit. cap.xxiiii.car.ccxii.

Alexandrini conueniunt ut largitionẽ ad herodem mittant:pmiscentur Iudæi cum græcis in am phiteatro:fit discordia maxima inter eos:Tyberius Alexander cohercuit eos hortationibus qui irru entes Tyberium contumeliis appetebant ille quasi omnes fecit interficere:domos diripere Zabulon ciuitas a Cæstio occupat:diripit domos & loca incendit. cap.xxv.car.ccxii.

Cæstius p̃mittit exercitũ i Ioppẽ q̃ capit:itẽdit eã & uiros oẽs interfecit. cap.xxvi.car.ccxiii.

Cæstius mittit Gallum in Galilæam suscipiunt eum ciuitates qui uero non obtemperabant insequitur & trucidabat : progrediens multa loca inuadit:Iudæi ad diem festum Hierosolymam petie runt:qui auditis militibus uenientibus:dimissis solennitatibus in Romanos irrueruntquorum mul tos occiderunt. cap.xxvii.car.ccxiii.

Quærit Agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterẽt:mittit Borcæũ & Phœbũ ad iudæos:pmit Phœbus:Cæstius iducit exercitũ i oppidũ iudæoꝝ icenditq; ptẽ ciuitatis. cap.xxviii.car.ccxiii.

Quidam uocabant Cæstium patefacturi portas: q cogniti proiecti sunt ex muris : Cæstius tentat muros ascendere & inuadere templum: repugnatur a Iudæis:recedit Cæstius & iudæi insequuntur dimittit quæ erant impedimento ad fugam: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset nocte au fugit:insequuntur iudæi:ex Romanis mortui sunt quinq; milia & trecẽti peditũ: ex equitibus non ingenti & octuaginta. cap.xxix.car.ccxiii.

Post fugam Cæstii multi nobilium ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciatu ros eius miseriam:Qui Cæstium fugauerant reuersi sunt in Hierosolymam:ex Romanis qui superə rant amicos sibi sociant:Eleazarus persuadet populo ut sibi pareat constituuntur diuersi diuersis lo cis præfecti:Iosepus unus ex præfectis subditos sibi quærit cõciliare:multos ex illis præponit & præ ficit regionibus galilææ sibi subditæ:munit loca omnia propter Romanos quos timet insurgit qui dam insidiator cum multis qui galileam depopulantur congregat pecunias: cogitabatque diuersa in perniciem Iosepi. cap.xxx.car.ccxiiii.

Quidam qui aggressi sunt procuratorem Beronicis & multa abstulerunt:quia Iosepus iussit ut re gibus restituerentur illa:contra eum tumultus maximos parant:accusantes eũ esse proditorem irru unt in eius domum:quærit placare illos uerbis: prævalet aduersus eos:Ioannes quidã fraudẽ molit contra Iosepum insidias: cognita fraude ut deiniuria uendicaret accedit cũ militibus ad Ioannem

hic aũt emiſſis armatis iuſſit eũ interfici: aufugit in lacũ: reſumptis uiribus Ioannes cogit aufugere tentat aliud genus inſidiarum aduerſus ioſepum. cap.xxxi.car.ccxv.

Deſeritur ioſepus a ſuis: quos ipſe punit: euocans oẽs primates & aſtutia quadam utens ſcaphis ducens ſecum in Tarichæas cuidam clamanti Clito noĩe iubet manus abſcidi ipſeq; ſibimet dexteram truncauit timore perterritus. cap.xxxii.car.ccxv.

Incipit Liber tertius.

Sentiens Nero res geſtas non proſpere indignatur: mittit Veſpaſianum in ſyriam ad regendos exercitus & ulciſcendos iudæos rebellantes tandem ex iudæis.x.milia perimuntur: non ceſſant iudæi uerum aſcalonem petunt: ſed antonius poſitis inſidiis qua erant tranſituri ſuper octo milia interficit cæteri aufugiunt: Niger unus ex ducibus iudæoꝝ in turrim ſe recipit quem Antonius ſuccẽdit ille uero ſaltu demiſſus euadit: uidentes iudæi illum gaudent q̃ dei prouidentia dux eorum impoſterum ſit ſeruatus. cap.i.car.ccxvi.

Veſpaſianus Antiochiam cum exercitu uenit: Agrippam offendit ſert opem Sephoris contra iudæos. cap.ii.car.ccxvi.

Duæ ſunt Galilææ opimæ abundantes: hoĩes pugnaces ſunt: continent hæ prouinciæ diuerſas ciuitates quæ irrigant diuerſis fluminibus q̃buſq; finibus terminantur. cap.iii.car.ccxvi.

Exercitus quem dederat ſephoritis Veſpaſianus: diuiditur in duo: aſſidue ciuitates & loca illa ſeuriant deprædando ioſepus in Sephori impetum facit ſed nihil efficit totam Galilæam igne & ſanguine repleuit. cap.iiii.car.ccxvii.

Titus filius Veſpaſiani patrẽ ſuũ reperit ptolemaide qui multas legiones cõparauerat multoſque cuiuſcũq; generis ad militiã uiros congregauerat. cap.v.car.ccxvii.

Laudatur Romanoꝝ prudentia inſtruentiũ ſeruos in militiæ diſciplina quãq; ſunt edocti inſtruẽdis caſtris & quẽ ordinem ſeruant in bellicis rebus deſcribitur. cap.vi.car.ccxvii.

Veſpaſianus cũ filio ſuo ordinat exercitum in ptolemaide Placidus interimit maximã multitudinem in Galilæa: peruenit iotapata qui receptus cũ ſuis. a iudæis illico ſunt interfecti: ex iudæis uero tres ceciderunt Placidus aufugit. cap.vii.car.ccxviii.

Veſpaſianus cũ armatis ſuis in Galilæam peruenit: timent oẽs ioſepus conſpiciens non poſſe repugnare in Tyberiadẽ confugit. cap.viii.car.ccxviii.

Veſpaſianus ciuitatẽ Gadarẽſiũ capit ioſepus mittit hieroſolymã litteras: ſi cupiãt fœdus uel bellũ cũ Romanis: ſi bellũ mittãt cõdignũ exercitũ ut poſſint repugnare Romanis. cap.ix.car.ccxviii.

Veſpaſianus aggrediẽs recidere iotapata mõtẽ ubi iudæi plurimi cõfugerant: ciuitatẽ circunualare iubet per milites ipſe ꝓficiſcitur ponit caſtra aggeres facit ad oppugnandũ ciuitatẽ ioſepus curat ut muri ciuitatis altius p.xx.cubitos eleuent quod Romanos multũ ptermit. cap.x.car.ccxviii.

Veſpaſianus certans pluribus diebus uidens non poſſe capere ciuitatem ſtatuit obſidere eam ut cogerent inopia rerum reddere uidens nolle eos reddere iterum ad certandũ ſe conuertit ioſepus cogitat de fuga cum ſuis: populus hortatur ne recedat: ipſe dicit melius: quia parabit alium exercitum quo reuocabit Veſpaſianum ab eis: ſtatuit remanere: ſe parat ad prælium: aggreditur multis incurſationibus Romanos egrediens: Veſpaſianus nollens cum deſperatis congredi iubet ut armati declinent impetum. ca.xi.car.ccxix.

Admouet Veſpaſianus arietẽ muris: muri concutiunt machinis cogitat ioſepus quõ ictus arietis reſellat: Romani cõtra aliud genus machinant: ioſepus cum ſociis igne concremarunt Romanoꝝ propugnacula & aggeres ita ut ſpatio unius horæ oĩa ſint concremata. cap.xii.car.ccxx.

Quidam uir iudæus ſaxo ſublenato & demiſſo caput arietis fregit: hic fixus eſt quinq; ſagittarũ uulneribus decidit tandẽ: alii duo uiri Romanoꝝ aciem ꝓrupuerunt: ioſepus uero & cætera multitudo incendit machinas romanis lugentibus. cap.xiii.car.ccxx.

Veſpaſianus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur ſuperato dolore uulneris ſæuius bellũ in iudæos incitauit: pugnatur fortiter utrinq; cædit murus ictibus machinarum ad matutinas uigilias illi uero muniere partem illam. cap.xiiii.car.ccxx.

Veſpaſiãus parat exercitus & machinas ad inuadẽdũ urbẽ recreato prius exercitu ioſepus cognito cõſilio Veſpaſiani ordinat milites ad reſiſtẽdũ: ꝑliat crudeliſſimo certamine. ca.xv.car.ccxx.

Die.xx. menſis iunii iudæi quaſi deſeſſi qa nõ haberent ꝓpugnatores quos mitterẽt: cogitauerũt oleo feruenti ſup infuſo Romãos oppugnare: ac fœno græco ſup ſparſo ut inde Romãi caderent: uidens dux Veſpaſianus tot mala milites ꝓpetis eos a bello reuocat & a pœna. cap.xvi.car.ccxx.

Veſpaſianus tres turres ferro circũdatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus fortiſſimis: ita ut ex his q̃ intra muros erant deſerere defenſionẽ muri cogantur. ca.xvii.car.ccxxi.

Veſpaſianus mittit Traianũ in Epha ciuitatem congredi cum illis tandem ſuperat ciuitatem omneſq; præter infantes occidit. cap.xviii.car.ccxxi.

Ad Samaritas Cerealis mittitur a Veſpaſiano:quia eos pronos ad tumultū uidebat:Inopiaq; quidam moriebant:quidam ad Romanos confugiebant:reliquos uero oēs nequiens perſuaſione placare occidit:erant aūt undecim milia & ſexcenti. cap.xix.car.ccxxi.

Ageres ſuper altitudinē murorum iotapatenis efferuntur:quidam ad Veſpaſianum uenit profugus ex ciuitate:nuntians paucitatem ciuium & facilitatem capiendi:Veſpaſianus exercitū parat nō ēte hora qua ille ducuerat ciuitatem aggrediuntur:& cuſtodes occidunt:ciuitatem ingrediuntur: q dam uero ne oppeterent per Romanos ſe ipſos interfecerunt:tandem Veſpaſianus incendi fecit ciuitatem uniuerſam. cap.xx.car.ccxxi.

Ioſepus ne a Romanis inueniretur in puteū ſe demiſit lapidēq; ſupra impoſuit ne uiderent:nocte exibat perſcrutans ſi poſſet euadere:indicatur p quādam mulierē mittit ad eum Veſpaſianus cū fide de ueniatimebat uero ioſepus in ſomnis ſimulachra ei apparēt deprecatur deū: in manus Romanorum ſe cōmittit:habita prius oratione ad ſocios. cap.xxi.car.ccxxii.

Ioſephus dehortatur ſuos a cæde:nequiens reuocare a propoſito:oēs ſe ipſos interfecerunt; ducit Ioſepus ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eū cuſtodiri ut ad Neronē mitteret:ioſephus alloquit Veſpaſianum ſeorſum cū filio Veſpaſiani eūq; dominum & regē orbis prædicit:Veſpaſianus eū liberat muneribuſq; uariis eum donat. cap.xxii.car.ccxxii.

Veſpaſianus in ptolemaida reuertitur multi clamant de excidio ioſepi ipſe nihil reſpondebat: legiones duas mittit hyematū Cæſaream:quaſdam ſcythopolim. cap.xxiii.car.ccxxiii.

Quidam ex iudæis qui fugerant collecti in iope:fabricatus piratis nauibus inuium faciebant pelagus illarum partium Veſpaſiano uero illuc applicante:tum per Romanos tū per uentos qui illorum naues in ſcopulos cōpellebant:quatuor milia & ducenta cadauera inuenta ſunt. Ciuitatē incendunt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca tuerentur. cap.xxiiii.car.ccxxiii.

Audita captiuitate iotapate ab hieroſolymis:maximus eos inuaſit dolor:audito q ioſepus eēt cū Romanis ira in eum concitabant ita ut in Romanos ſæuius incitarent. cap.xxv.car.ccxxiii.

Veſpaſianus ad agrippam proficiſcitur:audit Tyberiada & Tarichæas rebellare: iratus mittit filiū ſuum illuc:approprinquantes ciuitati quidam ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedūt is uero eis indulſit. cap.xxvi.car.ccxxiii.

Veſpaſianus præmittit Traianum in arcem an multitudo pacem cupiat:illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritū proclamant:poſt ad Tarichæas proficiſcitur:caſtra ponit:ſuperatis illis:ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.xxvii.car.ccxxiii.

Congregata multitudine prope ciuitatem in planitie uidēs Veſpaſianus filiū ſuū mittit:iple uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis:ſuos deinde hortatur.eoꝝ genus & aium reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi:Veſpaſianus mittit auxilia:gentem aggrediuntur:oēs fugant oppidum occupant:cunctos occidunt præter indigenas. cap.xxviii.car.ccxxiii.

Letatur Veſpaſianus audita uictoria filii:poſt aduerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.xxix.car.ccxxiii.

Declaratur natura lacus:& ubertas & rerum uicinoꝝ locorum. cap.xxx.car.ccxxiiii.

Fabricatis ratibus inſequitur illos per lacum Veſpaſianus:nemine remanente occiſi ſunt. paucis poſt diebus intolerabilis fetor ex cadaueribus interrā a mari compulſis inſurrexit: ut non ſolum uictis ſed Romanis miſerabilis fuerit:torūq; aerem corrupit. cap.xxxi.car.ccxxv.

Reſidet Veſpaſiāus pro tribunali apud Tarichæas quidq; de ſupſtitibus fiendum ſit deliberat: tandem quoſdā occidit:quoſdam donat:quoſdam uendit. cap.xxxii.car.ccxxv.

¶Incipit Liber quartus.

¶Exciſis Iotapatis reliqui iudæi ſe dederunt Romanis p̄ter quædam caſtella & ciuitates: quarū noīa ponuntur & earū conditio lacū quendam Gamala occupant intrantes Romani:domos hoſtium tecta oīa circūdant:ex quo multi Romani mortui recederēq; coacti ſunt. cap.i.car.ccxxv.

Veſpaſianus cū paucis relinquit:his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aium: quaſi diuinū reputantes impetū remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.ii.car.ccxxv.

Veſpaſianus ad Romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus Romanos conſolatur:hortaturq; ad ulciſcendos hoſtes Gamalenſes quantum proſunt reſiſtunt. cap.iii.car ccxxvi

Veſpaſianus quoſdā qui itabyriū montē occupauerant inuadit ad eos mittit.placidū q eos hortetur ad pacē:ſed illis renitentibus:placidus congrediſtur:fingens fugā: aduerſus illos reuertitur multos occidit:multi confugiunt hieroſolymam:reliqui montē Placido tradunt. cap.iiii.car.ccxxvi.

In Gamala tres milites nocte turrim effodiunt:decidit turris magno ſonitu:oēs perturbati fugiebant quos Romani trucidabant:Titus urbem inuadit occidit multos:multi in arcē confugiunt: ita ut cruor effuſus totum oppidum diluat. cap.v.car.ccxxvi.

Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant qui ſupererant: eos

capitsed quinq; milia ex his de uertice se ꝓcipitarunt:per Romanos quatuor milia perempta:solum duæ mulieres saluæ factæ sunt. cap.vi.car.ccxxvi.

Mittitur Titus ad Giscala oppidum galilææ quod restabat indomitū:Vespasianus ad recreandos alios Cæsaream regreditur:quia restabat modo hierosolyma occupanda: Titus Giscalenos hortat ut sedebant sine armis:appropinquant portis:illi apertis ianuis clamant ipsum liberatorem: munit oppidum sicq; tota galilæa liberata est. cap.vii.car.ccxxvi.

Ex aduentu ioannis in Hierosolymam totus populus effusus percunctatur quid agant Romani significato excidio Giscalion:timor eos inuadit īmensus:hortatur ioānes hierosolymas ad bellum: senes timebant excidium urbis ex hac re oriuntur multæ prædationes & latrocinia in urbe contra multos fingebantur uaria in eorum perniciem:phana conculcantur:fitq; maxima cōtrouersia aduersus istos: fit bellum inter hos inuasores & populum: horum causa erat ioannes qui simulabat amorem:res tamen & consilia populi aliis nocte apperiebat hic iurat fidem amicitiam: fit legatus populi ad Zelotas. cap.viii.car.ccxxvii.

Mittuntur nuncii ad idumæos ꝑ auxiliis petendis:eo q; ananus uellet Romanos introducere: Iesus increpat idumæos & eos qui eos aduocarūt tanquā latrones q ciuitatē quottidie diripiant: hortatusq; eos ut nil acturi sint:uel iudicēt quantū sint factiosi hoies uel recedant. cap.ix.car.ccxxix.

Simon unus ex idumæis indignatus respondet iratus contra Iesum & pōtifices:accusans eos proditores cōtra illos q eos uocauerint:dicitq; aduersus illos ituros. cap.x.car.ccxxix.

Idumæi nocte dolo zelotarum apertis portis custodibus dormiētibus intrant interficiuntur custodes:insurgit populus idumæi eadē nocte octo milia quingentos interfecerunt: interficiuntur pōtifices:quæritur Iesus cum Anano qui interficiuntur oībus in sepultis. cap.xi.car.ccxxix.

¶Incipit Liber quintus.

¶Quærunt idumæi per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiunt Zachariam accusant:iudices uero ferunt pro eo sententiam:indignantur idumæi contra iudæos:interficitur Zacharias: expelluntur iudices:idumæi recedunt:crescit Zelotarum insolentia cunctosq; uel falsis criminatiōibus uel dolis aliis occidunt. cap.i.car.ccxxx.

Romani oēs ꝑsertim duces Vespasianū incitant ad expugnandam ciuitatem: ipse noluit ducens eē melius q; sic ipsi inter se discordes paulatim cōsumentur. cap.ii.car.ccxxxi.

Acquiescūt oēs dictis Vespasiani:multiq; ad Romanos cōfugiunt & solum his licebat qui soluebant:uolentes fugere ad Romanos. cap.iii.car.ccxxxi.

Ioannes quærit aliis ꝑesse ducens sibi dedecus esse sibi parem:multiq; eum metu multi gratia cōsequebantur. cap.iiii.car.ccxxxi.

Inuadūt sicarii oppidū quoddam munitissimū apud hierosolymam die azymoꝝ quando iudæi celebrant festa pro redemptione eoꝝ ab ægyptiis:interficiunt quot inueniunt: uicos & oēs partes conuicinas depopulantur. cap.v.car.ccxxxi.

Nunciantur hæc Vespasiano a transfugis q̄busdam clam.n.quidam ad Romanos confugiebant qui hortabantur Vespasianū ut ferret opem ciuitati: accedit prope hierosolymā: ingreditur Gadarā clam legati ad eum mittunt:occiditur Dolesus ab aliis inimicis. cap.vi.car.ccxxxi.

Iubet Vespasianus Placido ut insequatur eos qui ex Gadaris fugerant:aduersus quem illi cum qui busdā ubi se recepterint prosiliunt qui capta oportunitate a Placido interimuntur eosq; ad iordanem insequitur:coacti autem congredi placidus omnes occidit:quidam in iordanem se proiciunt conuicinosq; uicos inuadit. cap.vii.car.ccxxxii.

Nunciatur Vespasiano q; Galatia motus quosdam fecerat:ipse magis icitatur ad bellum multa loca capit: restaurat quæ destruxerat bello: munit loca omnia militibus:narratur q̄ nobilis sit regio hiericuntis. cap.viii.car.ccxxxii.

Describitur natura Asphaltidis lacus:quem Vespasianus uoluit uidere. cap.ix.car.ccxxxii.

Vespasianus collocat ꝑsidia apud Hiericūta:mittit quosdam hii ciuitatē capiunt: mille iuuenes interficit:omnia dabantur flāmis. cap.x.car.ccxxxiii.

Nunciat Vespasiano paráti ꝑficisci hierosolymam q; mortuus sit Nero:quō etiam Galba sit creatus imperator:& qdam alii post eum & de eoꝝ discordia. cap.xi.car.ccxxxiii.

Vespasianus expectat quid galba ad eum de rebus bellicis agendis scribat: mittit filium suum Titum:nauigat rex agrippa ad Galbam:nunciatur in Achaia q; galba sit iterfectus & Otho sit creatus: agrippa statuit Romam petere:Titus ad patrem nauigat Vespasianus cum Tito suspensi bellum negligunt. cap.xii.car.ccxxxiii.

In Hierosolyma exoritur nouum bellum per Simonem Gioræ filium Simon cum Zelotis congreditur:multos occidit cum idumæis etiam pugnat: Iacobus quidam perdere idumæos cogitat: idumæam capit Simon totam regionem depopulatur: capitur uxor Simonis a Zelotis:perterriti ti-

more remittunt ei mulierem ſuam. cap.xiii.car.ccxxxiii.
Præter bellum in iudæa:in italia ciuile bellum fiebat:perempto Galba: Otho imperator creatus cum Vitellio pugnat: audita uictoria ſemetipſum Otho occidit: qui biduum & tres menſes imperium tenuit. cap.xiiii.car.ccxxxiiii.
Veſpaſianus partes duas idumææ capit alteram ẽt ciuitatẽ capit oẽs interimit: Simon quoq; idumææ reliquias proſequitur:ioãnes intus multas p̃dationes permittebat galilæis: ueſcebantur libidine:certant adinuicem Zelotæ cum ioanne:& Simon cum illis. cap.xv.car.ccxxxiiii.
Deliberant Simonẽ introducere & ioannẽ expellere:Simon loca oĩa ciuitatis inuadebat: congreditur cum illis qui eum receperunt. cap.xvi.car.ccxxxiiii.
Bella fiunt in italia p Vitelliũ & ſuos milites:audiens hæc Veſpaſianus q̃ Vitellius princeps ſit factus indignatur:milites Veſpaſianũ hortant ut Romã accedat:eo q̃ ipſum populus imperatorẽ conſtituet:renuit ipſe:ipſi cogũt uelle ĩperiũ:cogitat quõ rem efficere poſſit. cap.xvii.car.ccxxxiiii.
Deſcribitur qualitas portus alexandrini mittit Veſpaſianus ad Tyberium Alexandrum ut eſſet ſibi adiumento fama eſt q̃ Veſpaſianus ſit imperator: quaſi omnes ad eum accedunt congratulantes & ſubicientes ſe eius imperio:recordatus Veſpaſianus quod ioſepus prædixerat:liberari iubet eũ e uinculis. cap.xviii.car.ccxxxv.
Veſpaſianus mittit Mutianũ in Italiam:geritur bellum cũ Cecilio ab Antonio: Cecilius uidens exercitum Antonii cogitat de proditione:ad ipſum mittit Milites uolunt occidere Cæciliũ:certatur ſuperatur exercitus Vitellii:Antonius in urbem ueniens cũ Sabino Capitolium nocte occupat: Vitellius cum ſuis militibus eos inuadit:ſuperat:Sabinus occiditur: Domitianus cum multis nobilibus euadit Vitellius iugulatur a populo. cap.xix.car.ccxxxv.
Mutianus urbem ingreditur cum exercitu Antonium cũ aliis ſubleuat:occidit multos qui cõſenſerant cũ Vitellio Domitianus filius Veſpaſiani:rector efficitur populus Veſpaſianum clamat imperatorẽ:ad Veſpaſianum qui alexandriã iam applicauerat ueniunt legati:intendit animum Veſpaſianus in reliquias iudeæ:Titũ mittit ad Hieroſolymam. cap.xx.car.ccxxxv.

¶Incipit Liber ſextus.

¶Tito exiſtente adhuc apud alexandriam hieroſolymis oritur trifaria ſeditio zelotarum Simõis & ioãnis:inter eos congrediuntur:ita ut templũ uniuerſum inundaretur ſanguine. cap.i.car.ccxxxvi.
Deſcribit diſcordia q̃ inter eos fuit & ſcelera q̃ iter eos cõmittebãtur:poſt qualiter oẽs q̃ſi Romanos expectabãt:poſt quõ Titus miſit diuerſas legiões in hieroſolymã. cap.ii.car.ccxxxvi.
Deſcribitur ordo Titi & militũ & oĩum aliorum in eundo hieroſolymã:peruenit Gophnã opidũ quod Veſpaſianus cœperat:ciuitatẽ tentat adire:tandem coactus eſt ſi uoluit euadere irruere in hoſtes:ad ſuos ſaluum ſe recepit. cap.iii.car.ccxxxvi.
Titus ciuitati nocte appropinquat:caſtra ponit in monte oliuarũ dicto:exeunt iudæi: in legionẽ decimam irruunt fugantq; Romanos:nunciatur Tito:fert auxilium:dimicatur utrinq;:Titus tandẽ legionem liberat. cap.iiii.car.ccxxxvii.
Remiſſio aliq̃tiſp bello orit diſcordia ĩter eos:in duas ptes ſeditio remanet: Titus ad ciuitatẽ electos milites mittit:explanare fecit oĩa ita ut repletũ ſit quicquid cauũ erat. cap.v.car.ccxxxvii.
Iudæi Romanos quærunt decipere inſtituunt quoſdã qui pacẽ ſimulant:Romanoſq; uelle introducere:Titus noluit quia ſuſpecta erat ei talis inuitatio. cap.vi.car.ccxxxvii.
Quidã ex Romanis ad urbẽ uſq; accedentes eo q̃ crediderunt illis:interficiuntur: multi feriunt: unde iraſcitur multũ Titus pp inobedientiam eor eoſq; arguit. cap.vii.car.ccxxxvii.
Intercedunt cõmilitones p illis apud Titũ:admonens eos indulget illis: cogitat ulciſci iudæos: caſtra ponit ppe ciuitatẽ:ordinat legiões circa ciuitatẽ: deſcribitur ſitus ciuitatis & tẽpli p Salomonẽ ædificati:& quõ diſtiguebat ſecundũ loca ſacerdotũ & uiror & mulierũ. cap.viii.car.ccxxxviii.
Deſcribitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi:eor quæ continebantur in eo: quæ a diuerſis fuerunt conſtituta. cap.ix.car.ccxxxix.
Quõ Simon & ioannes diſſidebant:& eos diuiſa ciuitas ſequebat:& quõ unuſquiſq; partem ciuitatis ſeorſum tenebat: Titus quærit qua parte ciuitatẽ ſit ingreſſurus: conſtituit agerem tripartitum exercitum circa ciuitatem:cogitant iudæi concordari aduerſus Titum & Romanos coeuntq; ĩ unũ corpus exeunt iudæi aduerſus Romanos fugantur in ciuitatem quidam unus iudæor capitur:fagitta demiſſa occiditur inde iudæis luctus maximus oritur. cap.x.car.ccxl.
Concutitur timore exercitus Romanor eo q̃ turris quædam lapſa ſit nocte: & propter maximũ ſonitum timuerunt Romani:credentes hoſtes caſtra inuaſiſſe:percutiunt muros illis machinis murumq; uicinorum frangunt. cap.xi.car.ccxl.
Ingrediuntur Romani ea porta qua murus fractus erat:dimicatur poſtea unde iudæi audacia reſiſtebant:Romani uero belli peritia uincebant. cap.xii.car.ccxli.

Iudæi ſperant ſalutem: Romani uictoriam: unde ex iudæis quis fuiſſet promptior ad periculum is primus erat ex Romanis uero: qui fortẽ ſe ꝓferebat: quia Titus ſemꝑ aderat. cap.xiii.car.ccxli.

Quidam Longinus in medios hoſtes irruit: duobuſque interfectis ex mediis hoſtibus ad ſuos reuertitur. cap.xiiii.car.ccxli.

Caſtor quidam ex iudæis ſimulat uelle inire fedus cũ Tito ut aliquantulum conquieſcat: ut Simõ interim conſulat de rebus occurrentibus: fingitq; quoſdã ſocios uelle pacem: quoſdã non: accenſus his Titus uehementius utebat arietibus: diruptoq; muro cum militibus ingredit. cap.xv.car.ccxli.

Ingreſſo Tito: Iudæi circũcludunt Romãos: multoſq; ex eis occidunt & niſi Titus tuliſſet opem: uix euaſiſſent: ad ultimũ muꝝ ſunt expulſi Titus iteꝝ aggredit: ad illum muꝝ irruit: totamq; partem illam dirimit præſidia ponit munit turres & locat alia parte ciuitatẽ aggredit: eoſq; hortatur ut uellent ſaluari & Ioſepus oratione patria: idem eos hortabatur. cap.xv.car.ccxli.

Ioſepus circuit ciuitatem ea parte qua poſſit audiri facilius iudæoſq; orat ne uelint Romanis reſiſtere: perſuadetq; pluribus uerbis: illi uero conuiciis eũ afficiunt. cap.xvii.car.ccxlii.

Ioſepus clamat aduerſus iudæos adducens diuerſa exempla maiorum: ut uelint reddere deumq; eis aduerſum eſſe: propterea amplius ne uelint reſiſtere. cap.xvii.car.ccxlii.

Clamante ioſepo cum lachrymis ut uellent ſedare non flexerunt animos ſeditioſi: ſed diu perſiſtunt: ita ut cogerentur fame perire: Tantam famem perpeſſi ſunt ui matres ex filiorum ore cibum raperent: ſeditioſi illi domos ui irruebant ut cibum caperent ſumma miſeria & ſumma crudelitas deſcribitur Simonis & ioannis. cap.xix.car.ccxliii.

Multi propter famem ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi inciſis manibus ad Simonem & ioannem mittebantur. Tito acclamante. ne tantam uellent pati miſeriam: ipſi conuitiis Tito & patri eius maledicebant. cap.xx.car.ccxliii.

Antiochus Epiphanes cum Macedonibus: amirat Romanos ꝙ muros non adeant: ipſe cum ſuis muros adiit multi ex his fugiũt & multi interficiuntur: poſt a Tito aggeres fiunt: admotis ad muros Simon foſſa intus facta ſubmiſſo igne ageres diruit: & incẽdunt: Simonq; cũ multis aliis proficiſcit in machinas illas: eaſq; incendunt: cũ Romanis cõgrediunt: ita ut non diiudicari poſſit amicus ab inimico: quidãq; ex Romanis corruptis machinis deſperabãt ciuitatẽ captum iri. cap.xxi.car.ccxliii.

Conſulit duces Titus quid faciendũ: an aggredi muros debeant an aggeres ſtruendi: aut permittendũ ꝙ ipſi fame coacti ciuitatẽ ſint tradituri: an circũdanda ſit ciuitas ne exitum habeãt: ſicq; dicit Titus opus non paruum ſed inextricabile Romanos eſſe facturos. cap.xxii.car.ccxliiii.

Exortatus Titus his uerbis duces iubet exercitus in opera diſtribui: murumq; circa ciuitatem cum caſtellis.ii. per ſuos cõſtrui fecit mira celeritatis: noctẽq; quilibet ſuo ordine ac uigilia explorabat: uigileſq; ſomnos inter ſe ſortiebantur. cap.xxiii.car.ccxliii.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur: unus alium mori intuebatur: nõ erat facultas ſepeliendi: latrones uero ex mortuis ueſtes riſu expoliabant: multi ex muris in foſſas proiciebantur: quæ uidens Titus ingemuit. cap.xxiiii.car.ccxliii.

Romani uidentes ſeditioſos fame cruciari lætantur: copiam maximam frumenti Iudæis oſtendẽdo ad maiorem doloré: Titus etiã aggeres inchoabat ut uideret ſi uellent tradere ciuitatem miſerat⁹ eoꝝ calamitatem: ſeditioſi uero non placabantur. cap.xxv.car.ccxlv.

Simon matthiam per quẽ ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis ſuis: corpora ſepeliri ꝓhibuit: alios etiam nobiles occidi fecit. cap.xxvi.car.ccxlv.

Quidam ex iudæis qui cuſtodiebat turrim a Simone ſibi traditam: uidens tantam crudelitatẽ humano conſilio cum quibuſdam ex turri Romanis ſignum dedit ſe traditurum turrim: illi non credẽtes: cognito hoc a Simone illũ ex turri in foſſas proiecit: uidens hæc Titus: & ioſepus ſaxo capite percutitur letantur iudæi credentes eum mortuum eſſe: reſpuit ioſepus uulnere: quo cognito ſeditioſos ſtupor inuadit: multi ad Romanos profugiunt: multi ex profugis ab Aſſyriis uentibus aperitis occiduntur: eo ꝙ aurum ex uentre eorum per ſimum uentris exire cognouiſſent: Titus uero hac iniuſtitia cognita omnes interfeciſſet niſi eſſet maxima multitudo noxiorum: increpat milites Titus: ſed occulte multi occidebantur ob inſaniam propter hoc pauci ad Romanos amplius fugiebant. cap.xxvii.car.ccxlv.

Ioannes ad ſacrilegium ſe conuertit: Mannetus ad Titum fugit: narrat maximum numerũ mortuoꝝ fame: ex eo ꝙ caſtra poſuit: coactoſq; ſtercore uti pro cibo. cap.xxviii.car.ccxlv.

ℂIncipit Liber ſeptimus.

ℂAggeres ſtruuntur a Romanis: quærunt Iudæi incendere: cum autẽ nequiſſent: admouent Romani aggeres certatur utrinq; murus labitur ea parte qua ioannes ſuffodierat pro incendendis aggeribus: moxq; alium murum ſtruit quem nemo audebat aſcendere eo ꝙ qui prius tentaſſet certiſſimum exitium tentaſſet. cap.i.car.ccxlvi.

Hortatur Titus commilitones ſuos ad aſcendēdum murum:facta exhortatione Sabinus quidam Syrus ſe obtulit aſcenſurum:ſuſceptaq; aſta cum.xi.murum aſcendit:hoſtes in fugam uertit ipſe uero ſagittis obrutus cecidit. cap.ii.car.ccxlvi.

Quidam ex cuſtodibus aggerum Antoniam accedūt primos cuſtodes occidunt:facto ſigno per buccinam cæteri fugierūt.Titus audito ſigno armat exercitum:pugnaſ ex utraq; parte ad ſeptimam noctis horam:q; Romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. cap.iii.car.ccxlvii.

Iulianus quidam uidens Romanos ſuperari armatus irruit in hoſtes & ad templum uſq; fugauit cunq; non haberet auxilium multis interfectis diu reſiſtens obiit. Iudæi romanos in Antoniam re. cluſerunt. cap.iiii.car.ccxlvii.

Titus mittit ad Ioannem ſi uelit congredi & ſi uelit ſacra intermiſſa celebrari per electos Iudæos: conſulit Ioſepum Titus:hebraico ſermone ſcripſit mandata ioſepus pro Cæſare ad ioannem:hortatur ut ſe dedat:exēpla inducens ſed magis irritantur in eum ac capere quærunt:multi ex iudæis ad romanos fugiunt quos a Romanis occiſos iudæi dixerunt ne plures ad eos confugerent:Romani uero eos populo oſtendebant propterea multi fugierunt. cap.v.car.ccxlvii.

Increpat eos Titus q; templum polluerint : polliceturque non paſſurum Romanos templum eſſe polluturos. cap.vi.car.ccxlviii.

Ioſepus referebat dicta principis iudæis qui magis eleuabantur in ſuperbiam:ſtatuit iterum Titus bellum gerere contra iudæos ipſo remanente in Antonia.exercitum miſit in iudæos:Certaturq; a nona noctis hora:uſque ad quintam diei Tito ſpectante ab antonia:multi ex iudæis fortiter multi ex Romanis fortiſſime bellum geſſerunt. cap.vii.car.ccxlviii.

Septimo die reliqua manus Romanorum ſubmerſis antoniæ fundamentis uiam fecerunt latam ad templū:admouent aggeres ad angulū templi:qdā congregati p̄ famē:impetum fecerūt contra Romanos:cognito īpetu eoꝝ p Romanos dimicatū ē undiq; fortiter:in uallē quādā coacti ſunt iudæi:capiſ qdā q ductus ad Titū iterficiſ:curatq; Titus ut aggeres mature cōſtruanſ.c.viii.c.ccxlviii.

Porticus templi incendiſ:abrumpunt Romani ad uigmti fere cubitos ex muro:imittūtq; ignem ſanctis:hiſdem diebus quidā ex iudæis de Romanis inuitat ſi quis uelit certare:diuq; nemine uolē te:quidam ex Romanis peroſus illius audaciam cū illo certat & occidiſ: Romanos iudæus derides ex Romanis quidam eum ſagitta tranſfixit:clamor excitatur maximus. cap.ix.car.ccxlviii.

Iudæi implent lignis aridis ſummitatē tēpli.fingunt fugam ex Romanis multi aſcendentes templū:ſubmiſſo igne p iudæos ſuccenſi ſunt:Titus eos miſereturmorientibus ſatis erat remedii q; Titus dolebat:Iudæi uero quidam in porticu exiſtentes obſeſſi oēs ceciderunt. cap.x.car.ccxlviii.

Iuuenis Romanus quidam qui euaſerat incendium:oratur a iudæis ut ad eos deſcendat:ne militiæ Romanæ tantum dedecus faciat ſublato enſe ſeipſum interfecit:incenditurq; porticus ea parte quæ ad orientalem protendit:Moriebantur multi fame ita ut fœnum calciamenta corigias coacti ſint comedere iudæi. cap.xi.car.ccxlix.

Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatem peribant : qui inter ſe erant amiciſſimi propter cibum:ſi quem inueniſſent:ad manus ueniebāt:ſi quis moriebatur alii ſcrutabantur ſi quid cibi in ſinu habebat:patiebantur ea comedere quæ ne ſordidiſſimum aliquod animalium comediſſet:multaq; huiuſmodi deſcribuntur. cap.xii.car.ccxlix.

Mulier quædam Maria nomine cum ſublata fuiſſent ſibi omnia per ſeditioſos filium ſuum fame comedit:cogitur oſtendere latronibus quod parauerat pro cibo:cognito ſcelere tanto eos horror quidam inuaſit uehementiſſimus:nunciatur Tito tanta calamitas:qui deum placare cœpit dicens ſe uoluiſſe obliuiſci iniurias eorum:ſed illi noluerunt pollicetur q; tantum ſcelus non permittet impunitum. cap.xiii.car.ccxlix.

Admouere iubet aggeres cum ariete muris:nihil proficientes cum ſcalis tentant aſcendere:unde multa cædes facta eſt ex Romanis:iratus Titus ignem portis ſubici fecit creſcente igne conſulit proceres ſuos de templo:quidam ſuadent ruinam templi:quidam ut ſeruetur:iubet reſtinguere ignem interim pugnatur:uidens Titus cum militibus electis iudæos profugat:in templum concludit omnes ſuccendereq; templum parat. cap.xiiii.car.ccxlix.

Quidam ex militibus Romanorū ignem portat ad templum:ſuccenditur templum:hoc audito Titus iubet extingui ſed pro nimio clamore & quia multi ſimulabant audire eius præcepta & pro hibitionem ipſo inuito exuritur templum. cap.xv.car.ccl.

Templum incenditur menſe & die menſis conformi incendio templi Babylonis:in ipſa incenſione etiam multæ cædes fiebat deprehenſorum:nec erat diſcretio puerorum nec mulierum cuiuſque ætatis:clamor ingentiſſimus fiebat:duo in ignem ſe proiecerunt incendunt Romani diuerſas porticus & loca ubi iudæi res ſuas ac pecunias depoſuerant quidam Pſeudo prophetæ perſuaſerat populo ut expectaret dei auxilium. cap.xvi.car.ccl.

Quædam prodigia quæ ſuperuenerant iudæis deſcribuntur:quæ in eorum fortunam & auxiliū interpretabantur:quidam uero ſapientes hæc eſſe ruinæ prodigia iudicabant. cap.xvii.car.ccl.

In ſacris libris erat q̃ cum templum quadratum redigeretur q̃ ciuitas erat deſtruenda. hi uero in ridebantur ad prælium dicentes propter dictum quoddam ambiguum inuentum ſcilicet q̃ eo tempore quidam eſſet ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium: ex hoc dicto decepti ſunt quaſi proprium eorum iudicantes dictum conuenire. cap.xviii.car.ccli.

Romani Titum imperatorem declarant in templo: Iudæi prouocant Titum ad colloquium: ipſe naturali humanitate eos recipit: alloquiturq̃ eos increpando: tandem in diligendo eos ſi uelint in pace uiuere nolluerunt: ipſe cognita eorum nequitia eos militibus fieri prædam tradidit interim ignis progrediebatur: quidam ſupplicant ut eis fidem Cæſar dat: ſuſcipit ipſe in cuſtodiaq̃ eos reclu ſos tenet. cap.xix.car.ccli.

Seditioſi in domum regiam confugiunt: Romanos pellunt: multi occiduntur ex popularibus: Titus uero militem quendam quia unus captus eſt ad ipſum rediens ex acie pepulit: quod grauius fuit illi morte. cap.xx.car.cclii.

Romani conuerſis latronibus in fugam: omnia igni tradidere: illi uero in ſuperiorem ciuitatem recedebant: letantes q̃ nil eſſent relicturi hoſtibus & alacri uultu mortem expectabant: illi undique per ciuitatem capiebantur: mortuiq̃ canibus proiciebantur: ſpes quibuſdam erat in cloacis latere: & ignis latitantes cremaba: & qui deſcendebant necabantur. cap.xxi.car.cclii.

Cæſar proſpiciens ciuitatem ſuperiorem nõ poſſe capi ſine aggeribus diſtribuit milites operibus ad occidentalem partem: legiones munit hiſdem diebus idumæi mittunt ad Titum q̃ ad eum uo/lunt confugere remittit legatos pollicens pacem: Simon hoc intellecto quoſdam occidit: quoſdam recludit: multitudo tamen maxima fugit. cap.xxii.car.cclii.

Quidam ſacerdotum promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga receſſit: multaq̃ ua/ſa pulcherrima donaria dedit. cap.xxiii.car.cclii.

Perfectis aggeribus machinas Romani admouent: multi deſperantes in cloacas demittunt: qui/dam in aciem confugiunt quidam Romanos appetentes arietes ad muros ulciſcunt: Tyranni pri uati ſponte deſcenderũt de turribus: Iudæi ad Siloam confugiũt: a cuſtodibus recluduntur: Ro-mani in muris ſigna ponunt: ingredi Titus admiratq̃ tantas munitiones tyranni deſeruiſſent: ad-mirata altitudine & compagine lapidum præficit Frontonẽ cuſtodiæ illorum: multos in ægyptum mittit: multos uendidit multos etiam beſtiis deuorandos tradidit. cap.xxiiii.car.cclii.

Captiuorum numerus per omne tempus obſidionis numeratus fuit decies centena milia: Ioan-nes ſempiternis uinculis ſeruatur. Simon uero ſeruatur triumpho. cap.xxv.car.ccliii.

Capitur Hieroſolyma ſecundo anno principatus Veſpaſiani die octauo mẽſis ſeptembris: prius quinquies capta fuerat: Conditor primus eius fuit Chananæorũ Rex qui iuſtus fuit appellatus: Cæ-ſar iuſſit ut turres & pars quædam ciuitatis pro cuſtodibus remanerent: reliquum explanarunt: lau-dat Cæſar exercitum ſuum eiq̃ gratias agit de eorum uirtute & fortitudine: & pro geſtis rebus dona largitur & coronas & præmia multa ſingulis. cap.xxvi.car.ccliii.

Cæſar donatis omnibus ſecundum eorum merita: ad ſacrificia ſe conuertit deinde ad Cæſaream maritimam deſcendit reponitq̃ in ea multitudinem matubiarum captiuoſq̃ ſeruat: quia Hyemis tempus prohibebat in Italiam nauigare. cap.xxvii.car.ccliii.

Eo tempore quo Titus Cæſar Hieroſolymis commoratur obſidionis cauſa Rhodum trãſmeat Titus ex Cæſarea maritima reuerſus: aduenit in Cæſaream Philippi celebrat ibi omnia ſpectaculo-rum genera. cap.xxviii.car.ccliii.

Inuenit Cæſar Simonem Gioræ filium: & quomodo captus ſit declaratur ſeruatur pro triumpho quod Romæ erat facturus Cæſar. cap.xxix.car.cclvi.

Cæſar inuenit multos iudæos apud Antiochiam inuidus Antiochus irruit multiq̃ trucidantur ex his. cap.xxx.car.ccliiii.

Declaratur noua calamitas quæ accidit iudæis: accuſant iudæi ab Antiocho q̃ cremaſſent qua-dratũ fori cũ multis aliis: cognoſcunt nõ fuiſſe in culpa p legatũ Veſpaſiani. cap.xxxi.car.ccliiii.

Accipit Cæſar litteras a patre quam deſiderabilis ipſe peruenit Romam & quo honore ſit ſuſce-ptus deſcribitur. cap.xxxii.car.ccliiii.

Deſcribitur defectio Germanorum facta tempore quo Veſpaſianus erat in alexandria: qui crede-bant ſe poſſe liberari a ditione Romanorum: his auditis a Domitiano exercitus tendebat: tunc Ger mani ſe ſponte ſubdiderunt. cap.xxxiii.car.ccliiii.

Scythæ conueniunt cũ Germanis in defectione: tranſgreſſi flumẽ Iſtrũ multos ex Romanis inter quos Fronteiũ Agrippã occiderunt: Veſpaſianus hoc audito Rubrũ Gallũ mittit q̃ multos occidit alii domũ confugere: muniunt loca ne barbaris ãplius def locus talia faciendi. cap.xxxiiii.ca.cclv.

Titus reuerſus ex beryto ſpectacula per ciuitates Syriæ celebrabat: Antiochenſes expectant cum ſummo deſiderio: petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur: ad alias petitiones ſe conuenerunt: Titus inde Hieroſolymam proficiſcitur: miſeratuq̃ calamitatem ciuitatis curatq̃ captiuos in Itali-am aſportari: cupiens eos triumpho præterducere. cap.xxxv.car.cclv.

Venienti Tito Romam pater cum tota ciuitate obuiam prodiit:ordinatur triumphus communis:& pompa triumphi declaratur:& modus exeundi in triumphum:quo ordine quæcunq; sint distributa & ostensa parantur conuiuia ab omnibus per totam ciuitatem:dieſq; gratulationis celebratur:cum spe finis malorum ciuilium:& fœlicitatis principum. cap.xxxvi.car.cclv.

Vespasianus peractis triumphis decernit ædificari templum pacis:donatq; templum muneribus pigmentorum operibus oia quæ fuerant iudæorum in eodem templo reposuit. cap.xxxvii.car.cclvi.

Lutius bassus in iudæam legatus mittitur:statuit bellum inferre Macheruntiis:describitur Herodii fortitudo:& situs inaccessibilis:ac Herode hoc castellum munitum est:nascitur in eius ualle herba quædam mirabilis uirtutis:sunt balnea amenissima:castellum Lutius accepit:multos occiditq; castellum tradiderunt dimisit. cap.xxxviii.car.cclvi.

Ad saltum qui appellatur Iarden ducit exercitum Lutius:militibus cingit:bellum committitur nullus ex iudæis euasit:Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.xxxix.car.cclvi.

Scribit Cæsar ad Liberium procuratorem ut iudæam uendat iussitq; singulis annis q iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrent. cap.xl.car.cclvi.

Accusatur antiochus apud Cæsarem a Cestennio Præto:q deficeret a Romanis:mittit Vespasianus ut quid uideatur Peto efficiat:Capitur antiochus post longam pugnam cum filiis suis:ducitur Romam uinctus:Audiens Cæsar ligatũ antiochũ iubet uincula auferri.filii cogitant conciliaturos patrem Cæsari:ueniunt Romá:cum patre aduecto ex Lacædemone ibi manserũt.cap.xli.car.cclvii.

Scythæ his tpibus cogitant Medicam terram inuadere:colloquuntur cum hyrcanorum rege:adhibito aditu fines omnes populantur:ad armeniam usq; peruenere. cap.xlii.car.cclvii.

Mortuo Basso Flauius Siluius in administratione succedit: Castellum quoddam adhuc rebelle supereſſe uidens mouit militem aduersus illud: princeps castelli erat Eleazarus cuius mores describuntur:& sociorum eius. cap.xliii.car.cclvii.

Flauius Siluius aduersus Eleazarum uenit: castellum cingit licet difficillimus adeundi accessus fuerat:per duo loca poterant accedere homines:declaratur difficultas accessus:admouet machinas per unam uiam:fabricat arietem cum quo murũ percutit:ignem ad muros ponit:letiq; Romani custodiunt ne quis eorum ex castro fugeret. cap.xliiii.car.cclvii.

Eleazarus uidens nõ posse euadere manus Romanorũ hortatur ut omnes combusta urbe seipsos interficiant magis q̃ seruituti subiciantur:quibusdam placuit:quidam uero molieres lachrymabantur:reiterat exhortationem Eleazarus præponens ímortalitatem animæ:pulchrius esse pulchre mori q̃ turpiter uiuere. cap.xlv.car.cclviii.

Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; sibi mortem dare:omnes mortui sunt:unus ultimus incensa regia:gladio se transfigens occubuit:clam cum quinq; pueris mulier latuit Romái mane per scalas muros ascendunt:neminem uidentes admirant:mulier illa ex cloacis exiẽs Romanis rem gestam aperuit. cap.xlv.car.cclix.

Peracto excidio Flauius filnius cum exercitu in Cæsaream proficiscitur:quídam ex iudæis in Alexandriam confugerant:hi nouas res tentabant ex quibus multi occisi sunt:mortẽq; potius pati maluerunt:etiam pueriq; Cæsarem dominum appellare. cap.xlvii.car.cclix.

Lupus rector Alexandriæ hæc omnia Cæsari indicat ád quem Cæsar scribit ut templum iudæorum destruat. cap.xlviii.car.cclx.

Onias unus ex pontificibus ex hierosolymis quõdã fugatus alexandriam uenit: optimitq; ut tẽplũ posset fabricare iuxta morem patrium:hoc autem fuit prædictũ per Esaiam q in ægypto futura esset constructio templi. cap.xlix.car.cclx.

Lupus rector ad templum accedens ablatis denariis tẽplum claudit Paulinus eius successor.nihil reliqt:sacerdotibus cõmitatus ẽ:fecitq; ut ne uestigium qdẽ diuini cultus uideret .cap.l.car.cclx.

Ionathas quidam ex iudæis persuasit multis ut eum sequerentur:nunciatur Catullo rectori libyæ comprehensus ipse cum multis aliis tribus milibus:qui pecunia diuites erant:non conscii tamen sceleris occiduntur: Curatque Catullus ut Ionathas omnes iudæos crimineturetiam illos qui Romæ habitabant inter quos Iosepus erat: Vespasianus noluit ut aliud efficeretur. Catullus ob iniustitiam morbo grauissimo laborauit:ita ut ipse non moreretur. cap.li.car.cclx.

FINIS.

¶Hieronymus Squarzaficus Alexandrinus. Raynaldo de Nouimaio impreſſoriæ artis. op. ſ.

Vm e græcia in Italiam traieciſſem: Ioſephiq; libros offendiſſem: quos antea quã hinc decederem librariis caſtigatiſſimos: & emendatiſſimos ſumma diligentia im
c primendos eſſe demandaueram. Non ut quæſtum conſequerer: ſed ut aliqua ex parte de lingua latina bene meritus eſſem & cognitiones multarum rerum propagarentur. Vidi opus eruditiſſimum nundum abſolutum: & ut in annalibus uetẽ/rum facile de præbendi poteſt a Ruffino aquiligienſi in linguam latinam tranſlato: opus egregii inquam auctoris: qui ſine titulo: ſine uita: & ſine elogio erat ĩ lucem proditurus: quod cum animaduertiſſem hoc a me ferendum minime putaui. Obiter ipſius uitam ex iuratiſſimis auctoribus elicitam ſubiecimus. Fuit enim Ioſephus hieroſolymitanus: Mathathiæ ſacerdotis filius tempore Tyberii Cæſaris natus. Cum Ieſus eſſet cruci affixus: & uſq; ad traiani tempora conſenuit a Veſpaſiano cum tito filio cum bellum in Hieroſolymam gereret: captus fuit quidem litterarum: & multarum rerum peritus: ſacerdotio inſignitus: prophetarum ac ſomniorum interpræs optimus: ac futurorum non ignarus: prodigia & multa expoſuit. Apud iudæos Nerone regnante: quæ uiſa fuere armatas acies. ſ. cœlo currere: atq; aera ſubito nubiũ ignæ collucere: & plæraq; alia multa quæ in eius leguntur hiſtoria. Ioſephus ad pernicium urbis futura affirmauit. Cui ſententiæ uulgus aſſentiens ab imperio romano deffecere: occaſione ſibi oblata. Propterea q; præfecti romani miſſi eſſent contra iudaicam religionem ut aquilas templo inferrent. Iudæi romanorum auaritia uexati eorũ præfectos trucidarunt. Aquilas e templo deieceruntipſamq; ciuitatem iugo Neronis leuarunt: prouincias muniunt: qui eis præeſſent creant: atq; ex tribus in qua eſt metropolis Hieroſolyma eiq; Samaria proxima. Tertia galilæa gẽtibus finitima Ioſepho obuẽit qui rei militaris belli impetum a romãis miſſum primo exciperet. Et cum igni ferroq; omnis prouincia deuaſtaretur: in Iopathã montanam ciuitatem obſidetur. Tandem Ioſephus perquiſitus a Veſpaſiano dum in puteo latitaret mulieris indicio cognoſcitur: eo Nicanorem tertium tribunum militum miſit: cum priores milites ab Ioſepho non audirentur: qui factum incenſarum metu perterritus deluſis ſociis. Nam & permulti iudæorum cum eo erant impoteſtatem romanorum peruenit. Quem imperator diligẽti cuſtodia ſeruari iuſſit. Iſte autem Veſpaſiano ſemotis arbitris al/loquitur: ſibi & filio imperatores fore prædixit: quem Veſpaſianus non inuitus audiuit: quæ omnia ut euenere Ioſephũ ab omni ſeruitute ſoluit: atq; ſummis laudibus tollit. Auguriis poſt euerſione Hieroſolymæ præfecit ciuitate donatus: cum Tito: & Veſpaſiano patre uixit annis. xxvi. atq; cognomine flauiæ familiæ donatus. Nec etiã prætermittenda duxi: quæ ex Hieronymo carptim & ceſſim: ideſt ſub epythomate collegi: quod ob ingentia eius illuſtria facinora: utpote uir ſingularis eruditione præditus ut ex libris ſeptem iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & filio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam Romæ meruerit: quodq; ſcripſerit alios. xxiiii. antiquitatum libros ab exordio mundi uſque ad quartumdecimum annum Domitiani cæſaris quodue archeotecos: ideſt conflictus aduerſus Appionem grammaticum alexandrinũ. Aliaq; præclara opera accuratiſſime conſcripta reliquerit: quæ in manus noſtras præterq̃. xx. uolumĩa antiquitatum: & Hieroſolymæ captiuitatis ſeptem: & in Appionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodum curioſi: ſed a me hoc unum interpoſitum iri ſummo ſtudio duxi in ignominiã iudaicæ prauitatis: quando uir egregius optime de Chriſto ſenſiſſe uideatur cum inquit. Eodem tempore ieſus uir ſapiens: ſi tamen uerum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum qui libenter uera ſuſcipiunt plurimos quoque tam de iudæis: quam degentibus ſui ſectatores habuit & credebatur eſſe Chriſtus cunq; iuidia noſtrorum principum cruci eum Pilatus addixiſſet: nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQVITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER: ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS PER VENERABILEM. PRESBYTERVM RVFFINVM AQVILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON unã nec eãdem uideo eiuſdem ſtudii cauſam: ſed multas exiſtere: & ab alterutro plurimum differẽtes. Nam quidam eoꝝ ſui ſermonis pandere uolentes ornatum: & ex hoc gloriã aucupãtes: ad partem huius diſciplinæ
h accedunt. Alii uero illis gratiam referentes: de quibus ipſam deſcriptionem eſſe contigerit in opere eodem ultra uirtutem coacti ſunt laborare. Quidam autem ipſa rerum neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus interfuerunt cum agerẽtur: ſcripturæ declaratione colligerent: Multos autẽ magnitudo rerum utilium in occulto iacentium inuitauit: ut hiſtoriam ex his ad utilitatem deberent proferre cõmunem. Harum itaq; quas præ dixi cauſarum: duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos iudæos fuit: & qui actus ei quiq; finis acceſſerit: experimento ipſe cognoſcens narrare coactus ſum: propter eos qui ueritatem in ipſa conſcriptione corrumpunt. Præſens autem opus aſſumpſi: credens etiam dignum ſtudium Græcis omnibus aperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatem noſtram & conuerſationis ordinem ex hæbraicis litteris interpretatum: Dudum ſiquidem cum bella cõſcriberem propoſueram declarare qui fuerint in initio iudæi: & quibus ſint uſi fortunis: & per quem legiſlatorem ſint eruditi hoc quod ad pietatem aliamq; uirtutis continentiam noſcitur atringere: & q̃ longis pugnantes temporibus: inuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingẽs erat operis eius ordo & ual de perplexus in ipſo libro diuidens diſponenſq; principia: atq; finem conſcriptionem ipſam abbreuiare tentaui. Tempore nanq; procedente ſecundum illud quod ſolet accidere grandia cogitantibus: mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantam arripiendi materiam in uſum extraneæ quippe linguæ: & a noſtra conſuetudine peregrinæ. Erant autem qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omniũ Epaphroditus uir qui uniuerſas quidẽ diligere diſcipli nas: maxime autem rerum geſtarum cognitione gauderet utiq; cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem & immutabilem uoluntatem ſuæ uirtutis oſtenderet. Huic enim uiro ſemper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator exiſteret: ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui. Illud quoq; ſuper ea quæ iã dicta ſunt nõ tranſitorie cogitans: quia per hæc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui & de Græcis ſi quis eoꝝ ſcire quæ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidem quomodo Ptolomeoꝝ ſecũdus rex maxime circa diſci plinã & librorꝝ collectionem ſtudiũ habẽs in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit: & conſtituta eius feſtinauit græca uoce tranſferri Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus non inuidit. ut prædictum regem hac utilitate priuaret: cui omnino reſtitiſſet: niſi patriæ noſtræ congrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum. Ideoq; mihi ſcilicet ipſe conuenire putaui: ut magnanimitatem quidem põtificis imitaret: & ut regie largitati ſimiliter reſponderetur ab eis qui doctrine amatores eſſe noſcuntur. Neq; enim ille omnem deſcriptionem a trãſlatoribus accepit: quando ea tantum modo quæ legis ſunt: hi qui ad explanationem miſſi fuerant Alexandriam tradiderunt: cum ſint alia innumerata quæ p ſacras litteras indicantur: u: pote quinq; millium annorum hiſtoria ĩ iſtis expoſita: & diuerſe quidẽ in his continentiæ ſunt. multæ uero ciuitatum fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuerſationum: quod totum ex ipſa hiſtoria præcipue poterit quilibet agnoſcere. ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiam reperitur: quomodo eis qui uoluntatem propriãm non ſequuntur: & ea quæ bene ſancita ſunt trãſcendere non præſumũt omnia ad terminum fidei tendentia proſpere paguntur: & honoris fœlicitas præbetur a deo. Quando uero receſſerit aliqui ab huius diligentiæ ueritate: fiũt eis oĩa ſub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõſtituta: & incalamitatem importabilem ẽis uertitur: quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro: ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant: & legiſlatorem noſtrum probent ſi naturam eius digne conſiderauit: & ſemper decẽtes actus uirtutis eius expoſui: purã rõnem de illo cuſtodiẽs ab omni quæ refertur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudĩe temporis: & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmẽtorum fallacium habere licentiam. Fuit enim ante ãnos duo millia: In qua lõgitudine ſeculi neq; ipſorum deorum generationes poetæ: niſi forte hoĩum actus aut leges dicere præſumpſerũt: integritatem uidelicet eorum quæ a me cõſcripta ſũt: procedẽs ſermo ordine proprio declarabit: Hoc facturum me in negotio iſto propoſui: ut nihil adiiciam: nec iterum prætermittam. Quia uero pene omnia ex Moyſeos legiſlatoris ſapientia apud uos pendere noſcũtur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere ne qui legentium quærant: cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habens de dictis & factis in tantam naturæ rationem proceſſerit. Sciẽdũ itaq; quõ legiſlator ille omnium rerum neceſſa-

rium iudicauit ut quiſquis ſuam uitam bene gubernaturus & legem eſſet aliis poſiturus:dei primi tus deberet conſiderare naturam:operamq; eius mente contemplaretur:& eius exemplum imitaretur:& quantum eſſet uirtus hunc ſequi tentaret.Neq; enim uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiens mens: dum in ipſius utiq; contemplatione deficeret: nec eis qui conſcripturi ſunt pro cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit:niſi præ omnibus doceantur quia pater omniũ & dominus deus exiſtens & uniuerſa reſpiciens:ſequentibus ſe uitam fœliciſſimam præbet:a uirtute uero digredientes: maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderans Moyſes ſuos ciues ac populos legis conſtitutionem non ab ore communi:nec a propriis placitis inchoauit: ſed ad deum & mundi fabricam eoq; mẽtes erigens & perſuadens:quoniam creaturaq; terrenarum opus dei præcipuũ hoĩes ſumus: dum habuiſſet eos iam ad pietatem obedientes de rebus reliquis eis facillime perſuaſit. Alii nanq; legiſlatores fabulas ſequentes humanoq; delictoq; confuſionem potius in deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt & multam malignis peccandi licentiã præbuerunt.noſter uero legiſlator ſummam uirtutem deum habere pronuncians.infudit hominibus ea participari:& eos qui taliter nõ ſaperẽt nec crederent:iuſſit ineuitabiliter caſtigari.Secũdum hoc ergo argumentũ facere examinationem lecturos exoro.ſic enĩ conſiderantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maieſtatẽ dei atq; clemẽtiam uidetur incongruum:Cuncta náq; circa naturam rerum affectionem conſonam habere noſcũtur.alia quidem aperto uel ſimplici modo legiſlatore tangente.alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferẽte: quia quæ clare dici proderat:hæc manifeſte declarauit.Volentibus autem etiam cauſas req; ſingulas conſiderare:cõtẽplatio multa nimis:& ualde philoſophica repitur.Quod ego nũc quidem dicere ſuppono:ſed deo tempus præbente nobis poſt hoc opus tentabo cõſcribere.Cõuertar autem ad rerum narrationem:reminiſcens primitus eorum:quæ de mũdi fabrica Moyſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Ioſephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

De creatione cæli & terræ:& de operibus ſex dierum:& requie diei ſeptimi. CAPI. .I.

IN principio creauit deus celum & terram:ſed dum terra ad aſpectum non ueniret:& profunditate tenebris celaretur:& ſpiritus dei deſuper portaretur deus fieri iuſſit lumen:quo facto conſiderans omnem materiam: ſeparauit lumen & tenebras:& aliæ quidem rei nomen impoſuit noctem:aliud uero uocauit diẽ: ueſpere & mane appellans initium lucis & requiem.Et is quidem eſt primus dies:moyſes autem eum unum eſſe dixit.Et licet ſufficiat cauſam huius rei etiam nunc dicere:tamen quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularum ſeorſum tradere:illud ad huius rei interprætationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cælum ſuper omnia collocauit:ipſumq; ab aliis diſtinguens:in ſemẽtipſo cõſtitutum eſſe præcepit:& ei criſtallum circũfigens: humidum eum:& pluuialem ad utilitatem quæ fit ex terræ imbribus: congrue fabricatus eſt.Tertia die ſtatuit terram.circa eam mare diffundens. Ipſa uero die repẽte uirẽs herba & ſemen de terra ſunt orta.Quarta autem die ornauit cælum ſole & luna:aliiſq; ſideribus:motus eis tribuens atq; curſus:quibus horarum diſtinctiones manifeſte deſignarentur.Quinta die animalia natatilia & uolatilia:alia quidem in profundo alia uero in aere eſſe conſtituit:copulans ea ad communionem atq; permixtionem cauſa prolis profuture:& ut eorum natura multiplicari potuiſſet & creſcere.Sexto uero die creauit quadrupedum genus: maſculinum faciens atq; fœmininum:in quo ẽt hominem finxit.Ita ergo mundum cunctum ſex diebus & omnia quæ in eo ſunt facta Moyſes ait.Septimo die deum ab operibus manuũ ſuarum requieuiſſe dicens.Vnde ẽt nos eo die laboribus propriis uacare dignoſcimur:eum ſabbatum appellantes:quod nomen requiem hæbraica lingua ſignificat.

De plaſmatione ꝓtoplaſtorum:& de plantatione paradiſi:& de introductione Adam & Euæ in ipſum. CAPI. .II.

POſt ſeptimã uero diẽ cepit de hoĩs natura moyſes reddere rationẽ:ita dicens. Fixit deus hoiem:puluerẽ de terra ſumẽs:& i eũ ſpiritũ iſpirauit & aiam.Hic ãt hõ Adã uocatus ẽ:qđ nomẽ hæbraica lĩgua ſignificat rube⁹:quoniã cõſpſa rubea terra factus ẽ.Talis ẽ.n.uirgo tellus & uera.Præſẽtauit quoq; deus ade aĩalia ſcdm genus fœmininũ maſculinũq; demõſtrãs: & his nomina ĩpoſuit:qb⁹ ẽt nũc uocãt.Vidẽs ergo deus adã nõ hñtẽ ſocietatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ eſſet:delectãs aũt in aliis aĩalibus quæ copulata uidebantur:una dierũ eo dormiente:auferẽs coſtã ẽius:finxit ei mulierẽ:& Adã ſibi iunctã: cognouit de ſe fuiſſe plaſmatam hæbraica lĩgua mulier appellat.Nomen uero mulieris illius erat Eua:qđ ſignificat oĩum uiuentiũ matrẽ. Dicitur aũt deũ etiam ad orientem plantaſſe paradiſum omni germinatione florentem: in hoc enĩ eſſe & uitæ plantationem:& aliam prudentiæ:qua cognoſceretur quid eſſet bonũ :quidue malũ:& in hunc ortum introduxiſſe Adã & eius uxorem:præcipientem plãtationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur uero ortus hic ab uno flumine:circa omnẽ terrã undiq; perfluente. Hic in quattuor diuidit ꝓtes:& Phiſõ.qđ nomẽ ẽ uni:qđ iundationẽ ſignificat:eductus i Indiã:in pelago late diffũ

dſ:qđ Ganges nũcupaſ a græcis:Euphrates aũt & Tigris ĩ mare rubrũ ferũtur. Vocaſ Euphrates q̃ dẽ Fora:qđ ſignificat diſpſiones ſeu floreſ:Tigris aũt Diglat.quod indicat acutum aliquid & anguſtũ. Geon quoq; p ægyptũ fluẽs:oſtẽdit eũ qui nobis ab oriẽte redditur quẽ græci appellãt Nilũ

De tranſgreſſione protoplaſtorum:& de eiectione eorum de paradiſo. CAPI. .III.

DEus igiſ adã & mulierẽ ex aliis qđẽ plãtatõibus guſtare præcepit. De prudentiæ uero plantatione uoluit abſtinere:prædicẽs cõtingentibus ex ea pditionẽ eſſe uẽturam. Et dum illo tpe cũcta ãalia cõcordarẽt:ſerpẽs cohabitãs cũ adã atq; muliere iuidiam habuit:in qbus eos arbitrabaſ eſſe fœlices obediẽtes utiq; præceptis dei. Quos reputans per inobediẽtiã calamitati ſuccũbere:pſuaſit mala uolũtate mulieri:ut de prudentiæ plantatione guſtaret dicens in ea eſſe boni maliq; cognitionem. Quo facto: beatã eis uitam: & cui nihil diuinæ cognitionis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit quidem mulierẽ: ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione guſtaſſet:& tali epulatione gauderet:ẽt de exinde ut ueſceret pſuaſit. Quo facto:ſemetipſos cognouerũt eẽ nudos.cõfuſionẽq; manifeſtã habẽtes: tegumẽtũ ſibimet reqrebãt. Illa nãq; plãtatio cã acumis erat & ĩtellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos opuerũt: & hæc genitalibus opponẽtes:uidebanſ ſibi in his magis eſſe fœlices quæ prius reputabãt ſe difficilius iuenire. deo aũt in hortũ ueniẽte:adã ne ad eius uẽiret colloquiũ:cõſcius iniqtatis ſuæ diſceſſit. Deus itaq; ĩtẽdẽs qđ egerat:cãm reqrebat pp quã prius eius alloqo delectareſ:poſtea uero refugeret atq; cõfũderef. Illo ergo nihil loquẽte:eo q̃ ſe cognouerat dei trãſgreſſũ fuiſſe mãdatũ: deus ait. Mihi qđẽ de uobis notũ ẽ:quẽ admodũ fœlicẽ uitã extra oĩum maloꝝ paſſionẽ habueritis:nulla ſollicitudine aĩum ueſtrũ cõturbãte:cũ uobis ſpõte ad fruẽdum & ad uoluptatis abũdãtiã oriref uniuerſa:me ꝓuidẽte uirẽtia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nũc male præſentibus ſenectus uelox uobis aduenieſ:& nõ longa uita ſuccedit:quoniã mihi cõtumeliã tali uolũtate feciſtis:mea mandata præuaricãdo. Neq; enĩ uirtutis cã taciturnitate cõſtringeris. ſed mala cõſciẽtia retineris. Adã uero peccati ueniã poſtulabat:rogabatq; deũ:ne eũ nimis affligeret:& de facto cõiugẽ accuſabat: dicẽs ſe ab ea ſeductũ deliqſſe. Quæ rurſus de ſerpẽte q̃ eã ſeduxerat quærebaſ. Deus aũt adã uictum cõſilio mulieris:pæne ſubiecit:p̃cipiẽs terræ ne qcq̃ eis ſponte ꝓferret:ſed laborãtibus & opatiõe cõtritis:alia qđẽ fruges daret:alia denegaret. Euã uero partu & cõceptionũ doloribus caſtigauit:quõ Adã in qbus ipſa fuerat a ſerpẽte decepta ſeducẽs:calamitatibus ĩplicita. Abſtulit & ſerpenti uocẽ: iratus eius malignitati quã geſſerat in adã:& uenenum ei ſub lĩgua ponẽs:q̃ eẽt homĩbus inimicũ præcepit ut mulier eius capiti plagas ĩferret:ille uero iacens homĩbus eſſet aduerſus: & iteritũ facilẽ eis ꝓ uidicta portaret. Quẽ etiã pedibus priuauit:ut uoluptatus in pulnere traheref. Et deus quidem hæc eos pati præcipiens:tranſmigrauit Adam & Euam ex orto in aliam regionem.

De iterfectiõe Abel per Cain:& de pena qua mulctatus ẽ Cain:& de duabus colũnis latericia & lapidea:in qbus cõſcripſerũt filii Adã omnẽ diſciplinã reꝝ cæleſtiũ q̃ ꝓ ſe adĩuenerũt. CA. IIII.

NAti ſũt aũt eis filii duo maſculi:quoꝝ unꝰ qđẽ prior appellabaſ Cain: qđ nomẽ iterpatũ ſignificat poſſeſſionẽ. Abel uero ſecũdus: qđ ſignificat: fletum. Quibus nate ſunt etiã filiæ. Germãi ſiqdẽ diuerſis ſtudiis luctabanſ. Abel qdẽ iunior iuſticiã colebat:& in oĩbus q̃cũq; gerebat:deũ putabat eẽ pñtẽ:uirtutiq; ꝓſpiciebat: cuius erat cõuerſatio paſtoralis. Cain ãt erat circa alia maligniſſimꝰ: & ad lucra ſolũmõ ſemp ĩtẽtus. Terrã arare primus cõpit:& fratrẽ huiuſmõi cã pemit. Nam cũ eis placuiſſet ſacrificare deo: Cain qđẽ de culture germinatiõibus obtulerat fructũ. Abel aũt lac: & ꝓtimogenita gregũ: agno deus potius in hoc ſacrificio delectatus eſt:q̃ ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex iuentiõe hoĩs auari nata uidebanſ. Qua ꝓpter Cain indignatus: eo q̃ Abel fuiſſet ei a deo ꝓpoſitus:fratrẽ ĩteremit. Quẽ cũ neceſſet:& mortuũ occultaret:credidit latere cõmiſſum. Deus aũt ſciens qđ erat factũ:uenit ad Cain:de fratre pquirẽs ubi eẽt: q̃ eũ diebus plurimis non uideret: dũ cætero tpe illũ cũ eo cõuerſari reſpiceret. Cain aũt heſitans:nec habens qđ deo potuiſſet dicere: ipſeq; prius ſe q̃ fratrẽ non uiderit dicere cogitaret:cũ dñs uehementer inſtaret & pſcrutareſ: indignatus ille:non ſe eẽ pedagogũ nec cuſtodẽ eius:nec actuũ fratris affatus ẽ. Deus ergo repẽte Cain increpauit ĩterẽptorẽ fratris effectũ: & ait. Ammiror ſi de fratre neſcis dicere qd factũ ſit: quem ipſe peremiſti? Cui tamẽ ſacrificiũ celebrãti:atq; poſcẽti.ne ob hoc irã ſuſcipet: ſeuiorẽ penã homicidii relaxauit:maledictũq; eſſe conſtituit & eius ſobolẽ uſq; ad generationẽ ſeptimã miatus ẽ eẽ puniẽdã.& ex illa terra eũ cũ uxore ꝓiecit. Quo formidante:ne beſtiis capiendus icideret:& eo mõ pitet iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatione metueret:nec enĩ ei ꝓpterea mali qcq̃ euẽiret p beſtias: ac per oẽm terrã eũ ſine formidiẽ ſigno ei poſito quo notus fieret:abire p̃cepit. Multã ergo pagrans terrã cũ ſua uxore Cain collocatus in loco q naida nũcupaſ:ubi moratus ẽ quo ẽt ei filii nati ſũt. At uero penã illã nõ habuit ꝓ emendatione:ſed pro incremento mali libidinẽq; potius nutriuit ĩ corpe: licet cũ iniuria ſecũ cõmorãtiũ hãc haberet:augẽs domũ multitudine pecuniaꝝ: ex rapinis & uiolentia cũ geſtaꝝ. Ad luxuriam quoq; & latrocinia ſuos familiares inuitans:quoꝝ doctor inſceleſtis ſtudiis erat:& ſimplicitatẽ qđẽ cũ q̃ prius uiuebãt hoĩes adinuẽtiõe mẽſuraꝝ & põderꝝ pmutauit: integrãq;.eoꝝ uitam ex earum rerũ ignorantia & magnanimitate ad calliditatẽ corruptionemq;

pduxit:Terminos terræ primus posuit ciuitatēq; cōstituit:murisq; muniuit: illicq; coegit suos conuenire domesticos.Hanc ergo ciuitatem ab Noch filio suo seniore nocham appellauit.Noch uero Iarad filius fuit:ex quo Maruel:cuius fuit filius Matusal q̄ habuit filium Lamech:cui filii & filiæ septem & septuaginta fuerunt ex duabus uxoribus eius nati Sella & Ada. Horū Iobal quidem q fuit de Ada.tabernacula fixit:& greges amauit.Tubal cōsanguineus eius exiſtēs:musicā coluit:& psalteriū:citharāq; laudauit.Tubalcain qui ex altera natus est:fortitudine cūctos excellēs:res bellicas deceter exercuit:ex his etiāq; ad libidinem attinent corporis enutriuit:ferrariam artem primus inuenit:habuitq; sororem noie noemma.Et quoniā lamech diuinas res sapienter sciens:uidebat se subiacere penæ Cain ob necem fratris:hoc suis uxoribus indicauit. Adhuc aūt uiuēte Adā:cōtigit Cain sobolē p successionē esse nequissimā:& aliū alio peiorē exiſtere:qui utiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia properabāt.Siquis eoꝝ segnis esset ad effundendum sanguinē:aliis rebus pessimis imminebat:contumeliam faciens & auarus exiſtēs:Adā uero q primus de terra factus est: & de quo nos exigit ratio adhuc habere sermonem:Abel quidē extīcto Cain aūt propter necem ei⁹ effugato: de procreatione filioꝝ cogitabat:& uehementer eū generationis amor habebat:agētē annos ducētos & triginta:sup quos alteris uiuēs septingētis defunctus est.Fuerūt aūt ei & alii filii plurimi: inter quos etiā seth:sed de aliis quidē longū est dicere:conabor uero de seth dicere tantūmodo. Is nanq; nutritus & pueniēs ad ætatē quæ iam posset ea quæ sunt bōa discernere:uirtuti studuit:& cum fuisset uir egregius:imitatores sui filios dereliquit.Illi quoq; omnes cū boni fuissent orti: in eadē terra sine uexatione uiuentes:felicissime cōmorati:sunt:nihilq; eis usq; ad uitæ terminū crudele prouenit Disciplinā uero reꝝ celæstiū & ornatum eaꝝ primitus iuenerūt:& ne deliberarētur ab hominibus quæ ab eis inuenta fuerant:aut anteq; uenirent ad cognitionē depirent:cum p̄dixisset adā extermi/nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaꝝ ui ac multitudine fore uenturā:duas: facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant cōscripserūt: ut & si constructa lateribus exterminaref ab ymbribus:lapidea permanens præberet hominibus scripta cognoscere:simul & quia lateralem aliam posuissent:quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra Siria.Et isti quidem septem generationibus permanserunt:deum iudicantes eē dominū omnium:& ad uirtutem semper inspicientes.

De inundatiōe diluuii sup terrā:& ubi Noe saluatus est cū generatiōe sua p arcā. CAP. .V.

DEinde tempore procedente de paternis solemnitatibus ad mala progressi sūt:neq; legitimos honores ulterius præbētes deo:neq; circa hoīes iustitiæ uerba faciētes:sed zelum quem prius habuerunt pro uirtute:in duplā maliciam postea pro ea quæ gerebāt monstrauerunt. Ob hoc itaq; contra se deū irritauerunt.Nam multi angeli dei mulieribus coeūtes iniuriosos filios genuerunt:q oē bonū despiciētes pp confidentiam fortitudinis similia his qui dicti sunt a græcis gigantes ppetrare traduntur.Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum consilia nimis ingrata:agebat ut ad meliora eorum mentem actusq; transferret.Cum ergo uideret non acquiescentēs ad talia:sed uehementer eos maloꝝ libidine detineri:metuens ne ipsum quoq; cum uxore & filiis & suis omnibus interficerent discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iustitiam dilexit:condemnauit autem nō solum illorum maliciam: sed oē genus humanum.Quod dum ei disperdere placuisset:& aliud cōstituere genus malignitate priuatum:& minuere hominum uitam:annisq; non quantis prius uixerant:sed usq; ad cētum.xx. annos: esse mensuram:tunc aridam conuertit in maria:& sic uniuersi inundatione perierunt. Noe uero liberatus est solus:dicente ei deo:ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret ideſt arcam quattuor cameras habentem:& longitudinem cubitorum trecentorum:quinquaginta uero latitudinem: & triginta altitudinem:in quam cum matre filiorum:& eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ sibi pro solatio uitæ erant necessaria posuit cunctorumq; animalium ad seruandum genus eorum masculos simul ac fœminas pariter introduxit:aliorum uero animalium numerum septuplū. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis.ut ex nulla parte fluctuaret.nec aquæ uiolentia uinceretur:Et Noe quidem cum suis ita saluatus est.Erat autem & ipsa quidem ab Adam decimus lamech uero filius:cui⁹ pater fuit matusalā.Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth aūt fuit ex malaleel: qui de cainan natus est:qui fuit ex Enos cum sororibus plurimis. Enos uero seth filius fuit qui natus est ex Adam.Contigit quoq; hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis Noe mense secundo: quā macedonibus Dyo nuncupatur:ab hæbreis autem marachat:seu anmarsuane. Hi enim in ægypto annum constituerunt.Moyses autem Nisan mensem qui est xanthicus:primum in festiuitatibus definiuit:in quo ex ægypto hæbreos eduxit.Hic ergo apud eum etiam in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat:in uenditionibus aūt & emptionibus:& alia gubernatiōe prioris sæculi decreta seruauit.Pluuiam uero inchoasse dicit septima & uigesima die præsentis mensis.& usq; ad hoc tempus ab Adam qui primus creatus est anni fuerunt duo milia:sexcenti quinquaginta sex. Quod tēpus in sacris libris conscriptum:multa integritate signatū est:una cum natiuitatibus insignium uirorum:qui tunc fuerunt simul & terminis.Adam siquidem cū eēt ducentoꝝ annorū &.xxx.Seth filiꝰ natus est:qui nongentos &.xxx.uixit annos. Seth cētesimo & quinto anno genuit enos.Qui cum

quinq; & nongentis uixisset annis Caine filio suo diligentiã tradidit rex quẽ genuerat ãno nonagesimo. Hic uixit annis .xii. & nõgẽtis. Cainã cũ uixisset .x. & nõgẽtis annis, Malaleel filiũ dereliqt annoꝝ septuaginta. Iste Malaleel cum uixisset nonagita: & octingentis quinq; annis defunctus est: Iareth filium derelinquens: quem genuit cum .lx. iam & centum esset annorum. Cui octo &. lx. super hec & nongentis annis uiuenti: Enoch filius successit: natus cũ .lx. duoꝝ & centum annorum pater eius existeret. Qui uiuens trecentis .lxv. annis: discessit ad deum. Vnde non finis eius inuenitur esse conscriptus. Matusalas autem Enoch filius quinto ei & centesimo ãno natus: Lamech filium habuit cum esset annorum .lxxvii. & centum: cui tradidit principatum quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamech itaq; cum habuisset principatum annis septigentis & septem Noe filium suum rerum preceptorem ostendit: qui de Lamech natus est agente: annũ ætatis secũdũ & octogesimum: quinq; quinquaginta & nongẽtis annis rerum extitit præsul. Isti uero anni qui collecti sunt: tempus quod prius conscriptũ est cõpleuerunt. Nullus itaq; perscrutetur priscorum fines quãdo cum suis filiis: eorũq; auis aut atauis suã quis extendebat ætatem: sed tantum ortum generationis eorum intendat. Igitur decernẽte deo: & incipiente pluere. aqua cũctis diebus .xl. ferebatur: ita ut usq; ad quindecim cubitos transcenderet terram. Quod propterea factũ est: ne plurimos fugæ occasio liberaret. Q uescente autem pluuia: aquæ uix centum quinquaginta diebus decesserẽt: quasi mense .vii. Quo instante paulatim inchoauit latens herba parere. Deinceps dũ arca circa summitatem cuiusdam mõtis in armeniã constituti sedisset: intelligens Noe aperuit eam: & respiciens modicam terram citra eam in spe meliore constitutus: tunc quidem siluit. Post paucos uero dies aqua amplius recedente misit coruum: uolens agnoscere si quid etiam aliud terræ fuisset ab aqua derelictum: & ad egrediendum iam tutum esse uideretur. Q ui cuncta reperiens inundantia non regressus est ad Noe. Post septem ergo dies columba quam miserat ut aliquid de terra cognosceret lutulenta remeante simul & ramum oliuæ portante: cognoscẽs terram diluuio liberatam: manẽsq; adhuc .vii. aliis diebus: animalia ex arca dimisit: & ipse cum generatione sua simul egressus: sacrificãsq; deo cũ suis epulabat. Hũc autem locũ armeni egressorii uocãt: illic enĩ arcæ saluatæ reliquas nũc usq; puinciales ostẽdũt. Huius uero diluuii & arcæ memoriã faciũt oẽs q̃ historias barbaricas conscripserunt: quorum unus Berosus chaldeus narrans de diluuio: taliter est affatus. Dicitur & nauis eius quæ in armeniã uenit: circa montẽ Cordyæum adhuc aliqua pars esse: & quosdam bitumen exinde tollere: quo maxime homines ad expiationes utuntur. Meminit autem eorũ & Hieronymus ægyptius: qui antiquitatem phœnicis noscitur descripsisse. Sed & Mnaseas damascenus in nonagesimo sexto historiarum libro ita de eis dicit. Est & super miniadã excelsus mõs in armenia qui paris appellatur: ĩ quo multos confugientes: sermo est diluuii tempore liberatos & quendã simul in arca deuectum in montis ocilæ uenisse iuniũitatẽ: lignorumq; reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste quem etiam moyses legislator iudæorum scripsit.

Noe post diluuium oblatis domino hostiis orat nullam aquarum fundationem ulterius indu ci super terram. CAPI. VI.

NOe uero metuens: ne per ãnos singulos diluuium terræ deus induceret: humanũ genus decernẽs omnino deleri: fana incedens omnia. supplicabat de cætero deũ pro statu priori: ut nullam ulterius huiusmodi uastationẽ super eã induceret: quo periret genus omne alaliũ: sed punitis malis parceret eis qui ꝓpter bonitatem fuerãt derelicti: & decreuerũt mala uitare: nã ĩfeliciores scilicet essent illis & peiori afflictione dãnati si nõ saluarentur ad integrũ sed magis alteri diluuio semarent: cũ priores quidem terrorẽ expimẽtũq; uidissent: posteri uero perditionem nouissimam sustinerent: rogabatq; ut eius hostias propicius suscipere dignaretur: & nullam iracundiam similem ulterius terra susciperet: ut eius operibus impingati & ciuitates constituentes uitam habere possent fœliciorem: & nullo bonorum quæ ante hymbrem adepti fuerant fraudarentur: ad longam utiq; senectutem & uitæ longitudinẽ puenturã

Deus ãnuit precibus noe: arcũ pluuialem designãs ei ĩ testimoniũ fœderis. CAPI. VII.

NOe ergo has effundente preces: deus pro iusticia uirũ diligens annuit: ut eius uota ad finem usq; perduceret: neq; defunctos dicens ipe se perdidisse sed pœnã præ malicia ꝓpria pertulisse: neq; ut tales essent homines qui ita perderẽtur fuisse factos cũ utiq; castũ eis nosset esse principiũ: neq; donasse uitã quæ corruptiõi delectaret: sed ꝓ quã cõtumelia iquit me pietati & uirtuti fecerũt: ꝓ eã quoq; cõpulerũt me ut pœnã hanc eis iferẽ. Cessabo nãq; de cætero post hanc itã ab eis ꝓ suis iniqtatibus pœnas exigere: & multo potius te rogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerit: iam non opus erit hymbrium magnitudo: neq; enim aquis ulterius terrã ita rigabo: Moneo tamen ut ab humana nece omnes abstineant. & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale aliquid puniturĩ sunt. Vltimi uero cunctis animalibus his ut nullis: & desiderium quisquis habuerit: dominos enim uos omnium esse feci terrenorum: & natatiliũ: & quæcunq; uolatile habẽt motũ: & in aere quæcunq; uegetantur abstinẽtes a sãguine in quo est anima. Designo autem nobis futurã requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos iris esse putatur. Et deus hæc quidem dicens atq; promittens siluit.

De morte noe:& de filiis eius. CAPI. VIII.

NOe uero cū uixisset post diluniū trecentis & quinquaginta annis:omne tēpus fœliciter agens mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinquagesimo. Nullus ergo ad uitā modernam:& annorum breuitatem quibus nunc uiuimus uitam cōparans ātiquos putet falsa quæ de illis fūt dicta:& ex eo q̄ nūc uita tāto nō ducat tēpore:credat neq; illos ad uitæ illius lōgitudinē puenisse. Illi nāq; cū essēt religiosi:& ab ipso deo facti:& cum eis pabula oportuniora ad maius tēpus existerēt ꝓparata:tāto⁹ annos⁹ circulus rite uiuebāt. Deinde ꝓpter uirtutes & gloriosas utilitates quas iugiter pscrutabantur i astrologiā & geometriā deus eis amplius uitē di solatia cōdonauit:q̄ nunq̄ ante adiscere potuissēt nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annos⁹ circula magnus annus ꝓpletur. Testes autem mei dicti sunt omnes q antiquitatem apud græcos & barbaros cōscribere maluerunt. Nam & Manethon qui descriptionē fecit ægyptios⁹:& Berosus q chaldaica deflorauit:& Mochus & Hestiæus:ad hæc & Hyerōymus aggyptius qui phœniciam dispōsuerunt:concordant cum meis dictis Hesiodus quoq; & Hecatæus:& Helanicus:& Acusilaus & inter hos Ephorus:& Nicolaus i historiis suis memoriā faciūt antiquorū annis mille uiuētiū. De his itaq; sicut singulis gratū est:ita cōsiderēt. Filii aūt noe tres erāt Sem Cham & Iaphet:qui ante cētū annos diluui fuerāt generati. Hi primū de mōtibus ad cāpestria descenderunt:ut habitaculū illic hērent:& alios ualde metuentes ꝓp diluuium ad campos descendere:& segniter habentes:ab excelsis locis ad inferiora uenire cogerent:quippe ut eorum fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt:Senaar appellatur. Deo aūt iubente eos ad crementum hominum peruenire dispsi sunt:ne iter se dissensiones efficerēt:sed ut multa terrarū ihabitātes spacia:abūdantia fructuū potirent. Qui cū eēnt ierudiri:& deo inobediētes existerent:in calamitatibus icidētes:sua grauiter peccata senserūt. Et quia iuuēturis multitudie seruabant rursus eos deus a semetipsis migrare fecit:qm̄ non illius ꝓpitiatione putabant se bona hre:sed ꝓpriam fortitudinē sibi putabant cām esse diuitiaꝝ. Vnde apposuerūt ut uoluntati dei inobedientes existerent:putantes q̄ per inuidiam eius ab alterutris migrarētur:ut diuisi facilius possent subiugari deo.

De Nembroth filio chā:& de ædificatione turris:& de discordia diuersaꝝ linguaꝝ. CAP. IX.

FEcit aūt eos eē elatos ad iniuriam dei & cōtēptū Nēbroth filius Cham:filii Noe. Qui cum esset audacior & manu fortissimus:suadebat eis:ut non deo ascriberent:quia hoibus per illū felicitas eueniret:sed quod eis propria uirtute præberetur:& cognatos generis sui ad causam tyrannidis aduxit. Solus ipse præsumēs homines a dei timore reuocare:& spem suam in propria uirtute reponere:ulciscīq; se dementes in deum putabāt interminantem ferre diluuium terræ. Ob quam causam turrim altiorem ædificādam suadebat:ubi aquæ non possent ascendere. Multitudo autem prona erat:ut Nembroth præceptionibus obediret:graue putantes seruitium:obsequi deo:& turrim ædificabant in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem:& plusquam sperare quis posset:multis manibus fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima:ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui. Ædificabatur autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretur aquis. Sic illos insanientes deus intendens exterminare omnes non decreuit. quomodo nec aliis dudum perditis formidabant. sed discordiam illis immisit diuersarum linguarum:ut per multas absonasq; uoces intellectu carere potuissent. Locus autem in quo turrim ædificabant:nunc Babylon uocatur:dicta propter confusionem quam circa locutionem suam tunc habuerunt. Hæbrei nanque babel confusionem appellant. De hac uero turri diuersisq; uocibus hominum meminit & sibylla dicēs. Cum omnes homines unius uocis existerent:quidam turrim ædificauerunt excelsam:tanquam ascensuri per eam in cælum. Dii uero immittentes uentos seuerterunt turrim:& uocem propriam unicuiq; partiti sunt propterea & uocari contigit Babyloniam ciuitatem. De campo quoque qui uocatur Senaar in regione Babylonis:meminit Hestiæus ita dicens. Qui de sacerdotibus sunt erepti:iouis sacra sumentes in Senaar Babylonis uenerunt.

De dispersione gentium in uniuersas terras:post ædificationem turris. CAP. X.

d Iuisit aūt post hæc diuersitate linguarum migrationes agentes ubiq;:& terram apprehēdentes unusq;sq; fœlicē:& ad quā eos deus deduceret:ita ut omnis terra ꝓ eos cōpleret:mediterranea simul atq; maritima. Quidam etiā nauibus transeūtes insulas habitauerūt:unde & aliquæ gentes ab institutoribus positas appellatiōes hactenus seruāt. Quidā uero placita sibi noia mutauerunt:alii autem ut ihabitatoribus clarius esse uisum est:conuersationem hominum fecerunt. Græci tamen rei huius auctores:qui posteris temporibus confortati:etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt:exornarunt & gentes nominibus:ut eis sapiēs esse uidebat:ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a seconstitutæ.

De filiis Iaphet filii Noe:& de gentibus quæ per eos institutæ sunt. CAPI. XI.

f Verunt autem Noe filiis filii:quorum nomina propter honorē gentibus ipsi fuerunt homines q quācunq; terrā apprehēdere potuerūt. Iaphet ergo Noe filius habuit filios. xii. Isti habitauerūt regionē a Tauro & Aman montibus incipiētē & ptingētē i aliā:usq; ad

ſſumen Tanaim. In europa uero ad Gades uſq; cũ nullus eorũ q ſupradicti ſunt ibidẽ habitator exiſteret: gentes eius diuerſis ſe noibus appellabant. Qui nũc a græcis Galatæ nũcupanť: olim dicti ſũt Gomoritæ quos Gomer iſtituit. Magog uero Magogas a ſe nomiatos iſtituit: iſti a græcis Scythæ ſũt appellati. Itẽ filioꝝ Iaphet Madeus & Iauanus fuerũt: & ex madeo qdẽ ſũt gẽtes q̃ a græcis Medi uocanť: de Iauano uero oẽs ionii helladiciq; deſcẽdũt: q & græci. Vnde & mare ionicũ appellať. Cõdidit aũt Iobel Iobelos: q noſtris tẽporibus hyberes qui & hyſpani: a quib⁹ poſtea celtiberi nuncupati ſũt Moga uero primũ dicebať: q̃ poſtea cappadocia: nũc át cæſarea: a romãis ſortito hoc uocabulo ideſt a cæſare. Moſchũ amorochũ plãtati ſũt qui nũc capadoces nũcupanť: quoꝝ ãtiquæ appellatiõis ſignũ oſtẽdit. Nã ciuitas ẽ apud eos q̃ hacten⁹ Modica dicit: oñdẽs ítelligere ualentibus: eo q aliquãdo oẽs gẽtes regionis ipſius ita uocatæ ſũt. Thyras ãt thyrenſes appellauit ſuos quorũ priceps fuit: quos græci i Thracum nomẽ cõmutauerũt. Tãtæ ſiquidẽ gẽtes p iaphet filios iſtitutæ ſũt. Gomer ãt habẽte tres filios: Aſſenegas quidẽ Aſſenegos iſtituit: qui nũc regini uocanť a græcis Riphaat ãt Ripheos: qui dicunť Paphlagones. Tyrã uero Tygrameos: q Phriges a græcis ſũt nũcupati. Alanæno iaphet filio & ipſo tres hũte filios heliſas heliſeos uocauit eos quoꝝ priceps fuit: qui nunc ſunt Aeoli. Tarſis uero Tarſos: ſic enim antiquitus cilicia uocabať. Tarſus náq; apud eos maxima ciuitatũ metropolis appellať thau littera pro theta mutata. Cethim autẽ Cethimam inſulam habuit: quæ nunc dicitur Cyprus & ab ea omnes inſulæ: & maritima loca ceti hæbraice appellantur. Teſtis enim eſt ſermonis mei una in cypro ciuitatum: quæ antiquam appellatiõem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei græcum nomen impoſuerunt uocatur: neq; ſic fugiens ſcithii nomen. Iaphet itaq; filii ſeu nepotes has habuerunt gentes: quæ forſan ignorantur a græcis. Hoc ergo prædicens ad narrationem reuertar eorum unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſmõi formis uti: ſed licet unum quidem ſchema: & finis nominum ſit unus: ultimas tamen nominum ſillabas aliter illi declinantq;. Noe ita apud eos nochus appellatur: & Abraam abramus: & ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

De filiis cham filii Noe: & de gentibus per eos inſtitutis. CAPI. XII.

Filii autem cham a prouincia ſyria & Amã: & libano mõte cũctas terras obtinuerũt quæcunq; ad mare ſunt poſitæ: appræhendentes etiã eas quæ uſq; ad occeanũ ſũt: & pprias facientes appellationes tamẽ alioꝝ quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum trãſmutatæ & trãſformatæ nimis ignotæ ſũt. Quattuor enĩ filiis exiſtẽtib⁹ chã: chuſo qdẽ nihil nocuit tps. Nam ethiopes quoꝝ princeps fuit hactenus: & a ſemetipſis: & ab omnibus aſianis chuſei uocitanť. Seruata uero etiam Meſtreis ſecundum appellationem priſca memoria. Egyptum nanq; Meſtrum & Meſtros omnes uocamus ægyptios. Inſtituit autem & phut lybiam: phutos a ſe uocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in mauritania prouincia: qui iſto nomĩne nuncupatur. Vnde & plurimos græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacenti prouincia quæ phut uocatur ei nomen impoſitum. Mutatum eſt autem ei nomen quod nunc eſt ab uno filiorum Meſtrain: qui lybis dictus eſt. Poſt paululũ quoq; dicemus & cauſam pro qua contigit affricam nominari. Chananæus uero quartus exiſtens filius Cham: quæ nunc iudæa uocatur inhabitans regionem a ſe chananæam appellauit. Fuerunt itaq; filii ex iſtis: chuſo quidem Sabas: ex quo Sabei: Euilas a quo Euilæi: qui nunc getuli appellatur: ſabath ex quo ſabatheni: qui nominantur a græcis Aſtabari. Condidit etiam ſaba ſebathenos. Ram uero rameos inſtituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem ægyptiacam gentem heſperioꝝ inhabitans iudæis cognomen ſuum reliquit: ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: ſicut a me primitus etiam declaratum eſt. Porro Nẽbroth cum eſſent octo filii: omnem terram a gaza ægyptum uſq; tenuerunt. Solius aũt Philiſtim cognomen prouincia cuſtodiuit: cuius partem græci palæſtinam appellant. Ex aliis uero ideſt Nomeo: & anamia: & labim: ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit. Nedim autem & petroſim: & ceſſim: & cephytos: ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim ethiopico de quo poſtea declarabimus. eorum ciuitates euerſæ ſunt. Erant & chanaan filii Sichem: qui & ciuitatem ſui nominis ædificauit in ſœnice. Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit: quæ etiam nunc eſt: & a prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem: quæ in lybano poſita eſt. De aliis uero. vii. ideſt Eugeo: Cytheo: lebuſeo: Amorreo: Gergeſeo: Eueo: Sineo: Samareo: p ter nomina in ſacris libris nihil habuimus: Hæbrei náq; eorum deſtruxere ciuitates: huiuſmodi cauſa calamitatibus appræhenſas.

Noe iebriatus: nudatus: irriſus: irriſorem filium maledictiõi ſubdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. CAP. XIII.

Noe itaq; poſt inundationem terra ad propriã reuertente naturã: uenit ad opera. Et cũ uineã in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum: uindemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt: nudatuſq;

inhoneſte iacebat. Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridẽdũ oſtẽdit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet: aliis quidem filiis fœlicitatem optauit. Cham uero propter cognitionem ſui non quidem maledixit: ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum: deus chananei filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii noe: ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis: & de ortu abraæ. CAPI. XIIII.

SEm uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati: qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitant aſiam ab euphrate facientes initium. Elam ſiquidem elamites: qui pſarum ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum cõſtituit ciuitatem: & ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde fœlices: Arphaxat autem q nunc chaldæi uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos autem nunc lydos uocant luth tunc ludos nominauit. Aran filius .iii. exiſtẽtibus. Cis quidem inſtituit trachonitidem: & damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniuncta ẽt armeniam Otrus: geter Bactrianos: mes autẽ meſeneos quæ nunc charax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela: de quo natus eſt heber: a quo iudæos hæbreos in initio uocauerunt. Heber iectan genuit & phalech: dictus eſt autem phalech: quoniam ſecundum diuiſionem habitationum natus eſt. Phalech diuiſionem hæbrei uocant. Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios Helinodath: Saletha: Soromoth: Iare: Adoram: Vgal: Dehela: Sebal: Abimahel: Sapha: Ophir: Ebila Iobal. Iſti a flumine cophino ĩdiæ: & poſita circa ſyriæ loca q̃dã ĩhabitãt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiãt. Faciã uero de hæbreis quoq; ſermonẽ. Phalech enim filio Heber: fuit quidẽ filius Reu: huius aũt Saruch: de quo Nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit Thares: qui fuit pater Abraam Hunc dicimus decimum eſſe a noe. Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt Thares: & ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorũ genuit Thare. De Saruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta centum. Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum triginta centum. Hiſdem annis habuit Phalech Reu. Heber autem quarto & trigeſimo & centeſimo anno genuit Phalech: natus & ipſe de Sela: triceſimũ annum habente: atq; centeſimum: quem Arphaxat genuit quinto triceſimo: & centeſimo anno natus. Sem filius Arphaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres Nachor & aram. Quorum Aram quidẽ filio derelicto Loth: & Sara: & Melcha: filiabus inter chaldæos mortuus eſt in ciuitate chaldæorum quæ dicitur Vr: & hactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldæorum propter luctum Aran: migrauerũt omnes in cheram meſoporamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientẽ ſepeliunt: cum uixiſſet annis ducẽtis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum: fiebatq; paulatim breuior uſq; ad generatiõem moyſi: poſtq̃ terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum: hos annos ſtatuente deo quãtos & moyſen puenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerũt filii. Vxui Bius. Camuel. Zachama. Zaus. Zade phaus Zadaphus. Bathuel. Iſti Nachor filii fuerũt legitimi. Thabeus aũt & Gadã: & That. Maubas de cõcubina eius nati ſunt. Bathuel aũt: filio Nachor nata eſt Rebecca filia: & filius Laban.

Abraam ſecũdũ præceptũ domini de chaldæa migrat in chananeã. CAP. XV.

ABraã uero Loth filiũ fratris ſui Aran: uxoris ſuæ Saræ germanũ adoptauit filiũ legitimum nõ habẽs: dimiſitq; chaldæã cũ ſeptuaginta & quinq; annorũ eẽt: deo iubente ut migraret ĩ chananeã: ĩ q̃ ẽt habitauit eáq; pli ſuæ reliqt: prudẽs exiſtẽs nimiq; & itelligẽs ĩ oĩbus reb̃: & ſapiẽs ĩ his q̃ audierat: & de qbuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapiẽtia maior aliis fuit: & opinionẽ quũ de deo tũc cũcti habebãt: & ĩnouare & ĩmutare prævaluit. Primus itaq; præſumpſit prouinciare deum creatorem unum eſſe cũctorum. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptum: præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute cõſeſſus eſt. Hæc cõiiciebat per terræ paſſionẽ & maris: & ea quæ cõtingunt circa ſolem & lunam: & ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eorum cuncta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent: q; neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrantur: cui bonum ſolummodo eſt: honorem & actionem tribuere gratiarum. Propter quæ chaldæis & aliis meſopotamitis in eum conſurgentibus: migrationem eligens ſequi: per uoluntatem & adiutorium dei: terrã chananeam late poſſedit: ubi collocatus altare ædificauit: & hoſtias immolauit deo. Meminit autem patris noſtri abraam Beroſus: non quidem nominans eum: ſed ita dicens. Poſt diluuium decima generatione apud chaldæos fuit q̃dam uir iuſtus & magnus: in cæleſtibus rebus expertus. Hecatæus aũt etiã memoriã eius plus aliqd fecit Librum enim de eo conficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriarum ſic ait: Abraam regnauit in damaſco: ueniens aduena cũ exercitu de terra quæ ſup babylonẽ dicitur chaldæorum. Igitur poſt nõ multum tẽpus exurgẽs etiã de hac regione cũ populo ſuo: terrã quæ tunc Chananæa: nunc uero: Iudæa dicitur habitauit: & hi qui de illo multipliciter ſũt progeniti: de qui-

bus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraam nũc uſq; in damaſcena ciuitate nomen habetur in gloria:& uicus oſtenditur:qui ab eo habitatio dicitur abraam.

Abraã fame opprimente chananeam:egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinam arithmetices:& aſtrologiæ:contradẽs ægyptiis:a quibus iterum regreſſus in chananeam:partitur terram cum loth cognato ſuo. CAPI. .XVI.

FAme uero poſteris tpibus appræhendente chananeã Abraã ægyptios uiuere fœliciter audiẽs:ad eos ꝓficiſci tẽdebat:ut eoꝝ abũdãtia pticipaꝛet:& ſacerdotũ ſimul auditor eſſet:& agnoſceret quæ de diis exponerẽt:& aut meliores iueniẽs ſequeꝛet:aut eos ſua prudentia i ornatũ melioꝛẽ tráſpõeret:deducẽs pariter Sarã:metuẽs aũt ueſaniã ægyptioꝝ circa mulieres:ne rex eũ ꝓp uxoris ſpẽm trucidaret hanc exqſiuit artẽ:ut ſe fratrem e ius aſſimularet:ſed & illã hoc docens reſpondere eo ꝙ ſibi ꝓdeſſe confideret. Qui cũ ueniſſet ægyptũ:ptulit Abraæ ꝙ ipſe ꝓuiderat. Tunc eni pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non ſufficiens de his quæ de ipſa dicebant ẽt ipſam inſpicere feſtinauit:arbitratus ſe Saram contingere poſſe. Sed deus ipediuit deſideriũ eius iniuſtũ ægritudine ſcilicet:& tumultu cãꝛ. Cũq; ꝓ libertate ſa crificareꝛ:per iram dei peſtem ſacerdotes adueniſſe ſignificabãt:eo ꝙ uxori pegrini iniuriã uoluiſſet inferre. Ille uero ptimeſcens interrogauit Saram:ut diceret ipſa quæ eſſet:& ille qui eam addux erat. Qui cum ueritatem audiſſet:excuſabat ſe apud Abraã:dicens putaſſe ſororẽ:& nõ eius uxorem & feſtinaſſe circa eam cognationem facere ſibi:& non iniuriæ cauſa,ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut eſſet inter ſapientiſſimos ægyptiorum inſtituit uirtutemq; eius & gloriam ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent ægyptii diuerſis moribus complacentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes: & a ſe propterea diſſidentes: ſibimet eos comparans & unumquemq; deſpiciens:uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demonſtrabat. Erat igitur in ammiratione cunctorum tanq̃ uir ſapiens:atq; paratus non ſolum ad intelligendum:ſed ad ſatiſfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Arithmeticam eis quoq; contulit:& quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in ægyptum hæc ægyptii penitus ignorabant. A chaldæis enim hæc plantata noſcuntur in ægypto: unde etiam perueniſſe noſcuntur ad græcos. Et cum ueniſſet in chananeam:partitus eſt terram cũ Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerent propter loca paſturæ:electionem tunc atq; conditionem conceſſit Loth. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam:habitauit in ciuitate Ebron:quæ eſt antiquior annis ſeptem:ciuitate ægyptia Prothanide. Loth igitur terram quæ eſt poſita in campo circa iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate ſodomorum:quæ tunc iam erat bona: nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam cauſam loco proprio deſignabo.

Sodomitæ congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur:uicti captiui abducuntur: cum quibus Loth captiuus abducitur. CAPI. XVII.

ILlo nanq; tpe aſſyriis aſiã obtinẽtib⁹:reges ſodomitaꝝ ualde florebãt diuitiis:& iuuẽtute multa:qbus erant qnq; reges:eoꝝ ꝓuinciã gubernãtes:Bailas.Baleas:Sinabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ:rex. Singuli nanq; eoꝝ hẽbãt ꝓpriũ pricipatũ. Aduerſũ quos cõgreſſi aſſyrii:& q̃ttuor ptes ſui exercitus faciẽtes:obſidebãt eos. Dux erat unuſqſq; ſuis ordinat⁹. Cõmiſſo igit prælio uicentes aſſyrii:tributũ ipoſuerũt regib⁹ ſodomoꝝ. duodeci ſiqdem annis iſti ſeruiẽtes:tributũ ſibimet ipoſitũ ſoluere paſſi ſũt:tertiodecimo abſtinuerunt. Quapropter exercitus aſſyrioꝝ ſup eos aduenit:ducentibus ſimul exercitũ:Rabſido:Arioco: Chodorlaonio:Thadallo. Iſti nanq; & uniuerſam diripuerũt aſiam:& gigantũ ſobolẽ ſubuerterũt. Qui cũ ueniſſent ſodomis:caſtra poſuerunt in ualle quæ dicit puteus bituminis. Illo nanq; tpe putei erant in eo loco. Nunc.n. exterminata ciuitate ſodomoꝝ:uallis illa palus effecta eſt:quæ dicitur aſphaltites i. bituminalis. de hac itaq; palude rurſus nõ poſt multa dicemus. Sodomitis igit cũ aſſyriis congreſſis:& prælio forti commiſſo:multi quidem eorum mortui:reliqui uero captiui ducti ſũt cum quibus & loth ductus eſt captiuus qui ſodomitis aduenerat.

Abraam irruẽs in aſſyrios:loth & captiuos ſodomitaꝝ eripuit:cui regreſſo occurrit rex ſodomitaꝝ:& melchiſedech rex ſolymoꝝ deide accepto ꝓmiſſo diuino de poſteritate:genuit Iſmael: ipſeq; circũciſus eſt præcipiente domino:& Iſmael:totaq; domus eius. CAP. XVIII.

ABraã cũ audiſſet calamitatẽ eius:timor ſimul de loth cognato ei⁹:& miſericordia i eũ ingreſſa eſt pp ſodomitas atq; amicos uicinos. Et cũ feſtinaret eis ferre ſolatiũ:nõ tardauit ſed acceſſit:& qnta nocte irruẽs ſup aſſyrios circa dan:ſic.n. alter iordanis ſõs appellat:& inueniens eos anteq̃ armarent:alios qdẽ in lectulis cõſtitutos occidit:qui ne q̃ſuſpectionẽ cladis haberent:alii uero nondũ i ſoporem cõuerſi. ꝑ ebrietate pugnare nõ ualẽtes effugerũt. Abraã aũt pſequẽs eos expoliatos uſq; ad terrã damaſcenoꝝ:oſtẽdẽs uictoriã nõ ĩmultitudie:nec i plurimis manib⁹ eẽ:ſed cõfidẽtiam pugnatoꝝ & fortitudinem ꝓualere i deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecẽtis decẽ & octo uernaculis & tribus amicis tantum exercitũ ſuperauit:qui cũq; igitur hoſtium manus effugerunt:inglorii ſunt teuerſi:Abraam autem captiuos

eripiens ſodomitarum qui capti fuerant ab aſſyriis:cum pace reuerſus eſt.Occurrit ergo ei rex ſodomorum ad colloquendum:in loco qui uocatur uallis regia:in uia Solime ciuitatis Suſcepitq; eum rex Melchiſedech:quod ſignificat rex iuſtus:& erat utiq;:& ſine dubio talis:ita ut propter hanc cauſam etiam ſacerdos dei eſſet ſolymorum.Quam ciuitatem poſtea Hieroſolymam uocauerunt.Miniſtrauit autem iſte Melchiſedech Abraam exercitui xenia:& multam abundantiam rerum opportunarum ſimul exhibuit:& ſuper epulas collaudare eum cæpit ac benedicere deum:qui ei ſubdiderat inimicos.Abraam uero dante ei etiam decimas ſpoliorum munus accepit.Rex autem ſodomorum prædam quidem de Abraam non poſcebat:homines uero qui eius eſſent recipere præcabatur quos ab aſſyriis eripuerat.Abraam ergo ait non hoc ſolum ſe facere:ſed nec aliam utilitatem ex illa habiturum præda:niſi quæcunq; pro cibo ſeruorum eius impenſa uidebantur:partem uero quandã amicis ſuis fore præbendam qui cũ eo pugnabant:quorum primus Eſcon uocabatur:Ennar alius Manibre tertius.Laudãs igitur uirtutem eius deus ait.Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiam.Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nondum eſſet qui ei ſuccederet:erat enim adhuc ſine filio.Deus & filium ei promiſit generandum eſſe:& multam ex illo ſobolem:& proximam ſtellarum numero profuturam.Et ille quidem hæc audiens:deo ſacrificium obtulit:ab eo iuſſus hoc facere .Erat enim huiuſmodi ſacrificium:uitula triennis:& capra triennis: & aries ſimiliter triennis:& turtur & columba:quæ diuidi iuſſerat: auium uero nihil diuiſum eſt:& antequam conſtitueretur ara alitibus ſuper uolantibus pro concupiſcentia ſanguinis uox affuit diuina:ſignificans malignos proli eius uicinos fore annis quadringentis in ægypto:in quibus afflicti ſupereſſent inimicis:& uicẽtes bello Chananæos:habituri eſſent eorum terras & ciuitates.Abraam igitur habitauit quidem circa Luzam quæ uocatur ogygi.Eſt enim regio chananæoꝝ nõ longe ab ebrõ ciuitate.Et cum grauiter haberet ſuper non pariente muliere:deprecatus eſt deum:ut ei ſobolẽ maſculi condonaret:deo igitur iubente:uti conſideret pro aliis omnibus bonis i quibus a Meſopotamia eductus fuerat:etiam filios ꝓmiſit ei futuros.Tunc Sara ꝓcipiente deo unam ãcillaꝝ cui nomen erat Agar:ægyptiam genere:collocauit ei tanq; ex ea filios habitura.Et cum concepiſſet ancilla:iniuriam facere Saræ præſumpſit:quaſi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus.Hãc dũ Abraam ꝓ uindicta Saræ tradidiſſet:fugam meditata eſt:& afflictiones non ſuſtinens deprecata eſt deũ: ut eius miſeretur occurritq; per deſertum eunti diuinus angelus:iubens eam ad dominos remeare: & uitam habituram potiorem caſte uiuentem.Tunc nanq; eo ꝙ in dominam ſuperba ingrataq; fuerat:mala talia pertuliſſe:quæ ſi inobediens eſſet deo:& longius abſcederet:eam perire dicebat:ſi uero rediret:fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi.His obediẽs illa:ueniam a dominis reuerſa impetrauit:& poſt non multa peperit Iſmael:ac ſi quis dicat:a deo nobilitatem:eo ꝙ exaudierit preces Abraam.Itaq; cum ſex annorum eſſet & octoginta:natus eſt ei Iſmael quem prædiximus.In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus:promittens quod filius ei de Sara naſceretur:iuſſitq; eum uocari Yſaac:ſignificans gentes magnas ex eo futuras:& reges:& quia pugnãtes omnem terram chananæam a ſydone uſq; ad ægypti terminos obtinerẽt præcepit:ut genus qđ ei naſceretur:aliis non miſceretur:ſuaque genitali circuncidere:& hoc faciendum octaua die poſt partum.Cauſam uero circunciſionis noſtræ in aliis indicabo.Conſulenti autem Abraam:utrum Iſmael uiueret lõgæuus:ſignificauit deus eum patrem gentium fore magnarum.Et Abraam quidem in his gratias agens:repente circunciſus eſt:& omnes qui apud eum erant: & puer pariter Iſmael q die illa tredecim erat annorum.ipſe uerononaginta & nouem annos habebat.

De abraam quõ tres angelos ſuſcepit:a quibus audiuit &.Saram filiũ piturã:& ſodomitaꝝ euerſionẽ:& de Loth.qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio:& de euerſiõe ſodomoꝝ ſimulq; de eruptiõe Loth cũ tota domo eius:& quomodo uxor Loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis:cũ reſpicit ciuitatem pereuntem:& de commixtione filiarum cum patre. CAPI. XIX.

EOdem ſcilicet tẽpore ſodomitæ diuitiis & abundantia pecuniaꝝ elati:hoĩbus contumeliã faciebant:& erant ipſi circa deũ:ut nequaq; recordarent beneficioꝝ eius auerſiq; ſũt a ſuſceptiõe pegrinoꝝ:& circa eos affectus habere deſtiterũt.Exaſpat⁹ igit i his deus:diſpoſuit pũire eoꝝ ſupbiã:& ciuitatẽ eoꝝ ſubuertere:regionẽq; cũctã ſimul exterminare.ita ut neq; plãtatio neq; fruct⁹ ultra ex ea cõſurgeret.Cũ hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:abraã reſpiciẽs tres ãgelos:dũ ſederet ad ilicẽ Mãbre circa ianuas dom⁹ ſuæ putaretq; eẽ pegrinos:cõſurgẽs amplexat⁹ ẽ.& ibidẽ eos retinens:rogabat quatenus xenia eis ipartiret. Quib⁹ annuentibus: panes repente de ſimila præcepit fieri & occidens uitulũ & aſſans:eis obtulit ſub quercu iacentibus.At illi ei gloriam præbuerunt. Et cum adhuc comederent: de muliere requirebant ubi eſſet Sara.Quo dicente intus eam eſſe:uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt:& inuenturos eam iam matrem exiſtere.In hoc uero ſubridente muliere: & impoſſibile ſibi fore filium habere dicente.cum ipſa quidem nonaginta ánoꝝ eſſe:uir aũt ei⁹ centũ.tũc illi iã nõ ſe celare conti nuerunt:ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe:& ꝙ miſſi ſũt ut unus ſignificaret de filio duo uero ſodomitas euerterent. Hæc audiens Abraam doluit ſuper ſodomitis:exurgenſq; deum deprecatus eſt: ne iuſtos & bonos ſimul perderet cum malignis. Deo uero dicente: nullum

sodomitarum esse bonum. nam si itet eos essent. x. ex oibus: remitteret peccati supplicium: Abraam quidem cessauit: angeli uero in ciuitatem sodomam peruenerunt. quos Loth pro susceptione rogabat: cum esset circa peregrinos ualde humanus: & Abraam benignitatis discipulus. Sodomite uero respicientes iuuenculos nimio cultus decore præcipuos: & apud Loth eo successisse cognoscentes: ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis sunt conuersi. Loth autem monente ut casti essent: & nequaquam ad peregrinorum confusionem accederent. sed reuerentiam in eorum successione haberent. q; si ita intemperantes essent filias suas pro illis concupiscentiæ eorum se præbiturum dicebat: neq; sic quieuerunt. Deus ergo eorum præsumptionibus idignatus: alios equidem excecauit: ita ut non possent ad igtestum domus accedere: & sodomitarum omnem populum pestifere morti damnauit. Loth itaq; deo dicente ei futuram sodomorum perniciem: ereptus est cum cõiuge filias duas assumens: quæ adhuc uirgines erant. Sponsi egredi contemnentes: consuetudinem hanc uerborum loth esse dixerunt. Deus ergo imisit gladium in ciuitatem: eamq; cũ habitatoribus concremauit: terramq; simili exterminauit incendio. sicut dudum a me dictum est: cum bellum iudaicum descripsissem. Vxor autem Loth descendens: cum respiceret sæpius ciuitatem: & eius curam haberet: interdicente deo ne hoc faceret: in statuam salis conuersa dinoscitur. Vidi siquidem eam: hactenus eni manet. Fugit autem ille cum filiabus in paruo quodam agro se continens ab igne liberato. qui locus Segor hactenus appellatur. sic enim hæbrei modicum uocant. Illic igitur desolatione hominum: & inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum existimantes: cuicunq; misceri uoluerint se licere credebant. hoc autem faciebant ne deficeret genus humanum. Fuerunt igitur filii de seniore quidem Moabitæ quis dicat ex patre. iunior autem genuit Ammon quod nomen significat filius generis. Et instituerunt: alter quidem Moabitas: quorum hactenus magna gens est. alter uero Ammonitas: utraq; enim gens est in ualle Syriæ. Et loth quidem huiusmodi esse contigit de sodomitis egressurum.

Quomodo Abraam migrauit i gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem abraæ: sed correptus a domino: reddidit eam ipsi intactam: & de natiuitate ysaac. CAPI. XX.

ABraam uero migrauit i Gerara palestinæ: in loco sororis sarã habẽs: similia prioribus simulans pro timore. Metuebat enim abimelech locorum regem: qui etiam cum adamasset saram credẽs eam se posse corrumpere: propter cõcupiscentiam in ægritudinẽ incidit dei uoluntate. medicisq; desperãtibus eum: consoporatus per somnium ne cõtumeliã faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulũ leuigatus: amicis exposuit: q; deus ægritudinẽ hanc ei itulerat pro ultione peregrini: ut eius uxorẽ sine iniuria cõseruaret: quod nõ sororem eam haberet idem: sed lege iunctam uxorem: & promisisset præbiturum se ei de cetero sospitatem: si pro uxore ille sine timore consisteret. Et cum hæc dixisset: Abraam amicis suadentibus euocauit: nichilq; ulterius eundem coniugi quasi aliquid turpe passuram formidare præcepit: deum eius habere curam dicens: cuius auxilio uxorem suam permanentem sine iniuria reputaret. Deo enim protestante conscientiaq; mulieris: dicebat neq; eam se ab initio appetisse si uxorem esse scisset: sed tanquam pro sorore seductum rogabat: ut mitis circa eum esset: & deum ei propitium faceret: & si apud eum manere uellet: omnem ubertatem ei conferret. uolenti uero discederet: danda munera terum omnium: quibus ad eum indigens aduenisset. Hæc illo dicente: abraam non se de cognatione mulieris mentitum esse dicebat: fratris eam filiam referens & eo q; præter hoc figmentum aduentum suum non fuisse securum arbitraretur: nec esse suam culpam in illius ægritudine predicabat: & debere regem habere de salute fiduciam paratumq; se manere apud eum dicebat. Abimelech autem & terram ei distribuit & pecunias constituerunt; inter se: ut sine dolo conuersaren tur: facientes ad quẽdã puteũ fœdus: quem Bersabee uocant: quod fœdus putei poterit dici: sic. n. hactenus a prouincialibus nominatur. Post nõ multũ uero tẽporis natus ẽ filius Abraam de Sara: sicut fuerat ei a deo p dictũ: quẽ nominauit Ysaac: quod significat risum. Nam eo q; Sara riserat dicente domino q; pareret: nec iam p senectute speraret partũ. iõ filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat nonaginta. Abraam uero centum. Natus est ergo filius utroq; sene: quẽ repente post dies octo circunciderunt. & ex illo post totidem diem mos est iudæorum circũcisiones efficere. Arabes autem post annos. xiii. circunciduntur eo q; Ismael gentem eorum instituit filius Abraæ de concubina: hoc fuerit tempore circuncisus de quo certissime omne tempus exponam.

Quõ Abraã monente sara: & p cipiente domino emisit a se agar cũ filio ismaele. CAP. XXI.

SAra natũ de ancilla agar primitus diligebat Ismael: nihil in eo sauoris iminuens quẽ utiq; qsi ppriũ filiũ & pricipatus nutriebat heredẽ. Ysaac aũt filio ꝓcreato: non dignabatur eũ cũ Ismael nutrire cũ senior eẽt: eũq; posset opprimere patre moriẽte. Suadebat ergo Abraæ ut eũ in aliã regionẽ cũ matre transmitteret. Ille uero in initio suã nõ apposuit uoluntatẽ ad ea q; Sara fieri festinabat: crudele nimis arbitratus puulũ filium cũ muliere & necessariis idigentes abicere. Postea uero cũ deo placuisset ad q; Sara p cipiebat consentiẽs: matri tradidit Ismaelẽ q nõdũ a se poterat gubernari & aquã i utre & panẽ serẽtem iussit abire: quo itineris necessitas ipsum. Dum ergo abeũti necessaria deficerẽt: erãt in malis: cũ eẽt aqua

difficilis:& exponens puerū ſub arbore quadā protrahentē aīam ne ea p̄ſente deficeret:pcul abſceſſcit. Ad quā ueniēs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontē & monuit:ut puideret puer:& recrearet dices grādia eſſe ei cōferēda de pueri ſoſpitate. Illa cōfidēs dep̄miſſiōibus & ſtudens alere puer adhī bēdo,curā:declinauit erūnas. Cū uero puer ad uirilē p̄uenīſſet ætatē:uxor ei cōiūcta eſt ægyptia genere:uñ erat ipſa antiqtus onūda. de qua ſibi Iſmaeli nati ſunt. xii. Nabaioth. Darus. Abdelius. Mamſamus. Maſmarus. Ydumas. Maſmiſus. Quodamus. Themaſus. Iechurus. Naphleſus. Cadomas. Iſti nāq; oēm terrā ab eufrate ad mare rubrū poſitā uſq; tenuerūt. Nabatheā noīantes prouinciā. Sunt aūt iſti q gētē. Arabicā ſecūdū tribū ab eis uocāt & p̄pter uirtutē eor:& p̄pter Abraæ dignitatem. Yſaac autem filiū ſuum pater Abraā diligebat cū eſſet unigenitus:eiq; a deo pro munere in ſenectute conceſſus. prouocabat enim ad fauorem amoremq; ſuum ipſe potius puer p̄arētes:eo quia oīnī uirtute ſtuduerit:& parentum haberet ſollicitudinem:& affectum circa dei religionem.

Abraam accepit mandatum a domino de immolatione Yſaac. CAPI. XXIII.

ABraam aūt cum fœlicitatē ſuā filio legittimo relicturus eēt mortis uicinus hoc dei uolūtate p̄meruit. Qui tētare uolens religionē eius:apparuit ei:cūcta quæ p̄ſtitiſſet dinumerās. & qm̄ hoſtiū melior fuiſſet effectus:& p̄ſentē fœlicitatē eo ſtudio p̄cepiſſet:& Yſaac filiū habuiſſet:eundē filiū eius ſibi ſacra īmolatione p̄cepit offerri:in mōte nomine Morim eleuatū:ara ibidē collocata:ſic.n. apparitura religionē eius:ſi etiā ſaluti filii p̄ponēret quod deo placeret. Abraā aūt in nullo iuſtum eſſe decernēs non obediri deo:ſed cunctos ei miniſtrare debere:tanq; eius prouidentia uiuāt omnes quibus eſt ipſe propitius celans coniugem dei præceptum:& quam ipſe habuiſſet de nece filii uoluntatem: ſed neq; ſeruorum cuiquam hoc palam faciēs:ne forte deo parere prohiberetur:ſumens Yſaac cum duobus ſeruis:& quæ erant ad ſacrificium neceſſaria imponens aſino ibat ad mōtem:& duobus quidem diebus iter cum eo fecerunt. Tertia uero cum iam circa locum montis eſſent:reliquos in campo relinquens qui cum eo erant:cum ſolo filio uenit ad montem:in quo templum rex Dauid poſtea collocauit. Portabant autem cætera ſecum ſacrificio neceſſaria:p̄ter uictimam. Yſaac uero cum præſentem fœlicitatē eius ſtudio percepiſſet:cunq; quinq; & uiginti eſſet annorum:altare conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater:cum uictima deeſſet. ille autem dicebat deum ad præbēdum hoc idoneum: qui etiam quæ non ſunt abundanter hominibus condonauit:& ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cōfiderent poſſet auferre daturū & illi uictimā:ſi propitius ad ſacrificiū ſuum dignaret accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructum:& ligna ſuper impoſita:& oīa præparata dicit ad filium, O puer:quē innumeris uotis a deo optaui mihi cōferri:& dum peruenīſſes ad uitam:nihil eſt quod pro alimēto tuo non feci:neq; me fœliciorem arbitrabar:niſi cū te uiderem ad uirilē iuuentutē peruenīſſe: & moriens te ſucceſſorem mei honoris:& p̄ncipatus relinq̄re cū gauderē:qui dei uolūtate tuus pater ſum factus dēnuo ſecūdū eius placitū te repono:hanc ſortiter portari dicationē. Deo nāq; te cædo:q hūc honorē a nobis dignat accipe:eo q̄ placitus mihi fuit:ac p oīa ſuffragator. Natus ergo fœliciter morere:nō cōi mō hāc uitā egrediens:ſed a patre p̄prio oblatus deo patri cuncto:ob legittimū ſacrificium. Reor enim qa te dignū iudicauerit:nec egritudine:nec bello:nec qualibet alia paſſione quæ ſolent hominibus accidere ex hac uita liberare:ſed cū orationibus & ſacrificiis aniam tuam ſuſcipere:& apud ſe nihilominus obtinere:eritq; de cetero mei curam habens:ſenectutemq; regens:qua gratia maxime te nutriebam:hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Yſaac autem habens p̄tem fortiſſimum:ſapientiaq; delectatus:& libentiſſime eius ſermones accipiens:ait:quia neq; iuſtum eſſet:ut initio naſceretur. ſi dei & patris iudicium eſſet refutaturus:aut nō ſe monſtraret amborum uoluntatibus præparatum:quando liceret ſolo patre hæc uolente facere:ſi nō obediret eſſet iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad cedem:pariter & ad altare. Sed idem opus infirmatū eſt:offerēte deo impedimentum. Clamauit ergo noīatim deus Abraam:ſuſpendens eum a nece filii. Nō enim quaſi ſanguinem deſideraret humanū:necē filii ſe ei impaſſe dicebat:neq; cuius p̄tem eum fecerat:hūc ei auferre cū tanta impietate poſcebat:ſed eius mentem probare ſe uellet:ſi ēt talia iuſſus audiret. Cognoſcens uero eius obedientiā:& excellētiam religiōis ītendens delectari qdē ſe in his quæ ei præbuerat:nec unquam fraudandum:eum oī cura dicebat:& genus eius honorandum futurūq; ſibi eius longeuū fœliciterq; uicturū in oībus bonis præbiturūq; ſe magnū ſoboli eius p̄ncipatū:atq; genus eorum:& multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendū:& memoriā ſempiternā gēis eius p̄ncipibus affuturam:chananæamq; terram filios eius armis poſſeſſuros:& exemplū boni futuros cunctis hominibus. Hæc cū dixiſſet deus arietem ad ſacrificium p̄duxit ex improuiſo. Illi uero p̄ter ſpē ſemetipſos amplexantes:q̄ppe q bonor taliū p̄miſiōes audirēt oſculabant. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſūt ad Sarā fœliciterq; degebant cūcta q̄ uellēt eis p̄ſente deo. De morte ſara & ſepultura ipſius:poſt cuius mortē Abraā accepit Ceturam uxorē. CA. XXIII.

ET Sara non qdē multo tpe defuncta eſt:cū uixiſſet annis cētū uigitiſeptē:ſepultaq; eſt in Hebrō p̄mittentibus chananeis:ſepulcrūq; eius publice factū ē:Abraā emente agrū ſiclis quadringēt̄is:a quodā Ephron de Hebrō:& ſepulchra ſibi Abraā & eius ſoboli cōſtituit. Poſt hæc autem Abraam duxit uxorē noīe Cethurā ex qua ei filii .vi. nati ſunt

& ad labores ualidi:& ſapientia cauti:Zambri.Iezar:Madan:Magiani:Ieſuoch:&Eſue.Nati ſũt etiã his filiis:& Eſue quidem Sabbati fuit & Dadã.Huic uero fuerint Aſurim & Iacuſim:& Iomni.Madã aũt habuit Aphan:& Apher:& Noch:& Abida:& Helda.His omnibus filiis filiorũq; natis Abraam ex propriis dona prebuit:qui & troglodites appræhenderunt:& fœlicem arabiam:inquantum ĩ mare rubrum pertingit. Dicitur autem:quia dum Apher caſtra fixiſſet in libiam:& filiorum eius filii habitaſſent in ea terram illam ex illius nomine affricam uocauerunt. Teſtatur meo ſermoni alexander q dicitur polihyſtor.ideſt multarum hiſtoriarum:ſic dicens.Cledemus ãt ꝓpheta q & malchus ſcribens hiſtoriam iudæoꝝ:ſicut etiam moyſes legiſlator eorum retulit:ait:qa de cethura abraæ fuerunt filii multi.Dicit ãt eoꝝ ẽt nomina tria:Epheran:Sutin:Iaphran & de Sutin quidẽ aſſyriã nuncupatã:ex duobus autem reliquis Iaphran & Epheran:ciuitatẽ Abiran prouinciamq; affricam nuncupatam:his auxilium præbuiſſe herculem ĩ libia:& duxiſſe uxorem:filiã Iepharan nomine Ecbeam & genuiſſe ex ea Dodorum filium cuius filius Phoron:ex quo barbari Sorophaci nominantur.

Quomodo yſaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. CAPI. .XXIIII.

ISaac aũt iam circa.xl.annos cõſtituto a patre Abraã ut uxorẽ duceret Rebeccam q̃ fuit neptis fratris eius Nachor:filia Batuelis:ſenioꝝ ſeruorum ſuoꝝ miſit ad ſponſãdam eã magnis fidei ſacramentis obſtrictũ:qđ hoc more faciebãt:ſub fœmore manũ mittẽtes deide iuocantes deũ:in teſtimoniũ futuroꝝ.Miſit aũt & munera ibidẽ cõmonẽtibus quæ apud illos rariora eſſẽt:aut nec omnino repirẽtur in illa regione.Qui tẽpore multo uadẽs:eo ꝙ ſit iter agẽtibus:dira meſopotamia:hyeme qdẽ ꝓpter luti ꝓfunditatẽ:æſtate uero ꝓpter aquæ defectionẽ:iſup etiam latronibus ibidẽ cõmanentibus:quos diffugere nõ eſſet facile niſi ꝓuidẽtia uiatoribus inhereret:uenit in ciuitatẽ carrenoꝝ:Et cũ eſſet in ſuburbanis uirgines uidit plures eũtes ad âquã orauitq; deũ:ut Rebecca ob quã deſpõſandã filio eũ miſit Abraã:ſi ſecũdũ uoluntatẽ eius eẽnt:nuptiæ celebrãdæ:iter illas ita cognoſceret:ut aliis qdẽ aquã poſcẽti negantibus illa præberet:& ille qdẽ hanc uoluntatẽ habens:uenit ad puteũ:rogauitq; uirgines:ut potũ ei præbereẽt. Illis aũt auertẽtibus ſe idicantibuſq; aquam domi portare:& nõ præbere illi:quæ utiq; difficile poſſit hauriri.una ex illis oĩbus increpans eas ꝓ pegrino q̃ſi nõ eſſet hoĩbus ad illas aliq̃do cõmũio:quia neq; aquam participarẽt egeno:ſola ei præbuit abũdanter.Ille aũt in ſpẽ oĩum reꝝ ueniẽs:uolens cognoſcere ueritatem laudabat ei⁹ nobilitatem atq; benignitatem:qa etiã cũ ſuo labore egentib⁹ ſufficientiam ꝓbeꝛ minie declinaſſet:iterrogabat uero:de qb⁹ pentib⁹ eẽt:optauitq; qđ illi gratiſſimũ foret:ut in domũ boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos.Illa uero neq; hæc iuidit uolenti cognoſcere:ſed & genus idicauit.& Rebecca iquit ego dicor:pater aũt:Batuhel fuit:ſed ille iam defunct⁹ẽ:Laban uero frater ẽ noſter:q & domui proſpicit ſimul & matri:& meæ uirgĩtatis ſollicitudinem gerit.Ille gaudebat de his quæ facta fuerant atq; dicta:deũ ita uidens ſuo itineri clare ꝓſpicere:& ꝓferens redimicula:& alia pariter ornamenta:qb⁹ uirgies decet uti:dedit puellæ.ut ei cã populi hæc retributio foret & honor:iuſtũ eſſe dicẽs:ut talia mereretꝛ quæ fuerit bona ꝓter uirgies uniuerſas.Poſcebat aũt ſuccedeꝛ apud eos:qñ ad eam itegrius aliter ꝓuenire neqret:ſibi eſſe cautius:q̃ qbus iam uidebaꝛ exptus & conlicere ex ea matris fratriſq; clementiam:& ꝙ nihil eſſet eoꝝ uirtuti difficile:neq; ſe eos grauaturum ſed mercedem pegrinationis ꝓbituꝝ:& ꝓpriis expenſis uſuꝝ eſſe dicebat.Illa uero de pentũ qdem ſuoꝝ clementia recte eũ aſſeruit arbitratũ:culpauit aũt de mercedis uerbo:cum oĩa ſine mercede eſſet habiturus.Sed ut nunciaret prius Laban:quo ꝓmittente accerſendum eſſe dicebat Quod cum factum fuiſſet:pegrinus adductus eſt:& camelos qdem ſumentes q erant Laban famuli:eis diligentiam adhibebant:ipſe uero cœnaturus cũ eo ĩgrediebaꝛ:& poſt cœnam ad eũ matremq; puellæ locutuſq; eſt dicens.Abraam tharæ q eſt filiꝰ:ueſter uero cognatus Nachor.n.hoꝝ o mulier puerorum auus ueſter ex eodem patre uel matre miſit ad uos:petens ut hanc puellam filio ſuo uxorem detis iungendam.qui ſolus eſt ei legitimus:in oĩbus bonis enutritus:cui poſſibile quidem fuit fœliciſſimam inde mulierem ei copulaꝛ:ſed noluit.Honorans aũt genus nuptias poſtulat:cuius ſtudium ac uoluntatem nolite contemnere.Dei enim uoluntate alia nunq̃ ꝓter ꝓſpera p iter contigerunt:& puellam citius & ueſtram inueni domum.Dum ꝓximus eẽm ciuitati:uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum:oraui ut in iſtam inciderem:qđ & factum eſt.Nuptias ergo diuina ꝓſentia deſponſatas uos quoq; firmate.Illi uero p ea quæ eis fuerant ſecundæ collata diſpõne diuinæ uoluntatis intellexerunt:miſeruntq; ſicut petebat uirginem quam duxit Yſaac potius omnium rerum Abraæ.Nam qui fuerunt de cethura nati:exinde migrauerunt.Abraam moritur& ſepelitur in ebron cum ſara coniuge ſua. CAPI. .XXV.

p Oſt paululũ uero tẽporis morttuus eſt ẽt Abraã:uir quidẽ oĩ uirtute ſũmus& digne a deo ꝓ ſtudio qđ circa eũ habuerat honoratus.Vixit ãt oẽ tẽpus ſuũ annis cẽtũ ſeptuaginta quinq;:& in Ebron cũ Sara cõiuge ſua a ſuis filiis Yſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De conceptu uel partu Rebeccæ:& qũo Yſaac peregrinatus eſt in gerariis tẽpore famis:& quia cũ ſenuiſſet:& caligarent oculi eius.benedixit Iacob cum putaret ſe benedicere Eſau. CAPI. XXVI.

Orro poſt mortẽ Abraã cõcepit uxor yſaac:cuiꝰ uẽtre nimis itumeſcente:hæſitãs conſuluit deũ:reſponditq; geminos parituram fore Rebeccã:& in omnib⁹ gẽtibus eẽ no-

minādos:maioris ãt primatũ eẽ minuẽdũ.Pepit ergo paulatim secũdũ diuinũ eloq̃um geminos fi lios:quoꝝ senior ut credimus a capite usq; ad pedes erat uehementer hirsutus quẽ iunior ꝓcedentem tenebat a planta. Diligebat pater senioꝛẽ qdẽ qui uocabatur Esau secũdũ ethimologiã piloꝝ hæbrei nãq; capilaturam seiron dicũt. Iacob aũt iunior carus erat genitrici. Fame uero supueniẽte: dũ placuisset Ysaac ut iret in ægyptũ ubertuosã ualde prouinciã: pergebat in gerara deo præcipiente. Hũc suscepit rex Abimelech pro muneribus & amicitiis Abraam: Et cũ multo circa eum fauore fuisset usus initio: in hoc permanere semper inuidia faciente est prohibitus. Videns nanq; deum in Ysaac esse præsentem: & tanto eum fouentem expulit eum. Ille uero huiusmodi inuidia tentatus per Abimelech tunc equidem discessit in agrũ: qui dicitur Pharan. i. conuallis non longe a gerara: ubi cum foderet puteũ: irruentes pastores in lite congressi sunt: prohibentes illud opus ipleti: quo nolẽte contendere prævaluisse uidebantur. Discedentes aũt alium fodiebat: quem etiã aliis iniuriã facientibus quibusdam Abimelech pastoribus relinquens: abscessit expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam: Quod dum esset ei sponte concessum: ut puteum sine prohitione foderet Roboth puteum apellauit: quod nomen significat spaciosum. Priorum uero alius quidem Escon appellatur quod potest dici litigium: alius uero Suennam: quod nomen significat inimicitias: Ysaac itaq; rei magnitudine pullulabat Abimelech autem contra se crescere putans Ysaac: propter hoc cum eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei prodesset: conuerso Ysaac ad ultionem eorum quæ uidebantur esse perpessus: amicitias rursus cum eo firmauit: & unum ad hunc suorum ducum Philocum nomine destinauit. Et cum omnia quæ popposcerat Abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundiæ priscam gratiam in se: inq; patrem suum habitam præposuerat: tulit cum in propria Ysaac uero filius Esau circa quem maximum habebat pater affectum: cum esset annoꝝ. xl. duxit uxores Agamidam Edonis filiam: & Alybamin Eusebonis uiorũ inter chananeos ualde potentium: semetipsum faciens dominum in potestate nuptiaꝝ: & neq; patris consilium sumens: quod nec permisisset ysaac si in eius uolunrate iaceret: non. n. libenter habebat ad prouinciales suam copulare cognationem. Nolens ergo molestus esse filio: ut iuberet eũ a mulieribus abstinere: tacere decreuit. Cum senex autem esset: & aspectum penitus non haberet: uocans Esau: & senectutem indicans: q; & pro cæcitate & passione uisus impedimentum ei iam esset deo seruire iussit eum egredi ad uenandum: ut dum caperet quodcunq; potuisset: ei præpararet ad cœnam postquam domino suplicaret: ut auxiliator ei in omni uita: & cooperator existeret: incertumq; esse dicens: quando etiã moriretur: & ante hoc eis se præbiturũ: ut deũ propiciũ eius orationibus habere mereretur. Et Esau quidem ad uenationem egressus est Rebecca uero deum pro fauore Iacob rogabat: & præter Ysaac uoluntatem: iussit hædos ei occidere: cœnamq; præparare. Iacob ministrabat matri ei semper obediens. Cum uero fuisset parata cœna hædi pelle brachia cõuoluit Iacob ut pater propter pilos esse crederet Esau. Nam cum in oĩbus aliis similarent eo q; esset gemini in hoc tantũmodo differebant: trepiduſq; iacob ne anteq̃ fieret orationes reprus in hac caliditate: patrẽ ut contraria faceret irritaret: ꝓferebat patri cœnam. Ysaac uero sentiẽs uocem Iacob proprio eum nomine uocitabat. Illo autẽ brachiũ porrigente cui pellẽ circũdederat: contingens eum ysaac ait. Voce qdem iacob proximus secundum pellis uero profũditatem Esau uideris esse: nihilq; suspicãs mali cũ cœnasset conuersus est ad orationes & dei preces. Domine inquit omniũ sæculoꝝ & creator uniuersæ substantiæ tu patri meò concessisti magnam fortitudinẽ bonorũ: & me dignũ rebus præsentibus effecisti: & ex me procedentibus promisisti adiutorẽ: & propicium: & datorẽ te semper meliorum. Hæc ergo confirma: & noli me despicere propter præsentem necessitatẽ: propter quam & præcipue a te deposco: & hunc filium propicius serua mihi: & ab omni malo sine passione custodi: dãs ei fœlicem uitam: possessionemq; bonorum: quorumcũq; tibi potestas est præbere. Fac eum metuendum equidem inimicis: amicis honorabilem atq; gratissimum. Et ille quidem arbitratus pro Esau se orationes efficere: rogabat deum Mox autem ut cessauit a benedictione: affuit Esau ysaac sentiens quod egerat: cessabat. Esau uero petebat similia quæ fratri iam fuerant collata. Patre negante: eo quod omnes in Iacob fuissent orationes expẽsæ luctum agebat: quod esset oratione fruſtrat⁹: eiusq; lachrymis afflictus pater: eo quod circa uenationem & fortitudinem corporis esset aptus i armis & omnibus operibus. Esau probabilem fore dicebat: eumq; fructum earum rerum: & gloriam sempiternam: etiam genus quod ab eo descenderet habiturum: fratri uero esse seruiturum. Iacob timens fratrem fugit ad Laban i mesopotamiam: ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores: cum ancillis earum Balla & Zelpha: ex quibus filios. xii. genuit: & unam filiam: quæ regresso Iacob de mesopotamia ad chananeã: uiolata ẽ a Sichem filio Emmor regis sicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii. CAPI. XXVIII.

IAcob aũt metuẽtẽ fratrẽ ulcisci se in illo uolẽtẽ mater eripuit. Marito aũt psuasit: ut Iacob de mesopotamia cognatã suã daret uxorẽ: cũ iã Ismaelis patrui filiã basamin: Esau uxorẽ cõiugẽ accepisset. Nõ. n. deuoti erãt chananei circa Ysaac i prionb⁹ ei⁹ bellis ualde grauati: cũ baretati cepisset: circa quã ꝑcipue laborauerat. Iacob aũt i mesopotamiã missus a matre ꝓpter nuptias filiæ Laban ei⁹ germani: permittẽte Ysaac nuptia celebra-

ri:eo q̄ fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum per chananeā properabat:& propter odium prouinciali-
um:apud nullum quidem ſuccedere uoluit:ſed ſub diuo iacebat:caput ſuum lapidibus ſubditis ſup
ponens:ibiq̄ per ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionem:aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingētem ad
cæluni:& per eam deſcendentes figuras:honeſtiorem naturam habentes quam homines:& ad ulti
mum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparentem:nominatimq̄ uocantē:& huiuſmodi uerba
facientem:Iacob cum patris boni ſis filius:& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te in
præſentibus non oportet:ſed ſperare,meliora:etenim opulentiſſima tibi maximoꝝ bonorum meo
ſolatio erit ubiq̄ præſentia.Abraam itaq̄ ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum:&
patrem tuum:cunctis fœlicem oſtendi:quorum non minorem partem in te quoq̄ reponam.Confi
dens ergo ex hoc itinere tuo proficiſcere me protegēte ſecurus.Impetrabis enī nuptias ad quas ual
de feſtinatas:eruntq̄ tibi filii boni quorum multitudo numero maior erit:& potētiores filios dere
linquent:quibus ego huius terræ dominarum condonabo:eorumq̄ filiis qui replebūt omnē quā
ſol reſpicit terram ſimul & maria.Sed neq̄ ullum periculum timeas:nec laborum multitudinē me-
tuas:me prouidente oīa que tibi conferenda ſunt:& ī præſentibus:& multomagis ī proſperis. Hæc
itaq̄ deus Iacob prædixit:ille uero lætus effectus in his quæ uiderat:ſuerantq̄ promiſſa:clarificauit
illos lapides:quippe cum tātoꝝ bonoꝝ illic factum ei fuiſſet alloquiū:uotūq̄ fecit imolatuꝝ ſe ſup
eos:ſi aquirēs uitā īpaſſibilē remearet:deoq̄ ꝓmiſſū exoluit:denuo remeans.Nā & ipſū agrū hono
rādū eſſe decreuit:eiq̄ Bethel nomē īpoſuit quod diuinas diuitias latina līgua ſignificat.Procedēs
ad meſopotamiā lōgo tēpore uenit ī Carrā.paſtoreſq̄ ī ſuburbāis iueniēs:& pueros adoleſcētulos
ac uirgines ad quendā puteū aquā haurituros.morabaꝫ cū eis potū quærens & uerba cū eis faciens
pcunctabaturq̄ ab eis ſi noſcēt quendā Iaban:adhuc ſi ſupereſſet.Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerunt:
talēq̄ uiꝝ eſſe q ignorari nō poſſit:eiuſq̄ filiā una cū eis gregē paſcere:quā mirabantur nō eſſe præ
ſentē:dicētes ei. Ab ipſa itegrius agnoſcere poteris:quæcūq̄ de illo audire deſideras.Hæc itaq̄ illis
dicētibus:aſtitit puella cū paſtoribus:qui una deſcenderāt:eiq̄ Iacob oſtēderūt dicētes Peregrinus
iſte uenit de patre tuo cōſulēs illa uero læta facta per infantiā propter Iacob præſentiā: requirebat
eum quis eēt,& ad eos unde ueniſſet:& qua cauſa adductus fuiſſet:orabatq̄ ſimul ut eſſet poſſibile
præſtandi ei quibus ueniſſet egens.Iacob autem non propter cognationis cauſam:neq̄ propter fa
uorem præſentem.ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat pulchritudinem eius talē eſſe conſpiciēs
ut pauce mulierū ita florerent:& ait.Mihi ad te & patrē tuū:ſi tamen tu filia es Iaban familiaritas eſt
& antiqua mea tuaq̄ generatione conſiſtens:de Thare enim Abraā & Aram & Nachor filii ſunt pro
greſſi.Batuel tuus auus filius eſt Nachor.De Abraam autem & Sara quæ nata eſt de Aran:Yſaac pa
ter meus eſt.Vicinum & nouum cognationis pignus inuicē poſſidemus.Rebecca autē mea mater
Iaban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre progenita.Conſobrini ſiquidē ſumus ego
& tu.Nunc ueniens amplector uos:antiquāq̄ nobilitatem renouaturus aſſiſto.Illa uero recordata
ſicut iuuenibus accidere ſolet quæ præaudiſſet a patre de Rebecca:& parentes ſciens nomē eius de
ſideranter audire:propter paternum fauorem ad lachrymas adducta eſt:& amplexata Iacob.Quem
cum oſculata fuiſſet:perducere maxima delectatione optabat ad patrem:omnibuſq̄ domeſticis me
moriam matris eius eſſe dicebat:intenditq̄ ei totius boni retributionem:eūq̄ ad patrem iam ueni
re iubebat:& ſequi ſe præcedentem:nec eius delectatiōe.fraudari amplius illo tardāte poterat.Hæc
dicens ducebat eum ad Iaban.Cognituſq̄ ab auunculo:& ipſe ſine formidine inter amicos erat & il
lis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis oſtenſus.Poſt non paucos itaq̄ dies Ia-
ban gaudere ſe quidem in eius maxime præſentia:& ultra quam indicare poſſit ſermone dicebat
cauſam pro qua ueniſſet:patrem matremq̄ ſenes derelinquēs:& eius præſentiæ ſolatiis indigentes
ab eo quærebat:præbiturumq̄ ſe omnia quibus opus haberet promiſit.Iacob autem omnem ei cau
ſam narrabat:dicens Yſaac fuiſſe geminos filios:ſe:& Eſau:quem dum pro paternis oratiōibus ma-
tris ſapientia fefelliſſet:illum ſe interficere uoluiſſe dicebat:tanquam ablato ſibi a deo regno: & bo-
nis quæ pater optaſſet:& hāc fuiſſe cauſam ſuæ præſentiæ:materno mādato factæ.Omnibus enim
inquit nobis ſunt fratres:ſed mater amplius illius cognationem metuens:ita mihi proſpexit: q̄ uti-
que ſolum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vnde deum reſpiciens in præſentibus ſum ſecurus.
Laban autem & propter parentes eius promiſit omnem ſe ei participare clementiam:& propter ma
trem pro cuius fauore licet abſentis ſtudium ſuum circa eum ſe dicebat oſtendere:gregis ſcilicet cu
ram eum habiturum conſtituere ſe dicebat:& præponendum his exoptabat:uoluntaremq̄ ad pro-
prios remeare parentes cum talibus donis & honoribus dimittendum qualibus talis cognatus iu
ſte promeritus eſſet.Iacob libenter hæc audiens: donec eſſet quidem apud eos: hunc laborem ſer-
re gratiſſime ſe reſpondit:mercedem uero pro talī labore Rachel nuptias poſtulauit: cum etiā pro-
pter alia honore digno haberetur: & maxime quod miniſtra eius fuiſſet aduentus. Amor nanque
puellæ eum huiuſmodi uerba facere compellebat. Laban gauiſus in his annuit ei puellæ nuptias:
nec alium generum meliorem ſibi optaſſe: ſi tamen apud eum aliquantum maneret tempus ad cha
nanæos non ſe miſſurum filiam:quando etiam de ſororis cura penitentiam agere ſe dicebat q̄ eam
ibidem direxiſſet. Cum uero Iacob hoc fieri conſentiret.ſeptem promiſit annos:tantum enim ſo-

cero iudicauit miniſtrandum:uirtutis ſuæ prebens experimentum ut quis eſſet magis agnoſceretur Laban ſuſcipiens ſermonem tempore tranſacto prepoſuit epulas nuptiarum. Nocte ergo ſuper ueniente:ignorante iacob collocauit ei alteram filiarum Lyam ſeniorem:& non decoram aſpectu ille uero per ebrietatem nocte ei permixtus. die facto apud Laban de iniuſtitia querebatur: Qui dandam ueniam neceſſitati poſcebat:ob quã talia geſſerat:non enim per malignitatẽ ei Lyam dediſſe ſed alia maiore cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat:quæ tamẽ impedire nõ poſſet: ſed amãti daturũ ſe eã poſt ſeptẽ annos alios promittebat. Conſenſit ergo iacob:nihil.ſ.aliud ei amor puellæ facere permittebat:& præteritis aliis ſeptẽ ãnis Rachel accepit uxorẽ.Erãt ambabus miſtræ quas dederat pater.Zelpha quidẽ Lye.Rachel aũt Bala nõ quidẽ ancillæ:ſed ſubdite.Et Lyæ magna erat ſollicitudo de amore uiri:quẽ habebat circa ſororem ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandã: & exorabat continue deũ natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã uiro Ruben filiũ nominauit eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus:hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit autẽ poſt tempora ẽt alios tres filios:Simeon quod nomen ſignificat exaudibilẽ ei fuiſſe deũ:deinde Leui quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc iudam quod gratiarum ſignificat actionem.Rachel autẽ metuens ne propter copiam partus ſororis minorem apud uirum partem haberet collocauit cum Iacob ſuam famulã Balam ex qua naſcitur dan:quod a deo iudicatum' latina ſignificat lingua & poſt hũc Neptalim tanq; ex machinationibus:eo q; contra partus ſororis copiam arte fuerat uſa.Hoc & Lya fecit contra opus ſororis denuo machinata:collocauit ei & ipſa ſuam famulã:& natus eſt de Zelpha filius Gad.quod quis potuerit appellare fortuitum:& poſt hũc Aſer: quod beatificũ poterit dici: qui Lyæ gloriam cumulauit.Cum autem Ruben ſenior filio; Lyæ matri mãdragore mala portaret:rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat: quia cupierat cibũ: illa nõ conſentiente: ſed ſufficere ei dicente:q; eam uiri honore priuaſſet:Rachel mitigans ſororis iram conceſſura ſe ei dicebat: ut cum ea uir illa nocte maneret.Qui hoc percipiente munus Iacob cũ Lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt Yſachar quidẽ quod ſignificat mercede factum:Zabulon quod indicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt autẽ & filia Dina. Poſt hæc tempora natus eſt & rachel filius Ioſeph:quod ſignificat augmẽtum alicuius faciẽdum.Hoc ergo omne tempus quod fũt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet.Socero hoc non permittente latenter hoc facere cogitabat:uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem diſcedere libenter dicẽtibus Rachel & ſimulachra deorum quos collere patria lex erat pariter furata cum Lya ſorore fugiebat & utriuſq; pueri:& puellæ cum filiis:& quicũq; poſſeſſio eis erat.Ducebat etiam gregum medietatem nõ reſpiciẽte Laban. Rachel deorum ſimulachra portabat:licet docuiſſet eã Iacob huiuſmodi deorum honorem ſpernendum:ut ſi compræhenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc cõfugiẽs impetraret Laban autem poſt primum diem cognoſcẽs Iacob diſceſſũ ſimul & filiaꝝ multũ malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus:& ſeptima die in quodã colle procul eos collocatos iuenit:& tunc quidẽ quia erat ueſpera requieuit. Viſio ergo ei apparuit monens: quatenus ſinens generũ atq; filias cõqeſcere:nihil in eos pro furore præſumere: ſed ut pacta faceret cũ Iacob: q; ſi eius contẽnens paucitatem aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio præbitura Laban autẽ dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiũ:orto die Iacob euocãs & manifeſtans ei uiſionem:cui credens ad talia declinaſſet:cœpit eum culpare dicens: qũo eum & pauperẽ uenientem ad ſe:& omnium ſuſciperet indigentẽ:eiq; cunctã poſſeſſionis ſuæ ubertatẽ præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi:fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cõmunionis quã circa me per cognationem habes:neq; uxorũ quas duxiſti pudorẽ gerens:neq; filiorum quorum ſum auus:lege apud me uſus es belli:poſſeſſionẽ meam quidem auferens:filiabus autẽ genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parentibus honorata ſunt: & a me religione ipſa coluntur:& hæc quidẽ quæ nec expugnãtes ſuos inimicos faciũt:tu perpetrafti cognatus:& ſororis quidẽ meæ filius:filiarum uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaquam dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban:ita ſatiſfaciebat Iacob dicens. Ego non ſolũ deum patriæ deſideraui: ſed etiã omnes una cognatos:& poſt tantũ tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus:cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt:qũo in hoc iuſtitia non priuaris: cũ mihi ingratus exiſtis.Cur patrem eius paruam abſumentes abſceſſimus.Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt:ſed iuſta deuotione quam ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe competere. Sequuntur non tantum me quantum filios.& hæc quidem ipſe dicebat:ne aliquod gereretur in congruũ:quærebatur autem accuſationem quam faciebat:quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iunxiſſet: imperiis eum uulneraſſet aſperrimis .xx.annis eum detinens: & alia quidem nuptiarũ occaſione feciſſet:quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet: peiora tamen facta poſt nuptias: quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter Laban uſus eſt Iacob. Videns enim ei deum ad quodcunq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet:aliquando uero quæq; nigra naſcerentur. Creſcente ſub no-

mine Iacob gregum partu aliquando quidem fidem de præſenti non cuſtodiebat: aliquando autẽ in alterum annum præbiturum ſe eſſe dicebat: eo ꝙ multitudine gregum uideret eum abundare: cum in futuro tantum fore potius deſperaret: fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris autem furatis iuſſit inquiſitionem fieri. Cum accepiſſet ergo Laban perſcrutandi poteſtatem: Rachel hoc audiens poſuit idola i ſtratorio cameli qui portabat eã: & ſedens naturalẽ ſibimet purgationem dicebat imminere. Et Laban quidẽ ceſſauit amplius perſcrutari: non credens ꝙ cum tali paſſione ad ydola accederet: fecitq; cum Iacob fœdus: in nullo eorum quæ geſta fuerant memoriã habiturus: ſed & ille filias ſuas ſe dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt ſuper montes quoſdam: in quibus columnam ſtatuerunt ſub climate aræ: unde collis ipſe dicitur galaad: ex quo haſtenus terrã galaditen appellant. Et cum factis pactionibus immolaſſent: Laban quidem reuerſus eſt: Iacob in chananæam procedente: ſubinde uiſiones apparebant: de futuro ei ſpem optimam pollicentes: Et locum illum quidem appellauit dei caſtra. Volens autẽ noſſe quid cogitaret eius frater: ſingula cognituras cum integritate præmiſit: metuenſq; propter priſcam ſuſpitionem: præcepit his quos mittebat ut dicerent Eſau: quia Iacob putans iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente conuiueret: de prouincia ſponte diſceſſit: & nunc ſufficiens tempus eſſe putans reconciliationis reuerſus eſt ducens uxores & filios: cum diuitiis acquiſitis: & cum precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quod maximum bonum fore iudicat: ut cum fratre fruatur his quæ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi quidem hæc indicauerunt. Eſau uero lætus effectus: fratri cum quadringentis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cõmiſit & prouidentiam rerum præſentium fecit: quatenus & ipſe ſuũ ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; præualeret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo qui cum eo erant: alios quidem præmittebat: alios autem poſt tergum proxime ſequi iubebat: ut ſi uim paterẽtur qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre refugium ſequentes haberent: & omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens: miſit quoſdam fratri munera deportantes. Erant iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uariorum quæ grata ſuſcipientibus forent: eo ꝙ illi rarius hæc haberent. Mittebantur autẽ diuerſis uicibus ut frequẽter aduenientes multi eẽ putarent. Placabat ergo ꝑ dona irã eius: ſi adhuc aliqua idignatio remãſiſſet: ſed etiam ſermonibus blandis iubebat uti: quos mittebat ad eum. Hec diſponẽs per totũ diẽ nocte ueniẽte mouebat ſuos. Cũq; fluuiũ quẽdã tranſiſſet nomine Labos: Iacob ibi remanẽti uiſo quædam apparuit: cũ qua luctabatur: illa utiq; uiſiõe initiũ certaminis faciẽte: q̃ etiam uoce uſa eſt: ſimul & uerbis letariq; eum in his monens quæ facta uidebãtur: nec modico ſe ꝑualuiſſe crederet: ſed grandẽ ãgelũ dei uiciſſe: & hoc ſignũ arbitrari magnorum ſibi fore bonorum: & ꝙ nũq; eius deſereret genus: nec fortiorem hominũ quẽq; illius eſſe uirtutis: præcepitq; eũ uocari Iſrahel: quod hæbraica lingua ſignificat reluctãtẽ angelo ſacro. Hæc igitur iacob poſcente illa uiſo prædicebat. Qui ſentiens angelũ dei eſſe: rogabat: ut quam partem hiturus eẽt ei ſignificaret. Et uiſo quidẽ cum iſta dixiſſet diſparuit. Letatus autem iacob in his phanuel locũ denominauit. Cũq; ei ꝓp certamen dolor fuiſſet factus circa neruum latũ: & ipſe abſtinuit eo cibo: & ꝓp illum neq; nobis ẽ cõmeſtibilis. Proximũ iã audiẽs eẽ fratrẽ iuſſit ꝓcedere utrãq; cõiugẽ ſeorſũ cũ ancillis ſuis: ut de longe conſpiceret opa uirorum pugnantium: ſi hoc uoluiſſet eſau. Fratrem autẽ ſibi ꝓxime uenientẽ ipſe ſalutauit: nihil de eo doloſe cogitantẽ. Et Eſau ãplexus eum requirebat de multitudine filioꝝ & mulierum. Et cum cognouiſſet: ipſe quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excuſante eos de iumẽtoꝝ labore: Eſau diſceſſit in ſeir: illic. n. commorabatur: appellauitq; uillam de ſua. ſ. hirſuta capillatura. Iacob autẽ uenit ad ſcenas. i. ad tabernacula q̃ haſtenus ſic nocãtur. Vnde in ſicimiam quoq; profectus eſt: quæ ciuitas ẽ chananæorum. Sicimitis autem ſolennitatem agentibus: Dina q uæ fuit filia iacob: ſola tranſiuit ad ciuitatem: emptura ornamẽtũ puĩcia liũ mulierum. Videns ergo Sichem regis Emmor filius: eam corrupit abreptã: & amore confectus deprecatur patrem: ut ei ꝑ uellam acciperet in uxorem. Ille uero conſentiens uenit ad Iacob ſupplicans ut filio ſuo Sichem Dinam lege coniungeret. Iacob igitur neq; cõtradicere ualens pp dignitatem ſupplicantis: neq; legitimum indicans alienigenæ filiã copulare petit cõcedẽdum ſibi ſpaciũ ut deliberaret de quibus poſcebat. Abſceſſit ergo rex ſperans Iacob nuptias filio ſuo conceſſurum. Iacob aũt indicans filiis: & corruptionem ſororis & ſupplicationẽ Emmor: petebat cogitãdum eſſe quid fieret: & plurimi quidẽ tacebant: conſiliũ nõ inueniẽtes. Symeon uero & Leui puellæ fratres ex matre eadẽ nati: huiuſmodi ſibi conſtituerunt actionẽ adinuicẽ: ut cũ eſſet feſtiuitas & ſicimitæ requie: & epulis uterent: incunctanter primis cuſtodiis aſſiſtentes dormientes occiderent: & uenientes in ciuitatem interficerent omnem maſculum: & regem cum eis & filium eius: ſoliſq; parcerẽt mulieribus. Hæc efficientes præter cõſcientiam patris reuocanerũt Dinam. Iacob aũt factorum magnitudinem admiranti: & filiis iraſcenti deus aſiſtens: iuſſit eum conſidere: & purificantem tabernacula: ſacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Meſopotamiam pro ſomni apparitione deo uouerat. Cũ igitur purgaret ſuos: Laban deos inuenit neq; n. ſciebat a Rachel furatos eſſe: & quia eos celaſſet in terra ſub arbore quadam: hos ergo inde tollẽs ſacrificabat in Bethel ubi ſomnium uiderat cum Meſopotamiam prius iret: hinc. n. proficiſcens uenit in Effratambi Rachel ex partu mortuam ſepeliuit:

quæ ſola inter cognatos in Ebron honorem ſepulturæ habere non meruit. Et ualde flens filium ex ea natum Beniamin appellauit: propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo filii Iacob omnes: maſculi quidem duodecim: fœmĩa uero una. Hoꝝ octo legitimi: de lya ſex qdem: duo uero de Rachel: quatuor autem de famulabus: bini ex utraq; quorum & nomina ſuperius dixi.

Moritꝰ Yſaac in ebron: & ſepultura filiis ſuis: Rebecca uxore prius defuncta. CAP. XXVIII.

VEnit ergo hinc in ciuitatem ebron poſitam inter chananeos. Illic aũt Yſaac commorabatur: & paululũ qdem pariter uixerũt. Rebeccã Iacob uiuã non reppert. Moritur & Yſaac: non poſt multũ q̃ filius eius aduenit: & ſepultus eſt a filiis cũ uxoꝛ in Ebron: ubi erat ſepultura eius parẽtũ. Fuit ergo Yſaac deo uir carus: & multa eius ꝓuidẽtia dignꝰ: poſt Abraam ualde longæuus. Cũq; uixiſſet centum octuagintaquinq; annis: cum uita defunctus eſt.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Quomodo Eſau & Iacob Yſaac filii habitacula diuiſerunt: & Eſau quidem Idumæam tenuit: Iacob autem chananæam. CAPI. I.

OSt mortẽ uero Yſaac filii eius iuicẽ tabernacula diuiſerũt: & nõ ea quæ accepant tenuerũt: ſed Eſau qdẽ Ebron ciuitatẽ fratri dãs habitabat in ſeir & in idumea regnabat: quã regionẽ a ſemetipſo ita uocauit. Edom enĩ noĩatus eſt: quã nuncupationẽ hmõi uenatiõis cã ſortitus ẽ. Aliqñ labore uenatõis eſuriẽs rediebat: dũ adhuc puer eſſet ætate: inueniensq; fratrẽ lentem ꝓparantẽ ſibi ad prandiũ rubeũ colorẽ nimis hñtẽ: & propterea potius ĩcitatus rogabat ut ꝓberet ſibi cibũ. Q ui uendere ſibi primatũ pp cibum p eius eſuriem compulit fratrem. Ille fame compulſus cõceſſit cũ ſacro primatũ. Quamobrem propter ruborẽ cibi a coetaneis iſantiæ tpe Edom uocatus eſt. Hæbrei náq; edom rubeũ dicũt. Et iõ regionẽ ſic appellauit: quã græci hõeſtius Idumeã denoĩauerũt. Fuit ãt pr̃ filioꝝ nũero qnq; quoꝝ Hieus qdẽ & Hielõ: & chore ex una muliere ſunt geniti: Oolibama noĩe reliquoꝝ uero Eliphas qdẽ ex Ada: Rabuel ãt de Baſemath ethei ſunt nati. Hieus qdẽ filii nõ fuerũt: heliphas uero fuerũt legitimi quinq;: themã: Omar: Sepphu: Gathan: Cenes. Amalech. n. naturalis nõ erat: de cõcubina thãna noĩe ꝓcreatus: iſti ſiqdẽ habitauerũt in idumæa q̃ Gobolitis eſt dicta & ab Amelech Amalechitis eſt appellata. Cũ. n. aliqñ magna fuiſſet idumæa: & in tota regione nomen iteꝝ retineret: in pr̃ibus appellationẽ ab habitatoribus cõſeruabat. Contigit aũt Iacob: ut ad tantam fœlicitatis magnitudinẽ pueniret: quæ facile ab aliis appræhendi non poſſit. Diuitiis enim cunctis ꝓncipalibus eminebat: & filioꝝ uirtutibus imitabilis & conſpicuus erat: nec ullius rei penitus indigebat: quando illi ad opus manuum & laboꝝ tollerantiam erant prompti: & ad intelligentiam præparati: in tantũ uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curã: ut ẽt ex his quæ triſtia uidebantur eſſe: bonorum ei preberetur ſublimitas: fecerit q; eum: & qui ex eo ꝓcreati ſunt auctores reuerſionis ex ægypto: quo patres noſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt.

Quomodo Ioſeph iunior fillorum Iacob ſomnis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram inuidiam ſuſtinuerit fratrum. CAP. II.

IOſeph ex Rachel filiũ ſuſcipiens Iacob: & pp hõeſtatem corpis & animi uirtutem: cũ utiq; aliis ſapientia ꝓcelleret: eũ amplius aliis filiis diligebat. Huic ſiue paterna dilectio odium concitauit fratꝝ ſiue ſomnia. Quæ cũ uidiſſet: patri & eis ꝓtinus ĩdicauit: eo q; ꝓfectum eius annunciarẽt: cũ ſepius celent hoſes: ẽt ſuoꝝ fœlicitates. Viſiões quæ apparuerunt Ioſeph erãt hmõi. Miſſus a pr̃e cum fr̃ibus ut colligerent meſſes. & maturas fruges: uidit nimis præcipuã uiſionẽ: & ultra ea quæ ſolent p ſomnia ꝓuenire. Quam uiſionẽ dum ſurrexit fratribus ſuis tanq; ſibi ſomniũ diſcernentibus enarrauit: dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco: illorum uero concurrẽtes adorare eũ ſicut dominum ſerui. Illi intelligentes uirtutem eius: & rerum magnitudinem prædicere uiſionem: & contra ſe poteſtatem eius futuram: Ioſeph quidem tanquam ignorantes ſomnia nihil explanauerunt: cõſiliũ uero fecerunt: ne ad ꝓfectũ ea quæ arbitrabant acciderẽt: & circa eũ graues amplius exiſtebãt. Impugnãs ãt diuinitas eoꝝ iuidiã: iſcdam pſtitit Ioſeph uiſionẽ multo mirabiliorem quã pr̃ima. Vidit. n. ſolẽ ſimul & lunã & cæteras ſtellas ĩ terrã deſcẽdere: & ſe adorare: quã uiſionẽ pr̃i nihil de fr̃ib⁹ mali formidãs: ẽt his pñtibus ĩdicauit: & ĩterpr̃tari ſibi qd hoc ſignificare uelit poſcebat. Ille uero ſõnio gaudẽs: cũ expoſitionẽ mẽte cõſpiceret: & cũ ſapia nõ ſine cõſideratiõe cõiceret lætabatur: magniſq; ſignificatiõibus fœlicitatẽ filio nũciabat: tpſq; largiente deo futuꝝ: quo a pentibus & fratribus eẽt honorãdus: & adorari dignus: lunã qdẽ & ſolem pr̃i & mr̃i comparans: eo q; illa augeat & nutriat uniuerſa: ille uero formet: & aliam fortitudinẽ præſtet: ſtellas uero fratribus: cum & ipſi xi. eſſent: ſicut & ſtellæ uigorem a ſole & luna percipientes. Et Iacob quidẽ huiuſmodi non inſipienter diſcretionem ꝓtulit uiſionis: fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ ſunt prædicta contriſtauerunt: & incitati aduerſus eum: uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habitu-

rum & non quaſi de fratre gaudentes:dum etiam cum eo potuiſſent:his adipiſci bonis:nempe qui cognatione cõmunicarẽt:& fœlicitatis ſocii forẽt:interimere adoleſcẽtulũ ſunt aggreſſi. Cũq; hoc ſtatuiſſent:conſilium ad perficiendum illud tendebant:in ſicimis abeuntes. Hæc autem prouincia paſtorum eſt ouium optima:& gregum alimentis ualde copioſa. Quo dũ gregum curã:haberent: & patrem ſcire non fecerunt:quia ibidem remoti eſſent. Ille ignorãs hæc:eo q; nullus ad eum a gregibus aduenireț:qui quod eſſet uerum de filiis nunciaret:triſtemq; pro illis animum gerẽs:& in ſormidine conſtitutus miſit Ioſeph ad greges ut de fratribus ſuis agnoſceret:& quid agerent iudicaret. Illi autem fratrem uidentes ad ſe uenire:gauiſi quidem ſunt:ſed non quaſi familiaris ſui præſentia: & a patre directi:ſed quaſi ſuper inimico:& manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internitionem ergo eius nolentes differre præſens tempus protinus acceſſerunt. Quos dum Ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare:& ad actum iam uideret unanimes:eos retinere tẽtabat magnitudinem præſumptionis: & ſcelus eis oſtendens: quia malignum quidem deo & hominibus eſſet abhominabile etiam non conſanguineum hominem perimere:multo magis autem ſceleſtius cedẽ in fratrem ita perficere:quo. ſ. interfecto pater una perimeretur: & mater in luctu ex filii nõ humana lege facta priuatione conſumeretur. Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent quid ipſi paterentur mortuo ſibi filio:& iuuenculo:& recederent a tali præſumptione deum timentes: qui inſpector ſimul & teſtis eſſet:& ab huiuſmodi actione recederent:penitentiamq; diligerẽt:& potius temperantiæ deſeruirent:nam accedentes ad hoc opus:omnem pœnam pro fratris nece perſoluerẽt:uidentes utique dei prouidentiam ubiq; præſentem:cui neq; quod in deſerto:neq; quod in ciuitatib⁹ agitur eſt abſconſum:ubicunq; enim homo eſt:oportet ſcire illic eſſe deum:ſed etiam conſcientiam ſuã eos habituram inimicã in his præſumptiõibus edicebat:quã neq; bonã habentes aliq; neq; talẽ qualis in eis tunc habitaret poſt mortem fratris effugerent. Adiiciebat dictis etiã hæc: quia fratrem neq; iniuſtũ aliquid facientẽ ſanctũ eẽt occidere:bonũ eſſe uero etiã inimicis obliuiſci:ſi quid forte peccauerint:Ioſeph aũt in nullo malignum circa eos extitiſſe:cur eũ occiderent:cuius ætatis infirmitatem mẽſurate deberẽt:qũ ipſe eorum tutelam potius expectaret. Cauſa uero huius iteritus multo peiorẽ eorum actionẽ faceret:eo q; propter inuidiã futurorũ bonorum eum uita priuare niterentur: quibus bonis ſimul cum illo uterentur:eius communioni pariter participantes:cum non extraneus ſed domeſticus eorum exiſteret:unde deberent ſua putare:quæcunq; Ioſeph largitas diuina conferret:ſed & iracundiam ſupernam propterea ſeueriorem ſibimet futuram: ſi eum qui a deo iudicatus fuerat dignus:occiderent:& auferret deo eum cui eſſet talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens & his potiora ſupplicans:eos a fratricidio conabatur auertere. Cum uero in nullo eos mitiores uideret:ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere. Cum uero præualuiſſent ut fratrem occiderent:dicebat non eſſe ualde futuros malos:ſi in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim eſſet & opus quo feſtinarent:non tamen huiuſmodi:ſed leuius in comparatione mali. Petebat eos manus quidem in fratrem non iniicere:ſed proiectum in lacum uicinum eum illic deſinerẽt mori:& ſcelus manuum ſuarum uel ita leuigari. Illis autem conſentientibus:ſumens Ruben adoleſcẽtulũ & caute ligans eum in lacum cum quiete depoſuit:erat enim ſine aqua. Et ille quidem dum hoc feciſſet abſceſſit quærẽs loca oportuna paſturæ.

Quomodo idem ipſe in Aegyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebãt in eũ: factuſq; inſignis & clarus:ibi fratres habuit ſubiectos. CAPI. III.

Vdas autẽ qui & ipſe filius erat Iacob uidẽs negociatores arabes ex iſmahelitaꝝ genere aromata:& onera ſyria portantes ægyptiis de Galaath poſt diſceſſum Rubẽ fratrib⁹ perſuaſit ut extrahentes Ioſeph uenderent arabis quo longius cõſtituto:uel ſi moreret apud peregrinos:ipſi forẽt a ſcelere liberi. Hoc dũ placuiſſet:Ioſeph extrahẽtes: negociatoribus uendiderunt:prætio nũmoꝝ.xxx.cũ decẽ & ſex eſſet annoꝝ. Rubẽ aũt nocte ad lacum ueniens:latens fratres ut liberaret Ioſeph:dum clamante eo non reſponderet:metuens ne poſt abſceſſum eius interimerent eum culpabat fratres. Illis quod geſtum fuerat edicentibus:ceſſauit a luctu Rubẽ. Cũq; hæc circa Ioſeph geſta uiderentur a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpitionem patris fierent exquirebant:tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioſeph quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis diſcerpere:& hirci ſanguine maculatam portare: patrique monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filii cognitione inquireret:dicebant ſe quidem Ioſeph neque uidiſſe, neque ſi qua calamitas ei accidiſſet nouiſſe illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine maculatam atq; diruptam & arbitrari ſe q; incidens in beſtias interiſſet:ſi tamen ex tunica agnoſceretur:& ſi hac indutus fuiſſet de domo proficiſcens. Iacob autem cum prius in leuiori ſpe fuiſſet:tanquam ſorte prædato ſuo filio:hanc ſpem deſeruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enĩ eum ipſa ueſtitum cum propperaret ad fratres: & uelut ſuper mortuum decætero uidebatur afflictus adoleſcentem lugens:& tanquam ſi unius filii pater eſſet: aliorumq; conſolatione priuaretur: ſic erat apud ſemetipſum male:prius fratribus eum eſtimans comparatum qui a beſtiis credebatur

eſſe comſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus: triſtitia grauiſſimus: ut neq; a filiis conſolationem ſumẽ leuior fuiſſet: neq; laborando doloribus interdicere prævaleret. Ioſeph autem uenditum a negociatoribus comparans Putiphares uir ægyptius qui erat ſuper coquos regis pharaonis: habẽbat in omni honore: doctrinamq; liberalium edocebat: & ali eum meliori cibo quam conueniret: ſeruili fortunæ iubebat: comm.ſitq; ei domeſticam curam. Ille uero cum his frueretur: uirtutem humilitatis quæ circa eum erat: neq; hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit prudentiam cum certiſſime affuerit prævalere poſſe rebus in uita difficilimis: nec fœlicitatibus ſolummodo temporalibus inhærere. Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinem & opportunitat:m actuum eius: eſſet illius amore conſecta: & putaret quia ſi hoc ei faceret: manifeſtum facile eum ſuaderet uenire ad ſuum concubitum: quaſi ille iudicaret fœlicitatem eo q; ei domina ſupplicaret: & ad figuram illius tunc ſeruitii: & non ad modum reſpiceret caſtitatis: deſiderium ſuum ei prodit: & uerba de permixtione fecit. Cuius reſpuebat ille preces: dicendo non eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium. unde emptorem a quo tanta dignitate fuerat honoratus: iniquitatis contigeret iniuriam ſuſtineret ſed rogabat eam comprimere paſſionem: deſperationem quippe ei huius deſiderii præponens: quia ſi non eſſet ſpes: hoc ei facile poſſit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruum inquit domine ſue nihil facere oportet aduerſum: contra hæc precepta maxime conuenit reſultare. Illius autem amor potius augebatur: eo q; non ſperaret omnino deuiare Ioſeph. Et dum uehementer obſideretur a paſſione: ſecundum rurſus fecit experimentum. Igitur dum feſtiuitas publice celebrationis inſtaret: in qua ad cerimonias etiam mulieres intereſſent: ægritudinem marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium: ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones: quia bonum quidem fuiſſet ut præcibus priſcis flecteretur: nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ depoſcentis: & excellentiam paſſionis: qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere: ſe nunc melius ageret: ſi quæ pridem contemplerat emendaret. Nam ſi ſecundas preces expectaret: hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat: ægritudinem ſimulaſſe: & feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe eius amplexum: ſibi autem q; primis ſermonibus non credendo reſultauerat: nulla factum fuiſſe malicia iudicaret: ſignumq; crederet utilitatis bonorum præſentium: q; ipſa in ea uoluntate perſiſteret: quæ bona iam quaſi poſſideret ſi eius amore flecteretur: & maioribus frueretur obediẽs uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum: ſi eius contemneret dignitatem: ſed etiam dominæ caſtitatem conferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat: ſed ipſa ad accuſationem accederet illius: & tentatam ſe ab illo marito proprio mentiretur: magiſq; creditura uxoris ſermonibus quam illius: licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere: ſimul & flente: nec miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit: nec metus coegit: ſed & preces reſpuit: & minis nõ ceſſit: metuens iniuſticiam ſuſtinere: & pati magis quodlibet ſæuius elegit: quam lætus uti præſentibus: in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ. Commemorabat autem eam nuptias: & uiri ſocietatem: & his potiora diſtribuenda: quam tẽporalis ardoris libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis: quæ pœnitentiam magis augerent: dolorem ſumeret & nequaq; quod deliquerat emendaret: & timorem nimium eſſet habitura: quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi: uiri autem ſuæ ſocietatis adoptionem habitura ſine periculo: inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſimul & apud homines: tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ poteſtatem: non pro peccato habitura confuſionem: multoque melius eſſe habere fiduciam in bonis quæ cognoſcuntur: quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens: & his multo maiora: ardorem mulieris retinere: eiuſq; paſſionem conuertere ratione nitebatur. Illa uero ſtudio ſuo uehementius incitata immittens manus: cum uerbis ſuadere deſperaſſet: eum cogere tentabat. Cunq; fugiſſet iratus Ioſeph: illa eius tenente ueſtem qua ſe exuerat: exiliuit domo. Quæ in formidine cõſtituta: ne uiro ſuo hoc diceret: iniuriamq; uolens præuenire: quatenus aduerſus Ioſeph mentiretur: excogitauit: ut hoc modo ulciſceretur iniuriam: quæ fuerat ita ſuperbe contempta. Præcedere uero in accuſatione ſapientiſſimum fore ſimul & muliebre credens: ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob triſtitiam qua cupiditate ſua fuerat decepta: temptamentum corruptionis ſuæ cum ira frangens alias iungens. Veniente autem uiro: uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit ioſeph ac cuſationis initium: & uelut mortua dixit marito. Seruum nequã cubile tuũ uiolare uolẽtẽ caſtiga qui neq; qualis in domum noſtram uenerit recordatus timuit: neq; quantum ex tua bonitate promeruit: mente percepit: ſed pro his cum rebus omnibus bonum ſe præbere debuiſſet: inſidiatus nobis eſt: ut lectum tuum contumeliis afficeret: & hæc i feſtiuitate captans abſentiam tuam. Qui licet humilis primitus uideretur: propter tuum quieſcebat metum non quia eẽt natura benignus. Hoc autem factum eſt: eo q; indigene: & præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dũ fidẽ toti' poſſeſſionis tuæ & diſpenſationem obtinere prævaluiſſet. & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet: tuam quoq; uiolare tentauit uxorem. Dum uero quieuiſſet in uerbis: oñdebat ei ueſtem quaſi dum tẽtaſſet ei uim facere reliquiſſet eam. Putiphares neq; lachrymis uxoris: neq; his q̃ dicebat illa: uel uidebat ipſe diſcernens: & eius amori cuncta diſtribuens: examinationem quidem ueritatis fieri non

permiſit:uxori tribuens caſtitatem Ioſeph uero nequam eſſe decernens: & illum quidem malignorum miſit in carcerem uxori uero potius caſtitatis ornamentum ineſſe teſtificatus eſt. Ioſeph itaq; deo omnia ſua cõmittẽs: neque ad ſatiſfactionem:neque ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt:ſed uinculis & neceſſit ate tacitus manſueruſq; ſuccubuit: meliorem eſſe confidens deum: cauſam calamitatis:& ueritatem ſcientem:quam illos:qui eum iniuſte pœne contraderẽt:cuius prouidentiæ experimenta repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris diligentiam fidemque eius: conſiderans:& uidens dignitatem eius formæ ſubſtraxit uincula. & quod erat peſſimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis conueniebat:meliore præcepit. His uero qui in eiſdem calamitatibus erant:dum ab erumnarum onere ceſſarent:ad colloquium ut aſſolet communionis & ſimilis calamitatis uenientibus:& adinuicem cauſas pro quibus condemnati fuerant requirẽtibus:pincerna regis & ab eo uehementer honoratus:eiuſq; effectu deuinctus & cum Ioſeph habens compedes. Familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere:cũque ſomnium uidiſſet expoſuit:petens: ut quid ſignificaret: inſinuaret: accuſans quia ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſollicitudinem apponeret ſomniorum. Dicebat ergo ſe uidiſſe trium palmitum natos botros: ex unoquoq; pendere:grandes iam:& ad uindemiandum ſpecioſos: eoſq; ſe comprimere in poculo regis muſtumq; offerre bibituro:& illum grate ſuſcipere. Quod ergo uiderat:hoc eſſe dicebat: poſcebatq; ut quæcunq; Ioſeph in his ſortiretur intellectum:ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere:& ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendum: rege deſiderante miniſterium eius:& rurſum in eo eſſe conſtituẽdum. Fructum enim uineæ ſignificauit in bonum deum hominibus præbuiſſe: quod etiam ipſi libatur: & fidem hominibus amicitiamq; paſcitur. Soluit ergo lites paſſioneſq; & triſtitiam auſert his quibus offertur:& ad delectationes ſpe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus compreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regem tuis: bonã uiſionem ſcito tibi futuram & præſentis neceſſitatis indulgentiam in tot diebus prænunciantem de quantis palmitibus fructum uiſus es per ſomnium uindemiaſſe. Sed memor eſto mei cum fueris hæc expertus: qui tibi pronunciaui bona:& in poteſtate conſtitutus:non obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccãtes ad uincula uenimus:ſed pro cauſa ueritatis & caſtitatis: ea quæ reorum ſunt ſuſtinere damnati ſumus:quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam ſuſtinere uoluimus. Et pincernæ quidem ut aſſolet audiente huiuſmodi expoſitionem ſomni gaudium erat:expectabatq; interpretationis finem: Seruus autem quidam ſupra piſtores cõſtitutus:cum pincerna uinctus in carcere:cum talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſententiam:in ſpe bona conſtitutus: cum & ipſe ſomnium uidiſſet: petit Ioſeph: ut & illi quæ præterita nocte uiderat:quid uellent ſignificare depromeret. Erat enim inquit huiuſmodi. Caniſtra tria ſuper caput meum ferre me uidi: duo quidem panibus plena:tertium obſonio:uariiſq; cibis: & qualia ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolantes autem alites: omnia conſumpſiſſe. Et ille quidem credebat ſibi ſimilem expoſitionem futuram:quam pincernæ dixerat. Ioſeph autem concipiẽs animo ſomnium: dixit ad eum:uelle quidem ſe interpretem ei fore bonorum:& non talium: qualium uiſio demonſtraret: duas inquit ei uitæ ſupereſſe dies: hoc dicẽs caniſtra ſignificare: tertia uero eum crucifigendum: cibumq; uolatilium eſſe futurum: nihilque fore: quod ei auxilium poſſet ferre. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus ut Ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis eſſet regis: non ſicut Rex agens: piſtorem quidem crucifixit:pincernam uero uinculis abſoluens: in proprium miniſterium reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nihilq; a pincerna prædictorum memoraretur:deus eripere eum uolens de carcere: huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex Pharao una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens:& cum his utriuſq; expoſitionem:interpretationem qdem oblitus uiſiones recoluit: afflictuſq; in his quæ uiderat: nempe cum ei triſtia uiderentur: die facto conuocauit ſapientes ægyptiorum: uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Hæſit antibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem: memoria reddita eſt Ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem: indicauit ei de Ioſeph: & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere: pariter & euentum:& quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundum interprætationem ſomnii eueniſſe prædicente Ioſeph:uinctumq; eum afferens a Putiphare principe cocorum ut ſeruum:cum diceret ſemetipſum non humilis hebræorum eſſe generis:nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans:nec propter modernam culpam eum calumnians: quæ tuis ſomniis indicantur agnoſcens. Iubente rege Ioſeph ad ſuum uultum adducit:obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita Rex uero eius dextram apprehendens: iuuenis inquit:tu mihi nunc optimus:& prudentia dignißimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt: etiam fac me eſſe conſortem: pandens quæcunq; mihi ſomniorum prænunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum:blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluniũ ambulans uidere me boues pinguiſſimas: ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem:alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum formes. Quæ

dum deuoraſſent pingues & magnas:nihil adiute ſunt:crudeli fame detẽtæ.Et poſt hãc uiſionem de ſomnis ſurgens: & turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſideransrurſus in ſoporem ſolutus ſum:& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori: quæ etiam me tenerent potius atque conturbant. Spicas.vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu: & aptas ad meſſem:& ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes:& infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ: ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas:ſtuporem mihi fecerunt Ioſeph autem reſpondens ait. Vi ſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eandemq; ſignificat futurorum. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus deuoratas:& ſpicas a minoribus fuiſſe conſumptas:famam & ſterilitatem ægypto totidem annis prænunciat :e quibus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ſerentibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate conſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehemẽter exiſtat.Signum autem hoc eſt:quomodo exhauſtæ boues meliores cõſumpſerunt: ſaciaq; minime ualuerunt. Deus tamen non ut triſtificet:futura prædicit hominibus:ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum.Tu ſiquidem cõgregans bona tempore primo futura facias:ut calamitatem uenturam:ægyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiamq; Ioſeph:& conſulente quemadmodũ ubertatis tempora diſpenſarentur: ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi conſilium dedit:ut frugum parcitas haberetur:& non affluenter ægyptios his uti permitteret: ſed quantum ſufficeret ad pabulum erogaret:quæ uero ſuppereſſent ſterilitatis in tempore ſeruari: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum:ut ad fata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharao utrunq; in Ioſeph miratur: & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium: diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit: quatenus ageret ea:quæ populo ægyptiorum & regi ſciret utilia:inuentorem ſcilicet huiuſmodi:uitæ etiam diſpenſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata: ita ut eius frueretur ſignaculo: & purpura ueſtiretur: per uniuerſam terram ductus: in curru uehebatur: frumentumq; agricolis ſufficiens ad ſemen:& pabulum ſingulis mentiẽs: nulli ſignificabat cauſam: pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat: & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato:quem appellauit pſothonphanecum:uidens eius intellectum inopinabilem. Significat aũt hoc nomen inuẽtorum abſconditorum.Duxit autem uxorem ualde digniſſimam: filiam Peteſres: qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos:adhuc uirginem:nomine Aſeneth: cooperante ſibimet rege.Ex hac fuerunt ei filii duo:ante ſterilitatis tempus: Manaſſes quidem ſenior: quod nomen ſignificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit: iunior uero Effraim: quod reſtitutiõem ſignificat:eo q; eſſet redditus libertati maiori. In ægypto ſiquidem ſecundum ſomniorum expoſitionem Ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeunte:fames annum iam tangebat octauum: & ex eo q; non præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero Ioſeph uocabat:qui eis frumentum uendidit. factus multitudinis ſine dubitatione ſaluator: & mercedem omnium non comprouincialibus tantummodo faciens:ſed etiam paratus uendere peregrinis:omneſq; homines ſecundum cognationes ſuas: ſolatium merebantur.Ioſeph fœlicitate eius utentes.His ita geſtis dum Chananæa fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc peſtis inuaſerat: miſit etiam Iacob filios uniuerſos in ægyptum comparaturos frumentum:confidens licere tritici commertium fieri peregrinis:Beniamin tantum modo retinens qui ei ex Rachel fuerat generatus:& erat Ioſeph conſanguineus.Illi in ægyptum uenientes adierunt Ioſeph:frumentum emere ſupplicantes. Nihil enim erat: quod non illius conſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus:quando Ioſeph exhiberetur honor. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes: eo q; adoloſcens quidem ab eis acceſſerit: ad hanc uero ætatem ita peruenerat:ut figura etiam eis ignotus eſſe uideretur:eũ magnitudine quoq; dignitatis eis neque ſuſpectio proueniret:tentabat eos ut dicerent: quam haberent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis eſſe dicebat: & ex multis quidem locis eos eſſe congregatos: excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſererent:impoſſibile dicens eſſe uiro idiotæ tales filios: & forma ita clariſſimos enutrire: cum regibus tot filiorum copia eſſet ualde difficilis: ut per hæc etiam de patre quæ proueniſſent latentes agnoſceret: ſimiliter & ut de fratre ſuo beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illum ut in ſe peccauerunt:aliquid deliquiſſent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo cõſtituti:periculum putantes ſibimet imminere:nihilq; de fratre mente ſua percipientes: & aſtantes reddebant de ſingulis rationem:Ruben ita concionante primitus:qui eorum ſenior exiſtebat.Nos inquit non pro leſione uenimus huc:neq; regis negotiis aliqua mala facturi: ſed egentes ſalute & negocio:& malorum refugio: quæ noſtram regionem obtinere noſcuntur: ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolum ſubuenire cuibus propriis: ſed etiam peregrinis mercimonium audiuimus propoſuiſſe frumenti: ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtaretis. Quia uero ſumus fratres:& communis nobis eſt ſanguis: clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem eſt nobis Iacob uir hebræus:cuius extitimus filii duodecim

ex mulieribus quattuor:quibus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno uero fratre noſtro morien te Ioſeph:res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt. Nam & pater immenſum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti:& ærumna ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti:curamq; patris & noſtrorũ prouidentiam Beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autẽ mittendo ad noſtram domum agnoſcere ſi quicquam dicimus mentientes. Et Ruben quidem huiuſmodi uerbis tẽtabat perſuadere Ioſeph ut de eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoſcẽs uiuere:fratremq; Beniamin minime deperiſſe:tunc equidem in carcerẽ eos quaſi de uacantia alias die uacanti diſcutiendos iniecit. Tertia die deducens eos:quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerum principis huc ueniſſe & eſſe fratres:& unius patris filios de quo dicitis:hæc ita eẽ mihi manifeſtabitis:ſi relinquentes quidem unum ex uobis apud me:nihil iniuriabile paſſurum:portanteſq; pabula genitori:denuo reuerſi fueritis ad me: fratrem quem reliquiſſe uos uobiſcũ pariter adducentes:hoc enim erit ſignum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcentes: tanquam propter id quod in illum cogitauerant deo ulciſcente in eis:talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in eiuſmodi ſermonibus pœnitentiæ increpabat: ex qua nulla quidem generaretur utilitas de Ioſeph illos uero quicquid mali ſuſtinerent pro uindicta illius faciente deo: fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicem non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere. Omnes autem Ruben increpante: habebat deiectio: & pœnitentia rerum geſtarum:cum ipſi non cogitaſſent illo tempore:pro quibus eũ tunc punirent:iudicabant deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos Ioſeph ſic eſtuãtes per compaſſionem ceſſit in lachrymas:nolenſq; fratribus apparere diſceſſit. Et poſtquã reliquit eos iterum uenit ad eos. Et retinens obſidem Simeon:pro reuerſione fratrum: illos ſumentes mercimonium tritici:abire præcepit:iubens miniſtros:ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant: oneribus eorum latenter immittens dimitteret eos:illam pecuniam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perficit. Iacob autem filii uenientes in Chananæam:nũciauerunt patri quæ eis in ægypto contigerant:& quia quaſi exploratores regis illuc ueniſſent ſunt crediti:dicentibuſq; ſe fratres eẽ unde:imum apud patrem domi reliquiſſe:creditum eis non ſit: & quomodo Simeon reliquerunt apud principem militiæ donec Beniamin iret:& fidem de his quæ a ſe apud eum dicta fuerant perficeret: rogabantq; patrem nihil metuentem: ut cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis geſta ſunt: & dum de Simeon detentione grauiter ferret: ſtultiſſimum iudicabat: Beniamin quoq; his malis adiicere. Et ille quidem neq; Ruben ſermonibus ſupplicantis flexus eſt: ſuos filios tradentis: ut ſi quid Beniamin in itinere pateretur: eos occideret auus: Illos hæſitantes in his malis: potius conturbabat argentum: quod in ſaccis miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualeſcente: coactus neceſſitate Iacob: Beniamin deliberauit cum fratribus deſtinare. Non enim poterant in ægyptum uenire:niſi cum ſua promiſſione pergerent. Cũq; famem quottidie augeri conſpiceret: filiis ſupplicantibus: quod aliud de præſenti faceret non habebat. Iudas autem cum eſſet & in aliis uir audax:& in his apud eum fiducialiter uſus eſt: dicens: non eum debere de fratre metuere: neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere:quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adeſſet: & quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate Pharaonis permiſſum:propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum uero de ſalute Simeon: ne dum parceretur profectui Beniamin: ille perimeretur: deo autem eſſe credendum de illo. Quo exhortante atq; dicente: aut ſaluum reuocare filium:aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum: credens ei Iacob:tradidit Beniamin:& duplex tritici præcium:ſimul & quæ apud Chananæos naſcũtur: unguenta balſami:&ſtacten:& therebintum:& mel:munera Ioſeph direxit eſſe portãda. Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ: pariter & ab illis. Ille nanq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumem repperirent:nihilq; pro eorum triſtitia mali perpeſſum: quotidieq; eis meror ingerebatur. Et ſenior quidem feſſus tolerabat: illi uero ibant in ægyptum: ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero ægyptum perueniſſent:ſeceſſerunt quidem apud Ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat ne propter tritici precium crimini ſubiacerent: uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent: & apud præpoſitum Ioſeph multis ſatiſfactionibus utebantur: domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam:eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente: & ſe iam quid dicerent ignorare: releuati ſunt a timore: ſoluenſq; repente Simeon: cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem Ioſeph a miniſterio regis: ei munera proferrebant & ſciſcitanti de patre: dicebant: ꝙ eum incolumen reliquiſſent. Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe Beniamin: ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſpondentibus eum eſſe: ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas diſcedebat: nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari: ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbere: ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret: Beniamin partibus duplicibus hono-

rabat. Dum uero poſt cænam fuiſſent in ſoporem conuerſi: iuſſit præpoſito ut eis triticum menſura tum traderet: preciúq; rurſum in eorum ſaccis abſcõderet in onere uero Beniamin etiam poculum argentum quo bibere cõgaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat: experimentum fratrum ſumere uolens: utrum auxilium aliquãdo ferrẽt beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum: tanquã ipſi nihil gerentes mali: ad paterna limina remearẽt. Cum uero famulus mandata feciſſet: die facto: Iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant: recipientes etiam Simeon: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: quã etiam Beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri. Qui dum abirent: inſequebantur eos equites: ducentes famulum: a quo in ſacco Beniamin poculum uidebatur immiſſum: & inopinabili equeſtrum inuaſiõe turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic ueniſſent: illi maleuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino ſuo fuiſſent: neque munerum: neq; hoſpitalitatis. Ioſeph memoriam retinẽtes: præſumpſerint in eum iniqua committere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes: in iuſta lucra ſecum portarent: amicitiamq; Ioſeph: ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes. minabanturq; eis ſupplicium eſſe uenturum. quia nec deũ latuerint. nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebant: quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus: ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero neſcientes factum eius uerba irridebant: leuitatemq; uerborum illius famuli mirabantur: quod talem cauſam præſumeret uiris inferre: qui dum precium in ſuis ſaccis inuentum nequaquã retinuiſſent: ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent: multo potius ab huius maleficii uoluntate diſcederent: & quia rei ſcrutationem negatione iudicabãt eſſe fideliorẽ: reqrere famulum imperabant: & ſi quiſquam rapuiſſet: cum reperiret omnes eſſe puniẽdos. Nihil enim ſibi conſcii: fiduciam habebant: ut putabant omni periculo carituram. Illi uero inquiſitionẽ fieri exigebãt: uniuſq; fore ſuppliciũ: qui in furto fuiſſet inuẽtus. Et dum quererẽt omneſq; iam ceteros pertranſiſſent: ſecũdum modum inquiſitiõis Beniamin nouiſſime puenerũt: non ignorantes: quomodo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilẽ inquiſitionem ſe facere ſimulantes: aliiq; de ſuo timore liberati: uidebantur eſſe ſolliciti de Beniamin: confidebant tamen: quia nec in illo poſſent maleficium inuenire: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti: uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutãtes onus: de ſaculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent: in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt: & indumẽta rũpentes: flebant frattem ſuum pro furti crimine puniendum: ſeq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum: eo q; iam ſe credentes triſtitiam deuitaſſe: rurſus in fratris ſui malis inciderent: & paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicẽtes: qui uim patri feciſſent: ut eũ cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes Beniamin: ad Ioſeph adduxerunt: fratreſq; pariter ſequebantur. Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum: illud autem luctuoſo ſchemate aceratos: quod ait: o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes: talia in peregrinũ & benefactorem facere præſumſiſtis. Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute Beniamin: & rurſus recordantibus dicentibuſq; beatiorem eſſe Ioſeph: qui ſi quidem mortuus eſſet: & a uitæ triſtitia liber exiſteret: ſi uero uiueret: certum: quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret: afferentibus ſe eſſe amaritudinem patris: quia triſtitiæ quam pro illo haberet hactenus: eriam de Beniamin ipſi ei rurſus adiicerent: Ruben eos etiam uehementer increpante. Ioſeph ergo dicente: illos quidem a ſe abſolui: a quibus in nullo fuerat Ieſus: ſolamq; ei ſufficere pænam fratris: neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo delinquerant: neq; illos cum fure puniendos: ſed etiam abeuntibus præbere ſe ſecuritatem: omnes quidem tenuit ſtupor: & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat: ut adoleſcentulum dirigeret: & in aliis erat uir efficax: pro fratris ſalute ſe decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commiſerimus in te. & ſupplicio digna: iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento. licet non ſit iniquitas omnium ſed unius iunioris: tamen deſperantibus de eius ſalute: ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens: neq; malefacta conſiderans: ſed ad tuam naturam conuerſus: uirtutem propicius exerce non iram: qua alii cum in fortitudine pari ſint: non in maximis ſolummodo: ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimus: neq; uincaris ab ira: ut eos perimas: qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem: ſed a te ſumere eam popoſcerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas: ſed dum frumẽtoq; ueniſſemus ad emptionem: uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti: quæ periculum ſuſtinentes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias pereuntes egeſtate rerum neceſſarium nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt: inuidiæ calamitate damnati ſunt. Permaneat tua gratia: alio modo tantum data. Saluabis enim: quos ob hoc etiam nutriſti: animaſque quas fame laborare non paſſus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita miſerabile ſit & magnum: ut & animas nobis dones: præbeaſque unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe. uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere:

noſq; in hac ærumna conſtituiſſe: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoſcere: & non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quanquam & hoc magnum eſt: ſi bene fiat inopibus: principale tamen exiſtet: ſaluare quenquam eos qui pro delicto commiſſo in ſe pœnas debeant exoluere. Nam ſi paruas leſiones dimittere delinquẽtibus laudem attulit multis: iracundiam cohibere in his: pro quibus uita peccantium ſit obnoxia: diuinæ cognoſcitur eſſe naturæ. Et ego quidem niſi ſcitem patrem quemadmodum in amiſſione filiorum affligitur: propter Ioſeph mortem: nequaquam quantum ad nos attinet ſalutis uerba pferrem niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem: quoꝝ eſt ꝓprũ etiam hos ſaluare: qui tribulantur i huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus: & nondum fruentes uitæ bonis moriamur: ſed de patre ea cogitantes: & ſenectutis illius miſerantes: has tibi præces offerimus: & commendamus animas noſtras: quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam non ille malignus eſt: neq; tales nos futuros genuit: ſed cum ſit benignus: & ut experiatur talia non ſit iuſtum etiam nunc nobis ſuſpectus affligitur. Cum autem audierit perditos: etiam cauſam mortis amariſſime ſuſtinebit: & ob hoc multo citius uitam ſuam derelinquet: ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat: peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum: & dũ ad alios ſtuderet noſtra bona plantare: ut noſtri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus licet te noſtra mala commoueant: tuam iuſtitiam dona patri: ut propter illius miſericordiam maiora poſſis quam cogeris facere pro noſtra malicia: ne ſenectus eius in deſolatione conſiſtat: aut noſtra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem: tibiq; præſtabis: cum iam hac appellatione potiaris: & in ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cunctorum: in qua per communionem huius nominis pie agere comprobaueris: noſtri patris habẽdo miſericordiam: ne fraudatus filiis aliquid patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus: habens utiq; poteſtatem & auferte & dare: nihilq; ab eius gratia differs. Nam dum quilibet in utrunque habueri t poteſtatem: optimum eſt: ut hac in bonis utatur & poteſtatem quæ in malo eſt tanquam ſi non ſit obliuiſcatur: quaſi hoc ſolum conceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandum. Tu uero omnes nos ſaluabis ignoſcendo fratri: in quibus infœliciter egit neque enim uita nobis eſt hoc punito: quo defuncto: ad patrem non licet remeare. Supplicamus igitur domine: ut ſi decreueris fratrem noſtrum occidi: cum eo nos pariter punias: tanquam delicti participes· Non enim patimur noſipſos quaſi propter mortui tribulationem afficere: ſed tanquam ſimiles eius maliciæ exiſtentes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus: & humanum erat talibus ueniam tribui: hoc tibi relinquo: & ulterius uerba proferre ceſſabo: & ſi quidem nos condemnare uolueris: ea quæ dicta non ſunt non uidebuntur nos ad triſtitiam deducere: ſi uero abſolueris illa etiam in tuæ benignitatis conſcientia reuoluens: non ſolummodo nos ſaluabis: ſed etiam uitam redonabis: per quod potius iuſtior appareas: quando plus a nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſollicitus. Si autem caſtigare culpam mauis: me magis pro illo caſtigans: hunc patri remitte: ſi uero aliquem tibi retinendum iudicas ſeruum: ergo utilitatibus tuis potior ero miniſter: quanto aptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaque omnia ſuſtinere pro fratris ſalute libenter habẽs: proſtrauit ſemetipſum ante pedes Ioſeph: ſi quomodo eius iram flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiam fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima Beniamin tradentes neci. Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus: & nequaquam ualens ire tolerare figmentũ iuſſit quidẽ abire præſentes: ut fratribus ſe tantũmodo demonſtraret. Diſcedentibus igitur oĩbus ſemetipſũ fratribus indicauit dicens. Virtutem quidẽ ueſtrã atq; fauorẽ circa fratrẽ ueſtrum collaudo: & meliores q̃ ſperabam ex his quæ in me cogitaſtis iuenio. Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ uſtræ fraternitatis. Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe: ſed dei uolũtate factum: quo bonorum etiam nunc adeptio: & in futuro ſi propitius deus nobis fuerit: conſerenda ſit. Patris ergo ſalutem inopinatam cognoſcens: taleſq; uos circa fratrẽ inueniẽs: neq; illorum quæ in me commiſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt & ab odio malignitatis quod ſup his habebam: & tanq̃ fuerint uoluntate dei completa: & in rebus ꝓſẽtibus uos mihi eritis occaſio gratiã me habere profiteor: uoſq; ipſos uolo illorum etiam obliuionẽ ſumentes delectari magis in illo: quod tunc iconſiderate feciſtis: dum ad huius termini qualitatẽ cauſa peruenerit: quam confuſionẽ grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquiſſe. Non ergo uideatur uos contriſtare: q; aduerſũ me malignam protuliſtis ſententiam: nec pœnitentiam eius uos afficiat: quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ a deo facta ſunt: ite hæc nunciantes patri: nec etiam pro ueſtra conſumptus ſollicitudine: ſplendorem meæ fœlicitatis obſcuret: ſi antequam ad meum ueniens uultum: præſentiumque rerum potius: hac luce priuetur. Ipſum ergo ueſtraſque coniuges: liberoſque: & cunctam cognationem ſumentes: huc migrate. Non enim abſentes bonorum meorum oportet mihi chariſſimos eſſe: inſuper & fame annis adhuc quinque menſura. Hæc cum dixiſſet Ioſeph amplexus eſt fratres. Illi uero in lachrymis & triſtitia conſtituti: ſuper hoc quod cogitauerant contra illum: potius eis uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres lætatus eſt exi-

mie:& tanquam in propriis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena:aurumq; simul & ar gentū portandū patri decreuit:sumentesq; dona regis:illi & ampliora fratris:alia qdem patri ferenda:alia uero sibi singuli donata gaudebāt:maioribusq; munerib⁹ dōato Beniamin exultātes abibāt.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Egypto:& clarus ibi haberetur:descendit ad eum cum tota domo sua. CAP. IIII.

CVm ergo reuertentibus filiis:Iacob de Ioseph agnouisset:quia non solū euasisset mortem pro qua degebat in luctu:sed etiam uiueret clare fœlicitate:& cum rege tota ægyptum sua prouidentia gubernaret:nihil quidem horum quæ ei nunciata fuerant incredibile iudicabat:cogitans de maxis operibus dei:& ipsius equitate:& licet multo tempore afflictione defecisse:repente tamen profectus est ad Ioseph.Et cū uenisset ad iuramenti puteum:sacrificans ibi deo:metuensq; ne propter fœlicitatē ægypti filiis amantib⁹ habitatiō nē prouinciæ:nequaquam ad chananæam soboles eorum reuersa teneret eam sicut deus promiserat:aut ne præter dei uoluntatē in ægyptū eos: aduentus oriret:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quam Ioseph faciem peruēiret dum has haberet cogitationes in soporē resolutus est:astititq; ei deus:& secundo nomine uocans respondenti quis esset:ait.Non est iustum te ignorare deum :qui semper præsidio tuis maioribus fuit:& post eos etiam tibi.Nam cum te & pater primatu priuasset: hunc tibi ego restitui:& meo fauore in mesopotamiam missus solus:& bonas nuptias adeptus es: & filiorum multitudine pecuniarumq; plenus ad propria remeasti : permansitq; tibi omne genus prouidentia mea salubre:& Ioseph filium quem te perdidisse putabas:ad maiorem bonorum adoptionem culmenq; perduxi:& ægypto dominum ut paululum uideatur a rege differre constitui. Adsum uero nunc dux tibi futurus in hac uia:uitamq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus:longūq; sæculum tuam sobolem in principatu & gloria fore prænuncians : eamq; in terrā quam promisi constituendam.In hac igitur uisione confidens:pronior in ægyptum cum filiis & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. Nomina uero eorum significare mihi non uidetur:& præcipue propter difficultatem eorum. Attamen attendens eos qui non arbitrantur nos de Mesopotamia esse:sed ex Aegypto:necessarium iudicaui nominum quoq; ferre memoriam Iacob quidem filii erant duodecim:quorum Ioseph iam prius abierat.Eos uero qui post eum profecti sunt:eorumq; sobolem demonstrabo.Ruben itaq; fuerunt quattuor filii: Enoch. Phallu:Esrom:Charmi.Simeon autem sex habuit:Iamuel:Iamin:Aoth:Iachim: Saber:Saul:Leui filii tres fuerūt Gerson: Chaath:Merari.Iudæ autem filii fuerūt tres:Sylō Phares:Zare.Duo uero nati de Phares:Esrom:& amor.Issachar quattuor habuit.Tholas:Furas:Iob:semron.Tres uero Zabulon habuit filios:Sarat:Ilon:Iachili.Hoc ergo genus de lya descendit cum qua ascenderat etiam filia eius Dina.Sunt ergo isti omnes trigintatres.Rachel filii fuerunt duo: quorum Ioseph quidem fuerunt filii: Manasses:& Effraim.Beniamin autem decem bella:Bechor: Albelus: Iera: Naama: Ysar: Mobim:Ophim:Areth:Ros.isti decem superioribus additi:fiunt numero quadragintaseptem:& legitimum quidem Iacob genus hoc fuit.De Bala uero famula Rachel:fuerunt Dan:& Neptalim : quē sequebantur filii quattuor:Enol:Gunis:Saris:& Sylim. Dan autem habuit unigenitum Vsan. His itaq; additis super illos quos diximus:quinquagintaquattuor adimpletur numerus. Gad autem & Aser nati sunt de Zelpha:quæ fuit famula Lyæ:fueruntque filii Gad septem: Gophoron Iaphim: Vnin:Zabron:Aurim:Rothin:Ariel. Aser autem fuit filia Sara & masculi numero sex:quorum nomina sunt:Iomnis:Isus:Ose:Vbbares:Aber:& Melchel:Isti cum sint sedecim :adiectis eis prædictis quinquagintaquattuor memoratus numerus completur:reputato cum eis Iacob Cognoscens autem Ioseph aduenire patrem nam Iudas præcedens:eius nunciauerat aduentum : occursurus egressus est:eique in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille exiopinata magnaque leticia pene usq; ad defectum mortis peruenit:sed eum recreauit Ioseph : licet nec ipse retinere alias retineri potuerit:ut propter nimiam leticiam talia minime sustineret:non tamen qua pater passione deiectus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens:ipse quinque fratrum secum suorum sumens:pergebat ad regem : dictutus ei aduenisse genitorem suum Iacob. Ille lætus hoc audiuit :iussitq; Ioseph :ut dicere eis:quam uitam habere delectarentur:ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos eos esse pastores respondit:nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle:ut non separatim sed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidentiam facerent patris:quatenus & ægyptiis gratus esset:& nihil quod illorum esset istis imponeretur. Egyptiis enim erat abominabilis conuersatio pastoralis.Veniente uero Iacob ad regem:& salutante pariter & pro regno eius orante: Pharao scisci tabatur:quanto tempore iam uixisset.Illo centum triginta annorum se esse dicente : longinquitatem uitæ Iacob miratus est. Cum uero dixisset : quia pauciores annos uixerit quam eius maiores: cōcessit ei ut cum filiis suis in heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt . Fames ergo ægyptiis augebatur : & pestis eos potius inopes faciebat : cum neque fluuius terram irrigaret : non ei crescebat ut mos erat : neque pluerat deus : cum utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioseph autem ad pecunias dante frumenta : cum eis etiam hæ deficerent : de suis opibus & mancipiis triticum comparabant:& quibuscunq; esset pars

aliqua terræ hanc pro ꝑdo alimenti cedebant. Sic itaq; rege omniū paſſionū domino facto: alii alii bi migrauerunt: quatenus regiones eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolummodo ſacerdotū. His enim regio ſua ſeruata eſt. Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruituté peſtis adduxit: ſed etiá mentes: ita ut deinceps ad turpem egeſtatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuente uero ſe fame: & fluuio terras inundante: & fructus abundanter ea ferente: Ioſeph ad unamquanq; ueniens ciuitatem: eiuſq; multitudine congregata: eandem terram quam ipſis cedentibus rex habere pote rat: ſoluſq; frui in toto redonabat & uelut poſſeſſionis proprie laborem eos amare poſcebat: quin tam partem frugum ſolummodo regi ſoluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo in opinate terræ dominos conſtitutos lætitia comprehendit ob quam rem præcepta quoq; ſunt conſtituta. Hoc igitur mō dignitas apud ægyptios Ioſeph potior habebatur: maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt: & ut quintá frugum partem ꝑſoluere deberent: etiá apud reges poſteros lex iſta permanſit.

De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in ebron a filiis: de morte quoq; Ioſeph & fratrū eius. CAP. V.

IAcob autem decimo ſeptimoq; anno in ægypto commoratus: & languore confectus præſentibus ibi filius: cum optaſſet alis quidē poſſeſſionem bonorum & prædixiſſet per prophetiam quemadmodum ex eorum generatione habituri eſſēt poſteri chananæam: quod etiam multis poſt temporibus eſt effectum: cunq; Ioſeph magnis præco niis ꝑtuliſſet: quia malorum memoriam circa fratres non habuerit: ſed benignus poti us fuerit in eos: & donauerit bonis inumeris: quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari: ꝑcepit quo q; filiis ſuis: ut Ioſeph natos Ephraim & Manaſſe in numerum ſuum reciperent: diuiſuri cū eis cha nanæam de quibus poſt hæc loquemur: popoſcitq; ſimul: ut ei ſepultura fieret in Ebron & mortu⁹ é cum uixiſſet omnes annos ſeptem & quadraginta ſimul & centum: in nullo maiorum ſuorum cul tu diuinæ pietatis inferior: retributionem: q; promeruit: quam iuſtum erat ita benignum accipe. Io ſeph concedente ſibimet rege: patris corpus in Ebron reducens: multa largitate ſepeliuit. Fratribus autem reuerti nolentibus cum eo: cum eos terror haberet: ne illos patre mortuo caſtigare t: propter nequitiam quam ei fecerant: nec uiterius circa eos mitis exiſteret: ſatiſſecit eis: ut nihil metuerent: ne q; talium habere deberent ſuſpectionē: multaq; bona quæ ſecum detulerat donauit nihilq; qđ circa eos benigne debuiſſet impendere dereliquit. Mortuus eſt autem & ipſe cum uixiſſet annos centum & decem uirtute mirabilis: & omnia ratione diſponens: poteſtatemq; ſuam humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud ægyptios: & aliunde ſcilicet uenientē: & talem qualē dudum diximus paſſum calumniam. Mortui ſunt etiam eius fratres in ægypto fœliciter conuuen tes: quorum corpora in Ebron poſt mortem reportantes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſ ſime quando hæbrei egreſſi ſunt ex ægypto in chananeam reportauerunt: ſic enim eos coniurauē rat Ioſeph. Horum igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit: quibuſq; laboribus obtinuerint chananæ am ſignificabo: cauſamq; narrabo primus: pro qua ægyptum deſeruiſſe uideantur.

De oppreſſiōe filiorum iſrahel in ægypto per Pharaonem: & de natiuitate Moyſi quem educauit filia Pharaonis & adoptauit ſibi in filium: & de ſacroꝝ ſcriba qui uoluit interficere puerum concul cantem coronam regis: quam puero rex impoſuerat. CAP. VI.

AEgyptiis ſiquidē delicatis: & deſidioſis in labore exiſtentibus: & aliis libidinibus val de ſubiectis: etiam propter amorē lucri contigit ut peſſime circa hæbreos inuidia eoꝝ fœlicitatis afficerentur. Videntes enim iſrahelitarum genus augeri: & propter uirtutē & laboris ingenium diuitiarum affluentia ualde nobilitatos: contra ſe eos augeri ſuſpicabantur: obliti q; bonorum propter longinquitatem temporum quæ meruerant ꝑ Ioſeph: regnoq; tranſlato ad aliam domum: crudeliter opprimentes iſrahelitas: ſtudebant eis uari as inferre miſerias. Fluuium nanq; eos ꝑ multas deriuationes diuidere: muroſq; ciuitatibus edifica re & foſſata circunducere ut eas mundare fluuius non ualuiſſet: & piramidas edificare: præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus atteretur. Omnes artes ergo efficientes & in laboribus aſſueti qua dringentorum annorum tempus in his miſeriis extiterunt: eratq; hæc inter eos pugna: ut ægyptii quidem laboribus uellent iſrahelitas expēdere: illos uero meliores ſemper eorum ſe præceptioni bus exhiberent. Dum uero in his eſſent rebus utriq; cauſa pro qua potius ſtuderent in extermina tione generis noſtri ſemper ægyptius huiuſmodi fuit. Quidam ſacrorum ſcriba: cum ſint experti de futuris prædicere uentatem: enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter iſrahelitas qui humiliaret quidem ægypti principatum. Augeret autem ſuo cremento iſrahelitarum genus: uirtuteque tranſcenderet uniuerſos: & gloriam in perpetuum memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit ut omne maſculinum quod ex iſrahelitis naſceretur: iactantes in fluuio conſume rent. Cuſtodienteſque conceptus mulierum hebræarum: & partus earum obſeruare præcipiens ægyptias obſtetrices. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi: quas ꝑpter cognationem cre debat regis non tranſcendere iuſſionem. Eis autem qui contemnerent hoc præceptum: & partum earum occulte ſaluare præſumerent: perimi cum ſua generatione præcepit. Hāc ergo illi ſuſtinebāt crudeliter paſſionem: & non tantum dolentes q; filiis priuarentur: aut quia dum parentes eſſent

ad perditionem filiorum ſibi naſcentium miniſtrarent:ſed etiam ex illa cogitatione qua eorum de leretur genus:quando quidem nati eorum necabantur:ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilū. Et illi quidem erant in illo malo iacentes:contra dei uero uoluntatem nemo poterat prævalere & ſi īnūeris hoc artibus exercerent.Puer itaq; quem prædixerat ille ſacer ſcriba:latenter regia cautela nutritus eſt:& uerax in his quæ per eum facta ſunt ille qui prædixit inuentus eſt:quod hoc modo geſtum eſt. Amaramis unus hæbreorum nobilis:cum metueret pro cuncta gente:ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret:& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret:dumq; in heſitatione cō ſiſteret:ad dei ſupplicationem conuerſus eſt rogans:ut aliquam miſerationem haberet:qui in nullo eius religionem prævaricaſſe uiderentur:daretq; eis rerum libertatem:pro quibus illo nati affligebantur in tempore.Deus autem miſericordiam eius habens:& ad ſupplicationem aures inclinās aſtitit ei p ſomnium : & nequaquam eum deſperare de futuris exhortabatur:pietatiſq; eorum ſe dicebat habere memoriam.Et propterea retributionem eſſe præbiturum:& dudum quidem eorum donaſſe maioribus:ut ex paucis magna eorum fieret multitudo.Et Abraam quidem ſolum de meſopotamia in chananæam ueniſſe:factumq; locupletem:& inter alia dum uxor eius ad genus primi tus fuiſſe ſterilis:deinde eius uolūtate ad hoc habilis facta genuiſſet filium:& reliquiſſet Iſmaheli quidem & qui ex eo erant arabiam regionem:Ceture autem filiis Troglodytem:Yſaac uero chananæam.Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio:ſemp uicit:Iacob etiam contribulibus fuit ignotus qui deinceps magnitudinem fœlicitatis qua uixit:ſuis poſteris dereliquit. Quo cum ſeptuaginta ſolummodo in ægyptum uenientes:ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti.Nunc autem me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam communiter habiturum.Is enim puer cuius generationē metuētes ægyptii:cūcta perdere decreuerūt:quæ ex iſrahelitico ſemine generantur:tuus erit:& diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant:nutrituſq; mirabiliter:hæbreorum quidem genus ab ægyptiorum neceſſitate liberabit:eritq; eius memoria quantiſcunq; temporibus uixerit uniuerſa apud homines:non ſolum hebræos:ſed etiam alienigenas gentes:me utiq; & alia præbēte tibi:& his qui de te naſcituri ſunt.Erit autem ei etiam frater huiuſmodi:qui meum habeat ſacerdotium:& ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc uiſio illi oſtenſa fuiſſet ſurgens Amaramis indicauit hoc Iohuel cōiugi ſuæ :maiorq; timor eis alloquio huiuſmodi uiſionis inſtabat.Non enim de filio ſolummodo eſſe uidebatur eis formido:ſed etiam pro magnitudine futuræ fœlicitatis .His tamen quæ prænunciata fuerant a deo : fidem partus præbuit mulieris: qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium:ex eo q; non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutriere, īfantem.Deinceps autem metuēs Amaramis ne captus regie iræ ſuccumberet:& ipſe cum puero deperiret:& dei prouidentiam excluderet deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti prouidentiamq; latendi eſſe hanc iudicauit.Nā illud erat incertum:cum periculum immineret non ſolum puero qui occulte nutriebatur : ſed etiā nutrienti :deumq; iudicauit omnium habiturum cautelam:quatenus in nullo q̄ promiſerat eſſet mēdax.Hæc cogitantes:uas rotundum ex uimine complicitū:uelut alueoli magnitūdine præparatūt: qđ ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret deide.unxerūt illud bitumine:natura enī bituminis eſt:ut in uiminalibus uaſculis acceſſum poſſit aquæ coercere.Illic ergo īfantem mittentes:& circa fluuiū ponentes eius ſalutem deo reliquerunt.Et fluuius quidem eum ſuſcipiens deportabat Maria uero pueri ſoror matris iuſſionem cuſtodiebat:quo illud uaſculum deportaret intēdens.Tunc itaq; deoſtendit non humana prouidentia:ſed omnia quæcunq; uult ipſe fieri:effectum optimum protinus adipſci:nec prævalere quidem eos qui pro cautela ſua alios condemnare nituntur interitu multoq; ſtudio hoc implere conantur:cum inopinabiliter illi ſaluentur :& pœnitus de medio malorum inueniant periculorum ereptionem dei ſolius uoluntate .Tale aliquid ergo circa hunc infantem geſtum aperta uirtute dei probatum eſt.Thermut igitur erat filia regis quæ dum circa litus fluminis luderet:portari a fluuio illud uas conſpiciens præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueo uidens infantem ualde gauiſa eſt propter magnitudinem & ſpeciem eius .Tanto ergo ſtudio deus circa Moyſen uſus eſt ut ab ipſis qui propter natiuitatem eius decreuerunt interimer genus hebræorum:alimento & cura dignus haberetur:iuſſitq; mulierem adduci. Thermut regis filia quæ daret infanti mamillam.Quo non accedēte ad illius ubera:ſed euitante:& hoc in multis mulieribus faciente:Maria aſſiſtens his quæ fiebāt:non ut quaſi uideretur ex operibus :ſed inter alias aſtare ait.Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentum infantis uocas:quæ nullam ad eam cognationem habent.Si uero quandam hebraicarum mulierum adduci præceperis:puto tanquā contribulæ ſuæ poterit ubera excipere .Cumq; putaretur benedixiſſe iuſſit:hanc ire ut aliquam quæ lactare eum poſſit adduceret.Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate: reuerſa eſt agens matri ſoli cognitum : infanſque grate quodammodo acceſſit ad eius ubera : & ſupplicante regina commiſſum ē ei cum omni diligentia pueri nutrimentum . Cui ſecundum euentum rerum nomen impoſitum eſt : eo quod de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim ægyptii mos uocant yſes:uero ſaluatus.Componentes itaq; hæc ex ambobus:Moyſes ei nomen impoſuerunt : ideſt ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium prudentiæ ma-

gnitudine & laboribus ſapientũ hebræoꝝ: nimiũ iduſtrius Huic igiť Abraam pater ſeptimus erat. Erat.n. iſte filius Amaramis:q̃ fuit de patre Chaath:q̃ natus eſt de Leui: Leui uero de Iacob q̃ fuit ex Yſaac filio abraã. Erat aũt ei ſapiẽtia non p̃ ætate cõceſſa:ſed ſua mẽſura multo ſupior:& ſeniorẽ huius reí facultatẽ in ínfantia demõſtrabat:maiorẽq̃ ſpem actio eius iã tunc q̃ uiri pfecti gerebat. Et cũ trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpacium. Nam quãtum ad ſpeciem nullus erat ita ſeuerus:ut uidens moyſen:eius pulchritudinem non amaret:multiſq̃ contingebat dum eũ cernerent p̃ plateã ferri:ut conuerterent quidẽ ad aſpectũ pueri:& ea in quib⁹ uidebanť ſtudium hẽre deſererẽt:delectati potius eius uiſione. Erat.n. in eo multa infantilis gratia:& excellenter decentq̃ circa eum exiſtẽs:retinebat inſpiciẽtes. Hũc ergo cũ talis eſſet:Thermut ſibi filiũ adoptauit:dũ ſobolem legitimã non hẽret. Et cum aliq̃n eũ portaſſet ad pẽm:oñdit eũ q̃ſi de ſucceſſiõe non cogitaret:ſed uolũtate dei,ppriũ filiũ nõ hẽret dicebatq̃. Nutriui ínfantẽ forma diuinũ:& prudentia ualde fortiſſimum:mirabiliterq̃ de fluminis gratia condonatũ:quem meum quidem filium eſſe decreui: tui impii ſucceſſorẽ. Hæc dicens:poſuit in manib⁹ patris ínfantẽ. Ille uero ſumens eũ:& ad pectus applicãs p̃ amorẽ p̃ filiæ gratia ipoſuít ei diadema. Moyſes aũt cõuoluẽs illud,piecit í terra:q̃ſi p̃ infantiam cõculcauitq̃ ſuis pedibus:qđ regi auguriũ ferre uidebať. Cõtẽplatus aũt ille ſacer ſcriba:q̃ ei⁹ natiuitatẽ p̃dixerat:ita futuꝝ ad humiliandũ principatum ægyptii:impetum fecit ut eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic eſt puer ille o rex quem deus nobis occidendum oſtendit:ut de cætero timore careamus. Teſtimoniis enim oſtenditur quia tum inuaſurus eſt principatum. Iſto nanq̃ perempto:ægyptiis quidem eius timor tolletur:hebræis autem ſpes cõfidentiæ quam propter eum habere creduntur auferetur. Quod cum dixiſſet:uix prævalebat eum abripere Thermut:cum etiam rex ſenior eſſet ad eius necem:deo huiuſmodi propter prouidentiã ſalutis Moſaycæ faciente. Aleba tur itaq̃ multa ſollicitudine:& hebræis quidem in eo erat ſpes optima circa cuncta:ſuſpitionis uero eius crementum generabat ægyptiis. Et cum nullus eſſet certus:ut uel ſi occideret rex infantem & cognatum propter adoptionem:aut aliorum quilibet:quid amplius ad ægypti utilitatem p̃deſſet: quo iam non metuerent de præſentia futurorum abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtq̃ creuit moyſes iniunctum eſt ei bellum æthiopicum:ubi copulata eſt filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit ægyptiorum. CAP. VII.

MOyſes itaq̃ prædicto modo natus & nutritus:& tranſiens ad ætatẽ p̃fectam: ægyptiis formam ſuæ uirtutis oſtendit:& ad humiliationem quidem illorum:augmentum uero hebræorum factum eſt:ut huiuſmodi occaſio prouẽiret. Aethiopes cum ſint,pximi ægyptiis:negocia ſua in eoꝝ regionẽ portabãt:& referebant ægyptioꝝ. Illi irati caſtra metati ſunt:uidicaturi cõtẽptũ:p̃lioq̃ cõmiſſo deuicti:alii ceciderũt:alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerũt. Secuti aũt æthiopes & arbitrãtes defeciſſe illos:p̃ſumptiõe ſua oẽm ægypti,puinciã optinere potius exarſerunt:guſtanteſq̃ eoꝝ bona:ab eis ſe nõ abſtinebãt. Cúq̃ uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnaŕ:acceſſerunt uſq̃ ad memphin: & mare nulla ciuitate. ſ. reſiſtere prævalente. His ergo malis obſtricti:ad reſponſa & diuinationes ægyptii ſunt cõuerſi:& deo eis præbente conſilium:ut auxiliatore uterentur hebræo:iuſſit rex filiæ ut daret Moyſen ducem a ſe conſtituendum. Illa ſacramentis præbitis:ut nihil ei fieret mali: tradidit Moyſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxilium:& admihilans ſacerdotes: qui eum uelut hoſtem prædixerant:occidendum:quaſi neſcientes q̃ aliquando utile foret eius auxilium. Moyſes uero a Thermut exoratus pariter & a rege:libenter hoc ſuſcepit opus. Gaudebant ergo ſacri utriuſq̃ gentis ſcribæ:ægyptiorum quidem tanquam eius uirtute hoſtes deuincerentur:& Moyſen ipſo dolo comprimerent:hebræorum autem tanquam hæc eis occaſio foret:ægyptios oino diffugere: quo Moyſes eorum dux eſſet. Ille anteq̃ hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem ſumẽs ducebat exercitum:non per fluuium iter faciens:ſed per terram:ubi ſapientiæ quoq̃ ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cum terra ualde ſit ſæua iter agẽtibus:propter reptilium multitudinem:quia illic hæc omnia naſcuntur: ita ut etiam quæ apud alios non ſunt:ſola illa terra nutriat uirtute atq̃ malicia:& aſpectu ſolito differentia:quorum ſunt aliqua etiam uolatilia:ut cum de terra nocere nequeant:ſuperuolando nõ prouidentes occidant:pro cautela exercitus & itinere eorum innoxio:hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papiro fecit in modum arcarum:eaſq̃ complẽs de hibicibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt:fugiunt enim eas aduenientes:& cum ſe celare uoluerint: uelut flatu ceruorum ab repte deuorantur. Hibices ualde ſunt manſuetæ:& generi tãtum ſerpentino feroces.

Et de his quidem prætereo nunc ſcribere:non ignorantibus græcis quale ſit genus hibicis. Dum uero ad terram nutricem beſtiarum ueniſſent:per eas ut dixi naturam ſerpentum expugnabant: eiſque uelut aduerſus hoſtes utebantur. Hoc ergo modo iter agens:antequam æthiopes agnoſcerent ſuperuenit:& congreſſus cum eis pugna:deuicit:ſpẽq̃ quam habebant contra ægyptios & eorum ciuitates abſtulit:ibatq̃ ſubuertens omnia:& terram ethiopum maxima uirtute deuaſtabat. Tunc p̃ fœlicitatem:moyſeos cum de labore ſuo guſtaſſet:ægyptiorum exercitus fatigatiõem minime ſentiebat:tanquam præter eum ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent ægyptii ſuſtinere. Poſt hæc autem inſequentibus ægyptiis cunctos æthiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ

quam poſtea Cambyſes Meroen denominauit:a ſororis ſuæ nomine obſidebãtur.Erat eni ĩexpugnabilis locus ille cũ & Nilus circũdaret:eũ & circũcluderet:& alia flumina Aſtabus & Aſtabuſras fluctus difficiles obiicerentur eis:qui illic tranſire tentarent. Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur:ut inſula muro circundata uallo fortiſſimo:& contra hoſtes quidem ꝓpoſitus haberet fluuios.Foſſata uero grandia inter muros & flumina ſunt:quatenus iundari non poſſit ciuitas:aquæ illic uiolentia deportata:Hæc res illa flumina tranſeuntib⁹ difficilẽ faciebant ciuitatis inuaſionem. Cum ergo grauiter ferret Moyſes ſegnitiem exercitus:quando hoſtiis nequaq̃ uenire præſumeret ad manus tũc aliquid tale prouenit.Tharbis filia regis æthiopum fuit. Quæ dũ Moyſẽ circa muros exercitum applicãtem:fortiterq; uideret pugnantẽ eis efficatiam expientiãq; mirata:& deſpãtib⁹ iã pridem ægyptiis:libertatis autorem eum exſtitiſſe bonos ſuæ euentus fœlicitatis exſtimãs:æthiopibus.ſ.exultantibus:in his quæ circa eos geſſerãt:eũq; tũc periculis ĩherere cõſpiciẽs ĩ amorẽ ei⁹ ẽ lapſa crudeliter.Et cum paſſio prævaleret:miſit ad eũ fideliſſimos ſeruoꝝ:ut ei de nuptiis loquerent Illo uero ſermonem eius ſuſcipiente:ut traderet ciuitatem:præbitiſque federibus:ut & uxorem eam duceret & ciuitatem obtinens:nequaq̃ pacta tranſcenderet:effectus uerba præuenit:& poſt necem æthiopum gratias agens deo Moyſes:nuptias celebrauit:& ægyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus ſaluabantur a Moyſe:ex his odium aduerſus eum habebãt & ſeruentioribus aduerſus eum conſiliis utebantur arbitrantes:non propter bonos actus eum in ægypto ita creuiſſe:innotueruntq; regi:quid de facta cæde prouenerit. Ille itaque apud ſe induſtriam uiri continuit:inuidia uero ducatus Moyſeos:& oppreſſionis ſuæ formidine tactus compulſuſq; a ſacris ſcribis:nitebatur in Moyſeos cæde graſſari.

Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in Madian: habitauit cum Raguele ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. CAP. VIII.

QVi dum cognouiſſet inſidias eius latenter effugit:& itineribus obſeſſis:p deſertũ fugã expleuit.Cũq; ei cibo⁹ eſſet ĩopia:uiribus tolerãtiæ prævalebat:eueniẽſq; ad ciuitatẽ Madian circa mare rubrum poſitã:cognomẽ habẽtẽ ab uno filiorũ Abraã de cethura progenito ſedens ſup quẽdã puteũ:ex labore atq; miſeria quieſcebat exiſtẽte meridie nõ ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu ꝓuincialiũ cumulũ eius uitutis oſtẽdẽs:& occaſionẽ ad meliora ꝓbẽs. Nã cũ ſint loca iaquoſa ꝓcedebãt paſtores ne forte a puteis aquæ exhauriretur ab aliis:& oues potu neceſſario priuarentur.Aſtiterũt itaq; tunc ad puteũ ſeptem uirgines ſorores:Raguelis filiæ ſacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebatur. Quæ gregũ patris curã agentes eo ꝙ hoc miniſteriũ etiam mulieribus regionũ ſit Troglodytarũ ſufficientem aquam de puteo leuauerũt:expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarẽt. Superueniẽtibus uero paſtoribus & uirgines expellẽtibus:ut aquã ipſi occuparent.Moyſes crudele iudicans puellas deſpicire iniuſticiam patiẽtes:uiolẽtiãq; uiroꝝ ſinere potiorẽ q̃ uirginũ:illos qdẽ ꝓhibuit uiolẽtos eẽ:uirginibus autem opportunũ præbuit adiutoriũ.Quæ beneficio ĩperato:uenerunt ad patrem:iniuriamq; paſtoꝝ narrantes:& ſolatium ſibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium eſſet uacuum:ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit ei⁹ ca benefactorem ita ſtudentes:& Moyſen ad uultum ſuum iuſſit adduci:iuſtiſſime gratiæ ꝓmia meritoꝝ.Cũq; ueniſſet & filiaꝝ teſtimonium ei de ſuo ſolatio declararetur:eis uirtutem admiratus nõ fore eius auxilium ſine bona repẽſatione dicebat:ſed idoneũ ſe ad reddẽdã gratiã:ita ut magnitudine repenſationis:menſurã poſſit trãſcẽdere benefacti.Fecitq; eũ quaſi filium:& unã filiarũ ei dedit uxorem:gregũq; ſuorũ in quibus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio:eum uoluit habere curam & dominum. Et Moyſes quidem dum hæc impetraret a gechegleth iethro hoc enim cognomen erat Rageli:degebat ibi paſcendo eius græges.

De rubo q uidebat Moyſi q̃ſi ardere:q tamen nõ cõburebatur:ubi audiuit mãdatũ diuinũ ut reuertẽs in ægyptum:liberaret filios iſrahel de oppreſſione ægptioꝝ. CAPI. IX.

POſt hæc autẽ tempora dum paſceret grægem ĩ mõte q uocatur Sina:ducebat oues q mons eſt excelſus:& ad paſturas egregius optimas herbas habens. Hic dũ eẽt opinio habitare deum:primitus nemo paſcebat:qa paſtores illic minime ambulare præſumẽbant quo tamẽ prodigium ei mirabile nimis apparuit.Ignis náq; depaſcẽs rubii uiridi tatẽ:eiuſq; floꝛẽ trãſit inoxius:fructi feroſq; ramos nullo icendio diſſipauit:Cũq; flamma uehemẽs & uelociſſima eẽt:ille etiã ipam uiſionẽ iopinabilẽ formidat⁹ obſtupuit:& poti⁹ dũ uocẽ ignis emitteret:& noĩe eius uocaret uerbaq; facere uideret:qbus etiam eius fiduciam præſumẽtis ad loca accedere ubi nullus hominum primitus ambulaſſet:eo ꝙ eſſent diuina redarguit eiq; ſuaſit ut procul ab igne recederet:& ut ſufficerent ei quæ uiderat:cum eſſet bonus uir magnorumq; proles uirorum nihil amplius indagaret. Prædicatq; ei futuram gloriam & honorem apud hoĩes præſente deo:iuſſitq; ut cũ fiducia abiret in ægyptũ:dux & priceps futurus multitudinis hebræorum:& cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus.Nam & terram inqt hĩtabunt hanc fœlicẽ:quam hĩtauerat pater ueſter Abraam:oĩbuſq; adepturi ſunt bonis:ad hæc utiq; te eos tuaq; ſapiẽtia deducẽte:iuſſitq; ut educẽs hebræos ex ægypto ſacrificium gratiaꝝ actiõis ueniẽs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt. Moſyes ergo obſtupeſcens in his quæ uiderat: mul
to potius quæ audierat: uirtuti inqt tuæ nō credere domie: quā & ipſe colo: & maioribus meis apte
apparuiſſe nō dubito: uæſaniſſimū ſecundū meā ſapiam eē puto. Verūtamē hæſito quēadmodū uir
ignarus & nullius uirtutis idoneus: aut ſuadeā uerbis: quatenus cognati relīquētes terram quā nūc
habitātume ſequātur ad quā eos ipſe deducam: aut uel ſi ipſis ſatiſfiat: quō porero exigere Pharaonē
ut dimittat hebræos: quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augetur. Deus autē eū in oi-
bus confidere ſeqꝫ adeſſe ꝓmittens: & ubi qdē opus eēt ſuaſione: uerba præbituꝝ: ubi aūt opibus: uir
tutem miniſtratuꝝ: iuſſit ut baculo ī terrā proiecto fieret ſerpens: quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe perce
ptuꝝ. Hoc dū feciſſet: draco cōuolutus repebat ſpiris ingentibus: & tāq cōtra ſe pſequētes ſuū caput
ſæuiſſimū inſurgebat: q deinceps factus ē uirga. Poſt hoc uero mittere eū dextrā in ſinū ꝓcepit: obe-
dienſq eā cādidā & uelut coloris niuei protulit: poſt qd tamē ad ſolitū eſt reuerſa. Iuſſus iteꝝ aquā
de proximo ſumere: eā in terram proiicere: uidit colore ſanguineo factam: mirantemq in his con-
fidere prædicebat deus: & adiutorem ſibi eū noſſe maximū: & ſignis his ad credendū apud omnes
uſuꝝ: dicebatq: miſſus ame: ſecundum mea mandata facies uniuerſa. Iubeo ergo te in nullo te tar
dantē: ad ægyptum feſtinare: die noctuq laborātē: ne tua tarditas maius tēpus faciat hebræos in ſer
uitute conſiſtere. Moyſes autem nō diffidens in his quæ diuinitas promittebat: inſpectorq talium
indiciorū: & auditor factus orabat: ut hac uirtute eodem modo expiretur in ægypto: ſupplicabatq
ne nominis ſui deus noticiam ei celaret: ut dū noci eius participatus fuiſſet pariter & aſpectuī ſuper
agnoſceret & uocabulū: quatenus ſacrificans nominati eū adeſſe hoſtiis ſupplicaret. Et deus quidē
ei ſuā ſignificauit appellationē: quā primitus hoies nequaq uidebantur audiſſe: de qua mihi fas di
cere non ē. Moyſes itaq illa ſigna nō tūc ſolūmodo: ſed ſēp & ubicūq cōtingeret faciebat. Ex qui
bus oībus plus maiorem ueritatē ſignis diſtribuens: deūq ꝓpiciū & ſuffragatorē habiturum ſe cre
dens: & domeſticos ſe ſaluare ſperabat: & ægyptios malis afficere.

Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundum mandatum domini: ubi faciens ſigna & prodigia
maxima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida. CAPI. X.

AVdiens quoq ægyptioꝝ regē Pharaonē ſuiſſe defūctū: ſub quo ipe defugerat: petiit
raguel ut eius ꝓmiſſu pro utilitate cognatoꝝ iret in ægyptū: ſumenſq Sephorā uxorē
filiā Raguelis: & filios quos habebat ex ea Gerſā & eliezer: tetēdit ad ægyptum. Nomi
nū uero horū Gerſa quidē hebræa līgua ſignificat ī terra peregrina. Eliezer aūt q adiu
tore patrio deo uſus: ægyptios effugiſſet. Cū uero ueniſſet iuxta mōtē: frater Aarō deo
iubēte occurrit ei. Cui moyſes ſignificauit quæ in monte cōtigerūt: pariter & diuina mādata. Proce
dētibus autē eis: occurrebāt nobiles hebræoꝝ eius præſentiam cognoſcētes. Quibus Moyſes qūo
uerbis ſuadere non poterat: ſigna ſibimet oſtenſa moſtrabat. Illi ſtupore eorum quæ inopinabili-
ter inſpiciebāt: omnino credebant: & ex omnibus erant in ſpe maxima cōſtituti: deo ſcilicet eorum
prouidente ſecuritatem. Dum uero iā obediētes haberet hebræos moyſes: ꝓmittentes ſecuros ſe q
iuberet: libertatemq reſpicere: uenit ad regem illū q nup ſuſcepat principatū: & in quocūq iuuerat
olym ægyptios ab æthiopibus compſſos: cū fuiſſet eorū direpta prouintia declarauit: & quia mili-
tia & laboribus magnis uſus tanquā pro ſuis: poſt diuerſa pericula non dignam retributionem ac-
ceperit intimauit: pariter etiam quæ illi in monte Syna contingerant: deiq uoces: & ſigna ſingula
ab eo moſtrata propter fidem rerum decenter expoſuit: rogauitq ne diſcredens ī his: impedimentū
faceret dei uoluntati. Deridente uero rege: Moyſes opere fecitut conſpiceret ſigna quæ fuerant
in monte Syna monſtrata. Ille ergo dedignatus: illum quidē maligniſſimū appellauit: & prius ægy
ptiorum fugiſſe ſeruitium: & nunc pro ſeductione remeaſſe: & prodigiorum opus ſtuporemq fac
tum magicarum artium appetiſſe remedia. Cumq hæc dixiſſet: iuſſit ſacerdotes eaſdem quas ille
facere uiſiones: tanquam ægyptii etiam in hac diſciplina ſapientes exiſterent: & quaſi nō ſolus moy
ſes peritus eſſet rerum: quas ipſe per deum poſſit explere: ut qd erat ualde mirabile: ſi etiam ab aliis
fieret oſtenderetur: quomodo humana doctrina conſtaret. Et ponentibus illis uirgas: dracon es fa-
cti ſunt. Moyſes autem non expauit ſed ait. Nec ego quidem o rex ægyptiorum deſpitio ſapientiam
ſed tanto melius hæc ame q̄ horum magica arte ſunt facta: quanto humanis diuina eſſe conſtat
meliora. oſtendam uero non artibus magicis: nec errore: ſed ſubſiſtere ueritate: quæ mihi ſunt dei
prouidētia & uirtute patefacta. Cūq hæc dixiſſet: proiecit in terram uirgam: iuſſitq eam ut eam ī co
lubrum uerteretur. Illa obediens etiam ægyptiorum uirgas quæ uidebantur eſſe dracones deuo-
rauit: inſiliens donec conſumeret uniuerſas. Quam in ſuo ſchemate redeūtem: ſumpſit denuo moy
ſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit: ſed iratus: & in nullo eum præferri di-
cens ægyptiorum ſapientiæ & integritati iuſſit ei qui ſuper hebræos uidebatur eſſe cōſtitutus ut
nullam eis præberet requiem: ſed maioribus q̄ prius eos malis affligeret. Ille ergo cū prius eis præ-
beret paleas ad lateres: nihil ulterius dedit: ſed die quidem opibus eos faciebat affligi: nocte uero pa
leas congregare. Cum eis duplex hoc malum exiſteret: & ærumna per illū crudelior inſtitiſſet: ille
neq minis regis fatigatus eſt neq increpationibus ceſſit hebræoꝝ: ſed animam ſuam cōſtituit ad
utraque ut & laboraret: & libertatem cognatis acquireret: uenienſq rurſum ad regem ſuadebat ei

ut dimitteret hebræos ad mõtẽ Syna:ſacrificaturus deo. Hoc ei præcepiſſe dominum dicebat:& in nullo contradiendũ illius iuſſioni exorabat:deũq; propicium ſore cunctis:ſi eos dimitteret egredi ne prohibẽdo illos ſibimet reputaret patiendum quæcũq; patiunt qui præceptiõibus dei contradicũt:quando eis qui iram in ſe cõmouerint diuinã in omnibus obꝓriuntur aduerſa. Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer ſuauis exiſtit:nec ſoboles eorum naturali modo progredit:ſed inimica omnia & aduerſa ſentire ægyptios edicebat:& hebræorũ populum abire ex illorũ ꝓuincia etiam illis nolentibus affirmabat. Rege uero Moyſes deſpiciente ſermones:nullãq; conuerſionem ſui ad talia facientẽ paſſiones peſſime quas ſingulas explanabo ægyptios inuaſerunt:nec prius flectebant quam eoꝝ experimenta perciperent ſimul & quia uellet deus Moyſen in nullo eorum quæ prædixerat monſtrari mendacem:& quia prodeſſet hoĩbus:ut diſcerent obſeruare & facere ea:in quibus non poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiam conuerſus:in eorum iniquitatibus ulciſcatur. Fluuius enim eis ſanguineus dei uoluntate profuit:& qui bibi non poſſet:cum fontem aquarum aliũ non haberent:non colore ſolũmodo talis erat:ſed etiã ſe cõtingentibus doloris amari gemitũ inferebat:eratq; talis ægyptiis:hebræis aũt dulcis & potabilis exiſtebat:licet naturaliter uideret eẽ mutatus. In hoc miraculo rex timens.atq; hæſitans ꝓpter ægyptos:abire ꝓmiſit hebræos. Cũq; malũ fuiſſet aliquomodo releuatũ rurſus ſniam ꝓmutauit:nec eos abire ꝓmiſit. Deus aũt illo cõtemnẽte poſt calamitatis ablationẽ:& nolente a ſua malicia tẽperare aliã intulit ægyptiis plagam. Ranaꝝ nãq; ĩfinita multitudo eorum terrã late depaſta eſt:plenuſq; erat his etiam fluuius:& polluebatur eoꝝ potus:& aĩalibus ibi putreſcẽtibus:ſetor cũctis noxius exalabat ex aqua:eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plẽa:ebuliẽtibus ranis & morientibus:quæ etiam domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabãt:dum in cibis ſepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes:fetorq; crudelis erat:& abominabilis:moriẽtibus ranis ac putreſcẽtibus. Dũ his ergo malis ægyptii præmerẽtur:iuſſit rex Moyſen tollentem hebræos abſcedere. Cunq; dixiſſet hoc:repente ranarum exterminata eſt multitudo:& terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam. Pharao uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt:oblitus calamitatis illius:rurſus retinuit hebræos:& tanquam ſi plurimas paſſiones experiri uelit:ne quaquam dimiſit Moyſen populũq; diſcedere:quẽ prius timore potiuſq; prudenti animo abire decreuerat. Rurſus ergo alterius mali percuſſione eius fallaciam diuinitas uulnerauit. Pedunculorum nanq; infinita multitudo ægyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliens:ex quibus mali male conſumebantur:neq; lauacris:neq; medicamentorũ unguentis genus hoc exterminare prævalentes. Ob hanc ergo peſtẽ Aegypti rex turbatus:metuenſq; ſimul peſtem ſui populi:licet fatue uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturum:cogebatur tamen a malo tẽperare:hebræiſq; conceſſit egreſſionem. Cũq; hoc iterũ leuigaret:filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos relinquere ſanciebat. Vnde irritauit potius deum:credens ſe eius quoq; prouidẽtiam fallere:ſicut Moyſen. Sed illũ latere non potuit ægyptũ punientẽ propter hebræos. Beſtiis nãq; multigenis & multimodis quorum aſpectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipſi conſumebant:& terra agricolarum cultura nudabat. Si quis enim primaꝝ paſſionũ perditionem euaderet:hoc langore & interitu hoĩum talia ſuſtinentiũ ſuccũbebat. Cũq; Pharao neq; ſic dei iuſſionibus obediret:ſed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquendos uero filios poſtularet:nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuerſis malis & maioribus denuo ſupuenientibus caſtigaret. Crudeliter nãq; eoꝝ corpora uulnerabant interius corrupta. Ita paſſim ægyptioꝝ multitudo conſumebat. Rege uero neq; hac plaga temperante grauiter uehemens:cũ neq; prius in ægypto aer aliquid tale ꝓtulerit:neq; ſimilis apud eos hiemis tempore deſcenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ patris & ſeptentrionalis aeris rigore deferret:efluxit & fructus earum uſquequaq; confregit. Deinde genus locuſtarum germen quod non fuerat uexatum grãdine deuorauit:ut eis generaliter ſpes terrenoꝝ fructuum deperiret. Sufficiebat nanq; quẽlibet ſine calliditate ſatuũ:etiã ea quæ ꝑdicta ſunt mala ad ĩtellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao itaq; tantũ ĩprudens quantũ malignus ſentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat:iuſſitq; Moyſen cũ uxoribus ſuis hæbreos abducere:facultatẽ uero eius deſereret:eoꝝ depopulãdas domus. Moyſe uero nõ acquieſcẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre:cum ꝓpter hanc cãm multo tẽpore morarent:tenebræ ꝓfundiſſimæ & ꝓtem luminis non habentes:ægyptiis ſunt diffuſæ:ꝑ qbus & uiſus eoꝝ aeris craſſitudine clauſi ſunt:eoſq; mori miſerabiliter cõpulerunt. Metuebant enim ne caligine ſimul abſorberent. Deĩde his excuſſis poſt tres dies totidẽq; noctes:dum nullatenus pœnitentiã ageret Pharao ꝓpter egreſſum hæbræorũ:accedẽs ad eũ Moyſes ait. Quouſq; ĩobediẽs es uoluntati dei? Iube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi:niſi hæc uolueritis implere. Rex aũt iratus i his quæ fuerant dicta:minatur eius ſe caput auferre:ſi ad eũ ob hãc ĩportunitatẽ denuo remearet. Tunc Moyſes nequaq̃ ſe de his uerba factuꝝ dixit:ſed illum ipſum cũ ꝓceribus ægyptioꝝ deprecaturꝝ ſore:ut hæbrei diſcederẽt. Et ille quidẽ cum hæc dixiſſet abſceſſit. Deus aũt oñdens adhuc una plaga feriendos ægyptios:ut dimitterent hæbreos:iuſſit Moyſen præcipere populo:ut ſacrificiũ paratũ haberẽt:eẽntq; ꝑſtructi a decia die Xãthici mẽſis uſq; ad quartãdecimã q apud ægyptios qdem Parmuthi:apud hæbreos aut Niſan uocat:macedões uero Xanthicũ eum appellant. Et egreſſuros hebræos oĩaq; portaturos aſſeruit. Et ille quidem iam

præparatos habẽs ad egreſſionem hæbreos: & cõſtitutos per tribus ibidem retinebat. Cum autem inſtaret quartuſdecimus dies: omnes ad egreſſionem tendentes & immolantes ſanguinem: domus proprias yſſopi frondibus emundabãt. Cunq; cœnaſſent. reliquas carnium tanquam egreſſuri con cremauerunt. Vnde hactenus ſecundum hunc morẽ ita ſacrificamus. Illãq; feſtiuitatem paſca uocauerunt: quod ſignificat trãſcẽſionẽ: eo q; illa die deus trãſcẽdere eos peſtem uoluit: quæ. ſ. ægyptios niſitauit. Mors enim primogenitorũ ita ægyptiis facta eſt: ut plurimi procerum congregati circa regalia Pharaoni pſuaderẽt: quatenus hæbreos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatũ Moyſen abire præcepit: arbitratus: ut ſi de prouincia recederẽt iminentẽ ægyptiorũ caſtigatiõem ceſſare: mulieri buſq; honorabant hæbreos: alii quidẽ ut citius egrederẽtur: alii uero, ppter uicinitatis eorum cõſuetudinẽ. Et illi quidẽ egrediebantur: flẽtibus ægyptiis & pœnitẽtiã agẽtibus: eo q; fuerint eis ſic crudeles tẽdebantq; ad ciuitatem noſe Licus: quæ tũc erat deſerta: ubi Babylon poſtea fabricata eſt: dũ eambiſes ægyptum deuaſtaret: celeriterq; agẽtes iter ad locũ Beelſephon: tertia die ad rubrũ mare deuenerũt. Et propter deſertũ nihil de terra poſſent habere ciborũ: fermẽtata farina azymis panib⁹ ex modico tempore tantũmodo coagulatis ueſcebãtur: hiſq; triginta ſũt uſi diebus: longiori enim tempore eis nõ ſuffecerũt quæ tulerunt ex ægypto: cum etiam is cibus ſub neceſſitate cuſtoditetur: nec ad ſatietatem eodem uterentur. Vnde ad memoriam illius inopiæ: feſtiuitatẽ octo dierum agimus quæ dicitur azymorum. Omnis itaq; multitudo mulierum pariter & infantum egreſſorũ conſiderantibus ineſtimabilis erat. Qui uero ætatẽ habebant aptam ad expeditũ: ſexcenta milia fuerũt: reliqueruntq; ægyptũ: menſe xanthico: luna. xv. poſt annos. xxx. &. cccc. q̃ pater noſter abraã uenisſet in chananæam: poſt Iacob autem aduentum in ægypto: anno. cc. & quinto. Moyſes aũt erat quidem anno iam. lxxx. frater aũt eius aaron tribus annis maior extabat. Portabant etiam oſſa Ioſeph: dũm hæc ille ſuos filios facere præcepiſſet.

Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q; dimiſiſſent filios Iſrahel: inſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrum: quod diuiſum uirga Moyſi præcipiẽte domino: ingreſſi ſunt filii iſrahel: & ſicco ueſtigio trãſierunt illud ægyptii autem perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos: ſed reuertente mare in ſeipſum ſuffocati ſunt fluctibus.

CAPI. XI.

PO rro cum ægyptios hæbreoꝝ peniteret egreſſus: rexq; grauiter ferret: tãquam ueneficiis Moyſeos ſigna illa facta fuiſſent: deliberauerũt ſuper eos: irruere. Et ſumẽtes arma, pſequebantur: tanquam reuocaturi eos: ubicũq; cõprehẽdiſſent: nec eos ulterius deo dimitterent: ſeq; contra eos facillime præualere iudicabant: cum & inermes eſſent illi: & itinere fatigati. Et a ſingulis occurrentibus requirentes quo abirent: perſequi cũ ſtudio feſtinabant licet moleſta ſit illa terra iter agentibus: non ſolum expeditis: ſed etiam ſingulariter ambulãtibus. Moyſes autem per ea loca prouide ducebat hæbreos: ut ſiquidẽ pœniteret ægyptios & perſequi uellent hæbreos: ſupplicium maliciæ ſuæ: & tranſgreſſionis indubitanter exoluerent. Per palæſtinam uero grauiter ferebat trãſire: propter antiquam moleſtiam: uolebatq; quolibet modo latere pergens. Confinis enim eſt ægyptiorum hæc prouincia: & propterea uia quidem ducente ad palæſtinam populum non eduxit: per deſertum uero multum iter agens: malaq; perpeſſus innumera: ad chananæam ſtuduit peruenire: inſuper & propter mandata dei iubentis adduci populũ ad montem Syna: ſacrificium illic oblaturos. Apprehenſis ergo hæbreis ægyptii ad prælium parabant & multa uirtute proſecuti: cõcluſerant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos perſequebantur: & equites quinquaginta milia: & ducenta milia pariter armatorum. Et itinera quidẽ clauſerunt quibus hæbreos fugere iudicabant: inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex aſperitate uiarum: nimis immenſus. Et fugam eis penitus amputantes: a maritima & montis cõgreſſione hæbreos militibus obſederũt: os ipſum fuge claudentes: ut egreſſum eis ad cãpeſtria denegarẽt. Non itaq; tolerabant obſeſſionis modũ hæbrei: ppter egeſtatem neceſſariorũ: neq; fugæ facultatẽ habẽtes: armiſq; priuati qui licet ſi pugnare uellẽt: eis ſpes rerum omnium amiſſa uideret: niſi ſemetipſos traderent uoluntati ægyptiorum. His ita factis: moyſen in omnibus culpabant: oblitiq; ſignorum quæ eis fuerãt a deo pro ſua libertate monſtrata: uſq; ad hoc uenerunt: ut etiam prophetam qui eis ſalutis dona promiſerat: pro incredulitate lapidibus niterentur obruere: ſeq; tradere cogitarent: eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum: ante oculos habentium mortem: montibuſq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus & fugam nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moyſes autem licet eſſet in eum exaſperata multitudo: ipſe tamen circa prouidentiam eorum non ceſſabat: ſed hæc omnia iactabat in deum: qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat: & neq; in hoc reliquendos eſſe inimicis dicebat: neq; ſeruituros: neq; perituros: ſtanſq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuerſantibus circa nos iuſtum erat non credere: de dei uero prouidentia nos deſperare opus non eſt: a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ neq; ſperantibus promiſit: cum potius inhæſitatione ſicut putaſtis uenientes: oporteret nos adiutorum dei ſuſtinere: cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate concluſos: ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem: & ex hoſtibus li b ertatem: qui fortitudinem utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus: & prouidentiam factu

mus. Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accómodare: sed potius in quibus humanam spem ad meliora nó uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credentes: cui uirtus est etiam parua grandia facere: & tãtarum infirmitatem rerum suo munimine roborare. Nolite ægyptiorum arma metuere: nec quia mare & posteri montes uiam fugæ prohibẽt: propterea salutis spacia desperare: fient enim uobis hæc quasi campi dei prouidentia: & pelagus conuertetur in terram. Cunq; hæc dixisset: ducebat eos ad mare ægyptiis intuentibus. Erant enim e diuerso positi: & labore persecutionis affecti: in crastinum differre prælium utile fore credebant. Dum uero Moyses peruenisset ad litus sumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat dicens. Neq; tu quidem ignoras quia effugere nobis mala præsentia: nec fortitudine: nec auxilio licet humano: sed tu præbe aliquod salutare exercitui: tua uoluntate ægyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere: quia nunc omni spe & consilio desolati ad tua solius subsidia conuolamus: & quicquid ex prouidentia tua nobis acceserit: quod nos ab ægyptiorum ira liberare nunc possit inspiciamus: uelociterq; tuam nobis ostende uirtutem: & populum desperatione ruentem in peius: ad securitatẽ dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enim in extraneis sumus: sed tuum quidem est mare: tuus est & mons qui nos circundat: ita ut hic aperiri te præcipiente: & mare conuerti possit in terram. Valebimus etiam effugere per desertum: sed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte saluare. Talia siquidem cum orasset: percussit uirga mare. Quod repente percussione incisum: & in se diuisum terram reliquit nudam: ut hæbreis uia esset & fuga. Moyses autem uidens ad destinationem dei & pelagus cessisse eis: propriam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto propter periculum præsentium hostium sequi se præcepit. Qui delectabãtur in hoc: agebantq; deo gratias: propter salutem quæ per eum ultra modum rationis acceserat: quos iam nequaquam tardãtes: sed cum festinatione pergẽtes: uelut sibi præsente deo: uesanos quidem ægyptii primitus iudicabãt: & tanquã ad interminationẽ manifestæ mortis intẽtos. Cũ uero uidissent eos illesos ab ira: nulliũq; impedimẽtũ eis nec difficultatẽ aliquã obuiare: psequi eos aggressi sunt: tanquã & illis pelagus ita quietum existeret. Præordinantes ergo equos: ingrediebatur totus exercitus in mare. Hæbrei uero illis se armantibus atq; tardantibus: ad terram contra positã peruenerunt: sine aliqua passione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti persequebantur: tanquam nec ipsi aliquid essent passuri: cum nescirent hæbreis proprie factam: & non esse cõmunem uiam. Quæ utiq; pro salute periculum patientiũ fuisset ostensa: & non propter eos qui ad perditionem eorum accedere festinabant. Dum ergo ægyptiorum exercitus omnis in mare intrasset: rursum effusum est: & descendens uentorum procella: omnes ægyptios comprehẽdit: imbresq; simul & tonitrua ualde grauissima e cælo descenderunt: choruscationesq; lãpadantes: nihilq; fuit rerum euenientium per iram dei ad perditionem hominum qui eis nimie tunc non accessit. Nox caliginosa insuper & fluctuosa apprehendit. Et isti quidem ita sunt perditi: ut nemo ex eis reliqueretur. hæbrei uero neq; retinere poterant gaudium inopinabilis suæ salutis: & hostium perditione firmissimæ libertatis: quando defecerunt qui eos seruire cogebant: deumq; sic aperte suum adiutorem inspiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes insuper & inimicos punitos sic esse respicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminiscis: hymnum tota nocte dixerunt. Moyses autem canticum in deum & laudem gratiarumq; actionem propiciationis eius: exhametro composuit. Ego itaq; ut inueni in sacris libris ita hæc singula quæq; tradidi. Nulius uero discredat uerbi miraculum: si antiquis hominibus & malicia priuatis uia salutis licet per mare facta est siue uoluntate dei: siue sponte reuelata: dum & eis q cũ Alexandro rege macedonũ fuerunt olim antiquitus resistẽtibus panphilicum mare diuisum sit: & cum aliud non esset iter transitum præbuit eis: uolente deo per eũ destruere persarum principatum: hocq; confitentur oẽs: qui actus alexandri cõscripserũt. De his itaq; sicut placuerit cuilibet æstimet. Postea uero armis ægyptioꝝ perfluctus uiolẽta uentoꝝ allatis: exercitu hæbreoꝝ: moyses & hoc arbitratus dei ꝓmissione factũ: ut neq; armis egerẽt: hæc exiit colligẽs: hæbreosq; his munĩẽs: duxit eos per desertũ ad montẽ Synaillic imolatus deo: & pro salute multitudinis hæbreoꝝ ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Incipit tertius liber antiquitatis iudaicæ.

Quõ Moyses populũ ex ægypto sumẽs duxit ad montẽ Syna: multo itinere fatigatũ. CA. I.

Gitur inopinabiliter hæbreos tali salutem donatos grauiter iterũ contristabat dum Syna ducerẽtur in montẽ: esseteq; regio ualde deserta: & necessariis alimẽtis egena: & aquæ difficilis: quæ non solum ut præberet aliquid hominibus indigebat: sed ẽt nec aliqua aialia ut aleret erat idonea. Est enim sterilis nulluseq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siquidem regiõem necessarie perabant. unde quãdo irent ad aliam nõ habebãt. Portabatur autem aquæ ex locis iã trãsactis duce iubẽte: & ea expẽsa ad effodiẽdos puteos cum labore ꝑ terræ duriciã accedebãt: & cũ iueniret erat ioptabilis: sed amara simul & parua. Hoc itaq; mõ faciẽtes circa meridiana iter: uespe uenerũt ĩ locũ quẽ ꝑ aq̃ maliciã Marnoiauerũt. Amaritudo enim hæbraica lĩgua sic dicit. Ibi fatigati itineris uiolẽtia: indigẽtiaq; ciboꝝ q eis de-

lecerãt omnino mãserunt. Erat ibi puteus ualde durus: qui nec sufficere quidem tãto exercitui poterat: paruã tamẽ eis cõsolationem præbebat: q̃ in illis locis fuisset inuentus. Audierant enim ab exploratoribus: quia nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauiter non solum hoĩbus: sed etiã subiugalibus exiſtebat. Videns itaq̃ Moyses populũ in angustia cõstitutũ: & simul causam cui cõsultari nõ poterat: neq̃ n. inimicus erat hostis: quatenus uim iferenti de necessitate potuisset sua fortitudine resistere. Et dũ isto mõ eos deficeret uirtus: infantũq̃ & mulierũ multitudo debilior: nihilq̃ prodesset doctrina uerborum: calamitatem omnium suam Moyses propriã faciebat. In unum itaq̃ cõcurrebant: eiq̃ cuncti instabant: mulieres quidẽ pro paruulis. uiri aũt pro semetipsis ne eorum utilitatem sperneret: sed eos̃ saluti quocũq̃ ordine prouideret. Ad hoc ergo cõuersus est: ut solũmodo deo supplicaret: ut aquã ex malicia præsenti cõuerteret: eãq̃ illis potabilem cõdonaret. Et cõcedẽte deo tãtam gratiã: sumens summitatẽ uirgæ quã in præsenti gerebat diuisit p medium: & in longitudine ipsam incisionẽ faciens: deinceps iactauit in puteũ: satisfaciens hæbreis: eo q̃ deus eius orationes audisset: & promisisset aquam se eis qualẽ cõcupiscerẽt præbituꝝ: si tamen iussis eius nõ segniter sed promptissime ministrarent. Illis uero dicẽtibus qd uellet se facturos si aqua cõuerteret in melius: iussit eos qui iuuentute ualebãt haurire dicẽs: q̃ prius effusa plurima q̃ ultima remaneret aqua possit eis esse potabilis. Illi qdem laudauerunt dictum: & aqua frequentibus contusionibus exercitata: purgataq̃ facta est potabilis. Hinc itaq̃ castrametati: uenerunt in Helim: quæ procul quidẽ bona uidebatur aspectu. Habebat enim palmarum arbores. De proximo aũt maligna cõprobabatur. Nam palmæ ille septuginta non amplius erãt ĩcrescibiles: nec multum eminẽtes a terra: propter aquæ iopiã: quia dum eẽt locus oĩs harenosus: neq̃ eis ex duodecim fontib⁹ humectatio quedã: aut ad rigãdum spes utilis habebatur: sed dum germinare nõ possent: sterules erãt indubitanter & paucæ. Cũq̃ p harenã discurrerẽt: nihil eis occurrebat: uel si paucum aquæ in manibus sumerent: inutile inueniebant atq̃ cenosum. Fructum uero ferre erant ille arbores nimis inualidæ: propter aquæ ut dixi sterilitatẽ. Pro hac ergo causa culpabãt ducẽ: clamabantq̃ suã eẽ miseriam: experimẽtũq̃ maloꝝ p eũ se pati dicebant: triginta dierũ ambulãtes uiam. Quæcũq̃. n. portabant cõsumpserant: & nihil pœnitus ĩueniẽtes: erant in desperatione rerum cũctaꝝ. In p̃senti nanq̃ malo aĩum habẽtes & nõ recordãtes quanta eis fuissent a deo & Moyseos uirtute sapiẽtiaq̃ collata: irascebantur aduersus ducẽ: & lapidare eũ simul aggressi sũt: quasi ipse causa tãtæ calamitatis existeret. Ille uero ita multitudine prouocata: & cõtra eum amare commota: de deo confidens: & conscientia pura prouidentiæ suæ: quã gerebat contra contribules suos: semetipsum dedit in medium: & cõclamantes atq̃ ad lapides manus habentibus: cum esset ille aspectu gratissimus: & ad loquendum multitudinem suasibilis: mitigare cepit iras eorum: neq̃ eis priorum beneficiorum obliuionem habere poscebat: propter recordationem malorum præsentium: nec quia nunc laborarent: ideo deberent perpetua dei munera proiicere: quorum iam magna & iopinabilia meruissent. Sed sperare potius etiam de præsenti anxietate se dei prouidentia liberandos: qui eorum uirtutẽ probare uellet: si haberent tolerantiam: & animo bono præcedentia retinerent. Quia si nõ ad illa bona propter præsentia mala respicerent: exercerentur in malis: & arguerentur non esse boni. Neq̃ circa patientiam: neq̃ circa priscorum bonorum memoriam: cum ita deum eiusq̃ uoluntatem cõtenerent: per quã ægyptum reliquissent & ita circa eundem ministrum eius affecti esse uiderẽtur: cum in nullo fuisset mentitus de quibus dicendum aut faciendum dei mãdato iuberet. Enumerabat igitur omnia: quẽadmodũ perempti fuissent ægyptii qui eos contra domini cõpresserant uolũtatem: & quẽadmodũ idẽ fluuius illis quidã sanguineus esset: ipsis uero potabilis atq̃ dulcis: & quomodo p mare ne longius fugiẽtes nouã uiam aggressi ipsi quidẽ ex illo saluati sunt: inimici autem eorum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent: etiam hoc eis deus abunde præbuerit: & alia quæcunq̃ ad perdendos inimicos: ipsosq̃ saluãdos necessaria fuissent: eis ultra spẽ uirtutis suæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præsenti de eius prouidentia desperare: sed sine iracundia sustinere: & cogitare eius auxilium non quidẽ tardũ esse: sed ideo nũc differri ut uos hac difficultate pbet utiq̃ credentes deum non per defectum esse segnem: sed pro experimento uirtutis uestræ & desiderio libertatis: & cognoscat utrum & ciborum inopiam: & sterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis: sicut iumenta domniantibus sibi: & eis qui propter ministerium suũ hæc pinguissime uirtute consueuerũt adiiciens super hæc: dicebat non se tantum de sua salute metuere: quando utiq̃ nihil mali pateret: si moriret iniuste: sed potius p illis cogitare: ne p lapides quos mitterẽt sup eũ deũ iudicarẽtur cõtẽnere. Sic itaq̃ mitigauit illos: & ab impetu lapidationis abstinere fecit: & ad pœnitentiã sceleris cõuertit: dicẽs eos nõ hoc rationabiliter: sed necessitate feciſſet: cogitauitq̃ oportere: ut ad diuinã supplicationẽ preceſq̃ ueniret. Et ascẽdens quẽdam scopulum: deposcebat: ut quẽstum populo auferret deus: & eos ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suã: & in nullo alio: atq̃ cõcederet ueniam his quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominum res oportunæ prouenientes: & difficile placeant: & eius accusatio sit amica. Deus autẽ & prouisuꝝ se cõpromisit: & occasiones: eorum desideriis præbiturum. Moyses uero a deo hæc audiens descendit ad plebem. Illi cum uiderẽt eum promissionibus lætum: a mestitia ad hilaritatem

conuerſi ſunt:ſtetitq; ille in medio: ueniſſe ſe a deo dicens: & portare eis pro hæſitationibus præſentibus libertatẽ. Et poſt paululum ortygum multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus: trãſcenſo medio mari ſuperuolauit: & poſt laborem uolatus quaſi ad terrenam requiem deſcendit inter hæbreos. Illi ergo tanquam alimentum ſibi a deo collocatum comprehẽderunt eas. Tũc Moyſes ad orationes dei repente conuerſus eſt:qui promiſſionis ſuæ compleuit auxilium. Mox autem poſt occaſionem cibi prioris:etiam ſecundum eis deus emiſit. Extendente nanq; Moyſe manus ad orationem: ros deſcendit ex aere. Cunq; fuiſſet eius manibus illinitus. Moyſes arbitratus eſt etiam hoc ad cibum eorum a deo fuiſſe collatum:guſtauitq;:& lætus effectus:ignorante multitudine:imbrem eſſe credente:& temporis eſſe pluuiarum quod agebatur. Ille docebat eos:q; non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet:ſed ad ſalutem eorum cibumq; ueniſſet. Et cum guſtaret fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem:delectabantur in cibo. Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde ſuauem. Simile autem erat aromatibus præcipuis: & magnitudo eius ſimilis ſemini coriandri. Feſtinabant quoq; ſinguli colligere uehementer. Quibus præcipiebatur: ut omnes ex æquo per dies ſingulos aſſarii menſuram colligerent: nec eſſet ille cibus in craſtinum relinquendus:hocq; fiebat:ne debilibus colligendi difficultas exiſteret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura collegiſſent: nihil amplius quam labores habebant cum maius nihil illic quã aſſarium inueniret:& quod remaneret in craſtinum:nulli utilitati proficeret: quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis: & huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus. Hactenus autem ſic rigatur imbribus locus ille:ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandum diuinitas miſit hunc cibum. Vocant autem hæbrei hunc cibum Manna. Manna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicentis:quid eſt hoc. Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus miſſa celebrabant. Quo cibo. xl. annis uſi ſunt: quanto tempore in deſerto fuerunt. Cum uero inde migraſſent: uenerunt in Rafidin:paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent:tunc omnino comperientes terram inaquoſam:in malis erant: rurſuſq; iraſcebantur in ducem. Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans: dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit:ſic etiam potum daret:cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu. Qui donum diu non diſtulit: ſed præbiturum ſe Moyſi tantam aquæ multitudinem unde non poſſit ſperare promiſit:iuſſitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat appoſita:& ex ea ſumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adeſſet. Hæc ergo Moyſes a deo ſumens ueniebat ad populum ſuſtinentem & in eum conſpicientem:uiderant nanq; iam eum de monte deſcendere. Cum uero ueniſſet: liberaturum eos etiam de hac neceſſitate dicebat deum:donatamq; ſalutem non ſperatam:& de petra eis fluuium manare promiſſum. Quibus obſtupeſcentibus hunc auditum:ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hæc fieret:ut petram icideret:Moyſes uirga percuſſit petrã: illaq; ſciſſa: aqua manauit copioſa & ualde perſpicua. Illi igitur inopinabile factum mirati ſunt. Quod cum uiderent:iam eis etiam ipſa ſitis cupiditas eſt ablata:bibentibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus: & quale donum eſſe deo donante uiderentur. Tunc ergo Moyſen mirati ſunt:qui a deo ſic fuerat honorarus: & ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet impendebat. Declarat autem ſcriptura in templo repoſita: eo q; deus prædixerit Moyſi aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum hæbreis amalechitæ & qui cum eis erant deuicti ſunt:& iſrahel prædam hoſtium perceperunt. CAPI. II.

CVm uero hæbreorum nomen iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his ſermo creſceret in timore non paruo prouinciales erant:& mittentes legatos adinuicem ſolatia depoſcebãt:ut ſimul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc inſtãtes:qui Gobothe petram inhabitãt. Qui uocãtur quidẽ Amalechitæ pugnatores autem maximi illarum tunc gentium exiſtebant. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos:& circũhabitantes ad bella contra hæbreos rogabãt dicentes exercitum alienũ & ægyptiorum ſeruitia fugientem:ſibi inuaſiones inferre:nec bonum ſibi fore ſi tale factum deſpicerẽt:ſed ut antequam eorũ fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem:& ipſi magis pugnare inciperent confidentes:eo q; illis nullus reſiſteret:deſtruendos eos eſſe cautiſſimum atq; ſapientiſſimum edicebant. Et pœnam etiam de deſerto & actibus quos illic geſſerant exigendã:q; nõ ita poſſit euenire:cum ciuitatibus: atq; bonis eorum manus iniicerent. Alii ergo inchoantem inimicorum uirtutem mollire & deicere optimum eſſe:magiſq; iam proficientem prohibere credebant. Alii uero hoc ſuperfluum putabant. Alii nullã occaſionẽ eis aduerſus ſe fieri permittebãt. Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitantes:deliberauerant aduerſus hæbreos bella ſuſcipere. Moyſes itaq; cũ nihil belli ſperaret hæſitationem & turbam habuit repente prouincialium: & ad congreſſionem iam præparatam:ſubitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium rerum haberent inopiam: potiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus qui eſſent rebus omnibus bene conditi putabant. Moyſes autem conſolari cœpit eoſq; confidere depoſcebat: decretoq;

dei credere quo ſæpe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterent: arbitrari exercitū quidē multū & omnibus armis inſtructum: ſed pecunias. alimēta: aliaſq; res in q. bus ſolent homines confiſi pugnare: in auxilio diuino conſiſtere: & ſibi per deū oīa hæc adeſſe. Inimicoꝝ uero manū paruā: inermem debilem: tanquā nō fuerint quæ iſtos habere conſtaret: deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborem aduerſus homines: cū uero fuerat eis ſitis & famis inopia: & in montibus atq; mari periculum: ubi fugam inuenire non poterant: hæc omnia diuino ſolatio deuiciſſent. Ergo rogabat eos promptiores eſſe: tanquam omnium rerum facultas eis eſſet: ita ut hoſtibus prævalerent. Et moyſes quidē populum huiuſmodi uerbis exacuens: ad prælium conuocauit tribuum principes. Et poſtea ſingulos adinuicem. Iuuenes quidem exorabat ſenioribus obedire. Illos autem ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo cōſtitutæ: & ad preſentia preparatæ ſperabantq; aliquādo a malis huiuſmodi liberari. Iubebant quoq; moyſen: ut ad bella ꝓiret neq; tardaret: ne dilatio eorum fiduciam ipediret. Ille uero ex multitudine pugnacem eligens iuuentutem: ſuper eos inſtituit Ieſum naue filiū de tribu effraim: ualde robuſtum: & labores tolerare fortiſſimum: ad cogitandum ſimilis & loquendum nimis idoneum qui noſſet decēter deum & Moyſen colere doctorem pietate: eſſetq; apud hæbreos aptus. Paucos uero circa aquā conſtituit. Plurimos autē totius exercitus circa infantum mulierūq; cuſtodiam: & tota nocte erant ꝓparati: quæcūq; fecerāt arma ſumētes: & duces proprios intēdentes tanq; ꝓlium aggreſſuri dū eis ꝓciperēt: inuigilabat aūt & Moyſes Ieſum docēdo: quēadmodū exercitum collocaret. Incipiente uero die iā pandi: rurſus poſcebat Ieſum ne minor inueniretur in ope q̄ circa eū ſpes eſſet uniuerſorum: gloriam præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hæbreoꝝ uero nobiliſſimos ſeorſum rogabat: cunctāq; piter multitudinē exhortabat armatā. Et ille qdē cū ita cōſtituiſſet exercitum ſermonibus & opeꝝ ꝓparationibus: diſceſſit ad montē: deoq; ſimilis & Ieſum credidit expeditū. Miſcebātur itaq; hoſtes: & in manibus erat bellū: fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem. Deniq; donec Moyſes manus extendebat ad cælum: hæbrei comprimebant Amalechitas. Cūq; laborē ex defectu manuū Moyſes ferre non poſſet: qa quotiens manus depone bat: totiens hæbreos ꝓdere cōtingebat: iuſſit fratrē Aaron & ſororis Mariæ uirum noīe Vir ſibi aſſiſtere: eiuſq; manus utroq; latere cōtinere. & adiuuātes eū nō ꝓmitterēt laborare. Quo facto hæbrei Amalechitas fortiter deuicerunt: & oēs interiſſent utiq; niſi nocte ſupueniente: populus receſſiſſet a cæde. Victoriā quoq; optimā atq; pfectā noſtri habuere maiores: iferenteſq; ſibi bellum uicerunt: & circūhabitantes deterruerunt. abūdantiāq; potiti ſunt magnorūq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus hūerunt. Deuincentes nāq; exercitū hoſtiū: maximas diuitias & publice & priuatim poſſederunt oēs: cum primitus etiā alimentis neceſſariis indigerent. Fuit aūt eis nō ſolum in ꝓſenti: ſed ēt in futuro bonoꝝ cā huius quā ꝓdiximus pugnæ pfectio. Nō tātūmodo enim corpora hoſtium ſeruitio ſubdiderūt: ſed ēt mētes: & cunctis circūhabitātibus poſt illoꝝ deuictionem affuere terribiles: eiſq; diuitiarum maximū culmen adiectū eſt. Nam fugientes inimici: magnam copiam argentei ſimilis & auri reliquerunt in caſtris: & uaſa erea qbus ad ueſcendum utebantur multāq; & inſignē abundantiam utrarūq; rerum: deſt ornamentorum textilium pariter & armorum: & aliorum quæ præparabantur ad prælium: diuerſāq; iumenta: & quæcunq; moris eſt ſequi iter agentem exercitum: prudētiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudinis: & multum deſiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus inſiſtebāt: omnia ſe capere indicātes. Huius ergo belli hic extitit finis. Poſtea uero Moyſes exuebat mortuos hoſtium: & arma fugientium colligebat: & hæc uiris pugnatoribus exhibebat ducemq; militiæ Ieſum præconiis attollebat: exercitu teſtificante cuncta quæ geſſerat. Nemo ergo hæbreorum mortuus eſt: hoſtium uero tanti: quantos neq; numero comprehēdi poſſibile eſt. Pro gratiarum uero actione Moyſes ſacrificans: altare conſtruit: qđ dei uictoriam nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros Amalechitas: nihilq; eorum in futuro relinquendum: eo q; cōtra hæbreos inſolitudine dimicaſſent: & nequaq; poſitis in calamitatibus peperciſſent. Tunc exercitū feſſum cōiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bello contra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex ægypto primitus ita pugnauerunt. Cum uero pacificas poſt uictoriam Moyſes hoſtias obtuliſſet: feciſſetq; nō pauc̄is diebus hæbreos ceſſare poſt pugnam: produxit ordinatum exercitum: multa nāq; eis iam copia erat armorum. Et procedens pauliſper tribus menſibus poſtq̄ mouit ex ægypto: uenit ad montem Syna: ubi ei circa rubum multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus.

Quia ſoceꝝ ſuū ietro moyſes ad ſe uenīētē ad montē ſyna libēter excepit. CAP. III.

QVæ Raguel ſocer audiens eius fœlicitatem: libēter occurrit. Et Moyſes excipiēs cū eo ſephorā uxorē ſuā & filios: delectatus aduētu eius: facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubū qui flāmas euaſerat: & multitudo quoq; p cognatiōes epulis ueſcebat. Aaron aūt ſumens Raguel & qui cū eo erāt: hymnos canebant in deū q eius ſalutis & libertatis & egreſſiōis auctor extiterat. Simulq; laudabāt ducē: q̄ſi eius uirtute cuncta eis proſpera cōtigiſſent. Et Raguel quidem preconia multa plebis apud Moyſen de eoꝝ fortitudine dixit: quia pro cunctorum ſalute ſic laborauerint uniuerſi.

Quomodo perſuaſit ei:ut diſtribueret populum per milleñarios:& cẽtenarios qui prius inordinatus erat. CAP. IIII.

DEinde uidẽs Raguel/Moyſen ĩ reꝑ multitudine cõſtitutũ: cũctis ad eum eũtibus ut lites decideret poſtulãtibus:& tantũmodo ſe iuſtitiã ĩpetrare credẽtibus: ſi ille eis arbiter iudicaret:eis enim q uĩcebant leuius eẽ ꝑdere uidebaꝫ ꝑ iuſtitiã Moyſeos:q̃ uictores ſnĩam cuiuſlibet auaricia ſuſtinere:tũc equidẽ tacuit nolẽs ĩpedire uolẽtibus ducis uti uirtute. Cum uero qeuiſſet a turba:ſumens eũ ſolũ ſeorſum:dicebat eum oporteret facere:conſiliũq; dabat quatenus minorẽ qdẽ reꝑ curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & ſalute plebis ipſe tantũmodo ꝓuideret. Nam ad iudicãdũ ẽt alios hæbreoꝝ dignos inueniri dicebat:cogitare uero pro ſalute tantoꝝ nõ queq̃ alĩũ niſi Moyſen poſſe ſolũmodo. Sciens inqt uirtutẽ tuã & q̃ lis fueris in miniſterio dei ad ſaluandũ populũ: reꝑ arbitriũ cõmitte aliis examinandũ. Tu uero ad ſolũ dei miniſteriũ retine temetiꝑm: in cogitãdo & reqrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac poſſis inopia liberare. Meis ergo cõſiliis utere de rebus humanis:& exercitũ ꝓfecte diſpone ꝑ dena milia uiros:deinde ꝑ mille:ita poſt hæc diuides eos ꝑ quingẽtos:& rurſus in centum: deĩde quĩquagenos: & iudices cõſtituẽs ſuꝑ eos. Qui ꝑ triginta rurſum diuiſi:ꝑ uicenos & denos hẽbunt ꝓprios iudices: eoꝝ negocia finiẽtes. Sit aũt aliqs ſup iſtos unꝰ:uocabulũ a pricipio numeri ſumẽs. Et hi ſiquidem ſint approbati ex oĩ plebe:bõni & iuſti:qui diuerſis rebus iudicẽt eos: & ſi quid ẽ ſupra & maius. ad maiores ueniat dignitates:qd uero etiam apud eos difficile fuerit:hoc deducaꝫ ad te. Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iuſtitiam impetrare mereantur:& tu ſolis deo miniſtrando facias eum exercitui eſſe propitium.

Quomodo hæc ſingula fecit Moyſes ſocero monente. CAPI. V.

HAec aũt monẽte Raguel:Moyſes libenter excepit:& ſecũdum eiuſmodi dictum fecit: nõ celans cõſiliũ eius:nec ſuã faciẽs illius ſuaſionẽ:ſed inuẽtorẽ huius rei omni populo manifeſtãs. Nã in libris ſuis Raguelẽ cõſcripſit iuentorẽ predictæ rei: optimum eſſe credẽs ut oĩbꝰ notã faceret ueritatẽ:licet ei ſoli potuiſſent præbere gloriã:q̃ ab alio ſũt inuẽta. Factũ eſt itaq; quatenꝰ uirtus Moyſi potuiſſet ẽt ex hac uolũtate cognoſci. Sed de his qdẽ oportune in ſcriptura alia declarabimus. Moyſes uero cõuocata multitudine:ipſe qdem ad montẽ Syna ituꝝ ſe eſſe dicebat:tanq̃ cũ deo mãſurꝰ:& aliqd ab eo utile ꝓcipiẽs:ad eos ſit remeaturus:illos uero præcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere:& uicinitatem dei tenere.

Quomodo Moyſes aſcẽdit in Syna montẽ:acceptaſq; a deo leges:hæbreis dedit. CAP. VI.

HAec cũ dixiſſet aſcẽdebat ĩ mõtẽ Syna:q excellẽtiſſimus ẽ in illis regiõibus: & ꝓp altitudinẽ magnitudinis ſuæ & ſcopuloꝝ ꝓceritatẽ:nõ ſolũ hoĩbus ĩacceſſibilis: ſed ẽt q uideri ſine aſpectus labore nõ poſſit. Et cũ ſermo eẽt circa eũ deũ hitare:terribilis oĩbꝰ & inadibilis erat uniuerſis hæbreis. Siqdẽ ſcdm Moyſi mandata tabernacula mutauerũt:& radicẽ mõtis apꝑhẽderũt:eleuãtes manꝰ ſuas ad deũ:tãq̃ cũ ꝓmiſſione bonoꝝ q̃ eis ꝓmiſerat Moyſes reuerteret a deo:& feſtiuitatẽ celebrãtes ſuſtinebãt ducẽ:purgantes ſemetipſos alia purgatõe:nec nõ & a coitu mulieꝝ tribꝰ diebꝰ ſicut eis ipſe ꝑdixerat abſtinẽtes: rogabant deũ ut placide ſuſcipet Moyſen: & dona ꝑpararet qbus decetero uiuere bñ poſſint. Vtebanꝫ ergo cõuiuiis opulẽtis:& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abſtinebãt:& duobus qdẽ diebus erãt in epulis cõſtituti. Tertia uero die anteq̃ ſol oriret:nubes opuit cunctũ hæbreoꝝ exercitum:& locum ubi tabernacula fixerãt oẽm circũdedit:& fulgura facta ſũt uẽtiq; uehemẽtes pluuiã nimiã cõcitantes undiq; ferebanꝫ:& choruſcatiões erãt uidẽtibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimiſſa: dei ꝑſentiã oĩbus ĩdicabãt. Et de his qdẽ unuſqſq; legẽtium ſapiat ut uoluerit:mihi uero neceſſitas ẽ hæc referre ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. Hæbreos itaq; ea q̃ uiſa fuerant: & clãgor auribus redditus ualde terrebat:etiam ſermo quo ferebaꝫ qa deus habitaret in mõte:retinebãtq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed de Moyſen ira dei periſſe putabãt:& de ipſo ſimilia ſuſtinebat. Cũ uero ita conſiſtẽt:apparuit Moyſes lætꝰ & nimis exultãs:q & formiditem eis abſtulit:& de futuro meliora ꝓmiſit: ſerenuſq; repẽte aer & prius q ante paululũ fuerat cõturbatꝰ:Moyſe aduenĩẽte reuerſus ẽ. Igiꝫ interĩm hæc cõuocabat populũ in eccleſiã:ut audirẽt q̃ dixiſſet deus. Quibus collectis:ſtans in excelſiori loco unde eũ oẽs audirẽt ait ad hæbreos. Deus equidem ſicut & prius propicius me ſuſcepit: uitamq; uobis ꝓmittens fœlicẽ:& cõuerſationis ornatũ:etiã nũc ipſe aſſiſtet in exercitu. Eum ſiqdẽ & opa q̃ ꝓp illũ nobis ſunt facta cõſiderãtes nõ deſpiciatis ea q̃ dicunt:nec me q hæc dico reſpiciẽtes: nec qa per me lĩgua hũana deus uobis loqtur attẽdatis: ſed uirtutẽ eius conſiderate: & magnitudinẽ eius excellẽtiæ quoq; cognoſceris:& quo pro utilitate cũctoꝝ ad me loq dignatus ẽ. Nõ.n me reſpiciatis Moyſen Amarami filiũ & Iochabel:ſed eũ q Nilũ ꝓ uobis cõuerti fecit in ſanguinẽ:uariiſq; plagis domuit ægyptioꝝ aſtuciã q ꝑ mare iter nobis oſtẽdit:quiq; cibũ de cælo fecit heſitantibus aduenire:q potũ de petra eſtuantibus manare fecit:ꝑ quẽ adã de fructibus terræ mariſq; comedit:ꝑ quẽ Noe ex imbribus eſt ereptꝰ:ꝑ quẽ Abraam ꝓgenitor noſter obtinuit terrã chanaã: ꝑ quẽ Yſaac de ſenioribus parentibus ẽ editus:ꝑ quẽ Iacob. xii. filioꝝ uirtutibus eſt ornatus:ꝑ quẽ Ioſeph ptãtis ægyptiorũ dñs eſt factus:ille uobis me interprete hæc dignaꝫ uerba proferre. Fiãt itaq; uobis ama-

billiora:quã uxores & filii. Fœlicẽ nãq; hẽbitis uitã ista seruantes: terrãq; eritis potituri fructiferam sine fluctibus maris:& ꝓle filioꝝ naturaliter nascẽdorum:& hostibus ualde terribiles. Ad dei nanq; ego ueniẽs uultũ incorrupte uocis auditor effectus sum:ille pro uestro genere sp eius est æternitate sollicitus. Cũq; hæc dixisset:eduxit populum cum mulieribus & infantibus:ut deũ ipm sibi loquentẽ de rebus agendis audirẽt ne uilior uideret dictoꝝ uirtus ad aures eoꝝ hũana lĩgua pueniẽs. Oẽsq; audiebant uocẽ ex alto ueniẽtẽ ad uniuersos:ita ut nullũ effugeret. Et uerba quidem quæ Moyses in duabus talibus de reliquit:fas nobis nõ est secũdũ unũquẽq; sermonẽ apte depromere: uirtutes aũt eoꝝ insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo:qa deus est unus & dic solũmodo ẽ colẽdus. Secũdus aũt iubet:nullius aĩalis factã imaginẽ penitus adorãdã. Tertius: ut p deũ ĩ nulla re debeat aliqs fruſtra iurare. Quartus:ut seruãdæ sint septimanæ:& ab oĩ ope cessandũ. Quintus:parẽtes honorãdos. Sextus:abstinẽdũ a cæde. Septimus:nõ adulterãdũ. Octauus:furtũ nõ faciẽdũ. Nonus:falsum testimoniũ nõ dicẽdũ. Decimus ãt:nullius alieni rei habẽdã eẽ cõcupiscẽtiã. Et plebs qdẽ cũ hæc audisset ꝓcipiẽtẽ ipm de rebus qbus Moyses fuerat locutus:gaudẽs ĩ his q̃ ꝑdicta fũt a congregatiõe discessit. Succedẽtibus aũt diebus aduenientes ad tabernaculũ:poscebat ab eo etiã leges sibi a deo debere ꝓferri. Ille uero & istas posuit:& de oĩbus quocũq; mõ gerẽda forẽt reliqs tpibus singula designauit:quoꝝ memoriã oportuno tpe ero facturus. Plurimas autem leges in alia scriptura dispona seorsum de ipsis expositurus. Igit cũ circa eos ita res agerent:Moyses itez ĩ mõtẽ Syna cõscẽdit ꝑdicẽs hæbreis:eisq; uidẽtibus ascẽdebat. Cũq; illic tardaret:qm̃.xl. diebus eis abfuit:timor inuasit hæbreos:ne Moyses aliqd ptulisset:& iter mala diuersa nihil eos sic affligebat: quã ꝙ putarẽt se ꝑdidisse ducẽ. Erat.n. tumultus iter hoĩes:aliis qdẽ dicẽtibus eũ ꝓisse in bestias icidentẽ & maxie illi hæc dicebãt.q circa eũ odiũ hẽre uidebant:alii uero ad deũ eũ sescessisse narrabãt. Prudẽtes ãt & nihil hoꝝ q̃ dicebant a populo pro sua delectatione suscipiẽtes:sed & bestiis incidẽtẽ pisse humanum putãtes:aut certo:a deo translatũ ꝓp uirtutẽ ꝓpriam uerisimile iudicantes: minus qdẽ hæc ferre rõ faciebat:sed ꝓsule se desolatos arbitrari:atq; tutore qualẽ aliũ hẽre nõ possent:uehemẽter affligebant:& neq; opinari poterant in tanta mora uiro bono qd accidisset: neq; sine tristicia aut deiectiõe degere ꝑualebãt:exercitũ uero nequaq̃ ꝓmouere confidebãt cũ Moyses eos ꝑdixisset ibidẽ sustinere. Cũq; iã quadragĩta trãsissent dies:totidẽq; noctes:Moyses affuit: nullo cibo hoĩbus consueto participatus: & gaudio apparens:totũ cõpleuit exercitũ:puidẽtiãq; dei quã circa eos hẽret exposuit:simul & ordinẽ scdm quẽ uiuẽtes essent hĩturi fœlicitatẽ:dicẽs ostẽsum sibi ꝓ hos dies & tabernaculum:quale sibi deus uellet fieri in quo descẽdẽs ad eos ipse ueniret:ut ẽt migrãtes exinde illud ꝓportarent:& nequaq̃ ad montẽ Syna egerent ascendere:quando ad eos ipse descẽderet deus:ut eorum adesset orationibus. Fiat inqt tabernaculũ mẽsuris & opibus q̃ ipse monstrauit: uobis utiq; ad hoc opus insegniter accedentibus. Et cũ hoc dixisset:duas tabulas ostendit eis:habentes scripta illa decẽ ꝓcepta:in utraq; qna. Erat in ea iscriptio manus dei. Illi uero gaudẽtes in his q̃ uidebant & audiebant a principe:quo possent eũ laudare studii sui munificẽtia non cessabãt:sed deferebant argentum & aurum:simul & es:ligna q; & magnã ualde materiã:quæ nequaq̃ potuisset putredine uiolari: caprarũq; pilos:& ouiũ pelles:alias qdẽ hyacynthino:alias uero coccino:alias purpureo flore tinctas alias albũ colorẽ ꝓbẽtes:lanasq; ꝑdictis fucatas coloribus & linũ byssinũ:lapidesq; insertos auro: qbus hoĩes ornamenti gratia solent uti:pecudũq; multitudinẽ offerebãt piter. Ex tali nanq; materia tabernaculum fabricatum est:qd migratũ: & ꝓ loca diuersa deuectũ:nihil differebat a templo. His itaq; a singulis cũ magno studio oblatis:supra modũ uniuscuiusq; uirtutis: atq; donatis architecto: mandato dei in his constituuntur operibus:quos populus elegerat sibi potestate collata quorũ nomina hæc sunt:quæ sacris inscripta libris inueniuntur. Beseleel Viri filius de tribu Iuda:& Mariæ sororis Moysi:& Heliphas Isamach filius de tribu Dan. Et populus siquidem tanto studio in cũctis rebus obediebat:ut etiam Moyses eos suspenderet:dicens sufficere ea q̃ data fuissent. Hoc etiam artifices iam ꝑdixerant abundare. Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciẽdum:& Moyses eos singulam quãq; mensurã secũdum ostensiones dei simul & magnitudinem:quantaq; oporteret fieri uasa sacrificiis ministratura diuinis edocebat. Mulieres autem largitatem suam circa sacra uelamina: & circa alia quæcunq; huiusmodi operibus erant necessaria:ꝓp deum in ornamento & ꝓciosis lapidibus offerebant. Oĩbus itaq; in ꝓparatione iã cõstitutis auro:argento:& ære & textilibus rebus:prædicens festiuitatem Moyses:& sacrificia ꝓ uniuscuiusq; uirtute faciẽda: ad instituendum tabernaculi opus accessit:& atrium prius mensus est ita.

De tabernaculo qd fecit Moyses in deserto ad honorẽ dei:ut tẽplũ esse uideret. CAP. VII.

LAtitudinẽ qdẽ qnquagita cubitoꝝ cẽtũ uero lõgitudinẽ: tabulasq; ad ĩstar colũnarũ statuit æreas qnq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ ũ utroq; latere tabernaculi.xx.p lõgũ:p latũ uero.x. Anuli tabulis singulis ierãt:& capita tabularũ argẽtea. Bases aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& in terra cõfixæ:ptingebãtq; fumes ab anulis ducti usq; ad capita clauoꝝ æneoꝝ q erant magnitudine cubiti:& p singulas tabulas ĩ terrã ualide posi ti:ut ex uiolentia uentorum tabernaculum immobile custodirent. Cortina uero mollissima ex byssо per omnia undiq; pendebat a capite tabularũ descẽdens ad basem usq; diffusa: & cõcludẽs oẽm

per circuitum locum:ut nihil a pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrii per circuitum:quarum uero latus fuit quinquaginta cubitorum:quod frons erat totius operis:ubi.xx.quidem cubiti erant aperti:quattuor habentes tabulas in modum portarum:omnesq; opere argenti factas præter bases erantq; eneæ. Ex utroq; enim latere portarū ternæ erant tabulæ constitutæ: & pp portaꝝ fortitudinē incastratæ:& per eas cortina byssina circūibat. Et cum essent portæ.xx.cubitoꝝ longitudine:altitudie uero qnq;:uelū in eis erat ex purpura:& cocco:hyacyntho:& byssō factū multis floribus & uariis:exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas aūt aspersoriū erat eneum:similem habēs basen:ex quo sacerdotibus manus diluere:pedesq; pfundere moris erat: & ambitus qdem atrii erat ornatus hoc modo. Tabernaculū aūt statuit in medio eius:loco cōuersum ad orientē ut mox cum sol oriret:in eum radios suos emitteret. Cuius longitudo qdem.xxx.cubitorū erat: latitudo uero.x.cubitoꝝ habebat spaciū:& alter qdem paries erat australis:alter uero cōuersus ad aquilonē:post tergū uero eius relinquebat occasus:cuius altitudinē tantā oportebat ascēdere: quātā latitudinem esse cōstabat. Erantq; tabulæ ex ligno:ex utroq; latere.xx.cubitorum schemate quadrangulo factæ latitudine qdem unius & dimidii cubiti:altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem:quibus singulis tabulis erant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ & in suis foraminibus tabularum cardines suscipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant quidem alterutris omnes perfectissime copulatæ. ut aptissime his cōpaginatis: unus earum paries esse uideretur:intrinsecus & extrinsecus deauratæ. Ex lateribus autē erant tabulæ numero.xx. quarū latitudo habebat mensuram unius & dimidii cubiti:altitudo tertiam partem palmæ:& ita.xxx.cubitos adimplebant. Posteriorꝝ uero parietis.viiii.cubitos sex tabulæ faciebant: quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ:quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabulaꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibusdam radicibus confixos per ordinem:adinuicem per circuitum respicientes:& per eos deaurati uectes immissit: unoquoq; habente magnitudinem cubitorum.v. erantq; ad coniunctionē tabularum:intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio uectis capite:ueluti in modum cocleæ & post tergum parietum in longitudine positorū unus erat ordo:per tabulas omnes uadens:quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur incastrationibus factis & immissis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est: ut neq; a uentis moueretur neq; alia causa tabernaculum cōturbaret:sed immobile secura quiete seruaretur. Intrinsecus autem longitudinem eius tripartite diuisit:ideſt decem cubitos ad interiorem partem pfuturos distribuit. Quibus dimensis:in medio quattuor tabulas similiter operatas statuit paululum abinuicem divisas ab alterutris:quæ seperarēt.x.cubitos a reliquis.xx.& quod interius erat eorum aditus uocabatur:reliquum uero tabernaculum sacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimensionem ad instar rerum naturæ constituit. Tertia siquidem pars eius quæ erat intra quattuor tabulas: quæ sacerdotibus intransgressibilis uidebatur: uelut cælum dei erat relinqui uero. xx. cubiti sicut terra & mare gressibilis est hominibus:ita soli sacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingressus erat factus:columnæ stabant ex auro factæ:& æneis basibus superpositæ numero.v. Tegebatur autem tabernaculum cortina & bissino & purpureo:& hyacynthino:& coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitorum erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templum: introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebatur a nullo uideretur. Et omne quidem templum sanctum uocabatur: quod uero erat interius & inaccessibile:ultra quattuor tabulas sanctum dei. Cortina autem erat speciosa:quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata:aliisq; omnibus intexta quæcunq; præter animalium formas poterāt exornare pictures. Alia uero huic & magnitudine:& textu & colore uicina.v.colūnas in ingressu positas obtegebat: ab angulo summitatis uniuscuiusq; colūnæ cortina:anulis cōtinētibus usq; ad medietatē colūnæ depositā. Reliquū uero ingressus erat sacerdotibus accedentibus:sup q̄ linea erat alia cortina eiusdē magnitudinis:funibus eam per anulos ducentibus ac retrahentibus:ut tegeret omnia: & impediret aspectum intuendi sacrificia & maxime in diebus insignibus. Nam & in reliquis diebus:& præcipue quando uideret nubilum:textus eius tegminis fortis erat:& laborem facilem sustinebat. Vnde permansit ista consuetudo etiam edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressu appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitorum quattuor:longitudine uero octo. &.xx.aureos habentes uncinos: ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut coniunctæ simul: unam uiderentur efficere. Quæ extensæ: templum & quod erat desuper obtegebant & parietes a lateribus & a tergo stantes a terra uno pede suspense. Eiusdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero.i.xi. erant:longitudine tamen excellentes. Erant enim iste.xxx.pedum:textæ uero de pellibus: sicut illæ de lana: similes omnes sigillata uarietate contextæ erant usq; ad terram tegmine suo diffusæ: ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat assumpta:aliæ super hac ex pellibus saftæ:pro tegmine & adiutorio desuper erant impositæ:propter æstum:aut imbrium certe diffusionem. Multos itaq; stupor habebat inspicientes a longe:nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ

uero ex pilis & pellibus factæ pẽdebãt:ſicut illud uelũ portaꝛe:& æſtuũ pariter & imbriũ iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutũ eſt.

De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. CAP. VIII.

FActa eſt aũt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis:& quæ nequaq̃ putredinẽ ſuſtinerẽt:quæ hæbraica lingua uocant ſethim. Cuius conſtructio erat huiuſmodi:longitudinis qdẽ.v. cubitoꝝ:latitudinis triũ ex auro puriſſimo. Intrinſecus aũt & extrinſecus ſic tegebat:ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmẽ cõpaginatum habuit ualde mirabile:& undiq; ſimul eq̃le:nullaq; pars eius compaginationẽ poterat uiolare. Per utrũq; uero latus longitudinis eius anuli erãt aurei bini:totũ lignũ penetrantes & p eos uectes deaurati imiſſibiles p utrũq; latus:ut quotiẽs opus eẽt p eos arca moueret. Nõ enim in uehiculo:ſed a ſacerdotibus portabat. Sup tegmẽ uero eius erãt figuratiões duæ:quas hæbrei cherubĩ appellãt. Sũt enim aĩalia uolatilẽ habentia figurã:quæ a nullo hominũ ẽ iſpecta. Hæc dixit Moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recõdidit in qbus fuerãt decẽ uerba conſcripta:qna qdẽ p ſingulas tabulas binas:ſemis aũt p unãquãq; paginulã:& has in aditu collocauit.

De mẽſa ꝓpoſitiõis:in q̃ omni ſeptimana duodecim panes azymi ponebant. CAPI. IX.

IN tẽplo uero mẽſam poſuit ꝓxime uelut delphicam:habẽtem lõgitudinẽ duos cubitos:latitudinẽ uero unũ:& altitudinẽ triũ palmoꝝ. Erãt aũt pedes eius ex medietate ĩferioris partis:facti p circuitũ rotũdi & tornatiles:qd uero ad ſuperiora tẽdebat:q̃drãguli operis erat:habebatq; p circuitũ uniuſcuuſq; lateris labiũ exornatũ:uelut q̃ttuor digitis alto ligno circumeũtẽ ſuperiorẽ & inferiorẽ eius corporis partẽ:& p ſingulos eius pedes ſuperius labio erãt anuli:p quos uectes deaurati mittebant in ligno qd eminebat. Sinum enim habebant:ubi anuli erant cõmiſſi:& his p uiam portabat. Ponebat aũt in tẽplo ad aqlonẽ cõuerſa:nõ lõge ab aditu:&.xii. panes azymos in ea ponebãt:ſenos per partes mũdos ualde: ex farina duoꝝ aſſarioꝝ:quæ mẽſura hæbraica.vii. cotylas atticas hẽt. Sup panes aũt ponebant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt dies aũt.vii. iteꝝ panes alii portabant: die qui a nobis ſabbatum appellat. Septimanam ſiquidem noſtri ſabbatum uocant. Cauſam uero huius rei in aliis edicemus.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. CAPI. X.

COntra facĩ uero mẽſæ reſpicientis ad parietẽ meridianũ cõſtitutũ erat candelabrum ex auro factũ fuſile:põdus habẽs minas cẽtũ qd hæbrei dicũt cincharas:qd græca lingua ĩterp̃tatur:talẽtũ nũcupat. Fecit ãt & ſp̃erulas: & lilia:cũ calamis:& ſcyphis: erãtq; oĩa.lxx. ex qbus in una baſe cõpoſitum erat oẽ candelabrũ in altitudine:& intantas cõſtitutum partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolem. Conſumaturq; in.vii. capita alterutra p ordinem conſtituta:in quibus lucernæ ponunt ſeptem imitantes ſingulas planetaꝝ reſpiciuntq; ad orientem & meridiem:candelabro obliquo poſito. Inter qd candelabrum & menſam interiorẽ ſicut dixi thuribulũ erat & altare:de ligno quidẽ unde & priora ſunt fabricata imputribili & forti:ex uno quoq; latere cubitum latitudinis habens:altitudinẽ uero duplicẽ:eratq; craticula aurea in ea:facta habebatq; p ſingulos angulos coronas aureas puriſſimas ſex:& anulis:& uectes inerãt quibus p itinera a ſacerdotibus portabat. Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ: & ipſum quoq; de ligno:mẽſuram uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero trium:ſimiliter exornatum:& ex laminis aureis alias æreis adoptum:cui ſuberat craticula in modũ rhetiaꝝ factum. Suſcipiebat enim terra ignem qui de craticula ferebat:quia baſes ei non erant ſubiectæ. Diuerſæ autẽ ponebant fuſcinulæ:& phialæ: forcipes & ſcyphi:& quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta: oĩa erant ærea:& tabernaculum quidem huiuſmodi erat mectnon & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. CAPI. XI.

FActæ ſunt ẽt ſacerdotibus ueſtes oĩbus aliis quas chananeas uocant pariter & principi ſacerdotum:quem anarabachen appellant quod ſignificat principem ſacerdotũ. Quotiens aũt ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationem fieri iuſſit:& aliorum quidẽ ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi. Primum quidem induebat mana chaſſin:quod conſtrictorium poterat dici. Eſt aũt cinctorium circa fœmora ſubtile ex byſſo contorto contextum: ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur uero ultra medietatem deorſum & uſq; ad lumbos aſtringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindonis biſſine ueſtitur: quod cethomone quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum nos enim lineum cethon appellamus. Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos: corpus omne complectens: & manicis brachia ualde conſtringens: accinguntur circa pectus modice ſuper illum zonam circunducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uideatur: pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpureiq; cum hyacyntho & byſſo commixti. Si tamen eius zonæ eſt ſolummodo byſſus: & ſumens initium cincturæ a pectore: & circumdare dicitur iterum ante pectus: & uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiat. Pro decore nanq; uidentium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorum: & miniſterium præparatur: ne impediatur: opus in leuo humero eam portat. Quod Moyſes quidem arrabanech

appellauit:nos autem a babyloniis diſcentes: hemſa neam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinum uero nuſq̃ habet hæc ueſtis:ſed larga eſt ad collum eius apertura:& naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt:hoc etiam baſſaba zan uocatur.Super caput autem geſtat pileum in modum paruuli calamaci:aut caſſidis quod extẽditur ſuper ſummitatẽ capitis & modice uerticis medietatem excedit:uocaturq; maſnemphtis:& tale eſt ut uideatur ex lini factum textura uitias:quæ inuolutæ ſepius cõnectuntur:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſup circundatur:deſcendens uſq; ad inferiora barbæ:celans pilei illius ligaturam:& totam capitis ſupficiem:aptaturq; pfecte ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat.Quales ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarabimus.Princeps ſacerdotum ornatur qdẽ & iſtis:nihil ex prædictis ueſtibus derelinquens:ſuperinduit aũt tunica de hyacyntho facta:quæ & ipa talaris eſt:uocaturq; mechir ſecũdum linguam noſtrã:quæ zona conſtringitur:coloribus prædictis & floribus exornata:auro contexto uariata:ornatuſq; ĩ fimbris eius ineſt uelut malogr granatorum & tintinabulogr aureogr multo decore factorum:ita ut inter duo tintinabula malum granatũ habeatur:itemq; inter duo mala granata tintinabulũ.Eſt aũt hæc tunica ex duabus inciſionibus:ut ſit ſuta ſuper humeros:& p latera:ſed uno uelo in longũ undiq; cirũtexta ad collum habens tantummõ ſectionẽ non e latere: ſed in longum fiſſam a pectore ad medias ſcapulas.Vitta aũt ei conſuta eſt:ne poſſit eius aptiõ turpiter appere.Similiter & unde manus egrediuntur apertũ eſt.Ad hæc aũt tertio induitur ueſtimento:qđ dicitur ephot.Simile ẽ aũt ſuphumerali græcogr.Fit enim hoc modo ut ſit textus eius magnitudine cubiti de cunctis coloribus:auroq; uariatus:amplectẽs omnem pectoris locũ:& ad manus eiiciendas apertũ ẽ:& omni ſchemate tunice ſimile ẽ.Huic ueſtimẽto locus unus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur ubi inſerit effin:quod græca lingua logion latina rõnale ſignificat:& complet totũ ephot:hoc ẽ illum locũ quẽ texẽtes ꝓpterea reliquerunt uacuũ:uniturq; ephot:cũ rõnali:anulis aureis p circulos ſingulos ſub equalitate cõmiſſis p uittam hyacynthinam:quæ imittitur pro ligaturis & conſertionibus alterutris anulorum.Ne autem uacua eſſet medietas anulorum:& rationalis:filis hyacynthinis adinuentum eſt ut ea loca conſerent.Super humerale uero duo ſardonici lapides infibulabant per ſingulos humeros auro clauſi:habentes per extremitatẽ circellos aureos: in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem:ſeniores autẽ in humero dextro ſunt.Inſerti ſunt autẽ in effin:id eſt in rationale duodecim lapides:magnitudine & decore præcipui.Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab hominibus poſſideri nõ poteſt.Iſti ſiquidem lapides per quatuor ordines terni:per ſingulos ordines conſtituti ſunt:habẽtes aureas per circuitum coronas:quibus incluſi conſertiq; ſunt:ne poſſit quocunq; modo textura corrupta defluere.Et in primo quidẽ ordine trium lapidum:inchoat ſardonix:topazius:ſmaragdus. In ſecundo habet carbũculum iaſpidem:ſaphirum.In tertio inchoat ligurius:deinde amethyſtus.achates eſt tertius:qui & poſt alios eſt nonus.In quarto ordine tenet chriſolitus principatum:poſt quem onix:deinde berillus:qui eſt ultimus omnium.Litteræ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominibus filiorum iacob:quos tribuum principes arbitramur:ſingulisq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinem:quo nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi:nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere:alii duo maiores in extremitate rationalis quæ reſpicit ad collum eminentes:ipſam texturam faciunt qui inſpiciant catenas aureas opere plectili uenientes per fiſtulas quaſdam ab extremitatibus humerorum : quarum catenarum ſumitas aſcendens perducitur poſt tergum:& in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximium : ne poſſit aliqua parte diſrumpi. Zona uero rationalis conſnitur de coloribus prædictis auro conſerta:quæ ex utroque latere circunducta:& iterum : reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur : & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore compoſitas in utraque zonæ ſummitate pendentes.Pilleum autem priori ſimilitudine operatum habet pontifex : ſicut reliqui ſacerdotes :& alium conſutum ex hyacyntho uariatum. Circundatur uero ei & aurea corona : tribus uerſibus facta:ſupra quam ſurgit in media frõte quaſi caliculus quidam aureus : ſimilis herbæ:quæ apud nos acoras nuncupatur : quam græci hyoſcyamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam natuam eius ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum.Hec herba frequenter ultra tres palmos oritur:radicem uero rotundam habet:& quaſi rapæ ſimilem:ſolia uero eius mentæ propinqua ſũt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi : & in circuitu habet oculos:unde fructus egredi tur. Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris:cuius cauatio rotunda eſt:quaſi crateris quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſpæra diuiſa:& circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur:& a ſuperiore denuo decenter aperitur:& ĩ labio ita colligitur ut proprie uideatur hemiſpærium mira rotunditate ornatum . Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſe:& in acutiſſimum deficientes cacumen : quia ſemper ſeruat:& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem

ſimilē plantaginis:& per circuitum tota corona his floribus eſt celata:ab occipitio uſque ad utrunq; tempus. A fronte uero hoc qnidem non habet:ſed lamina eſt aurea:ſacriſq; litteris nomē dei habet in ſcriptum. Hoc igitur ē pontificis ornamētum. Mirari ſiquidē quilibet poterit odium hoīum qđ circa nos habere non deſinūt:quaſi nobis hoc modo diuinitatē deridēribus quam ipſi nō quieſcūt colere. Siquis enim tabernaculi poſitionē conſideret:& ſacerdotalē iſpiciat ueſtē & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda:& legiſlatorē uirum ſacrū agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari pcipiet. Nā ſingula quæq; hoꝝ ad ſimilitudinē & formam rerum facta reperiet:ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit conſiderare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorum trine diuiſum:in quo duas partes ſacerdotibus cūctis diſtribuit:quaſi profanum quēdam cōmunēq; locum terrā & mare ſignificat. Hæc utiq; greſſibilia cūctis fūt. Tertiam partem ſoli dicauit deo eo q; cælum ingreſſibile ſit hominibus. Super mēſam duodecim panes poſiti:ſignificant ānum menſium quantitate tanta diuiſū. Per candelabrum de partibus ſeptuaginta cōpoſitū:ſeptē planetaꝝ decatemoria tetigit. Et ſup illud ſeptē lucernæ ipſorum planetaꝝ curſum oſtēdit. Tantæ nāq; ſūt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus cōtextæ:elemētorum deſignant naturā. Biſſus terram declarat:eo q; linum oriatur ex ea:pur pura uero mare:eo q; piſciū ſanguine coloraf. Aerem uoluit ſignificari per hyacynthū :coccus uero eſt ignis indicium. Significat autem & pōtificis linea tunica totam terram. hyacynthina uero ueſtis polum quæ per malogranata corruſcationes:per tintīnabulorum ſonitum tonitrua īdicāre dignoſcitur. Superhumerale etiam ad ſimilitudinem naturæ totius eſt:quādo & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri:auroq; contextum propter ſplendorem reoꝝ qui mūdo diffunditur. Rationale uero in medio ſuperhumerali in modum terræ conſtituit. Hoc undiq; nāq; tenēs medium locū zonæ circulo ſignificat occeanum:qui utiq; cuncta ſuo limbo circundat. Indicat autem ſolem & lunā uterque ſardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides ſeu menſes:quis intelligere poteſt numerum ſtellarum:quem zodiacum circulum græci uocant. Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum ſit ex hyacyntho:non enim aliter poterit ſuperponi ei nomen dei. Et in corona deſignatur & in lamina aurea ſplendor quo diuinitas præcipue gaudet Et hæc quidem tantūmodo declarata ſufficiant:cum ſepius & in multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Quomō aaron eligit in ſacerdotē:& quomō moyſes purificauerit tabernaculū & ſacerdotes:& quēadmodū de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit conſtitutū. CAP. XII.

IGitur cum prædicarum rerum terminus eueniſſe:nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis:aſtitit deus Moyſi:& ſacerdotium Aaron fratri ſuo eum dare præcepit:qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tum ille colligens in eccleſiam multitudinē:uirtutē eius & ſtudiū edicebat:& ꝓpter eos pericula paſſurū eſſe. Cumque in omnibus eum populus teſtaretur:& eius ſtudiū ualde laudaret:Moyſes ait. Viri iſraheliteſabrica quidem iam perfecta eſt:ſicut ipſi deo gratum fuit:nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari:decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum:& pro nobis orationes facturum. Et ego quidem hac deliberatione mihi conceſſa:meipſum dignum hoc honore iudicabam: eo quod natura omnes ſui potius amatores exiſtant:& maxime:quia multum mihi ſum conſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc autem ipſe deus Aaron dignum hoc eſſe honore decreuit: & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem: ſciens quia dignus induetur ſtola deo deuota: & curam habebit altaris: & ad hoſtias offerendas & orationes faciēdas pro nobis libenter auditurus:qui curam habet generis noſtri:uirum quem ipſe magis elegiſſe dinoſcitur. Hæbreis itaq; placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere conſenſum. Erat enim Aaron propter genus:& prophetiam & uirtutem fratris: honore hoc dignior uniuerſis:habebatque filios illo tempore quattuor:Nadab:Abiud:Eleazar:Ithamar. Quæcunque uero ad fabricam tabernaculi præparata ſuperauerant:hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ſplius tabernaculi:& lucernæ: & thuribuli:aliorumque uaſorum expendi: quatenus hæc per iter neque pluuia neque puluere uexarentur: & populum denuo colligens: ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem hæbreorum numiſma quattuor dragmas atticas habet. Illi libenter quæ iuſſerat Moyſes oſferebat:eratque offerentium multitudo ſexcentorum quinque milium & quingentorum quinquaginta uirorum: offerebantque argenti libras uiginti: ætate uſque ad quinquaginta annos cōſtituti: oblatumque circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrham electam ſiclos quingentos: & totidem ireos cinamomi & calami. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris: priorem menſuram & medietatem: iuſſit horum cōtuſa miſceri:oleique oliuarum pondus menſuræ prouintiæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis: & coactis: facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde ſumens ipſos ſacerdotes: & omne tabernaculum unguens purificauit: offerens hoſtias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum: quod magni erat oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam: ne multiloquium fiat legētibus. Secundo autem die: ideſt ante ſolis ortum & occaſum incenſum fieri oportebat omnino: oleumque purgantes: ad luminaria conſeruabant. Quarum tres equidem lucernæ ſuper ſactum candelabrum deo tota die lu-

cebant:reliquæ uero accedebantur ad uesperum Omniũq; quæ facta sunt:optimi opifices Beseleel & Heliab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi fuerant ad meliorẽ operationẽ iugiter exercendam:& intelligentiã rerum:quarum instructionem primitus ignorabant.Homm itaq; Beseleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum transiit in mensibus septem:& post hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus impletus est.Inchoante ergo anno secundo:mẽse xanticho secundum macedonas:nisan uero secundum hæbreos:in nono mense tabernaculum consecrarunt:& omnia uasa eius quæ iam declarata sunt.Ostendit autem deus se gauisũ i operibus hæbreorum:& non frustra eos laborasse in pulchritudine illius edificii:sed accessit & habitauit in eo templo.Præsentiam suam nanq; hoc modo fecit.Cælum siquidem mundum erat:super tabernaculum uero solummodo caligo facta est:non alta nube:satis autẽ densa circundãs illud:ut tẽpestas putaretur esse:neq; rursus ita subtilis fuit:ut ualeret p eam aspectus aliquid cõtueri:gratusq; ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præsentiam his qui & uolebant & credebant.Moyses autem cum artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honorasset : sacrificauit in tabernaculi uestibulo secundum mãdatum dei taurum:& arietem:& hædum pro peccatis. Dicturus autem de his quæ ad sacrificia pertinẽt:etiam de his quæ circa sacrificia celebrantur indicaturus sum simul & de quibus iussit holocausta fieri:& quæ comedẽda tanq̃ cibos laxauit.Mactaris igitur animalibus quæ prædixi ex eorum sanguine uestẽ Aaron ipsumq; cum filiis aspergebat:purgans eos fontium aquis & unguento:ut dei fierẽt sacerdotes.Septem itaq; diebus hoc modo ipsos & eorum uestes curabat: tabernaculum simul & eius uasa ex oleo prælibato sicut iam dixi:& sanguine hircorum & taurorum immolatorum per singulos dies id est unoquoq; secundum genus.Octauam ergo festiuitatem denunciauit populo : & quenq̃ secundum uirtutem immolare ꝓcepit.Illi uero alterutros æmulati:& sacrificiis superare semetipsos certantes:singuli festinanter dictis obediebant.Impositis autẽ hostiis super altare:repente ex eis spontaneus ignis accensus est:& similis flãma fulguri corruscationis emicuit:& omnia quæ erant super altare consumpsit.Contigit autem post hæc & Aaron calamitas quædam:ut tanq̃ homo simul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit:quomodo & circa casus animo fortis erat:& hoc uoluntate domini proueniisse iudicabat.Ex quattuor nanq; filiis eius quos iam dixi duo seniores Nadab & Abiuth portantes sup arã hostias:non quas prædixerat Moyses:sed quibus primitus utebantur subito concremati sunt super eos igne magno impetu uenientes & pectora faciesq; eorum inflãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere:& illi quidem ita defuncti sunt. Moyses ergo iussit patrem eorum & fratres portare corpora extra castra deducentes:honore congruo sepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis sic inopinabiliter accessisset. Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione Moyses exorauit:cum deberent præponere dei honorem suæ tribulationi.Iam enim Aaron sacerdotii stola uidebatur indutus. Itaq; Moyses omnem honorem respuens:quem sibi omnem multitudinem uidebat offerre:solum dei ministerium celebrabat:& aliquando quidem ad montem Syna ibat:aliquando uero tabernaculum ingrediẽs responsa poscebat:de quibus seorsum rogabat deum:& stola priuatus:& aliis se cunctis publicum demonstrabat:in nullo ab aliis differre studebat:nisi ut eorum curam prouidere uideretur.Insuper scribebat leges secundum quas deo grati uiuerent:& in nullo alterutros accusarent quas tamen dei præcepto constituit. Nunc igitur de conuersatione eorum & legibus exponam. Quod uero de ueste pontificis prætermisi:uolo proferre nullo modo enim malignitatibus detrahentium reliqui occasionem.Si qui tamen tales sint:ut contemnant dignitatem dei cognoscere: oipotentem deũ scire negligentes derelinquunt:siue ad sacra ueniant:siue adesse nolint: & hoc non solum hæbreis uoluit esse manifestum:sed etiam peregrinis ista legentibus.Lapides autẽ quos ferre super humerum prædixi pontificem erant sardonices. Eorum naturam puto amplius omnium ad humanã notitiam uenientiũ effulgere.Dum ergo & sacrificiis deus adesset:alter quisq; dextro humero portabat micabat:& ex eo ita splẽdor exilebat:ut etiã pcul positis apparere:cũ prius hoc lapidi non inesset.Et hoc itaq; mirabile est:his tamẽ q sapiẽtiam nõ adiectionẽ diuinorum operum nãsciscuntur.Quod uero est mirabilius dicã.Per duodeci enim lapides quos supra pectus pontifex in essim sutos.i.in rationale portat:uictoriã pugnaturis deus ꝓnunciauit.Tãtus ergo splendor fulgebat in eis:cũ nõdum exercitus moueret:ut omni fieret multitudini manifestum eorum auxiliis adesse deũ.Vnde græci qui nostras solẽnitates honorãt:eo q; nihil in his contradicere ualeãt:essim rationale uocant.Cessauit itaq; & essim:& sardonix splendescere annis ducentis anteq̃ hæc ego conscriberem:cum deus molestẽ ferret trãsgressiones legum:de quibus sub oportunitate dicemus Nũc autem ad consequentia uerba conuertar.Tabernaculo iam dicato & ornatis sacerdotum rebus populus deum apud se esse cũ tabernaculo iudicauit:& ad sacrificia simul & requiẽ est conuersus:quasi omnẽ iã molestiã respuisset:& de futuris meliora desiderantes munera deo alia quidem cõmuniter alia uero seorsũ de singulis tribubus offerebant.Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculum:& duos boues offerebant:erantq; uehicula sex:& ita tabernaculum in itineribus deuehebant. Ad hæc autem unusquisq; eorum phialam:thuribulumque portabat:& capsam capientem daricos decẽ:plenã thymiamatibus.Thuribula uero & phialæ argenteæ erant:habẽtia utraq; siclos ducen-

tos. In phiala tamen ſeptuaginta ſolummodo ſunt expenſi. Hæc erant plena farina, oleo conſperſa: q bus utũtur ad ſacrificia. Sup illas aũt oblationes uitulum & arietẽ cũ agno anniculo ad holocauſtũ ideſt totum incẽdẽdum: & cum his hircum pro oblatione peccatoꝝ offerebant ſinguli principum: ſed & alia ſacrificia quæ ſalutaria appellantur per ſingulos dies boues duos: & arietes quinque cum agnis anniculis & hædis, Iſti enim ſacrificabant per duodecim dies: unus in tota die. Moyſes aũt ne quaq̃ aſcendebat in montẽ Syna: ſed ingrediẽs tabernaculum cõſulebat deũ de actu legũq; diſpoſitione: quas humanam ſapiẽtiam præcellẽtes: oporteret firmiſſime omni tempore cuſtodiri: & donũ dei eſſe cunctis oſtẽdit: taleſq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas: nec in bellica neceſſitate trãſcenderẽt. Sed de his quidem legibus dicere ſuperpono aliam ſcriptionẽ facturus: nunc tamen quarundam memorabor paucaꝝ: de purgatione & ſacrificiis poſitarum. Etenim ſermo mihi de ſacrificiis faciẽdus eſt. Duo ſunt ſacrificia: quoꝝ aliud quidẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebratur a plebe: & hæc quidẽ duobus mõis efficiuntur: aliud quando totum quod ĩmolat icẽdit: & ꝓpterea etiam nomẽ holocauſtomatis hẽt: ideſt totum incẽſum: aliud uero qd ꝓ gratiaꝝ actione pſoluit: & ad ĩmolationẽ epulaꝝ exhibet. De priori nãq; narrabo. Vir priuatus holocauſtũ faciẽs: ĩmolat bouẽ: & agnum: & hedum: hæc qdẽ ãnicula. Boues aũt pmittuntur ĩmolare etiã iam maiores: ſed hæc oĩa maſculini generis fiant holocauſta. His ceſis: limbũ altaris ſanguine pfundunt ſacerdotes: deinde purgantes eam mẽbrati incidunt & oĩa ſup altare imponunt: lignis inſtructũ: & ſubiecto igne in flãmatum. Pedes cum iecore purgantes: & interim pinguedinẽ una cum aliis offerũt: pelleſq; ſacerdotes accipiũt. Et holocauſtomatis quidẽ iſte ẽ modus. Pro gratiaꝝ uero actione hoſtias celebrantes hæc aĩalia ſacrificant: matura quidẽ & anniculis grandiora: maſculina tantũ fœminis combinata: ĩmolanteſq; hæc fũdunt quidẽ ſanguinẽ ſup arã: renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ reticulis iecoꝝ: & cum his caudas agni ſupponunt are. Pectora aũt & crura dextra ſacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunq; uero remanſerint: concremantur. Similiter prædicto modo ſacrificii etiam ꝓ peccatis hoſtiæ celebrantur. Qui uero maiora ſacrificia non habẽt: offerunt columbas aut turtures duos: quorum alius quidẽ fit in holocauſtũ deo: alius ſacerdotibus datur ad cibum. Certius aũt de ſacrificiis hoꝝ aĩalium in ſacrificioꝝ ſermone dicemus. Qui enĩ ꝓ ignorantiam in peccatum inciderit: agnam & hedum fœminas eorũdẽ ãnoꝝ offert: & ſanguinẽ quidẽ fundit ſacerdos in arã: non ſicut prius: ſed anguloꝝ tangit extremitates: & renes aliumq; adipẽ cum reticulo iecoris ſup altare ĩponit. Sacerdotes aũt tollunt & pelles: & adipes: & carnes ea die conſumẽdas in tẽplo: lex enim in cras relinqui non ſinit. Qui uero peccati: ſibiq; cõſcius ẽ: & nullũ habet qui eum poſſit arguere: arietẽ ĩmolat lege præcipiẽte: cuius carnes ĩ tẽplo ſacerdotes ſimiliter comedunt ea die. Principes in quibus peccant ſacrificantes: ea quidẽ offerunt quæ priuati: placãt uero deum offerẽdo ad ſacrificia taurum & hædum maſculos. Lex autẽ præcepit in publicis priuatiſq; ſacrificiis etiam ſarinam mundiſſimam adiici: in agno quidẽ aſſarii mẽſuram: in ariete uero duoꝝ: in tauro trium: & hoc ſanctificant ſup altare oleo mixtũ. Nam & oleũ offertur ab ĩmolantibus: i boue quidẽ hin medietatẽ: in ariete autẽ huius mẽſuræ tertiam partẽ: & quartam in agno. Hin autem menſura hæbreorum antiqua fert choas atticos duos: ſecundum quam menſuram oleum offerebant & uinum. Vinum autẽ circa aram libant. Siquis ſacrificium non celebrans pro uoto ſimile primitias offerat: unam dragmam ſup aram mittit: reliquam uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent: quodcũq; ex ea ad holocauſtum neceſſarium eſt. Prohibet autem lex immolari alio die natum una cum genitrice: ſed nec aliter immolari permittit: niſi cum octaua dies nati tranſierit. Fiũt & alia ſacrificia pro languoribus euitandis: aut pro aliis cauſis: & equalia libamina cum hoſtiis expẽdũtur: quorum in craſtinum aliquid remanere lex prohibet: ſacerdotibus ſcilicet propriam ſumẽtibus partẽ. Ex publico autem ſumptu lex eſt: agnum anniculum ſingulis diebus occidi: inchoante die & terminante. Septima uero quæ ſabbatum nuncupatur duos occidunt: eodẽ ſacrificantes modo. In initio mẽſis & quotidiana ſacrificia: & duos boues cum agnis anniculis ſeptẽ & arietẽ mactant: hædum uero ꝓ declinatione peccatorum: ſi forte per caſum obliuionis eueniant. Septimo mẽſe quẽ macedones hyperetheum uocant: adiicientes his quæ prædicta ſunt taurum & arietẽ: & agnas vii. immolant: & hædum pro peccatis. Offerunt ſuper hæc duos hædos: quorum alter quidam unus ultra terminos diſerti dimittitur: futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uero in ſuburbanis in locum puriſſimum deducentes: cum ipſa pelle totum incendunt: nihil omnino purgantes. Concrematur autem ſimul taurus non oblatus a populo: ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & allato in templum eius ſanguine ſimul & hirci: aſpergit digito contra menſam ſepties. Eodem autem numero & pauimẽtum & totiens templum & auream aram: & reliquum quod eſt circa maius ueſtibulum: portans ſuper hæc extremitates & renes: & adipem cum reticulo iecoris ſuperimponunt altari. Præbet & arietem deo pontifex ad holocauſtum. Quinta uero eiuſdem menſis & decima: tempore ad hyemem uergente: tabernacula figere iuſſit ſingulos per familias: metuentes frigus pro anni cuſtodia. Dumq; patriam peruenirent: in illa ciuitate quam ꝓpter templum metropolim haberent: feſtiuitatẽ eos ſeptem diebus agere & holocauſta facere: &

crificare deo: & pacificas offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos mirthæ & ſalicis: ſum mitateſq; palmarum: & uitgulas maliperſici. Prima itaq; dierum in his fit holocauſtum hoſtiarum ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus: & arietibus duobus: adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex autem diebus ipſe quidem numerus agnorum & arietum cum hirco ſacrificatur: ſubtrahitur uero ſingulis diebus unus bos: donec ad ſeptimum ueniatur: & ab omni tempore die octaua requieſcũt: & deo ſicut prædiximus uitulum ĩmolant & arietẽ: & agnas ſeptẽ: & hircum pro declinatione peccatorum. Hæc quidem hæbreis tabernacula figentibus celebrare patrii moris eſt. Menſe uero xanthico qui apud nos niſan appellatur ideſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo mẽſe liberati ſumus a ſeruitute ægyptiorum: ſacrificium quod tũc egrediẽtes ex ægypto fecerunt ĩmolare nos annis ſingulis quod paſca dicitur: celebrareq; ſanciuit: & uti q; celebramus illud per tribus noſtras: nihil ĩmolatoꝝ in craſtinum reſeruantes. Q uitadecima ſuccedit feſtiuitas azymoꝝ: quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur: & ſingulis diebus tauri occiduntur duo & aries unus: agni ſeptem: & hæc holocauſta fiunt: hircus quoq; pro peccato adiicitur: per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum. Secunda uero azymorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq; ex eis ueſcantur: deum indicantes iuſtum eẽ primitus honorari: quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicarum manipulum: & contundentes: & munda ad coquendum ordea facientes: aræ dei aſſarium offerunt & unam dragmam ex eo mittentes: reliquum ſacerdotum uſui relinquunt: & tunc iam licebit omnibus pro ſua merere uoluntate. Immolant autem in principiis frugum agnum in olocauſtum deo Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium quorum ſeptẽ ebdomadarum dies ſunt quadraginta & nouem: pentecoſte celebratur: quam hæbrei aſartha uocãt: quod ſignificat penthecoſten id ẽ quinquageſimam. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duorum: & ad mactandum agnas duas. Hæc quidem duo offeruntur ſolummodo. Nam cœnam ſacerdotibus præparant: nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres. & arietes duos & agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hircos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciant: aut in qua ex operibus laborum requiem non habeant: ſed in omnibus & legitima ĩmolationis ſpecies: & certus uocationis modus eſt: & eorum quæ adepulandum ĩmolantur: ex cõmuni tamen ſimila coacta fermento carens datur aſſarioꝝ uigintiquattuor: & ad panes faciendos expenduntur. Coquẽtur enim duo diuiſi ante ſabbatum: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis: thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum: & tunc pro illis alii deportantur: illi uero ſacerdotibus exibent: & thure incenſo in igne ſacro in quo omnia holocauſta fiunt: aliud thus ſuper alios panes abiicitur. Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam & modica coctione duratam: quo fit menſura unius aſſarii: cuius medietatem quidẽ mane: aliam uero medietatem meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo non declarabo ſermonem: ſufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moyſes autem tribum Leui a cõmunione populi ſegregans: ſacram utiq; futuram ſanctificauit ſontium aquis ualde putiſſimis: & ſacrificia pro talibus deo legitima præbens: tabernaculum eis ſacrataq; uaſa: & reliqua quæcunq; ad tegmen tabernaculi uidebantur feciſe contradidit: quatenus præſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederentur: & a quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiicientes & cauſas: pro quibus motus: alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit ab aliis autem abſtinere imperauit. Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit: animam illum & ſpiritũ eſſe putans. Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & theticulo caprino: & ouino: & bubalino: abſtinendũ eſſe prædixit. Expulit aũt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos: & ſemine defluentes: ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis: remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimam diem: poſt quam diem: quaſi purgatas remeare permiſit Similiter aũt & mortuo facientes exequias: poſt totidem dies legitimum eſt redire. Eos autem q ſup numerum hoꝝ dieꝝ in pollutione conſiſtunt: ſacrificare legitimum eſt agnas duas: quaꝝ alteram quidem ſanctificare conuenit: alterã uero ſacerdotes accipiunt. Similiter aũt ĩmolant: & p eo cuius defluit ſemen: quotiens hoc p ſomniũ patit: deſcendẽte eo prius in aquam frigidã. Idẽ facit qui cũ legitima uxore concũbit. Leproſos autem oino expulit de ciuitate: cum nullo penitus cõuenientes: & nihil a mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberatur: ſanicq; colorem aliquando recipiat: diuerſa deo ſacrificia compenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde ẽt quilibet irridebit eos: qui dicunt Moyſen lepra fatigatum: & propter hanc cauſam ſimilium prolectorum ducem factum in chananæam ueniſſe cum eis. Si hoc fuiſſet uerum: nequaquam Moyſes ad iniuriam ſuã hæc ſanxiſſet cum magis rationabiliter ẽt aliis hoc introducentibus contradicere præualeret: quando & apud gentes multas leproſi ſint: & fruãtur honore præcipuo & non ſolum iniuria: & expulſatiõe priuent: ſed etiam milicias mereãtur inſignes: & ciuilia eis ſingula cõmitant & in ſacris: & in templis ingrediendi habeant poteſtatem. Quapropter in nullo proibeatur Moy-

ſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa colorem ipſe aut multitudo quæ cum eo erat uexaret. de iſtis meliora ſancire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre. Sed palam eſt: quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyſes autem ab his mundus exiſtens: etiã mundis contribulibus conſtitutis: de languentibus hoc modo ſanciuit: & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit. Mulieres uero quando pariunt: intrare in templum prohibuit: ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem: ſi maſculus ſit qui pariatur: duplicibuſque diebus: ſi fœminam generare contigerit. Ingredientes ergo poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabunt: quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuunt. Siqs adulteram ſuam ſuſpicat ut uxorem: offert tarinæ ordeaceæ aſſarium: & unum pugillũ ex ea mittens in altare: reliquum dat ſacerdotibus ad edendum. Mulierem uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad ianuas quæ ſunt conuerſæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens: ſuper ſcribi in mẽbrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe: nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe quod ſi commiſit: ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur: ut menſe decimo ei puer maſculus generetur: perfectoq; iureiurando: dei nomen diluens e membrana: in phiala exprimat: ſumenſque terrã de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergens mulieri dabit bibendum. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt: concipit: & partus eius nutritur in utero: ſi autem de thoro maritali mentitur etiam deo: cum confuſione uitam relinquam ſuſtinebit. Nam & fœmur eius putreſcit: & uenter uertitur in hydropem. Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum Moyſes contribulibus ſuis ita proſpexit: leges autem eis tales expoſuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: fœliciſſimum eſſe credens: uiros circa thorum eſſe ſecuros: & ciuitatibus ſimul & domibus expedire filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus: & ſororibus coire quemquam filiorum tanquam prauam iniuſticiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ miſceri: & iumentis & maſculis: eo q; hæc libido nequiſſima uideatur: & aduerſus eos qui hæc præſumunt: mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit: & ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit: neq; ancillam: neq; captiuam eis nubere uoluit: ſed & eas quæ de cauponibus & pandochiis uitam agunt: & quæ prius maritos habentes: & pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt: ab eorum coniunctione prohibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri pmiſit uxorem habere: licet hoc aliis conceſſiſſet: huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit: cum reliqui non prohibeantur ſolennia fratribus & parentibus & omnibus ſuis mortuis exhibere: quos eſſe oportet ſimplices: omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes integer non eſt: paſci quidem de oblationibus ſacerdotis conceſſit: aſcendere autem ad altare in templumq; introire prohibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos: ſed etiã circa conuiuia & cultũ ſuum ſtudioſos: & inculpabiles eſſe præcepit. Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt: & ſapientes exiſtunt. Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant: & in nullo pollutas. Hæc igitur et iam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit Moyſes: quorum quædam & in deſerto degens adinuenit: quatenus dum terram chananæam perciperent: hæc ſeruarent: ideſt ut anno ſeptimo requiem terræ præbeant: ab aratro & plantationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit: & ut quæ ſponte oriuntur de terra: eſſent uolentibus in uſum communia & contribulis & extraneis: nihilque ex eis ſeruarent. Hoc autem fieri poſt ſeptimam annorum ſeptimanam iuſſit: qui ſunt anni quinquaginta: uocaturque ab hæbreis hic annus quinquageſimus iubileus: in quo & debitores a credito relaxantur: & ſerui liberi dimittuntur: quia dum eſſent contribuli pro quadam trãſgreſſione legum eos ſeruitii ſchemate caſtigauit: mortemque ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo quod nomẽ ſignificat libertatem reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo. Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe compertas: uenditor recipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt: hoc quod deeſt recipiens emptor a poſſeſſione diſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expenſis prioribus] poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere: quæ per uicos quoſque uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenundantur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur annus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem: ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionem confirmat emptori. Hanc igitur Moyſes legum conſtitutionem dum ſub monte Syna moraretur exercitus a deo cognouit: & hæbreis ſcriptam contradidit. Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere: ad exercitii militaris iura conuerſus eſt: habens in animo bellicas cauſas attingere: præcepitque principibus tribuum præter tribum leui: ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſcerent. Leuitæ ſacerati erant: & miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaque facta: inuenta ſunt milia ſexcenta & tria: & ſexcenti quinquaginta: qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſq; ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribũ Manaſſe filii Ioſeph: & effrai

pro ipſo ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio Iacob ad Ioſeph: dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebãt: & terne tribus per latera ſingula tabernaculi commanebant. & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenalium ſingulis in ordine conſtitutis & opifices artium ſingularũ in ſtationibus erant: nulliq; alii loco: quã ciuitati cõpetẽter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiqdẽ q̃ circa tabernaculũ erãt ſacerdotes tenebant deinde cuncta leuitæ. Exquiſiti enim ſunt leuitæ maſculi: qui ultra uiginti annorum eſſent: inuentiq; ſunt uiginti duo milia: octingenti octoginta. Quotiens ſuper tabernaculum nebulam ſtare contingebat: tanquam deo ibidem commorante quieſcebant: cum uero cõuerteretur: procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ: ex argento factæ: qui eſt huiuſmodi: longitudinem habens pene cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria calamo capacior: præbens latitudinẽ: que conueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpiritus: & claſſice ſono uicina: quæ hæbraica lingua uocatur aſoſra. Factæ ſunt tales duæ: & una quidem utebantur ad iuſſionem & collectionem populi in eccleſiis celebrandam: altera uero: cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſariis principes cõuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cunq; tabernaculum moueretur hæc fiebant: & ſonante priore: hi qui habitabant ad orientalem tabernaculi partẽ ſurgebant: cum uero ſecunda ſonuiſſet: qui ad auſtrum reſidebant parabantur & ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas: præcedentibus ſex tribun⁹ portabatur: & alia media ſequẽtibus ſex: leuite uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidentem ferebatur: & quarta: q̃ circa ſeptẽtrionẽ. Vtebantur his tubis etiam in ſacrificiis hoſtias offerẽtes: & ſabbatis: & cæteris diebus. Sacrificauit autem tunc prius pro diſceſſu ex ægypto: quod paſca dicitur in deſerto.

Quia Moyſes procedẽs a monte Syna cum populo: eduxit eum ad locum qui dicitur Eſerioth: ubi murmurantibus filiis Iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices: & de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. CAPI. XIII.

ET poſt paululum ꝓcedẽs a monte Syna: & loca quædam cõmutans de quibus dicem⁹ ad locũ qui dicit Eſerioth uẽit Vbi multitudo rurſus ſeditionẽ fecit: accuſando Moyſen: & neceſſitatem ꝓfectus ſui: dicendo: & quia de terra bona eis ſuaſiſſet exire: & cum illã ꝓ diderunt ꝓ fœlicitate quã eis ſe ꝓmiſerat præbiturũ: diuerſis miſeriis tenerentur aſtricti: & aqua priuati: & ſi contingeret ut & manna deficeret: eſſent ſine conſolatiõe pituri. Cũq; multa leuiora in illum edicerẽt: unus quidẽ monebat eos: ut neq; Moyſeos laborũq; eius ꝓ cũctorum ſalute exhibitorum ĩmemores eſſe deberẽt: neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota: & contra Moyſen maior turba conſurgẽs erat. Moyſes itaq; cõfortãs eos tali deſperatione deiectos: licet turpiter ab eis fuiſſet cõtumeliã paſſus: tamẽ ꝓmiſit carniũ eis multitudinẽ ſe præbiturũ: non una die ſed plurimis. Illis aũt nõ credẽtibus: & dicente quodã unde poſſet hæc tantis milibus quæ ꝓdixerat miniſtrare: deus ĩquit & ego licet mala audiẽtes a uobis nõ tamẽ recedimus opantes ꝓ uobis: & iſtud nõ tarde ꝓueniet. Cũq; hæc dixiſſet: coturnicibus repletꝰ ẽ omnis exercitus: colligebantq; eas circũſtãtes. Deus autem nõ tarde hãc reddidit hæbreis iniuriã & maledictũ in ſe cõmiſſum. Non pua ſiquidẽ multitudo eorũ mortua ẽ: & hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia: quod interpretari poteſt deſiderii ſepultura.

Quomodo exide Moyſes duxit populũ ad fines chananæorũ: unde miſit exploratores .xii. q cõſiderarẽt eorũ regiones & ciuitates qui reuerſi poſt quadraginta dies: terroꝛẽ & metũ incuſſerunt filiis Iſrael: quaſi non poſſent expugnare chananæos: unde illi indeſperationẽ adducti conſilio inito decreuerunt redire in ægyptũ: Moyſe: & Aaron interẽpto quare iratus non eos ſed filios eorũ terrã repromiſſionis ĩtraturos: ipſos aũt ꝓ xl. ãnos ĩ deſerto ꝓdixit eẽ morituros. CAPI. XIIII.

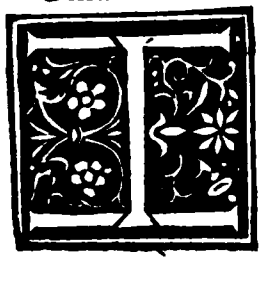
DEducẽs ergo eos exinde Moyſes in terrã quæ uocat conuallis iuſta chananæorũ terminos exiſtentẽ & ad habitandũ difficilẽ populũ ĩ eccleſiã cõgregauit. eiſq; ĩ contiõe locutus eſt dicẽs. Cũ deus nobis duo bona ꝓmiſerit: libertatẽ: & fœlicis terræ poſſeſſionẽ: aliud deo dante iã poſſidetis: aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus ſedemus chananeorũ: arcebitq; nos de cetero ꝓcedẽtes: neq; rex: neq; ciuitas: ſed neq; oẽs eorũ gentes. Exercitũ ergo præparamus: ad bellũ. non enĩ ſine labore nobis hæc terra cõcedit: ſed maximis eam prælĩis obtinebimus. Mittamus aũt exploratores qui huius terræ bona conſideret: & quæ uirtus in ea ſit habitantium. Ante oĩa uero unanimes ſimus: & deum q eſt ĩ oĩbus nobis adiutor: & pugnãdi ſocius honorem⁹. Hæc cum dixiſſet Moyſes: multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros: unum de unaquaq; tribu. Qui circum euntes omnẽ terrã chananeorũ a patribus circa ægyptum iacẽtib⁹ uſq; ad ciuitatẽ Emathin: ad mõtẽ libanum puene runt naturamq; terræ & incolarũ hoĩum cõſiderãtes ualidã reuerſi ſũt: quadragĩta dieb⁹ oẽ hoc opus explerẽt inſuper & fructus quos ꝓferebat illa terra portantes: eorũq; abũdãtiã & multitudinẽ bonorũ terram illam habere narrabãt & a uolũtate bellandi populũ ſuſpendebant metuẽtes ẽt ſuæ paupertatis inopiã: dicenteſq; flumina ĩpoſſibilia trãſituros: & eſſe mõtes ĩſuperabiles iter agẽtibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis: & ambitus eaꝝ grandi munimine roboratos. In Ebron aũt & gigantum prolẽ ſe iueniſſe dicebãt. Et exploratores q̃dẽ uidẽtes: q̃ cũctis quos ab egypto egrediẽtes

inſpexerant:maiores eſſent chananei.& ipſi tabuerunt:& multitudinem hoc credere cõpulerũt. Illi aũt ex his quæ audierant poſſeſſionẽ terræ illius difficilẽ ſibi iudicabãt:ſoluroq; cõcilio:cũ uxorib⁹ & filiis lugentes degebãt:tanquã eis deus nihil ope:ſed tantũ uerbo ꝓmitteret. Rurſũq; Moyſẽ increpabãt:& inclamabãt ei:eiuſq; fratri atq; põtifici:& peſſimã qdẽ licet cũ illorũ blaſphemiis habuerunt noctẽ. Mane uero cõcurrerunt ad eccleſiã deliberationẽ habẽtes:iterfecto Moyſe & aaraõ:ad ægyptũ denuo remeare. Vnus aũt exploratoꝝ Ieſus filius Naue de tribu effraim & calep de tribu iuda:metuentes in mediũ ꝓceſſerunt:tenebantq; multitudinẽ:confidere ſupplicãtes eã:& neq; deũ ſalſitatis argueret:neq; credere his quæ pro terrore nõ uere dicebãt de chananæis:ſed ſibi potius qui ad fœlicitatẽ & poſſeſſionẽ bonoꝝ eos decentius inuitarent:quãdo nec mõtiũ magnitudo:nec altitudo fluuiorũ:uirtutẽ colẽtibus effectum ꝑpediret:maxime cũ deus ſecuritatẽ ꝓbeat:& eoꝝ ꝓpugnator exiſtat. Pergamus ergo inquṅt ſimul ad hoſtes:nullã timoris ſuſpitionẽ habẽtes:ſed duci credite deo noſq; ſequimini quo uocamur. Et ille qdẽ dicẽtes hæc:nitebanṫ irã populi mitigare. Moyſes aũt & Aaron in terrã ꝓſtrati:rogabãt deũ non ꝓ ſalute ſua:ſed ut quieſcere ignorãtẽ faceret plebẽ:eorumq; ſedaret animos põtis heſitatõis paſſiõe turbatos. Aſtitit ergo & nubes:& iſtans ſupra tabernaculũ ſignificauit dei præſẽtiam. Moyſes uero iã cõfidens:in media aſtitit multitudine deũq; ꝓmotum pro eoꝝ ꝓcabatur iniuria:percepturoſq; fore ſuppliciũ:nõ quidem delicto dignum:ſed quale patres ꝓ correptiõe inferũt filiis. Cunq; tranſiſſent i tabernaculum coram deo pro futura eoꝝ perditione defleb ãt:cõmemorabãtq; populũ quæ paſſi ſunt ab eo:& quantis beneficiis participati: ingrati circa eum exiſterẽt:quãdo ẽt nunc exploratoꝝ terrore decepti:ſermones illoꝝ potius quã ꝓ miſſioẽs dei iudicarent ueriores:& ob hanc cãm nõ equidẽ perderet:oẽs:neq; eoꝝ exterminaret genus:qđ oĩbus hoĩbus potius apud ſe harẽt honoratũ:chananæoꝝ uero terra non eos eẽ potituros: neq; eius fœlicitate lætaturos:ſed ẽt ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta ãnis eſſe uicturos:& hanc pœnã eos ꝓ iniqtate ſoluturos filiis aũt ueſtris dicebat:deus terram datuꝝ ſe ꝓmiſit illoſq; participaturos bõis:& dominos eoꝝ fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipere. Cũ hæc itaq; Moyſes dei uoluntate dixiſſet: in triſtitiã & erũnã conuerſa ẽ multitudo:rogabãtq; Moyſen:ut ꝓpitium eis faceret deum:& a deſerto libertatis ꝑberet urbes. Ille aũt dicebat deũ huiuſmodi nõ habeṙ conſiliũ:neq; ſecũdũ leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eoꝝ:ſed habita deliberatiõe in eos ſentẽtiam protuliſſe. Nõ itaq; iudicãdũ ẽ oportere hæc diſcredi:ſi Moyſes cũ uir unus eẽt tantam militiam hominũ iraſcẽtiũ potuit mitigare:& ad mãſuetudinis uota reducere. Deus enĩ aſiſtens eĩ ſermonibus eius uinci multitudinẽ ꝓparauit:quippe cũ ſæpius inobediẽtes iutilem ſibimet inobedientiam fuiſſe cognouiſſẽt:in calamitatibus utiq; incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendũ ſibi de quibus cũq; populuſ audiret: & hoc nõ ſolũ tpe quo uixit:ſed etiam nunc eſt. Nullus enim eſt hæbreoꝝ q non tanquã ꝑſente eo:& caſtigãte ſi forte ſit moribus inconpoſitus obediat ſanctionibus eius:licet alios latere poſſit. Et alia quidem indicia ultra humanã uirtutem eius exiſtunt. Olim enĩ quidã trans euphratẽ fluuiũ habitantiũ:quatuor mẽſiũ itinere ueniẽtes ꝓ honorẽ noſtri ſacrificii cum multis piculis ſimul & ſũptibus:ſacrificãteſq; nõ ualuerũt immolationẽ participari:iterdicẽte hoc Moyſe qbuſlibet:qui nõ ſint noſtris legib⁹ eruditi:neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alii quidẽ nec ſacrificarunt:alii uero ſemiplene ſacrificãtes reliquerunt. alii aũt neq; initium ingrediẽdi in tẽplũ ualentes facere diſceſſerũt:obedire Moyſeos ꝓceptis potius quã ſuã uoluntatẽ facere ꝓponẽtes:& cũ ꝓhibentẽ ſe de talibus nõ metuerẽt:ſolã tamẽ conſciẽtiam formidarũt. Sic legiſlatio q̃ uidebatur dei:fecit illum uiꝝ melioꝝ ſua natura putari. Sed ẽt ãte tẽpus modicũ huius belli. Claudio romanis iperãte: Yſmaele apd nos exiſtẽte põtifice: cũ fames noſtrã regionẽ talis obtinuiſſet:ut quatuor dragmis uẽderet affiriũ:allata faria ad feſtiuitatem azimoꝝ in choris ſeptuagita qui modii quidem ſinguli ſunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terram inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram:quã etiã ſuper iniquitates hoĩbus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet admirari de his quæ tunc geſta ſunt:quando etiã nunc litteræ a Moyſe derelictæ:tantã uirtutem habent ut etiam inimici noſtri fateantur:quia is conſtituit rempublicam noſtram per Moyſen eiuſq; uirtutem:deus eſt. Sed de his quidẽ ut placuerit unicuiq; conſideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hæbreorum abſq; noticia moyſes contra chananeos geſtũ atq; deuictũ. CAP. .I

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

Aebræos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat etiã prohibẽte deo ad chananæos accedere. Non enim Moyſes ſermonibus acqeſcebãt obedire:ſed etiã præter illius uoluntatẽ ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes:illum qdem accuſabant ſuſpitionem habentes:eo ꝙ eorum negociaretur inopiam:& ut ſemp eiꝰ uiderentur egere ſolatio. Prælio uero aggreſſi ſunt chananæos:dicẽtes deũ nõ propter Moyſen eis auxiliari:ſed cõmuniter gẽti ſuæ ferre ſolatiũ propter maiores eorum ſuamq; uirtutem quorum ſemper prouidentiã habuiſſe uidebaṫ

& quō qui prius libertatem præbuiſſet:etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret: dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus præualere:licet uelit Moyſes deum ab eis alienare:omnibuſq; hoc expedire:ut ipſi ſui rectores eſſent:& non ab ægyptiorum iniuria digreſſi:Moyſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent:& ſecundum eius uoluntatem uiuerent:nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret: tanquam non omnes eſſent de genere Abraam: ſed unus eſſet his auctor omnium:cui deus omnia noſſe futura præberet:qui uiderentur ſapere ſi ei⁹ ſuperbiam contemnentes & deo credentes:obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat: & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerēt prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananæorum bella ſunt profecti: deum ducem exiſtimantes: & non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes:donec ſibi meliora fore decernerent. Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt. Illi autem eorum non expaueſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreorum multitudo eſt interempta. Reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt:ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt:& eo q; præter ſpem tantæ calamitati occubuiſſent: omnino deicti ſunt: & nihil utile decetero ſperabant: cogitantes q; hæc per dei iracundiam eueniſſent:accedentibus ad bellum contra eius uoluntatem Moyſes ergo uidens ſuos perditione compreſſos. & metuens ne uictoria confidētes inimici:& appetentes maiora ſuper eos accederent:iudicauit exercitū in deſertū procul a chananæis educere. Cūq; multitudo ei conſentiret:quæ utiq; cognouerat:q; ablq; præceptionib⁹ eius prouidentiæ preualere non poſſet:eleuato exercitu abiit in heremum:faciens eos ibi quieſcere:nec prius chananæos adire: donec ad hoc oportunum tempus a deo acciperet. Igitur quod in magno contigit exercitu:& præcipue apud eos qui in ærumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt:hoc etiam iudæis:euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia:& forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiecerent:inopia potius & ærumnis iraſcebantur:& aduerſus alterutros:& aduerſus ducem. Seditio enī talis:qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit: per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis periculum ſuſcepturos eripuit Moyſes:oblitus malorum: licet paulominus ab eis tuiſſet occiſus. Pro cuius precibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit:licet legiſlatorem ſuum contumeliis affeciſſent: & mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent:eripuit tamen eos:quando eis pro ſeditione ſua mala prouenire potuiſſent:niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet. Seditionem uero & quemadmodum poſtea Moyſes cōuerſatus eſt narrabo:prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra Moyſen & fratrē eius de ſacerdotio. CAPI. II.

CHore hæbreoq; ex genere nobilis:& abundans diuitiis:& lingua facilis:ac ad pſuadēdū plurimis idoneus:uidens Moyſen in maximo honore conſtitutū p inuidiā grauiter hoc ferebat:Nam cum eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus:& mordebat quaſi iuſtius eſſet:ut eam gloriā ipſe obtineret:q & ditior illo:& genere apud leuitas nō uideret eſſe deterior clamabatq; dicēs eſſe crudelē Moyſen:gloriāq; ſibimet occupaſſe:& hāc p calliditatem quæſiſſe ſub occaſione:quaſi uideret deū:& cōtra leges Aaron fratri ſacerdotiū dederit non cōi placito plebis:ſed ſuo iuditio:& ſup hæc modo tyrannico honores quibus uellet:impenderet. Sæuius autem eſſe dicebat:& ultra uiolentiā:qa leſionē:niteretur iferre latēter:quādo nō ſolū nolentibus:ſed neq; intelligentibus inſidias eius hoūbres auferre contenderet: qa cū ſcierint inquit hoies nō ſe poſſe uiolentia preualere:hanc quidem uolentes boni uideri non inferunt:doloſa tamen arte machinantur:quatenus deſideratum perueniant:ad effectum. His & ſimilibus ſuadebat plebi: quia utile foret ut dum adhuc huiuſmodi latere ſe crederent:punirent:nec ſinerent ad potiorem accedere cumulum ne manifeſte fierent inimici:adiiciebatq; dicens. Quam rationē reddere poterit Moyſes: ut Aaron & eius filiis daret ſacerdotium. Si enim ex tribu Leui deus honorē alicui præbēdū eſſe decreuit:ego hunc iuſtior ſum accipere genere quidē ipſo cōſiſtens quo Moyſes diuitus aūt & forma potentior. Si uero maior tribus queritur:dignū eſt ut Ruben tribus poti⁹ honoret:& hūc accipiāt Dathan:& Abyron & Falas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu:& potentes facultate pecuniaq;. Hæc itaq; Chore dicens:uolebat uideri quidē cōi utilitate prodeſſe:opere uero agebat ut honorem hunc in ſe populi ſuffragatione tranſferret. Et ille quidē hæc maliuole plebi cū doloſa dicebat eloquio procedente uero ſermone:paulatim ad multos & creſentibus adiutoribus:contra derogationē Aaron ois exercitus eſt agitatus. Erāt enim concordantes cum Chore ducenti & quinquaginta priores uiri:ſtudentes quatenus fratrem Moyſeos ſacerdotii iure priuarent:& p hoc eum exhonorarēt. Tūc itaq; populus:ut etiam Moyſen lapidaret agreſſus ē:& in eccleſiā iordinate & turbulēter cōueniebāt: & ante tabernaculū clamabāt oēs. Exeat tyrānus:& populus ab eius ſeruitio liberet:qui ſub occaſione dei uioléta mādata ꝓcepit. Dicebāt enī. Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futuq; eligeret: digniſſimum ad hunc honorē ꝓueheret & nō eū multis iferiorem daret & ſi decreuiſſet hunc Aaron dari corā populo faceret:& nō in fratris hoc poteſtate reliqueret. Moyſes ergo cū derogationē Chore iam ex multo ꝓlixet:etiam irritatū populū nō expauit:ſed confidēs rebus quas fideli deuotione tractabat: & ſciens fratrē dei uoluntate ſacerdotiū:& non ſuo munere meruiſſe ad

concilium uenit:& multitudini quidem nihil omnino locutus eſt: ad Chore autem clamans: cum eſſet dexter etiam in aliis:& ad loquendum nimis ingenioſus: mihi inquit o Chore & tu: & unuſquiſque horum:oſtendebat autem ducentos & quinquaginta uiros:honore digni eſſe uidemini:& totum exercitum huiuſmodi honore non priuo:licet non habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates exiſtunt Igitur ſacerdotium Aaron non eo quot diuitiis præcellat:cum tu ambos nos pecuniarum multitudine uidearis ſuperare neq; propter genus: quando commune nobis hoc fecit deus:eundem progenitorem dans nobis:neq; propter fraternum amorem: quot iuſtius alter habere potuiſſet:ego hoc contuli fratri. Nam ſi non cogitarem de dei legibus:hunc honorem mihi potius præbuiſſem:quando plus mihi ego ſum uicinus quã alter: & mihi magis quã alteri familiaris exiſto:neque ſapiens conſilium erat memet periculis ſubdere:& alii ex tali cauſa fœlicitatis dona conferre. Sed a malitia ego ſum remotus:deus uero ſe contemni non deſpexit:neq; uos ignorare uoluit:ſed hoc facientes ei præſtatis:& ipſe eligens ſacerdotem futurum ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit. Non enim Aaron gratia mea hoc:ſed iudicio diuino, ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum:ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus:ſi uolentes accepiſſe iudicamur:cum ſit impium:honorem quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerſo tempore ſecuritatem promittente deo contemnere. Sed & nunc iterum probare uult eum qui pro uobis ei debeat hoſtias immolare:& præſul pietatis exiſtere. Incongruum nanq; eſt o Chore ut quilibet appetens honorem:deo hunc prebendi cui uoluerit auferat poteſtatem. Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite:mane uero omnes qui ſacerdotium quæritis thuribula ſingula portantes a ueſtris domibus cũ thymiamate & igne uenite. Sed & tu Chore cede deo iudicium:& in his eius expecta ſententiam & nõ temetipſum deo uelis facere meliorem:ſed potius ad eſto:de hoc honore taliter iudicandus:necnõ & Abiron arbitror intereſſe iudicandum cum & eiuſdem ſit generis:& in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari: conueniente ſq; pariter coram omni populo incenſum facite:& cuiuſcunq; ueſtrum ſacrificium ſuaue iudicauerit deus:hic uobis ordinabitur ſacerdos:& ita derogatione fraterna tanquam ei honorẽ ſacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc Moyſe dicente:& a turba:& a ſua ſuſpitiõe multitudo ceſſauit & laudauerunt cuncti quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc ſi quidem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia:ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantium:eratq; populus conturbatus:cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum:& alii delectabantur:ſi Moyſes malignus oſtenderetur:ſapiẽtes uero ſi huiuſmodi ſeditione liberarentur. Metuebant enim:ne procedẽte turba ordinator eorum diſciplinæ; potius deperiret. Omne ſiquidem uulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis q in poteſtate ſunt conſtituti:ad ea quæ forte placuerunt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat. Moyſes autem miſſis ad Dathan & Abiron miniſtris:eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent:nec uelle dicerent Moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcente ſuccumbere:audiens hæc ab eis Moyſes ſequi ſe maiores natu præcipiens:ibat ad Dathan & Abiron:nec indignum eſſe putabat ad ſuperos accedere. Illi uero nihil contradicentes ſecuti ſunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes Moyſen cum nobilibus populi ad ſe uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ Moyſes eſſet acturus: erantque circa eos conſtituti famuli:ut ſi uellet aliquam uiolentiam Moyſes facere:uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum:manus ad cælos tendens:multumque clamans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli & terræ: & maris:tu enim mihi meorum actuum fideliſſimus teſtis exiſtis:quomodo omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus præbuiſti obuiam miſericordiam: in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hæbreorum:eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nanque nec quod agitatur:nec quod cogitatur abſconſum eſt & ideo neque comprimis ueritatem:ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu noſti certiſſime: non auditu cognoſcens: ſed uiſu his quæ facta ſunt tunc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur: te teſtem mihi præcor exiſtere. Et ego uitam ſimplicem habens:mea quidem uoluntate tua uero uirtute: hanc mihi Raguel relinquente ſocero:bonorum illorum adeptionem deferentes:me ipſum tradidi pro iſtorum ærumnis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro ſalute maximos labores toleraui:omnique periculo me pro eis ſubieci. Nunc uero quoniam ut malignus in ſuſpitione ſum uiris:quorum uita meo labore ſubſiſtit: tu qui mihi locutus es in monte Syna & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti: & inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti: & iuſſiſti ad Aegyptum properare: & tuam uoluntatem his innoteſcere: qui ægyptiorum mouiſti fœlicitatem: & a ſeruitute his præbuiſti refugium: mihique poteſtatem Pharaonis paruulam demonſtraſti: & in terram neſcientibus itinera nobis pelagus conuerſti permixtumque mare ægyptiorum necibus conturbaſti qui nudis armorum munimina contuliſti:qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti: potumque nobis ex lapidibus produxiſti: qui a terrænis cibis inopes:maritimis ſatiaſti: qui etiam cibum celeſtem præbuiſti primitus non inſpectum:qui legum modum condidiſti:& ordinem noſtræ reipu-

blicæ demonſtraſti:ueni domine omniũ iudex & teſtis meus:ad quem ſuffragia ulla non redimũt: tu noſti q̃ nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionem conuerſatus ſum qui nũc inextraneas meorum ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanquam te non iubente:ſed mea potius uoluntate ſacerdotiũ Aaron dederim: oſtende nunc:quia omnia tua prouidentia gubernant & nihil fortuitu:ſed tuæ uoluntatis interpoſitione proueniũt ad effectũ:& qũo geris ſollicitudinem generis hebræor̃:uidica in Abiron & Dathan:q de inſenſibilitate te contemnũt:quaſi mea uideãt arte compreſſi. Fac itaq; ſuper eos apertum iudicium prouenire:ita contra tuam gloriam ſæuientium:non eos cõi modo faciens tranſire de uita:nec humana lege morientes:ſæculo præſenti facias recedere:ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eor̃ terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq; doctrina cunctor̃ ſic eos caſtigabis:qui talia de te non bene ſuſpicant:ſic ego miniſter p̃ceptor̃ tuor̃ fidelis oĩb⁹ apparebo. Si aũt uere contra me derogaſſe noſcunt:illos qdem ĩnoxios ab omni leſione ſeruato:me cem uero quam illis optaui facito meam: & pœnam ab eo exige qui tuam uoluit nocere plebem:ut decetero pax concordiaq; ſuccedat. Sana multitudinem tuis preceptis obedientem:illeſam cuſtodiens eam:& a pœna peccati huius exortem. Tu ſiquidem noſti:quoniam iuſtum non eſt ſuppliciũ p̃ eor̃ malicia cõiter ſuſtinere cunctos iſrahelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente:repẽte terra commota eſt:& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit:grauiq; & duriſſimo ſtrepitu:per eorum tabernaculum concitato:terra ſciſſa eſt:& omnia quæ erant illis gratiſſima:in ea ſunt prorſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere:mox apertio terræ ſuper eos reducta eſt:& ita reintegrata:quaſi nihil hor̃ quæ prædicta fũt factũ eſſe uideret inſpicientibus. Et illi ita perierũt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidem illorum dolebant non ſolum calamitatem quæ digna gemitu uideret:ſed etiam p̃ximitatis affecti. Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euentus iudicii certos fecit:& decernẽtes:quia ueluti erratici deperiſſent:qui fuerant cum Dathan:de eor̃ nece non contriſtabant. Igitur Moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio contendebant ad ſacerdotum probationem:ut ſcirent cui⁹ ſacrificium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdotem. Conuenientibus autem ducẽtis quinquaginta uiris:qui & propter pat̃ uirtutem honorabant a populo:& propter ſuam illos etiam tranſcendebant:proceſſerunt quoq; Aaron & Chore:& ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulſit:quantum nullus opifex uidit:nec de terra prolatus:uel concurſione fluctuũ:aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa ſpõte aliquando uiſus eſt exilire:ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus:quo ueniente ſuper eos cũcti ducenti quinquaginta extincti ſunt:& Chore ſimul:ita ut nec corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autem liberatus eſt Aaron nihil ex igne læſus:qui utiq; a deo uidebatur electus. Moyſes igitur his pereuntibus:uolens pœnam eorum reſeruari memoriæ:& futuros agnoſcere:iuſſit Eleazarum filium Aaron thuribula eorum circa altare æneum collocare: ut in memoriam eſſent futuro generi: quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutem dei ſe poſſe deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moyſeos ſacerdotium ſe habere credebat:ſed dei iudicio pateſacto:cum filiis firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamen neque ita ceſſauit:ſed multo magis augebatur:& crudelius accreſcebat:erat tumultus ualde deterior:& nunquam hoc malum finiri putabatur:ſed longo tempore permanere. Homines nanque iam nihil præter dei prouidentiam geri credentes:& hæc abſq; dei gratia circa Moyſen geſta minime iudicantes:culpabant Moyſen:eo q̃ tanta ira dei non tam propter iniuſticiam punitorum:quam propter fauorem Moyſi proruperit. Illos enim periſſe dicebant: nihil delinquentes niſi q̃ circa dei religionem ſtudium haberent:Moyſen uero in interitu talium uirorum & omnium optimor̃ populum deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret:nullumq; alium ad hoc ulterius promoueri:cũ priores uideret ita periſſe. Super hæc etiam & a cognatis extinctorum ſupplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria Moyſeos minueretur:hoc enim ad ſuã cautelã accidere iudicabant. Moyſes autem diu in tumultu populũ conſtitutũ patienter audiebat:metuẽſq; ne quid iterum ſeditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in eccleſiam congregauit multitudinem:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero ſolum principibus tribuũ prædixit:ut noĩa tribuũ ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium dicebat habitur̃ in cuius uirga deus indicium gloriæ deſignaſſet. Portauerũt ergo omnes alii uirgas:& Aaron ſcribens in uirga ſua tribũ Leui:eaq; Moyſes in tabernaculo dei collocauit. Altera uero die protulit uirgas:erant enim cognitæ. Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſignaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem in quo ſchemate eas moyſes accepit: in eo permanſiſſe uidebant:de Aaron autem uirga germen & ramos ortos:& fructum ſpecioſum amigdale ex eo ligno proceſſiſſe mirabantur. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionem:& licet aliquod fuiſſet odium circa Moyſen & Aaron:linquentes hoc continuo:miratiq; cœperunt in illis dei iudicium & decetero placito diuino fauentes. ſinebant Aaron pontificatum habere. Ille ſiquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hæbreorum itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū Moyſes ſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte Mariæ & Aaron primi ſacerdotis dominici:cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. CAPI. .III.

IGitur Moyſes leuitarum tribum ſeruiturā deo .a ꝑlijs & malitia ſegregauit:ne pp inopiam aut quæſtum neceſſarium ad uitam præſentem eſſent circa ſacrificia negligētes iuſſitq; ut deū ſecundū dei uolūtatē chananæā optinerent hebræi: leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent: ſed & terrā ante muros duorum miliū cubitoꝝ ad eos ptinere deſcripſit. Sup hæc aūt & populū cōſtituit ānoꝝ fructuum decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere. Hæc enim ſūt quæ accepit hæc tribus a populo. Necceſſarium aūt iudicauit ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſint propria declarare. Quadragintaocto qdē ciuitatū: nedecim ex eis leuitis cedere precepit:& decimaꝝ quas a populo per ānū accipiunt decimas eis diuidi inſuper etiam primitias omnium frugum:de terra naſcentium:deo populum iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quadrupedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſciturſi maſculus ſit immolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorum: uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges:dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quinque ſiclos. Sunt autem eis primitie etiam tonſionis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur. Si quis eorum uouerit quos nazaræos appellāt comam nutrire:& uino non utiſi dum capillos ſuos dedicāt propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo:quod ſignificat: munus:mulier quidem triginta ſiclos uir autem quinquaginta. De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerint iudicare:ſed etiam his qui domibus immolant epulationis cauſa non religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachium pecoris. Et ſacerdotib⁹ quidem Moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit:omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit: & ſeruos & filios: & mulieres:abſque hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis. Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc Moyſes conſtituiſſet:ſurgēs cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit:& legatos ad regem idumeorum miſit:poſcens uiam ſibi concedi:quam ſe confidebat accipere:& illum cum nihil lederetur ſine dubitatione præbere. Neceſſaria nanque exercituí ſe miniſtrare dicebat:& aquæ precium eos iubebat accipere. Ille uero his quæ Moyſes petebat non conſentiens neq; uiam cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uiolenter præſumerent. Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaque ſororem eius Mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet annum ex quo ægyptum dereliquit:decimi xanthici menſis initio ſecundum lunam:ſepelieruntq; eā publice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur Sin:& poſt triginta dies a fletu populum Moyſes hoc modo:purgauit. Vitulam fœminam aratro & cultura inexpertam:totamque rubeam paululum ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex immolauit:& eius ſanguine ſepties digito aſperſi tabernaculum dei:deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atque uiſceribus:lignum cedrinum in medium ignem miſerunt:& hyſopum & lanam coccineam:colligenſq; omnē cinerē uitule mir mundus:poſuit in locum puriſſimum. Hi ergo qui morte polluti erant:paululū i fontē cineris mittētes & hyſopum baptizantes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum:erant i reliquo mundi. Hoc etiam uenturos ad promiſſam ſortem ſeruare præcepit. poſtq; uero ꝑpter luctū ſororis i exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum per deſertum & per arabiam:uenitq; ad locū quem arabes metropolim ſuam putant:primo quidem Archim nominatū:qui nunc Petra uocitat. Hic itaq; cum eſſet excelſus mons:aſcendens in eum Aaron Moyſe ſibi manifeſtante quia moritur⁹ eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus:exutus pontificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pontificatus uenit:& mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta:cum uixiſſet annis tribus &.xx:& centum. Defunctus autem eſt ſecunda luna initio menſis qui uocatur apud athenienſes hecatombæon apud macedones autem lochis:apud hebræos uero ſedebat apud romāos nūcupat auguſtus. Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodū cōmiſerūt Seon & Ogreges amorreoꝝ bellū: uicitq; eos Moyſes & filii iſrahel terras eoꝝ & ciuitates tenētes & hæreditate poſſidentes. CAPI. IIII.

SVmens igitur Moyſes exinde exercitum uenit ad fluuiū Arnon:qui de mōtib⁹ arabiæ deſcendens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum aſfaltiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem. Hæc autem terra eſt fructifera:& hoīum multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad Seon itaq; regem illius regionis Moyſes miſit:populo uiā petēs ut ſœderib⁹ qbus:uellet ille crederet factis:q; i nullo lederētur: neq; terra:neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur:ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendenda ſicut illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans propriū armauit exercitum:ut hebræos Arnon fluuiū tranſire prohiberet. Tunc Moyſes uidens hoſtiliter Amoreum inſiſtere:non paſſus ut hebræis per inertiam p;oueniret

inopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut prævaleret aduerſus Seon:conſuluit deum:ſi eum pugnare permitteret.cũq; deus victoriam promiſiſſet:fiducialiter ipſe ad certamen uenit. & exercitum totum exacuit:dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros: quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta:ſummentes arma ad prælia repente profecti ſunt. Amor reus itaque inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis:ipſe quidem obſtupuit hebræos: exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primam ergo congreſſionem non tollerantes:nec ſuſtinere hebræos ualentes in fugam conuerſi ſunt:hæc ſibi potius pro ſalute quam pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis Hebræi nanque dum eos:fuga declinare reſpicerent inſiſtebant:& irrumpentes eorum aciem: eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates: hebræi uero perſequentes nequaquam fatigabantur: quando & ad labores præparati: & uti fundibulis experti:& in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent:fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quando etiam fugientes uulneribus uexabantur: laborabantque potius propter ſitim quam propter pugnam. Erat.n.tẽpus eſtatis. Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium concurrerẽt fugientes circundantes eos .Hebræi percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt:ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extingueretur. Hebræi uero mortuos ſpoliabant: prædamque ſummebant:multamque copiam habuerunt ex illa terra: cum eſſet adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimẽtum pugnæ:cum omnes pariter deperiſſent. A morreos.ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti:nec opere neceſſario boni quorum hebræi terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus:quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locum Arnus quidem a meridiana parte circundat. Iaboch ſeptentrionis circuit latus qui in Iordanis fluuium deſcendens illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis:Iordanis ripa concludi. Cum ergo res ille ita conſiſterent: iſrahelitis inſtabat Og galadene & galanitidis rex:ducens exercitum copioſum:& feſtinans tanquam ſolacium amico Seon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cum hebræis: putans ſe prævalere:eorumque uirtutem experimento cognoſcere. Cumque fuiſſet ſpe ſua deceptus & ipſe bello mortuus & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moyſes autem Iaboch fluuium tranſiens regnũ Og regis perambulabat:ciuitates deſtruens:& omnes habitatores eius occidẽs:qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ :magnitudine præcellebat. Og igitur regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat:qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis:ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti:qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabbatha regni ammanitidum factũ ex ferro:quatuor cubitorum latitudinem habentem longitudinem duplicem:& uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hebræis rerum fiducia eſt conceſſa:ſed etiam in futuro eis cauſa bonorum moriens eſt effectus. Nam urbes ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædamque copioſam & ſeorſum ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

De Balach Moabitarum rege :ſeu de balaam propheta cuius aſina humana loquela uſa eſt: qui poſt benedictiones quibus benedixit filiis iſrahel conſilium dedit balach qualiter ſeduceret populũ p mulieres madianitas:& de ultione quæ ſecuta eſt:& ſeductos hebræos:& ſeductores madianitas & ubi Moyſes Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. CAPI. .V.

MOyſes itaque caſtrametatus:deduxit exercitũ ad Iordanem circa magna campeſtria contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atq; balſamum quæ ſolet ferre copioſe. Cœperunt autem proni eſſe iſrahelite:& deſiderium habere bellandi. Porro Moyſes cum paucis diebus deo pacificas:hoſtias immolaſſent populumq; epulari feciſſet partem quãdam armatorũ miſit:qui terrã madianitarũ explorarent:& eorũ patrias obſiderent. Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach moabitarum rex cum amicitias paternas haberet:atque ſocietatem circa madianitas:& iſrahelitas uideret tãto cremento proficere: etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus. Denique non credebat terram aliam hebræos querere niſi ſuam: cum promiſiſſet utique deus chananæam illos fore poſſeſſuros:uelociterque ſtuduit amicos de hac re ſuis temptare ſermonibus:& pugnare quidem ipſe in ſœlicitate conſtitutus:contra illos qui obſtringerẽt ærũniſ non iudicauit:ſed phibere magis eos:ne potiores efficerẽt deliberauitq; legationem p eis ad madianitas primus deſtinare. At illi dum eſſent qdam ab euſrate propheta pclarus illoꝝ tẽporum:uiſq; nimis:amicus ad hunc miſerũt cũ legatis Balach uiros de ſuis fide digniſſimos:rogantes ut ueniret ille propheta: q̃tenus p perditione iſrahelitarũ maledictiões efficeret. Qui ueniẽtes legatos ſuſcepit:& largitatẽ eis hoſpitalitatis exhibuit Cũq; cenaſſet:dei uoluntatẽ cõſuluit:qui forent de quibus Madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet:ad legatos rediit:deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea

quæ ab eo requirerent: ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter uerit atis eloquium perduxiſſ: t:exercitumque pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe nimis deo amabilem:ſuadebatque eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicitias ſuas ab iſrahelitarum gente ſuſpenderent. Cunque hæc dixiſſet:legatos dimiſit. Madianitæ uero Balach uehementer inſiſtente:& preces maximas offerente: miſerunt iterum ad Balaam. Tunc ille ſtudens aliquid ultris illis præſtare:denuo conſuluit deum. Qui uolens eum rem experimento probare:iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iuſſiſſe: cum legatis mox ibat:Angelo ſancto occurrente ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco:quierat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua Balaam ſedebat intelligens ſpiritum diuinum eſſe: declinauit Balaam ad unam maceriam: non ſentiens plagas. quas ei Balaam inferrebat: dum percuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus inſiſteret.aſina percuſſa uoluntate dei:uocem loquentis emiſit: Balaam accuſans uelut iniuſtum: quia dum prioribus miniſteriis mihil quod de ea quæreretur haberet:tunc ei plagas inferret:non intelligens:quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cunque Balaam humana loquente aſina perturbaretur: palam etiam Angelus apparuit eumque increpare de plagis aſinæ cepit: tanquam non eſſet hæc culpa iumenti ſed ꝙ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur: Metuens autem Balaam:ſtuduit remeare: ſed deus eum conſortauit ut iret: præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret:hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad Balach. Rege uero recenter ualde eum ſuſcipiente:petebat ut ductus ad quendam montium:conſideraret quemadmodum hebræorum exercitus eſſet conſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio in montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere:aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta. Videnſque eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidem tauros & arietes adduci iuberet: Cunque rex celerime miniſtraret:ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto cepit e diuerſo benedicere dicens. Hic populus fœlix:cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum:eritque eius auxiliator in omnibus:& præſulem: prouidentia ſua ei cõcedit:ita ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima. & ab omni malitia ſegregata. Hæc itaque & uos inquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente: & ubicunque fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uos ipſe miſit obtinebitis:ſeruituram ſemper filiis ueſtris:quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare:& ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atque beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananæorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum. Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilabitur: & in omnes terras ſicut nec in celo numerus eſt ſtellarum. Et cum tanti fueritis:nec ubertatem uobis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atque potentiam in bello largietur: & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præſtabitur:cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua ſunt. Talia quidem ille ſua ſacratione proferrebat: cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpiritu uinceretur. Balach autem contriſtato & proclamante:eo ꝙ pacta traſcenderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus:& cum ueniſſet pro maledictione hoſtium:eos dicaret:& beatiores omnium hominum oſtenderet:ait ad eum Balaam. O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe:de talibus quicquam dicere ſeu tacere: quando dum nos ſpiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: qũo tu & Madianitæ ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:ꝓpterea ueni:fuitque mihi uotiuum: in nullo tuum deſiderium uiolare. Sed melior deus: eſt horum quam quæ ego tibi præſtare credebar. Nimis enim inſani ſunt:qui præſentiam humanarum rerum apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt: quatenus non ea quæ diuinitas dictat edicant:ſed magis illius uiolentiam faciant uoluntati. Ego ſiquidem hunc exercitum neque laudare propoſui:nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus ſit aperire:ſed deus propicius eis exiſtens:& feſtinans eis fœlicem uitam gloriamq; prebere perpetuam:hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & Madianitis preſtare: quorum preces repellere me nimis indecens eſt:ueni rurſus erigamus aras alias:& ſacrificia proxima prioribus celebremus:ſi forte flectere potero deum:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cumque Balach fieri permiſiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaquam diuinitas ut iſraelitas malediceret annuiſſet:cadens pronus in terram:prædicebat regibus affuturas paſſiones & quæcunque ciuitatibus erant euentura eximiis: quarum aliquas quidem nec habitari contingeret.

Quæ etiam facta ſunt: dum hæc temporibus priſcis per terram: ſiue per mare uſque ad memoriam meam hominibus euenirent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint: qualem ille prædixit:quilibet coniicere poteſt:quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo ꝙ non maledicti eſſent Iſrahelitæ:remiſit Balaam:nullo honore re-

muneratum. Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratis ueniens: & Balach principibuſque Madianitarum uale dicens ait. O balach & Madianitæ præſentes: oportet me hæc & præter uoluntatem dei præſtare uobis. Hebræorum quidem genus nulla peſtis penitus apprehendit: nec bellum nec aliqua neceſſitas: nec ſterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos ueſſania corrumpit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamque permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca: & ad modicum tempus: quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: q̃ pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdam uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſideratis: quod imperantibus: ſi hæc quæ moneo feceritis: filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines: quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpicientium propter pulchritudinis honeſtatem: circa exercitum eorum proxime deſtinate: & ſupplicantibus eorum iuuenibus: ut earum amplexibus miſceantur præcipites: quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint: deſerant rogantibuſque manere eas: non primitus audiant: quam eos patrias leges relinquere iubeant: ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis: & Madianitarum atque Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cũq; hæc ille dixiſſet: abſceſſit. Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monerat: hebræorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia uenientes: rogabant quatenus earum pulchritudine frueretur: nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis: obligantes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet: eos illæ cepere deſerere. Dumque illos anguſtia de mulierum diſceſſione crudeliter iunaſiſſet: uberrimis fletibus exorabant: ne eos illæ deſererent: ſed futuras uxores & dominas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant. Hæc autem cum iuriiurandi religione firmabant: deumque mediatorem in promiſſione faciebant flentes: & undique ſe metipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus. Illæ uero dum eos ſeruitute iam captos eſſe cognoſcerent & omni uinculo fœdæ conſuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt: & magna poſſeſſio bonorum parentum atque domeſticorum ſauor & dilectio: nihilque horum egentes: uenimus ad ueſtrum eloquium: nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes: ueſtram nobilitatem adiuimus: ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes: honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem: & noſtro contriſtari diſceſſu: neque nos ueſtras preces abiicimus: ſed tantummodo fidem uolumus ſauoris ueſtri percipere: per quam nos credere digniſſimum iudicamus: ut ueſtram conuerſationem uidentes: uxores eſſe poſſumus. Formidamus & enim: nedum fuentis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti: deinceps contumeliis affectas: ad parentes non proprios remittatis. Rogantibus autem illis: & ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus: & ob amorem in nullo contradicentibus: dixerunt illæ. Quomodo hæc quidem uobis placent: moribus & uita utimini: ut ab omnibus alienati populis ſitis: ita ut etiam cibos proprios habeatis: & pocula cum nullo communia: neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum: etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos illud ueſtri fauoris: niſi eoſdem deos quos uos adoretis: nulluſque culpabit uos: ſi terræ ad quam ueniſtis: eius collatis & numina: cum dii noſtri ſint communes omnibus: ueſter uero in nullo ſit talis: dicebantque eis. ut aut quæ eſſent omnium ea facerent: ut aliam quererent terram: in qua poſſent legibus propriis conuerſari. Illi autem amore earum deuicti: optima illas dicere iudicantes: & ſemetipſos tradere uoluptatibus earum: patria iura tranſgreſſi ſunt: deoſque plurimos iam putantes: immolare eis lege prouinciæ proponentes: cibis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſurgebant: ita ut etiam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem: & ſeditio priore multo peior incideret: cum omnino ſolennitates iam propriæ deperirent. Nam dum ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos: eos uberius appetebant. Sed & ſi qui priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erant: cum eis uitio ſubiacebant. Denique. Samarias princeps tribus Simeon: dum haberet: Chorami madianitidem mulierem: ducis cuiuſdam filiam: uiri inter illos ualde potentis: uxore iubente ante ſolennitates moſaycas quod illam magis delectaret: effecit: non immolando lege patria: ſed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur: Moyſes metuens ne quid peius accideret: congregans populum in eccleſiam nullum equidem nominatim culpauit: nolens quemquam deſperatione deiicere: qa dum laterẽt poterant pœnitere. Dicebant aũt: quomodo non agerent digna ſe: aut ſuis partibus oportuna: dum libidinem deo preponerent: & ei placentia uiolarent: oportere tamen: ut dum adhuc bene eis eſſet: reuerterentur ad fortitudinem: arbitrantes non ad uim inferẽdam leges eſſe poſitas: ſed ad concupiſcẽtiam repellendam. Super hæc adiiciebat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo: nunc conſtituti inter bona tanta peccarẽt: & rerum quas adepti fuerant per indigentiam tempore ubertatis amitterẽt. Et ille quidem hæc dicẽs: conabatur emendare iuuenculos: & ad pœnitentiam eorum quæ geſſerant reuocare. Poſt quẽ ſurgens Samarias: ait. Tu quidem Moyſes utere legibus quas poſuiſti: ex ipſa conſuetudine eis firmitatem: attribuẽs: & quomodo iam frequenter caſtigaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur: me in his

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquam hactenus ſub figmento legum dei: quam iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum: auferendo nobis deſiderium: & proprium uiuendi arbitrium: quod eſt liberorum & dominum non habentium. Itaque crudelior circa hæbreos ut ſolus eris ægyptiorum: caſtigare nos uolens: & ſecundum leges tibi placitas ſingulorum uoluntates aſtringere. Sed multo iuſtius eſt: ut tu potius puniaris: quando ea quæ omnibus indubitanter bene ſe habere uidentur: ſolus exterminare contendis: & contra omnium placita tuam ualere ſententiam. Mulierem itaque peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor. A me enim audies meos actus ſicut a libero. Non enim latere propoſui: nec pro me alter delator erit. Et ſacrificaui diis: quibus ſacrificandum non iudicatis iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere ueritatem: & non uelut ſub tyranno uiuere & omnem ſpem ſemper ex unius conuerſatione pendere. Dum hæc autem Samarias de his quæ ipſe: & alii male geſſerant edixiſſet: populus equidem quieſcebat formidine futurorum legiſlatorem intendens: nolentem illius ſuperbiam ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarent: & in his quidem dimiſere conuentum: ſed cauſa mali potius augebatur. Cumque Samarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet: Phines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum & dignitate patris tranſcendens coetaneos uniuerſos: Eleazari ſacerdotis filios & fratres: Moyſeos nepos: dolens in his quæ geſſerat Samarias: & antequam per licentiam fortior efficeretur iniuria: opere uolens ultionem inferre: & iniquitatem ne creſceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur: animo ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt: ut non prius decertare quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum Samariæ ueniens: ipſum euaginato gladio & Chorami ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & Phines imitatores eſſe uidebantur: perhibebant eos qui in culpa Samariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem inique gerentium horum uirtute perempti ſunt: omneſque peſtilentia perierunt: deo illis poſt hæc imittente languorem: & quicunque eorum cognati fuerant: & cum prohibere deberent: magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaque ex eorum cetibus: non minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaque cauſa exaggeratus Moyſes ad interitū Madianitarum miſit exercitum: de quorum prælio poſt paululum edicemus: narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtum nanque eſt legiſlatoris uoluntatem: nequaquam in hoc ſine laude tranſire. Balaam enim qui peritus fuerat a Madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non prætulit: ſed conſilium dedit: quo hoſtes utentes: hæbreorum populum pene conſumerent: Moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba deſcribens: cum poſſet huius gloriam propriam facere: quando nullus qui mendacium probans argueret teſtis extaret. Illi nanque teſtimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidem ſi uoluerint quicunque conſiderent. Moyſes itaque pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum miſit exercitum ex una quaq; tribu: duodecim milia uiros eligens: quorum ducem ſtatuit Phines: cuius fecimus pauloante memoriam: qui leges cuſtodiuit hæbraicas: & Zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianitæ uero uidētes exercitum contra ſe uenire & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat: congregantes prouinciæ multitudinem expectabant hoſtes: & undique muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta: Madianitarum cecidit multitudo quæ computari non poſſet: numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinque pariter ſunt perempti: quorum nomina erant Och: & Sur Obet: & Huir: Quintus uero rex eſt Arach: de cuius cognomine ciuitas in terra arabum conſtituta: hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis Arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras. Hoſtibus igitur effugatis: hæbrei eorum tenuere prouianciam: multamq; ſumentes prædam: & poſſeſſores cum mulieribus perimentes: ſolas uirgines reliquerūt. Hoc enim Moyſes dici Phines iuſſerat. Qui reuerſus: incolumen reduxit exercitum: & prædam ualde copioſam: ideſt boues quinquaginta duo milia: & ſexaginta ſeptem: aſinos autem ſexaginta milia: auri uero & argenti uaſa innumeræ multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines: quaſi triginta milia. Moyſes itaque diuiſa in duas partes præda: alterius quidem quinquageſimam partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus: leuitis autem alterius quinquageſimam: reliquam uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantque decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaque triſticia eorum uoluptates impediebat. Moyſes igitur cum eſſet ſenex: Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit: ad prophetias: & ad militiæ principatum: ſicubi neceſſarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Ioſue autem omni doctrina legum: diuiniſque miniſteriis Moyſe dicente erat inſtructus. Inter hæc duæ tribus: Gad: & Ruben: & manaſſe dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune conſilium: rogabant Moxſen: ut eis præcipue Amorream concederet: quæ paſcuis optima uidebatur. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananæorum pugnam: & occaſionem honeſtam quaſi pro paſcuarum diligētia requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpem occaſionem timoris adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore delicate uiuere: dum omnes adhuc in ærumna conſiſterēt: &

terram ideo peterent obtinere:ne decetero cum eis laborarent:quibus terram traditurum ſe deus promiſerat.trans Iordanem & aduerſas gentes interempturum.Illi ergo conſpiciētes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum: reſpondentes ſatiſfaciebant non pro timore periculorum neque propter laboris defectum hoc petere:ſed ut prædam in oportunis conſtituētes locis:expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent:dicebantq; ſe præparatos:ut dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & uxorum & facultatis ſuæ:ubiq; cum exercitu properarent.Porro Moyſi dum iſte ſermo placuiſſet:uocans eleazarum ſacerdotem & Ieſum:& ad ultimum uniuerſos:conceſſit eis Amorream:ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis:donec omnia complerentur.Accipientes itaq; iſta conditione prouinciam:& ciuitates fortiſſimas poſſidentes filios & coniuges:& alia quæcunq; poterāt circuneuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt.Edificauit autem & Moyſes decem ciuitates: quæ in numero quadragintanouem forent:quarum tres diſtribuit:ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent: & tempus fugæ conſtituit habentes poteſtatem ſcilicet perempti cognati occidere homicidam:ſi eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat ſueniſſent: quod nulli alii permiſſum eſt perpetrare.Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt:Boſor quidem in arabiæ finibus: Arimnan autem in terra galaditorum:galalim uero in bataltidem regionem. Cunque etiam chananæorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum Moyſes fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. Moyſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus Manaſſe:& dicentibus uirum inſignem in tribu ſua fuiſſe defunctum nomine Orophatim:& filios quidem maſculos nō reliquiſſe ſed filias:& conſulentibus ſi earum fuiſſet hæreditas:ait ſiquidem aliquos de tribu ſua ducerent:cum hereditate ad eos irēt:ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuſcuiuſq; hereditatem in propria tribu conſtituit.

Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis: & quemadmodum ab hominibus eſt ablatus. CAPI. VI.

CVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerentur:Moyſes Congregans ad Iordanē:ubi nunc ciuitas eſt Abilal:locuſq; palmarum conuentum: uniuerſo populo ita locutus eſt.O uiri cōmilitones:& ſicut deo placuit calamitatis longe participes:cētum uiginti annis ſenectute cōfectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his quæ gerēda ſunt trans Iordanē:iam nō ero ueſter adiutor:neq; pugnabo uobiſcum:a deo phibitus.Iuſtum igitur credidi neque nunc meam deponere pro ueſtra fœlicitate curam:ſed propriam iudicare ueſtræ ubertatis adoptionem:& memoriam meam in abundantia bonorum referre ueſtrorum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos fœlices eritis: ueſtris filiis bonorum ueſtrorum relicturi poſſeſſionem ab hac uita diſcedo:dignuſque ſum:ut mihi fides habeatur:& propter priſtinas uirtutes & eo:quod animæ ad uitæ huius terminum uenientes:cum omni loquantur integritate. O filii Iſrahel cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc diſtribuere:& auferre in ſe delinquentibus poteſt:cui uos exhibētes quales uos ipſe uult eſſe:ſimul & ego uoluntatem eius ſciens:aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi:& omnibus mutabiles aut fœlices:ſi ex illius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nanque bonorum quam nunc tenetis:firma manebit:& præſentium rerum celerrimam ſecuritatem habebitis:ſi ſolum modo quæ uos deus uult ſequi obediatis:neq; legum alienarum ordinem proponatis:neque pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernentes:admodum alium conuertamini. Hæc autem agentes:fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim uobis auxiliatore preſente:cunctos ſuos poſtponere rationis non eſt: præmia ſiquidem magna uirtutis uobis ſunt poſita:quæ omni uita poſſideatis. Virtus & enim primitus bonarum cauſarum eſt præmium: deinceps etiam aliarum rerum præſtat augmentū:ita ut dum inter uos ea uſi fueritis:magnam conferat uobis uitam:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud poſteros eminentes oſtendat.Hæc itaque poteritis adipiſci:ſi legibus quas dictante mihi deo cōſtitui obediatis:eaſq; cuſtodiatis:& earum ſapientiam meditemini. Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis:commendans uos caſtitatis legi:& bonæ conuerſationis ornatui:uirtutibuſque ducum:qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebunt. Deus autem qui hactenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui: non uſque ad præſens ſtare faciet prouidentiam ſuam:ſed quanto tempore ipſi uolueritis eum habete patrocinantem:in uirtutis ſtudiis permanentes tanto præſidium eius habebitis.Conſilia nanque uobis præbebunt optima:quæ ſequentes:fœlices eritis:pontifex Eleazarus & Ieſus:necnon & ſeniores: & principes tribuum quos audire uos conuenit:ſcientes quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt: & principatum tenere: & libertati præeſſe poſſunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Nunc & enim ut benefacientibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis: quod decætero declinantes meliores cauſas habebitis: nec huiuſmodi iram aliquando ſumatis quali circa me uti ſæpius præſumpſiſtis.Noſtis enim quod frequenter peiora a uobis quam ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui.Et hæc non improperia ferens uobis edico:nō enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco: quando nec tem-

pore quo hæc patiebar iratus agnoſcor:ſed ut de futuro a talibus temperetis:& in nullo ueſtris præſulibus iniuriam propter diuitias faciatis:quæ uobis.Iordanem tranſeuntibus & Chananæam obtinentibus affluenter aduenient.Nam ſi procaces fueritis contemptores effecti:& uirtutem deuotionemq; perdideritis:quam circa deum geritis:eum primitus habebitis inimicum:& terram quam armis obtinuiſtis iterum cum magnis obprobriis amittetis:totumq; diſperſi per orbē: ueſtro ſeruitio omnem terram & mare complebitis:entq; uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruatarum.Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere:dum hoſtib⁹ prævalueritis:nullum relinquatis ex eis:ſed omnes perire decernite:ne uiuentibus eis illorum ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint. deſtruenda commoneo:& genus & memoriam eorum igne conſumi.Sic & enim bonorum ueſtrorum uobis erit firma ſecuritas.Ne uero per ignorātiam melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet & leges uobis dictante mihi deo compoſui:& ordinem bonæ conuerſationis inſtituiːcuius ſeruantes ornatum:fœliciſſimi eritis omnium rerum.Hæc dicens:dedit eis in libro leges: & conuerſationis modum ibi conſcriptum.Illi uero flebant:& multum quærebantur ducem memoriam periculorum eius habentes:& quanta pro eorum ſalute geſſiſſet:deſperantes etiam de futuris:quaſi nullus ei princeps ſimilis foret:minuſq; iam deum ſui curam prouidere credētes:eo q; Moyſes eum potius exoraſſet.Tunc eorum quæ in deſerto ei cum ira locuti fuerant penitentiam agentes ingemiſcebāt: ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet:& pluſquam ſermōe dici poteſt:gemitus cum dolore proferret.Moyſes autem conſolabatur eos:& licet dignus utq; magna uterentur conuerſatiōe poſcebat.Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt.

CAPI. VI.

VOlo autē conuerſationē dicere primit⁹ Moyſeos:eiuſq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerint:agnoſcāt:qualia initia noſtri habuere maiores:& ſic ad aliaq; rerū uenire narrationē.Scripta ſunt hæc oīa ſicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad ornatū:qđa Moyſe relictum non eſt.Hoc tantū nobis placuit mō nouitatis inducere: ut ſecūdum genus nobis ſingula diſponātur:diſpſæ quæ ab illo in ſcriptis relicta ſūt: & quēadmodū deum in ſingulis quibuſq; cōſuluit.Propterea nāq; neceſſarium iudicaui hæc prædicere:ne alīq; nobis a cōtribulibus hāc ſcripturam legētibus quæſtio gñetur. Hic ergo ordo eſt legū in noſtra cōuerſatione competētium.Quas autē nobis cōmuniter ad alterutros dereliquit:has de moribus & cauſis explanare & referre diſtuli:ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitū eſt.

Ait enim. Dum chananæorum terram poſſideritis:& ad uſum bonorum peruenerit is: & ciuitates iam edificare ceperitis:ea facientes quæ deo placita ſunt:ſortiſſimumque pignus fœlicitatis habebitis:ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananæorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus ſibi per prophetam elegerit:& templum unum in ea ſit:& altare unum ex lapidibus non manu dolatis:ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt:& ad decorem ualde puriſſimi: acceſſus autem ad eum ſit non per gradus.In alia uero ciuitate:nec altare:nec templum ſit.Deus enim un⁹ & genus hæbreorum eſt unum.Qui blaſphemauerit deum:lapidatus ſuſpendatur per diem:& ſine honore: turpiterq; ſepeliatur. Conueniant autem in ciuitatem in qua templum conſtruūt ter in anno a finibus terræ quam hæbrei tenuerint:quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant: & de futuris preces effundant:& conuenientes adinuicem:tunc epulantes amici ſint.Bonum eſt enim:ut ſemetipſos alterutrum contribuli non ignorent:ſed ſua ſtudia ſibi communicent. Hoc autem eis ex hac ſocietate prouenie:ut & aſpectu:& loquela memoriam ſui ſemper obtineant.Si enim alterutris impermixti ſunt extranei ſibimet putabuntur.Sit & decima exceptio frugum uobis præter eam quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dare: quæ uendatur quidem per prouincias & ad epulas miniſtret & hoſtias:quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtum eſt.n.ex his quæ de terra naſcuntur quam deus nos poſſidere conceſſerit:ut ad honorem eius qui hæc tribuit perfruantur. Ex mercede: mulieris fornicariæ non ſunt ſacrificia celebranda.Nunq; enim ex his quæ de contumelia procedūt diuinitas delectatur.Nihil nimiːconfuſiōe coːpoːpeius eſt.Similiter aūt ſiquis pro coitu carnis: aut uenatus:aut cuſtodis gregum mercedem acceperit:nunquam exinde deo ſacrificandum eſt.Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant.Sacra peregrina non ſunt curanda:neq; nas denominatum alicui deo eſt ſumendum.Nullus ueſtrum texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enim ſolūmodo ſacerdotibus eſt conceſſa.Conueniēte uero multitudine in urbe ſacra ad immolandum:poſt.vii.annos iſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenophegia.i.tabernaculorum defixio: ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus leges:& neq; uxor:neq; filii audire phibeant:ſed neq; ſerui.Bonum eſt enim:ut a manibus iſcriptæ leges:etiam memoria cō ſeruentur:qua nunquam deleri poſſint.Sic ergo neq; peccabunt:non uolentes dicere:eo q; decreta legum ignorare uideantur.Leges itaq; multā habebūt contra peccantes audaciā: utiq; prædicentes eis quæ ſint paſſuri delinquentes:& aīab⁹eoːq; inſcribētes quæ præcipiūt per auditum: quatenus oīno in itenoribus eorum cōſiſtat uolūtas legum:in qua cum deficiunt:auctores ipſi ſuæ leſionis exiſtūt Diſcant etiam pueri primum leges:quæ eſt doctrīa optima:& cauſa fœlicitatis eximia.Secūdo autē per ſingulos dies mane & veſpere teſtificanda ſunt dona dei: quæ liberatis de terra ægyptiaca

cõceſſit. Iuſta eſt. n. naturaliter gratiarũ actio quæ refertur: & p cõpenſatione rerũ iam factarũ: & pro inuitatione futurorũ. Inſcribenda uero in ianuis ea in quibus eis deus benefecerit & brachius ſingula quæq; declaranda: quæ uirtutẽ dei ualeãt deſignare: & fauorẽ eius circa uos oſtendere: quatenus un diq; circa eos illuceat dei fauor. Principes aũt ſint in unaquaq; ciuitate uiri. vii. qui & uirtute & iuſtitiæ ſtudio ſint. exempti: unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri præbeantur ex tribu leuitarum. In oĩbus honorẽ qui in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeant ita: ut illis pñtibus neq; blaſphemare: neq; aſpe agere liceat aliqbus: ſic utiq; reſpicientibus pudorem dignorum hoĩum: tanquam ſibi deũ in illis contẽnere uideant. Iudices aũt prãtem hẽant pnunciandi: quodcunq; uidetur eis: niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe p iudicii diuerſitate demonſtretur aliã cauſam pferat: p quam eos non bñ iudicaſſe cõuincat. Non. n. lucrũ attendentes: aut dignitatem conuenit iudicare: ſed iuſticiã rebus oĩbus pponẽtes. Nam hoc non agẽs: deum qlibet contẽnere putat: reũq; ifirmiorem credere quam illos: qbus cõtra iuſtitiã timore ptãtis ſniam ppriam pſtare contendit. Deus. n. uirtus iuſtitia eſt. Quiſquis igit pſtat eis qui aut nõ iuſte q̃runt aliquod: aut nõ iuſte in dignitate ſunt cõſtituti: illos potius deo potiores facit. Si uero iudices nõ intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare: quãdo multa talia ſolẽt hoĩbus puenire: integrã cauſam in urbe ſacra remittãt: & cõuenientes põtifex & pheta: & ſeniores q̃ eis uident iuſta: pronuncient. Vni teſti non credat: ſed rebus: aut ultimum duobus: quoꝝ teſtimoniũ ueræ faciat uita prior. Mulieꝝ teſtimonium nequaq̃ recipiendum ppter leuitatem: & procacitatem generis eaꝝ. Sed neq; ſerui teſtimonium phibeãt: pp iguobilitatẽ animi: quos aut ppter lucrũ: aut pp timorem ueriſſime poteſt credi: non poſſe uere teſtari. Siquis autẽ falſe teſtatus: eſt conuictus: ea patiat q̃ paſſurus eẽt is: cõtra quẽ teſtimoniũ dixit. Si homicidio facto in aliqua regione: nõ inueniat hic qui fecerit: in ſuſpitiõe ſit aliqs: q̃ſi p odiũ ppetrauit: q̃ratur quidem homicida cum multo ſtudio: & de eo nunciãdo ꝓponant edicta. Cũ uero nullus eũ nũciauerit: principes ciuitatũ uicinarũ regionis illius in qua cædes facta eſt: & ſeniores conuenientes: metiant a loco ubi iacet mortuus regionem: & pars quæ fuerit uicinior ciuitati: populi eius ementes uitulam: & deſerẽtes eam ad uallem: & in locum inutilem aratro & plantationibus: incidant ceruices bouis: & ſumentes aquam lauẽt manus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul: & ſeniores illius ciuitatis: & exclament ab homicidio mũdas ſe manus habere: neq; geſſiſſe: neq; factori cõicare: & iuocent deum ſibi propicium fore: & nunq̃ tam malam paſſionem in illa terra contingere. Optima inquit eſt huiuſmodi diſpoſitio: & conuerſatio talis: nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus: ſed hanc diligite: dominas leges habentes: & ſecundum ea omnia facientes: ſatis eſt enim: ut deus ſit ueſtri princeps. Si adheſerit uobis regis amor: ſit quidem iſte contribulis: ſitq; ei iuſtitiæ prouidentia ſemper: & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atq; deo plurimum ineſſe ſapientiam: nihilq; gerat præter pontificis ſeniorumq; ſententiam: nec multas nuptias uſurpet: neq; abundantiam ſectetur pecuniarum: nec ornatus equorum: quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit. Prohibeatur etiam ſi quis horum ſtudium habuerit fieri: ultra modum utilitatis ueſtræ potentior. Terminos terræ moueri non licet: nec proprie nec alienę: per quos uobis ſeruabit pax: ſed habeant firmi inetemũ poſiti: ſicut diuina ſententia: tanquam præſſis ex hoc & ſeditionibus mundus uexatus dum accedere ultra terminos auari uoluerunt. Nanq; procul non eſt: ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plantauerit: ſi ante quartum annum fructum attulerit: neq; deo ex hoc primitias offerat: nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illarum eſt: dum naturæ præter tempus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neque deo: neq; proprio domino competit ad utendum. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt: colligensq; ad ſacram deportet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupillis & uiduis. Quinto autem anno: ſint domini ſui quæ fuerint nata. Qui terram uineis plantat non ſeminet eam: ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germen: laboribuſq; aratri eſſe priuatam. Bobus terra aranda eſt: & nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt: ſed proprium hoc genus ſit ad arandum. Semina uero ſint munda & iimpermixta: & non duobus aut tribus generibus ſeminetur: non enim communione diſſimilium natura lætatur neq; iumenta permiſceantur: quæcunq; cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator. ne per hoc iniuria tranſiret ad homines: initium a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum: ex quo per ſimilitudinem conuerſio quædam in communibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapropter neq; de rebus uilibus legis negligentiam habuerunt: ſcientes omnibus prouidere: ne in aliquo uiderentur eſſe culpabiles. Metentes inquit & manipulos colligentes non omnem decet meſſem excutere: ſed relinquere aliquos manipulos: qui ſint egentibus alimentum. Similiter autem & de uinea ramuſculos pauperibus relinquẽdos: & oliuarum quendam fructum reſeruandũ colligentibus: & eſcam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit: quanta gratia ex indigentium ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet: eorum qui non ſuæ tantum modo utilitate proſpiciunt. ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcũtur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt: ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa nutritatem eius fatigati ſunt: participare prohibeant. Neq; po-

ma matura contingere iter agentes arcendi ſunt:ſed tanquam de propriis eos debēt permittere ſati ari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendum portare uero eis nihil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portant guſtare prohibeant ſibimet occurrentes. Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt:inuidere deſideran tibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit:& mox abire feſtinet. Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant:rogātes eos cum ſint quidem iſrahelitæ tāquā ſocii:& propter cognitionem alias cognationem pariter domi:& ex loco alio uenientes:ut mune ra ſuſcipiant deprecandi ſunt:quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt quæcunque per benignitatem tranſeuntibus conferuntur: quando deus ubertatem bonorum præ ſtat hominibus: non ut utantur ſoli:ſed ut etiam aliis largiantur uolens hoc modo fauorem ſuum circa iſraheliticum populum & fœlicitatis eorum adminiſtrationem aliis apparere:cum eos ſuam abundantiam aliis participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit .xl. minus una plagas habe na publica accipere uoluit:& liberum pœnam hanc turpiſſimam ſuſtinere:quia dum lucro ſeruit:ſe cit iniuriam dignitati. Beñe inquit uobis erit expertis erumnarum ægyptiarum atq; deſerti:ſi habea tis curam eorum qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia:& prouidē tia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis ſingulis prædi xi celebrandas:aliam quidem leuitis:alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiū expedit fieri: ad diſtributionem inopum: mulierumq; uiduarum:& infantum & pupillorū. Germia quæcunq; prius naſci contingit:ad templum præferant: & pro terra hæc proferentes quam eis præ ſtiti poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes:horum primi tias ſacerdotibus templi diſtribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit: & omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domi:ſtans e diuerſo templi: gratias quidem agat deo:qui eas ab ægyptiorum iniuria liberauit terramq; eis magnā frui multam q; conceſſit:teſtimonium perhibeat:q; & decimas ſecundum leges Moyſeos obtulit:exoret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe:& cōmuniter cum hebræis omnibus permanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores autem ducant nubilium tem pore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus non ē: ei non iungatur:quam diſcedere ſuaſit ab alio:neq; contriſtet priorem maritum eius: Ancillas libe ri non ducant uxores:nec li per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanq; eſt:dē corum retinere:& congruum libera dignitate. Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ, q quib⁹ corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuitias. Sic itaq; prudētia filiorum erit libe ra:& ad uirtutem rectitudinis præparata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de cōcupiſcentiis nō legitime conuenientium procreati. Si quis uirginē deſponderit:deinde nō eā talē inueniat cauſam dicturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationem documentis ſuis:reſpondeat autē puellæ pater aut frater:aut quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe moſtratur:& dum iudicatum fuerit puellam nō eſſe culpabilem:cum accuſatore permaneat:nullam habente uitro ulterius poteſtatem dimittendi eam:niſi magnæ cauſæ proceſſerint:& contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audacter aut petulā ter puellæ cauſam uiciauerit:& derogationes intulerit multas: condemnetur.xl. minus una plaga. &.l.ſiclos patri dare cogatur. Si conuicerit puellam fuiſſe corruptam: ſiquidem popularis ſit:eo q; caſte uirginitatem uſque ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapideturſi uero de ſacerdote ſit nata uiua protinus concremetur. Si quis duas uxores habuerit:& alia quidem in honore magno & fauo re fuerit:aut propter amorem: aut pulchritudinem:aut ob aliam cauſam:altera uero in minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cum ſit iunior ab illo qui ex alia procreatus eſt petat propter fa uorem patris quem circa matrem habet priuilegia ſenioris: quantus duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitum eſt:non ei concedatur. Iniuſtum nāq; eſt:ut qui natuita te ſenior eſt:eo q; minus mater eius a patre diligitur debita parte fraudetur. Qui puellā corruperit ali deſponſatam:ſiquidem ſuadens ei & ad corruptionem ſibi conſentientē habuerit:cū ea moriat. Maligni enim ſunt utiq;: ille quidem eo q; turpitudinem puellam uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit:& nuptiis liberis hæc mala præferre cogerit: illa uero q; ſemetipſam propter libidinem propriam aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniēs:nullo adiu tore præſente compreſſerit: ſolus ipſe moriatur. Qui uirginem corruperit nondū alicui deſponſa tam:ipſe eam ducat uxorem. Si uero puellæ non placeat ut habeat eum: patri .l. ſiclos præcium iniuriæ ſoluat. Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunque cauſas:quæ multimo de hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo q; nūquam poſtea cū ea conueniat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem ali copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si autem & illo mo riente uoluerit eam prior uir recipere: non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans: hereditatis nutriat ſucceſſorem. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit: domibus minime deſtitutis& cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari: & mulieribus reuelatio calamitatis auferri: quando priorum maritorum proximis coniungentur. Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier:apud ſeniores teſtimonium hu-

ius rei perhibeat:q; uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit iniuriam fa ciens fratris defuncti memoriæ Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſti neat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniendum eſt:ut ſoluens uxor fratris ca ligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc dignum eſſe ab ea patiiniuriam defuncti me moriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habens omni tempore ui tæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat.Si quis captiuam ceperit uirginem ſiue iam nuptam: uolens ei copulari :non primitus liceat eius cubile cõmunionemq; contingere:anteq; illa radens caput ſuum:& lugubre ſchema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello per diderat:quantus de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias.Bonum eſt enim & iuſtum:acceptutus de qua filium habiturus eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati:& non tantum modo libidinem ſequens propriam qđ uxori futuræ eaꝫ poſſit eẽ cõtẽnat.Trigita uero in luctu die bus expletis:ſufficiunt enī iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝫ:tunc procedat ad nuptias.Si uero cupiditate plenus:habere eam contẽnat uxorem:ad ſeruitium eam deducere non habeat pote ſtatem:ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat: hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos:& eis honorem non præbent: aut propter uerecundiam:aut propter in ſipientiam iniuriam:facientes eis:primum quidem ſermonibus eos moneãt ipſi parentes:ſufficiunt enim ad hæc huiuſmodi iudices:dicentes nõ ſe pp delectationẽ fuiſſe coitu naturali permixtos:ne que pro augmento pecuniaꝫ:dum eſſent facultates parenti utriq; cões:ſed ut ipſi filios haberent:qui eos in ſenectute gubernarent:& quibus egerẽt p eos haberent:qđ dum grato fiet:deo ꝓcipue caꝫ ẽ adiiciant etiã hæc uerba dicentes:fouentes ſtudio magno nutriuimus:nulliq; rei pepercimus:quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatẽ optime tibi eruditionis afferret:nunc autẽ quoniam decet ne niam tribui iuuenum delictis:monemus te:reſpue in quocunq; pro noſtra exhonoratione minor in uentus es & ad modum temperamenti conuerteres:ſciens etiam deum ea quæ contra parentes præſu muntur nimis ingrate ferre:quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cum illis ex honorari uidetur:qui eandem appellationem habere noſcuntur.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere:cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentum ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenum temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorantia prouenũt Sic enim & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidẽtes nec filium puniri nec filiã. Cum uero parentis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiam ſuã pro nihilo eſſe uidebuntur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequentibus contra parentes preſumptionibus in citatur:hic inquit electus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpenſus & permanens tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiam alii:qui quocunq; modo primi legibus decer nuntur.Sepeliantur autem & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſæpulturæ:ſoluẽs pœnã ultra iuſticiam.Nulli hebræoꝫ ad uſuras liceat fenerare neq; cibum neq; potũ. Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolatium utilitatis eius lucrum eẽ decernere: & gratiaꝫ actionẽ & re compenſationem adeo referendam pro benignitate ſufficere.Qui acceperit ſiue pecunias:ſiue quoſ cunq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant:tanquam re ponentes in propriis loculis:& iterum cum opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝫ introeũdum eſt:& pignus ſumẽdum:antequam ex hoc cauſa dicatur.pignus enim a foris petendum eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtens ei qui cum auxilio legis ad eum uenit.Si quidem idoneus ſit cui pignus ablatum eſt:teneat illud creditor quouſq; reſtituat quod debetur:ſi uero eſt pauper: reſtituat antequam ſol occumbat:& maxime ſi ueſtis ſit in pignore cõſtituta:ut eam habeat ad ſoporem:quando naturaliter deus pauperi miſereꝫ. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumentis neceſſariis ad cibo rum alimenta priuentur:& pro egeſtate aliquid peſſimum patiantur.In futuro hoſ pœna ſit mortis qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condemnetur in duplum.Qui iumentum rapuerit dãno quadrupli condemnetur:præter bouem:pro hoc enim quintuplum ſoluat.Qui ad ſoluenda multa fuerit inops:ſit ſeruus eorũ:quibus eſt condemnatus.Siquis fuerit contribuli ueꝝditus:ſex annis ſer uiat:ſeptimo autem ano liber abſedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorem ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quem quinquageſimum no minamus:liber efficiatur cum uxore ſimul & filiis.Si quis aũt aurũ uel argentum per uiam inuenerit quærat eum qui perdidit:præconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitatem eſſe decernat.Similiter autem & de pecudibus quaſcũq; in deſerto errare cõ periit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deum:q; noluit aliena lucrari.Nulli liceat ptranſire:cum iumẽtum alicuius tẽpeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuando labore:ei adiutor exiſtat:uias autem ignorãtibus demoſtrãdas: & non riſum aucupantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentem. Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrum:repente mactetur:idẽ patiente eo qui pcuſſit q; fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui percuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit inocens qui percuſſit.Sanato aũt illo & multas expenſas in egritudine facientereſtituat uniuerſa percuſſor

quæcũq; in uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierem ꝓgnan
tem calce percuſſerit:ſiqdẽ abortiuũ fecerit mulier:pecuniis a iudicibus condemnetur:tanquam per
corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Mo
riente autẽ ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aĩa pro anima cenſente lege ponendam. Venenum neq;
mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni:nullus iſrahelita⁹ habeat. Si uero inueniatur quiſquam
hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qd' toleraret ille contra quem uenenum ꝓbatur eſſe cõfectum.
Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat:priuet quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uolue
rit qui creatus eſt:lege uidelicet illi dante licẽtiam qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum:& cõ
cedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eo⁹ percutientem dominus interficiat. Si aliquem interfici
at pcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriat:& neq; ad cibum utilis habeat. Si uero etiam culpa
bilis approbet dominus:præſcius eius naturæ nec cauens:& ipſe moriat:tanquam ipſe eius qui a bo
ne pemptus:eſt auctor mortis extiterit. Si ſeruũ uel ancillam bos pimat:ipſe quidem lapidetur. xxx.
uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnet. Bos autem ſi a boue pcuſſus mortuus fue
rit:uendat:& q mortuus eſt & q pcuſſit:& ꝓciũ amboꝝ eoꝝ domini ſibi diſtribuant. Qui puteum
ſiue lacũ effodiũt:diligentiã hẽant:ut tabulare illic faciant tegumentũ:nõ ut aliq haurire ꝓhibeant:
ſed ut nullũ ibi ſit cadẽdi piculũ. Et ſi in huiuſmodi ꝓfunditatẽ nõ clauſam icidẽs iumentũ alicuius
moriatur:eius precium domino ꝓprio ſoluat. Circũdãda eſt quoq; maceria in putẽis ſiue lacubus:q̃
pro muro ſit:q̃tenus non ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit:tãq̃ rem ſacrã
aut diuinam ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi immenſam
auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſpernens quaſi nullus ſit:qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; conue
nit unũquẽq; ſuã cõſcientiã ſcirẽ bene agere:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtem uniuerſa agere quæ
ab aliis poſſint laudis premia condonare:& maxime reſpicientem ad deum:quem nullus maligno
rum latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe:perdiderit cui creditum eſt depoſitũ:ueniẽs ad ſeptem
iudices:iuret per deũ:ꝙ neq; eius cõſilio uel malitia periit:neq; aliqua rei perditæ parte ſit uſus:& in
culpabilis tũc abſcedat. Si uero uel in aliqua parte uſus fuerit rem ſibi creditã ipſe perdat etiam uni
uerſam:& quæcũq; accepit:reddere condemnetur. Sicut aũt de rebus depoſitis ſaneitum eſt:ita & ſi
quis mercedẽ fraudet operantium corporibus ſuis:habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda ui
ri pauperis merces:ſcientibus uniuerſis: quia pro terra aliiſq; poſſeſſionibus ei de⁹ hoc præſtitit. Sed
neq; differenda ſolutio eſt:ſed ſub die præbenda:tanquam nolẽte deo fraudari quanquã uſu labo
ris ſui. Pro iniuſticia patris non debere filios puniri:ſed propter ſuam potius uirturem eis miſericor
dia præbenda eſt non leſio:quia filii peſſimoꝝ fuere patrũ. neq; odio habendi ſunt ab iniquis nati.
Sed neq; patribus filioꝝ ſunt repenſãda peccata:cum multa iuuenes extra noſtrã doctrinam ſibimet
arrogent per ſupbiam:nolentes quæ ſunt utilia doceri & coitũ fugere:per quẽ una ſecum & maſcu
li uirtutem & fructum filioꝝ ꝓcreationis amittunt:quã nobis hoĩbus ad augmentum generis præ
buit deus:quando in nece futuroꝝ filioꝝ agit:& per hoc eoꝝ exterminat initiũ. Nam ſicut animæ
illoꝝ debilitantur:ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putat eſſe uiden
tibus monſtruoſum:non liceat fieri neq; de hoĩbus neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiqdem uobis le
gum ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cõſtitutio:& deus ꝓpicius eius decorẽ inuiolabilem conſeruabit.
Nullumq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrarium mutet. Quia uero ne
ceſſe eſt humanum genus inconſiderata picula aut uolũtarias turbas incidere:ẽt de his breuia collo
quemur quatenus ꝓſciẽtes q̃ oportet fieri:ad opus ſalutis ſitis idonei:& nõ tunc reqrentes quæ nos
conueniat facere:minus inſtructi tẽporibus ſuccumbatis. Terram quã uobis ſine laboribus præbuit
deus:& ſine uirtutum exercitatione cõceſſit:ꝓſtet qdem:ut ea ſine bello fruamini:neq; aliis in ea cõ
tra uos præliãtibus:neq; inteſtina ſeditione concuſſis:ꝓ quã cõtraria ueſtris patribus gerentes:quæ
ab illis ſunt cuſtodita pdatis:ſed utẽtes legibus bonis quas uobis deus præbuit pſiſtatis. Si uero ca
ſus belli aut nunc uobis:aut ueſtris filiis poſtea forte proueneriṫ extra terminos hoc agatur. Bellatu
ri:legationes & præcones mittite ad uoluntarios hoſtes: Ante arma nanque bonum eſt apud eos
uti ſermonibus declarantibus:quoniã & militiã copioſam habentes:& equos et arma:& ante hæc
propicium deũ:& uobiſcũ pariter dimicãtem:ñ petite:ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis:ne res eo
rum auferre cogamini. Et ſiquidẽ conſentiunt:bonũ uobis eſt ſeruare pacem:ſi uero cõfidẽtes in ſe:
quaſi uirtute præcellant:& uos uexare conentur:exercitum ſup eos inducite:principe quidẽ utentes
omnipotente deo ſub principẽ uero cõſtituite unũ:qui cũctos uirtute præcellat. Multoꝝ nãq; prin
cipatus his qui agere quicquam celeriter compelluntur impedimẽtum eſt:& potius nouit ledere q̃
iuuare. Exercitus aũt ducatur mundus:& iter oẽs corporis robore & animi audacia ualde ꝓpoſitus
timidi uero diſcerendi ſunt:ne dũ circa cõgreſſionẽ belli cõuertunt ad fugã:hoſtibus magis uires
adiiciãt. Eos qui nup edificauerint domos:quibus tps annale non fuit ad fruẽdum:& qui plantaue
runt:& necdum pticipati ſunt fructib⁹ in puicia dimittẽdos cẽſemus:ſed ẽt eos qui ſpõſi ſunt:& qui
nuper uxores duxerunt ne deſiderio eaꝝ pcentes uitæ & ſeruãtes ſemetipſos:ut illis fruantur: arma
tractare contẽnant. Cum uero caſtra inqt ducitis puidete ne quid mali geratis. Obſidẽtes ciuitatem
& lignis egentes ad machinationis opus:non incidatis arbores terræ fructiferas:ſed parcite ſciẽtes:

eas a deo ꝓ utilitate hominum eſſe ꝓductas. Quæ ſi uocẽm haberent iurgium uobis inferrent: quia cum non ſit in eis cauſa belloꝝ: iniquæ ſectionis præiudicia patiantur: & ſi uirtus eis foret: etiam demigrarent: & in aliam terram recederent Vincentes autem in pugna: rebelles occidite: alios uero ad tributa reddenda ſeruate: abſq; gente chananæa. Hos enim cum omni domo cũctos oportet exterminari. Cuſtodite in bello præcipue: ut neq; mulier utatur inſtrumento uitili: nec uir tunica mulieri. Huiuſmodi ſiquidẽ Moyſes hæbreoꝝ rempublicam dereliquit. Leges aũt priꝰ quadrageſimo anno conſcriptas tradidit: de quibus in alia ſum conſcriptione dicturus. ¶ Reliquis uero diebus frequentes benedictiones per eccleſias eis dedit: & ſuper eos qui non legittime uiuerent: ſi quæ in eis ſunt definita tranſcenderent maledictiones impoſuit: & deinde hexametrum eis carmen effecit: qđ in libro dereliquit in ſacrario conſeruandũ: eloquium cõtinens futurorum: ſecũdũ qđ omnia facta ſunt atq; fient: nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros ſimul & arcam in qua decem uerba duabus tabulis conſcripta recondidit: & tabernaculum tradidit ſacerdotibus: & populum adoratus eſt: ut dum obtinerent terram: & colloc arentur in ea: Amalechitarum non obliuiſcerẽtur iniuriam: ſed caſtrametati ſuper eos: pœnam de eis ſumerent: eo ꝙ eos in deſerto poſitos afflixiſſent. Capta uero terra chananæorum: & omnẽm eius multitudinem perimi iuſſit & altare erigendum: quod ad ſolis reſpiceret ortum: tum non longe ab urbe Sicimorum iter duos montes: Garizeo quidem a dextris poſito: a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus mõtibus: & cum eis leuitis & ſacerdotibus: primum quidem eos qui in monte Garizeo eſſent orare ſanciuit: bona ſup eos accidere: q circa religionem dei legumq; cuſtodiã ſtudium haberent: nec offenderẽt in his quæ Moyſes inpauit: & his fauere alias tribus: turſumq; his orãtibus: ſex alias reſpondere benedicentes: deinde tranſgreſſoribus ponere maledicta: & in eorum confirmatione ſibi tribus adinuicẽ conſonare. Conſcripſit autem benedictiones eoꝝ: ut nequaq̃ longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiã moriẽs in altaris latere utroq; conſcripſit: ſtãte populo: & ſecum ſacrificia & holocauſta celebrante: quod nequaq̃ ulterius fecit. Hæc igitur conſtituit Moyſes: & hebræoꝝ gens hæc mandata ſequendo conſtitit. Altera uero populum cum mulieribus & infantibus in eccleſiam conuocauit: ita ut famuli etiam adeſſent & ei iuſiurandum pro legum cuſtodia celebrarent: ut de dei uoluntate perfecte cogitantes: neq; cognatis fauẽtes: neq; terrore ꝓmoti: neq; aliam quamlibẽt fortiorem cãm q̃ legum cuſtodiam arbitrantes: eaꝝ ꝓcepta tranſcenderent: ſed ſiue quiſq̃ eorũ conſanguineus temptaret huius conuerſationis iura confundere ſue ciuitas foret: in eis ulciſcerentur & ſingulariter & cõiter: & cum eis prævalerẽt: etiam fundamenta ſubuerterent: ut neq; pauimentum cõtemnẽtiũ ſi eẽt poſſibile remaneret: ſi uero nequirent inferre tormentum: hoc ipſum oñderent: quia nõ ſua uoluntate feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aũt eos quemadmodum ſacrificia præcipue deo placerent: & quomodo præliantes digni fierent utentes coniectura lapidum: de qbus primitus declaraui. Prophetauit uero & Ieſus præſente Moyſe. Igitur Moyſes cuncta quæ forẽt pro populi ſalute facienda in bellis ſimul & in pace tractans: legibuſq; compoſitis: & diſtributis reipublicæ pariter ornamentis dicit: quia ei diuinitas indicauerit ꝙ ſi tranſgrederentur eius religionem hæbrei experirentur aduerſum: ita ut eorum terra armis hoſtium compleretur: & urbes deſtruerẽtur: & concremarentur templum: & uiri uenditi ſeruituri forent nullo eoꝝ calamitatibus miſerante: eoſq; cum talia ſuſtinerent: ſruſtra eſſe penituros. Deus tamen inquit qui uos creauit: & ciuitates ciuibꝰ ueſtris templumq; reſtituet: eritq; harum rerum calamitas non ſemel ſed ſæpius affutura. His dictis: exhortans Ieſum ad chananæos exercitum ducere tanquam deo cooperante in his quæcunque tentarent: & omni multitudini benedicens quomodo ego inquit ad noſtros pergo maiores: & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobiſq; præſens refero: propter proui dẽtiam eius: quam non ꝓpter libertatem ſolummodo ueſtram gerens: ſed etiam ꝓ muneribus optimis ſemp exhibuit: laborãtiq; mihi & oẽm ſollicitudinẽ adhibenti pro meliori ueſtra cõuerſatione ſua ſolatia nõ negauit: & in oĩbus placidum nobis præbuit ſemetipſum: magis autem ipſe fuit: q etiam bonã cõuerſationẽ dedit: finẽq; conceſſit: me utens ſub principe pariter & miniſtro: in quo ueſtrum populum uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis: moriens optimum iudicaui: & ipſe utiq; hoc debitum deo reſtituens: & uobis ad memoriam derelinquẽs: quia colere uos ſemper hũc oportet: & honorare: & leges rerum omnium quas præſtitit: placiduſq; permanens adhuc præbebit: tanquam optima dona ſeruaĩ: quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus: qui legiſlatori facit iniuriam: & leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis: quas ipſe generans uobis dedit.
Hæc autẽ Moyſe ad finẽ uitæ dicẽte: & cum bñdictione ſingulis tribubus futura prophetante: populus ceſſit cunctus ad lachrymas: ita ut etiam mulieres tundentes ſua pectora: demonſtrarent in eius morte lugubrẽ paſſionem. Sed & paruuli flentes: cũ adhuc magis ad retinẽdã triſticiã ualidi forẽt declarabãt: qũo & ipſi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipſã ætatiã ſentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ærũna magnæ triſtitiæ. Alii náq; ſciẽtes: quali tutore priuarentur: de futuro lugebãt: alios uero maximus ob hoc erat luctus: quomodo cum nondum bene eius uiderentur deguſtare uirtutem: tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi: atq; doloꝝ: coniicere poterit

unuſquiſq; ex eo:q; tũc ipſi legiſlatori,pueniſſe dinoſcit. Nam cũ omni tẽpore ſuaderet nõ oportere quemq;p futura deiici morte:tanq; hác uolũtate dei & legis natura ferẽte:in his tamẽ q; gerebantur a populo:uictus eſt ut defleret. Igit,pperantẽ quo erat auferẽdus: cũcti cũ lachrymis ſequebant. Moyſes aũt alios qdẽ manu ſilentiũ faciẽs:,pcul qetos manere ꝓcepit:,pximos uero ſuis conſolabat ſermonibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem. Illi etiã hoc ei præſtandũ iudicantes:ut,ppria uolũtate diſcederet:ſemetipſos in aliis locis detinuere flentes:& abeuntẽ lachrymis currentibus intuẽtes:quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerũt:& pontifex eleazarus:& princeps Ieſus. Cũq; ueniſſet ad montem qui uocat Abarim:qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus. Hiericho terrã optimã.chananeoꝝ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝓbens:ſeniores dimiſit:& dum ſalutaret Eleazaꝝ:& Ieſum:eiſq; adhuc loqueret:nubo ſubito ſup eũ aſtãte:in quadã cõualle ſublatus eſt. Scriptũ eſt aũt in ſacris libris eũ fuiſſe mortuũ pp metum ne pp excellentiã uirtutis q; erat circa eũ ad diuinitatẽ abiſſe putaretur. Vixit itaq; oẽ tps annoꝝ.xx.& cẽtũ:ex qbus pte tertia priceps fuit:minus uno menſe. Defunctus eũ aũt ultimo menſe anni:q a macedonibus uocat diſtrus:apud nos aũt adari mẽſis initium eſt: ſapia cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore ſuperans & optime his quæ intelligebat utens:ad dicendũ uero & ad loquẽdum populo ualde gratiſſimus:& alia multa bona poſſidendo nimis idoneus:ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus:ut neq; eſſe in eius anima putarentur: ſed ſolummodo eorum noſa ſciret: & in aliis potius:q; in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidem inter paucos illi ſimilis fuit:propheta uero qualis ille:alter nullus:ita ut qcquid eum contigiſſet loqui:deus putaretur audiri. Luxit hunc populus triginta diebus:& nunq; triſticiæ magnitudo hæbreos tanta detinuit:quãta fuit in tranſitu Moyſeos. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti:ſed etiam qui eius legebant leges:queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant:: & eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moyſeos declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Incipit liber quintus.

Quũ Ieſus duxit hæbreoꝝ exercitũ:& dũ pugnaſſet cõtra Chananæos:& deuiciſſet terrã eorum per ſortes funiculoꝝ eſt ꝓtitus:& de morte ipſius Ioſue:& pontificis Eleazari. CAPI. I.

Moyſe itaq; ꝓdicto mõ ab hoĩbus abeunte Ieſus oĩbus iam in eo legitimis finẽ habẽtibus:& luctu ceſcẽte:ꝓcepit ut populus eſſet ꝓparatus ad expeditum:miſitq; exploratores ad Hiericho:q & uirtutẽ eoꝝ:& q; ipſi uoluntatẽ habere uiderẽt:agnoſcerẽt. Ipſe uero diſponebat exercitũ:tanq; iordanem oportuno tempore trãſiturus:& cõuocãs principes tribuum Ruben & Gad:& ꝓſides Manaſſe:ná & huius tribus mediã ptẽ in arnõ aſcripſerat habitare:quæ eſt Chananæoꝝ terræ,ps ſeptima:cõmemorabat eis quæcũq; Moyſi,pmiſiſſent:atq; poſcebat:ut ꝓſtantes & illius,puidẽtiæ q neq;dum moreretur circa eos defeciſſet:& utilitati cõmuni ſemetipſos ad ea quæ præcipiebat proniſſimos exhiberent: & cum eqtibus quinquaginta milibus armatorum a loco qui dicitur Abela ad iordanem acceſſit in ſtadiis. lx. Cunq; fuiſſet illic caſtrametatus:repente exploratores aduenerũt nihil hoꝝ q agebant apud Chananæos ignorantes. Latẽter enim prius oẽm urbẽ eoꝝ licẽter cõſiderauerũt ſimul & muros qcũq; fortes: & qui non ita cauti eſſe uiderẽtur:ſed & portas:q; dũ eſſent fragiles:oportunũ ꝓberẽt iuaſuris introitũ. Nõ autem curabãt ciues qcũq; uidebãt eos iſta cõſiderare putãtes uiſiõis gratia pegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝓſcrutari:nõ uolũtate tamẽ hoſtili. Cũq; ueſpere factũ fuiſſet:& deſcẽdẽtes in habitaculũ quodã muro uicinũ ueniſſent in quo cenaturi erãt:eſſetq; eis addiſcẽdi cura:nũciatum eſt regi cœnanti:eo q; exploratores qdã ex hæbreoꝝ exercitu ueniẽtes eẽnt in Raab habitaculo:cũ multa latẽdi,puidẽtia cõſtituti. Ille uero repẽte eos ꝓcepit cõprehẽſos adduci:ut eos torquens agnoſceret. qd agere uolẽtes adeſſens. Cũq; inuaſionẽ eoꝝ Raab agnouiſſet:ná ſupra murũ ſtipulã lini ſiccabat:exploratores qdẽ illic abſcondit. His aũt q miſſi fuerant a rege dicebat:q; pegrini qdã ignoti fuerint ante paululũ q; ſol occũberet apud eã:& cœnãtes abſceſſerũt. Quos ſi tumorẽ ciuitati:& regi periculũ ferẽtes ueniſſe putarẽt ſine labore cõprehẽderẽt ꝓſequentes. Illi uero muliere ita loquente nullũ eius ſentiẽtes dolũ abſceſſerũt:neq; ꝓſcrutãtes habitaculũ eius. Cunq; prexiſſent per uias per quas eos ꝓcipue ire credebãt:& q; ducerẽt ad uada Iordanis & nullũ ſignũ agnoſcerẽt:a labore quieuerũt. Tumultu aũt ſedato:Raab deducẽs uiros & piculũ,p eoꝝ ſalute faciẽs ſuum:q; ſi capi in eorũ occultatiõe potuiſſet:nequaq; ſupplicia regis euaderet: ſed cũ omni domo peſſime deperiſſet rogauit ut haberẽt ſui memoriã: & dum Chananæoꝝ terrã obtinerẽt:huius ſalutis repẽſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat. Quo facto:dimiſit abire eos ad,ppria:iurantes: ut eã liberarent & quæ cum ea forent:dum ueniẽtes in ciuitatẽ uaſtarẽt eã:& oẽs hitatores eius:ſecũdũ ſniam apud ſe ꝓfinitã una pimerẽt. Hæc enim illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mõſtratis. At illi de ꝓſentibus gratias referentes:& de futuris iurabãt ope ſe:repẽſaturos fore:& ſuadebãt:ut dum ſentiret capiendam ciuitatem: oẽm poſſeſſionem ſuã atq; domeſticos in illo habitaculo reconderet:& ante ianuas coccineum funem appẽderet quatenus ſciens domum priceps ne qd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebãt enĩ. Nũciamus ei:quia tuo fuerimus ſolatio liberati: Siquis uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:nequaq;

nobis hoc aſcribas:qui pp deum quē iurauimus nunc tibi proponimus ut in nullo debeas quaſi de iuriſiurādi tranſgreſſiōe dubitare. Et illi qdē hæc ꝓmittētes abibāt dimiſſi p muꝝ:& ad ſuos perue-nientes nūciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt pontifici Eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab exploratoribus iurata Raab:q iuſiurādū ſua quoq; ſnia firmauerunt. Metuēte uero duce tranſitū fluminis:cū eſſet grādis eius īpetus & nō pōtibus trāſiret:nā primitus nō erat iūctus: q ēt ſi uellent ei pontē facere:nequaq̄ ſe arbitrabātur pp hoſtes habere permiſſionem iter hæc deus & trāſibilem fluuiū fieri ei ꝓmiſit:magnitudinē eius īminuēs:& duobus trāſactis diebus. Ieſus trāſpoſuit cunctū exercitum:totāq; multitudinē tali mō. Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā:deinde Leuitæ ta-bernaculū & uaſa q̄ ad ſacrificiꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferentes. Sequebaſ aūt leuitas p trib⁹ ſuas oīs exercitus habēs in medio infantes atq; mulieres. Metuebāt enim pp eos:ne uim paterentur in flumine. Cūq; ſacerdotibus:primis ītroeuntibus meabilis iā fluuius uideret: altitudine qdē eius īminuta:alueo uero eo ꝙ multus nō eſſet fluctus:q̄ſi ad ſicci pauimēti ſtat expoſito:oēs iā cōfiden-ter fluuiū trāſmeabāt & q̄lē eū deus futuꝝ eſſe ꝑdixerat talē:eſſe cōſpiciebāt. Steterūt aūt in medio ſacerdotes donec turba trāſiret:& ſecuritatē attingeret. Oībus itaq; trāſeūtibus:egreſſi ſūt ſacerdo-tes:libeꝝ iam fluuiū reliquētes:ut more ſuo decurreret. Et fluuius qdē egreſſis hæbreis denuo cre-uit:& magnitudinē ſuā recepit. Illis uero quinquaginta ſtadiis ꝑcedētibus exercitus uſq; ad decem ſtadia Hierichūtis acceſſit. Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli principes tribuū tulerāt de ꝑfun do iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝓ futuro ſigno iterrupti fluminis:ſup eū ſacrificauit deo:& feſti-uitatē paſcæ in illo loco cūctus populus celebrauit:& oīa q̄ eis deerāt primitus facillime tunc abun-dabāt. Nā & meſſem iam maturā Chananæoꝝ metebāt:& cætera opulentiſſima poſſidebant. Tūc eis ēt cibus mannæ defecit:ex quo aliti. xl. fuerūt ānis. Cū hæc uero Iſrahelitæ facerēt:& Chananæi nequaq̄ cōtra eos exirēt:ſed clauſi muro qeſcerēt:Ieſus eos obſidere deliberauit. Et pria die feſtiuita tis ferebāt arcā ſacerdotes:ꝑcedebātq; ſeptē bucinis ſuis tubas mittētes: rogabantq; ſimul exercitū: ut uiriliter circuirēt muꝝ:ſenioribus ſuis ſequētibus:& tubas mittētibus ſolūmodo ſacerdotibus. Quo geſto:ea die nihil amplius facientes ad caſtra reuerſi ſunt. Cunq; hoc. vi. diebus feciſſent. vii. die oēm populū colligēs armatoꝝ Ieſus:captiuitatē urbis annūciabat:& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet:muris eius ſpōte ꝓſtratis:oīa tñ occidēda q̄cūq; aīo placuiſſet hēre ꝑcepit:& nullo labore ab hoſtiū nece qeſcēdū:& ut neq; miſericordia cedēdi:neq; circa ꝑdā uacādam fugiē-tes cōtēnerent inimicos:ſed aīantia cuncta pimerēt:& nihil ad uſum ꝓprie uoluptatis auferrēt:auꝝ uero & argentū quodcūq; iueniret iuſſit auferri:ut deo ꝑcipue geſtoꝝ primiciæ ſeruarent:q̄ primū fuiſſent ciuitate ſubacta ꝑceptæ:ſolā uero Raab liberādam decreuerūt:& generationē eius eo ꝙ ei exploratores ꝑbuerant iuſiurandum. Hæc dicēs Ieſus:atq; diſponēs exercitū deduxit ad ciuitatem. Circuibant aūt iterum urbē arca ꝑcedente:& ſacerdotibus ad opus populum cōmonētibus. Cunq; ſepties circuiſſent:& paulatim qeuiſſent repēte cecidit murus:neq; machina: neq; alia uiolētia mu-ro ab hæbreis illata. Illi uero īgredientes urbē Hiericho oīa in ea peremerūt:inopinabilē muri ruinā obſtupeſcētibus mentibus utiq; eoꝝ:ad defenſionē ſuam inutilibus ſubito cōſtitutus. Necabantur autem p itinera cōſtipati:& in domibus apprehenſi:nulliq; penitus parcebaſ: ſed oēs pariter occide banſ:uſq; ad mulieres ēt & īfantes:eratq; ciuitas plena mortuoꝝ corporibus:& nullus effugit necis incurſum. Ciuitatem quoq; cunctam incederunt:ſimul & regionem. Raab uero ad illud cœnacu-lum cum ſuis cōfugientem exploratores eripuerunt. Quam dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet:gratias egit ꝓ exploratorum ſalute:& pro tali beneficio dixit nō ſe retributionis fore minorem:donauitq; eam repente multis agris:& rebus maximis honorabat. Siquē locum ciuitatis pertranſiebat: ignis eum deſtruebat:& ſup habitatores eius deiiciebat. Sed & ſiquis uaſtatam poſtea uellet inſtruere ma ledixit quatenus qui fundamenta mutorum iaceret:priore filio careret:qui uero perficeret:& nouiſ ſimum ſimul amitteret. Hoc uero maledictum nō neglexit diuinitas:ſed impoſterum dicturus ſum paſſionem quæ pp eam factam aduenerit. Congregata eſt igiſ innumera multitudo argenti ſimul & auri:necnon & æris:cum nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitatē propriā ea diri-puiſſe. Et hæc quidē Ieſus ſacerdotibus theſauroꝝ recondenda contradidit. Hoc ergo modo periit Hiericho. Achar uero Charini filius ex tribu Iuda dum īueniſſet clamidē regiā:totā auro cōtextam habentē auri mazan:hoc eſt ſiclorum pondus ducentorum:crudele iudicans: ſi is q periculum habuerat lucrum inueniēs qđ in ſua utilitate cōferret:daret hoc deo:& nō magis egenti:foueā faciēs ualde ꝓ fundā in ſuo tabernaculo ſupfodiēs eam:latere ſe iudicās deū:ſicut potuit latere cōmilitones. Vo-catus eſt autē locus in quo caſtrametatus eſt Ieſus galgala:qđ nomē ſignificat libertatē. Trāſeuntes enim fluuiū:iā ſemetipſos ab ægyptiis:& ab ærūnis deſerti cōfidebāt eſſe ſecuros. Poſt paucos ergo dies uaſtationis Hiericho:miſit Ieſus xxx. milia armatoꝝ in ciuitatē Adan:poſitā ſup hiericho qua tenus dimicarēt. Et cōgreſſis hoſtibus:ceciderunt hæbreoꝝ uiri ſex & triginta. Cunq; hoc nuncia-tum fuiſſet iſrahelitis:magnā triſticiā & crudelē anguſtiā ꝓtinus habuerunt:& nō tm̄ ꝓpter cogna-tos amiſſos:licet oēs uiri boni & nimis exerciti periſſent:quantum pp deſperationē ſuam. Creden tes enim iam ſe terrā:obtinuiſſe:& a prælis iā exercitū uacare:hoc deo taliter promittente:potiores inopinabiliter uidebant hoſtes:& ſaccos ſupinduentes ſtolis ſuis: tota die erant in luctu & lachry-

mis cõſtitutis:nulla re inhærẽtes:nec cibo caſu ſiqdẽ q cõtigerat grauiſſime uidebant afflicti. Vidẽs aũt Ieſus exercitũ ita pcuſſum:& ex oĩbus iã reb⁹ peſſima deſpatiõe deiectũ:audacter acceſſit ad deũ & ait. Nõ noſtra petulária uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus: ſed Moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortante,pceſſimus dum multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ ꝓbitu,te nobis eſſe,pmiſeris: exercitũq; armis hoſtiũ facere meliorẽ. Quæ ſunt hæc q̃ nobis repẽte uenerũt. Nũc aũt ꝓter ſpẽ decepti uidemur:& tanq̃ nõ firma ſint tua,pmiſſa q̃ Moyſes ꝓdixit afficimur:& deterior nũc de futuris metus nos diſpabiles habet:primum expimẽto talia ſuſtinentes. Sed tu domine qũo tibi uirtus eſt malis his adhibere medicinã & pñti noſtræ triſticiæ ꝓbere uictoriã:etiã de futura deſperatione tuo fauore nos libera. Sic eqdẽ Ieſus,pnus in terra iacẽs depræcabat deũ. Cui rñſio a deo data eſt:ut ſurgeret & exercitum a ſua pollutiõe purgaret: pp furtũ rex ei dicata,hanc deuictionẽ nũc ſuper eos eueniſſe dicẽs:ſi uero reqreret q̃ fecerat ac puniret:uictoria eis ſemp de hoſtibus proueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat:& uocans Eleazar pontificẽ:& principes tribuũ:ſorte ſup eos mittebat. Cumq; hoc delictũ in tribu iuda factũ eſſe declararet:rurſum per genus ſortẽ miſit:& ueritas. huius iniqtatis circa cognationẽ Achar illuxit. Tũc denuo p unũquẽq; uir iquiſitiõe facta:apprehẽſus ẽ Achar. Ille uero cũ nõ potuiſſet negare deo:dum eũ ita cõſtrinxiſſe,ꝓbabat:furtũ cõfeſſus eſt: & protulit in mediũ ueſtẽ. Et ille qdẽ repẽte peremptus turpẽ pœnã & incũctãter cõgruã ſuæ ꝓſumptiõi promeruit ſepulturã. Ieſus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad Adã urbẽ:& nocte circa ciuitatem inſidias conſtituẽs:diluculo hoſtibus eſt congreſſus. Iſrahel aũt cum fiducia pp prioꝝ uictoriã ſup eos euntibus:ſimulando ſe recedere populus hæbreor:hoc modo longius eos perſequẽtes traxit a ciuitate:& tanq̃ de uictoria confidentes. Dum uero reſiliſſet exercitus contra faciem eorum: dediſſetq; ſigna quæ conſtituerat eis:quos in inſidiis collocauerat:eoſq; excitaſſet ad pugnam:tunc illi in ciuitatem ingreſſi ſunt. Dũq; eſſent circa muros ciues intẽti:aliqui uero & circa aſpectũ eor q egreſſi fuerant mẽtibus occupati illi qdẽ ciuitatẽ cœperũt:& oẽs occurrẽtes ſibimet extinxerũt. Ieſus aũt ꝓcedẽtibus illis ad prælium occurrẽs oẽs cõuenit in fugã. Cũq; refugerẽt quaſi ad integrã ciuitatẽ:cum & ipſam captã inſpicerẽt:& icenſam cũ mulieribus & filiis agnouiſſent:p agros diſperſi ſunt: defendere ſemetipſos ſolitudine nõ ualentes. Cum talis calamitas hoſtes apprehendiſſet:infantũ turba capta eſt atq; mulierum:& rerum aliarum uaſorumq; inumera multitudo necnon greges pecudũ hæbrei cœperũt ac multas pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt. Gabaonite uero habitantes iuxta Hieroſolymã: uidentes paſſiones quæ proueneꝝ runt Hiericho & Adanitis:& ad ſemetipſos trãſire hãc naſtationẽ exiſtimãtes. Ieſum qdẽ apte rogare noluerũt:neq; enim hoc ꝑetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabãt:dum in interitu potius Chananæor gẽtis eũ pugnare cognoſcerẽt. Cheſeritas aũt & Chiaterimitas q̃ uicini eis erant ad auxilium popoſcerũt:dicentes neq; illos ꝓiculũ declinare:ſi iſtos Iſrahelitæ deuincerẽt:adunati uero poſſent magnitudinẽ eor uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuiſſent:miſerũt legatos ad Ieſum amicitias poſtulãtes:quos ꝓcipue iudicabãt idoneos:ut agerẽt q̃ oĩbus expedirent. Illi uero confiteri ſe Chananæos icautũ exiſtimãtes:fugere ſe huiuſmodi ꝓiculũ crediderũt ſi dicerent:nihil ſibi cũ Chananæis quolibet modo cõpetere:ſed longiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe,p fide uirtutis eor:ambulãtes itinere multo:&,p cõiectura ſermonis huius ueſtimẽta mõſtrabãt. Veſtes enĩ cum nouæ fuiſſent qñ egrediebant:longo itineris tpe atritas ſibimet aſſerebãt. Cilicinis enĩ ut eor uerbis credere:ueſtibus utebant. Stantes ergo in medio dicebãt ſe miſſos a Gabaonitis: & uicinis ciuitatib⁹ multum ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem: more fœderis patriæ ſuæ: agnoſcentes dei gratia atq; dono Chananæorum terram eis poſſidere conceſſam: his tributarios fore gratanter & ciues eorum fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes: & iudicia itineris oſtendentes: rogabant hæbreos ad pacta amicitiaſq; deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens: quod non eſſent de gente Chananæorum: amicitias fecit cum eis: & Eeleazar pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios:nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iniuſte:populo ſcilicet in iureiurãdo una conſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio ꝓmerẽtes ad ſemetipſos ibant. Ieſus uero caſtrametatus contra Chananæos in confinio Gabaonitarum: & agnoſcens non procul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare: & Chananæorum generis eſſe:uocans eorum priores de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus: & propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe: conuocabat pontificem Eleazarum & ſeniores: eiſq; conſentibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt. Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos: hanc ſui cautelam atq; cuſtodiam inuenerunt. Cum uero rex Hieroſolymorum grauiter ferret: eo quod Gabaonite cum Ieſu pacta feciſſent uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant: cum eo caſtrametantibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate: dum iam pararent obſeſſionem Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Ieſum. Ad hoc enim uentum erat ut a ſuis quidem perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum Chananæorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicitias exiſtimarent. Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans:& die noctuq; perambulans:diluculo uenit ad hoſtes & fugientes ſequebatur:pergens in

deſcenſu Bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatam ſibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt: inſuper etiam die creſcente: ne nox ſuccedens hæbreorum impetum.refrenaret Ieſus reges in quadam ſpelunca celatos circa Maceda uenit: omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt: & plus ſolito creuit: palam eſt per ſcripturas:quæ ſunt in templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra Gabaonitas exercitum:reuerſus eſt rurſum ad Chananæa montana Ieſus:& multa cæde in eis facta ſumens prædam uenit ad exercitum Galgalis conſtitutum. Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret:& ſtupor haberet omnes audientes multitudinem peremptorũ: caſtrametati ſunt ſuper eos reges Chananæi:qui circa montem Libanum habitabant:& Chananæi qui campeſtribus erant:Palæſtinos ſecum ducentes uenerunt q; ad ciuitatem Berothi Galilææ ſuperioris & Deierſe: qui locus non procul a galileis eſt. Totius autem exercitus armatorum erant. ccc. milia & duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & iſrahelitas:& ſperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabant. Deo uero arguente timorem eorum:& ſi magis ſolatium ab eo quererent: promittente ut deuincerent inimicos: & iubente equos hoſtium ſubneruare:currus incendi:audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos: congreſſus eſt pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior: quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multum perambulauit:& omnem exercitum hoſtium præter paucos: extinxit:regeſq; ceciderunt uniuerſi:deficientibus hominibus ad interficiendos: eo quod Ieſus eorum equos occidit:& currus incendit. Quo facto:prouinciam licentius poſſidebat:nullo preſumente bellum ei inferre:ſed ciuitates obſeſſione capiebat:& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat:& nullus remanſerat Chananæorum:niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de Galgalis denuo caſtrametatus:ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudine uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret. Et inde procedens ad Sicimam cum omni populo altare conſtituit deo: ubi Moyſes quoq; prædixit:& diſtribuens exercitum in monte quidem Garizi conſtituit medium: & in bael di midium: in quo & altare edificauit: necnon & Leuitas ſacerdoteſq; diuiſit. Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conſcriptas relinquentes: ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus autẽ cum eſſet ſenex & chananæorum ciuitates non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem:in quibus erant quam propter fortitudinem murorum:quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant: & credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere: nam propter ſuum interitum Chananæi cognoſcentes iſrahelitas egreſſos ab ægypto: omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati. Congregari ergo Ieſus, tunc populum in eccleſiam Sylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus: commemorans eis: & quibus fuerant iam potiti: & actus quos geſſerant:quam eſſent optimi & deo præbente digni:& q; uirtute legum quas ſequebantur.xxx.& unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant: & omnem exercitum quicunq; ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant: ut neque eorum generatio relinqueretur:cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur: apud alios autem longo tempore oppreſſione adhuc opus eſſet:propter murorum munitionem: & habitantium in eis audaciam:petebat eos qui trans iordanem erant:ut laborãtes cum eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſortibus propriis fruerentur:grates utiq; eis pro labore reſtituendas. Tũc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur:eo q; uirtute præcellerent dirigẽdos qui terram metientes fideliter: & in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum deberẽt metiri direxit:dans eis aliquos terræ menſores doctos:quos propter artem ueritas non lateret mandans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura namque terræ Chananæorum huiuſmodi eſt: ut & planiciem magnam habeat: & fructus ferre ſit copioſa. Quæ comparata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autem Hierichuntis:& Hieroſolymarum eſtimata putatur ualde uiliſſima. Licet omnino hæc ſpacia parua:& eorum multa montana ſint: magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia ſimilis non eſt: & propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes:dum ſepius unum iugerum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circumeuntes & eſtimantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem Sylo:ubi tabernaculum conſtituerat. Tunc Ieſus Eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe: ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunq; miſiſſet ſortem Iudæ quidem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem Idumæam. Quæ in longum quidem extenditur uſq; hieroſolymam: latitudine uero uſque ad paludem quæ ſodomæ conſtituta eſt. In hac autem ſorte ciuitates erant Aſcalon & Gaza. Simeon uero in ſecunda ſorte prouenit Idumæa quæ circa ægyptum eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſq; ad mare longitudinem: latitudinem uero quæ Hieroſolymis Bethelisq; terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem: Hierichon enim & Hie-

roſolymitarum tulerunt urbes. Effraim autem tribus a Iordane flumine uſq; ad Gazara longitudinem habuit: latitudinem uero quamcunq; habuit Bellis quæ uſq; ad campum maximum terminatur: Manaſſe uero medietas a iordane quidem uſq; ad ciuitatem Doron: latitudinem autē ad Bithi ſanos: q̄ nunc Scitopolis appellatur. Poſt hos autem Yſachar carmelum montem: & fluuium in lōgitudine habuit itabirium montem uero in latitudine. Zabulonitæ uero uſq; Geneſar deſcendētē circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallem quæ carmelum nuncupatur: eo q; etiam huiuſmodi ſit. Aſſeritæ uero omnem terram quæ ad Sidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas autem Arce in horum parte fuit: quæ etiam Haſtipos nuncupatur. Partem uero ad orientem conuerſam uſq; ad Damaſcum ciuitatem: & galileam ſuperiorem Neptalitæ ſumpſerunt uſq; ad montem libanū: fonteſq; Iordanis: quorum de mōtibus eſt fluctus collectus. Danitæ autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: Azoto & Doris: determinatiōemq; Iamniam ſimul & Geth Abethoron uſq; ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuiſit ieſus terram: & nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit poſſidēdā. Nam amoræam quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic uocata eſt Moyſes dudum capiens: tribubus duabus: dimidiæq; diſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa Sidonem & Archeos: & Amatheos & Aritheos inculta tunc erant. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret: ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere: & dum qui poſt eum erant principatum ſumpturi negligenter in communi utilitate conuerſarentur: præcepit ſingulis tribubus ut nullum de Chananæorum genere in terra quam ſunt ſortite relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; cuſtodiam paternæ ſolēnitatū fore: hanc etiā Moyſen prædixiſſe cōmemorans: & hoc ei eſſe credendum dixit: ſed & leuitis octo &. xxx. ciuitates eē reſtituēdas: q iā prius acceperant i amorrea. x. Quarum tres diſtribuit fugacibus habitandas. i. de tribu Iuda Ebron. Sichen uero ex Effrem: & Cades de Neptalim Eſt aūt hic locus ſupra galileā. Diuiſit eis & cūctas præde reliquias. Erat nanq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebāt. Abūdabāt enim & cōiter oēs & eorū ſinguli auro & ueſtibus: & aliis uaſis: & quadrupedū copia: quoq; numerus cōprahēdi nō poterat. Poſt hæc autem exercitu in eccleſiā cōuocato: eis qui ſuper Iordanē in A morræa conſtituti erant: quoq; exercitus quinquaginta milium armatoꝝ eſſe uidebatur: ita locutus eſt. Cum deus pater & dominus generis hæbreoq; hanc terram nobis poſſidere conceſſit: & poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit: p cuius mandato cognatis indigētibus proniſſime uos obtuliſtis ad oīa: iuſtū eſt nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiam frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra: quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria eam inſigniter offeretis: neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis pro periculis in qbus uixiſtis non mō ſolum: ſed etiā ſemp acturi ſumus: & quia cū ſitis boni memoriam habebitis oīum & mente retinebitis quæcunq; p uos; puenerunt nobis: & qūo uſum bonoq; ueſtroq; pp nos diſtuliſtis: & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore conſiſtimus poſtea ueſtra ſorte frui utile iudicaſtis. Acceſſerūt aūt ſupra ueſtra bona ex laboribus: quos nobiſcum habuiſtis multæ diuitiæ prædam p̄cioſiorē augētes: & aurū & argētū ſup hæc omnia quod maius eſt ueſter fauor. Ob quā rē ita nos ad quodcūq; uolueritis in repēſatiōe paratos habebitis: q; nequaq̄ hoq; quæ Moyſes prædixit eſtis obliti: illo etiā in oībus certum habetote non eſt quicq̄ in quo uobis gratiarum debita non ſolamus. Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus: & roganus ut nullū eſſe terminum noſtræ cognationis exiſtimetis: nec quia inter nos iſte fluuius eſt: alteros nos: & nō hæbreos nos eſſe credatis. Omnes enim ſumus ex Abraam q hic & illic habitamus: unuſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illorū perduxit uitam: cuius religionis habetote curam & conuerſationis: quā per Moyſen ipſe cōſtituit. Perdurantes enim in iſtis fauorē dei & eius ſolatium ſemp habebitis: cōuerſis uero uobis ad imitationē gentium externarum auerſabitur ueſtrū genus. Hæc cum dixiſſet ſingulos maioq;: & cōiter eoq; multitudinē ſalutans: ipſe quidem reſtitit. Deduxit aūt eos populus: non tamen ſine lachrymis: & uix ſemetipſos abinuicem dimiſerunt. Tranſiens aūt fluuium tribus Rubem & Gad: & qcunq; de Manaſſe piter ſequebant: altare ſup ripā collocare iordanis decreuerunt: ut memorabile ſignum generationis futuræ cognationis eorum: q; intra iordanē habitare uidebantur exiſteret. Audientes aūt qui ītra iordanē erāt: quia dimiſſi ab eis altare conſtituiſſent. Et neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent: pro nouitate tamen culturæ deorū peregrinorum hoc celebratum credentes & ſacræ religioni derogatum ueriſimile iudicantes erāt arma ti ad ultionem eoq; qui collocauerant altare fluuium trāſituri & puniturī eos quaſi p paternæ deſtructione ſolēnitatum. Non enim uidebat eis iuſtū ut cognationem reſpicerēt: aut dignitatē eoq; qui auctores fuerant harum reꝝ: ſed dei amplectabant mandata: & commodo honorari congaudebant. Et illi quidem armati ſunt p furorem: retinuit aūt eos Ieſus & pontifex. Eleazarus: & pariter ſeniores ſermonibus ſuadentes: ut prius experimenta eoq; uoluntatis acciperēt: deinde ſi malæ uolūtatis agnoſcerēt eoq; mētes: tūc armis ſup eos incederēt. Miſerunt itaq; legatos ad eos: Phineen filiū Eleazari: & decē alios apud hæbreos honoratos: cognituros ſapienter cur altare tranſeuntes ſuper ripā fluminis ſtatuiſſent. Cūq; illis trāſeuntibus: & ad eos ueniētibus fuiſſet eccleſia cōgregata: ſtās phines hæc dicebat. Magis equidē deliquiſtis quam poſſitis correpti de futuro ſermōibus emēdari uerumtamen non ſecundum magnitudinē iniqtatis nos reddituri uobis ad arma repēte ultionēq;

deſcẽdimus. Cognatos nãq; uerbis prius corripere uolẽtes: hãc celebrauimus legatiõem: quatenus agnoſceremus cauſam, p qua acceſſiſtis: ut altare fabricetis: ne petuláter uideremur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc: an re uera culpa conuincatur: unde in uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes: & auditores legũ: quas ipſe nobis contulit exiſtentes: diuiſos a nobis: & in propriam ſortem uenientes quã dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis: obliuionem eius habere: & tabernaculum arcã q; deſerẽtes & altare quod nobis eſt proprium: peregrinos introducere dos: Chananæorum mala ſectãtes. Sed nihil iníque feciſſe optamus: agentes pœnitentiam: & nequaq̃ uelanientes ulterius: legũ paternarũ pudorem: memoriam q; ſumentes. Si uero in delicto conſiſtitis: nequaq̃ laborem pro legibus refutamus: ſed tráſeuntes iordanem defendimus eas: & ante omnia deum nihil uos a Chananæis differre credentes: ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter perimentes. Non enim putetis q, quia tranſiſtis fluui um: etiam a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis: & effugere poteſtatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si uero creditis hunc locum ubi nunc eſtis poſiti impedimẽtũ eſſe correptionis: nihil prohibet denuo terram diuidere: eamq; ad pecudum paſcua deputare. Sed agite temperanter: & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores: ne nobis facia tis neceſſitatem huius defenſionis: quod nec ueſtræ: nec ipſorum ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare: ut non uerbis uinci potius quam experimentum uelitis ſuſtinere prælior̃. Hæc Phinee dicente: præſules eccleſiæ & oĩs multitudo ceperunt de quærimoniis ſatiſfacere: & pfiteri: neq; ab eo, ſe cognatione receſſiſſe: neq; pro nouitate altare cõdidiſſe: ſed & deũ unũ noſſe: q hæbreis eſt oĩb⁹ cõmunis: & illud altare poſitũ ante tabernaculũ ad ſacrificia faciẽda. Hoc aũt altare pp qd & ſuſpecti eſtis facti: dicebant nõ, p religione collocatũ: ſed ut ſignũ fieret: & indiciũ in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis tẽperare: & in patriis legibus pmanere: nõ utiq; tráſgreſſiõis indiciũ ſicut ſuſpicamini facere. Teſtis aũt nobis ſit deus: qa iſtud altare nõ, p tali cauſa cõſtruximus. Vnde meliorem de his hẽtes opinionẽ nihil culpetis ulterius: neq; nos extra ſortẽ iudicãdos eſſe credatis: nec eorum ſimiles q cũ generis Abraam ſint: ad nouas ſolẽnitates accedũt. Hæc dicẽtes laudãs Phinees: reuerſus eſt ad Ieſum: & eorum uerba populo nunciabat. Ille uero gaudens q, neq; ulla pugnãdi foret ne ceſſitas: nec ad ſanguinẽ bellũq; deducerentur contra cognatos: pacificas deo, p his hoſtias ímolauit: & dimittẽs poſt hæc multitudinẽ in, prias ſedes: Ieſus ipſe in Siché cómoratus eſt. Poſt hæc anno. xx. ſeniorũ exiſtẽs euocabat honoratos maxime ciuitatũ & principes & ſeniores: & multitudinem quantãcũq; cõgregari eſſet poſſibile. Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei commemorabat. Erant enim multa: per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiã pueniſſent & ſeruari dei uoluntatẽ: quæ talis circa eos eſſet orabat. Et pie cunctos poſcebat agere: p quã ſolam eis grata diuinitas pmaneret. Hoc enim bñ ſe habere dicebat: ut tráſiturus a uita huiuſmodi eis monita derelinqueret: poſcebatq; ab illis: ut quæ ille diceret memoria retinerent. Et ille quidem talia præſentibus loquens: defunctus eſt cum uixiſſet annis centum & decem quorum cum Moyſe quidem pro doctrina utilium rerum commoratus eſt quadraginta: dux autem poſt illius mortem ſex & uiginti annis fuit uir neq; ſapientia indignus: nec earum quæ cogitabat ut multa ſapienter edicere inexpertus: ſed ubiq; ſummus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponere: & in pace dexter: & in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus eſt aũt in ciuitate Thamna in tribu Effraim. Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus pontifex Phineæ filio ſacerdotium derelinquens: cuius ſepultura eſt facta in Gabatha ciuitate.

Quo moriẽte: duce: filii Iſrahel fœliciter aliquãto tpe pugnaueret cõtra Chananæos. CA. II.

POſt hoc itaq; tráſitu Finees, pphetauit ſcdm dei uolũtatem ad delendũ Chananæoꝝ genus tribui iudæ præbendũ eſſe principatũ. Erat. n. ſtudium populo cognoſcere: qd ẽt placeret deo. Tũc aſſumpta eſt ẽt tribus Simeon ad pugnãdũ: quatenus exterminatis hoſtibus ſub ditiõe etiã eos q in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananæis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tpe rebus cũ magno exercitu eos in Bezedin expectabant: regi Bezidinoꝝ Adonibezech pricipatũ credẽtes: qd nomẽ ſignificat dñs Bezedinoꝝ: adoni eni hæbrea lingua dñs indicaſ. Sperabãt eni uincere iſrahelitas mortuo Ieſu. Cõgreſſi uero Iſrahelite duabus tribubus: quas pdixi: magnifice pugnauerũt: & occiderũt eoꝝ qdẽ. x. milia: fugãtes aũt reliquos: & inſequẽtes: adonibezech quoq; ceperũt: eiuſq; manuũ ac pedũ ſũmitates iciderũt: nõ eni poterat deũ latere. Ille aũt hæc patiens ferẽ dixiſſe. Quæ cõtra uos egi: & ſeptuaginta regibus facere non eribui: digna recõpenſatione hodie redditũ eſt mihi. Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hieroſolymã morientem uero ſepelierunt: & egrediebantur uaſtantes ciuitates: & plurimas capientes. Inter hæc obſederunt hieroſolymam: ſed hanc quidem longo poſt tempore capientes: oẽs in ea habitãtes intereme runt. Erat autem eis ualde grauis deſup munitio murorum: & loci natura reſiſtẽdo. Vnde caſtra metati ſunt in chebron: & hanc capiẽtes omnes interfecerũt. Relinquebaſ adhuc genus gigantũ: q pp corpoꝝ magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus, pximabant: ultra modum mirabiles: ut hactenus eorum oſſa monſtrãt: in nullo his de quibus fides habeſ equalia: quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt. Munus etiam cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederũt nato Moyſeos: hic

enim fuit unus exploratoꝝ:quos miſit moyſes in chananæā. Dederūt aūt & filiis Ietro Madianite q̄ fuit gener. Moyſi terrā ad poſſidendū. Nā patriā relinquentes ſecuti ſunt eos: & fuerunt in deſerto cum eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates q̄dem Chananæas in mōtanis ceperunt:in cāpeſtrib⁹ aūt & ad mare poſitaꝝ Aſcalonē & Azotū. Euaſit uero eos Gaza & Accaron. Nam dū eſſent i cāpeſtribus:& copioſam haberent curruum abundantiam:irruentes ſibimet confligebant. Et iſte q̄dem tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt: & arma depoſuerunt. Beniamin uero:quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos cōceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcētes omnes alios quidem iterfecere:alios uero pericula ſuſtinere: ad terrarum ſe tradidere culturam. Hoc aut eſt & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant:& eorum tributa parcipientes permittebant Chananæos ſine præliis eſſe. Tribus autem Effrem cum obſediſſet Bethelam:finem dignum tempore:& magna laborum obſeſſione inuenire non potuit: quando ille licet affecti in obſeſſione omni modo perdurabant. Deinde Efframite capientes quendam in ciuitate cōmorantē: & neceſſaria eis deferentē fidem dederunt:ut ſi ciuitatē traderet:ſaluarent eū & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem:cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt. Illi autem interimentes cunctos inhabitātes ibi tenuerunt decetero ciuitatem.

Q ūo,pcedēte tempore Iſrahelitæ tranſcendentes patrias leges ad grandes ærumnas deducti ſunt & ſeditione facta:adinuicem pugnauerūt:huiuſmodi cauſa pro qua deleta eſt tribus Beniamin præter ſexcentos uiros. CAPI. III.

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erāt Iſrahelitæ:circa terram uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinem iam uirtute deficiebant:& in conuerſatione legum integri non erant:in his indignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem: ut ita dicam ſua uolūtate chananæos q̄ poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cū multa Chananæi eis abſtuliſſent: & ad labores iam erant propter epulas diſſoluti: agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſenio res non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorum ulla ſolennia conuerſabant. Erant autem in agris libidini lucrorum intenti. & propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum compræhendit:& ad hoc uſq; perducti ſunt:ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa: ꝑ qua deleta & tribus Beniamin:præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita:qui erat ſortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem. Hic autem locus eſt tribus iudæ. Cunq; uehementer amaret coniugem:& eius pulchritudine uictus afficeretur:quando ab illa non ſimiliter amabatur:& ille ꝑpter paſſionis eius amorem potius uteretur:lites ſrequēter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad ſoceros:ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidē quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hoſpilitatem puellæ parentibus quinta die abierunt: & circa meridiem ſunt egreſſi. Tardius enim dimittebant parentes filiam:& dei iam tarditas accedebat. Vnus autē famulus eos ſequebatur:& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunq; ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis.xxx. perſuaſit famulis ut manerent: ne & ꝑpter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet:dum nec procul hoſtes exiſterēt:& tempus frequēter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas Chananæorum:ſed accedentes.xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in Gabaa tribus Beniamin iam ueſpere. Et cum nullus ciuium eum in manſione ſuſciperet:ſenior quidam ex agro deſcendes: qui de tribus quidam erat Effrem in Gabaa uero commorabatur:uidens eum qui eſſet iterrogabat: & propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret. Ille leuitam quidem ſe dixit eſſe. mulierem autem a parentibus reducere:ad propria remeare:habitationem uero ſignificabat habere in ſorte Effrem. Quem ſenior & pro cognatione: & eo q̄ eandem poſſederat tribum:& propter colloquium ad ſuum duxit hoſpitium. Q uidam uero iuuenculi gabaonitarum mulierem in platea uidentes:& pulchritudinem ſtupētes:dum apud illum ſenem eam ſucceſſiſſe cognoſcerent:contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem uenerunt ad ianuas eius. Et cum eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret:& ut ne uiolentiam inferrent hoſpiti:nec iniuriam illi petebāt ut data ſibi muliere a rerum manſione recederent. Seniore uero dicente q̄ & cognata eſſet leuitæ: & per libidinem inique in lege delinquerent:deficientes circa iuſticiam deridebant: minabanturq; ſe eum interficere:eo q̄ eoꝝ cōcupiſcentiam īpediret. Cumq; in neceſſitate ueniſſet nolens hoſpites in cōtumelia magna relinquere:ſuam eis filiā ceſſit:dicens minus eē peccati ſi cōcupiſcētiā ſua in ea cōplerent:quā ſi iniuriam pegrinis iferrēt:& iniuſticiā nō pferre quos ſuſceperat: hoc mō putabat, Cū uero illi nequaq̄ a ſuo feruore ꝑ peregrina recederēt:ſed iminerēt ut eā acciperēt:ille quidē ſupplicabat:ut nihil iniq; preſumerent. At illi rapiētes & adiiciētes pro libidine uiolētiā:ad ſemetipſos mulierē deduxerūt:& ꝑ totam noctē uſq; ad principium diei i eius corpore ludibria ſunt extēta. Illa uero defecta in his quæ ꝑ uenerant ad hoſpitē rediit:& cōtriſtata pro his quæ ꝑtulerat: præ uerecū-

dia ad faciē mariti minime ꝑsumebat accedere. Cūq; circa se ꝓ his quæ cōtigerāt icurabilē reputaret: lectulo decumbens aīam dereliqt. Vir aūt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri: nihil mali metuēs excitare eam tētabat & cōſolari: qa raptoribus nō ſpontanea uolūtate ſe ꝓbuiſſet iniuriis. Cū uero certe defunctā cognouiſſet a maloꝝ magnitudine: ſponens iumēto mortuā ad ſe portare uxorē: & diuidēs eam p mēbra in ꝓtes duodecim: p trib⁹ ſingulas deſtinabat mādatū dās portā tibus: ut ꝓderent auctores mortis eius: & eiuſmodi crudelitatē cūctis tribubus idicarēt. Illis autē & aſpectu & auditu graui hoꝝ malorꝝ affectus nullū ſumētes primitus hmōi exēplū ira intemperata & iuſtiſſima concitati in Sylo ſunt ante tabernaculum congregati: & in arma procedere repēte tentabant: & inſilire Gabaonitis: ut hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores ſuadentes non oportere ſic cito contribulis inferre bellum anteq̄ uerbis agerent de criminibus quando nec lex circa extraneos permitteret præter legationem Iſrahelitas bella tractare: ſi ſorte pœnitentiam agerent qui iniuſte aliquid præſumpſiſſent: bonū eſſe ut legi obedientes ad Gabaonitas mitterent: & mali auctores expeterent: quibus præbitis eos punirent: contēnentes uero armis adirent. Miſerūt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere: & eos dari ad ſupplicia depoſcētes: q legitime nō egiſſent: quaſi nō eſſet iuſtū: ut pro oībus illi potius moreretur. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerūt timore belli alienis obedire præceptis: an nullo ſe putantes eſſe minores armis: neq; multitudine: nec bellandi præſumptione. Erāt aūt nimis inſtructi: & ſup alias tribus induſtrii deſpexerūtq; illos: & idignati ſunt e diuerſo tanq̄ cōpreſſuri uiolētia faciētes. Cūq; talia fuiſſent iſrahelitis enūciata: iuſiurandū fecerūt: nullā ſuarum uiro Beniamiti dare nuptiis filiā: ſed armari ſuper eos: & amplius eis quā aduerſus chananæos reſiſtere: quos hæbrei ſepius expugnaſſent. Repente ergo eduxerūt ſuper eos ex rcitū quadringēta milia uiroꝝ. Beniamitæ uero habuerunt. xxv. milia armatoꝝ: & alioꝝ ſexcentoꝝ: qui ſiniſtris manibus fundibulārii uidebant experti. Et cōmiſſo prælio circa gabaa fugauerūt iſrahelitas Beniamitæ uiri: ceciderūtq; ex eis. xxii. milia: fuiſſentq; plurimi forte necati: niſi nox eos retinuiſſet: & pugnā ſoluiſſet. Et Beniamitæ gaudētes abibāt in ciuitatē: iſrahelitæ uero obſtupeſcētes ſe ita uictos: ad exercitū remeabant. Altera uero die rurſum congreſſi Beniamitæ uicerūt: & mortui ſunt decē & octo milia Iſrahelitaꝝ: metuenteſq; exercitū reliquerūt. Venientes autem in ciuitatem Bethleem proxime cōſtitutā: ea die ieiunantes: altera die deprecabātur deū per Phineen ſacerdotem: ut eius ira quieſceret: & ei in duabus eorum deuictionibus ſatiſfieret: daretq; eis potentiam contra hoſtes atq; uictoriā. Deus aūt hæc fieri Phīnee prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum: mediā quidē partem in inſidiis circa urbem nocte collocauerant: medii uero beniamitis congreſſi: paulatim eis imminentibus recedebant: & Beniamitæ perſequebantur: Hæbreis paulatim refugientibus: & oīno uolentibus oēs eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugientes inſequebantur: ita ut etiam ſeniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatē relicti diſcurrerent: adire uolentes hoſtes. Cum uero multum a ciuitate receſſiſſent: fugere quidem hæbreis ceſſauerunt: conuerſi autem ſteterunt ad pugnam: & illis qui in inſidiis erant dederunt ſignum. Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos: in angu ſtia conſtituti: in quodam coacti & concauo loco collecti ſunt: & ibi iaculis ſauciati: ita ut omnes interirent præter ſexcentos uiros. Quiq; conuerſi & conſtipati: & per medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes: quos tenētes ibidē cōmorati ſunt. Illi uero circa uiginti & quinq; milia ſunt extincti. Igit Iſrahelitæ & Gabaa ciuitatē igne cōcremauerunt: & mulieres: & iſantulos maſculos peremerunt: aliis Beniamitaꝝ ciuitatibus ſimilia facientes: ſicq; erant contra eos infeſti: ut etiam Iabitas q erant galaditidis regionis: eo ꝙ eis auxilium non præbuiſſent contra Beniamitas: mittentes. xii. milia de ſuis armatis: iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant miſſi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira ſuccenſi ſunt ꝓpter paſſionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa conditiones. Poſt hæc autem Iſrahelitæ pro calamitate Beniamitarum puniti ſunt: & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt: licet iuſta paſſi eſſent: eo ꝙ in lege peccauerint: tunc ſexcentos qui fugerant euocant legationibus. Erant enim ſuper quandam petram quæ Suas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: ſed etiam ſibi cognatis ꝑuntibus ingemiſcentes: ſuadebant eis ut patiēter ferrēt: & ad illorum cetū cōcurrerēt: ne oīno quātū ad ſe Beniamitaꝝ tribū exterminati decerneret: dicebantq; eis. Concedimus uobis terrā & ꝓdam quātūcunq; tollere potueritis: illi uero his cōtra ſe dei decreto geſtis: quādo in ſua iniqtate ſciētes pugnauerant ad alias cōtra tribū primā obediētes uocantibus aduenerūt. Iſrahelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt: & de ducētis reliquis cogitabant: quō & ille haberent uxores ut filios procrearēt: cū utiq; iuraſſent ante bellū: ut ſuas filias nulli Beniamitæ coniungerēt. Et alii quidē ſuadebāt illud iuſiurādū nō debere ſeruari: qđ p iram nō uoluntate nec iudicio proueniſſet: nihilq; foret deo moleſtū: ſi tribū pituram ſaluare poſſent: adiicientes piurii non qñ neceſſitate fit eſſe peſſimum: ſed qñ fuerit malignitate commiſſum. Cunq; ſeniores piurii nomē ualde metuerēt: qdā ait. Hoc cōſilio & iſti uxores habebunt: & religio iuriſiurandi ſeruabit. Ter in āno in Sylo ad mercimoniū fit cōuētus: ſequūturq; mulieres & uirgines. Sinant ergo Beniamitæ ut raptu ducāt uxores ꝙſcūq; potuerit: nobis neq; iuitātibus: neq; ꝓhibētibus. Et dū

patres eoꝝ ḋſti fuerint uindictāq; popoſcerint:dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiā non habuerunt filiarum. Oportet enim Bēiamitas iram euadēre:qua iam circa eos uſi ſumus immenſa. His itaq; conſentientes decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate:illi quidem.cc.uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca:in quibus ſe latere credebant poſiti:inſidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum luſu:nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo modo ducentes;uxores:& ad opera ſe terræ dedemunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cū pene tota periſſet:ſtrahelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente:& opulētiæ magnitudine:aliiſq; ditata rebus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

Quō poſt hāc afflictionē Iſtahelitæ rurſus impie agētes opprimūtur a chananæis:& a Curſato rege aſſyrioꝝ cui ſeruierūt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta ē p Zenizē Beli filiū: pricipante ānis quadragīta:qui apud ſinicas dicit iudex. CAP. IIII.

EOrum uero ſimilia etiam tribum Dan ex huiuſmodi cauſa cōtigit ſuſtinere. Cū Iſtrahelitæ bellorum iam ſtudium reliquiſſent:& ad opa ſe terræ dediſſent:Chananæi contēnētes eos:nec aliquid ſe ab eis pati credentes ſuum collegerunt exercitū firmam habētes ſpem:quaſi hæbreos affligerent. & decetero ciuitates licenter inhabitarēt:curruſq; faciebāt:& exercebant armis:& urbes adinuicē ſibi conſentiebāt. Et de tribu quidē Iuda Aſcalonam ciuitatē:& Accaron abſtulerunt & alias multas in cāpeſtribus cōſtitutas:& ipſos Danitas in mōtana fugere cōpulerūt:nec paululū eis locum in cāpeſtribus reliquētes. Et dū illi nec ad bellādū eſſent idonei nec terrā ſibi iam ſufficiētē haberēt miſerūt de ſuis.v.uiros ad loca mediterranea:qui terrā inſpicerēt:in qua habitare decetero potuiſſēt. Illi aūt nō procul a monte Libano:& iuxta Iordanis fontes circa maximum cāpū ſi dominus ciuitatis uiam triū dierū perābulantes contē planteſq; terrā bonā & nimis uberrimā ſignificauerūt eis. Quo cum exercitu procedētes:edificauerūt illic urbē Dan cognominatā ab uno filiorum Iacob:ex quo & ipſa tribus appellata uidebatur. Iſtrahelitis autē & cūiam eſſent in labore difficiles:& in diuinitatis cultu deficerēt:aduerſa prouenie bant. Nam dum fuiſſent a ſua cōuerſatione tranſgreſſi:ſerebantur ad libidinem:ut pro ſua uiuerent uolūtate:ita ut imminentibus Chananæis:malis omnibus implerentur. Iratus eſt igitur eis deus:& fœlicitatem quā inumeris laboribus acquiſierant propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem cōtra eos agente Cuſarto rege aſſyriorum:multi pugnantes perierūt:& obſeſſi fortiter capti ſunt:quidam uero propter timorem ſponte ſe illi contradiderunt:& maiora quam poſſent tributa impoſita ſibimet exoluebant:& diuerſas iniurias perferebant per annos.viii poſt quos hoc modo liberati ſunt. Zenes quidam de tribu Iuda uir induſtrius:prudentiaq; fortiſſimus reſpōſo ſibi dato ne deſpiceret hæbreos in neceſſitate huiuſmodi conſtitutos:ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret pauſos quoſdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens ſibi quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet:aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret primum quidem Cuſarti caſtra dirupit. Cunq; plurimi hæbreorum ad certamen accederent:eo ꝙ bene eis prior confidentia proceſſiſſet:cum aſſyriis congreſſi ſunt:eoſq; ualde perſecuti:eu fratem traſmeare coegerunt. Zenes autem cum ipſo fortitudinis opere præbuiſſet effectum principatus accepit honorem:ut populum iudicaret:in quo ſcilicet.xl.annis conuerſatus eſt.

Quō rurſus populus noſter annis.x.& octo ſeruierūt moabitis:& a quodam aoth noīe ſeruitute priuatus ſit:eo principatum annis.lxxx.tenēte. CAPI. .V.

HOc autem morientē:denuo res iſtrahelitarum ſine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrēt:nec legibus obedirent:magis ac magis afflictionibus ſubiiciebā tur:ita ut Eglon rex Moabitarum deſpiciens inhoneſtam conuerſationem eorum:bellum eis inferre præſumeret:& multis eos præliis obtineret ac ſubderet:& omnem poteſtatem eorum prorſus humiliaret:coſq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autē ſibimet regnum in Hiericho nihil mali reliquit.quod populo non impoſuit:eoſq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Miſertus autem & deus in his quæ patiebantur:& eorum ſupplicationibus inclinatus:ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth de tribu Beniamin:ex patre Gera audaciaq; fortiſſimus:& corpore ad opera exercenda robuſtus:in leua manu maximam fortitudinem habens:cum in Hiericho habitaret:Eglon regi factus eſt notus muneribus eum placans:ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem carus exiſteret. Aliquando aūt cum duobus famulis munera regi ferens:latenter gladio in dextro fœmore ligato:introibat ad eum. Erat autē æſtatis tēpus. Cūq; iam dies medius eēt:regiæ quieſcebant cuſtodiæ:pp æſtū cū ſtis ad prandia recedētibus. Cum ergo iuuēculus Eglon munera ꝓbuiſſet:commoranti in quodā loco caloris temporibus oportuno:eius ſecretū penit. Aderant autem ſoli famuli regis. Cūq; rex famulos abire iuſſiſſet:& cum Aoth loqueretur:& ſederet ſuper ſolium ſuum:& Aoth terror igreſſus fuiſſet:nec eum fortiſſime percutere ualeret:relaturū ſe ei ex dei precepto ſomnium dixit. Cum ergo ille lætus pro ſomnii recitatione de ſolio ſurrexiſſet:Aoth eū i corde percuſſit:& gladiū dereliquēs egreſſus eſt clauſam ianuam derelinquens. Miniſtri uero quieſcebant:credentes regem i ſoporem

conuerſum. Aoth uero Hierichuntiis latenter hoc indicans:exortabatur eos ut ſuam defenderēt libertatē. At illi gratiſſime hoc audiētes tubis utebant:mos enim eſt patrius his populum conuocari Miniſtri itaq; Eglon diu quæ ei contingerant ignorantes:cum iam adueſpaſceret:metuentes neqd ei inopinabiliter accidiſſet:in eius cubiculum ſunt ingreſſi:eūq; mortuum comperientes:in ſtupore conuerſi ſunt:& anteq̄ ſua caſtra colligerent:Iſrahelitarum ſuper eos irruit multitudo. Et alii quidē repente perempti ſunt:alii in fugam uerſi tanq̄ in terra Moabitida liberandi. Erant autem peremptorum ultra.x.milia. Viri Iſrahelitæ uero præoccupantes Iordanis tranſitum:eorum multos interfecerunt:& nullus eorum manus euaſit. Et hæbrei quidem hoc modo ab iſtorum ſeruitute priuati ſūt. Aoth uero ob hanc cauſam principatu honoratus a plebe:defunctus eſt:dum hāc poteſtatē .lxxx. tenuiſſet annis uirtutiq; etiā preter hanc cauſā maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sanagar filius Anath electus ad principatum:qui primo anno uitam explenit.

Quō chananeis eos in ſeruitutē redigētibus p annos.xx. liberati ſūt p barachum & deborā:qui eorum principes fuerunt. CAP. .VI.

IGitur iſrahelite calamitates quas paſſi fuerant:nō colēdo deū:nec legibus eius obediē do:correptionē non aſſignantes deo:anteq̄ a moabitarū ſeruitio reſpirarēt:a rege chananeo;x labint nomīe ſubiugati ſunt. Hic aūt ortus qdē uidebaſ de ciuitate Aſeroth: quæ poſita ē ſuper paludē ſamachonitidē:habebatq; armatorū.ccc. milia eqtū.x.milia:& curruū tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia dux erat Syſara:apud regem honore primus. Qui ueniens ad Iſrahelitas:uehemēter eos afflixit:ita ut tributa eis iponeret. Quæ.xx. quidē annis ſoluere paſſi ſūt:cum nec ipſi per infœlicitatē ſuam reſpicerent:& deus maiore tēpore eos domare uellet:ppter eo;x iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. Decetero autē tēperātes a malis ſuis:& agnoſcētes has calamitates ſibi pro legū cōtemptu ueniſſe:quandā prophetiſſam nomine Delboram:quod nomen hæbraica lingua ſignificat apim:rogauerunt ut depcaretur deū:quatenus miſericordiam haberet eo;x:ne deſpiceret eos a chananeis oppreſſos. De⁹ aūt ānuit eo;x ſaluti:& du cē elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen corruſcationem hæbrea lingua ſignificat. Euocās igitur cum Delbora iuſſit ēligere iuuenū.x. milia:& ad hoſtes procedere:præſumebat enim prædicēte deo & uictoriam promittente. Cunq; Barach dixiſſet:non ſe exercitum fore ducturum:niſi & illa quoq; una procederet:irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quam deus tibi contulit:ego uero non refutabo. Et congregantes.x.milia uiros caſtrametati ſunt apud Thabor mōtem. Quibus Syſara rege præcipiēte obuiā uenit:& nō procul ab eis caſtra fixit. Iſrahelitæ uero & Barach obſtupeſcentes multitudinē hoſtium:cum de fuga iam cogitarēt:Delbora retinebat eos:& ipſa die dimicare præcipiebat uictoreſq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congreſſis ergo atq; permixtis:eis imber magnus influxit. Et quia nimia ſimul & grando & pluuia in faciem Chananæorum uerſa:& uentus eorum aſpectibus imminebat:ita obcecati ſunt:ut arcus eorū & fundibulæ inutiles fierēt:& armati propter frigus uti gladiis non ualerēt:Iſrahelitas uero tempeſtas immiſſa:cum eis poſt terga eſſet:minus nocebat. Qui auxilio dei ſumebant ualde fiduciam:& hoſtes in medium circundantes:multos eorum interfecerunt. Et alii quidem ab Iſrahelitis extincti ſunt:alii uero excuſſi propriis ceciderunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerētur. Syſara uero exiliēs de curru cum uideret fugam exercitus ſui factam:fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum:nomine Ialis. Quem rogantem ut celaret eum ſuſcepit:& petenti potum dedit lactis. Erat enim fatigatus. Et cum nimie bibiſſet:conuerſus in ſomnium eſt. illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit:& cum malleo percuſſum ad terram uſq; depoſuit:& hominibus Barach poſt paululum ueniētibus eum oſtendit terra cum foſſum. Sic ergo uictoria conſtitit ſecundum ea quæ a Delbora dicta ſunt:ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach autem agens exercitum ſuper Aſſur & obuiam uenientem interemit. Iabin:& cadēte principe ciuitatem uſq; ad fundamenta deiiciēs princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Quō pugnātes Amalechitæ cōtra Iſrahelitas uicerūt:eorūq; puinciā afflixerūt ānis ſeptē quos liberauit dominus p Gedeon:q ſup populū fuit ānis quadraginta. CAPI. .VII.

EOdē tempore moriēte Barach & Delbora Madianitæ rogantes Amalechitas & Arabes caſtrametati ſūt ſup Iſrahelitas:& congreſſos ſibimet uiros pugnātes interemerūt eoſq; manib⁹ alligātes cūcta deprædabant. Hoc autem facientibus illis per annos.vii. Iſrahelitarum populus per montana collectus eſt & campeſtria dereliquit:ſoueas quaſdam & ſpeluncas facientes ut fugientes ab illis potuiſſent quodammodo liberari. Nā Madianitæ eſtatis tempore agentes exercitum:per hyemem Iſrahelitas colere terram permittebāt ut laborantes comprimere facillime poſſent. Erat igitur fames:& ciborum maxima difficultas. Tūc ergo conuerſi ad deum p̄cibus hæbrei:ut eos eripet exorabant. Gedeon aūt Ioaſi filiⁱ⁹ de tribu Manaſſe paucos manipulos ſpicarum ferens:latenter eos terebat in torculari:cum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicem & carum deo:hocq; eſſe maximum eius propiciationis indicium:eo q̄ tunc uteretur proprio torculari. Cūq; præciperet eum fiduciam habere & feſtinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc impoſſibile

ẽ dicebat:quando tribus ex qua eſſe multitudine priuaretur:& puer eſſet ad tantarum rerum opus infirmior.Deus aũt quod deerat ſe impleturum eſſe dicebat:eoq; ducet Iſraheliris ſe uictoriam præbiturum.Et cum hoc Gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet:creditumq; fuiſſet ei:ac repente ad certamina decem milia uirorum uideretur præparatus exercitus aſtitit Gedeon per ſomnium deus imbecillem naturam hominum ſibi placere declarauit:& quæ eſſet fortitudine præcipua refutauit: ut uictoriam non ſibi:ſed deo proprie reputarent:tanq; ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum:præcepitq; ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium faceret uenire exercitum:eoſq; qui inclinati biberẽt magnanimos eſtimaret: qui uero cum feſtinatione turbatam biberent aquam:eos crederet hoſtium formidine detineri.Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionem hoc adimpleſſet:trecenti uiri reperti ſunt: qui aquam manibus cum timore & turba lamberent:dixitq; deus:ut iſtos duces hoſtes adiret.Poſuerunt itaq; caſtra ſuper Iordanem die altera tranſituri.Et cum Gedeon cum timore conſiſteret quommodo ei prædictum fuerat:ut nocte hoſtes inuaderet:uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit:ut ſumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet:ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus.Obediens autem & ſumens propriam famulum nomine Phara:accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuẽculum aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitantem:ita ut Gedeon audiret.Erat enim huiuſmodi uiſio:quam dicebat:quaſi uidiſſet panem ordeaceum:qui pro uilitate ſua incomeſtibilis eſſet hominibus:per exercitũ reuolutũ regis apprehendiſſe tabernaculum necnon & cætera deieciſſe.Ille ergo uiſionem interitum exercitus ſignificare pronũciauit:dicens unde etiam hoc uideretur ei:omne inquit ſemen quod uocatur ordeaceum conſtat eſſe uiliſſimum:& inter omnem populum Iſrahelitæ uidentur abiecti uelut genus ordei & apud Iſraheli tas nunc Gedeon exultat & eius exercitus.Quod uero panem te uidere dixiſti:qui tabernacula noſtra uaſtauit:metuo ne deus contra nos Gedeon uictoriam condonet.Gedeon autem ſomnium audiens ſpem magnam habuit pariter & fiduciam:iuſſitq; ſuos armari:narrans eis etiam hoſtium uiſionem. illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt:& circa primam uigiliam Gedeon ſuũ ducebat exercitum tripartite diuiſum:porrabantq; cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio:& in dextra manu cornua ferebant:quibus pro tubis utebãtur.Multum itaq; locum hoſtium tenebat exercitus:habebantq; multitudinem camelorum:& ſecũdum gentium morem paſcentes in uno circuitu erant omnes.Hæbreis aũt prædictum fuerat:ut dũ uenirent circa hoſtium caſtra:ſigno dato tubis canerent:pharetraſq; concutientes cum lampadib⁹ impetum facerent iubilantes:q; uictoriam deus Gedeon cõferret. Quod cum feciſſet:ſtupor comprehendit homines adhuc dormiẽtes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita præceperat:ſuntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus :plurimi uero a ſemetipſis:eo q; linguis propriis diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turbam redacti:unuſquiſq; perimebat proximum :dum eum crederet inimicum:& facta eſt magna cædes.Fama uero uictoriæ Gedeonis ad Iſrahelitas perueniente:cuncti ſimul arma ti ſunt perſequentes hoſtes:& comprehenderunt eos in quadam ualle ſcopulis ualde circundata; quam tranſire non poſſent:& circunſtantes occiderunt omnes:duoſq; ſimul reges Oreb & Zeb.Reliqui uero duces relictos milites colligentes:qui erant quaſi.viii.&.x.milia:caſtrametati ſunt multo procul ab Iſrahelitis.Gedeon aũt labore non feſſus:ſed perſequens cum omni exercitu:eiſq; congrediens fortes uniuerſos funditus interemit:& reliquos duces Zebin & Zarnon apprehendens captuos duxit.Mortui ſunt aũt in ea pugna Madianitarum & Arabum qui eis ſolatia p̃buerunt quaſi cẽtum uiginti milia:multaq; præda auri & argenti & ueſtium & camelorum :& ſub iugalium hæbraicæ tunc eſt collata uictoriæ.Gedeon aũt uadens in Effrẽ propriam regionem:occidit quoſq; madianitarum reges.Tribus aũt Effrem ex qua erat Gedeon eum grauiter ferret:q; cum ea minime dimicaſſet: exercitum ſuper eum feſtinabat inducere:quia eis non indicaſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero cum eſſet humilis animo & omni uirtute ſummus:dicebat non ſe auctoritatis ſuæ cõſilio præter eos contra hoſtes:ſed deo iubente pugnaſſe:uictoriam uero non minus eorum quã ſui labors eſſe fatebatur.His ergo ſermonibus eorum mitigans iram:plus hæbreis profuit quam hoſtium præda:eoſq; a præcipicio inteſtinæ ſeditionis eripuit.Iniuriæ tamẽ huius pœnam illa tribus excepit:quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus.Gedeon itaq; principatum ponere uolens:coactus retinuit illum annis iugiter.xl.populi iura diſponens & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixiſſet:firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui cum ſenex defunctus fuiſſet:in Effrem regione ſepultus eſt.

Quõ abimelech filius gedeonis ex concubina mortuo patre arripuit principatũ:interfectis cũctis fratribus ſuis excepto uno:& de pœna quã exoluit p̃ fraterna cæde. CAP. VIII.

IS habuit quidẽ filios liberos .lxx.plures enim habebat uxores:unũ aũt filium habuit ex cõcubia Droma noie Abimelech:qui poſt mortẽ patris pgẽs i Syche ad cognatos ſuæ matris unde fuerat orta:& ſumẽs ab eis pecunias:quoniã iniqtatũ magnitudine uidebatur inſignis:cum eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt:& oẽs fratres occidit abſq; ſolo Ioatha.Hic.n.fugæ b̃ficio ẽ liberat⁹.Abimelech aũt aſſũpta ty ránide dñm

ſe p legitimis filiis in his q̃ uellet facere declarauit:quod uehemẽter iuſticia ꝑſulibus erat acerbum. Igitur dũ quodam tpe publica in Syché feſtiuitas eẽt: cũctaq; illic multitudo conſiſteret:frater eius ioathá quẽ fugiſſe ꝑdiximus:aſcendens in montẽ Garizim qui Sicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebẽte ſilẽtium præcatur ut quod diceret libẽter audirẽt:factoq; ſilẽtio dixit:q̃ arbores facto ſui cõcilio:hũana uoce petiſſẽt ficũ:ut ſupra eas regnaret. Qua denegãte:eo q̃ honore fructus ꝓprii frueret:nec aliũ q̃rere deberet extraneũ:arbores rurſum cogitationẽ regni nõ reliq; rũt:uiſumq; eis eſt ut honorẽ uiti ꝑberent. Sed & uitis electa hiſdẽ uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnũ. Hoc ipſum faciẽtibus: & oliuis:rhamnus quá arbores petierãt ut regnũ ſumeret ſuper eas:hoc enim genus eſt inter ligna quod habet ignẽ ꝓferẽdi naturam:ꝓmiſit ſe regnũ ſuſcipere & ſegniter impare:ita tamen ut ſub eius umbra requieſcerẽt. Si uero ei cõtraria forent:eius igne cõcremarent. Hoc aũt ſquit nõ riſus cá dico:ſed quõ multoꝝ bonorũ experti Gedeonis ea quæ nũc gerunt deſpiciũt:uidentes Abimelech principẽ hi qui meos cũ eo fratres interemerũt:cũ utiq; nihil ab igne differat. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latenter in mõtibus ãnis tribus:timẽs Abimelech. Hic poſt non multum tps:Sycimitæ pœnitẽtiam agentes pro nece filiorum Gedeon:expulerunt ab urbe Abimelech pariter & a tribu. Ille ergo cogitabat affligere ciuitatem. Tempore aũt ſuperueniente uidemiæ:metuebant colligere fructũ:ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniẽte uero ad eos quodam principe:Gaal noie:cũ armatis cognatis ſuis:Sycimitæ querũt ſibi ab eo præberi munitionẽ: donec uidemias cõgregarẽt. Quo eoꝝ faciente petitionem:procedebãt ad opus ſuũ:& cũ eis Gaal ſuos ducebat armatos. Cũq; fructus fuiſſet cũ ſecuritate collectus:& per ſingulos choros Abimelech aperte iam ꝑſumerent blaſphemare:ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatem apprehẽdẽtes:multos Abimelech latenter interfeciſſent:Zebul quidam princeps ſycimitaꝝ:cum eſſet extrãeus Abimelech eis quibus populum Gaal exacuebat:Abimelech miſſis nũciis indicauit:& monuit ut inſidias poneret ante urbem ſeq; ſuaſuꝝ Gaal ut egrederet de ciuitate:quo facto:irruere ſup eã deberet Abimelech & ageret:ut in eo ſe defenderet:& deinceps populi ſibi amicitias copularet. Cũq; Abimelech in inſidiis reſediſſet:& Gaal incaute moraretur in ſuburbano:& cum eo Zebul uidẽs paulatim ordinatos accedere Gaal:ad Zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo reſpondẽte umbraculũ eſſe petrarum:cum magis appropinquaret:uerius hoc aſpectu conſiderãs:non umbrarũ eſſe:ſed uirorum dixit inſidias. Reſpondit ad eum Zebul:Nõne tu maliciam Abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinẽ nõ oſtendis: & cũ eo pugna cõgrederis? Gaal ergo turbatus cõgreſſus eſt cum Abimelech:& ceciderũt equitũ aliqui de eis armatis:ipſe uero fugit in ciuitatem:ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit:ut Gaal expelleretur ex urbe:accuſans eum quaſi cõtra milites Abimelech melior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcẽs egreſſuros ad uindemiam denuo ſycimitas:loca circa urbẽ inſidiis occupauit. Quibus procedentibus:iam quidẽ ps exercitus apprehẽdit portas:ut ciuibus auferret ingreſſum:alii uero diſperſos iteremerũt:& ubiq; cædes effecta eſt:& ciuitatẽ ad fundamẽtum uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſuper eius ruinas ſeminãs:uictor abſceſſit. Omnes itaq; ſycimitæ hoc modo perempti ſunt. Quicunq; uero p prouinciam diſpſi pericula fugierũt:ſup quandam petram munitiſſimam cõgregati morabantur. Cũq; eam murare niterẽtur uoluntatẽ eoꝝ Abimelech prænoſcens:ſuper eos cũ exercitu uenit:collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiã exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectis ex ignis: & flamma ſurgente:nullus ex eo ſaxo defugit:ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidem circa mille & quingenti. Reliquam uero omnẽ multitudinem ſycimitarum:huiuſmodi calamitas iteremit. Quibus hæc afflictio nata eſt.eo q̃ ſuper uirum ſibimet utilem:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech aũt Iſrahelitas malis ſycimorum perterrẽs:præſumebat etiam maiora tentare:& nequaq̃ uiolentiæ ſuæ modũ imponere donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad Thebes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit. Cũq; eſſet in ea maxima turris:in qua uniuerſi confugerant:obſidere hanc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum:ſumẽs mulier quædam fragmẽtum molæ caput eius repẽte pcuſſit. Quidem cecidiſſet ſaucius:armigerum rogauit:ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur. Et ille quidem præceptũ fecit. Abimelech autem huiuſmodi pœna pro fraterna morte:& his quæ in ſycimitas præſumpſiſſe probabatur exoluit. Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationẽ Iothan uidetur impleta. Exercitur uero qui cum Abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Quõ iſrahelitæ reliquẽtes legẽ dei opprimunt ab Ammonitis:quos liberauit dominus p Iepte galaaditatem qui tenuit principatũ per ſex ãnos. CAP. IX.

ISrahelitarum principatum poſt eum iair galatinus ex tribu Manaſſe percepit:uir & in aliis fœlix:& filios bonos habẽt.xxx.numero:& in equitatu preclaros & principatum ciuitatum Galadinarum habentes. Hic duo &.xx.annis obtinens principatum:ſenex defunctus eſt:& ſepulturam in Gamon Galadinorum ciuitate promeruit. Res equidẽ hæbreorum ad inhoneſtam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebãtur. Quos Ammonitæ deſpicientes & Palæſtini:cum magno exercitu prouiciam deuaſtabãt:omnemq; regionẽ trãs Iordanem detinentes:reliqua comprimere præſumebant. Hæbrei uero malis afflicti: ad ſupplica-

tiones dei cõuerſi ſunt:& ſacrificia celebrabant:rogantes eum ut placatus eorum præcibus ab ira quieſceret. Deus uero placatus:eis ſuum conceſſit auxilium. Interea ammonitis caſtrametantibus in terra Galadinorum:prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine Iepte:uir nomine paterno potens ad exercitum diſpenſandum quem ſub mercede poſcebant. Ad hũc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret:promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus ſui concederent. Ille uero nequaq̃ præcibus obediuit:culpans eos quod non ei præbuiſſent auxilium:dum in iuſticiam perpeſſus aperte fuiſſet a fratribus. Non enim conſanguineus eis erat:ſed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis ſuperinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum:deſpicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaditica morabatur:& omnes de longe ad ſe uenientes:ſub mercede propria retinebat. Illis uero ſupplicantibus atq; iurantibus:omnem ſe principatum eidem fore præbituros:tandem aliquando conſenſit:& uelociter diligentia rerum habita:in urbe Maſphat exercitu conſtituto:legationem miſit ad regem Ammonitarum:cauſam eius inuaſionis accuſans. Ille remittẽs:potius Iſrahelitarum accuſabat egreſſum ex ægypto:petebatq; ut ab Amorræo recederent:quaſi patrum eius a tempore antiquo fuiſſet. Cui reſpondens Iepte ait:q; irrationabiliter progenitores Iſrahelitarum de Amorræa culparet:ſed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra ſibi conceſſa:quia dum poſſibile fuiſſet ſecũdum Moyſi iuſſionem ut eam tollerent:iſti eos illic degere permiſiſſent:quam poſt annos trecẽtos dei auxilio reparauerant:ob quam rem pugnaturum ſe fore dixit. Et hæc quidem effatus. legatos abire dimiſit. Ipſe uero deum pro uictoria deprecatus:& ſacrificium promittens:ut ſi uinus reuerteretur quicquid ei prius occurreret imolaret. Cõgreſſus copioſe uicit:& occidens hoſtes perſecutus eſt uſq; ad Ammonitã ciuitatem. Et inde digreſſus in Ammonitem multas uaſtauit urbes:prædaq; collegit:& a ſeruitute domeſticos liberauit:quam decem & octo ſuſtinuerant annis. Reuerſus autẽ calamitatem incurrit:nullo modo priſcæ fœlicitati equalem. Nam eius filia unigenita & uirgo:tũc ei primitus cum uenerat occurrit. Q ui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus:filiam ſibi obuiam ueniſſe culpabat:quam ſacrificandam deo deuouerat. Q uæ tamen in illo caſu nõ doluit:pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petit autem duos menſes ſibi concedi:ut iuuentutem ſuam cum ciuibus lamentaretur:& tunc uota perferat. Q uo tempore tranſeunte:filiam pater immolauit:nec legitimum faciẽs holocauſtum:nec deo carum:non utiq; deliberans apud animum ſuum:qualis apud cæteros huius facti cauſa uideretur. Igitur cum tribus Effrem ſuper eũ exercitum niteretur inducere:eo q; bellum Ammonitarum eis non indicaſſet:ſed abſq; ipſis uoluiſſet p̃dam habere & gloriam:hoc ſatiſfaciebat dicens:eo q; primo quidem nõ eos latuiſſet cognatorum oppreſſio:ſed etiam uocati ad auxilium nõ ueniſſent:cum oportuiſſet eos ante preces occurrere. Deinde dicebat q; hoſtibus quidem iniuſte pugnantibus non præſumerẽt reſiſtere:poſtea uero cognatis inferre bella tentarent:& interminatus eſt:ſi non temperarent a talibus:deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Q uibus dum ſatiſfieri non potuiſſet:ſed contra eum cum exercitu a Galatina terra uenientes pugnarent:amplum eorum dilatauit interitum:& perſequens fugiẽtes:& præoccupans exercitu præmiſſo uada Iordanis:pene quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipſe uero cum principatum tenuiſſet ſex annis defunctus eſt:& ſepultus in Sebaſti patria ſua q̃ eſt in terra Galadina. Morĩente uero Iepte tenuit principatum Abſanis de tribu Iuda ciuitatis Bethleẽ. Hic filios habuit. lxxxx. maſculos:& reliquas uirgines quos omnes dimiſit uiuos:filias uiris tradẽs:& filiis dans uxoris. Quidum nihil geſſit in ſeptem annis ſermone & memoria dignum:in ſenectute defunctus eſt:& ſepulturam in patria ſua promeruit. Igitur Abſani moriente. neq; his qui poſt eum decem annis habuit principatum:nomine Chilon:de tribu Zabulon:aliquam egit uirtutem precipuam. Poſt hunc Abdon Hilonis filius de tribu Effraim ciuitate Pharathonitorum exiſtens principatum habuit:qui prosola eruditione poterat habere memoriam:nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipſe clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta:& alios ex eorum ſemine deſcendentes. xxx. erantq; ſimul omnes ſeptuaginta:equis exerciti. Q uos omnes ſuperſtites dereliquens:ſenectute defunctus eſt:& opinabilem in Pharathuni promeruit ſepulturam. Hoc autem mortuo. Iſrahelitis Palæſtini preualuerunt:ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent. aqua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Prænũciatio natiuitatis Sãſon:& fortitudo ei9:& quãtoq; maloq; auctor fuerit palæſtinis. CA. X.

QVidam Manue de tribu Dan: ſter paucos egregius:& patriæ ſine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam:& quæ inter centum comprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet:grauiter ferens:deum pro cara ſucceſſione rogare cœpit: in ſuburbano ſuo in campo maximo frequenter aduenĩens cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore:& ob hoc ſine temperatione zelus ipſius. Et quodam tempore cum mulier eſſet ſola:apparuit ei angelus dei pulchro iuueni ſimilis & procero: eiq; maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit:qui foret optimus:& fortitudine precipua clarus a quo crescente Palæſtinos comprimendos afferuit:monuitq; ut eius comæ minime tonderentur:nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cum hæc dixiſſet:abſceſſit. Illa uero manto ueniẽtu in-

dicauit angeli uisionē:& admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita:ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret:& suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare.rogauit deum:ut angelum denuo destinaret:quatenus maritus eius eum ispiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in suburbano illorum:& apparuit mulieri:uiro remoto. Quem rogabat:ut sustineret donec maritum adduceret permittentq; angelo Manue uocatus uenit. Q ui cum uidisset nec tunc a suspitione cessauit:rogauitq;:ut quæcunq; uxori eius dixerat:illi;pariter declararet. Cunq; dixisset angelus:sufficere ut nosset illa quæ dixerat:rogabat eum:ut ei manifestaret quis esset:quatenus filio nato:gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente:q; nihil horum egeret:nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret:petiit:ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset:postea eo precibus insistente concessit:ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hædum:eumq; coquendum uxori prebens:dum gestum hoc fuisset:præcepit ut poneret supra saxum & panes & carnes absq; uasis. Q uo facto:uirga quam tenebat angelus tetigit carnes:& igne protin⁹ emicante:carnes cum panibus sūt absumpti. Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælū ascendere uidebatur. Cunq; Manue metueret:ne quid ei propter uisionem dei proueniret aduersum:eū uxor ut confideret confortabat: & pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur. Cum uero concepisset:custodiam habuit mandatorū: natumq; appellauerunt Samson:quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter:& tā per abstinentiam ciborum:q̄ capillorum remissionem propheta iam futurus agnoscebat. Hic itaq; ueniens cum parentibus Thamna palæstinorum ciuitatem:dum celebraretur ibi festiuitas:uirginē prouincialium concupiuit:rogauitq; parentes ut ei puellam peterent;in uxorem. Quibus negantibus:eo q; esset de aliena gente progenita:deumq; dicentibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo despōsaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni:& cum esset inermis:tenens eum manibus suffocauit:& in silua interiore extra uiam proiecit. Rursumq; dum iret ad puellam:inuenit agmen apum:fauum mellis i leonis illius ore fecisse:& tollens exinde tres fauos mellis cum donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cunq; Thamnitæ omnes essent in epulis nuptiarum:metuentes fortitudinem iuuenis: triginta circa eum pubertate præcelsos constituerunt:sermone quidem uelut socios futuros:opere uero,custodes:ne quid uellet forte cōmittere conuiuiorum sacietate crescente. Cunq; in ludo consisterent:qualis solet tali tēpore prouenire:Samson ait. Proponam uobis'parabolam:& si solueritis septem dieous propositam questionem:lineas singulas & stolas totidem propter honorē;uestræ sapiētiæ:me dante pcipietis:& cū hac largitate gloriam quoq; & lucrum sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Q ui cūcta uorat:cibum genuit de semetipso suauem:licet ipse nimis sit insuauis. Illis autem per tres dies questionem non ualentibus inuenire:& dicentibus puellæ ut a uiro cognoscens eis annūciaret:cui etiam minati sunt incendium:nisi hoc studeret implere. Samson puella rogante ut diceret:primum qdē restitit. Cunq; illa nimis insisteret & ad lachrymas ꝓueniisset & indicium hoc esse quereretur q; eam Samson minus amaret:indicauit ei quēadmodum leonem interimeret:& qūo apes in ore eius inueniens:tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens omnia declarauit:illa uero sermonem hunc petentibus rursus exposuit. Septima uero die cum tps esset ut ꝓpositā exoluerēt questionem:anteq; sol occūberet conuenientes dixerunt:neq; a leone comprehensis quicq̄ in suauius esse:neq; dulcius utentibus melle. Quibus Samson respondit. Nec quicq̄ aliud muliere dolosius:quæ uobis idem exposuisset uerbum. Et illius quidem dedit quæcunq; promiserat:facta præda Aschalonitarum qui ei per iter occurrerunt:nam & isti palæstini sūt. Ille ergo nuptias refutauit: & puella quæ eum ꝓuocauit ad iracūdiam:duxit ei⁹ amicū. Pro qua iniuria exaspatus Samson deliberat ut palæstinos oēs cū ea affligeret. Cunq; esset tps estatis & fructus messiū preparatus appropinquaret:cōprehēdens trecentas uulpes:& caudis earū ligans ardētes lampades:dimisit in messes palæstinoꝝ:& hoc mō eoꝝ depopulatus est fructus. Palæstini uero scientes esse opus Samsō & causā pro qua talia ꝓpetrasset:miserunt principes in Thamna:uxorēq; eius cū parētibus suis interemerūt: tanq̄ qui mali huius auctores existerēt. Samson aūt cū multos in palæstinorum campestribus occidisset:habitabat in Etham:est enim saxum ualde munitū in tribu Iuda. Palæstini itaq; contra tribū Iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus:iniuste eis inferri supplicium ꝓpter delicta Samson:dū utiq; tributa psoluerēt:dixerūt ut si hoc nollent pati:Samson contraderent alligatum. Qui uolentes euadere:uenerūt ad saxum ubi Samson habitabat cū tribus milibus armatorum:& culpantibus eū pro his quæ contra Palæstinos uiros egerat:qui possent oī genere hæbreorum calamitates iferre rogabant ut descenderet:quatenus eum ditioni illorum contraderent: poscebantq; ut hoc spōte p-ferret. Q ui cum iusiurandū accepisset:eo q; nihil ei plus fieret q̄ ut hostibus traderet:descendens de saxo:semetipsum contribulorum suoꝝ potestati contradidit:ibiq; eum duobus funibus alligantes ducebant ut traderent palæstinis. Et cum in quendam locum uenissent qui nunc maxilla nūcupat: pro fortitudine quæ in Samson uidebatur:cum nomen primitus non haberet:nō procul palæstinis castrametantibus & occurrentibus cum gaudio & clamore:tanq̄ ea quæ cupiebant desiderabiliter adimplessent:disrumpens uincula Samson:& arripiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat:in-

hoſtes inuectus eſt:& percutiens eos cum maxilla quaſi mille quidem peremit: alios uero turbato in fugam uertit. Samſon igit plusq̃ oportebat exultans:non dei cooperatione credebat hoc factum: ſed ſuis uirtutibus aſcribebat:eo q̃ p maxillam alii quidem hoſtium ceciderunt:alii uero in fugam ſunt uerſi. Quem dum ſitis fortiſſima tenuiſſet:conſiderãs q̃ nihil eſt uirtus humana:dei cũcta eẽ teſtatus:rogabat ne pp hoc iraſcens eũ traderet inimicis:ſed ut potius illi auxilium in neceſſitate cõ ferret:& a malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus:fontem circa quãdam petram de aſini maxil la ſuauẽ copioſumq̃ ꝓduxit. Inde Samſon ipſum locũ uocauit maxillam:& hactenus hoc noīe nun cupat. Poſt hanc pugnam Samſon decipiẽs Palæſtinos uenit in Gazam:& in quodã diuerſorio mo rabat. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius p̃ſentiam fecerũt iſidias ante portã:ut egrediens non lateret. Samſon uero dum hoc cognouiſſet circa mediã noctẽ ſurgens:arripuit portas:ipſaſq̃ ſimul clauſuras & uectes:& alia eorũ ligna ſup humeros tollens:ea ſup montẽ hebrõ deferens collocauit. His itaq̃ geſtis:trãſcẽdebat iã leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̃bat. mores imitando peregrinorũ: qđ ei initiũ mali fuit. Concupiſcẽs enī mulierẽ meretricẽ noīe:Dalidã:apud palæſtinos habitãtẽ:cũ ea degebat. Vnde tunc iudices Palæſtinorũ uenientes ad eam:ꝓmiſſiõibus aſtrinxerũt:ut a Samſon diſceret:quæ cã fortitudinis eius eſſet:p quam uinci non poſſet. Illa uero dum circa potum & hmõi conſuetudine eſſet conſtituta:& miraret eius actus:arctius agebat:ut agnoſceret:quẽadmodũ tanta uirtute precelleret. Samſon autem dum adhuc ſapientia fortis eſſet:fallebat eam dicẽs. Si ſeptem ui nearum palmitibus:qui adhuc flecti poſſunt:uinctus fuero:cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc qui dem tacuit:poſtea uero indicans principibus palæſtinis:cælabat aliquos militum intra domum: & dormientem hæbreum:arctiſſime palmitibus alligauit:deinde excitãs:dixit inſiſtere aliquos ſuper eum. Ille ruptis palmitibus tanq̃ contra inimicos nitebatur inſurgere. Tunc mulier eo ſibi loquente grauiter ſe ferre dicebat:ſi propter incrudelitatem fauoris ſui & tanq̃ non cẽlaturæ quod ei prode ret:nollet edicere ueritatem. Cunq̃ rogantem rurſus falleret dicens:ſeptem ſi funibus eſſet alligatus perderet fortitudinem:dum & hoc quoq̃ faciens:nihil geſſiſſet:tertio alligari comas ſuas dixit. Cũ uero neq̃ hoc uerax inuenitur nimium ſupplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret: uolens præſtare Dalidæ ꝑit. Mei deus curam habet:& eius prouidẽtia natus:hanc nutrio comam:iu bente deo ne tondeam:mea ſiquidem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens:ab aſis crinibus eius:eum tradidit palæſtinis:cum iam non ualeret ab eorum ſe inuaſione defendere. Qui auferentes eis oculos:ligatum:circunduci undiq̃ fecerunt. Procedente uero tempore: coma Sam ſon creuit:& dum eſſet feſtiuitas publica: palæſtini principes atq̃ nobiles cum epularentur ſimul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabant:adductus eſt ibi Samſon ad cõuiuium:ut ei omnes illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus:eo q̃ ab iniuriis defendere ſe nequiuerit:puero ducenti ſe p ſuaſit:ut diceret eo q̃ poſt laborem requieſcere opus haberet:& eũ ad columnas reclinaret. Vbi dũ adueniſſet:commouit eas:ſimulq̃ cuncta deſtruxit:ſubuerſiſq̃ cum fano columnis tria milia homi num ſunt extincta:inter quos & Samſon una defunctus eſt:cum tenuiſſet pricipatum iſrahelitarum annis.xx. Dignum eſt igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatem huius uiri etiã circa mortem:& iram quam uſq̃ ad finem ſui contra hoſtes exercuit. Nam quod a muliere captus ẽ: humanæ naturæ oportet aſcribi:q̃ eſt ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronã memorabilia neceſ ſe eſt habere preconia. Cuius cognati ſumentes corpus ſepelierũt in Saraſa regiõe cũ cognatis eius.

Poſt mortem Samſon p̃fuit iſrahelitis Heli ſacerdos:& de Noemi uxore Elimelech:ſeu de Ruth Moabitide:quam duxit uxorem Boos:pater Obed patris Ieſſe:patris Dauid. CAPI. XI.

POſt mortem Samſon: præfuit Iſrahelitis ſacerdos Hæli. Sub hoc prouinciam eorum appræhendente fame:Elimelech quidam de Betheleem ciuitate tribus iudæ famẽ fer re non ualens:uxorem ſuam Noemi:& filios ex ea natos: Cellion & Mallion ſumens migrauit interram Moabitarũ. Dũq̃ ei cuncta bene procederent: filii ſui Moabitidas duxere uxores:Cellion quidem Orfã:Maliõ aũt Ruth. Tranſactis aũt annis.x.&.viii. Elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens quod ei prouenerat: & deſolatio nem carorũ non ſuſtinens filiorũ propter quos & de patria ſua uidebatur egreſſa:rurſus reuertebatur ad Iudeam. Audierat enim q̃ iam proſpera de ipſa regione nũciarent. Cuius nurus deſeri ab ea non tolerabant:ſed nec ipſa refutando eas ſecum ꝓficiſci poterat euitare. Et cum inſiſterent:optans fœli ciores nuptias eis:quam quibus fuerant iam priuatæ:& filios:aliaq̃ bona conferri:eas illic remanere poſcebat:nec cum ea debere ꝓficiſci:in rebus in cæteris & terram propriam deſerentes. Et Orfa qui dem manſit. Ruth autem cum ei a ſe recedere perſuadere non potuiſſet:ſociam ſibi duxit:ī omne qc quid emergeret. Veniente itaq̃ Ruth cũ ſocru in Betheleem:Boos elimelech cognatus ſuſcepit eas. Et cũ Noemi nomine ſuo uocarent ait illa. Iuſtius Mara me uocate. Significat enim lingua hæbrai ca Noemi quidem fœlicitatem:Mara doloreẽ. Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt permittente ſocru:poſt:metentes ſpicas colligere:ut alimentum haberent:uenitq̃ in agrum Boos. Veniens autẽ poſt paululum Boos: uidenſq̃ puellam:de ea agri ſu præpoſitum requirebat. Ille uero dum iam ab ea primitus agnouiſſet:domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq̃ memoria mariti ſibimet copu lati gratias agens:& ei experimentum rerum bonarũ exoptans:ſpicas quidem eam colligere noluit:

ſed metere q̃cqd poſſet ſibi portare pmiſſit:p̃cipiens uillico ut nihil eam tollere ꝓhiberet:prandiũq; & potum ei p̃buit:dũ meſſores hora competẽti comederẽt. Ruth aũt tollẽs ab eo alphita ſocrui cõ ſeruauit:& ueſpe cũ ſpicis ad eã uenit. Seruauerat aũt ei Noemi ptes ciboꝝ:quos ei uicini p̃buerãt. Narrauitq; & Ruth ea q̃ illi dixerat Boos. Cũq; illa indicaſſet q̃ cognatus eẽt:& pp pietatẽ ei ſuam prouidentiã exhiberet:rurſus ſequẽtibus diebus egreſſa ẽ ad colligendas ſpicas cũ ancillis Boos. Ve niẽs aũt non poſt multos dies Boos cũ iam eẽt meſſis ordeacea maturata:ad areã ꝓpriã ibi dormie bat. Hoc cũ audiſſet Noemi:cogitabat quẽadmodũ cũ eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat autem utile:ſi Boos Ruth haberet uxorẽ:atq; puellæ ut circa pedes eius clã dormiret. Illa ergo dũ nephas eẽ iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſioni reſiſteret:feſtinãs ad areã:tũc qdem latuit Boos ꝓfundiſſime dor miẽtẽ. Excitatus uero circa mediam noctẽ:reqrebat q̃ eẽt. Illa ſuũ nomẽ dicẽte:& petẽte ut tanq̃ do minus eam cubare pmitteret:tunc eqdẽ qeuit. Diluculo uero anteq̃ ad opus famuli mouerent:excitans eam iuſſit ut tollens ordei quantũ poſſet:properaret ad ſocrũ anteq̃ ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandam:& maxime quãdo nihil perpe tratur aduerſum. De reliquis uero ſic ait. Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorem:& ſi uoluerit neceſſariæ ſequeris illũ quo te repudiante coniugẽ:te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte:ſecuritas eas tenuit:ſpẽ habẽtes q̃ pro eis Boos decetero cogitaret. Ille ergo iam me dia die ueniens in ciuitatem:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit Ruth atq; cognatum. Quo ueniente:Elimelech inquit:& filiorum eius hereditatẽ tenes· Illo confitente hãc ſibi proximitatis le ge competere:Boos ait. Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam:ſed ut ſecũdũ eas uniuerſa facias. Malionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorẽ eius ſecũdum leges accipere. At ille Boos & hereditatem & uxorẽ ceſſit. cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorẽ habere dixit Senã & filios:Boos itaq; teſtificans ſeniores: iuſſit mulieri & eius calciamentum ſolueret ſecundum legem:& in faciem eius expueret. Quo facto:Boos Ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius procreatus:quem Noemi ſumens conſilio mulierum no cauit Obed:eo q̃ in eius:ſeruitute nutriretur. Obed enim hæbraica lingua ſignificat ſeruiens. Porro Obed habuit filium ieſſe:ex quo natus ẽ Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx. & unã generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de Ruth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolens dei potentiam:q̃ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmẽ euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ perduxit etiam Dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

De ortu Samuelis prophetæ:qui prædixit cladem Iſraheliticam:filiorum Heli ſacerdotis perditionem. CAP. XII.

HAebrei itaq; Iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cauſã habuerunt cum palæſtinis. Heli ſacerdoti erãt filii duo:Ofni & Finees:circa homines iniurioſi:& circa diuinitatẽ ipſi. nulliq; iniqtati parcebãt:& alia quidẽ numera ab obla turis propter honorẽ ſibimet ſequeſtrabant:alia uero rapinæ modo tollebãt:& mulie ribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant:aliis quidem uiolentias.fa cientes aliis uero perſuadentes donis:nihilq; eorum uita & tyrannide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat:ſed ut dicebat non corripiebat:populus autem quanto non ſperabat uẽturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladem filiorum eius deus expoſuiſſet & Heli & Samuel qui illo tempore puer erat:tunc palam ſuper filius habu it luctum:Volo itaq; primitus de propheta loqui:& poſtea de Heli filius enarrare:necnon & infœli citatis caſum:quem habuit populus hæbreorum Helchana uir leuita inter medios ciues Effrẽ ſorte exiſtens:& Ramatha inhabitans ciuitatem:duas uxores duxit Annam & Fenennam:ex qua etiã ei filii ſunt progeniti. Qui tamen Annam cum eſſet ſine filiis diligebat. Veniente ergo cũ ſuis cõiugibus Helchana in ciuitatem Sylo:ubi erat dei tabernaculũ conſtitutum ſicut prædiximus:dum ea rum uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes:Anna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrem ſuam:deſcendit ad lachrymas:eo q̃ non habuerit filios:& magna ſollicitudine ingemiſce bat:dumq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur:uenit ad tabernaculum rogans deum:ut ei ſo bolem concederet:filiiq; faceret eſſe matrem:uotum uouens:ut primogenitum ſuum miniſtraturum deo dicaret:nec eum ſimilem cum priuatis hominibus uictum habere permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur:Heli ſacerdos ſedens ante tabernaculum:uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nuſq; ſe bibere fatereturnec ebriam eſſe:ſed propter ſterilitatem filiorũ affli cta rogaſſet deum fiduciam eam exhortabatur habere:deum ei filium donaturum eſſe promittens. Cũ bona itaq; ſpe ueniens ad maritum:cibum laſſa præcepit:& reuertentibus eam in patriam:conce pit & peperit filium quem appellauerunt nomie Samuel: quaſi a deo poſtulatum. Quibus uementi bus.ut ꝓ natiuitate filli hoſtias immolarẽt:& decias offerrẽt:recordata mulier orationis ſuæ & ꝓmiſ ſionis quam de filio uouerat deo tradidit eũ Heli dicatũ deo futuꝝ ꝓphetã:creſcebatq; eius coma: & potus eius erat aq̃. Et Samuel quidem nutritus in templo cõmorabat:Helchanæ autem ex anna alii filii:& tres filiæ progenitæ ſunt. Porro Samuel pleno iam anno duodecimo ꝓpheꝛauit. Quem quodam tempore dormientem:nominatim deus uocauit. Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum:

uenit ad eum. Sacerdote uero ducente eum ſe non uocaſſe: tertio deus hoc fecit. Quod dū Heli cognouiſſet: dixit ad eū. Primo quidem Samuel filui: nūc aūt dico tibi deum qui uocat: & nota quæ dicat. Cūq; deus iterum locutus fuiſſet audiens petit: ut quæ uellet præcipet: in nullo eius miniſteriū dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognoſce cladem futurā Iſrahelitis omni narratione: & crudelitate maiorem: & Heli filios una die morituros: & ſacerdotiū a domo Heli eſſe migrādū. Heli nāq; plus ſuos filios etiam contra eoꝝ utilitatē elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iureiurando cogeret Heli pphetam Samuelem: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eū contriſtare Samuel de tali ſermone tamen eo dicente: certiorem magis habuit expectationē de eoꝝ pditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebatur: cum utiq; quæcūq; prophetabat: probarētur eſſe ueratia:

Q ūo filii Iſrahel pugnātes cum Palæſtinis ceſi ſūt: filii Heli ſacerdotis i bello pereūt: arca dei capta abducit: ipſe ſacerdos cōpto qđ factū ē: de ſella corruēs: mortuus ē: cū tenuiſſet pricipatū quadraginta annis. Cōtinet hic liber tēpus ānoꝝ quadringētoꝝ ſeptuaginta ſex. CAPI. XIII.

EO itaq; tēpore paleſtini caſtra mouerūt ſuper Iſrahelitas: circa ciuitatē Aſech: leuiterq; hoc iſrahelitis ferētibus ad potiora uenerūt. Vicerūt Palæſtini: & occiderūt hebræoꝝ uſq; ad tria milia: reliquā uero multitudinem uſq; ad caſtra propria perſecuti ſunt. De ſumma ergo pditione formidantes hebræi: miſerūt ad ſeniores & pontifices: ut arcam dei deferret: quæ præſente cōgreſſi hoſtibus præualerēt: ignorātes qūo maior eſſet ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii: quibus præcepe rat pater: ut ſi capta arca uiuere uoluiſſent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam ſacerdotii ſungebatur officio patre hoc propter ſenectutem ſibi permittente. Quo facto: ſecuritas data eſt multa nimis hebræis tanquam per aduentum arcæ poſſent hoſtibus præualere. Inimici uero ſtupeſcebant iſrahelitas. metuentes arcæ præſentiam: ſed utriq; parti non ſicut putabant acceſſit. Facta nanq; congreſſione uictoria: quam hebræi ſperabant palæſtinis allegata eſt: & perditionem quam illi metuebant: ſuſcipientes hebræi cognouerunt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam. Repente nāq; in manibus hoſtium deuenerunt: & amiſerunt uſq; ad triginta milia uirorum: inter quos ceciderūt quoq; filii ſacerdotis: & arca ab hoſte ablata eſt. Nuntiata uero perditione in Silo & arcæ captiuitate p quendam iuuenculum Beniamiten qui iterfuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta eſt. Porro Heli ſacerdos ſedebat ad portas in altiori ſede: & audiens ciuitatis plāctum atq; putans aliquid noui circa ſuos effectum: euocato iuuene dum agnouiſſet ea quæ in bello fuerant geſta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanquam per deū preſcius: futurorum: quādo ualde ea mala confundunt quæ præter ſpem repente ꝓueniūt. Cum uero etiā arcā audiſſet ab hoſtibus captā: dolore turbatus eo q; ei ꝓter ſpem tātum omnē acceſſerat: ruēs de ſede defunctus: ē: dū octo & nonaginta uixiſſet ānos: quoꝝ quadraginta tenuerat principatum. Ea itaq; die defuncta eſt & cōiunx Finees eius filii: dum poſt occaſum mariti nequaq̄ uiuere toleraſſet. Cui pregnāti nunciatus eſt luctus uiri. pepit aūt filium ſeptē menſium: quē Iccaboth appellauerat qđ nomen deſignat igloriū: eo q; illo tēpore exercitui huiuſmodi deformitas acceſſit. Habuit aūt pricipatū prim⁹ Heli ex domo Ithamar: qui fuit unus filioꝝ Aaron. Nā primitus de domo Eleazari ſacerdotis erāt: ex quo honorē filius a patre ꝓcipiebat: & Heli Finees filio ſuo tradidit. Poſt quē Abizer eius filius hūc honorem accepit: quem Bozi ſuo filio dereliquit. Cui rurſū Ozi filius ſucceſſit ſuus: & poſt hūc Heli tenuit ſacerdotium: de quo nunc nobis ſermo eſt habitus: cuiuſ genus uſq; ad tēpora imperii ſalomonis hoc habuit: tunc enim ſacrdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigintaduorum.

Incipit liber. vi. antiquitatum.

Interitus palæſtinorum & terræ eorum: per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quē admodum eam remiſerunt ad hebræos. CAPI. I.

IGitur tenētes palæſtini captiuā ſuorum hoſtium arcā: ſicut dudū ꝓdiximus in ciuitatem Azotum portauerunt eam: & apud deum ſuū Dagon quaſi tropheū aliquod poſuerunt. Sequenti uero die diluculo igreſſi templū ut deum ſolēni ter adorarent inueniret deum ſuum circa arcam iacentē: iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtaturus eſſe uidebatur: quē denuo eleuantes ſtatuerūt: graui ter de eius caſu dolentes. cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacētē & arcā ſimiliter adorātē: in āguſtia & cōfuſiōe grauiſſima cōſtituti ſunt. Nouiſſime Azotoꝝ ciuitatē atq; ꝓuiciā diuinitus peſtis iuaſit. Moriebāt enī crudeli paſſione diſſentire & āteq̄ uelox eius iteritus ꝓueniret āteq̄ animæ bona reſoluerētur a corpore: inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. prouinciam uero coſurgens multitudo murium deuaſtabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineret. Dūq; in his malis Azoti tenerentur & reſiſtere calamitati nō poſſent: intellexerunt hāc ſibi cladē propter arcā domini proueniſſe: uicto riamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad aſcalonitas: petentes: ut arcam domini ipſi ſuſciperent. Quibus Azotoꝝ ſupplicatio nō erat ingrata: ſed eis quodammodo gratias retulerunt: ar-

cā uero ꝓcipiẽtes:in maris ſimilibus cõſtituti ſũt. Secũdũ paſſiões náꝫ Azotoꝝ:paſſionis Aſcaloni-
tis arca deuexit. Quã denuo ad alios Aſcalonitæ miſerũt:ſed neꝫ apud illos mãſit. Nã cũ & ipſi hiſ-
dẽ paſſiõibus turbarẽt:eã uicinis ciuitatibus tradiderũt. Et iſto mõ arca ciuitates Palæſtinoꝝ qnꝫ
trãſiuit:q̃ſi ꝑdã quãdã exigẽs:paſſiõibus ſingulas ciuitates quaſſans. Deſpati uero malis hi qui iam
uidebant expti:& dũ audiẽtibus hæc nota fierẽt:nec arcã ulterius aliqui ſuſcipere uellẽt:huiuſmodi
im inẽte mercede:ad ultimũ cogitabãt quẽadmodũ ea carere poſſẽt:cõueniẽteſꝫ qnꝫ urbium pri
cipes:Geth & Accarõ:& Aſcalõ necnõ & Gazeæ:& Azoti:tractabãt:qđ fieri cõueniret. Et primũ qui
dẽ placuit:ut arca remitteret ad ſuos:cum deus eã ꝓprius uindicaret:& ob hoc peſtes illis inferret ur-
beſꝫ uaſtaret. Erãt aũt q dicerẽt hoc eqdẽ fieri non debere nec falli:ut arcæ paſſionũ cauſas aſcribe-
rent cum ei ptãs huiuſmodi aut fortitudo non eſſet:quando ſi habuiſſet deus curam eius:nequaquã
tradita fuiſſet hoſtibus:ſed quieſcẽdũ:& cãm haꝝ paſſionum dicebant leuiter tolerãdam:qđ utiꝫ nõ
deberent niſi ſolũmõ reputare naturæ:q̃ corporibus: & terræ & arboribus:& omnibus q̃ ex ea conſi
ſtũt:ꝑ tẽpoꝝ caſus huiuſmõi mutatiões igenerat. Prædictas itaꝫ ſententias cõſilia uiroꝝ qui priſcis
tẽporibus itellectu ꝓcedebãt atꝫ prudẽtiã ſupabãt:& maxie quando in rebus ſuadere cõgrua uide
bant:neꝫ remittẽdã arcã:neꝫ retinẽdã eſſe dicebant: ſed quiꝫ ſimulacra aurea pro unaq̃qꝫ ciuitate
dedicãda deo ꝓ gratiaꝝ actione:quomodo eoꝝ ſaluti ꝓuiderit:eoſꝫ uiuere fecerit:& paſſiõib⁹ qb⁹
preualere nõ poterãt liberaret:totidẽꝫ aureos anulos & mures q eoꝝ regionũ depaſti fuerant atꝫ
corrupãt:& hæc in loculũ eſſe mittẽda & ſup arcã ponẽda:faciẽdũꝫ uehiculum nouũ:& boues qui
nup genuerãt eſſe iũgẽdas:quaꝝ partus claudẽdos ac retinendos:ne ſequentes matres impedirent:
ſed ut eoꝝ deſiderio celerrimũ potius iter facerẽt:tunc illas depulſas portanteſꝫ arcã in triuio deſe-
rendas:eiſꝫ cõmittẽdũ quã uellẽt agere uiã:& ſiquidem ad hebræos irẽt: & eoꝝ regionẽ aſcende-
rent:arcã arbitrandũ cãm fuiſſe paſſionũ:ſi uero alibi fortuitu ꝓperarẽt:reuocandam eſſe dicebant:
& cognoſcerẽt:eo ꝙ arca nullã uideret habere uirtutẽ. Hæc itaꝫ recte ſe habere iudicantes repente
fieri decreuerunt. Agẽtes aũt ea q̃ ſunt ꝑdicta uehiculũ cũ bobus deduxerũt in triuium:illudꝫ relin
quentes ibidẽ ſeceſſerũt. Bobus aũt recta uia uelut quodã ductore ꝓcedẽte ꝓgentibus palæſtinorũ
principes ſequebantur:quo ſtarẽt:aut quo uenirẽt uolẽtes agnoſcere. Eſt aũt quidã uicus in tribu
Iudæ:noĩe Bethſamis:in quo uenerũt boues. Cunꝫ in campũ maximũ deueniſſent:ulterius accede
re ceſſauerunt:ſtatuenteſꝫ illic uehiculum:gratũ miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt.
Aeſtatis nanꝫ tempus erat:dũ oẽs in agris eſſent ꝓ collegendis fructibus. Cũ autẽ uidiſſent arcam
delectatione rapti:& opus manuũ relinquẽtes:repente cucurrerunt ad eã:& deponẽtes arcã & uas
in quo erant recõdita ſimulacra ſimul & mures poſuerunt ſuper quandam petrã q̃ erat in campo:&
mox ĩmolantes deo:& uehiculum ſimul & boues holocauſtum offerẽtes piter epulati ſunt. Hæc ui-
dentes Palæſtinorum iudices:ad propria ſunt reuerſi. Ira uero atꝫ indignatio dei. lxx. uiros Bethſa-
mitis:& quinquaginta milia plebis occidit:eo ꝙ nõ fuiſſent digni arcã cõtingere: ꝙ nec ſacerdotes
erãt q ad eã acceſſerãt interemit. Quos talia patientes fleuerunt ſui prouiciales:& luctum in eis leua
uerunt:qualẽ potuiſſent habere pro malo diuinitus miſſo:ſuũꝫ mortuum unuſquiſꝫ lugebat & in-
dignos ſe iudicantes ut apud eos conſiſteret:mittentes ad omnes hebræos iudicauerunt arcã a palæ
ſtinis fuiſſe reuocatã. Qui cognoſcentes hoc:reportauerunt eam in Cariathiarim:proximã ciuitatẽ
Bethſamitaꝝ ubi in domũ cuiuſdã leuite Amminadab noĩe:q uidebat eſſe iuſtus & uita & religio-
ſus arcam introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iuſtus. Miniſtrabant enim ar
cæ eius filii:& huic curæ annis xx. præfuerunt. Tantis enim tẽporibus fuit i Cariathiarim dum apud
palæſtinos menſibus. vii. habitaſſet.

Quemadmodum Palæſtinorum exercitus ſuper eos uenerit:& de uictoria hebræorum:quam du-
catu Samuelis prophetæ adepti ſunt. CAPI. II.

Vmꝫ oĩs populus illo tẽpoore quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcã in orationib⁹
& ſacrificiis dei deditus eſſe uideretur: & maximum circa eam religionis exiberet offi-
cium:Samuel ꝓpheta uidẽs fiduciam eoꝝ quaſi oportunũ eſſet ut talibus loqueret de
libertate & bonis eius fecit alloqum:ſecũdũ ꝙ credebat eoꝝ mẽtibus eſſe gratũ & ait.
O uiri qbus adhuc hoſtes ſũt grauiſſimi Palæſtini:& deus iã incipiens:eſſe propitius &
amicus:nõ ſolũ cõcupiſcẽda libertas eſt:ſed etiã facienda ꝓ q̃ uobis ei⁹ bona ꝓueniat. Nõ eni optare
debetis ab hominibus liberari:& agere ꝓ qbus potius ſeruiatis:ſed eſtote iuſti:& malitiã depellẽtes
ab aĩabus ueſtris:eaſꝫ purgãtes totis mẽtibus inuitare deũ:eũꝫ bonis actibus honorate. Hæc enim
uobis facientibus bona ꝓuenient:ſeruituſꝫ fugabitur:& de hoſtibus repente triũphus afferet quem
ꝓmereri nõ poteritis armis:nõ robore corporum:nõ multitudine populoꝝ. Non enim malis deus
promittit ſe talia ꝑbituꝝ:ſed bonis exiſtẽtibus atꝫ iuſtis. Ego autem uobis digna gerẽtibus:huiuſ-
modi ꝓmiſſorum aſtipulator adero. Cúꝫ dixiſſet hæc:uniuerſus populus ei fauit:& eius exhortatõe
gauiſus eſt:ſimul & annuerunt omnes obedire deo. Quo facto congregauit eos Samuel in quadam
ciuitate quæ uocatur Maſphat:qđ nomen deorſum inſpicere hæbraica lingua ſignificat. Hic hauri-
entes aquam imolauerunt deo:& tota die ieiunãtes in orationibus conuerſati ſunt. Qui tamẽ ibidẽ
cõgregati:Palæſtinos minime latuerũt. Nã cognſcẽtes cõuẽtũ eorum:magno exercitu atꝫ uirtute:

ut non ſuſpicantibus bellū & imprepatis iferrēt hæbreis aggreſſi ſunt. Illos aūt hoc nalde terruit & ad tumultum formidinēq; pduxit: & recurrētes ad Samuel aīas ſuas corruiſſe & morti ꝓximas iam perditione dicebāt. Et ꝓpterea quieſcēdū: nec uirtutē hoſtiū commouendā: quando nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramēta uenientibus: ſup nudos & inermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt: niſi per te exoretur deus: ut euadere nobis conceſſerit Palæſtinos. At ille & fiduciam habēdam dixit: & deū allaturum eis adiutoriū ꝓmiſit. Et ſumens lactantem agnum ſacrificauit pro populo. rogauitq; deum ut eos contra Palæſtinorū bellū ſua dextra tueret: nec eos perituros deſpiceret: qui ſecundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hoſtiaſq; placitas: & auxiliatrici mente ſuſcipiens: annuit eis uictoriam & potentiam conferendā. Dūq; adhuc eſſet ſuper altare dei ſacrificium poſitum: & nondū ſacra fuiſſet flamma conſumptum: proceſſit e caſtris hoſtium multitudo: & acie conſtitit ad pugnandum: tanquam ſpe multa uictoriæ. Dum utiq; Iudæi in anguſtia uiderentur incluſi: quando nec arma haberent: nec ad pugnandum ibidem cōcurriſſent. Inciderant enim ſopinate in rebus talibus: quæ etiā ſin prædictæ fuiſſent: mō facile congregarent. Palæſtinis igit primū deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis ambiguam demonſtrauit: ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret: & ſciſſa in diuerſis aptiōibus ſorberet. Deinde tonitruis cō crepantibus: & igneis corruſcationibus longe micantibus: uelut incendens eoꝝ uultus nimis eos afflecit: & ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugam uertit. Quo facto: Samuel eos cum multitudine pſecutus ē: & plurimos interfecit: pſecutuſq; uſq; ad locū quēdā qui uocat Correon: ibi lapidē fixit: uelut terminū uictoriæ & hoſtiū fugæ: eūq; lapidem fortitudinē appellauit: quaſi eis ſignum eſſet diuini ſolatii cōtra hoſtes adhibiti. Inimici uero poſt illam plagam nequaq; ſup Iſrahelitas egreſſi ſunt: ſed timore & memoria reꝝ quæ ſuper eos acciderant qeſcebant. Fiducia ſiqdē quæ dudum fuerat Paleſtinis aduerſus Hæbreos: poſt hāc uictoriā facta eſt Hæbreorū. Porro Samuel ſup eos caſtra ducens: pemit multos: eorūq; ſupbiam ad nihil deduxit & abſtulit regionē illam: quā primitus uictis Iudæis rapuerūt. Hæc autē erat uſq; ad ciuitatē Accaron: a finibus Geth extenſa. igit illo tempore inter Iſrahelitas & reliquos Chananæos freqūeter agebantur bella: deoq; pro obſeruātia legū ꝓpicio: Iudæi ſupauerunt Chananæos. Propterea uero Samuel diſpoſito populo: eiſq; reddita ciuitate in ea eos cōuenire præcepit: ut de diuerſis actibus adinuicem diſceptarent: ipſe uero ſemel in anno circūiens ciuitates iudicabat: & multo tempore equitate omnia expleuit.

Q d Samuel cum pp ſenectutē eēt infirmus: ſuis filiis res diſpēſandas iniūxit. CAPI. III.

DEinde ſenectute grauatus: & agere ſolēnia ꝓpeditus: filiis ſuis populi tribuit pricipatū: quoꝝ ſenior qdem dicebat Iochel: iunior aūt Abia. Præpoſuit aūt aliū qdē i Bethleē ciuitate: ut illic ſederet & iudicaret: aliū uero in Berſabeæ diuidens populū q eoꝝ iudiciis obedirent. Iſti ſiqdem facti ſūt exēplū & indiciū manifeſtū cuiuſdā: ne ſimiles parē tibꝰ ſuis filii exiſteret: ſed ut boni qdē & moderati ex malis: & mali ꝓducerent ex bōis. Nā & patris ſui ſtudiū non recordantes: ſed uiā contrariā ambulantes: & munerib⁹ turbibuſq; lucris iuſtitiā cōprimebāt: & iudicia non uera. ſed ſecūdū præmia proferebant & ad epulas ꝓciosaq; conuiuia declinantes: primū qdem: quæ erant inimica deo gerebant: ſecundo aūt patri uidebant aduerſa: q multo ſtudio ac prouidentia geſſerat: ut etiā plebs ſciret ſeruare iuſticiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuerſationi prophetæ filii facerēt: grauiter hoc ferens ad patrē denno remeauit: qui in Ramatha ciuitate cōmorabatur: eiq; iniuſtitias filiorum oēs expoſuit: & qūo cū ſenex eſſet: & a tēpore iam defectus rebus præeſſe non poterat: ſupplicabant ei: atq; rogabant: ut aliquem eoꝝ regē eligeret: q & pricipatū gētis hēret & Palæſtīos affligeret: q eis erant prioris iniuſtitiæ debitores.

Quod dū illi principatū bñ non regerēt: populus per iram petiuit regem. CAPI. IIII.

HAec ergo uerba concuſſerūt Samuel propter inſertā ei iuſtitiā: & odiū circa reges. Optimam enim illius tunc conuerſationis electionē deus ualde diligebat q dū eēt ſancta beatos etiā ciues utentes ſe faciebat: nimiaq; cogitatiōe afflictus. his dictis neq; cibi memoriā habuit: neq; ſomni: ſed facta nocte reꝝ cogitatiōes euoluēs ſine ſopore pmāſit: Cūq; talia cogitaret: apparuit ei diuinitas: eūq; cōſolata ē dicēs: ne ꝓ petitiōe populi deberet affligi: qſi nō in illo ſupbi fuerint: ſed magis in ſe: ne ſolus ſup eos ipſe regnaret: & hæc opa ex quo egreſſi ſūt ab ægypto molitos: non tamē poſt multū tēpus eos grauiſſimā eē pœnitentiā habituros: ꝓ quam nihil eqdē qđ geſtū fuerit: ineffectū erit. Arguent aūt eē contēptores: & cōſilia nō pacifica circa me: & circa tuā ꝓphetiā habuiſſe. Præcipio ergo tibi ut eis ordines quēcūq; monſtra: uero regem prædices tamen eis: quales erunt: & quæ ſub rege mala paſſuri ſint: poſtea qualem mutationem habere feſtinant. Hæc Samuel cum audiſſet: mox die facto conuocatis Iudæis: ait daturum ſe eis regem: ſed primitus quidem narrare eis deberet: quæ illis eſſent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote inquit: q primum quidem filios neſtros auferrent: & alios quidem curruum agitatores eſſe iubebunt: alios uero equites & armigeros: & præcurſores: alios millenarios: & centenarios: facientq; alios armorum artifices: & opifices curruum: & inſtrumentorum fabros: & agrorum ſuorum cultores: uinearumq; foſſores: & nihil erit: in quo non obediant his quæ iubētur: ſeruientes ad ſimulitudinem eorum qui pecio comperantur in plebe. Sed & filias neſtras inquit

nuguentarias habebunt & conquæstrias & molarias:efficientq; omne opus ſub neceſſitate:quaſi Samuele plagas metuentes & uerbera. Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent:& eas Eunuchis ſuis & armigeris condonabunt:& iumentorum greges eis diſtribuent. Et ut breuiter ſit dicēdū ſeruietis cū omnibus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effecti:hoꝝq; ſermonum memoriā tūc habebitis: quādo hæc paſſi fuentis & pœnitentiā ducti rogaueritis deū ut ueſtri miſereat: & dōet a regali onere uelociſſimam libertatē:q ueſtras nō ſuſcipiet ꝓces:ſed eas reſpuēs ueſtras ſinet:ut maloꝝ cōſilioꝝ tormenta ſuſtineatis. Erat aūt populus in hac propheria futuraꝝ reꝝ ualde fatuus & difficilis:ut conſiliū qđſe mel in mēte collocarat expleret. Nam neq; audiētes talia ſunt cōueꝛſi neq; eiſdē ſermonibus eos ꝓpheta pterruit:ſed magis uehemēter inſtabant & regē ſibi ordinari nimie poſtulabāt:nec cogitādū de uēturo eſſe cēſebant: ſed fore neceſſariū ſecū ꝓ afflictione inimicoꝝ habere pugnaturum regem: quando nulla prouinciarum in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuerſos:ſed potius imminentes ait. Nūc equidem ad propria ſinguli quique recedite:oportune uero nos enocabo:dum quē uobis daturus ſum regem a deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis Huius erat filius iam iuuenculus:formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus: quique multos mente ac prudentia præcedebat:uocabaturque Saul. Hic uero Cis dum aſini præcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis:& ſicut in nullo alio iumento delectabatur:filium ſuum ad requirēdos eos cū uno famulo deſtinauit. Qui dum tribum patriam requirendo aſinos circuiſſet: uenit ad alias:& dum neque in eis inueniſſet:diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiam cogitationis īferret. Cūq; in Ramatha ciuitate ueniſſet:& puer qui cum eo erat dixiſſet ei: in ea eſſe prophetam uerum: dediſſetque conſilia ut ad eum iret: ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſceret: reſpondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniam uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa. Tunc famulus dixit eſſe quartam partem ſibi ſicli:& hoc ei datum poſſe ſufficere. Errabant enim ignorantes:eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cunque ueniſſent ante portas:& uirgines inuenientes ad aquam euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ. Quæ cum indicaſſent: adiiciebant ut feſtinarent:anteq; ad comedendum accederet. Multos enim eum ea die dicebant paſcere:& ex his qui uocati fuerant eum primum diſcumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum ut ei prædiceret quem conſtitueret regem: indicauerat ea hora altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porro Samuel in domo ſedens:tempus quod ei promiſſum fuerat expectabat. Quo ad impleto deſcendens ibat ad menſas:occurritque ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnaturum Hæbreis. Saul autem acceſſit ad Samuel:eumque ſalutans ſupplicauit:ut ei domum prophetæ monſtraret:quam ſcilicet ut peregrinus ſe ignorare dicebat. Cumq; Samuel ſe eſſe dixiſſet: eumque duceret ad conuiuium:incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit:& omnia ei bona regni eſſe conferenda promiſit. Cui Saul:minimus inquit ſum domine mi hac ſpe:& de ultima tribu quæ regibus apta non eſt:& ex inferiori patria urbium ceterarum: ſed tu me de hac ſpe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare contendis:de rebus maioribus quam ut mihi conuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit: ſimul: & ſequentem puerum: ſuper eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero ſeptuaginta. Præcipitque ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi adueniſſet:ſinguli quique ad propria diſceſſerunt Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt. Die ergo facto:Samuel eum excitans duxit foras.

Et cum extra ciuitatem ueniſſent:famulum quidem præcedere iuſſit:illum uero remeare:quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus. Dumq; ſaul puerum premiſiſſet:ſumens propheta uas olei:ſuper iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait. Eſto tu rex conſtitutus a deo:& contra Palæſtinos uindicaturus Hæbreos. Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire. Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes eſſerre uidebis:ſecundum uero hædum & tertium utrem uini. Iſti te ſalutabunt:& libenter te ſuſcipient:& dabunt tibi duos panes. Tu accipiens:exinde uenies ad ſepulchrum Rachel: ubi cognoſces eo ꝙ inuenti ſint aſini. Poſt hæc inuenies in Gabatha:& eccleſiam inuenies prophetarum: & diuinitus inſpiratus:propheta bis cum eis:ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcāt:atque mirentur dicentes. Vnde ad hanc fœlicitatem peruenit filius Cis:ut poſſit etiam prophetare. Cumq; hæc ſigna omnia fuerint facta:ſcito eſſe deum tecum:& ſalutabis patrem tuum atque cognatos: ueniesq; poſt hæc uocatus a me in Galgala:ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens:dimiſit eum. Porro Saul omnia ſecundum prophetiam Samuel euenerunt. Cumq; uenisſet in domum:cognato ſuo Abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectione eius:& quid acciditſet:aliarum quidem rerum nihil abſcōdit:neque ꝙ apud Samuelem prophetam fuiſſet:neque ꝙ ei aſinos inuentos eſſe dixiſſet:de regno autem & eius euentibus:quæ etiam ſi audirentur: & inuidiam & incredulitatem parārent: tacendum eſſe decreuit: quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniuncto cautum aut ſapiens credidit indicare: dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerum ſit:ꝙ perfecte nemo deuotus:nemo amicus:neque cognatus:ne

uſq; in dei donis purum aliquis ſeruet affectum: ſed circa prouectus ſublimium: maliuoli & inui-
dioſi eſſe noſcuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat: & apud eum diui-
no mandato uerba diſpoſuit dicens. Quomodo cum eis deus præſtiterit libertatem: & ſubdiderit
hoſtes beneficiorum ſint eius immemores: & deum: quidem regno priuauerint: neſcientes quomo-
do nimis utilimum eſt: ab omnium rerum excelſo iuuari: cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus:
elegerint autem habere ſe hominem regem qui eis uelut iumentis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo
alii ſq; uoluntatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuam ſine aliqua parcitate omnibus ſit illaturus: quiq;
non ita ſicut deus proprium opus atq; facturam tueri genus hominum feſtinauit: quod deum ſolũ
ſemper conſtat efficere: Sed quomodo uobis inquit placuit: & hæc iniuria preualuit cõtra deũ: ordi
namini omnes per tribus & ſeptras: & mittite ſortes ueſtras. Quod dum hæbrei feciſſent: ſors cecidit
tribui Beniamin. Et dum fuiſſet denuo ſors miſſa per genus: exit progenies Metri. Cunque per ui-
ros ipſius generis ſors miſſa fuiſſet: ad Saul filium. Cis ſors regni perducta eſt. Quod dum iuuenis
agnouiſſet: ſemetipſum abſcondit: nolens uideri ut arbitror ſponte ſuſcipere principatum: ſed tan-
tam ſui abſtinentiam & temperantiam demonſtrauit: ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudi-
um ualeant retinere: ſed omnino conſpicui eſſe deſiderent: ille non ſolum ſemetipſum pro tali re-
gno: & tantarum gentium futurus dominus non oſtendit: ſed etiam conſpectui eorum quibus erat
regnaturus eripuit: & quærendum ſe non ſine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patien
tibus & cogitãtibus eo q; non adeſſet: rogauit propheta deum: ut eum ubi eſſet oſtenderet: & iuue-
nem manifeſtum efficeret. Dumque cognouiſſet a deo locum in quo erat celatus Saul: miſit qui eũ
adduceret. Et cum inueniſſet: eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat: & ipſa
proceritate regius erat. Dixitq; propheta. Hunc uobis deus dedit regem: uidetis q; & melior cunctis
eſt: & imperio dignus. Cumq; optaſſet populus regi ſalutem: ea quæ illis erant futura propheta con
ſcribens: rege audiente legit: & librum in tabernaculo dei reuoluit: ob teſtimonium eorũ quæ præ-
dixerat uenturis generationibus offerendum. dum hæc itaq; Samuel: celebraſſet dimiſit populum
propheta: & ipſi quidem in Amathin ciuitatem patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uero Saul iret in Ga
bath: ex his qui erant multi quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt: honorem regi debitum exhiben
tes: plurimi uero maligni: & illum contemnebant: & alios irridebant: & neq; munera offerebãt neq;
ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere demonſtrabant.

Prælium Saul ſup Ammonitaȝ gẽtẽ: & uictoria hoſtiũq; uaſtatio. CAPI. VI.

POſt menſem uero honoris eius initium belli cauſa cõtigit contra Naas regẽ ammoni
taȝ. Hic enim multa mala Iudæis habitãtibus trans Iordanẽ intulit: & cũ multo ac pu
gnaci exercitu eos afflixit: urbeſq; eoȝ ſeruituti ſubegit. Quoȝ fortitudinẽ ui ꝓpria
ad ꝑſes ſuæ ſubdit ditiõ: ſapiẽtia uero atq; tractatu ſic ĩfirmios reddebat: ut neq; rurſus
iugũ potuiſſẽt euadere ſeruitutis. Eorum náq; etiam qui ad eũ aut fide data ueniſſẽt:
aut quos ꝛege bellica cepiſſet: dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat: ut ſiniſtrá partẽ uultus
ſui ſcutis celantes: ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem Ammonitarum cum feciſſet
habitantibus trans Iordanem: ſuper Galadinos abiit: & caſtra ponens circa ciuitatem Iabes: legatos
ad eos miſit præcipiens ut ſe ei traderent: quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod ſi nollẽt:
per obſceſſionem eoȝ ciuitatẽ ſe interminabat euertere: electionẽ uero in ipſis eſſe: utrũ uellẽt patrẽ
corporis amittere: aut certe uniuerſi pire. Galadini uero merentes in talibus: neutrũ horum promit
tere ꝓſumpſerunt: neq; ſemetipſos tradere. neq; repugnare. Septẽ uero dieȝ inducias popoſcerunt
ut ad contribules legationes mittẽtes: ſolatiũ ab eis poſcerẽt. Et ſi quidẽ auxiliũ ueniret pugnarent
ſi uero huius rei foret inopia: tradere ſe dixerunt paſſuri quodcunq; placeret hoſti. Naas autem ſper
nens multitudinem Galadinoȝ: eorũq; reſpõſum: dedit eis inducias: & ſolatia a quocũq; uellent po
ſtulare ꝓmiſit. Illi ergo repente ꝓ ciuitates iſrahelitaȝ miſerũt: indicãtes quæ eis faceret Naas: & in
qua tenerentur anguſtia. Qui uſq; ad lachrymas magnáq; triſtitiá hoc audito uenerũt. Timor autẽ
eis aliud quicq̃ facere non permiſit. Cũq; legati in regis Saul ciuitatem ueniſſent: & in quibus eſſent
Iabitæ periculis nunciaſſent: populus quidẽ idem fecit quod illi priores: flebãt enim oẽs cognatoȝ
calamitates. Saul autem ab opere agri reuerſus ĩopidũ uenit: iuenitq; flẽtes ꝓprios ciues: & dũ cãm
eoȝ triſtitiæ & confuſionis inquireret: agnouit qđ cõtingerat a legatis: diuinituſq; inſpiratus Iabi-
tas quidem remiſit: ꝓmittens eis in auxiliũ ſe uenturũ die tertia: & ante ſolis aſcẽſũ hoſtes eſſe uictu-
rum: ita ut uictores eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret: iuſſit eorum aliquos pro ducatu inte
ris ſuſtinere. Igit uolens populũ ad Ammonitaȝ bellũ dãni timore cõuertere: eis quo cicius ſubue-
niret: icidens boum ſuoȝ neruos: hæc ſe facere cũctis interminatus eſt: ſi non armati alia die concur
rerent ad Iordanem: eũq; ſequerent & Samuelẽ: ubicũq; eos educerent. Illis aũt ꝓp timorẽ ĩminẽtis
damni definito tẽpore currẽtibus in ciuitatẽ Balá dinumerata multitudine: inuenit eoȝ numerum
præter tribum Iuda ſeptingẽta milia fuiſſe collectos: illius aũt tribus ſeptuaginta milia uiri fuerunt.
Tranſiens ergo Iordanem: & decem finium tota nocte faciens iter: oriente ſole exercitui in tribus
partibus conſtituto: repente & inopinabiliter ruit ſuper hoſtes: factaq; pugna: & alios multos am-
monitarum peremit ſimul & regem. Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul: & apud oẽs hebræos

eum laudabilem demonſtrauit:magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci. Nam ſi qui primitus fuerant qui eum ſpreuerant:tunc conuerſi ſunt ut eum honorarent:& meliorē cunctoꝝ principatū eius iudicarent. Non enim ſufficit illi ſolummodo labeſſenos enpuiſſe:ſed etiam cunctam ſtuduit pugnando Ammonitarum ſubuertere regionē. prædāq; exinde copioſam ſumens. clarus ad ꝓpria remeauit. Populus ergo pro rebus quæ geſte fuerant a Saul:magna delectatione gaudebant & q̄ regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodeſſe dixerant exclamabant: ubi ſunt nunc illi? exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebant:ut ſolet uulgus fœlicitate detenta euomere:& contra illos qui in principiis huiuſmodi rerum eſſe uidentur auctores. Saul autē horum quidem circa ſe fauorem amplectebatur & uoluntatem:iurauit autem nullum ſe nocere contribulium: nec illa die necari pmittere:cum eſſet nimis incongruum:ſi data a deo uictoria:proprii generis ſanguine fœdaretur:ſed deceret ut gratiam habentes adinuicem feſtiuitatem potius celebrarent. Cumq; Samuel dixiſſet ſecundā ordinatioue in confirmatione regni Saul oportere fieri oēs cōgregati ſunt in Galgalā ciuitatē. Illic enim eos uenire præceperat:& rurſus uidente populo ꝓpheta unxit Saul oleo ſancto:& ſecundo denunciauit regem. Itaq; iſto modo hebræoꝝ reſpublica ad regum iura conuerſa eſt. Nam tempore Moyſi & Ieſu eius diſcipuli:qui poſt eum dux fuit:optima ducis conuerſatione regebātur:poſt illorum uero mortem annis. x. & octo populus eoꝝ ſine principe fuit. Poſtea ad cōuerſationem priſtinam ſunt reuerſi:ei qui bello & fortitudine cūctos excelleret tribuentes iud cii ptātem:& ꝓptera tēpus cōuerſatiōis huiuſmodi nimis exim:ū uocauerunt:Samuel aūt ꝓpheta cōgregatis hebræis ait. Coniuro uos per maximū deum:qui fratres illos optimos Moyſen & Aaron deduxit ad uitam:& patres noſtros ex ægypto:de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uerecundiæ aliqd cōferētes:neq; tiore ꝑterriti:neq; alia q̄libet paſſione detēti:dicatis:ſiqd a me pūū aut iiuſtū:aut lucri gratia:aut auaritia cauſa geſtū ē:arguite me ſi cuius aliqd accepit:aut ſi uitulum aut ouem:aut cibum recipi:aut ſi cuius iumēta ad utilitatē meā tollēs aliquē cōtriſtaui:ex his ergo oībus ſiqd abſtuli dicite corā rege. Illi uero clamabāt horum nihil ab eo factum eſſe:ſed iuſte & ſancte fuiſſe eum cū populo Hebræoꝝ. Samuel aūt cū audiſſet cūctoꝝ huiuſmodi teſtimoniū fuiſſe deo ꝓbatum ait. Quō iudicaſtis mihi:q̄ nihil īcongruū de me dicere ualeatis coram rege nunc audite cū fiducia me dicētē. Quō ipſe nimis egiſtis in deo petentes regē:cum uos oportuiſſet habere memoriam:q̄ cū ſeptuaginta ſolummodo noſtri generis auus Iacob ꝓpter famē uenit in ægyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad peſſimū ſeruitium ægyptii pduxerunt:oratione patrū abſq; rege tantam multitudinē ex neceſſitate deus eripuit:mittens eis Moyſen & Aaron fratres:quos eduxerunt in terram hanc:quam nunc utiq; poſſidetis. Et his adeptis per deum bonis:didiciſtis pietatē atq; religionem dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primū quidē Aſſyrioꝝ Rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deinde ꝑbuit uictoriam Ammonitaꝝ:nouiſſime uero Palæſtinoꝝ & hæc oīa conceſſa ſunt non habentibus regē:ſed cū Iepte & Gedeō duces exteterūt. Quæ uos ergo tenuit ſtulticia:ut fugientes a deo:hoīs eſſe uelitis ſub regno. Et ego quidem hunc uobis iſtituiquā deus elegit:ut tamen uobis manifeſtum ſit deum iraſci:& ingrate ferre petitionē ueſtrā in regno: faciā ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis iudiciis:quod nullus aliquando ueſtrū hic uidit factum meſſis tempore imbrem deum deprecor effundere. Cunq; hæc Samuel dixiſſet ad populum:tonitrua ſubito:& corruſcationes: & grandinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit:ueritatem ꝓphetæ apud cūctos oſtendens:ita ut obſtupeſcentes:& in formidine conſtituti:ſe ſe peccaſſe cūcti profiterentur:& in hoc per ignorantiā icidiſſe:utq; deū propheta uelut optimus pater & mittis rogaret:q̄tenus ꝓpitius eſſet eis: peccatūq; quod per incuriā & iniquitatē commiſerāt:dimitteret exorabāt. At ille promiſit deum ſe rogaturum:ut eis uineā concederet meritoꝝ:mōuit tamen eos:ut ſi iuſti forent & boni:& haberent ſemp memoriā eoꝝ in quibus ꝑuaricationem uirtutis inciderant:& ſignoꝝ dei & legiſlationis Moyſi:eis cū fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus:ſi uero hæc negligerent:uēturam eis eorumq; regi a deo plagam maximam prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixiſſet hebræis cōfirmato ſecūdo Saulis regno:populum remeare dimiſit ad propria.

Quēadmodū denuo palæſtini pugnātes deuicti ſunt ab hebræis. CAPI. VII.

SAul igitur eligens quaſi tria milia uirorū ex omni plebe: duo milia qdē ipſe recipiens: morabatur i ciuitatē Betheleē:tōathæ uero ſuo filio mille dedit armigeros:eūq; miſit i Gabaa ille aūt obſidebat caſtra palæſtinoꝝ ñ ꝓcul a Galgalis. Palæſtini nāq; q i Gabaa morabāt: arma Iudæis abſtulerāt:& munitiſſima loca:ſuiſq; caſtris opportūa detiebāt iterdicētes hæbreis uti ferro:Propter quā cām agricolæ ſi qd iſtrumētū eis cēt neceſſarium ad culturā ueniētes ad palæſtinos: fabricabāt illud. Cū ergo palæſtini cognouiſſēt caſtra ſua ab hæbreis obſeſſa īdignati:& cōtēptū hebræoꝝ magnā iniuriā iudicates:Iudeis plū itulerūt. pedeſtriū qdē. ccc. millia currum uero. xxx. milia:& equitū ſexagīta milia:caſtraq; poſuerūt circa ciuitatē magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex hebræorum deſcendit in Galgalam ciuitatem:& in omnē prouinciam miſit populum ꝓp libertatē ad bellū cōtra palæſtinos iuuās:eorūq; potētiā uiliſſimā eā declarans & nimis indignā:ut per timorē pericula ſuſtinerent. Dūq; populi qui erāt cum Saul multitudinem palæſtinorum iſpicerēt:ualde ſūt territi:& alii quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis

emetipſos celauerunt:plurimi uero trans Iordanem fuga dilapſi ſunt: qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam uocás eum:ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit:& hoſtias præparare:poſt ſeptem uero dies uenturum ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit:mandatum uero nequaquã cum perfectione ſeruauit:ſed cum uideret prophetam quidem morari:ſe autem a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet Samuel uenientem eius in occurſum feſtinanter egreſſus eſt. Ille ergo non recte eum feciſſe dixit eo q̃ orationes & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo: offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero ſatiſfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies:ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum:& propter hunc timorem & inimicorum aduentum:cum in magno eſſet metu: eo q̃ auditi fuiſſent hoſtes in Galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum. Reſpondens Samuel ait. Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunquã in his quæ pro præſentib⁹ præcepit deus primitus deſeciſſes quam in rebus neceſſariis expediret: ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet. Et Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta:diſceſſit ad propria. Saul autem in Galgala ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros:cum Ionatha filio ſuo uenit:quorum plurimi arma nequaquã habebãt:dum ferrum utiq; in prouincia minus eſſet:& qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos Palæſtini: ſicut dudum iam declarauimus hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palæſtini: & per totidem itinera diſcurrentes:hæbreorum prouinciam deuaſtabant:uidentibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha:& terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolummodo non ualentibus. Cunq; reſideret ipſe & eius filius:& ſacerdos Achias qui erat de prole Hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum: terramq; populari reſpicerent:eis in maxima anguſtiã conſtitutis:Saul filius cum ſuo armigero conſtituit:ut latenter ad hoſtium tabernacula properarent: turbatiſq; eis ſequendo modum commotionis inſerrent. Dũq; armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors immineret: ſumens ſolatium iuuenis & de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentem:ſcopulis per circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantium prohibentibus. Vnde contigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtrorum:q̃ natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis: eo q̃ non ſolum aſcendere illic: ſed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo ueniſſet ad caſtra Ionathas: armigerum conſortabat exacuens ut ad hoſtes accederent:ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil loquerentur:tanquã eis non uocantibus reuerti deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die:uidentes Palæſtini eos alterutris dicebant. Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur Hæbrei. Et ad Ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos:ut uos digne ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uocem ſuſcipiens grate Saul filius: tanquã ei uictoriam deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mutãteſq; locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitiõis locum deſolata cuſtodibus:& ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimicorum caſtra conſcenderent. Irruenteſq; eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero ſtupore uehementius impleuerunt:ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquentes: alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q̃ congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe Iſrahelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione commiſſum: ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorum alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugientes per ſaxa præcipites collabebantur. Dũq; exploratores Saul dicerent regi:Palæſtinorum caſtra ualde turbati:requirens Saul ne quis ſuorum deeſſet: audiuit ſuum abiiſſe filium & eius armigerum:iuſſitq; ut pontifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cunq; ille conuincere eum:& hoſtibus fortiter ualere diciſſet:Palæſtinos inuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerũt. Qui autem refugerant perriſq; ſe celauerant Iudæi audientes Saul eſſe uictorem: congregati quaſi decem milia hæbreorum: perſecuti ſunt inimicos: cuncta regione diſperſos. Igitur ſiue propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſæpe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente: palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volente enim Saul funditus interimere Palæſtinos & pœnam exoluere:maledixit Hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicorum antequã nox futura ueniret comederet:& ab interemptione hoſtiũ:aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet. Cũq; Saul hoc diciſſet:ueniens ad quendam quercum excelſam in ſorte Effrem conſtitutam: Ionathas filius eius dum illic apum contingiſſet eum inuenire cubilia:& maledictum patris ignorãs: & populi ſuper eo pfuſionem nõ agnoſcens expreſſo mellis ſauo comedit. Inter hæc agnoſcẽs: quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixiſſet:aliquem guſtare cibũ ante ſolis occaſum: comedere quidẽ ceſſauit nõ aũt recte patrem prohibuiſſe dixit:qñ cum maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequẽtes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidẽ milia Palæſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædã &

pecora ſumẽtes occidebant. Hoc ergo a ſcriba nunciatũ eſt regi: qũo populus peccaret in deũ: & oc ciſis pecudibus: anteq̃ ſanguis bene diluereť: nondũ purgatis carnibus ueſcerenť: iuſſitq; Saul uolui lapidẽ magnũ in medio: & p̃dicari in populo ut ſup eũ interficerent: & carnẽ cũ ſanguine nõ comederent: qũo hoc nequaq̃ deo placeret. Cunctis uero iuxta regis præceptũ facientibus: ſtatuit illic altare Saul: & holocauſtũ ſuper illud deo celebrauit. Hoc aũt altare conſtituit primũ. Mox itaq; nolens ad hoſtium procedere caſtra: ut quæ in eis uidebantur diriperet ante diem: militibus inſigniter eum ſequentibus: & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus. uocauit rex Achitob ſacerdotem: iuſſitq; ut cõſuleret: ſi deus annueret: ut euntes ad inimicorum caſtra: hoſtibus denuo præualerent. Dicente uero ſacerdote: deum reſponſa non dare: Saul dixit. Non ſine cauſa cõſultus deus uocem nobis non reddidit: qui primitus anteq̃ interrogaretur omnia nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati ẽ. Vnde per eundẽ ipſum deum: licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur: interficio eum: & deum ita placabo: quantomagis extraneo & nihil mihi competenti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet: repente cũctos in uno loco conſtituit: ſtetitq; ipſe in alia parte cum filio: & eum qui dereliquerat inſtanti ſorte requirebat: inuentuſq; Ionathas peccaſſe: interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit pater: nihil aliud ſcio: niſi q̃ ignorans heſterno maledictum ac iuſiurãdũ a te prolatũ perſequens inimicos: ſauum guſtaui mellis. Quem ſaul occidere ſe repẽte iurauit: quatenus & generi & naturæ: ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaq̃ mortis interminatione perterritus: ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego ſupplico inquit pater parcẽdum: mors mihi ſuauis eſt: quæ pro tua geritur pietate: & populi magna uictoria. Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt Hæbreos de Palæſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauitq; non ſe mori permittere Ionathã: uictoriæ huius auctorem. Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris: orationes pro eo faciẽtes: ut ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul uero reuerſus ad propriã ciuitatẽ: uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouincias: genteſq; belli iure ſubiecit: ideſt Ammonitarũ: & Moabitarũ: & Palæſtinorũ: Idumæorũ & reges eorũ tributarios fecit. Fuerũt aũt ei filii maſculi qdẽ tres: Ionathas: & Ieſus: & Melchis: filiæ uero duæ: Merob & Micol: habuitq; militiæ principẽ patrui filiũ: Abner filiũ Ner. Ner aũt & Cis pater Saul fuerũt fratres: filii Abihel. Habebatq; Saul curruũ multitudinẽ: & equeſtriũ & cum qbuſcũq; pugnaret: cũ uictoria remeabat: Hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat: & aliarum gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes aũt proceritate & pulchritudine præcellẽtes elegit: eoſq; armigeros ſuos effecit.

Bellum & uictoria ſaul cum amalechitis. CAPI. VIII.

VEniens igitur ſamuel ad ſaul: miſſum ſe dixit a deo ut eũ cõmoneret: quia eum electũ ex omnibus regem fecit: & propterea debere eum obedientem ſibi eſſe: quomodo ipſe quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerum omniũ dominator: adiiciebatq; dixiſſe eum: quomodo multa mala Amalechitæ hæbreis in deſerto fecerunt: quando egredientes ex Aegypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorum: ideo bello perimendos Amalechitas: quibus ſubditis: nullum eorum debere uiuum pœnitus: reliq; ſed oẽm necandã ætatem: incipientes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc ſuppliciũ eos q̃ maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere. Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionem ait eſſe parcendum: ſed cuncta dicanda deo: & nomen Amalech ſecundũ Moyſi mandata delendum. Saul uero profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolum in hoc credidit: ut contra Amalechitas pugnaret: ſed ut etiam uelociter properaturum eſſe mõſtraret: congregauit cunctum exercitum: eumq; dinumerãs in Galgalis inuenit Iſrahelitarum abſq; tribu Iuda circa. xl. milia uirorum: illa nãq; tribus ſola. xxx. milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul Amalechitarum regionem ingreſſus: inſidias occultas circa torrentem fecit: ut nõ ſolum aperte pugnans: eos affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret: & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam: fugauit hoſtes multoſq; peremit: & reliquos perſecutus eſt fugiẽtes. Cunq; illud opus propicia diuinitate cõpleſſet: Amalechitarum urbes obſedit: & alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus colocarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti: alias uero modis aliis obſidens: & fortiter capiens ad necem cunctorum infantũ. & mulierum ſimul inuectus: nihil crudele. nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum q̃ in hoſtes hæc agebat: deinde q̃ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat: cœpitq; regem hoſtium Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinẽq; miratus: decreuit eſſe ſaluandum: non hoc faciens diuina uoluntate: ſed iudicium proprium ſequens: & ſine cauſa ei cedens uitam quaſi miſericorditer: unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit Amalechitarum genus: ut neq; infantibus parceretur: quibus potius miſereri natura eſt: Saul itaq; regem Agag & malorum quæ contra Hæbreos geſta uidebantur: auctorem a morte ſeruauit: & hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; ſibi diripuerunt: iubẽte

deo non esse seruanda: sed & alias res diuitiasq; collegerunt. Siquid uero dignum possideri non erat consumpserunt. Cunq; uicisset Saul uniuersos a Pelusio ægypti usq; ad rubrum mare residentes hostes: Sicimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq; in regione Madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscenderent: ne forte Amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati Raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanquam in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra Amalechitas pugnaturus exiret: & uelut omnibus integre conseruatis: deuictis hostibus: cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum uita & rapina pecudum quam populus gesserat contristatus est: quomodo hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat: ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam: eum spemeret: & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent: dicebatq; prophetæ penitere se: eo q; Saul ordinauerat regem: quomodo eius iussa nõ faceret: sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuel: ualde confusus est: & deum cœpit tota nocte rogare: ut esset propicius Saul: seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare Saul etiam propheta poscente non annuit: iniustum esse decernens: se tantis peccatis indulgentiam cõdonare: nõ ob aliam causam afferens mala generari: nisi cum aliqui iniusticiam passi: ad uindictam negligentiores existerent: Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ: & latenter hæc patiunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset: nec parceret: die facta. Samuel ad Saul uenit ī Galgala: uidensq; eum rex. cucurrit & osculatus est dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriã & quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait Samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse: genus autem Amalechitarum mandato diuino omne se deleuisse nullumq; fuisse derelictum nisi tantummodo regem: de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem quid cogitandum. Cui propheta dixit deum non super sacrificia delectari: sed super bonos & iustos huiusmodi autem illos qui eius mandata consiliumq; secuntur: & nihil aliud bene se agere iudicant: nisi quod pro dei fecerint uolũtate. Is enim contemnitur: non quando ei sacrificatur: sed quando in obedientiæ spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt: nec eum uera religione colunt: neq; dũ multas hostias & magnas obtulerint: neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint suscepit hæc libẽter: sed potius auersatur: & magis studium hoc nequitiæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcepit diuinitas recordantur: & mori potius eligunt q̃ præuaricari aliquid quod iubet: semper conuertitur & neq; sacrificium ab eis exquiret: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid siue uilissimum: gratius eo; q; praua munera: quam ditissimorum maximam suscipiet opulẽtiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum: spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respiceret: ex his rebus quæ decreuit ille perire: nisi forte similia iudicas illa peccata: & q̃is deo offerenda sacrificia. Scito igitur regnum tibimet auferendum: & potentiam quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse: alii conferendam. Porro Saul fatebatur quidem iniq; se fecisse: & peccatum se negare non posse. transgressumq; se mandata prophetæ dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce inquit: & esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam: ut reuertens hostias deo pacificas immolaret. Ille uero cum deum illi non parcere præuideret: remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere Samuel appræhendit eius pallium: uiolenterq; tractum: eo q; Samuel impetu facto discederet: uestem eius diſrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium: & accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto: nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ: non fortitudinis est diuinæ: Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur: infecta uero facere quæ fuerant facta non posse: rogabatq; eum: ut se coram multitudine honoraret: & cum eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset Samuel ueniẽs adorauit deum deductusq; ad eum est Rex Amalechitarum Agag. Et dũ diceret Agag quam esset amara mors ait Samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere luge req; fecisti: sic ingẽmiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in Galgalis mori. Ipse uero in Ramatham ciuitatem abiit.

Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel: alius rex Dauid iubente deo latenter est factus. CAP. VIIII.

REx Saul sentiens quæ mala passurus esset: qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascẽdit in Gaba: quod nomen interpretatum significat collem: & post illam diem non uidit Saul Samuelẽ. Cũq; prophera propterea tristis esset: iussit deus: ut a cogitationib⁹ quiesceret: & sumẽs uas olei ī Bethleẽ ciuitatẽ iret ad Iesse filiũ Obed: & ei⁹ ungueret natum: quẽ ipse monstraret in regem. Cũ uero metueret ire: ne cognoscẽs Saul: & aut latẽter aut palam eum occideret: dicente deo & dante securitatẽ: prædictã peruenit ad ciuitatẽ. Quẽ cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato: uocabat Iesse cum filiis ad altare: & inspiciens filium seniorem procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regem: sed prouidentia di-

uina fruſtratus eſt. Dum enim cõſuluiſſet deum: ſi iuuenẽ unguere: quẽ ipſe admiratus fuerat: & dignũ imperio iudicabat: reſpondit deus: non ea uidere hoies q̃ deꝰ intẽdit: ſed tu inquit pulchritudinem iuuenis reſpiciẽs: hũc arbitraris regno placere: ego aũt non corporis pulchritudine ac ſpeciem apicẽ facio eẽ regalẽ: ſed animi ſine dubitatione uirtutẽ. Ille ſiquidẽ pfecte pulcher ẽ: q̃ pietate & iuſticia ẽ ſimul & fortitudie: necnõ & obediẽtia ſplẽdidus: & oĩbus ex quibus animæ pulchritudo cõſiſtit. Cũq; dixiſſet hæc deus: ꝓcepit Samuel Ieſſe: ut oẽs ei ſuos filios demõſtraret. At ille alios quiq; uenire fecit: quoꝝ qui ſenior quidẽ erat Eliab uocabatur: ſecũdus uero Aminadab Sammaa tertius quartus uero Nathan: quintus aũt Rachel: ſextus Aſam. Vidẽs aũt & iſtos ꝓpheta in nullo minores pulchritudine ſenioris: conſuluit deum quem hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente null ũ: denuo requiuit Ieſſe: ſi præter iſtos haberet alios filios. Qui dixit eſſe alium nomine Dauid paſtorẽ ouiũ curam habentem: iuſſitq; eum Samuel uelociter uocari: impoſſibile dicẽs eos eẽ cõmeſſuros anteq̃ ille ueniret. Cumq; ueniſſet Dauid uocatus a patre: puer colore quidem rubeus: & pulcher aſpectu: tacite Samuel dixit ad eum. Hic eſt qui deo placuit ad regandum. Tunc & ipſe diſcubuit: fecitq; iuuenẽ ſub ſe diſcumbere: & Ieſſe cum reliquis filiis. Deinde uidente Dauid: ſumens oleum unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit: quomodo regnare eum deus elegerit: monuitq; iuſtum eẽ debere: & eius præceptis obedire. Sic & enim regnum ei multo tempore fore manſurum: domumq; clarã ac famoſiſſimam habiturum: uaſtaturumq; pariter Palæſtinos. Sed & cum quibuſcũq; gẽtibus congrederetur uinceret: & ingentem gloriam poſſideret: quod & ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuiſſet abſceſſit: diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cœpit: ſancto ſuper ſe ſpiritu ueniente Saul uero quædam paſſiones & dæmonia repente comprehenderunt: ſuffocationes ei & angũſtias inferẽtes: ita ut medici ei ſalutis nullum remedium inuenirẽt. Siquis tamen cantare eſſet peritus: & in cithara pſallere doctus: hunc adduci iuſſerũt: ut cum eum dæmonia inuaderent & turbarent: ſuper caput eius aſtans pſalleret: & hymnos ediceret. Ille uero hæc non diſſimulauit efficere: ſed queri huiuſmodi hominẽ protinus imperauit. Cuiq; ei quidam ſuorum dixiſſet: uidiſſe ſe in ciuitate bethleem quendam Ieſſe filium: adhuc ætate iuuẽculum: pulchrum atq; decorum & aliis ſtudiis ualde dignum necnõ pſallere & hymnos cantare doctum: inſuper & eximium pugnatorẽ: mittens Saul ad Ieſſe Dauid ſublatũ a gregiõus ad ſe uenire ꝓcepit: mandãs ei uelle ſe iuuenculum uidere: de cuius pulchritudine: ac fortitudie cognouiſſet. Ille uero miſit filiũ: dãs ei mũera Saul portare. Quo ueniẽte gauiſus ẽ: fecitq; eũ armigerũ ſuũ: & bonis oĩbus honorauit. Delectabatur enĩ in eo: maxime in iuaſione dæmõioꝝ: qui cũ ad eũ accederẽt: ſolus erat medicus: hymnos dicẽdo & pſallẽdo rurſus ĩ cithara: & Saul a mẽtis oppreſſione reuocãdo. Miſit igitur Saul ad patrẽ pueri Ieſſe petẽs ut apud eũ Dauid manẽret: eoq; eius præſentia delectaretur: Yſai uero Saul non contradicendo conceſſit.

Quẽadmodũ denuo pugnauerũt Palæſtini aduerſus Hæbreos adhuc regnãte Saul & monomachia Dauid cũ goliaq; Palæſtinoꝝ erat eximius: eiuſq; perẽptio & defectio Palæſtinoꝝ. CAP. X.

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo cõgregati: & magnum ſuper Iſrahelitas omnes exercitum colligentes: inter Socho & azecha caſtrametati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum: & ſuper quendã montem caſtra ponens: coegit Palæſtinos priora quidem caſtra relinquere: & ex aduerſo mõtis quem Saul appræhẽderat aduenire: diuiſitq; eoꝝ exercitus medius mons: qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidã de exercitu Palæſtinoꝝ nomine Goliad de ciuitate Geth: uir ualde procerus: cuiꝰ altitudo quattuor erat cubitorum: & palmi unius: accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius corporis exigebat: indutuſq; lorica cuius erat pondus quinq; milium ſiclorum eris: galeam uero & tibialia habebat ærea: quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuiſſent membra protegere: haſta uero eius erat non leuis dextræ portatio: ſed quam ipſe geſtabat ĩ humeris: cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit: ſequebanturq; eum multi arma portantium. Hic igitur Goliad ſtans inter medias acies: uocem emiſit grandem contra Saul & Hæbreos dicens. Apugna nunc & periculo nos abſoluo. Quæ enim neceſſitas ẽ noſtrorum exercitus deperire. Sed date aliquẽ ueſtrum contra me pugnatuꝝ: & totum bellum unius uictoria terminet: ſeruiatq; pars altera illis: quorum fuerit ille qui uicerit. Eſt enĩ multo melius & temperantius: unius piculo promereri: qđ poteſtate adeſt multoꝝ. Hæc cũ dixiſſet: caſtra remeauit ad propria. Altera uero die rurſum uenit: ac eadem uerba fecit: & ſimiliter uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas conditiones prouocare non deſtitit ita ut terreret & ipſe Saul: & eius exercitus. Conſtituebant equidem acies quaſi pugnaturi: ad cõgreſſionem uero minime ueniebat. Bello itaq; conſiſtẽte inter Palæſtinos & Hæbreos: Saul remiſit Dauid ad patrem ſuum Ieſſe: cum ei eius tres alii filii ad ſolatium & periculum pugnæ ſufficerẽt. Ille ergo tunc quidem ad ouilia: & paſturas pecudum remeauit non multo poſt ad caſtra reuerſus Hæbreorum miſſus a patre: ut neceſſaria fratribus deportaret: & quid ageretur agnoſceret. Cuiq; Goliad denuo reuertens & prouocans exprobraret: quaſi nullus inter eos uir eſſet qui contra eum pugnare præſumeret: cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater: & audiens illum blaſphemantem exercitum: & pariter affligentem indignatus eſt & fratribus ait: paratum ſe eẽ ſolum cum hoſte

pugnare. Cui senior fratrum Aminadab interminatus est: & præsumptionē habere eū præter ætatē dicēs: & exptem huius officii: iussit ad patrē & ad pascua remeare. Qui reuersus qdē fratrē discessit: & apud quosdam militū ē locutus: q̄ uellet cum Palæstino pugnare. Illis autem repēte Saul iuuenis indicantibus uoluntatē: rex eū uocauit: & dū quæreret: ut qd uellet ediceret dixit. Non deficiat mēs tua rex: nec metuas: ego supbiam huius hostis pugnādo psternam: & ita sublimem & pcerē subdam: & sic iste quidē irridebitur tuus uero exercitus glorioſus inuenietur: si neq̄ a uiro bellatore habet in acie perire: sed prouocatus a puerili ætate moriat. Saul aūt eius præsumptionē atq̄ magnanimitatē ualde mirāte: nō tamē in eo habēte fiduciam propter ætatē: sed ifirmū ēē: ut contra pitum hostē bellū suscipet: ea dicēte: dauid ait. Polliceor hoc: cōfidens in deo q mecū ē: cuius etiam adiutorio fungor expimēto. Nam dū aliquando leo ouiculas meas inuasisset: & agnū arripuisset: sequens apprædhendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui: ipm uero dū cōtra me impetū fecisset: a cauda com prædēsum: & pcussum in terra peremi. Idē & urso faciēte: in eo ultus sum. Putet ergo ille hostis unū se eē huiusmodi bestiarum: diu exprobrans exercitui: & nostrum blasphemans deum: qui eum faciet mihi subiectum. Saul igitur uoluntatē pueri atq̄ præsumptioni similem orans deo terminum dixit. Vade ad pugnā. Et accinxit eum lorica sua simul & gladio: & apponēs ei galeā destinauit. dauid aūt oneratus his armis: cū non eēt exercitatus in eis ait. Ista quidē rex tua sint ornamenta: cui fortitudo est hæc gestare præcipua: mihi uero tanquā seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Ergo positis armis sumpto baculo: & quinq̄ lapidibus de torrente in pastorali pera: & fundam in dextera manu portans: ibat ad Goliad. Videns aūt eū Goliad sic ueniētē sprenit: & iniuriam ei fecit quasi nō arma gerēs hominum pugnaturus ueniret: sed quibus canes repelli solēt: dicens. Nū me canē existimasti. Ille autē non canē: sed deterius aliquid eum se putare respondit. Commoultq̄ Goliad ad iracūdiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui: & interminatus est: daturum se carnes eius terrenis bestiis: & cæli uolatilibus deuorandas. Cui respondit dauid. Tu quidem uenis contra me cum gladio: & hasta: & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo: qui & te & omnē nostrum exercitum nostris manibus perditurus est Hodie naiq̄ tuum caput abscindemus: & reliquū corpus tuū similibus canibus apponemus: sciētq̄ cūcti: quomodo deus præsul ē Hæbreorum: & arma nostra ipse ē sempr & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palæstinus autē armorum pondere grauatus: cū currere non ualeret: paulatim uēit ad dauid: contēnēs eum & se nudū confidens simul & adhuc ætate puerulum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo: qui ab hoste non uidebatur: & sumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: & emittēs eum de fundibula: percussit repente Goliad in fronte: & usque ad cerebrum pertransiuit: ita ut mox confracto capite Goliad caderet pronus in terram. Tunc stetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo Goliad: factus est Palæstinis occasio maximæ fugæ. Nam dum peritissimū suorum cecidisse conspexerunt: de rebus omnibus desperantes: resistere non ualuerunt: sed uidentes se uictos turpiq̄ fugæ se tradētes: conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hæbreorum clamore facto: super eos exilierunt: & multos interemerunt: & pſecuti sunt usq̄ ad terminos Geth: & portas ascalonis. Mortui itaque sunt Palæstinorum .xxx. milia: & totidem uulnerata. Porro Saul reuersus ab exercitu hostium: eorum castra diripuit & simul incendit. Caput autem Goliæ dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & hastam dicauit deo. Porro circa dauid inuidiam atq̄ odium Saul regis uirgines mulieresque prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis: delectabantur omni lætitia milites: mulieres quidem quod multa milia Saul Palæstinorum interemisset: uirgines aūt q̄ multa dena milia exterminans Dauid cœpit. Hæc audiens rex q̄ millenario numero testimonium ipse perciperet: & denum milium multitudo iuuenculo uouere tur: & cogitans q̄ nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset Dauid cœpit eum timere: & nimis habere suspectum: & a priori quidem officio quem utiq̄ suum armigerum fecerat eū amouens: ne dum nimis proximus esset: eum posset occidere: constituit eū millenarium dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat sibimet cautiorem: uolebatq̄ eum ad hostes: & prælia mittere: ut in his pericula sustinendo periret.

Quēadmodū miratus Saul fortitudinē Dauid: ei suam filiam copulauit. CAPI. XI.

DAuid ergo deum habens ubiq̄ ducem: quocunq̄ uenisset prævalebat: & optime agere uidebatur: ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupisceret: & amore detēta cunctis ita fieret manifesta: ut hoc eius desiderium perduceretur ad patrem. Ille uero quasi percepta occasione in morte Dauid: hoc libenter audiuit daturūq̄ nuptiis eius se uirginem hæc sibi nunciantibus ait: si ducenta ei capita hostium adueheret necatorum. At ille honore sic claro ei proposito: uolens ex opere periculoso & incredibili gloria magis procedere: tendebat ad causam. Saul autem cogitabat eum ab hostibus perimendum: & decenter sua uota complere: si per alios & non eo faciente moreretur: iussitq̄ suis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur: qualis circa puellæ nuptias esset. Illi uero cœperunt cum eo loqui: q̄ diligeret eum rex Saul una cum populo: & uellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit. Non modicum uidere putatis me generum esse regis. Mihi uero nihil tale subliſtit: præcipue

cū ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus. Saul aūt dū famuli Dauid reſponſa dixiſſent:ait. Dicite ei non me pecuniis egere:nec honoribus:qbus rebus uēdit filia potius quā nuptiis colloca: ſed eligere gene habentē fortitudinē:alia qꝫ uirtutes:quas te habere manifeſtum ē:& uelle me reci pere ab eo pro nuptiis filiæ:non aue nec argētū:neꝫ ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed pp ſup pliciū hoſtiū:capita ſexcēta Palæſtinoꝝ. Et mihi eni ipſi nullū potius quā hoc:nullū clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolēnis honoribus ē præcipuū:uiro tali & tāto teſtimonio de hoſtium triūphis decorato poſſe cōiungi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus:quaſi Saul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere: neꝫ conſilium expectauit: nec ſi poſſibile aut difficile eſſet: opus præſens animo cogitauit:ſed repente cum ſotiis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt. Deus enim erat qui cuncta facilia Dauid & poſſibilia faciebat. Cunꝫ multos interemiſſet:abſcidens ſexcē ta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mentiri peſſimum iudicaret:aut per inſidias eum occidere:cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet:dedit ei ſuam filiam nomine Michol.

Quēadmodū poſt hæc ſuſpectū dauid ſibi rex Saul pimere feſtinauit. CAPI. XII.

CVm ergo Saul non eēt recta uoluntate manſurus:uidēs etiam dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metum celare non ualens:timore magnarū rerum ideſt regni ſimul ac uitæ ne priuaretur utroꝫ: cogitauit eum crudeli calamita te perimere:eiuſꝫ mortē Ionathæ filio:& reliqs familiaribus delegauit. Fili⁹ aūt admi rans pmutationē patris circa Dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non me diocriter in eum:ſed ad mortem uſque ſæuiret:& cum iuuenem diligeret eiuſꝫ uirtutem:dixit ei ſe creto uoluntatem patris ſui:ſuaſitque ut diē futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrem di xit:eiꝫ pro eo oportuno tempore locuturum:cauſamꝫ cogniturum:& ei exprobrare:qꝫ occidi uo luiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſ ſet:dixitꝫ ei ſe poſt hæc patris iudicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſ ſus eſt a rege. Altera uero die Ionathas uenit ad Saul:& dum eum lætum & exultantem aſpiceret:coe pit de Dauid proferre ſermonem dicens. In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem dauid:præcepiſti eum pater interimi:uirum qui tibi quidem magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus ē: Palæſtinis autem ualde ſupplicium: ab illuſione & iniuriis ſimul eripiens populum Hæbreorum: quas diebus. xl. ſuſtinuit nullo utique præſumente prouocationis certamina ſuſtinere: & qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meam præmio accepit uxorem:cuius mors tibi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed & iam propter ipſam cognationem:quando eius morte etiam filia tua uexabitur pene ante gaudium coniugi:ueniēs ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem qꝫ no bis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis:quando malo ſpiritu & dæmonibus in te reſidentibus illos expulit:pacemque tuæ animæ condonauit: ſecundo autem: quando & in tuis hoſtibus ultus eſt. Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt. His ergo ſermonibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil Dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus:& iracundiam regis ſubiecit:& metum. Ionathas autem euocato dauid:indicauit ei de ſua ſalute:quam impetrarat a patre:eumque deduxit ad regem & erat in conſpectu eius ſicut prius. Eodem uero tempore:Palæſtinis bella gerentibus denuo ſu per Hæbreos:Saul contra hoſtes dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos mul tos eorum proſtrauit: uictorque reuerſus eſt ad regem. Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt:tanquam illius bonis actibus uideretur ipſe dece ptus. Cunque regem rurſus pueris aſtantibus dæmon ageret:ſpirituſꝫ turbaret:uocans dauid in do mo in qua iacebat tenens lanceam:eum pſallere & hymnos cantare præcepit. Quo iuſſa facientē inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamꝫ dauid præuidēs declinauit. fugitꝫ in domum ſuam & in ea tota die pmanſit. Nocte uero mittens rex:iuſſit eum uſꝫ ad diluculum cuſtodire:ne latenter effugeret:quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem. Michol autem dauid con iunx:filia regis:cognita uoluntate patris:dauid indicauit:dubiam ſpem eius uitæ conſpiciens: & de anima ſua pariter diffidens. Neꝫ enim ſe credebat poſſe habere uitam:ſi fuiſſet illius amore priuata. Et ergo dixit. Non te hic coniunx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citi⁹:dū tibi præbet nox fugæ præſidium:faciatꝫ tibi hac dñs longiorem. Scito. n. te a patre meo ſi inuentus fueris occidēdum. Quo dicto:eum p feneſtram depoſuit & dimiſit. Deinde conſtituit lectulum qſi egrotantis:& ſub ſaga iecur ſpirans captæ ſuppoſuit. Die uero ſecūdo miſit pater eius ut dauid dedu ceret ad eum. Illa uero nūcians:eo qꝫ nocte fuiſſet factus infirmus:& oſtendēs eis lectulū cooptum: dum iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotū uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant cre diderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eum perimere dicens. Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore:renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater: eo qꝫ eius quidem liberauerit inimicum: illum uero deceperit:ſatiſfecit ei ueriſimile loquens: quaſi eam ad hæc non conſentien tem: Dauid occidere uoluiſſet: & hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet: pro quo ei deberet ignoſce-

re:qa hoc neceſſitatis cauſa non uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicens. Arbitror ego pater: q; ita uoluiſti illum perimere:ſicut me potius liberare. Et Saul equidem ueniã puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo: & uenit ad Samuel prophetam in Ramatha:eiq; regis inſidias ĩdicauit:& q; ia culo eius pene fuiſſet extinctus:dum neq; circa eum extiterit inimicus:neq; circa hoſtiũ certamẽ ĩfirmus:ſed in omnibus ꝓnus & fœlix:quæ magis cauſa Dauid iuidiam generauit. Cognoſcens itaq; ꝓ pheta regis iniuſticiã:Ramathã ciuitatẽ reliqt:& deducẽs Dauid ad quẽdam locũ nomine Galboa cõmorabantur illic cũ eo. Cũq; nũciatum fuiſſet Saul eo q; Dauid eẽt apud ꝓphetã:miſit armatos: eũq; ad ſe cõpræhẽdendũ iuſſit adduci. Qui cũ ueniſſent ad Samuel:iuenientes eccleſiã prophetaꝝ participati ſancto ſpiritu ꝓphetare cœperũt. Saul aũt audiẽs hoc: ſuper Dauid alios deſtinauit:& illis idẽ facientibus:denuo miſit alios. Prophetantibus aũt & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimũ iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo:antequã eum uideret Samuel:prophetare cœpit uenienſq; ad eos Saul: ſpiritu uehementi compulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte: Dauid & Samuele uidente. Ionathas uero Saul filius occurrentẽ ſibi Dauid:& de patris eius inſidias ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil inique geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret: rogabat ut nihil ſuſpicaretur talẽ:neque derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet:nihil tale in eo cogitante patre. Nam ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utique conſilium eius omne non celaret. Porro Dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quam eum ſpneret quaſi mendacem: eique renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut audiret:dicebatque ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amicitiæ affectum habere. Contriſtatus ergo Ionathas: eo q; Dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uolũtatem: interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi conferre & præſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege. Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti Saul reſponde me profectum eſſe in regionem Bethleem in tribum meam: ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me ire permiſeris. Et ſi quidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcentibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicum: ſi uero aliter reſponderit:hoc tibi erit indicium: quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatem patris miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere: & idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti. Si uero inuenis i me malignum aliquid:ipſe me perime: ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a Dauid Ionathas non egre ſuſcipiens:promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eẽ facturum. Et ſiquidem triſte aliquid: aut q; eius odium páderet pater reſpõderet:ei renũciare:& ut eum potius ſecuꝝ redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe pretermiſſurum pro Dauid ſalute iurauit dicens:Nunc deum quem magnum eſſe uides & ubiq; præſentem:& anteq; mentem meam:ſermonibus prodam: iam præſcientem eum: in communi pacto teſtem promiſſionis adduco. Quoniam non ceſſabo frequenter tentans patris animũ cognoſcere: donec mihi eius animi ſecreta pandantur:quæ cum didicero:non celabo: ſed protinus tibi nunciabo:ſiue mitis circa te:ſiue ſit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te ſemper eſſe exoro:qui & nunc tecum eſt:nec te derelinquit:faciatque te inimicorum tuorum:ſiue pater meus eſt:ſiue ego: eſſe meliorem:tu autem horum eſto memor:& licet me finire uitam contingat: filios meos ſeruaa & pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumque iuraſſet hæc dimiſit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit:in quo erat ſolitus ſe exercere: quæcunq; cognouiſſet a patre nunciatum ſe ei promittens hoc modo ut deduceret puerum & mitteret ſagittas tres:& ſi iuberet puero ſagittas afferre quæ ante eum iacerent:cognoſceret:nihil eſſe apud patrem maliciæ:ſi diuerſi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret:ſecuritatem ſe ei præbiturum: dicens:ne quid ſuſtineret incongruum:utq; fœlicitatis tempore horum memor eſſet & utilitatem eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a Ionatha hanc fidem accipiẽs ad locum proximum eſt profectus. Altero uero die cum eſſet menſis initium purificatus ſolenniter Rex ad conuiuium uenit: & ſedentibus circa eum filio Ionatha a dextris:& principe militiæ Abner a ſiniſtris:uidens eſſe locũ Dauid uacuum tacuit:ſuſpicatus eum non eſſe a coitu mundum. Cumq; ſecunda die noui menſis non aſſuiſſet:requiſiuit a filio Ionatha: ubi eſſet tranſacto die:& præſenti conuiuio Ieſſe filius non adeſſet. Ille uero ait abiiſſe eum ſe permittente ſecũdum ſolennitatem ad propriam regionem: eo q; tribus eius feſtiuitatem ageret:& rogatum ſe piter:ut etiam ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda:concurreret:Et ſi præcipis inquit pater:& ego poſt eum uado: noſti enim quomodo illi deuotus ſum. Tũc igitur Ionathas Saul iniquitatem circa Dauid agnouit:& apte uoluntatem eius aſpexit. Nam iratꝰ Saul: blaſphemauit eum:natũq; de muliere uirum ultro appetentem:& proprium hoſtẽ dixit:& ſocium Dauid & coopatorẽ eius:& nec ipſũ erubeſcere nec eius matrẽ talia faciẽtem:nec uolẽtem intelligere:q; donec Dauid uiueret:regnum eorum eſſet incautum: dixitq; ut eũ uocaret: quatenus pœnas exolueret. Reſpondente uero Ionatha:quid iniquũ fecit ut puniatur:nõ ad uerba iã & blaſphemias iramq; Saul acceſſit: ſed arepta lancea ſuper eũ ut reſpondẽtẽ iterficeret inſiluit:& hoc quidem

non ipleuit prohibitus ab amicis. Manifeſtū aūt apparuit:Saul initium eſſe Dauit & ꝙ eū deſideret occidere:ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato periculo:& nihil aliud præ triſtitia ualens:ſed deflens eo ꝙ & ipſe pene mortuus fuerit & Dauid necem definitam eſſe cognouerit: matutino facto perrexit:& quaſi exercitaturus exiuit in campum:ut amico ſicut conſtituerat regis proderet uoluntatem. Fecit ergo Ionathas ſicut pollicitus eſt:& ſequētē puerum in ciuitatem dimiſit:ut Dauid in deſerto loco ad faciem loqueretur. Quo uiſo Dauid cecidit ad pedes Ionathæ eumq; adorans:ſaluatorē animæ ſuæ uocabat. Quē Ionathas eleuauit a terra:& alterutros amplexantes ualde: ſemetipſos oſculabantur & flebant ætatem ſuam inuidiæ malignitate conſumptam:& futuram ſepationē quæ nihil differret a morte. Deinde quieſcētes a gemitu:& memoriam iuriſiurandi apud alterutros conſtare poſcētes diuiſi ſunt.

Quia ſepius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit:& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. CAPI. XIII.

ET Dauid qdē fugiēs Saulē & iminētē ab eo mortē declinās: uenit i ciuitatē Nobe ad Abimelech ſacerdotē. Qui dū eū ſolū uenire uidiſſet:& nec amicū:nec famulū cū eo eſſe p̄ſētē:miratus ē:& cām cur nemo eēt cū eo quæſiuit. Ille uero cām ait ſibi ſecretā iuſſu regis iniūctā:ad quā non eū hēre multos cōitatus oportere dicens:ꝙ cōſtituiſſet ad quēdā ſibi locū famulos occurſuros: petebatq; ut ei itineris neceſſaria nō negaret:ꝙ q̄ opus amici faceret:& p̄ſētib⁹ neceſſitatib⁹ ſubuēiret. Quibus adeptis:etiā arma ſibi dari ſi q̄ eēnt præ manibus poſtulabat. Aderat aūt illic ſeruus Saul: genere qdē ſyrus:noīe Doech quimulas paſcebat Saul Tūc ad Dauid ſacerdos ait nihil eq̄dē ſe tale hēre ſed eē lāceā Golie:quā ipe illo pēpto deuote uat deo:eāq; ſumēs Dauid:ex oī hebræoꝝ regiōe fugit i Geth:quæ ē i regno paleſtinorū:ubi regnauit Achis. cunq; cognitus fuiſſet a famulis regis:eiq; manifeſtatus illis dicentibus:quomodo Dauid eēt q multa milia Palæſtinoꝝ peremiſſet:metuēs Dauid ne ab eo necaret:& picul̄ ꝙ decliauerat a Saul ab illo ſuſcipet:ſimulauit ſe eē furioſū:& rabidū ita ut ſpumā ex ore proiiciēs:& alia quæ furioſi ſunt faciens:fidē regi ueræ paſſionis oſtenderet. Qui famulis indignatus::eo ꝙ uæſanū hoīem apud eum introduxiſſent: uelociter a ſe Dauid iuſſit expelli:& ita liberatus de terra Geth:uenit in tribū Iudā:& habitās in ſpelūca circa ciuitatē Modollā miſit ad fratres ſuos:eiq; ubi eſſet ipſe mandauit. Illi uero ad eū cū oī cognatione ſua uenerūt. Sed & alii quibus aut odium aut timor erat regis Saul:ad eū p̄ter cōcurrerēt:facturoſq; ſe quecūq; placerēt illi dicebāt:fuerātq; oēs ſimul q̄drigenti. Tunc ille ſecurus qa auxiliū ei fuiſſet adiectū:ſurgens inde uenit ad regē Moabitarū:rogauitq; eū ut parentes eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret:in regiōe ſua ſuſceptos haberet. Quo annuēte:patētes eius omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero prophēta ut deſertum quidem Dauid relinqueret:& ad tribum Iuda pgens ibidē habitaret:eidē obediit:& de Moab reuerſus:uenit in ciuitatē Sarmut:& in ea moratus eſt. Saul autē audiens. Dauid uiſū cum multitudine:non in timorē fortuitū corruit & tumultum: ſed ſciens uiri prudentiā atq; p̄ſumptionem:ꝙ non ex eo ſibi parus timoris ſonus exurgeret:quia & dolum & labores inferret:conuocans amicos & principes tribus ex qua ipſe erat:in collem ubi regnum habebat & ſedēs in Segete:ſic enī locus ille uocabatur:dū circa eū eſſet ordo ciuilis p̄ter & armigeri:cūctis ait. Viri contribules:noui qdē ꝙ meoꝝ beneficioꝝ nō eſtis immemores: quoniā & agrorum quoſdā dominos feci:& honores populares:& officia p̄bui. Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora Ieſſe filium uobis dare cōfiditis. Nouī quoniam oēs illi potius cōſentiatis:quādo meus filius etiā Ionathas ita ſapit:& uos ad talia p̄ſuaſit. Nō enī ignoro ꝙ iuſiurādū cū Dauid & fœdera celebrauit:necnō ꝙ contra me Ionathas tractator eius & coopator exiſtit:nulliq; ueſtrum curæ eſt: ſed tacentes rei exitum ſuſtinetis. Cūq; rex tacuiſſet:alius quidē præſentiū nemo reſpondit. Doech uero ſyrus paſtor mulaꝝ eius ait:ꝙ uidiſſet Dauit in Nobe ciuitatem ueniſſe ad Abimelech ſacerdotē:ut futura ſibi p̄phetante cognoſceret: p̄ceptiſq; ab eo ſumptibus:& haſta Goliæ: ad quos ire uolebat ab eo fuiſſe directū. Tunc uocans ſacerdotem & cunctam eius generationē Saul ait. Quid mali paſſus a me:ſeruū inutilē Ieſſe filium ſuſcepiſti:eiq; ſumptus dediſti & arma:cum mei regni nimius inimicus exiſtat. Cur etiam futuroꝝ ei reſponſa p̄buiſti. Non enī te latuit ꝙ me fugeret:& odio meam domum haberet ſacerdos aūt quæ facta fuerant non negauit:ſed cū fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt:Nec ſe Dauid præſtitiſſe ſed regi dicens:non eū tuum nouimus inimicū:ſed fidelē ſocium & præcipuum ſeruum & millenarium:& ꝙ hotum maius eſt generū p̄ter & cognatum:& hæc non inimicis hoibus præſtiti:ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei non modo ſolum: ſed ſepius. Dicente nanq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directum: ſi ei quibus agebat minime præbuiſſem: non illi putaret:ſed potius tibi reſtitiſſe. Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes: neque in his quæ nunc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nanque & regis genero & millenario hæc impendi:non hoſti. Hæc dicens ſacerdos: nequaq; ſatiſfecit regi Saul. Qui cum eſſet in magno terrore:neq; ueram confeſſionem crederet:iuſſit armatis circunſtantib⁹ ut eum cum ſua cognatione perimerent. Cunque illi non preſumerent contingere ſacerdotem:ſed diuinitatem formidarent: potius quam regi parere uellent:tum ſyro Doech rex ſacerdotis im-

perauit interitum. Qui fumens ſuæ maliciæ ſimiles: occidit Abimelech eiuſq; progeniem. Erant autem omnes trecenti. Quo facto iuſſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotũ nobam: & omnes occidit: non mulieri: non infanti: non aliæ pepercit ætati: eamq; ſuccendit. Vnus filius inde Abimelech tantummodo Abiathar nomine liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt ſicut deus ſacerdoti Heli prophetauit: propter iniquitates duorum filiorũ eius: dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro Saul rex crudele ſic opus efficiens: & totam generationem ſacerdotalem interimens: & neq; infantibus miſericordiam: nec ſenibus reuerẽtiam habẽs: ſed & ciuitatẽ diſperdens quam patriam ſacerdotum, pphetarumq; nutricẽ diuinitꝰ elegerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actum omnes fecit agnoſcere: & humano modo conſiderare: q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles: nec fuerint abuſi natura: nec uoluntatem ſuam implere præſumpſerint: manſueti ſunt atq; mites: ſectanturq; ſolam iuſticiam: & circa eam oẽm ſtudent habere deuotionem: tunc etiam in diuinitate confidunt: quæ omnibus quæ fiũt in hac uita præſens eſt: & non ſolum opera: ſed etiam mẽtem unde procedunt hæc antequam fiant aptæ conſiderat. cum uero ad poteſtatem ueniũt: & ſupbiæ cumulo dilatant, tunc omnibus illis uirtutibus exuti: & uelut inſcena: uultus: & mores: & moderationẽ actuum reponẽtes: ſuſcipiunt audaciam: ſupbiam: & contẽptum rerum humanarũ & diuinarũ: & dum præcipue pietatẽ iuſticiamq; ſpernunt: & in omnibus quæ cogitant aut agunt ſibimet arrogauerunt: tunc quaſi non uideat eos deus: aut certe poteſtatem eorum non habeat: peſſimis graſſantur in actibus: & q̃cquid aut audire metuunt: aut odio habẽt reſpuũt: quæ aũt irrationabiliter diligunt: hæc gratia: firma uera: & hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero reb⁹ nullus eis fit ſermo: ſed eos qui ptulerunt multas laborũ miſerias exhonorant: & eos habentes odio ſimul inuidiam his cõflant: deducẽteſq; eos ad medium non ſolũ adeptos honores eis auferũt: ſed per calũniam etiam uita eos priuare nituntꝰ: puniũtq; non propter opera digna ſupplicio: ſed derogationibus & accuſationibus nequaq̃ examinatis extinguũt: non quos oportet hæc pati: ſed in qb⁹ iniuſte nituntꝰ ulciſci. Hoc igitꝰ nobis Saul filios Cis qui primus poſt illũ ducẽ optimum rẽpublicam regebat in Iſrahel manifeſtum eſſe monſtrauit: occidens trecentos ſacerdotes prophetas: pro ſuſpitione quã habuit in Abimelech: deiiciens etiam eorũ ciuitatem: & ſtudẽs quodammodo deus ſacerdotibus prophetiſq; priuare: dũ tãtos ſimul occideret: & neq; pfiam eorũ manerẽ pmitteret: ut poſt illos aliq; poſſet oboriri. Abiathar itaq; Abimelech filius: qui ſolus fuerat de ſacerdotibus a Saul interfectis ereptus: fugiens ad Dauid: ærumnam ſuorũ omniũ: & patris interitũ declarauit. Qui ait: non ſe hæc eis ignotaſſe futura: ſed uidens Docch: ſuſpicatum fuiſſe: q; ſacerdotẽ regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis auctorem: & poſcebat: ut cũ eo decetero commaneret: tanq̃ qui in alio loco latere non poſſet. Eo itaq; tempore audiẽs Dauid palæſtinos Ceilanorũ puinciam deuaſtare: conſuluit deũ p, pphetam: ſi eũ pugnare præciperet. Quo dicente: q; diuinitas uictoriam promiſiſſet: cũ ſociis Palæſtinos hoſtes inuaſit: multãq; eorũ cædẽ effudit: & p̃dã tulit. Cũq; apud Ceilanos eẽt: dõec areas ſuas fructuſq; ſine timorẽ colligerẽt: regi Saul nũciatum eſt: q; apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos geſtum eſt celari non potuit: ſed fama etiam ad extraneorum auditus aduẽit: & ad regem uſq; delatum eſt. Gauiſus ergo eſt Saul cum audiſſet Dauid in Ceila commorari dicens: deũ illũ eius manibus tradidiſſe: quando coactus ſit uenire in ciuitatem: murũ & portas: & ſeras habentem: iuſſitq; oĩ populo: ut ad Ceilam unanimiter conuenirẽt: & obſidẽtes eam: capiẽteſq; Dauid interimerẽt. Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcens a deo: quomodo eũ forent Saul tradituri Ceilitæ: ſumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant: de ciuitate profectus eſt in deſertũ Zyf. Et rex cũ audiſſet eum fugiſſe de Ceila ab eius perſecutione ceſſabat. Dauid aũt ſurgẽs exinde: uenit in quẽdam locũ Zifim: q uocatꝰ Noua: ubi Ionathas filius Saul ueniẽs ad eũ: & oſculatus ſecum eſſe dixit: & ſpẽ bonam habere futurorum: nec præſentibus rebus eũ debere deficere: quoniam regnaturus foret habituruſq; ſub ſe Hæbreorum omnium poteſtatem: quomodo gratiora eſſent: quæcũq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iuſiurando celebrato inter alterutros pro deuotione uita totius & fidei: & deũ uocans teſtẽ Ionathas: maledixit ſibi: ſi tranſcenderet conſtitutũ & in contraria mutaretur. Tunc Ionathas Dauid ibidem relinquẽs: paululum a timore & ſollicitudĩe releuatum: ad Saul ipſe reuerſus eſt. At Ziphæi uolẽtes gratiam præſtare Saul: indicauerũt ei: apud ſe cõmorari Dauid: promiſerũtq; ei: ut ſi ueniret: illũ cõtraderent: quem ſcilicet dum anguſtia Ziphenorũ appræhendiſſet: non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex: & gratias egit: indicantibus inimicum: eiſq; pollicitus eſt: non tardare eorum recompenſare deuotionem: miſitq; qui quererent Dauid: & deſertũ omne pſcrutarentur: dicẽs etiam ſe continuo ſecuturũ. Et illi quidem qui directi fuerant, p inueſtigando & capiendo Dauid: præcedebant regẽ ſtudentes fauore ſuo nõ ſolum nũciare inimicũ: ſed etiam manifeſtatũ in regiã poteſtatẽ contradere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uoluntate fruſtrati ſunt: qui cum nihil mali ſuſtinere potuiſſent: ſi non hunc indicaſſent Sauli: ppter blandimenta regia uirum religioſum: & ad mortem iniuſte queſitum: & qui latere poterat, pdiderunt: & ſe eũ tradere, pmiſerunt. Cognoſcẽs aũt Dauid maliciam Ziphenorũ & regis inuaſionẽ: anguſtias quidẽ illius regionis dereliquit: fugit autẽ ad petram maximã in deſerto Maon conſtitutam. Cũq; Saul eum ibi perſequeretur: cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe: q̃ſi ad aliã petræ partẽ. Et cum Saul ex alia parte cõſiſteret: ut cum

pene iam cape potuiſſet:audiēs Saul Palæſtinos Hæbreoꝝ regionē ualde uaſtarea Dauid ꝓſecutione diſceſſit:& contra eos qui naturaliter hoſtes erant dimicādum magis neceſſarium iudicauit: quā inimicum proprium ꝓſequēdo:uaſtationem ſuæ terræ deſpicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in anguſtias Engaddi. Cum uero Saul expuliſſet alienigenas:uenerunt qui nunciarent ei Dauid in Engaddi montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatoꝝ abiit ſup eum & cum non eſſet procul a locis illis:uidit circa iter ſpeluncam profundam atque rotūdam multa lōgitudine & latitudine nimis apertam:in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dūq; Saul naturaliter uētris purgandi neceſſitate cogeretur:ingreſſus in eam ſolus eſt. Quem dum uidiſſet q-dam hominum Dauid:& dixiſſet in eius inimicum tempus a deo datum: & ſuaderet ut ultionis cā Saul caput abſcinderet:quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur:ſurgēs Dauid abſcidit q-dem ſummitatem ueſtis ſolummodo:qua Saul erat indutus:& repente pœnitētia tactus ait:non eſſe iuſtum ut ſuum occideret dominum:& qui.ſ.a deo fuerat regnare ꝓceptus. Nam licet iſte inquit circa nos malignus exiſtat:me tamē apud eum non decet eſſe talem. Cunq; Saul de ſpelunca fuiſſet egreſſus:accedēs Dauid exclamauit a longe:petens ut Saul audiret. Conuerſo autem rege adorauit eum ſecundum morem proſtratus in terram:& ait. O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere:& in ſuſpitione diligentes te uiros habere:ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio nanque multorum eſt deuotionis uero clara probatio actuū ueritate conſiſtit:& ſermo qdem cuiuſlibet in utroq; habitus: tenet ſimilitudinē ueritatis & falſitatis:opa uero nudū hēnt ueritatis intuitū. Conſidera igit ex iſtis qualis ego circa te tuamq; ſim domū:& ꝙ mihi oportet credi.& non accuſantibus & dicentibꝰ ea quæ neq; animo concepi:neq; facere potui. Cur apponis ꝓſequi aīam meam:& nihil die noctuq; cogitare niſi animæ meæ interitum:quam iniuſte ꝓſequeris. Quō enim nō falſam opinionē de me ſumpſiſtiſq; occidere te uoluerim:aut quō nō impie agis in deo occidere concupiſcēs & inimicum tuū credens hoiem qui poteſtatem hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:ſed noluit: cum tēpore ad hoc uſus eſſem oportuno. Quod ſi contra me tibi idē licuiſſet:nequaq; ſic captus præteriſſem. Quādo ei tuæ ueſtis incidi partē:potui etiam caput auferre. Et oſtēdens pannum ueſtis eius:rei fidē exhibuit. Et ego quidē iuſtā inqt ultionē retinui:te uero iniuſtum cōtra me habere odium noueris. Sed deus hæc iudicet:& utriuſq; noſtrum arguat uolūtatē. Saul aūt ſuā inopinabiliter admiratus uitam fuiſſe ſeruatā:& humilitatē iuuenis naturam eius obſtupeſcēs ingemuit. Cūq; & Dauid hoc feciſſet:reſpōdit cum gemitu Saul illum potius eſſe iuſtū. Tu inquit cā bonoꝝ mihi fuiſti:ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitiā. Quis enim inimicos ſuos in deſerto comprahēſos ſaluandos eē duxerit? Confido itaq; quia deus regnum tibi conſtruet:& omnium Hæbreorum te poteſtas expectat:ſed da mihi iuriſiurandi fidem:ne meum genus extermines: neq; habens malorum memoriam:ſtudēs meum nomē eradicare:ſed ut meam domū & ſalues & ſerues. Iurante uero Dauid ut poposcerat:Saul quidē ad ꝓprium reuerſus ē imperiū:Dauid aūt cū ſuis abſceſſit in anguſtias Maſpha. Hoc itaq; tpe & Samuel ꝓpheta defunctus ē:uir q non fortuito honorē apud Hæbreos habuerat:cuius uirtus etiam apparuit in hoc ope qd ꝓ eius deuotione populus multo tēpore luctū duxit circa ſepulturā eius:atq; ſolēnis largitatis ſtudiū magnū cōpetēter exhibuit. Sepelierunt autē in patria ſua in Ramatha:multiſq; fleuerūt eū diebus:non incōmuniter hoc facientes:uelut in extra nei morte:ſed tanq; ꝓprium ſinguli quiq; lugētes. Fuit enim uir iuſtus:& natura bēignus:& ꝓpterea magis amicus deo:qui præfuit populo ſolus: poſt mortem qdem ſacerdotis Heli annis duodecim cū Saul uero rege annis decē & octo. Et Samuel quidem huiuſmodi habuit finē. Erat igitur qdam Zipheno: de ciuitate Maon diues & multa pecora poſſidens:triū nāq; milium ouium gregē habebat in paſcuis:& mille caprarū. Has ergo Dauid illæſas:& ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit:ut neq; deſiderio:neq; egeſtate:neq; pro loco deſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eorum uexare præſumeret. Super hæc autem illud ſeruandum dicēs:ut nihil iniuſtum fieret:& aliena tangere peſſimū iudicarent:neq; deū offenderent. Hoc aūt docebat eos:homini bono præſtare ſe credēs & dignum eum eſſe:beneficium huiuſmodi ꝓmeren. Erat enim illi nomē Nabal:uir durus & ſtudiis malignisſimus:habens uitā deteſtabilē:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpetie nimis eximia. Igitur ad hūc Nabal tēpore quo tondebat oues miſit Dauid uiros decē ut eos ſalutarent:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qd eēt ſibi poſſibile ab eo præberi poposcit:cognoſcens a ſuis paſtoribus ꝙ nihil eos aliquando nocuerint:ſed etiam cuſtodes eoꝝ gregūq; fuerūt dū multo tpe in deſerto piter habitaſſent:& ꝙ non eū penituerit ſiqd Dauid ſua largitate præberet. Nabal aūt his qui miſſi fuerant in humane nimis & dure reſpondit. Dum enim interrogaſſet eos quis eſſet Dauid:& reſpondiſſent: filiū Ieſſe:ait. Nūc uideo:qa ualde in ſemetipſis ſupbiunt fugitiui:& gloriantur ſuos dominos relinquentes. Quod dū fuiſſet Dauid renūciatū:iratus & quadringētos quidē armatos ſeq ſe præcipiēs ducētis ad rerum cuſtodiam derelictis:ibat contra Nabal:iurans illa nocte domum ſe & omnē poſſeſſionem eius exterminare. Non ſolum uero ob hoc iratus eſt Dauid:quia uideretur ingratus:& nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerant: ſed etiam quod blaſphemaſſet:& maledixiſſet eis:a quibus in nullo fuerat cōtriſtatus. Interea quidam ſeruus & cuſtos ouium Nabal

dominæ qdē ſuæ:illius uero cōiugi dixit:quod miſerit Dauid ad uirū eius non ſolū nec aliquid u̅. le perceperit:ſed etiam iniurias & peſſimas in eū dixerit blaſphemias dū omni puidētia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmās hoc in malū domini ſui & ipſius profuturum. Quo dicto Abigail uxor Nabal eiiciens decē aſinos:& onerans eos multis muneribus:nihilq; marito dicēs:cū p ebrietatē ipſe ſenſu careret:pfecta eſt ad Dauid. Cui aſcendēti montis anguſtias Dauid occurrit: cū quadringētis uiris ueniens ſuper Nabal. Quē cū uidiſſet mulier de aſina exiluit:& pſtrata in faciē adorauit:ſupplicans: ut nequaq̄ Nabal uerba reſpiceret:qui utiq; Nabal recte uocaret:quod nomen dementem lingua ſignificat hæbrea. Satiſ faciebat aūt dicēs:nō ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerant miſſi:& debere ſe ueniā promereri:utq; magis ipſe ageret deo gratias:qui eum a ſanguinis humani polutiōe prohibuit exorabat. Nā cū tu inquit benignus ſis:ille uindicat a malignis. Quæ enim Nabal inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniant. Eſto mihi propicius qdem & iudica me dignā:per quā hæc dona ſuſcipias:irā uero atq; furorē quē ſup maritū & eius habuiſti domū: mihi remitte. Hæc enī te decēt:cū ſis placidus atq; clemēs: & qd maius eſt regnaturus. Suſceptis aūt illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Non futurum uideris diem:cum iuraſſet domum Nabal hac nocte diſperderet:ut nullus neſtrum penitus remaneret:cum utiq; ſit uir ille ingratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti: & meum curante deo mutaſti furorem:& Nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus: non tamen effugiet pœnas: ſed alia cauſa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierem. Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant indicauit. Cui altera die cuncta ſignificauit:ſicq; eum triſtem reddidit: & ad ſolutionem membrorum:ut pene ad mortem uſq; deduceretur: & non amplius q̄ decem dies poſtea uiuens Nabal defunctus eſt. Dauid autem audiens mortem eius: ultum ſequidem a deo dixit: Nabal uero propria malignitate defunctū:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguine:mūdā hñtē dextrā. Tunc etiā agnouit:eo qd maligni diuinitus urgeant:& nullus iter homines deſpiciat a deo:qui dat qui dē bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens ad eis uxorē:petit:quo eā ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerant:dicens ſe non dignam fore ut illius uel pedes rangeret:tamen cum omni proprio apparatu uenit:eiq; coniuncta eſt:quæ ad hūc honorem uenire promeruit: tam pro modo caſtitatis q̄ pro ſpetie ſuæ formæ. Habuit autem Dauid uxorem:quā primitus duxerat de ciuitate Ehiſar. Michol aūt Saul regis filiā quæ fuit Dauid uxor:pater ei⁹ Saltim filio Lais cō iunxit:qui erat de ciuitate Gallim. Cūq; hæc fuiſſent geſta:quidam Ziphenorum uenientes indicauerunt Saul quod rurſus Dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum compræhendere ſi ſua præberet ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt. Cunq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur Ceila. Audiens uero Dauid contra ſe ueniſſe Saul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus in Ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra Saul: ducēs ſecum Abiſai natum ſororis ſuæ Saruiæ:& Achimelech Getheū. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitum armatis: & Abner principe militiæ conſtitutis: Dauid ingreſſus caſtra eius: nec ipſe peremit eum inueniens eius ſtratum: & lanceam quæ erat fixa ad caput eius: nec Abiſai permiſit uolentem eum occidere: & in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum: licet ille ſit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro ſigno q̄ cum potuiſſet eum interimere: & potius abſtinuerit: ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſentiente in exercitu: cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt: cum omnia facere potuiſſet: quæ & ipſum tempus offerret: & contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem:& in uerticem montis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus Saul & Abner principi militiæ:excitauit eos a ſomno. Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eum uocaſſet: Dauid ait. Ego ſum filius quidem Ieſſe: ueſter uero fugitiuus. Cur inquit cum ſis magnus:& apud regē honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut ſomnus ſit tibi dulcior:quā illius ſalutis affectus. Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum enim ingreſſus eſt quidam in ueſtrum exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nō agnouiſtis. Quære lanceam regis:& urceum aquæ: & agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem: & uidens quia dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum: cuſtodibus negligentibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere potuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit: & rogauit ut confidens: nihilq; ab eo mali iam metuens iret: ad propria affirmans credere ſe q̄ nec ſemetipſum aliquis ita diligeret: ſicut Saul a Dauid amaretur: & accuſans ſeipſum: q̄ eum quidem qui illum cuſtodire poſſet: & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet: perſequeretur iniuſtē: & tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret: ab amicis & cognatis deſolatum: ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſceret:ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo dicto: Dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum

iudex ſit qui nouit q̄ etiam præſenti die cū te occidere potuiſſet:tui miſertus abſtinui. Et Saul quidem ſecundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem dauid ſi per manēs ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad Palæſtinos deſcendere:& illic habitare. Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad Achis regem Geth. Erat autem hæc una quinq̄ Palæſtinorum urbium. Cunq̄ eum rex ſuſcepiſſet cum uiris:& habitaculū præbuiſſet: habente eo ſimul & duas uxores Achinoem & Abigail:morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem non habuit:ut mitteret ſuper eum:aut ipſe forſitan properaret: cum ſecundo pene tale periculum pertulerit:ut ab illo potius potuiſſet compræhendi. Porro dauid non placuit ut in ciuitate Geth:habitaret:ſed regem rogauit qui eū clementer exceperat:ut ei locū aliquē in puincia donaret ubi cū ſuis degere potuiſſet:pudori eſſe dicēs:ut ſi in ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendā uicū Sicelech nūcupatū:quē uicū ita dilexit:ut cū regnaſſet dauid:eum ipſe & ei' pueri quaſi primā poſſeſſionē honorarēt. Sed de his in alio loco dicemus. Tps itaq̄ qd cōmoratus eſt dauid in Sicelech Palæſtinorum fuit menſium quattuor:& uiginti dierum. Vnde latenter inſurgens cōtra Palæſtinos in uicina regione conſtitutos Serritas & Amalechitas:eorum prouinciā deuaſtabat:multāq̄ predam iumentorum & camelorum ſumens:reuertebatur ad propria: & ab hominibus abſtinebat:metuentes ne eum diuulgarēt ad regem:patrē tñ ei præde dompm mittebat. Cū uero reqreret rex quos uaſtaſſet:prædamq̄ tuliſſet:dicendo eos qui ad auſtrum iudæos cōuerſabantur:& in campeſtribus habitabāt ſe eſſe depopulatum latisfecit regi: ſperabat enim q̄ dauid odio haberet propriam gentem:& ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret.

Quemadmodū caſtra metantibus Palæſtinis:iterum Hæbrei bello deuicti ſunt: & rex eorū Saul pugnando mortuus eſt una cum filiis. CAPI. XIIII.

EOdem tempore Palæſtinis circa Iſrahelitas pugnare uolentibus:& mittētibus ad omnes amicos ut eis adeſſent in bello in Sela:ubi cōgregati erant exituri ſuper Hæbreos: Achis rex Geth: dauid rogauit:ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiſſime promittente & dicente inueniſſe ſe tempus:in quo ei beneficiis reſponderet:& ſuſceptionis munus exolueret:promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam & belli certamen eum ſe eſſe facturum honoris & fidei promiſſione uolens uolūtatem eius augere. Saul itaq̄ rex Hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos:& omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione abſq̄ prophetis. Audiens autem Palæſtinos iam eſſe præſentes:& iuxta ſuam ciuitatem in campo poſitā:caſtra fixiſſe ad eos cū omni exercitu ſuo profectus eſt. Cunq̄ ueniſſet ante montem quendam Gelboe:& uidiſſet e diuerſo hoſtium multitudinem: timore ſubito conturbatus eſt:dum eſſet eorum exercitus potior:& multo melior deumq̄ conſuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autē non reſpondente Saul magis expauit: & animo corruit:malum ſibi aperte imminere proſpiciens: cum utiq̄ deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe:iuſſitq̄ ſibi quæri mulierem uentriloquam habentem ſpiritum:& uocātem animas defunctorum:ut ualeret: agnoſcere: ſi in rebus imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas:per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Cunq̄ fuiſſet a quodam famulo ei nunciatum:eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor: latenter omnem exercitum relinquens:exutus ueſte regali:ſumens duos famulos: quos nouerat fideliſſimos uenit in Endor ad mulierem: rogauitq̄ eam ut diuinaret:& animam ſuſcitaret:citius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnante atq̄ dicente non ſe poſſe regem ſpernere:qui genus hoc diuinantium expuliſſet: ſed nec illum bene facere:qui dum nihil per eam fuiſſet leſus:ei pararet inſidias: ut prohibita facientem pene contraderet iurauit: ne cuiquā eius diuinationem proderet:nec periculum fore. Cunq̄ iureiurando ſatisfeciſſet non eam debere metuere:ſi ei animam Samuel euocaret: illa neſciens quis eſſet Samuel: eam ex inferno euocabat. Cunq̄ apparuiſſet uidens mulier uirum ſanctum deo decibilem conturbata eſt: & tunc eius faciem obſtupeſcens:nonne tu es inquit rex Saul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente: ait uidiſſe ſe uirum ſimilem forma deo:eoq̄ iubente imaginem eius:formam & ſtatum eius quem uiderat explanare: ſignificauit ſe ſenem iam glorioſum:& ſacerdotali pallio uidiſſe circūamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eſſe:& procidens in terram ſalutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam cō mouiſſet:Saul ingemiſcebat neceſſitatem incumbere:& hoſtes ſibi grauiter imminere: & eſſe in hæſitatione rerum præſentium conſtitutum a deo utiq̄ derelictum:& neq̄ reſponſum promereri:neq̄ per prophetas:neq̄ per ſomnia:& propterea inquit ad te qui mihi ſemper pius extitiſti confugi. Samuel aūt uidens eum fini uitæ iam proximum:ait. Superflue a me aliquid uis cognoſcere: cū a deo ſis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad dauid tranſferetur:quod in hoc bello ſcias eē uentuꝝ te uero tuumq̄ principatum cum uita eſſe finiendum:quō inobediens fueris deo in Amalechitarū bello:& eius nequaq̄ mandata ſeruaueris: ſicut uiuens tibimet prophetauit. Igitur ſcito te ſubdendum: & populum inimicis: & te cum filiis tuis die craſtina in bello cadentes: mecum eſſe manſuros. Hæc audiens Saul triſtitia faciente loquendi amiſit officium: & proſtratus eſt in terra propter dolorem qui ei fuerat indicatus potius:q̄ propter abſtinentiā. Quia enim p̄cedēti die aut nocte ci-

bum non ſuſceperat:facile non ualebat exurgere: uix tamen recipientem ſpiritum coegit mulier u guſtaret:hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione:quam ſui periculo ei præparabat: cũ ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prævaluit ut concederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere: quatenus recepta uirtute:ad caſtra propria remearet. Cumq; ille reſutaret:& nimis aduerſaretur in anguſtia conſtitutus compulit & perſuaſit ei: & habens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritum:in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus præparatis eius:ut comederet:eiuſq; ſuis appoſuit. Quo facto ſaul noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem:quia licet eius ars a rege fuiſſet exercen prohibita:tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunq̃ uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam:nec auerſata eſt peregrinum: & cuius conſuetudinem nequaquam habuerat:ſed condoluit:& conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regem:& circa quem porrexerat animo ingrata conſiſtere:eum potius ut comederet inuitabat: & q̃ ex solummodo in paupertate fuerat:hoc libẽter largiterq; conferebat: non aliquam retributionem eius expectans: non munus aliquod aucupans:quippe quem proxime moriturum agnouerat: cum plerunq; natura ſit hominum:boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere:aut a quibus aliquid ſe credũt accipere. his mutuare. Bonum eſt ergo illam imitari mulierem:& bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius eſſe:nec amplius aliquid generi humano competere potius quam hoc ut deum propicium:& boni largitorem ſemper habeamus. Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat. Sermonem uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum: & bonis omnibus congruum: ex quo prouocẽtur uniuerſi ſectari uirtutem:& eternæ decus appetere gloriæ: ſed & qui ſapientibus & regibus gentium: & principibus populorum multum deſiderium: & ſtudium rerum bonarum adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cuncta quæ uidentur grauia doceat eſſe contemnenda. Habeo rei huius auctorem Saul hæbreorum regem. Hic enim licet futura iam noſſet:& mortem ſibi imminere ppheta prædicẽte cognoſceret:non fugit: nec amore uitæ ſuum exercitum pdidit inimicis:nec regiæ cõtumeliã intulit dignitati: ſed potius cũ omni ſua domo ſemetipſum tradẽs ſimul & filiis:optimũ iudicauit cum eis magis cadere pro ſubiectis pugnãdo:& filios una perire:licet boni & fuiſſent:quam eos in incerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros. Is ergo & iuſtus:& caſtus:& fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis: aut fuerit cunctorum teſtimonio uirtutis adoptione digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcuntur ad bellum:& incolumes ſe redire confidunt:quãuis geſſerint clarum non uident beneſacere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis:& aliis conſcriptionibus inueniturquãuis & illi ſint approbandi magnanimes autem & grandia præſumentes: & rege terribiliũ contẽptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui Saul imitantur. Illi nãq; qui neſcientes qd in bello futuꝝ eſt nequaq̃ animo deficiunt:ſed in certum ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant: non tamen ualde mirãdi ſunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur:ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui:& neq; terrentur:neq; pro mortis periculo obſtupeſcunt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno. Hoc igitur fecit Saul oſtendens q̃ cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere:poſt mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neq; mediocriter eſſe bonos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inherere: denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Palæſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus:ibat cum ſuo exercitu rex Achis:& poſt eum Dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces Palæſtinorum uiderent inter eos hæbreos: qui cum Dauid in auxilium regis uenerant:percontabantur a rege:qui nam eſſet. Qui dixit Dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum:quem ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nunc uelle ſibi eum beneficia rependere: & Saul interficere: propterea in ſolatio ipſius adueniſſe. Quo dicto culpatus eſt a ducibus Palæſtinorum:eo q̃ uirum inimicum ad ſolatium adduxerit:eumq; redire ſuadebãt: ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret:habendo tempus & cauſam:per quam ſuum dominum placare poſſet: ſed ſi uellet ei proſpicere:remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem. Nonne hic eſt Dauid:de quo cantabant uirgines hæbreorum quia multa milia perenuiſſet. Et cum audiſſet rex Geth utiliter dicta cognoſcens uocauit Dauid: & ait. Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atq; deuotionis:propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non places. Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi:& ibi meam cuſtodi prouinciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaq; iubẽte rege Geth: uenit Sicelech. Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium Palæſtinorum gens Amalechitarum ingrediens: Sicelech fortiſſime ceperat eam: qua incenſa: multaq; præda ex ea & aliis Palæſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam:& omnia fuiſſe direpta:& duas uxores ſuas:& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindẽs:flens & gemens cum ſotiis & amicis:ad hoc uſq; perue-

nit:ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent. Sed & ipſe periculum paſſus eſt:ita ut a ſociis dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum pene lapidaretur:ipſum enim ſolum rei principem: ipſum unuſquiſq; malorum dicebat auctorem. Igitur ſternebatur:& mentem ſuam ad deum conuertens:rogauit Abithar pontificem:ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret:ſi perſequens Amalechitas:compræhenderet eos: & liberaret uxores ac filios:& ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur con ſurgens armatus perſecutus eſt hoſtes. Cunq; ueniſſet ad torrentem Boſor inuenit uirum errátem Aegyptũ genere Aethiopem:& fame defectũ q tribus diebus in deſerto ſine cibo permanẽs primũ cibo potuq; eum confortans:& refici faciens inquirebat:cuius eſſet aut unde. Tunc ille quidem ſe genere ſignificauit Aegyptum:& propter infirmitatem a ſuo domino derelictum:eo q non ualeret ſequi:pariter etiam eſſe indicauit ſe ex eis qui incẽdiſſent:& diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas:appræhendit eos in terra iacentes: & alios quidem prandentes:alios iam ebrios & uino ſolutos: & de re acta:& de captiuitate uxorum ac filiorum gaudentibus & fruentibus: deoſq; ſuos laudantibus repente irruit ſuper eos: & lætitia qua gaudebant fruſtrauit. Nudi enim & nihil huiuſmodi ſuſpicantes ſed ad potum & ad epulum cõuerſi: oẽs remiſſiores erant. Et alii quidem eorum menſis adhuc appoſitis:appræhẽſi ſup eas extincti ſunt: & ſanguis eorum cibo permixtus eſt: alios uero inuicem ſe ad pocula inuitãtes occidit:multos etiam in ſoporem conuerſos extinxit:quicũq; uero occurrere & armis inuoluí:& ex aduerſo conſiſtere potuerunt:hi etiam facilius quã illi qui iacebant nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima interficientes uſq; ad ueſperam permanſerant ita ut Amalechitarum non remanerẽt amplius quam quadringenti:qui tamen in camelis curracibus aſcendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerunt hoſtes:ſed etiam uxores ſuas & ſociorum. Cũq; reuertentes ueniſſent ad locũ ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi reliquerant ad caſtra cuſtodienda:& illi quidẽ quadringenti partem prædæ eos acciperent:non cenſebant:qui ſecum nõ fuerant:cum utiq; deberet ſufficere ſi uxores cũ filiis:aliaq; ſuppellectile mererentur ſuſcipere:ſeq; meliores & digniores: quippe qui laborem ſuſtinuiſſent hoſteſq; peremiſſent præda direpta Dauid autem malignam hanc & iniuſtã dixit eſſe ſniam cum eſſent digni deo præbente:ut & ulciſcerentur in hoſtibus:& omnem prædam cũ his qui una ad perſequendum egreſſi fuerant:ex æquo diuiderent: quidó ad diuerſorii cuſtodiam remanſiſſent:& ex illo lex iſta permanſit:ut tantum accipiãt qui cuſtodiunt caſtra:quantũ illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech:omnibus in Iudæa amicis: & neceſſariis partẽ prædæ direxit. Et uaſtatio quidem Sicelech & Amalechitarum hmõi fuit interitus. Palæſtinis igitur dimicãtibus:& pugna graui cõmiſſa Palæſtini quidẽ ulciſcunt: & multos ſuoꝝ hoſtiũ pemerãt. Saul aũt rex iſrahelitarũ:& eius filii fortiter decertãtes:& utẽtes omni fiducia tanq; gloria eorũ in bona morte:& in hoſtiũ dimicatione cõſiſteret:nihilq; hoc ꝓcioſius eſſe iudicantes:oĩum inimicorũ cohortẽ cõtra ſe conuertẽtes undiq; circũdati:piter ſunt extincti:multos tamẽ Palæſtinorũ forti dimicatione peremerũt. Erãt uero Saul & Ionathas:& Ammynadab:& Melchis. His ergo cadẽtib⁹ hæbreoꝝ populus conuerſus eſt in fugã:& turpitudo & confuſio facta eſt ex iteritu Saul:& de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos ĩgruẽtibus. Saul aũt hoc mõ pemptus ẽ. Dũ eẽt hoſtiũ multitudine cõſtipatus:Palæſtinis crebro ſup eũ iacula dirigẽtibus:oĩbus pene proſtratis:paucis exinde fugiẽtibus:ipſe clariſſime decertatus eſt:qui uulnera in ſe multa gerens:ita ut nequaq; iam poſſet tolerare. nec ferre plagas:ſemetipſum quidem perimere erat inualidus:iuſſit autem armigero:ut eum gladio educto perimeret:ut nequaq; uiuum eum compræhenderent hoſtes. Armigero non præſumẽti dominum ſuum occidere:ipſum gladium ſuum educens:& in terra cõfigens irruit in mucronem:& cum neqret ſibi uim ultimæ mortis inferre:nec ferrum eius membra tranſiret:conuerſus & uidẽs quendam iuuenem requiſiuit quis eſſet. Quem cum cognouiſſet Amalechitam: rogauit ut educto gladio eum morte qua uellet occideret. Quod com feciſſet ſublato auro ex eius brachiis:& corona regali fugit. Vidẽs autem armiger eius Saul extinctum:occidit & ſemetipſum:nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus:ſed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes aũt hæbrei qui habitabant in conualle trans iordanẽ:& qui in cãpeſtribus ciuitates habebãt: q Saul cecidiſſet & eius filii:& omnis cum eo periſſet exercitus:relinquentes proprias ciuitates:ad loca occultiſſima fugierunt:Palæſtini inuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cũq; ueniſſent hoſtes exuere:inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expolitãtes eorum capita truncauerunt:& in omnẽ prouinciã prouulgauerũt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quoꝝ arma qdẽ cõſecrata ſũt in Aſtaroth tẽplo:corpora uero ſuſpẽderunt ſuper muꝝ ciuitatis Bethſan:quæ nunc Scytopolis appellatur. Cũ ergo audiſſent habitatores ciuitatis Iabes Galaad die tertio q truncaſſent Saul mortuum & eius filios Palæſtini:crudele iudicantes eũ inſepultum deſpicere:egreſſi uiri fortiſſimi:& ꝓſumptiõe ꝓcipui cũ ipſa ciuitas & corpibus:& aĩalibus uiros habuerũt ualde robuſtos:tota nocte iter agẽtes: uenerũt ad ciuitatem Bethſan:& accedentes ad muros hoſtium:& deponentes corpus Saul & filiorum eius detulerũt in Iabes hoſtibus propter fortitudinẽ eoꝝ nequaq; ꝓhibere ualentibus aut ꝓſumentibus. Viri aũt Iabes cum omni populo flentes ſepelierũt corpora eorũ in optimo loco ꝓuinciæ: quẽ Se-

getem appellant:& ieiunium ſeptem dierum cum mulieribus & infantibus ſuper eos celebrauerũt tondentes pectora ac lugentes regem & filios eius:& exercitũ dominum:nec cibũ deſiderantes guſtare uel potum. Hunc itaq; finem Saul prophetante Samuel habuit:quia obediẽs deo nõ fuit propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat:& q; Abimelech ſacerdotis generationem:& ipm Abimelech:& ſacerdotum una peremit urbem. Regnauit ergo Saul Samuel quidem uiuẽte annis decẽ & octo:moriente aũt Samuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatiõe defunctus eſt.

Incipit liber ſeptimus.

Quomodo Dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit: & ſuper aliam multitudinem filius Saul. CAPI. I.

Rædictũ itaq; pliũ geſtũ ẽ die q̃ Dauid uictis Amalechitis reuerſus eſt in Sicelech. Et cũ ibi duos habitaret dies: tertia die uenit qdã liberat⁹ a pugna:q̃ cõtra palæſtinos fuerat geſta:& q Saul iteremerat ſciſſa ueſte & aſpſo capite cinere. Qui dũ adoraſſet Dauid iterrogat⁹:unde tali mõ uenerit:ait ab Iſrahelita;& pugna:qbus iſelicẽ terminũ ꝓueniſſe dicebat & multa qdẽ hæbreoꝝ miha fuiſſe necata & regẽ piter eoꝝ Saul cũ filiis iterẽptũ: ſignificabatq; uidiſſe ſe & hæbreoꝝ fugã: & fugiẽti quoq; regi fuiſſe pñtẽ:quẽ ẽt ne cõpræhẽderet ab hoſtib⁹ ipſe ſe rogatus ab eo iugulaſſe fatebat:qa dũ gladio ſuo icubuiſſet ꝓ uulneꝝ magnitudinẽ nõ ualebat ſeꝝm occidere. Cũ hæc dixiſſet ſigna mortis ei⁹ oñdit aurũ brachioꝝ regis & coronã:q̃ cũ expoliaſſet:mortuum Saul ei detulerat. Dauid itaq; cũ iã nõ diſcederet:ſed apta ſigna mortis ei⁹ iſpiceret: ueſtẽ qdẽ repẽte diſtupit:deflẽs aũt & lugẽs cũ ſuis totã diẽ in fletu & lamẽtatiõe ꝓtraxit:cui maior triſtitia nata ẽ ꝓ morte Ionathæ:q fideliſſimus amic⁹ fuerat:& ei cã ſalutis extiterat. Tãtã etiã ſui uirtutem Dauid circa deuotionẽ Saul oñdit:ut nõ ſolũ finẽ eius luctuoſe ſatis habuerit:licet ſæpius p eũ mortis pericula paſſus ſit:ſed ẽt puniret eius iterfectorẽ. Nã cũ dixiſſet ei: qa ipſe ſui accuſator erat q regẽ occiderat:& eũ cognouiſſet:qa de genere Amalechitaꝝ eẽt:repẽte eũ ꝓcepit iterimi. Cõſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſolet i ſepulchris qd lamẽtatiões cõtineret:& laudes Saul & Ionathæ:qd ẽt uſq; ad meũ pmãſit tps. Cũ uero hoc mõ regi exhibuiſſet:plãctũ ei⁹ finito luctu p ꝓphetã cõſuluit deũ quã ei ciuitatẽ daret ad habitãdũ de tribu Iuda. Cunq; dixiſſet datuꝝ ſe ei Ebron:derelicta Sicelech uenit ad eam deductis duabus uxoribus ſuis:& qui erant cum eo cunctis armatis. Ad quem conueniens omnis populis illius tribus eum conſtituere regem. Qui cũ audiſſet q; Saul & eius filios ſepeliſſent uiri Iabes habitatores Galaditis:miſit ad eos:laudans & approbans eorum opus:& uirtutem: & agens gratias pro ſtudio:qd circa defunctos habuerant:pariterq; dicens q; tribus Iuda eum conſtituiſſent regem. Abner itaq; princeps militiæ Saul:filius aũt Ner:uir efficax: & optimus ualde natura:cũ uidiſſet cecidiſſe regem:& Ionathan:& duos alios filios eius:ueniẽs ad caſtra filiũ ſaul q relictus fuerat nomine Hiſboſeth abripiens regẽ ſupeꝝ eos qui trans iordanẽ erãt:& totius populi pariter ordinauit:præter tribum. ſ. Iuda:ſtatuitq; regnum eius in terra: quæ ſecũdũ patriã quidẽ linguã uocatur Manaim:ſecundum græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde pmouit electũ exercitũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu Iuda:iraſcebatur enim aduerſus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus: Huic aũt occurrit miſſus a Dauid Ioab filius Saruiæ ſororis eius de patre Sarnatus:hic enim erat cõtra Abner cõſtituꝰ militiæ princeps. Cum quo etiam fuerãt & ſui fratres Abyſai: & Aſahel:& oẽs armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa aciẽ conſtituit ad pugnãdũ. Dicente uero Abner ad eum uelle ſe probare:quis eoꝝ robuſtiorem haberet exercitum: conuenit iter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies:qui ex utraq; parte ducum fuerant ad certamen electi:eductiſq; gladiis uiri Dauid: & tenentes capita hoſtiũ eorũ lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt: donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente: Abner populus uictus eſt:fugiẽteſq; Ioab perſequi non ceſſabat: præcipiens armatis ut poſt eorũ ueſtigia feſtinarent:& nequaq̃ occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertati ſunt proniſſime inter quos clarior præcipue fuit iunior Aſahel:qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate:ut nõ ſolum hoies:ſed ẽt equos ad currendi certamina ſuparet. Is igitur pſequebatur principẽ Abner:recto greſſu in neutrã partẽ declinãs. Cũq; reſpexiſſet Abner:& conſideraſſet impetum ſe ſequentis:& dixiſſet ut unius militis arma ſumẽs ab eius perſecutione quieſceret:& rurſus ille nequaq̃ a ſuo conamine penitus abſtineret:monente illo denuo ut recederet:nec coactus eũ percuteret: & ante eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciente: fugiens poſt tergũ láceã coactus emiſit:eũq; repẽte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cũ eo pſequebant Abner:cum ueniſſent ad locũ ubi iacebat Aſahel mortuus circũſtãtes nequaq̃ perſecuti ſunt hoſtes. Ioab aũt & frater eius Abyſai ptráſeũtes uiderũt cadauer illius:& maiorẽ iræ ſomitẽ cõtra Abner hẽntes: ꝓ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locũ quẽdam noie Gabaon perſecuti ſunt Abner. Et cũ ſol occũberet: aſcendẽs in quẽdã collem cũ tribu Beniamin:expectabat hoſtes ſimul & Abner. Qui dũ clamaret

& diceret ad Ioab non eū oportere uiros cōtribulos tāto certamine prælii exacuq; ſed etiā fratrem eius Aſahel deliquiſſe: q dum eū moneret ut a pſecutione ceſſaret nec aquieſceret: propterea percuſſus occubuiſſet: ſapienter faciens Ioab: & hec uerba ſatiſſationē eſſe decernēs: miſſa turba reuocauit exercitum: & ab uehementi pſecutione retinuit. Et Ioab quidē in illo loco moratus eſt: Abner autē tota nocte iter faciēs: & tranſiens fluuiū Iordanē uenit ad caſtra ad Saul filiū Hiſboſeth. Altera uero die dinumerans Ioab corpora defunctorum: ſepeliuit uniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu quidem Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de Dauid uero decem & nouem: & Aſahel. Cuius corpus reportantes Ioab: & Abyſai in Bethleem: & in monumēto paterno ſepelientes: ad Dauid regreſſi ſunt in Ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter hæbreos fieri: & multo tempore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant: & amplius ad bella creſcentibus: filii uero Saul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de Achinoe matre progenitus: appellatus eſt Ammon: ſecundus autem de uxore Abigail nomine eliab: tertius Abſolon qui natus eſt de Maacha filia Tholmai regis Geſſur: quartum uero habuit de muliere Agit: quem uocauit Adoniam: quintum habuit de Saphatia filium Habital. ſextum Ietram de Egla natum denominauit. Cūq; inteſtina bella conſiſterent: & ſæpius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſq; regis exercitus: Abner prīceps militiæ filii Saul: cum eſſet ſapiens: & ualde populum uideretur habere deuotum egit ut omnes cum Hiſboſeth eſſent: qui etiam cum eo magna deuotione conſtricti multo tempore permanſerūt. Poſt hæc autem Abner in quodam crimine compræhenſus: cuius hæc cauſa fuit: q cum Saul concubina concūberet: nomine Reſpha filia Haia culpatus eſt a rege. Vnde dolēs & grauiter īdignatus: q non iuſtam retributionem mereret ab eo pro quo tanta iſtantia laborās iterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad dauid: & oſtenſurū q nō ſua fortitudine ſapiētiaq; regnaret Hiſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē: ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittēs in Ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurandū acciperet: & eū ſotiū & amicū haberet: pmittens ſe ſuaſurū populo: ut a Saul filio recederet: & ipſum regem totius prouinciæ conſtitueret. Dauid aūt quæ poſcebat impleuit. Lætatus enim in his quæ Abner apud eum egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorem reduceret: quā magnis bellorū piculis cōperaſſet: quippe pro qua ſexcēta capita Palæſtinorū Saul obtulerat regi. Et uxorem quidem eius Michol ſublatā Falthi: cui tūc erat copulata: remiſit Abner ad Dauid. In qua re etiā Hiſboſeth cooperator acceſſit: ſcripſerat enim & illi Dauid: ut uxorē iuſte reciperet ſuā. Cōuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc Abner retulit ad eos dicens. Sæpius quidem paratos ut ab Hiſboſeth recederetis: & pungeretis ad Dauid: ab hac uos ego uoluntate retinui: nūc aūt ſi uultis hæc implere: permitto: ſciens q deus per Samuelem prophetam Dauid promiſit hæbreorū populum regnum: & pdixit q Palæſtinos ille uaſtaret: & ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes: q & Abner prīceps militiæ uolūtatē cū ſua quā & primitus habuerāt circa rē effectus haberet: unanimes conſenſerunt: ut dauid ſe regno traderēt. Cūq; ad talia conſpiraſſent: cōuocauit Abner tribū Beniamin: oēs enim ex ea cuſtodes corporis erāt Hiſboſeth: qbus ēt iſta locutus ē. Cūq; nullū uideret ſibi reſiſtere: ſed magis ad oīa quæ uellet ipſos paratos haberet: ſumens ex eis. xx. uenit ad dauid ut promiſſam iuriſiurandi religionē firmaret: fideliora enim erūt q p noſipſos gerimus quā quæ per alios, p nobis aguntur ut hæc uerba quæ cū eo haberet: principibus diceret ut ad omnem tribū quæ ipſe per ſe gereret indicaret: quē dum ſplendide ſuſcepiſſet: & per multos dies opulētis & prætioſis conuiuiis refeciſſet: petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq; uidente: ei traderet principatū. Cūq; dauid dimiſiſſet Abner: adhuc eo ad Ebron non procul abeunte uenit Ioab qui erat p eo militiæ princeps: & agnoſcens quia ueniſſet ad regē Abner & ante paululū dimiſſus eſſet fœderibus celebratis, p regno dauid: metuens ne illū qdē in honore primi ordinis cōſtitueret: aut haberet regni pticipē: & cū in rebus aliis eēt aſtutus: & puidus ille certis, pficeret tpibus: ipſe uero decreſceret: & militiæ amitteret pricipatū: uiā peſſimā & maligniſſimā cogitauit: & primū qdem tentauit: ut ei detraheret apud regem monēs ut ſe cuſtodiret & pmiſſiones nō reſpiceret Abnerī: hæc facere dicens illum: ut Saul filio cōfirmaret iperium: & qa pro fallaciis atq; dolo ueniſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad propria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet pſuadere regi: nec eū uideret exacui deteriorē ruinam rurſus aggreſſus eſt. Et cū deliberaſſet ut Abner iterimeret: miſit qui ſequerent eū: & cōpræhēſum ex dauid nois præceptiōe reuocarent: tanq; eſſet aliqua ei detecturus: quæ ipſo p̄ſente uidebat oblitus. Abner aūt dum hæc audiſſet a nunciis: appræhenderant enim eū in quodā loco noīe Syra: qui aberat ab Ebron ſtadiis q̄ſi uiginti: nihil metuēs futuroꝝ regreſſus eſt. Cui occurrēs Ioab ante portā & ſuſcipiens eū q̄ſi maxime deuotus piter & amicus: ſæpe enim fingūt uere ſe eſſe bonos: & malignæ ſuſpitionis extraneos: q aliquid iniquū tentare p̄ſumunt: ſegregauit qdē eū ab aliis hoībus: tanq; in ſecreto ei locuturus: & in locum portæ deſertioꝝ ductū: cū eſſet ipſe ſolus & Abyſai frater eius: euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidē hoc mō Ioab dolo pemptus eſt, p morte qdem ſicut ipſe dicebat fratris: Aſahel: quē pſequentem ſe interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ſed ut tūc uentas habuit: pro metu ſui principatus & honoris quem habere putauerat eū apud regē. Ex his itaq; debet conſiderare qlibet

quanta & qualia præſumunt homines propter auaritie zelum:& principatus affectum:cũ nulli hæc cedere uolunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci per multa mala ad ea perueniũt. Que rurſus metuentes amittere:multo deterioribus actionibus:ut ea retineãt implicantur:tanq̃ non ſit equale malũ adipiſci uelle tantummodo magnitudinem ptãtis & dum aſſueuerit qlibet eius bonis uti:ea rurſus amittere cum in retinendo potius exceſſior ſit ærumna:propterea crudeliora moliũtur:& præ timore ne amittant quæ adepti ſunt:committerẽt grauiora præſumunt. Sed de his quidẽ breuiter idicaſſe ſufficiat. Potro Dauid audiens interitum Abner:animo quidẽ grauiſſime doluit: & corã omnib⁹ teſtificatus eſt:tendens ad deum dextram ſuam:& clamans q̃ non fuiſſet in Abner interitu conſentiens:ne eius mãdato aut cõſilio fuiſſet extinctus:& maledicta poſuit: ualde grauiſſima cõtra eũ q illum occiderat:& domũ ei⁹ uniuerſã:& eos q hoc egerãt:p defũcto pœnis eẽ fecit ſubiectos. Erat enĩ ſollicitus:ne contra fidẽ & iuſiurãdum ageret quod exhibuerat Abner:Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum: & eius corpus ſolennibus honorare obſequiis:cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedẽtes loculum:ipſe autem lugens & deflens ſequebatur cum ſenioribus atque proceribus:oſtendens deuotionem circa uiros:& triſtitiam circa defunctos:& q̃ non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierunt autem eum in Hebron:uæ dicentes:& conſcribens lamentationes ſuper eius ſepulcrum:ipſe ſtans primitus ſuper monumentum fleuit: & aliis hoc celebrare contradidit. Sic enim mors Abner afflixit:ut neq̃ cibum cogentibus amicis ſummeret:ſed iuraret nihil ſe guſtaturum uſque ad ſolis occaſum. Hoc itaq̃ factum deuotionem ei populi adiunxit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratiſſime ſuſceperunt:& Dauid cuſtodem fidei crediderunt:& q̃ omni dignitate:& rebus ſolennibus eum tanq̃ parentem & amicum colere potuiſſet:cui non ut inimico contumeliam fecerat:nec turpi eum:aut neglectæ ſepulturæ tradiderit. Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura lætabantur unoquoq̃ credente talem futuram regis in ſe prouidentiam:qualem eum in Abner morte uidebant. In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum eſt:ut nullus ſuſpicaretur:Abner uoluntate eius occiſum. Locutus ergo eſt ad populum. q̃ ipſi quidem triſtitia non fortuita proueniſſet:optimi uiri morte fauciato nec parua detrimenta fore Hæbreis: illius uirtute priuatis qui eos conſiliis optimis & uirtute manum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerum omnium: non huius ſanguinem deſerat indefenſum. Ergo noui q̃ Ioab & Abyſai ſaruiæ filius nihil præualeo facere: cum ſint me ipſo potentiores:ſed uicem eis reddat p huiuſmodi p̃ſũptiõe diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus eſt.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. CAPI. II.

AVdiens mortem eius Saul filius Hiſboſeth:nõ leuiter eſt afflictus:cum fuiſſet cognato priuatus:& qui eius cãm regnãdi præbuerat:multumq̃ cõdoluit:& mortẽ Abner uehementer ingẽuit: Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit:ſed a filiis Rẽmõ:ideſt Bana & Rechab paſſus inſidias interẽptus ẽ. Iſti enim cũ eẽnt genere Beniamitæ ĩ priori ordie cõſtituti cogitauerũt. q̃ ſi perimerẽt Hiſboſeth:maxĩa dona a rege Dauid & principatũ militiæ:aut aliud quodam munus accipere mererẽtur:ſolũq̃ eũ reperientes meredie dormiẽtem:& neq̃ præſentes eſſe cuſtodes: neq̃ puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantem:ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & æſtu in ſoporem fuiſſe conuerſam:ingreſſi domum ĩ qua Saul filius dormiebat:occiderunt eũ:eiuſq̃ caput abſcidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes eos quos leſerant:& feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia p̃bituri: ac per eũ adepturi ſecuritatẽ: uenerunt in Hebron oſtendenteſq̃ Dauid caput Hiſboſeth:comẽdabant ſemetĩpſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperii. At ille non ſicut ſperabant eo⁹ ſcelere delectatus ait. O peſſimi uiri & ultionem repẽte ſuſcepturi:neſcitis q̃ ego iterfectorẽ Saul pemi: qui eius mihi coronã auream deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſet:ne Saul cõpræhenderent hoſtes. An certe mutatũ me:& ne quaq̃ eſſe huiuſmodi credidiſtis: ſed quaſi lætarer cũ malignis hominibus:& munus crederem peſſimas actiones interfectorum proprii domini & necantium in ſuo lectulo uirũ iuſtum qui nihil operatus eſt mali:& noſipſos multa prouidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nunc debetis pœnas:a me excipiẽtes digna ſupplicia:qui putaſtis me libenter mortem illius habiturum. Non enĩ aliter gloriam meam fœdare potuiſtis:quã ut me talia uelle crederetis. Cumq̃ diciſſet hæc omni eos tormento puniri iuſſit:caput uero Hiſboſeth in tumulo Abner honore maximo ſepeliuit. His igitur finitis:uenerunt omnes maiores natu hebræorum ad Dauid in hebrõ:& millenarii & duces eorum: tradideruntq̃ ſemetipſos:deuotionem quam circa eũ adhuc uiuente Saul habuerant recordantes: pariter & honorem quem ei cum eſſet millenarius præbuiſſent:nec nõ & quomodo p Samuelem pphetam a deo rex fuerat ordinatus & quõ Hebræorum prouinciam eius dimicatiõe contra Palæſtinos habita:deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem gratiæ ſuſcipiens:rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent:nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo conuiuiis opulẽtiſſime ſaginatis:miſit ut oẽm populum undiq̃ conuocarent. Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ Iuda:quaſi ſex milia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas: iſti nanq̃ Saul filio miniſtrabant: quibus præter miſſis:tribus Iuda regem fecit Dauid:ex tribu autem Symeon ſeptem milia centũ:ex tribu Leui:qua

tuor milia ſeptīgēti:habētes principē Iudā:cū qbus erat prīceps ſacerdotū Sadoch:cū uīginti & duo bus cognatis & ducibus:de tribu aūt Benianin:armati q̄tuor milia:hæc.n.tribus adhuc ſuſtinebat credēs quēq̄ de Saul genere regnatur:de tribu ât Effrē uigīti milia & octīgēti:potētiſſimi:& ſūmo robore p̄cellētes:de dimidia uero tribu Manaſſē: ſedecī & octo milia:de tribu aūt Iſachar ducēti q. dē p̄noſcētes futura:armati uero uigīti milia:de tribu aūt Zabulō armati electi:qnq̄gīta milia:hæc eni tribus ſola ad dauid tota cōuenit:iſti ſiqdē eadē arma habuerāt q̄ & tribus Gad:ex tribu autem Neptali:uiri iſignes & prīceps mille armis utētes:ſcuto ſimul & lācea:quos ſequebaf tribus ſua:quæ nūero comp̄hēdi nō poterat:ex tribu aūt dā:electi uigīti ſeptē milia ſexcētis:ex tribu Aſſer q̄dragīta milia:ex duabus aūt tribubus:& media Manaſſes:q̄ trās iordanē habitabāt:armati ſcuto: & lanceis: & caſſibus:& loricis:& gladiis:cētū uigīti milia:ſed & reliquæ tribus gladiis utebantur.Hæc itaque multitudo cōgregata ē ad dauid in Hebrō cū multo apparatu panis & uini:& omniū q̄ ad cibū pertinere noſcunt:& uno decreto dauid confirmauere ipenū. Cunq; tribus diebus feſtiuitatē populus celebraſſet:& in Hebrō epulas habuiſſet:exurgēs exide dauid cum omnibus uenit in Hieroſolymā.

Q úo obſidēs Hieroſolymā dauid:& capiēs ciuitatē:expulit qdē ex ea Chananæos:& Iudæos in ea cōſtituit:& de amicicia facta ūter ipſum:& Hirā Tyri regem. CAPI. III.

IEbuſæis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere Chananæorū:& claudēti bus ei portas:cecos aſpectu:& claudos:omneſq; leproſos:ad deriſionem regis conſtitu entibus ſuper murum & dicentibus:q̄ prohiberent eum ceci ingredi ciuitatē:quæ age bant deſpicientes eum proxima munitione muroꝝ:iratus rex:Hieroſolymam obſide re cœpit:& multo ſtudio & labore conari: ut eā caperet:q̄tenus ī ipſo prīcipatus initio ſuā fortitudinē demōſtraret. Interminatus itaq; & ipſis:& aliis ſiqui forte haberēt aduerſus eum reſi ſtendi conamen:inferiorē ciuitatē magna uirtute cœpit. Cunq; adhuc arcem obtinere non poſſet: cœpit honores & munera p̄mittēdo rex pronius ad opus bellicum commilitones prouocare:ut qui cunq; per ſubiectos colles in arcem conſcenderet eamq; caperet:principatum militiæ totius populi poſſideret. Cūctis itaq; conſcendere feſtinantibus: & nullo labore pro muneris promiſſi retributio ne tardantibus:Saruiæ filius Ioab præuenit uniuerſos:& aſcendens in cacumine:clamauit ad regem exigens militiæ principatum.Expulſis itaq; rex de ſumma arcæ Iebuſæis:& redificans ciuitatem eā Hieroſolymam nuncupauit:& omni tempore in ea ſui habitauit imperii Tempus autem quo ſuper tribum iuda habuit principatum in Hebron fuerant anni ſeptem:& menſes ſex.Cunq; regnum ſuū conſtituiſſet Hieroſolymis: rebus potius clarioribus utebatur:deo ſemper ei meliora prouidente:& gloriam eius latius ampliante.Inter hæc autē miſit ad eū Hiram rex Tyri:& amicicias cū eo ſocieta tēq; firmauit:miſitq; ei etiam dona: ideſt ligna cedrina:& artifices uiros:fabros lignarios:& iſtructo res:q regiā domum in Heroſolymis cōſtruxerūt. Dauid aūt ſuperior munīēs ciuitatē:eiq; copulās arcē:unū undiq; corpus effecit:& cūcta muro circundedit ſuper opus aūt muroꝝ cōſtituit eē Ioab. Primus itaq; dauid Iebuſæis expulſis hanc ciuitatem Hieroſolymam nuncupauit. Nam ſub Abrahā noſtro pene Solima uocabatur. Qudā uero dicunt:& q̄ homerus poeta: Heroſolymam nuncupa uit.Hieron enim hebræa lingua munitio eſt. Fuit autem hæc extranea ab hebræis omne tempus:ab illo quo Ieſus princeps iſrahelitaꝝ contra chananæos pugnauit eiſq; deuictis:terras eoꝝ diuiſit Hæ breis:præter Hieroſolymam: unde non potuerunt Iſrahelite expellere Chananæos:uſq; dum eos da uid obſediſſet.annorum quingentorum quindecim. Faciam memoriam cuiuſdam nomine Ofnis uiri quidem inter Iebuſæos ualde locupletis:qui tamen in poſſeſſione Hieroſolymorum non fuerit interfectus a dauid:propter fauorem quem habuerat apud hebræos:& quoddam beneficium uel ſtu dium quod etiam circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur quæ tamen poſt paululum oportunis de clarabo. Accepit autem dauid extra eas quas habuit:alias uxores: & concub nas:& filios genuit nu mero nouem quos etiam nominauit: Amnam:Elluneban:Nathan:Salomonem:Iebar:Helieb:Fal na:Inna Fininhas:Helliſali: necnon & filiam Thamar:quoꝝ nouem quidem ex generoſis fœminis erāt nati:duo uero quos ultimos noīauimus:de cōcubinis: Porro Thamar cōſāguinea fuit Abſalō.

Quod ſecūdo pugnantes contra ſe Palæſtinos in Hieroſolymis uicit:& de arca dei de cariathiarī in Hieroſolymam deducta. CAPI. IIII.

COgnoſcentes itaq; palæſtini regem Dauid factum ab Hebræis uenerunt ſuper eum in hieroſolymam: & apprehendentes cōuallē quæ uocatur Gigantū:eſt ei locus nō pcul ab urbe:illic caſtra poſuerūt.Rex autē Iudeoꝝ:Quō nihil abique prophetia deiq; iuſſi one faciebat:uolens eius uoluntatem agnoſcere:& uelut aſtipulatorē eū Habere:præ cepit principi ſacerdotū:ut quid deo placeret:& qualis terminus:foret in hoc bello cō ſulto prædiceret. Quo p̄phetante uictoriā:contra Palæſtinos eduxit exercitū: & habita pugnæ con greſſione:ipſe poſt tergū irruens ſuper hoſtes:alios robore magnæ uirtutis occidit:alios effugauit. Nemo tamen credat modicum ueniſſe Palæſtinorum exercitum ſuper hebræos:eo q̄ hoſtes fue rint ſic facillime ſuperati:& aut nihil aut non forte di gnum aliquid memoria fecerint:ſed cuncti ſciat omnem Syriam:& uniuerſam phœnicem: & ſuper hæc alias multas:& pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatione communes.Cuius rei hoc maximum erit indicium:quia cum ſæpius iam

Palæſtini deuicti fuiſſent:& de ſuō exercitu multa milia perdidiſſent: ſine dubio cum maiori ueniebant uirtute ſuper Hæbreos. Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cum triplici manu ſuper dauid uenerunt:& in eo loco caſtra poſuerūt. Quo facto:rurſus Iſrahelitarum Rex conſuluit deum de prælii huius euentu:prophetauitq; ſacerdos:ut in ſilua quæ uocatur Planctus:retineret exercitum:erāt autem non procul ab hoſtibus:& nec primitus ſe moueret:nec inciperet dimicare:donec arbores uēto flante mouerentur. Cum uero ſilua concuſſa fuiſſet:& tēpus quod ei prædixerat deus aduenīſſet in nullo moratus:egreſſus eſt:quaſi iam ad præparatam certamque uictoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hoſtium ſuſtinere:ſed mox:ad primam congreſſionem in fugam conuerſos: paſſim perſequendo proſtrauit:quos etiam perſecutus eſt uſque ad ciuitatem Gazathenam:quæ eorum terminat regionem. Diripuit autem eorum caſtra:in quibus & multas diuitias comperit & deos eorum ſimul exterminauit. Hoc igitur bello huiuſmodi qualitate finito:placuit dauid habito concilio cum ſenioribus:& principibus:& Milienariis:ut ex omni prouincia:& ex omnibus tribubus cunctam iuuentutem ad ſe faceret euocari:deinde ſacerdotes atque leuitas:& euntes in Cariathiarim arcam dei exinde in Hieroſolymam deducerent:& culturam ei debitam exhiberent ſacrificiis & honoribus:quibus mos eſt placari diuinitatem:quod ſi regnante adhuc Saul egiſſent:nihil mali poterant ſuſtinere. Igitur omni populo congregato ſicuti tractauerant:uenit etiam Rex ad arcam. Quam portantes de domo Amminadab ſacerdotes:& imponentes ſuper uehiculum nouum: eam ducere fratres ſuos ac filios cum bobus permiſerunt. Rex autem præcedebat arcam:& cum eo populus uniuerſus:hymnum dicentes deo:& totius prouinciæ modulatione cantantes:cum uario ſono percuſſionum:& diuerſæ ſaltationis ingenio:necnon & pſalmis:& tubis ſimul & cymbalis: arcam deducentes in Hieroſolymam. Et cum uenīſſent ad quendam locum:qui uocatur area Chedon:accedens ad arcam oza:ira dei repente percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent arcam:extendens ille manum ſuam & uolēs eam retinere cum ſacerdos non eſſet:quō eam attingere præſumpſit:extinctus eſt. Et rex qdem:& populus uniuerſus:in morte eius affligebantur. Locus autē in quo defunctus eſt: Ozæ conciſio haſtenus appellatur. Metuēs aūt dauid & cogitans:ne forte hoc pateretur ipſe:ſi apud ſe ſuſciperet arcam in ciuitate quod Oza ptulerat: qui eo q̄ ſolummodo manū ad eam protenderat: ita uidebat extinctus:arcam qdem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitate:ſed præcipit: ut in agro uiri cuiuſdam:nomine Obidam genere Leuitæ reconderetur:quæ tribus mēſibus ibi manſit: domumq; Obidam nimis amplificauit:cui deus per eam bona multa conceſſit. Audiens aūt rex:quō hæc pueniſſent Obidā:& ex priori pauptate:& humilitate:opulētiæ magna ubertate polleret:ita ut zelū circa eum omnes inſpicientes haberēt:ſecurus quia nihil pateretur mali:arcam ad ſuam regalem urbē reportauit. Quam ſacerdotes qdem deferebant:ſep'ē uero chori quos rex conſtituerat præcedebāt. Ipſe aūt ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiam uxor eius Michol Saul filia primi regis:uidēs eū facientē talia derideret. Deferentes aūt arcam:poſuerunt in tabernaculo:quod ei dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atq; pacificas. & omnem populū ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulierib⁹ & uiris:& puulis diſtribueret colliridas panis:& aſſaturā:& liganum frixū & partem immolationis. Cūq; populis huiuſmodi epulas præbuiſſet:dimiſit eos:ipſe uero domum propriam uenit. Cui dum aſtitiſſet filia Saul Michol uxor eius:pro aliis quidem rebus orauit deum:ut ei bona præberet:quæ ipſe propitius conferre potuiſſet:culpauit uero illum: eo q̄ tantus rex ludendo ſaltationibus ante ſeruos & famulas fuiſſet turpiter renudatus. Cui dauid reſpondit:non ſe uereri facere:quæ deo placerent qui utiq; eum præpoſuiſſet & patri eius:& cæteris: & ludere ſæpius & ſaltare: & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attēdere. Hæc itaq; Michol ex dauid quidem filios minime procreauit:iuncta uero ei cui illam pater ſuus tradiderat dauid abrepta:quinq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex pene quotidie dei uoluntate ſua negotia promoueri:delinquere ſe putauit: ſi ipſe quidem habitaret in domibus cedrinis & excelſis: & optima conſtructione decoratis:arcā uero dei in tabernaculo deſpiceꝫ commorari. Ob quā rem uoluit tēplū edificare deo:ſicuti p̄dixerat Moyſes. De q̄bus rebus cū locutus fuiſſet Nathan p̄phetæ:ad faciēdū opus aggreſſus ē:tanq̄ deus ei in oībus coopator exiſteret. Et cū haberet iā p̄parata ad fabricam tēpli materiā:illa nocte deus Nathā p̄phetā uiſitauit in ſomnis p̄cipiēs:ut dauid diceret quia uoluntatem qdem eius & deſideriū approbaret:cū nullus primitus cogitaſſet ei tēplum edificare:& ipſi quidē habēti huiuſmodi uoluntatem non concedi conſtruere templum:eo q̄ multis præliis decertando eſſet hoſtiū ſanguine maculatus:poſt mortē uero eius longa ſenectute ſuſcipiēdam faciendū templum Salomoni eius filio qui ei foret ſucceſſurus in regno:cuiq; ſe ita proſpicere ſicut pater filio compromiſit. & regnum quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturum & traditurum:ipſum uero ſi delinqueret: languore terræ ſterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta Dauid:& lætus effectus:in eo q̄ ſuis nepotibus regnum ſeruaturum fore cognoſceret:& quia firmiſſime eius domus clarior foret:repēte uenit ad arcam & proſtratus in facie ſua:adorauit deū:& ex omnibus gratias egit: tam pro his:quæ ipſi iam præſtiterat: & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine ſublimarat & ad gloriæ culmē euexerat:quam pro regno eius nepotibus compromiſſo necnon & propter prouidentiam quam hæbreis:& eorum libertati contulerat. Hæc cum dixiſſet:& deū laudaſſet abſceſſit.

Pugna quã habuit Dauid cõtra Palæſtinos & Moabitas:& Adrazarũ regem:& Damaſcenos:atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & Thou regem. CAPI. V.

INtermiſſo ſiqdẽ pauco tpe:cogitauit ut bellũ Palæſtinis inferret:ne ullam pigritiã aut deſidiã generari ſuis rebus inſpiceret:& ſicut ei p̃dixerat deus ſubuerſis hoſtib⁹:in pace decetero relinq̃ret poſteris ſuis impiũ:& cõuocato rurſus exercitu denũciãs ut eẽt bel lo paratus:cũctis rite diſpoſitis:ſurgẽs de Hieroſolymis:uenit ad Palæſtinos. Quos dũ bello uiciſſet:& multã prouinciã tenuiſſet:adieciſſetq; terminis Hebræoꝝ:bellum conuertit ad Moabitas:& duas q̃dẽ ptes eoꝝ exercitus uictas dimicando cõſumpſit:reliquos aũt captiuos accipiẽs:& annua tributa eis imponẽs:rurſus cõtra Adrazaꝝ filiũ q̃dẽ Arai:regẽ uero Sophinæ cõuertit exercitũ:de cuius acie habita cõgreſſione circa Euſratẽ fluuiũ pedeſtriũ q̃dẽ pemit quaſi uiginti milia:equeſtriũ q̃q; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos incẽdit:centũ tantũmodo reſeruauit. Audiẽs aũt Damaſci Syriæ rex Adadus:q̃ Dauid expugnaſſet Adrazaꝝ tanq̃ amic⁹ ad eius ſolatia cũ maximo uenit exercitu:eũ ſicut ſpabat ab opp̃ſſiõe liberaturus:& congreſſus denuo apud Euſratẽ contra Dauid:bello deuictus ẽ. Ceciderũt. n. ferientibus eos Hæbreis de exercitu Adadi q̃ſi uiginti milia:reliq uero in fugam uerſi ſunt. Meminit aũt regis & Nicolaus in q̃nto hiſtoriaꝝ libro ſic dicens. Poſt hæc aũt tranſacto iam multo tpe:q̃dam prouincialiũ noĩe Adadus:ualde fortiſſim⁹ in Damaſco & alia Syria præter Phœnicem impauit:& habuit contra Dauid iudeæ regẽ. Cũq; multis præliis dimicaſſet:nouiſſime circa Euſratem uictus eſt:q̃ tunc optimus regum robore & fortitudĩ ne uidebatur. Ad hæc aũt etiam liberos eius dicit quia poſt illius mortẽ ſuſcipiebãt ab alterutris & regnum & nomen:his uerbis. Siquidem illo moriẽte:eius nepotes uſq; ad decimam generationem regnauerunt:ſingulis q̃buſq; a patre mox in ipſo principio nomen accipiẽtibus:ſicut in ægypto Ptoleniæi quorum tertius ualde potens:& reparare uolẽs aui p̃ditionem:bello illato iudæis:uaſtauit p̃uinciam:quæ modo Samaria nuncupat̃. Non eſt aũt hiſtoriographus ueritate priuatus. Is eſt utiq; Adadans:qui pugnauit in Samaria:regnãte Achab:apud Hæbreos:de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcum:omnẽ reliquã ſyriæ regionẽ ſuæ ditiõi ſubiecit:& munitiones in p̃uincia uniuerſa conſtituens:tributaq; eos inferre decernens:reuerſus eſt:auream q̃ pharetram & arma diuerſa q̃ cuſtodes corpis Adadi gerebãt:deo dicauit in Hieroſolymis:q̃ poſtea Aegyptioꝝ rex Seſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ Roboã cœpit:& multas alias ex Hieroſolymis ſecũ diuitias ad p̃pria deportabat. Hæc itaq; dũ in loco p̃prio uenerimus:ſingula quæq; narrabimus. Rex igit̃ Hæbreoꝝ deo ſibimet coopante:& oĩa bella ſubdente:ẽt contra alias Adraxari regis ciuitates caſtrametatus eſt. i. Bacham & Machoneas q̃s capiẽs magna uirtute uaſtauit. Inuentum ergo in eis eſt auꝝ multum:necnõ & argentũ:inſup & æs:q̃d auro meli⁹ eẽ dicebant ex quo etiã Salomon illud magnũ uas q̃d mare uocabatur effecit:optimos cantharos:cũ deo tẽplũ edificaſſet. Cũq; rex Emathenus audiſſet Adrazar & eius exercitum fuiſſe uaſtatũ:metuẽs ne Dauid ſup eũ quoq; ueniret:amicitiis & fide eũ uoluit obligare:miſitq; ad eũ Adarã filiũ ſuũ:egitq; gratias q̃ inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus:utq; ſocietatẽ cũ eo & amicitias faceret exorauit. C uietiam magna munera direxit:ideſt uaſa antiqua operatione facta aurea & argentea ſimul & ærea. Dauid autem facto fœdere cũ Thou rege Emathẽo:eiuſq; dona ſuſcipiens: filium ipſius cũ honore cõpetenti utriuſq; dimiſit:ea uero quæ ab illo fuerãt deſtinata:& auꝝ aliud & argẽtum q̃d de ciuitatibus diuerſis & gẽtibus habuerat ſubiugatis:ſecum portãs dicauit deo. Non aũt ipſi ſolũmodo dimicãti:q̃ exercitum producenti uictoriam contulit deus:ſed ẽt miſiſſet Abeſſa fratrẽ Ioab cũ magna manu in Idumæã:p illũ quoq; uictoriã ei cõceſſit:Idumæoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros Abyſai. dimicãdo pemit. Tunc. n. oẽm Idumæam rex in ſua ditione p̃cipiens tributa p̃ terra & p̃ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aũt & naturaliter iuſtus:& iudicioꝝ cõtẽplatione ueriſſimus. Principẽ uero totius exercitus habuit Ioab:ad conſcriptiones autem geſtoꝝ Ioſaphat filium Agilud. Inſtituit aũt de domo Phinees principem ſacerdotũ Abiathar:qui eius amicus erat:ſcribam uero fecit Sataiã Banaiæ autẽ filio Ioiadæ cuſtodiendorum corporum præbuit principatũ. Seniores autem filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autem eſt etiam fœderis:& iuriſiurandi quod habuerat cum Ionatha filio Saul:& amicitiaꝝ atq; ſtudii illius oblitus nõ eſt. Nam ĩter alia bona memor etiam erat eorum:qui ei præterito tempore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri:ſi aliquis de Saul genere ſupereſſet:cui retributionis debitum pro Ionathæ amicitiis repenſaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo Saul qui potuiſſet ſcire ſiquis adhuc genere ſupereſſet:ĩterrogauit eũ:ſi aliquem noſſet uiuere de cognatione Ionathæ:ut pro beneficiis illius ei ſua munera repenſaret. Q̃ui reſpondit relictum eius eſſe filium:nomine Memphibos:ueſtigiis claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe: a nutrice ſua raptus: & ea fugiente lapſus eius ex humeris: greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet:ubi uel apud quem nutriretur: miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar: apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit Memphibos ad regem: & proſtratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iuſſit eum habere fiduciam: & ſperare meliora: deditque ei domum paternam:& omnem ſubſtantiam:quam Saul auus eius habuerat: fecitq; eum conuiuium ſuum:præcipiens:ut nullo die ab eius menſa recederet. Cunque puer adoraſſet: & re-

tulisset gratias pro uerbis pariter & pro donis: uocauit Dauid Siba: dicens: paternam se domũ & om nẽ Saul substantiam Iona thæ filio condonasse. Illi uero præcepit: ut operaretur terram: & collectos redditus uniuersos in Hierosolymã deportaret: atq; quotidie ad mẽsam regis deduceret puer: pmq; Sibam & filios eius numero quindecim: & famulos numero uiginti Mẽphibos filio Ionathæ dona uit. Hæc itaq; constituẽte rege: Siba famulus adorans: & cuncta se promittẽs factũrũ esse discessit. Io nathæ ergo filius in Hierosolyma habitauit: habẽs cum rege conuiuiũ: cui oẽs diligẽtia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit uero & filium quẽ appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerãt de genere Saul & Ionathæ hunc honorẽ apud Dauid habuisse noscũtur.

Quõ cõtra Ammonitas: & Mesopotamenos pugnauerit ac pualuerit. CAP. VI.

ILlo itaq; tẽpore Naas amico Dauid Ammonitarũ rege defũcto: eiq; filio ĩ regno succedẽte: misit Dauid ut eum cõsolaret: mortẽ patris leuiter ferre monẽs: atq; in amicitia quã cũ patre eius habuerat pmaneret. Qđ principes Ammonitarũ mala uolũtate: & nõ secũdũ Dauid cõsiliũ susceperũt: exacuerũtq; regẽ suũ: dicẽtes: exploratores misisse Dauid q eoꝝ puinciã & exercitũ clemẽtiæ occasione cognoscerẽt & cauẽda eorũ colloquia suaserũt: ne in cãute piculum alicuius calamitatis incurrerẽt. Hæc itaq; credẽs bene tractasse suos iudices Ammonitarũ rex legatos qui a Dauid missi fuerant: grauissimis affecit iniuriis. Radens enim medietatem barbæ eorum: & uestium eorum medietatem abscindens: relaturos operibus & non uerbis dira responsa dimisit. Rex autem Israhelitarum hæc cognoscens indignatus est: & iniuriam factam sibi nequaq; despiciens: contra Ammonitas parauit bellum: ut contumeliam quæ fuerat legatis suis imposita: regis piculum uindicaret. Porro necessarii regis Ammonitarum & principes uidentes quia fœdera disrupissent: & pœnas pro tali præsumptione luere deberent: semetipsos ad prælia præparabant. Tum uero mittentes ad Syrum Mesopotamiæ regẽ mille talenta: sociũ eũ sub hac mercede fieri popposcerunt. Habebat autem iste rex pedestrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouinciæ Maacha: & quartum nomine Abistob. Sed & isti habebant duodecim milia armatorum. dauid autem non expauit: neq; hoꝝ solatiũ: neq; Ammonitarũ exercitum: secur de deo qui iuste contra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus. Et cum dedisset Ioab principi militiæ floré totius exercitus misit eum contra illos ad prœliũ. Qui circa Metropholim Ammonitarũ Charan achan ueniens castra fixit. Igitur hostibus egredientibus: & aciẽ non simul: sed in duas partes disponentibus: quorũ auxiliatorũ quidem manus in campo curio cõstituta esse uidebatur: Ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus Hæbreos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit: & fortissimos quidem uiros eligens se opposuit Syro: & regibus qui cum eo erant: reliquam uero partẽ fratri suo Abysai tradidit: ut contra Ammonitarũ aciẽ dimicaret: dicens: ut si uideret Syros sibi & prœualere & fortiores esse: acie conuersa ferret ei solatia: si autẽ illũ Ammonitæ cõprimerẽt: ipse eum similiter adiuuaret. Cũq; inuitasset fratrẽ: atq; rogasset: ut magnanimiter & fiduciaiter ageret uniuersa: & grauẽ uerecũdiam metuẽs decertaret: illũ quidẽ cũ Ammonitis pugnaturũ dimisit: ipse autẽ Syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt: multos tamẽ eorũ peremit Ioab: oẽs autẽ cõuertit in fugam. Quod uidẽtes Ammonitæ: metuẽtesq; Abysai & eius exercitũ nõ restiterunt ac suos imitatiin ciuitatẽ repente fugerunt. Hostibus ergo ita deuictis Ioab ad regẽ cũ claro triumpho in Hierosolymam remeauit. Hæc ergo deuictio non pſuasit Ammonitis: ut a bello quiescerẽt: neq; dũ cognoscerẽt dauid uictoré a prœliis abstinuerunt: sed mittẽtes ad regem Syrorũ Adadezer trans eufratem: eum ad solatium conduxerunt: qui habebat quidem principem militiæ sobbacorum: pedestrium uero octogintamilia: & equitum mille. Cognoscẽs autẽ rex Hæbreorum rursus Ammonitas tantũ supra se exercitũ congregasse: non iam aduersus eos p duces suos pugnare decreuit: sed ipse cũ omni uirtute transiẽs Iordanẽ fluuiũ eis occurrit: & congressus ĩ pugna uicit egregie: & interfecit milia pedestriũ quadraginta: equitũ uero usq; septingẽtos. Prostrauit autẽ in acie principẽ militiæ Chadã noie Sobach: cum quo uulnere mortuus eẽ noscit. Mesopotamiæ uero dum pugna fuisset hoc modo terminata tradiderũt se dauid: & dona miserũt ei. Et ille quidẽ solus ẽ reuersus in Hierosolymam. Cum autẽ uer inchoasset: misit dauid principẽ militiæ Ioab: ut cũ Ammonitarum gente pugnaret. Ille uero proficiscẽs: omnem eorum depopulatus est regionem: & ipsos in metropoli Rabath clausos obsedit.

Quoniã Dauid concubuit cũ Bersabee uxore Uriæ: & ipsum Uriam fecit occidi gladio filiorum Amon: & de uerbo Nathan ad eum missi pro peccato qđ cõmiserat. CAP. VII.

COntigit igit ea tẽpestate dauid pessimũ uiciũ: cũ esset natura iustus: atq; religiosus & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enim dũ hora meridiana iã ad uesperã declinãtes supiora regalia solito more deãbularet: uidit mulierculã spẽ ualde pulcherrimã. & cũctis fœis pponẽdã in domo ppria aqua frigida se lauãte: noie bersaben. Cuius mulieris pulchritudie stupẽs: cõcupiscẽtiã retinere nõ potuit. Quã dũ uocari fecisset: cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiẽs: misit ad regẽ: & ut cogitaret ĩsinuauit: qten cõmissũ scel potuisset abscõdi ne secũdũ leges patrias moriret adultera. dauid ãt uiꝝ ei noie Uriã q erat Ioab armiger: de obsessio ne bellica fecit euocari. Quo ueniẽte: de exercitu ac de obsessione requirebat. Illo autẽ referente oia

ei proſpere prouenire:tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei:iuſſitq; ut pergens ad ſuam coniugē: in eius recumberet amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit:dormitauit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouiſſet rex:requiſiuit:cur poſt tantum tempus propriam non ne miſſet ad domum:nec ad uxorem:dum omnes de peregrinatione remeantes:hanc habebant uolū tatem. Cur reſpondit:non eſſe iuſtum ut dum comilitones eius:& dux in terra caſtrorum & in hoſti um regione dormitarent:ipſe cum uxore propria requieſceret:& epulus indulgeret. Et cum hæc il le dixiſſet:præcepit:ut illa die ibi maneret:altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatus ergo rurſus ad cœnam Vrias a rege:& ad ebrietatem uſq; perductus:inuitante eo ſtudio ſe rege fre quenter ad copulam:nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo deſiderio concitatus uxo ris. Quo facto:nimie rex contriſtatus:ſcripſit Ioab Vriam quaſi in eo deliquerit præcipiens punien dū. Significauit etiam ultionis modum:ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus dicēs:ut parte qua eſſet hoſtium grauis manus:& poſſet pugnando periculum ſuſtinere:ibi eum poneret:& commiſſo prælio iuberet cunctos ab eo recedere:ut ſolus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc ſcripſiſſet & ſuo ſignaculo muniſſet:epiſtolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem litteras ſuſcipiens:& uoluntatem regis agnoſcens:ad locum ubi hoſtes nouerat fortiter imminere Vriam conſtituit. De dit itaq; ei quoſdam militum optimorum: ſeq; dixit omnium uirtuti ſolatia præbiturum: ſi forte poſſent partem muri deiicere:& ad internam ciuitatis intrare. Quem petit:ut cum eſſet miles ualde fortiſſimus:& haberet gloriam apud regē & omnem exercitum:ad hoc non dedignaretur ad ho ſtium incurſionem accedere:ſed potius huiuſmodi res agere congauderet. Cunq; Vrias fiducialiter acceſſiſſet Ioab ſeorſum cum eo pugnaturis dixit:ut eum ſolum facta hoſtium incurſione deſereret. Hæbreis igitur ad ciuitatem accedentibus:Ammonitæ metuentes:ne illo loco ubi Vrias conſtitu tus erat uenientes inimici muros ciuitatis aſcenderent:eligentes fortiſſimos uiros:& repente portas aperientes magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum uidiſſent:omnes qui erant cum Vria ſicut eis prædixerat Ioab receſſere poſt tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere: aciemq; deſereret:ſuſtinuit hoſtem:& impetū eorum ſua uiuacitate ſuſcipiens:peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio uulneratus iteriit:cum quo etiā quidā alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis:nuncios Ioab miſit ad regem:præcipiens eis ut dicerent:q; ſtuduiſſent quidem capere ciuitatem:& cum acceſſiſſent ad murū:multis ibi cadentibus abſceſſiſſent:& ſiquidē iraſceretur:Vrie mortem piter indicarent. Hæc igitur audiente rege:& graviter ferente:& dicente eos incaute feciſſe:ut ad murum urbis accederent:cum magis deberēt p cuniculos aut alias machi natiōes cape ciuitatem:dum utiq; exemplum haberēt filii Gedeō Abimelech:qui dum turrim The bes expugnare uellet:uiolenter a ſene muliere petra percuſſus probaretur extinctus:& cum eſſet uir fortiſſimus:pp difficultatem rei turpiter ſit peremptus:qua memoria oportuiſſet eos, muros hoſtiū non adire:cum ſit optimum apud omnes:ut ea quæ geruntur in præliis ſeu bene ſeu male:memoria teneantur:quatenus alia quidem imitanda ſint alia fugienda. Cunq; heſitaſſet rex:& de caſu bellico cogitaret:Vriæ morte a nunciis indicata:repente ab indignatione ceſſauit. iuſſitq; ut reuertentes Io ab dicerent:humanum eſſe quod contigit & bella huiuſmodi ſemper habere naturam mutabilem: ut aliquando quidem inimici ſuperiores ſint:aliquando uero ſubiecti:decetero uero in obſidione p uidendum:ne denuo in aliqua parte delinquerent:ſed uallis & molitionibus diuerſis obſiderent:& præualentes ciuitatem quidē omnino ſubuerterent:& habitatores omnes piter trucidarēt. Núcius itaq; Ioab ea quæ fuerant a rege dicta portabat. Vxor autem Vriæ beteſaber mortem ſui uiri cogno ſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcēte uero triſtitia eius & lachrymis:mox eam accepit uxorē: & filius:maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non libenter ſpexit:ſed iratus cōtra Dauid:ap paruit i ſomnis prophetæ Nathā regē culpans in his quæ male cōmiſerat. Nathā ergo cū eēt uir ur banus & ſapiens:& cogitaret quia reges dum in irā incitantur:amplius eā:q; iuſtitiæ iura reſpiciunt: interminationes quidem dei tunc tacere decreuit:& alia uero uerba utilia loqui diſpoſuit:& dicēs ei huiuſmodi cām:quid de ea ſentiret:manifeſtum ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri in una ciui tate degebant quoꝝ unus idoneus erat:& multos greges iumentorum:bonumq; & ouium poſſide bat alter pauperculus:qui unam tātū agnam habebat quā cum ſuis filiis enutriebat:cum qua etiam cibis propriis ueſcebatur:& quā non aliter:quam filiam diligebat. Cūq; hoſpes ueniſſet ad diuitem: nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere:ut epulas amico p̄beret:ſed miſit ad agnam paupis:& eam ſublatā:peregrino conuiuiū miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehemēter cōmouit regē:maligniq; p̄ſi ciauit illum hoiem corā Nathan:qui talia ꝓpetraſſet:& q̄druplum dixit pro agna iuſte redituru:& ſup hoc morte mulctandum. Nathan aūt reſpondēs:ait:ipſum eē quē pati talia decreuiſſet:quia op malum ualde cōmiſſerit:reuelauit ei:& apte manifeſtauit iram dei:qui eū regē cunctorū fecerat Hæ breoꝝ:& oium i circuitu gētiū multaꝝ atq; magnaꝝ cōſtituerat dominū:& a manibus Saul antea liberauerat:dederatq; ei cōiuges:quibus iuſte fuerat & legaliter copulatus:ſed quia nunc eum ſpre uiſſet:& impie contēpſiſſet:eo q; & alienā uxorē tuliſſet:& uiꝝ eius necandum hoſtibus tradidiſſet: deo eum pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolētias ſuſtinere:ſeq; ipſū fore eius i ſidiis expellēdum:& dū eius peccatū occulte fuiſſet geſtū:illud cūctis uidētibus ageret:moriturūq;

piter & puerum:qui ex ea esset ꝓcreatus. In his ergo rege turbato:& ualde cõfuso:& cum lachrymis & tristicia impie se gessisse confessio:erat enim deicola:uir qui nil omnino in sua uita præter in casu uxoris Vriæ deliquerat:misertus est deus:& reconciliatus ei:seruaturum se eius uitam:regnumq; pollicitus est agenti penitentiam de his:quæ male gesta fuerãt. Cũq; Nathan regi prophetasset:domi reuersus est. Puerum uero qui de uxore Vriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuasit. Pro quo rex nimis afflictus:cum a cibo septem diebus abstinuisset:adhortantibus sæpe famulis nõ comedit:sed uestibus atris indutus:atq; prostratus in cilicio iacebat in pauimento:& deo pro salute pueri supplicabat:quia ualde eius matrem amabat. Septima ergo die puero moriente:non præsumebant hoc regi famuli nunciare:cogitantes:quia si cognosceret:& a cibo & ab alia sui diligentia potius abstineret:tanq̃ in luctu filii constitutus:quippe cum eo languente:talia per tristiciam pertulisset. Sentiens autem rex famulos perturbari:& ea pati quæ præcipue solent aliquid celare uolentibus proue nire:intelligens mortuum puerum:& uocans unum de famulis:ac ueritatem audiens. repente surrexit & lauit & sumens candidam uestem:uenit ad tabernaculum dei:iussitq; cibos apponi:Quo facto:multus stupor eius cognatos:& famulos appræhendit:quia cum nihil horum puero languente fecisset:eo mortuo:simul hæc omnia celebraret. Cũq; ab eo huius facti causam requireret:asserẽs eos nimis indoctos:ait:adhuc quidem uiuẽte puero dum spem salutis eius haberet hæc omnia faciebat: credens per hæc se placare diuinitatem:quo deficiente uita uana tristicia nihil prodesset. Quod cũ dixisset:regis sapientiam laudauerunt. Post hæc autem ingressus est ad mulierem Betensaber. Quæ concipiens:masculum filium procreauit:quem iubente Nathan propheta Salomon appellauit. Porro Ioab Ammonitas obsessione fortiter affligebat:aquam eis auferens:& rerum cæterarum ubertatem:multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebãt omnes:& licet illis esset fontis auxilium:ne tamen deficeret:non eo largius utebãtur. Quo facto scripsit hæc regi significans:& rogans eum ut ueniret ad ciuitatem quatenus eius nomini uictoriam designaret: Quod cum scripsisset Ioab:approbans rex eius uoluntatem:& deuotionis fidem:sumpto secũ exercitu:uenit:ut Rabath depopularetur urbem. Quam dum bellica lege cæpisset:milites eam uastare permisit:ipse uero tulit coronam regis Ammonitarũ:habentem pondus auri talẽtum & lapides pretiosos:& in medio sui Sardonicem:quã semp Dauid gestabat in capite. Multa siquidem alia & pretiosa spolia in ea comperit ac rapuit ciuitate:uiros autẽ eius tormẽtis affecit. Hoc itaq; modo etiam Ammonitarum urbes quas cœpit euertit.

Quoniã Ammon filius Dauid mixtus est sorori suæ Thamar:pro qua re Absolon frater eius interfecit eum:& de fuga Absolon:& reuocatione ipsius ad patrem. CAP. VIII.

REuertente igitur in Hierosolymã rege domus eius turpi uicio maculata est. Erat enim illi filia uirgo:noie Thamar:pulchritudine ualde præcipua:ita ut oẽs fœminas speciosas euinceret. Huic frater erat Absolõ:ex una genitrice ꝓcreat⁹. Hãc Ammõ filiorũ Dauid senior concupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter custodiã suo potiri desiderio prævaleret:crudeli pcussus uulnere carpebatur. Dũq; eius corpus interiori lãguore tabesceret:& iam dolorẽ macies pmutaret:innotuit Ionade cuidã cognato eius pariter & amico. Erat uir iste sapiẽs:& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Ammõ nõ naturale corpus habẽtem:accedens interrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari se hæc illũ amoris occasione pferre. Cũq; confessus fuisset ei Ammon passionẽ suã:& quia sororẽ suam consanguineã concupisset:consilium ei suum desiderium adipiscẽdi hoc mõ dedit:monẽs ut egritudinẽ simularet & ueniẽtẽ ad se patiẽ peteret:ut ei sororem exhiberet:ut cõpetẽs egrotãti ministerium destinaret:qd si fieret:priuaretur citius lãguore:Ammon ergo ponẽs semetipsum in lectulo secundum Ionadæ cõsilium simulabat infirmitatem:ut dũ ad eũ uisitandũ pater uenisset: popossisset sororem el dirigere. Quam dũ pater incunctãter iussisset adduci:ea ueniẽte præcepit:ut ei manu sua faceret panes frixos dicens suauiter se ex eius manibus cõmesturum. Illa uero uidente fratre conspersa farina faciẽs colliridas:easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̃ gustauit ex eis:sed iussit famulos ut omne a domo repellerent:ut q̃si facta quiete dormiret. Cũq; famuli quod iusserat impleuissent:iussit soror:ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella feciſſet apprahẽdens eã:ut cũ eo concuberet suadere tentauerat. Puella uero clamabat dicens. Noli uiolentiam facere nec impietante mihi frater inferre:noli leges transcendere:& te iniquissima cõfusione miscere:sed quiesce a retam iniusta:& ex sceleratissimo desiderio:ex quo obprobrium & turpitudo nostræ domui perpetua conferatur:adiciens:quia si de hac re loqueretur pater coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat:uolens ad præsens impetum eius petulantem declinare. At ille non acquieuit:sed nimietate amoris illius inflamatus:& robore eius passionis ualde perplexus uim intulit ei: Quem repẽte odium post stuprum sororis inuasit:& iniuria perpetrata:eam surgere & abire præcepit. Cũq; illa in hoc deteriorẽ proclamaret iniuriam sibi irrogatam nec usq; ad noctẽ eam manere pmitteret: repente eam discedere iussit in die:ut etiam testimonium suæ confusionis incurreret. Qua resistente. iussit famulo ut eam prorsus expelleret. Illa uero dolẽs iniuriã simul & uiolẽtiam:disrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur:habente manicas:& ad talos usq; prosusas:ne facile uiderentur:

& cinere aſperſo capite ibat per mediam ciuitatem:clamans & ingemiſcẽs uiolentiam ſibimet irrogatam. Quam dum inueniſſet frater Abſolon:requiſiuit qua cauſa proueniente hoc ageret. Et cum facta ſibi dixiſſet iniuriam:quieſcere & mediocriter ait ferre germanam:& iniuriã nõ putare:q; corrupta eẽt a fratre. Cui dum ſatisfactum fuiſſet clamare:& uiolentiam ſuam multis indicare ceſſauit: & multo tempore apud fratrem Abſolon uidua permanſit. Quod dum cognouiſſet Dauid doluit quidem ſed cum Ammon ſeniorem filium ſuum ualde diligeret eum noluit contriſtare. Quem Abſolon crudeliter abhorrebat:& latenter oportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecũdus iam annus corruptionis ſororis eius exceſſerat:& cum greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatẽ Balaſoriẽ aũt hæc in ſorte tribus Effraim:rogauit patrem ut cum fratribus ad eius cõuiuiũ cõueniret. Quo recuſante:ne illi grauis uideret exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis:iuſſit Abſolon famulis propriis ut cum uiderent ammon ebrietate diſſolutum:illo annuente interficerent eum:nullumq; meruerent. Quo facto fratres cũctos terror grauis & tumultus inuaſit: & de ſe quoq; ſinguli formidantes:aſcendenteſq; in equis reuertebant ad patrem. Quidã uero præcedens nũciauit patri quaſi cũctos fratres iterfeciſſet Abſolon. Tunc Dauid quaſi oẽs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre triſtitia quæ uſq; ad mortem fere uideretur amara nimis inuaſit & eo dolore neq; cãm requiſiuit:nec aliud quicq; poſt hoc tanti mali facinus cognoſcere uoluit:neq; ſuſtinuit: ſed repente ueſte diruptа:proſtratus in terra iacebat:lugens filios uniuerſos:& qui mortui nunciati fuerant & ſimul qui eos occiderat. Ionadab uero filius Semmaa fratris Dauid conſolabatur eũ:ut a triſticia tanta recederet:nec crederet filios alios ſinteremptos:quia nec cã talis extaret:ſed eſſet credibile:quia hoc feciſſet Abſolon in ſolum Ammon:propter Thamar ſuæ ſororis iniuriã. Inter hæc autẽ ſonus equorũ & tumultus quorũdã uenientiũ:attentos eos fecit. Erant autem filii regis:qui a conuiuio fugiebant. His lugientibus triſtis pater occurrit:& præter ſpem uidẽs quos ante paululum periſſe crediderat:eos amplexat⁹ eſt. Erat itaq; cũctis luctus & gemitus:illis quidem ſupra mortuũ fratrem regi uero ſup filium iteréptũ. Abſolon aũt fugit in Geſſur ad auũ maternum:uirum prouiciæ illius potẽtẽ eſt:apud quẽ triũ annoꝝ tpe commoratus eſt. Cũq; Dauid uolũtatẽ haberet:ut ad reuocãdũ Abſolon filium deſtinaret:non ad uindictam:quãdo erat ira iã lõgo tẽpore leuigata:ad hanc rem princeps milicie Ioab eũ potius incitauit. Præparauit enĩ quãdã mulierẽ iã ætate puectã: ut eum ſub ſchemate luctus interpellaret:& huiuſmodi uerba proferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerãt in cõtentionẽ cõuerſi:nulloq; præſente qui eos placare potuiſſet:ab altero alter percuſſus iteriit. Cognatis autẽ interfectorẽ petẽtibus:& uolentibus eum occidere:ſupplico ut mihi ſalutẽ præcipias filii cõdonari:nec reliquã ſpem meæ ſenectutis ſinas auferri:& prohibeas cunctos: qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illud poterunt ſequi niſi q timor regis ipetrauerit. Rege itaq; mulieris præcibus annuente:reſpondens denuo mulier regi: gratias inquit ago tuæ benignitati:qui meæ miſertus es ſenectutis:& pene ſine filiis deſolatã:filiũ habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio eſto propitius:eiq; remitte delictum. Quo enĩ creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc præbuiſſe beneficiũ:cum te uideam in cã ſimili cum tuo filio manere ſemp iratum. Factum náq; eſt ut cum filius unus contra uolũtatẽ patris mortu⁹ ſit ſponte hac cã apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc conſilium ſtudio Ioab imiſſum:& iterrogata muliercula dum cognouiſſet hoc ueꝝ eſſe rex uocans Ioab:ait impetraſſe ſtudii ſui uotum:eũq; Abſolon reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelẽ:ſed irã indignationemq; remittere. Ille uero cũ adoraſſet regẽ:& eius ſermonibus gratias retuliſſet: repente profectus eſt in Geſſur:& aſſumpto Abſolon:in Hieroſolymam remeauit. Præmiſit autem rex dum ueniꝝ filium cognouiſſet:& præcepit:ut ad domũ propriam remearet:non enim iuſtũ credidit:ut mox uenientẽ ſuſciperet:aut uideret. Ille uero patre iubẽte eius declinauit aſpectũ:cui tamẽ a familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq; pulchritudo licet in triſtitia poſiti: & diligentiam competentem regis filio non habenti nequaq; depoſita eſt:ſed erat ſpecioſus:& ſplendebat omni decore & corporis magna procerítate:ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta ceſaries:ut uix octo diebus tonderi potuiſſet:& erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum qui faciunt quinq; minas. Habitabat autem in Hieroſolymis annis duobus: habuitq; tres filios maſculos:& filiam unam nimis ſpecioſam:quã rex poſtea Roboã ſalomonis filius accepit uxorem:ex qua natus eſt puer nomine Abias. Inter hæc mittens Abſolon ad Ioab popoſcit ab eo:ut peſſe placaret patrem:& peteret quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab:mittens aliquos ſuorum confinem ſegetem eis incendit. Quod cum ille cognouiſſet:ad Abſolon uenit culpans eum:& cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit. Hoc conſiliũ comperi:ut te ad nos ducere potuiſſem negligentẽ uerba quæ ibi pro paterna reconciliatiõe mandabã. Quapropter præſentem te precor ut mitiges genitorem meum. Ego náq; peius a fuga eſſe iudicio huc me ueniſſe:patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceſſitatem eius cognoſcẽs & miſertus mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit:ut libẽter eum ſuſciperet. Quo uenientẽ:& in terram proſtrato:ac ſupplicante:ut peti ueniam ipetraret: porrexit dextram & alleuauit eum & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quo Dauid domesticis contra eum seditionē facientibus a filio sit expulsus. uero dum pugnaret contra suum patrem Absolon cum exercitu suo: deperiit. CAP. VIIII.

Absolon autem dum ei hoc fuisset a patre cōcessū in puo tpe multos equos: & multos sibi currus īstituit: & armigeros qnq̄ginta: & diebus singulis surgēs diluculo ad regalia ueniebat: & q causas habebāt: & minores inueniebāt i eis delectabiliter alloquebat q̄si nō habēte bonos cōsiliarios patre: sed iniustos i suis sententiis existentes: quorū iudicio grauarent. Pro qua re fauorē sibi omniū collocabat: audiciebat prer dicēs: qa si haberet hāc potestatē ipse: cūcta sub legū eqtate disponeret. Hæc itaq; eo agēte: populo sibi placato cū iā deuotionē cūctoꝝ se obtinuisse cōfideret post recōciliationē pris ānis q̄ttuor iā trāsactis supplicauit: ut ei pater in Hæbrō ire permitteret: quatenus ꝓmissa deo sacrificia celebraret: q̄ fugiēs deuouisset. Dauid ergo cōcedēte ꝓfectus ē: ad quē multus populus eo inuitante cōfluxit. Aderat aūt ei & cōsiliarius Dauid Achitofel: Giloneus: & ducēti uiri ex Hierosolymis: nesciētes qdē conamen huiusmodi: sed uelut ad sacrificiū euocati. Hoc itaq; consilio rex ab oībus ordinatus est. Quod dū fuisset Dauid nunciatū: & inopinabiliter hoc filiū fecisse cognouisset: metuens impietatē eius ac p̄sumptionem miratus: quia nec peccati uenia recordatus ē: sed sup illa scelera potiora iniquiora cōmiserit: primū quidē ut regnum a deo datum uellet auferre: secūdo ut patrē uita priuaret: deliberauit ut fugeret trās Iordanem: & uocatis amicis ac necessariis: & de filii supbia eis ꝓticipato cōsilio: cū ētaq; cōmittēs deo: decē cōcubias custodes regaliū dereliquēs discessit ex Hierosolymis: et alia multitudine cū eo fiducialiter egrediēte: simul & sexcentis armatis: qui Saul uiuente fuerant ei in fuga priori ꝓticipes. Abiathar aūt & Sadoch sacerdotibus: & oībus leuitis uolentibus simul egredi cū arca dei: suasit ut magis in ciuitate cōsisterent cum eum posset deus etiam arca non portata liberare: mādauitq; eis ut latenter gesta quæq; ei nūciarentur. Habuit aūt fideles ad omnia ministros: Achimaā filiū Sadoch: & Ionatham filiū Abiathar. Ethai aūt Ietheus cum eo profectus ē: licet. Dauid eū manere in ciuitate uoluisset. Cui dum aquiescere noluisset: ei puritatem potius suæ deuotiōis ostēdit. Ascēdēte aūt Dauid per montem oliueti pedib⁹ nudis: & cūctis cū eo flētibus: nūciatū est Achitofel esse cum Absolō. & eius parti fauere. Quod dum audisset: tristicia eius magis accreuit: deū rogabat: & eum suppliciter exorabat: ut abalienaret mentem Absolon a consiliis Achitofel. Formidabat enim ne contra se ei dando consilia ꝓualeret. Erat enim uir astutus: ad prospiciendā utilitatē nimis argutus. Cunq; in montis uerticem ꝓuenisset ciuitate respecta cum multis lachrymis q̄si amisso regno: domino supplicabat. Occurrit aūt uir q̄dam fidelis nomine Chusi: & ipse amicus. Quem cū uidisset Dauid scissa ueste: & aspso capite cinere flētē atq; lugentem: consolatus est eum: & a tristicia cessare poscebat. Et post hæc supplicabat ut iret ad Absolon: q̄si ei consentiēs & eius secreta considerare: consiliisq; resisteret Achitofel: qa si cū dauit ꝓgeret: tātū ꝓdesse non posset. Obediens ille Dauid eo derelicto uenit Hierosolymā: quo etiam non post multū uenit Absolō. Paululū itaq; exide ꝓcedēte dauid: Syba famulus Mēphibos qué curatorē īstituerat possessionū quas donauerat filio Ionathæ: occurrit cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessariis: ex quibus ipse & qui cū eo erant refici debuissent. Requirente uero dauid: ubi relinqueret Mēphiboseth: ait. in Hierosolymis expectantem ordinari regem se in præsenti seditione: pp memoriā beneficioꝝ Saul. In his aūt indignatus Dauid: oīa quæcūq; concesserat Mēphibos: Sybæ donauit: multo iustus esse credēs: ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et Syba quidē hoc facto gauisus est. Igitur ueniente. dauid in locū choran: progressus est quidā de cognatione Saul: nomie Semei: filius gere: & lapidabat eum: ac pessimus sermonibus accusabat. Circūstantib⁹ aūt amicis: adhuc amplius blasphemabat: & sanguinariū eū: multo rūq; malorū dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet: deo gratias referēdo qui eum priuasset regno: & per propriū filium ꝑ eo q̄ peccasset in dominum suum rite pœnas exigeret. Omnibus aūt supra modum per motam iracūdiā prouocatis & præcipue Abysai uolētem interficere Semei: dauid ab ira retinuit dicens: ne malis præsentibus opus nouæ occasionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est: sed ad deum intentio: propter quem iste super nos ita uidetur inuictus. Nec est admirandum: ab isto me talia sustinere: quando etiam filii uideor expertus impietatem. Sed forsan aderit nobis misericordia dei: & prævalebimus inimicis: quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autem per aliam montis ptē currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cūq; dauid uenisset ad Iordanem: reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cum uenisset Absolon & Achitofel consiliarius in Hierosolymā cum omni populo: uenit ad eum amicus dauid Chusi: & cum adorasset Absolon: optabat regnū eius in sæculo & omni tempore permanere. Illo uero ei dicente: cur cum præcipuus patris eius eēt amicus eiq; fidelis ad omnia uiderentur non cum eo tunc esset: sed illo derelicto transisset: ad eum temperate se facere dixit: sequi deum: & totius populi iudicium. His inquit domine tecum manentibus: recte & ego te sequor. Regnum enim tibi adeo collatū est: quapropter eandem fidē atq; deuotionem tibi præbebo quam patri. Non enim pro rebus ꝑsentibus indignari fas est: quando non extraneam ad domū mutatū est regnū: sed in ea pmānsit filio succedēte patri. Hæc dicēs: satisfecit cū pn⁹ utiq; uideret eē suspect⁹. Et uocato Achitofel: qd oporteret agi tractabat. Qui suasit ei ad cōcubias sui pris acce-

dere:ex hoc enim popolum ſciturum:creditumq; dicebat:quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio ſupereſſet:ex hoc cum multa fiducia aduerſus eum omnis multitudo pugnaret:hactenus apertas inimicitias eos habere:metuere credentes:poſſe patrem cum filio quocũq; tempore concordare.Hoc ergo conſilio flexus:iuſſit famulis ut tentoria in ſolario regio figerent:& uidente populo ac cedens:ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt.Hæc autem geſta ſunt:ſecundum Nathã prophetiam: quam Dauid olim de filii inuaſione ſignauerat.Cum uero feciſſet Abſolõ quæ monuerat Achitofel rurſus ſecũdum conſilium de patre contra patrem eum proferre poſcebat.Cũq; ille decem milia electos ſibi dari peteret:ut & patrem eius interimeret:& eos qui cum eo pergeret incolumes reuocaret: ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur:dum hæc ſententia placuiſſet:uocauit etiam Chuſi amicum ſui patris antiquum:ſic enim ille eum uocabat.Cui dum ſententiam Achitofel indicaſſet:quid etiam ei uideretur de eadem cauſa requirebat.Ille uero cognoſcens:quia ſi fierent quæ ſuadebat Achitofel.Dauid in mortis periculum perueniſſet:contrariam ſententiam nitebatur afferre.Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo ſunt fortitudinem:quia multis preliis dimicauit:& ſemper ſuperatis hoſtibus eſt reuerſus.Nunc equidem credo illum in exercitu conſtitutum:eſt enim ſicut noſtri bellicoſus:& idoneus omnia prouidere:& dolos ſuperuenientium hoſtium declinare certiſſimus:circa ueſperam autem relinquere ſuos:aut in aliqua aula ſe celare:aut circa petras inſidias facere dumq; contigerit:ut noſtri congrediantur ad prælium:illiusquidem uiri ad modicum ſe ſubducunt & dum ſecuri fuerint de regis auxilio:reſiſtunt. Et inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens:ſuis quidem fortitudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili ſuperuentu proſternet.Fac igitur operationem mei conſilii:& cognoſcens eius utilitatem:Achitofel refutata ſententia.mittens in omnem prouinciam hæbreorum: præcipe contra patrem tuum ut cũctus congregetur exercitus:& ſumens ipſe prelii militiam uniuerſam:eſto dux eorum:ut nulli ali committas hoc bellum. Facillime enim te credo fore uicturum:ſi eum cum paucis compræhenderis:cum tu multa milia pugnantium habeas:deuotionem ſuam tibi prebere uolentium.At ſi pater tuus fuerit obſeſſione circũdatus:machinationibus:aut trochlearum effuſionibus ciuitatem illam facillime capiemus.Hæc cum dixiſſet probabilior apparuit quam Achitofel.Nã ultra eius cõſiliũ Abſolon potius huius elegit.Deus enim erat:qui in eius mente conſiliũ Chuſi meli⁹ faciebat.Quo facto feſtinabat Chuſi ad ſacerdotes Sadoch & Abiathar cõſiliũ Achitofel:necnon & ſuum pandẽs:& quia placuiſſent q̃ ipſe mouerat ĩdicauit:& exhortatus ẽ repente:ut mittentes hæc renunciarẽt.Dauid:& q̃ ab aduerſariis tractata uidebãtur aperirẽt:addiciẽs:ut ſtuderet uelociter tranſire Iordanẽ:ne eũ ſuus filius ꝓſequi feſtinaret:& anteq̃ illi ſe monuiſſent:poſſet a filio compræhendi.Sacerdotes autem oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbem celatos habebant.Quibus mandãtes ꝑ fidelẽ ancillam quæ tractabat Abſolon:præceperũt ut Dauid cũ feſtinationẽ hæc ſignificarẽt.Illi uero nulla dilatione tardãtes:ſed mandata ſeruantes patrũ:pii fideliſq; miniſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiam cito iudicantes implẽdã:feſtinabãt ad Dauid. Cũq; duobus ſtadiis a ciuitate proceſſiſſent:uidentes eos quidã equites:indicauerũt Abſolon.Ille continuo ut comprehenderẽtur miſit.Quod cognoſcẽtes filii ſacerdotũ:ab itinere declinantes in uicũ quẽdã non longe ab Hieroſolymis:cui nomẽ erat Bochom inueniẽteſq; quãdã mulierculã rogauerũt ut eos celaret:& munitionẽ metuentibus exhiberet.Illa uero iuuenes illos in puteũ repente depoſuit:& expãſis deſuper pellibus os eius aperuit.Cũq; perſequẽtes eos ueniſſent:& de eis mulierem requiſiſſent:illa uidiſſe quidem ſe non negauit:dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potum:& continuo diſceſſiſſe:tamen ſi cum uelocitate ſequerentur:facile eos compræhendi poſſe dicebat. Cum ergo diu ſecuti non compræhendiſſent eos reuerſi ſunt.Mulier autem uidens eos remeantes:& nullũ iam periculum iuuenibus compræhenſionis imminere conſpiciens:abſtractos e lacu dimiſit ad ꝓprium itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes:uenerunt ad Dauid & cuncta ei quæ tractabat Abſolon ſubtiliter indicauerunt.Tunc ille licet iam nox eſſet:præcepit tamen ſuos Iordanẽ trãſire cum feſtinatione.Achitofel autem uidens ſuam ſententiam fuiſſe reprobatam aſcendens iumentũ ſuum uenit ad regionem Gilon:conuocatiſq; omnibus ſuis:conſilium quod dederat Abſolon eis expoſuit:& qa eo ꝙ auditus ipſe non fuerat:non eius tardaret interitus indicauit.Dicebat enim Dauid poſt uictoriã in regnum continuo rediturũ:& melius ſibi fore ut libere & magnanime abrũperet uitam:quam ſe Dauid reſeruare ad pœnam :contra quem Abſolon talia cõſilia præbuiſſet.Et hæc cum dixiſſet:accedens in locum domus ſuæ ſecretiorem:laqueo ſe ſuſpendit.Igitur Achitofel iudicio ſuo huiuſmodi morte dãnatum deponentes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderũt.Dauid autem ſicut prædiximus trãſiens Iordanem:uenit in caſtra optima:& munitiſſimam ciuitatẽ:ſuſceperũtq; eum libentiſſime cunctæ priores prouinciæ:& fugã illius temporis reuertentes:& honorem ei felicitatis priſtinæ conferentes.Erant autem Bergileus:Galaditis:& Sypha potentiſſimus:& Amandias & Machir terræ Galaditis primus. Hi nanq; rerum omnium copiam,Dauid & q̃ cum eo erant opulentiſſime præbuerunt ita:ut neq; lecti ſtrati deeſſent:nec panes aut uinum:ſed etiam ubertatem pecudum miniſtrarent:quatenus & quietem laborantibus:& ciborum utilium copiam eis ad ſacietatem exhiberent.Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Quo poſt mortẽ Abſolon dauid reuerſus eſt ad regnum:& ad ſedem regni Hieroſolymam: & de ſeditione quam mouit contra eum Seba filius Bochri. CAPI. X.

ABſolon itaq; congregato magno hæbreorum exercitu ſuper patre:& tranſiens fluuiũ Iordanẽ non longe a caſtris uenit in Galaditidẽ regionẽ:conſtituitq; principẽ totius exercitus Amaſam in loco Ioab conſobrini ſui:erat eni de patre Getheo:& matre Abigea ꝓgenitus:Abigea uero & Saruia mater Ioab Dauid ſorores fuere. Dauid uero eo q cũ eo erãt cũ recenſuiſſet:& iueniſſet uſq; ad q̃tuor milia armatoꝝ:noluit expectare quãdo ſuper eũ Abſolon ueniret:ſed cõſtituit ſuper ſuos millenarios & cẽtenarios: diuiſo exercitu tripartite: & aliã qdem partẽ Ioab pricipi militiæ dedit:aliã uero fratri eius Abyſai:tertiam cõmiſit Ethei qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cunq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire: amici non permiſerunt:conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebant enim quia ſi cum illo deuincerent oẽm ſpem utilitatis amitterent:ſi uero una parte uicta ad eũ reliqua remearent:poſſent denuo plũ reparare:quando etiã hoſtes habitrarent aliũ exercitũ manere cum rege:Hoc cõſilium libenter accipiẽs Dauid:ipſe qdem in caſtris manere decreuit:& duces & amicos ad præliũ deſtinãs: rogabat ut fortitudinẽ ſui & fidẽ & memoriã exhiberent:utq; puero Abſolon uictores parcerent: ne illo moriẽte: aliqd in ſe mali cõmitterent:optãſq; cũctis uictoriã:dimiſit exercitũ. Ioab itaq; aciẽ cõſtituit contra hoſtes in cãpo:habens poſt tergũ ſiluã. Eduxit aũt e diuerſo Abſolon & ſuũ exercitũ:& facta cõgreſſione belli opa præcipua manuũ:& maxime ꝑſumptiõis ex utraq; pte gerebant:alii quidẽ ut regnũ Dauid reciperet:elaborabãt:& omni magnanimitate deſudabãt:alii uero ne & eo priuaret Abſolõ regno:& daret patri ꝑ ſua ꝑſumptiõe ſuppliciũ in nullo ſegnes erãt aut facere aut pati quodcũq; belli caſus afferret:iſup metuebant etiã:ne ab Ioab:& eius paucis militibus tanta multitudo ſubiungaretur: Inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatiõe bellorũ: fugiẽteſq; p ſiluas & colles ꝓſecuti ſunt:& alios qdẽ cœperũt:alios aũt interfecerũt: ita ut plurimi caderẽt fugientes q̃ in acie repugnantes. Et illa qdem die quaſi uiginti milia uiroꝝ ceciderunt. Exercitus aũt Dauid acceſſit ad Abſolon: erat eni cũctis proceritate & pulchritudine manifeſtus. Qui metuẽs ne eum cõ præhẽderẽt hoſtes aſcẽdẽs in nula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret:& ipſe i toto leuis exiſteret arbori maxie & ramis extẽſe eius reflexa ceſarie inopinabiliter eſt appenſus:& iumentũ qdem uelocitate ſua quaſi dñm adhue portaret abſceſſit:ille uero ramis comarum alligatione retinebat aſtrictus: Quẽ cũ uidiſſet quid a militũ dauid Ioab indicauit. Quo dicẽte: quinquaginta ſiclos ſe ei dediſſe ſi pemiſſet Abſolon:nec ſi mille ſiclos ei ꝓmitteret:occidere ille ſe filium domini ſui dixit:dum oĩbus audiẽtibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtẽdi ſibi ꝓcipiẽs: ubi eũ uidiſſet appẽſum:& locũ ueniẽs:in corde eũ iaculãs iteremit. Armigeri uero Ioab circunſtantes arborem cadauer eius depoſuerunt:eũq; in foueã ualde ꝓfundã ꝓicientes:aceruũ ſuper eũ lapidum poſuerũt: ita ut figura ſepulchri fieret:& ingentem tumulũ locus ille ſeruaret. Ioab aũt ſigno dato:a ꝓſecutione reuocauit exercitũ:ꝓcens cõtribulibus ſuis. Igit abſolon cõſtituerat ſibi ſtatuã marmoreã in ualle regia:q̃ duobus ſtadiis ab Hieroſolymis aberat:q̃ appellauit ſuã manũ dicẽs:qa etiam filiis eius monẽtibus:nomen eius in ſtatuta ꝑmaneret. Erant enim ei maſculi filii qdẽ tres:fœmina uero una Thamar. Quæ cõiũcta Salomonis filio Roboã:pepit filiũ Abia:q patri ſucceſſit in regnũ. Et de his qdẽ poſtea declarabimus. Igitur poſt mortẽ Abſolon:populus qdẽ ad propria loca diſperſus eſt Achimas aũt Sadoch ſacerdotis filius:rogabat Ioab. ut ꝓueniens ipſe dauid uictoriam nunciaret:& quia dei ſolatiũ & prouidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc Ioab:dicẽs: quia cum ſemper boni nuncii homo fuiſſet:modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo Chuſi:ei opus hoc iniunxit: ut quod ipſe uidiſſet regi etiam nunciaret. Cũq; iterum Achimaas rogaret: ut eum nunciare ꝑmitteret dicens:quia rex circa ſolam uictoriam attentus:nequaq̃ de Abſolon cauſaretur:conceſſit ei ut pergeret ad dauid:tenenſq; compendioſam uiam quã ipſe ſolus nouerat:præuenit Chuſi. Cunq; ſederet dauid inter portas:expectans quando ei aliquis geſta bellica nunciaret: quidam exploratorum uidens Achimaam currentem:& qs eſſet nõ agnoſcẽs:ait ad dauid: uidere ſe aliquẽ uenientẽ. Qui cũ dixiſſet bonũ fore nunciũ:poſt paululũ aliũ quendam ſequi pronunciauit. Cunq; & ipſum bonũ nunciũ aſſereret:uidens explorator præcurrere:iãq; uicinũ eſſe Achimaam Sadoch filiũ ſacerdotis ĩdicauit. Qui gauiſus eũ bonoꝝ nunciũ eſſe dixit:& aliqd optabile de prælio portaturꝝ. Cũq; hæc dicerent a rege:ueniens Achimaas adorauit:& interrogatus de pugna:regi uictoriã nunciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet:ait quia mox ut uidiſſet hoſtes fugatos: rogatus ipſe ad eũ pergere feſtinaſſet & audiſſe ſe magnas uoces ꝓſequentiũ Abſolon: & nihil amplius potuiſſe cognoſcere:eo q cogeret nimis miſſus a Ioab uictoriam nunciare. Veniẽti aũt Chuſi:& adoráte regem & uictoriã nunciãte:de filio eum dauid cõtinuo reqſiuit. Tũc Chuſi hæc inqt ꝓueniãt uiis inimicis:q̃ recepit Abſolon. Quod uerbũ uictoriæ gaudiũ nec apud ipm manere:nec habẽ exercitũ ꝑmiſit. Aſcendẽs enim dauid in locum ciuitatis excellẽtiſſimum:flebat filium:tundẽs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerãs:& omni ſe afflictiõe caſtigãs clamabat dicens. Vtinã mihi & non tibi o fili aduenifiet iteritus. Nam cum eum diligeret per naturã huiuſmodi mortis eius euentui potius cõdolebat. Exercitus aũt & Ioab audientes:quia rex: filiũ ita lugeret reuerſi ſunt non triũphali

ſchemate q̄rentes ingredi ciuitatē:& dolētes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt. Cunq; rex capite uelato reſideret:& filii interitū igemiſceret:introiuit ad eū Ioab:& conſolatus eſt eum dicens. O domine rex apte demonſtras ex his quæ agis:quia diligētes te & p te picula ſuſtinētes:nec non & te tuāq; generationē,prſus abhorres:& diligis inimicos:& illos concupiſcis potius q iuſte pœnas ſoluentes obierūt. Nā ſi Abſolon uiciſſet:& iperium firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtrū cadauer remaneret:ſed oēs a reipſo & a tuis filiis icipiētes fuiſſemus ſine dubitatiōe,pſtrati:nullo noſtrorum hoſtiū flente:ſed cunctis potius congaudentibus:inſup etiā punientibus eos:ſiqs forte noſtroꝝ miſerati fuiſſent. Tu uero hæc agere ſup maxīo non cōfunderis inimico.qui cū tuus filius eēt:nequaq; in te impia committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniuſta triſtitia,pcede:& militibus oſtende metipſum:eiſq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nāq; optime noui:quia ſi in hoc actu permanſeris:hodie a te populus uniuerſus abſcedet:& alteri regnum tradet:& tunc amariſſimum ac neq; habebis. Hæc dicens Ioab:regem a triſtitia reuocauit:& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Tráſformatus enim a fletu Dauid:& oportune compoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas:ita ut audiens populus uniuerſus concurreret:omneſq; eum libentiſſime ſalutarēt. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

De expiatiōe ſceleris:qd cōmiſit Saul in Gabaonitas:cuius cā facta eſt fames in prouincia:& de ꝑliis aduerſus Palæſtinos fœliciter geſtis:ſeu de ſortibus Dauid. CAP. XI.

POrro qui cū Abſolon fuerant:& de prælio fugerant:reuertentes ad ſemetipſos:ſingu li mittebāt p ciuitates cunctas:Dauid beneficia cōmemorantes:& libertatem quam eis reſiſtēdo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes:culpanteſq; ſemetipſos quia eum expu liſſent a regno:& alium ordinaſſent:quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat conſtitutus:rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret: & recepit regno ſuā eis,puidentiā nō negaret. Hæc itaq; dauid crebro nunciabant. Sed etiā ille nihilominus miſit ad Sadoch & Abiathar ſacerdotes:ut principibus loquerētur tribus Iudæ:quia turpe fueri:ut alie tribus ante illam Dauid conſtituerent regem:cum illi & cognati eſſent & ſanguinis compartici patione guaderent. Hæc eadem & ad Amaſam principem militiæ eius præcepit edicere:quia cum filius ſororis ſuæ eſſet:non ſuaderet populo ut dauid reſtitueret iperiū:pro qua re nō ſolū regi reconciliari poſſet:ſed totius militiæ pricipatū ſicut Abſolon ei ꝑbuerat obtinere. Et ſacerdotes quidem ad principes tribus Iuda locuti ſunt. & Amaſam deflexerunt:p miſſiones regias edicentes:ut in eius ꝑcibus cōſiſteret. Hoc itaq; facto:tribus Iuda miſit ad regē legatos: rogantes ut ad propriū remearet iperiū. Hoc aūt & oēs Iſrahelitæ fecerūt adhortāte eos Amaſa. Igitur accedētibus legatis:ad eū ut ueniret in Hieroſolymā:oēs ꝑuenit tribus Iuda ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris quos de tribu Beniamin ducebat:& Syba libertus Saul: & filii eius quindecim & uiginti ſerui. Iſti nanq; cum tribu Iuda pontem fluminis effeceruntut facile rex eum tranſiret cū ſuo exercitu. Cunq; ueniſſet ad Iordanem:Iuda eū libētiſſime ſalutauit. Qui dū pōt eſt aſcēderet,p ſtratus eſt añ eū Semei:& detinēs pedes eius:ueniā poſtulabat in his q̄ peccauerat:rogans: ut nō circa eū eſſet acerbus:nec ptāte recepta:eū iuberet dari ſupplicio:ſed potius conſideraret: quia geſta pnia in his q̄ prius deliqſſet:primus ei occurrere feſtinaſſet. Cūq; in his ſupplicaret atq; depoſceret:Abyſai frater Ioab ait. Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaq; blaſphemare metuiſti. Tunc dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas Saruiæ fili has cōmouere denuo nobis ſuperiores turbas:& ſeditiones inſtantes. An ignorās quia initium mei regni eſt hodie. Quapropter omnibus Impie in me agētibus:iuro dimitti eius ſupplicia: & nulli ſua delicta ſeruari. Tu inquito Semei ſecurus eſto:& nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans: cum cæteris præcedebat. Inter hæc autem occurrit & Méphiboſeth de cognatione Saul ſordida ueſte circumamictus:comāq; gerens proſuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat præ triſtitia:nec ueſtem depoſuerat ſuam:ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere: donec regiā uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accuſauerat Syba ſeruus apud Dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet:eiq; proſtratus eſſet:cœpit interrogare Dauid:cur non fuiſſet egreſſus: & eius fugæ particeps:ille a Syba fuiſſet dicebat ſe contemptum:cui dum iuſſiſſet:ut ei itineris neceſſaria præpararet curare neglexerit:ſed uelut cuiuſdam ſeruulum contēpſiſſet:qui ſi greſſus habuiſſet incolumes:non ab eo aliquo modo receſſiſſet: cum poſſet etiam pedibus uti fuga: adiiciebat pariter non ſolum in his inquit domine nocuit mihi: ſed etiam apud tuam circa me pietatem derogare:& mentiri maligna uoluntate præſumpſit. Sed noui:quia nihil horū tuam mens recepit: cum ſit iuſta & ueritatem diligat quā uult ubiq; ſemper prævalere diuinitas. Nam cum a meo auō paſſus fuiſſes magna pericula:& omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire:tu humilis & benignius exiſtēs & quod præcipuum eſt illorum malorꝝ obliuionem agens: quando poteſtate ſumpta priora undi care poteras:amicum me tuum eſſe iudicaſti:& in mēſa quotidie regia poſuiſti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixiſſet ille:neq; Memphibos rex uoluit caſtigare:nec Sybā tanq̄ fallacem abiicere:ſed cum omnia iam donaſſet Sybæ:cum Memphibos occurriſſet:& ueniam Méphibos dedit:& medietatē ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui Memphibos cuncta

inquit Syba habeat o rex:mihi uero ipium te recepiſſe ſufficiat. Beregel autem Galaditen:uirũ principuum atq; bonum:& qui multa in caſtris ei præbuerat:& regẽ uſq; ad Iordanem deduxerat:rogabat Dauid ut cum eo ueniret ad Hieroſolymam:promittens eius ſenectutem omnino decorandam & eius tanq̃ patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuorum cum eo ſe poſſe degere refutabat:dicens ſenectutem ſibi ſic imminere:ut etiam in rebus ſuauibus delectari nõ poſſit:cum utiq; octoginta eſſet annorum:& de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat:ut ſi ei præſtare nellet concederet eum ad propria remeare: quando temporis longæuitate:nec conuiuiorum epulas diſcerneret:& auditus iam obduratos haberet:nec ſonum calamorum: aut modulationum aut talium inſtrõrum quæ reges ſolent inter conuiuia mulcere ſentiret. Quo nimium ſupplicãte:dauid ait. Te equidem dimitto:tuum uero filium Achimã mihi concede: ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Beregel dimiſſo filio adorans regem: & optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi eſt reuerſus. Dauid itaq; uenit in Galgala habens ſecum iam mediam partem populi:& pariter tribum Iuda ueneruntq; ad eum in Galgala primi prouinciæ cum grandi parite multitudine:& tribum Iuda culpabant eo q̃ ei latenter occurreret:cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere. Principes autem tribus Iuda hoc modo ſatiſfaciebant:dicentes:ne ferrent grauiter: eo q̃ illi præceſſiſſent:qui tanquã eius cognati:& propterea eum potius diligẽtes præuenirent:& quia non quaſi munera percepturi hoc fecerant:ne illi qui uenerant poſtea mouerẽtur. Hæc autem dicentibus tribus Iudæ principibus:nequaquã aliarum tribuum principes ceſſauerunt:ſed dixerunt:admiramur nos equidem fratres q̃ uos ſoli regem cognatũ ueſtrum eſſe dicitis. Nam qui omnium noſtrorum poteſtatem a deo præcepit:omnium noſtrorum iudicaſ eſſe cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet:nos autem unam: & ſeniores nos ſumus. Non ergo benefeciſtis occulte & latenter ueniẽtes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuũ principes loquerentur:uir qdam iniquus & ſeditione præcipuus:cui nomen erat Siba: filius Bochri de tribu Beniamin:ſtans in medio populi cum magno clamore dixit. Non habet aliquis noſtrum partem apud dauid:nec ſortem apud filium Ieſſe. Et poſt hæc uerba tuba canens bellum ſignificauit fieri contra regem:oẽſq; ſecuti ſunt eum:relinquentes Dauid:ſola tm̃ tribus Iuda cum eo remanſit:æũq; in Hieroſolymis regẽ eſſe cõſtituerunt. Qui cõcubinas qdem ſuas ad quas filius eius Abſolon ingreſſus fuerat:in domũ aliam trãſmigrauit:eiſq; oĩa p̃cepit neceſſaria miniſtrari: ipſe uero nequaq̃ copulatus eſt illis. Conſtituit quoq; & Amaſam principem militiæ:& locum ei in quo Ioab fuerat dedit:iuſſitq; ut congregaretur quãtum colligi poſſit exercitus ex tribu Iuda:& poſt tres dies ueniret:quatenus ei militiam daret uniuerſam eũq; pugnatu& contra Siba Bochri filiũ deſtinaret. Egrediente uero Amaſa & circa congregationẽ exercitus remoraẽte:dum die tertia nõ rediret:dixit rex ad Ioab. Non eſt utile dilationẽ dare Sibæ:ne longo tpe poſſit exercitum cõgregare:& deterioris cladis exiſtat auctor q̃ Abſolon. Noli inqt tardare:ſed p̃ntem ſumens exercitũ piter & ſexcentos uiros cum Abyſai germano tuo hoſtes p̃ſequi feſtinato: & ubicũq; reperis ei congredere: & feſtina eum cõpræhendere:ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis:& multos poſſit ſudores inferre. Ioab aũt nullomodo moratus:ſed ſumens fratrẽ pariter ac ſexcẽtos uiros:& omnem exercitũ qui erat in Hieroſolymis:p̃ſecutus eſt eũ omni feſtinatiõe Siba. Cũq; in Gabaon uicũ p̃cul ab Hieroſolymis ſtadiis quadraginta uenifſet:occurrit ei Amaſa cũ nõ multo adhuc exercitu cõgregato. Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus:uenientẽ ad ſe Amaſam ut ſalutaret eũ arte quadã quaſi cadere gladiũ de uagina finxit:eũq; ſe de terra colligere:& altera manu ueniẽtẽ p̃xime Amaſa quaſi ei oſculũ daturus a barba cõprhẽſum:in puido gladiũ iunxit in utero:eũq; peremit impiũ nimis & ſceleſtiſſimũ opus efficiẽs:in bono iuuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat:habens p̃ principatu militiæ:& equalitate honoris inuidiã. Pro hac enim cã & Abner interemit: ſed in illo ſcelere occaſiõe dictãte quaſi p̃ uindicta fratris Aſahel ueniã habere uidebaſ:perempto aũt Amaſa: nullũ fomitẽ excuſatiõis potuit inuenire. Ioab táto igiſ perempto duce:triduo p̃ſequebaſ Siba: de relinquẽs unũ ad eius corpus q̃ clamaret exercitui qũo Amaſa iuſte peremptus eſſet: q̃ uero regi fauerẽt ſequerẽtur ducẽ Ioab:& Abyſai eius fratrẽ. Cũq; cadauer illius iaceret in uia:& oĩs populus ſup eum cõflueret:& eũ quadã defuncti miſericordia morarẽtur:& Ioab ſequi tardarẽt: tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quẽdam locũ ab itinere ſegregatum: & illic eum poſitum ueſte cooperuit. Quo facto Ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cũq; p̃ſequeretur Siba per omnem Iſrahelitarum prouinciam quidam indicauit eum in ciuitate munitiſſima Abelmacha reſidere. Quo dum ueniſſet Ioab obſidebat urbem:uallis undiq; circunductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerẽt. Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent:& ſup eum crudeliter inſiſterẽt tunc quædam mulier caſta ſimul & ſapiẽs uidẽs patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam: aſcendens in murum:uocauit inter armatos Ioab. Quo uenientẽ:cœpit ad eum huiuſmodi uerba p̃ferre. Quia cum reges & principes deus conſtituiſſet: ut hæbreorum hoſtibus reſiſteretur: & Iſrahelitis pacis iura præberẽtur:tu inquit feſtinas metropolim Iſrahelitarum quæ nihil deliquit euertere atq; naſtare. Tunc Ioab iuranit ſibi propiciũ deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatẽ: nec alĩũ de populo uelle occidere:quanto magis tãtam p̃dere ciuitatem:ſed ſi acciperet ab eis rebellem

regis ad pœnã ideſt Siba filiũ Bochri:ab obſeſſiõe exercitũ continuo reuocaret. Quod dũ audiſſet mulier:ab Ioab puulas idutias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repẽte proiiceret. Quo facto deſcendit ad ciues eiſq; locuta eſt dicẽs:cur uellent peſſime cũ filiis & uxoribus deperire propter mali gnum hoiem nec cognitum unde eſſet:quẽ regem uellent habere pro Dauid: qui eis tãta beneficia contuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis:ut Sibæ caput abſciſum in Ioab proiiceret exercitum. Quo facto Ioab miſſa tuba:obſeſſionẽ repente diſſoluit & reuerſus in hieroſolymam:totius populi princeps militiæ cõſtitutus eſt. Ordinauit aũt rex ẽt Banaiã ſup corporis cuſtodes:& ſup ſexcẽtos armatos. Adorã aũt fecit ſup tributa:& Sibacha & Bachillã ſuper geſtoꝝ cõſcriptores:Suſam uero ſcribã:Sadoch aũt & Abiathar ſacerdotes inſtituit.

Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini: & de plaga:quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. CAPI. XII.

IGitur poſt hæc cum fames prouinciam inuaderet:rogauit dominum Dauid:ut populi miſereret:& cãm ei pariter:& medelam peſtis illius indicaret. Cui prophetæ dicebãt uelle deum ut Gabaonitæ uindicarentur:quos rex Saul impie interfecerat:& conculcauerat iuſiurandũ qđ eis Ieſus princeps militiæ præbuerat ſenioreſq; firmauerant: & ſi ultio quã Gabaonitæ expeterẽt pro defunctis exhiberetur eis:poſſet propitiari deus:& populus a peſte liberari. Dauid autem audiẽs a prophetis hæc uelle deum:euocatis Gabaonitis: eos qd uellent fieri requiſiuit. Illis autem ſeptem de genere Saul filios ad ſuppliciam poſtulantibus: requirẽs rex dedit eis:parcens tantũmodo Mẽphibos:filio ionathæ. Sumẽtes Gabaonitæ uiros quos uoluerunt:punierunt eos. Quo facto:cœpit deus repente pluere: & terræ germina ad fructum reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatem Hæbreorum prouinciam hoc facto reſtituit. Igit nõ multo poſt tempore:rex Dauid caſtrametatus eſt contra Palæſtinos & commiſſo prælio: cum eos uertiſſet in fugam:ſolus perſequendo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus:quidam hoſtium nomine Achimon:filius Aſaphat:qui erat de prole Gigantum: habebatq; haſtam cuius pondus erat trecẽtorum ſiclorum:& loricam cõcatenatam & gladium:fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtium perempturus. Erat enim iam labore diſſolutus. Tũc ſubito exorſus Abyſai frater Ioab:& regẽ a repentina morte protexit:& hoſtẽ piter̃trucidauit. Quo facto periculum regis & pene mortẽ grauiter tulit exercitus:eũq; principes cõiurauerũt:ut nequaq; cũ eis exiret ad bellũ ne pp fortitudinẽ atq; fiduciam ſuam aliquid mali paſſus:& bonis quæ pp eum fuerant ſæpius p̃bita priuarent:& q̃ eo uiuẽte adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaq; Palæſtinis in Gazam ciuitatem:audiens hoc rex ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tũc bellator optimus extitit:& probatiſſime dimicauit. Sabocheus:qui erat unus fortiſſimorum Dauid. Hic enim multos hoſtium intercluſos interemit ex prole gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantes:fuitq; uictoriæ huius auctor apud Hæbreos. Poſt hanc uero compreſſionem:Palæſtini denuo pugnauerunt ſuper quos exercitum mittente Dauid:fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos Palæſtinorum ſolus pugnando pemit eos:& alios conuertit in fugam:quorum etiam multi in prælio ceciderũt. Paruo itaq; tempore Palæſtini quieſcentes:denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ quæ erat non longe a finibus Hæbreorum:eratq; uir inter eos quidam:procerritate ſex cubitorum:habens etiam digitos in utroq; pede necnon & manu:uno pluſquã ſolet natura concedere: hoc eſt ſenos. Contra quem de exercitu dauid Ionadab filius Sammaa pugnãs deuicit:pulliſq; hoſtibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille Palæſtinus gloriabatur ſe de prole gigãtum exiſtere. Poſtq̃ pugnam nequaq; contra Iſrahelitas habuere certamina. Expeditus itaq; dauid a p̃liis & piculis:cum pace iam altiſſima frueret:cantica in deum:hymnoſq; uario metro compoſuit: alios quidẽ trimetros:alios quidẽ quinq; metros:diuerſaq; faciens organa:docuit: ut Leuitæ ſecundum ea deo hymnos ederent p ſabbatorum diem aliaſq; feſtiuitates. Organorum aũt ſpecies huiuſmodi eſt. Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata:& hæc cum plectro pcutitur: Nabla uero duodecim ſonos habẽs digitis tangit. Erãt & Cimbala ærea: & grandia & lata. Et de his q̃ dicta ſũt ſufficiant:ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura neſciat. Circa regẽ igit erant oẽs ualde fortiſſimi quorum inſigniores & actionibus clari:octo & uiginti fuerunt. Horum enim quinq; tantũ opera narrabo: p quos etiã uirtutes aliorũ poterunt indicari. Erant ſic enim ualidi:ut prouinciam regerẽt:& gentibus præualerẽt. Primus itaq; Euſebius filius Achame qui aciẽ hoſtiũ frequẽter irrũpẽs:nequaq; pugnando ceſſauit:donec ex eis nongentos occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius dodi:qui cum rege fuerat in Sarpha. Hic aliquando Iſrahelitis formidantibus Palæſtinoꝝ exercitum:& ab hoc fugiẽtibus ſolus reſtitit:irruẽſq; ſup hoſtes:occidit eorum multos:ita ut ſanguine occiſoꝝ: gladius eius hæreret dextræ. Et cum Palæſtinos tũc Iſrahelitæ uiderent in fugã eſſe cõuerſos:deſcendentes de montibus p̃ſecuti ſunt eos:& mirabilis ac famoſiſſima uictoria tunc ꝓuenit: cũ Eleazar tantos interfeciſſet hoſtes:eoſq; Iſrahelitæ perſequerentur:& ſumerent ſpolia ireremptoꝝ. Tertius autem filiꝰ Heli: nomine Semeias. Et enim in paleſtinoꝝ certaminib⁹:dũ in locũ q dicit maxilla aciẽ poſuiſſent:& rurſus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerent:ſolus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit:quorum alios qdẽ proſtrauit:alios aũt non ferẽtes eius uim & fortitudinẽ p̃ſecutus eſt conuerſos in fugã. Hæc igitur

opera manuũ ac præliorũ tres iſti demonſtrauerũt. Quo tpe rex cũ eſſet in Hieroſolymis: Palæſtinorum ad bellandum ſupuenit exercitus. Tunc Dauid qdem in arcem ciuitatis aſcendit ſicut prædiximus: ut de bello cõſuleret deum: caſtra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa uſq; ad ciuitatem Bethleem: quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadiis uiginti. Dauid itaq; ſotiis ait. Bonã aquã habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eã: quæ erat in puteo iuxta portã: mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculũ ei præberet qđ magis optaret: quã ſiquis ei magnã pecuniã ad tempus præſens offerret. Et hæc cum audiſſent iſti tres uiri: mox occurrentes: & per medium hoſtium iter facientes: uenerũt ad Bethleẽ: & aurientes aquã: denuo ad regem p eoꝝ caſtra reuerſi ſunt: ita ut Palæſtini eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes: quia ſic pauci eos contẽnerent: a dimicatione ceſſarent. Delatã itaq; aquã noluit bibere rex: quaſi de periculo & ſanguine hominum ſibi fuiſſet aduecta: & propterea nõ eſſet bibẽda: libauitq; eã deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ. Poſt iſtos aũt fuit frater Ioab Abyſai. Is enim una die hoſtiũ nõgẽtos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos q; puocatus a uiris inſignibus in Moabitide regiõe ſua eos uirtute interfecit. Rurſus aũt cũ uir ægyptius genere: ꝓceritate mirabilis eũ ꝓuocaſſet: nudus armatũ ipſius iaculo ꝓſtrauit ac ꝓdidit: nã auferẽs eius iaculũ: & uiuũ adhuc pugnãtẽq; ſpoliãs: armis eum ꝓpriis iteremit. Annumeret aũt & hoc ꝓdictis eius actionibus aut tanq; primum magnanimorum eius operum: aut quaſi nõ diſpar. Quadam tempeſtate cũ ningeret in puteũ lapſus icidit leo. Et cũ os putei eſſet anguſtum: latebat abſconſus ne appareret: erat ei iſꝑm orificiũ niue dãnatũ. Nullum ergo egreſſum Leo uidẽs: nec ſalutis exitũ rugiebat. Banaias aũt audiens beſtiã ꝓclamantẽ: dum iter tunc ageret: accedens ad puteum in eo deſcẽdit: & baculo quẽ portabat in manu beſtiã repẽte ꝓſtrauit. Tales igitur uirtute fuerũt: & reliq numero triginta tres.

Rex Dauid fœliciter uiuens in regno Salomoni filio mandauit de edificatione templi & quãtũ materiã ei auri & argenti lapidũq; pretioſorũ ꝓparauerit ad templi edificiũ. CAP. XIII.

REx aũt Dauid uolẽs agnoſcere: quot eſſent milia populi totius: eſt oblitus moniti nio ſaici: quo prædictum fuerat: ut ſi dinumeraretur populus: pro uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur. Præcepit ergo Ioab principi militiæ: ut pergens uniuerſum dinumeraret exercitũ. Quo dicente: non eſſe neceſſe hoc: nõ qeuit: ſed iuſſit numerũ Hæbreoꝝ iſigniter adipleri. Ioab uero ſumẽs tribunos & ſcribas: & pagrãs Iſrahelitaꝝ ꝓuinciã: cõſideratq; multitudine quãta eſſet Hieroſolymã remeauit ad regẽ: poſt menſes nouem & uiginti dies obtulitq; numerũ regi: abſq; tribu Beniamin: hanc enim dinumerare nõ poterat: neq; tribũ Leui. Penituit aũt Dauid q; dinumeraſſet populũ: eo q; deliquiſſet in deum. Fuit ergo aliorꝝ Iſrahelitarum numerus nongenta milia uiroꝝ armã ferentiũ: & militiam exercere ualentiũ: iudæ uero tribus per ſe ſolam habuit. xl. milia: Prophetis itaq; declarantibus Dauid: quia deus ei iraſceret: ſupplicare cœpit eũq; rogare: ut popicius eſſet: & ueniã peccato concederet. Tunc Gad prophetam miſit ad eũ deus: tres ſupplicii conditiones portantẽ: ut eaꝝ quam probaret eligeret: utrum uellet famem in ꝓuincia generari annis ſeptem: an tribus menſibus pugnando uinceretur ab hoſtibus: an certe morbus & lãguor accederet tribus diebus hæbreis: ille uero in anxietatem huius electionis oĩum rerum peſſimaꝝ incurrens tribulabatur: & uehementer animo uidebatur eſſe confuſus. Cũq; propheta diceret: hoc oĩmodis iminere: & reſponſum uelociter exigeret: ut electam ab eo conditionem deo renunciaret: cogitans rex: quia ſi famem eligeret: cõtra alios hoc facere uideret: quãdo ipſe quidẽ habens multa frumenta non pateretur inopiã: reliquis uero eſſet anguſtia: item ſi eligeret triũ mẽſium uictoriam hoſtium: ipſe quidem habens circa ſe uiros fortiſſimos: & cuſtodes: nihil oĩno merueret: neci uero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc aũt cõem potius paſſionem: & regum & ſubiectorum elegit: in qua timor oĩbus eſt equalis: dicens quia multo melius eſt in dei magilq; in hoſtium manꝰ incidere. Hæc audiens propheta: renunciauit domino. Qui morbum & interitum miſit in exercitũ Hæbreorum. Moriebantur enim nõ uno modo: ut facile languor potuiſſet agnoſci: ſed mors quidem inerat multis languoꝝ occaſionibus: & quia non poſſent cognoſci: facile peribant. Alius ergo ſuper aliũ moriebaꝫ: & latenter iminens malũ uelociter ferebat interitũ. Alii ſiquidem repente cum uehementibus doloribus: & amaro gemitu aĩam relinquebant: alii uero ipſis paſſionibus marceſcebant: ita ut neq; curam exhibere corporibus ꝓualerẽt: ſed præ labore deficerẽt: alii aũt repẽtinis e tenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati: ꝓtinus expirabant: alii ſuper mortuos quos ſepeliebant ipſi quoq; moriebantur: imperfectas relinquentes pariter ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere: uſq; ad horam prandii cõſumpta ſunt milia ſeptuaginta. Extenditq; angelus manum ad Hieroſolymam: ut etiam illic peſtem lãguoris inferret. Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra: rogans deum & ſupplicãs: ut morientium leuigaretur interitus. Tunc reſpiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymam properantem: clamauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe ut ipſe puniretur: qui paſtor erat: & greges quæ nihil deliquerant ſeruarentur: & ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe: & in generationem propriam potius prouenire ſupplicium: ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces: ceſſare fecit interitum: & mittens Gad prophetam: præcepit ut ad aream Iebuſei Ornæ repente conſcenderet: edificans illic altare: ut hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid non ſiluit: ſed mox in locũ ubi præ-

ceptum fuerat properauit. Orna uero terebat frumentum. Cunq; uidiſſet regem & omnes eius pueros uenientes: occurrit ad eum: & adorauit: erat enim genere quidem Iebuſæus: Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit: quando ciuitatem ſicut prædiximus deuaſtauit. Cunq; Orna interrogaret cur dominus ueniſſet ad famulum ſuum: dixit: ut aream compararet ab eo: quatenus altare in ea conſtituens domino hoſtias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocauſta ſe præbiturum & deum oraturum: & ſacrificium grate ſuſciperet. Rex autem eius quidem ſimplicitatem & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt munuſq; ſuſcipere: precium uero eum rerum omnium accipere poſtulabat: dicens non eſſe iuſtum: gratias ſacrificia celebrare. Dicēte autem Orna: ut quomodo uellet efficeret: quinquaginta aream ſyclis ab eo comparauit: & edificato altari ſacrificia fecit: & holocauſta celebrauit: & hoſtias pacificas immolabat: quibus placatus dominus: & denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquando contigerat offerre Abraam ſuum filiū Yſaac: quando cum iam paratus eſſet occidere filium: & in holocauſtum exhibere: ex ꝓuiſo aries apparuit & altare circunſtetit: quē Abraam pro filio ſicut prædiximus īmolauit. Videns autem rex Dauid orationem ſuam exauditam a deo: & ſacrificium grate ſuſceptū: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmiſit. Deus enim miſit ad eum prophetam dicens: templum illic eius filium eſſe facturum: q̄ eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

Q ūo rex Dauid ſenex factus & frigidus p adoleſcētulā uirginē noīe Abiſag caleſactus eſt & de Adonia filio Dauid q̄ uſurpauit ſibi īperiū: & qm̄ Salomon unctus eſt in regē iubente Dauid patre eius: cui rurſus mādauit edificationē tēpli: dās ei deſcriptionē & cōſtitutionē edificii. CAP. XIIII.

POſt hāc itaq; prophetiā iuſſit rex numerari colonos & inuenti ſunt: centum & octoginta milia. Ex his iſtituit lapidū ceſores octoginta milia. Aliā uero multitudinē ut lapides ueherēt deputauit: ex qbus tria milia qngētos laborātibus ꝓpoſuit. Præpauit āt ferrū: & æs ad opa: & ligna cedria ualde ꝓcera: hæc mittētib⁹ ſydōiis: qbus mādauerat: ut ei hāc materiā miniſtrarēt. Amicis uero ſuis dicebat: hæc ſe tūc gerere ut regnaturo p⁹ ſe filio ꝓparatā materiā ad opus fabricæ dereliqueret: & nō tūc cū eēt nou⁹ & iexptus pp ætatē talia laboraret: ſed hīs hæc ꝓparata: citius opus īpleret. Vocās aūt filiū Salomonē ꝓcepit ei ut ſuccedens in regnū: tēplū edificaret deo dicēs: qa eū uolentē hoc facere, phibuiſſet deus bellis & hūano ſanguine ſordidatū: & prædixiſſet: quia Salomon iunior filius eius edificaret templum: & quia ut hoc nomine uocaretur: non ipſe tanq̄ pater proſpexiſſet ſed deus: & promiſiſſet prouinciam Hæbreorum eius tempore fore fœlicem: & non ſolum in aliis bonis & pace qđ eſt oīum ualde præcipuum: ſed & bellorū atq; ſeditionū inteſtinarū: futurā maximam libertatem. Tu igitur inquit qūo & ante natiuitatē a deo rex fore monſtratus es: nitere etiam in aliis eius prouidentiæ dignus eſſe: & pius exiſtere: ſimul & iuſtus & fortis: mandata quoq; eius & leges quas nobis per Moyſen tradidit: & tu ſerua & alios nequaq̄ præuaricare permittas. Templum aūt qđ te regnāte ſibi præcepit fieri: deo reddere feſtinato: nō pauēſcas magnitudinem operis nec labore terrearis: cuncta nāq; tibi ante meum obitum præparabo. Scito ſiquidem auri talenta iam collecti decē milia: argenti uero cētum milia talentorū ferri uero & æris pondus quod & numerū poſſet excedere præparaui: lignorū & lapidum maximam copiam. Habes autem ſuper hæc & qui lapides poſſint cedere: & fabricas inſtruere milia multa uirorum: & ſiquid his defuerit: adiicere non moreris. Eſto igitur optimus gubernator: deū habendo patronum. Præcepit aūt principibus populi quos fabricare præceperat filium adiuuare: & bonis oībus abundantes: circa dei uacare religionem dicens pro his futuros pace ſimul & æquitate quæ deus iuſtis: & piis oībus conſuetus eſt repenſare. Edificato ſiquidē templo arcam eū præcepit illic & ſancta uaſa recondere dicēs: eo q̄ ante multum tempus hoc templum habere debuerant: niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent: cum deus utiq; ſibi tēplum poſtq̄ hanc terram obtinuerūt edificare præcepit. Hæc itaq; ad principes ſuos dauid & ad filiū ſuum eſt locutus.

Rex Dauid ſciēs ſe morituꝝ: & uocās filiū ſnū Salomonē: plenius inſtruxit eum de obſeruatione mandatorū dei: & de his quos nouerat pœna dignos: poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo Salomone: & multæ diuitiæ cū eo ſunt reconditæ. CAPI. XV.

ET cū iā eēt ſenex: & corpore frigidus: ita ut pp ætatē ſic alegeret: ut neq; multis pellib⁹ adoptus calefieri poſſet: cōgregati medici: & conſiliū facientes: tractauerūt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur quæ cū eo dormiret hoc ei contra frigus fore remedium: ut eum puella uirgo foueret. Ad quā rem una adoleſcentula in ciuitate repta eſt: quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret: noīe Abyſag: quæ dormiens ſolūmodo cū rege caleſaciebat eū. Rex aūt ad cās uenereas quæ iā ſenectute defecerāt: & ad coitū mulieris non ualebat. Quartus igit filius Dauid iuuenis ſpecioſus: atq; procerus ex muliere Agit ei natus noīe Adonias: qui poſt Abſolon fuerat ꝓcreatus: habēs regnandi ſuperbiā: dicebat amicis: quia ip̄m oporteret in regnū ſuccedere: fecitq; ſibi currus & eqtes: & qnquaginta uiros præcurſores inſtituit. Quæ cū uideret pater: nō corripuit eū: neq; impetū uolūtatis eius prohibuit: donec agnoſceret proqua cauſa talia cogitaret. Habuit āt Adonias huius rei coopatores pricipē militiæ Ioab & Abiathar

ſacerdotem:cui ſolummodo reſiſtebat Sadoch ſacerdos:& ꝓpheta Nathã:& Banaias:qui ſupra cor poris cuſtodes fuerãt:& Semias amicus Dauid:& oẽs uiri fortiſſimi. Cũq; præparaſſet Adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontem qui erat in horto regali:& oẽs fratres ꝑter Salomonẽ illic uocaſſet: necnõ & principem militiæ Ioab:& Abiathar:& priceps tribus Iuda:Sadoch tatũmõ ſacerdotem:& Nathan ꝓphetam & Banaiã & oẽs diuerſæ uoluntatis ad cõuiuiũ nõ uocauit. Hæc autẽ mater Salomonis Berſabee Nathan ꝓphetæ nunciauit dicens:Adonias rex eſt:& Dauid hoc ignorat:deditq; ei conſilium ut ſaluaret ſe:& filiũ ſuũ Salomonẽ:& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei:quia ipſe quidem iuraſſet poſt regnaturum fore Salomonẽ & quiã Adonias iam teneret imperium. Qua ad regem loquente ꝓphetа ſe aſſeruit ingreſſurum: & ei⁹ uerba ſuo teſtimonio firmaturum. Credẽs autẽ uerbis ꝓphetæ Berſabee introiuit ad regẽ:& cum ſoleñiter adoraſſet:ſilenton petito:oĩa ei quæ ꝓpheta monuerat explicauit cõuiuiũ Adoniæ:& uocatos ab eo Abiathar ſacerdotem:& Ioab principem militiæ:& eius filios abſq; Salomone.& neceſſarios eius:amicos inſinuans:dicebatq; quia omnis populus ſuſtineret:quem rex ordinare uellet:rogans ut haberet in aio: qa poſt mortẽ eius ille regnãs: & eam & eius filium una ꝑmeret. Cũq; adhuc loqueretur cũ rege mulier:nũciauerunt ei:qa Nathã eum uidere uellet. Rege iubente ut ueniret: ingreſſus Nathan interrogabat:ſi ea die regem feciſſet Adoniam:& ei principatum populi tradidiſſet:dicens eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuium:& oẽs regis filios præter Salomonẽ ibidẽ iuitaſſe:& pricipẽ militiæ Ioab:qui cum plauſu nimio epulari & ludo æternum eius optabant effici principatum:adiiciens: neq; me inquit:neq; ſacerdotem Sadoch uocauit:nec Banaiam qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus:& iuſtum eſſe ut omnes agnoſcerẽt:ſi per eius factum fuerit uoluntatem. Hæc dicente Nathan:præcepit rex uocari Berſabem:paululum nanq; e cubiculo diſceſſerat ingrediente ꝓpheta: Cunque ueniſſet mulier: rex ad eam:iuro inquit tibi per deum noſtrum excelſum:filium tuũ Salomonem eſſe regnaturum:ſicut & primitus iam iurauí:& hunc ſup meum ſolium fore ſeſſurũ:& hoc hodie celebrandum. Cũ ergo mulier adoraſſet eũ & longæuam eius optaſſet uitã:Sadoch ſacerdotẽ & Banaiã uocari præcepit. Quib⁹ ueniẽtibus cum iuſſiſſet ut ſumpto Nathan ꝓpheta:& armatis qui circa aulam regiã reſidebant:imponentes eius filium Salomonem in iumento regio:foras ciuitatem ducerẽt ad fontem qui dicitur Geon:& unguentes oleo ſancto eum conſtituerunt regem:& Sadoch ſacerdotẽ:& Nathan ꝓphetam hoc celebrare præcepit:ſequenteſq; per mediam ciuitatem tuba canerent clamantes:inæternũ uiuere regem Salomonem:& eum ſedere in regio ſolio conſtituerent:ut agnoſceret omnis populus:q; ei traditum a patre fuiſſet imperium. Salomoni uero mandauit de regno:ut pie & iuſte circa Hæbream gentem:& tribum Iuda uiueret. Cunq; Banaias optaſſet: ut eſſet deus Salomoni propitius:repente inſigniter:& nullam habentes moram: impoſuerunt Salomonem in regia mula:educenteſq; eum extra urbem ad fontem:& oleo eum ungentes:introduxerunt rurſus in ciuitatem:fauentes:& regem eius longæuum fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiam ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas:& feſtiuitatem lætatus in calamis:aliiſq; muſicis organis: delectabatur: exultans:ita ut diuerſitate organorũ:& melodia muſica omnis terra & aer reſonaret. Cunq; ſenſiſſet clamorem Adonias:& qui eius conuiuio præſentes erant turbati ſunt:dicebatq; Ioban non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dum ergo cunctis in conuiuio conſtitutis:nullus guſtaret cibum:ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerent:cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer nomine Ionathas. Cunq; uidiſſet Adonias iuuenem & dixiſſet boni eum nuncii fore portitorem:ille eis pandit uniuerſa de Salomone: & uoluntatem regis Dauid aperuit. Exilientes igitur mox e conuiuio Adonias & omnes qui uocati fuerant ꝛa ſede regali fugierunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant geſta:ſupplex factus eſt ei. Et dũ cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni: & quia rogaret:ut ab eo acciperet iuſiurandum:quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam:nec mali aliquid ſuſtineret. ille mã ſuete miſit temperanterq; agens:ab illo quidem delicto eum dimiſit illeſum dicens: q; ſi inciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipſe ſuæ punitionis auctor exiſteret. Et mittens iureiurando præbito:euocauit eum. Qui dum ueniſſet:& adoraſſet:iuſſit eum ad domum propriam remeare: Nihil decetero metuentem:ut tamen bonum ſe pro ſua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens autem Dauid oſtendere totius populi regem ſe filium effeciſſe:conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymam: & ſacerdotes: & leuitas: & dinumerans populum:inuenit ab anno triceſimo uſque in quinquageſimum exiſtere triginta octo milia:ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi:uiginti tria milia iudices populi:& ſcribas eorum ſex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantantes in organis quæ Dauid ſicut prædiximus inſtituit. Diuiſit etiam eos per generationes:& ſegregans ex tribu ſacerdotes:inuenit eorum generationes uigintiquatuor ex domo quidem Eleazar ſedecim & de Thamar octo & præcipiens:ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo a ſabbato uſq; ad ſabbatum:& ita omnium generationes ſortẽ acciperent:præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus & principibus uniuerſis. Et prima quidem generatio conſcendens conſcripta eſt prima & ſecunda pariter & tertia: & conſequenter uſque ad uigeſimamquartam:& diuiſo hæc permanſit uſque ad præſentem diem. Fecit autem & de tribu leuitarũ partes uigiti & quattuor:& ſortiti

eodē modo cōſcenderunt:utq; ſecundum modum ſacerdotum octo diebus ipſi quoq; miniſtrarēt inſtituit. Eos uero qui erant de germine Moyſi:hos eminentius honorauit. Fecit enim eos cuſtodes theſauroꝝ dei atq; uaſoꝝ:quæ reges deo dicare contingeret:iuſſitque omnibus de tribu leui:ſimul & ſacerdotibus:ut die noctuque deo ſeruirent:ſicut eis præceperat Moyſes. Poſt hæc diuiſit exercitū in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & centenariis & tribunis. Habebat uero unaquæque cohors uigintiquatuor milia uirorum:quos obſeruare præcepit per tricenos dies a prima hora uſque ad nouiſſimam Salomonem regē cū millenariis & cētenariis. Cōſtituit autem iudicē unuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iuſtum:& tutores theſaurorū:& uitium:& agroꝝ:alioſq; iumentorum quorum nomina nō credidi neceſſarium reminiſci. Cūq; hæc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet:conuocans in eccleſiā iudices hæbreorum:& principes tribuum:& duces cohortium:& qui in unoquoq; actu: ut qui ſuper poſſeſſionem regiam fuerat conſtitutus: ſtans excelſiore ſolio rex ait. Fratres conſcios uos eſſe uolo:quomodo templum deo edificare deliberans:aurū multū præparauerim pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uobis geſſi:ex inimicorum cedibus pollutam habens dextram:ut ei tēplum edificarem:ſed filium mihi ſucceſſurum in regnum:hoc implere præcepit. Nuncio itaque quoniam dum pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet:noſtris Iudam fuiſſe regem:& meipſum cum ſex fratres haberem præpoſitum:& a deo recepiſſe regnum:& nullum eorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios:ut nō in alterutros ſeditiōes exerceant: Salomōe regnū ſuſcipiēte:ſed agnoſcētes q deus eum elegerit: ferant eum libenter ut dominum. Non eis grauis debet eſſe dei uoluntas quando non extraneo ſeruiunt:ſed magis letentur in fratre:honorem imperii poſſidēte: eoque una participantes. Oro itaque ut promiſſiones dei perducantur ad finem:& fœlicitas in cuncta prouincia ſeminetur:omni itaque tempore maneat ſicut etiam ſub rege Salomone eſt ipſe pollicitus præbiturum. Erunt autem hæc firma:& terminum bonum habitura:ſi pium & iuſtum:& cuſtodem paternarum legum temetipſum o fili præbueris. Si uero has tranſcenderis: mala te ſcito eſſe paſſurum Rex itaq; dum hæc compleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionem uero & cōſtitutionem ædificii templi omnibus ſuadentibus Salomoni tradidit:quemadmodū fūdamenta domus & ſupiora eius:& quāta & qualis latitudo & altitudo fieret:necnon & quanta uaſa aurea & argentea quorum pōdus ipſe decreuit:monuitq; eum quoq; ſermonibus:ut omni inſtantia immineret in opere utq; princeps & leuitarum tribus cum eo piter laborarent propter eius ætatem:& quia cum deus illū elegerit:qui & fabricæ templi:& præſul eſſet imperii:facile illis & non ualde laborioſum ædificium fore dicebat:cum ipſe multa auri talenta:plurima uero argenti & ligna:dum & fabrorum multitudinem:& lapides ædentium præparaſſet:necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos:ſed & nunc oblationis primitias faciens:alia tria milia talētorum auri puriſſimi ſe præbiturum eſſe dicebat ad aditum & currum dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quæ conſtituerat arcam. Cunque tacuiſſet Dauid:principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multum ſtudiū oblationis habentibus & promiſſiones claras & magnificas exhibentibus:quæ etiam ſunt impletæ ab eis:obtulerūt auri quidem talenta quinq; milia:& ſtateres decem milia:ſerri talenta multa milia. Sed & quicunq; præcioſos lapides habuit obtulit:& in theſauros dedit obſeruandos: quorum agebat curam pronepos Moyſeos:Saulis. in his itaq; oīs populus exultabat. Sed & Dauid uidens ſtudium & munificentiam pceꝝ ac ſacerdotū & ſimul uniuerſoꝝ:deū benedicebat magna uoce:patrē & genitorem oīum eſſe proclamans:ſed & opificem reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ:& quibus eum ipſe præpoſuiſſet p̄ſulem:ſimul & curatorem feciſſet generis Hæbreoꝝ:& fœlicitatis eoꝝ:quoꝝ ei p̄buerat principatū: Inter hæc autē orans & omni populo bona ſemper optans: & Salomoni filio mentem ſanā & iuſtam : & in cunctis partibus uirtutis incolumitatem:iuſſit ut etiā populus benediceret deū: Illi uero proſtrati in terram adorauerunt:egerunt q gratias Dauid p oīb⁹:quæ eo regnāte potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit:uitulos mille:& totidem arietes:& agnos mille quos in holocauſtis obtulerunt:ſacrificauerūt q piter & pacificas:multa milia ouium occidentes:& tota die rex feſtiuitatē habebat cum oī populo. Sed & Salomonem ſecundo unxerunt oleo regemq; fecerunt:& Sadoch pontificē uniuerſæ plebis:deducentes ad regalia Salomonem:& ſedere facientes in ſolio patris. Ab illo nanq; tempore:ei cunctus popolus ſeruiebat.

CAPI. XVI.

POſt paululū uero tēpus:& Dauid ægritudine & ſenectute cōfectus:ſciens ſe moritur⁹:uocauit Salomonem filiū: & hæc ei locutus eſt. Ego qdē o fili iam ad uniuerſorum debitum ad patres procedo meos:cōmune gradiēs iter omnium qui fūt nunc:quique futuri ſunt:illic pergēs unde nō licet ulterius remeare:& quæ in hac uita gerūtur agnoſcere. Quapropter uiuēs adhuc & iuxta morē conſtitutus:ea te moneo quæ dudum & dixi.ſuadens tibi:ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos: pius aūt circa deum qui tibi dedit imperium: atq; mandata ſerues & leges quas ad nos per Moyſen ipſe trāſmiſit:& neque gratia neq; inimicicijs neque concupiſcentia:neq; alia paſſione conſtrictus has forte cōtemnas. Dei enim fauorem amittis ſi leges præuaricatus fueris: & e diuerſo prouidentiam eius in te conuertis:ſi talis fueris:qualem eſſe rectorem decet imperii. Sed ego etiam deū exoro:ut genus noſtrum regnū tpe uniuerſo poſſideat

nec altera domus Hæbreoꝝ habeat principatū:ſed ut noſpſi p ſecula eterna regnemus. Eſto aūt memor iniquitatis Ioab:qui p zelum occidit duos militiæ principes:iuſtos & bonos:Abner filium ner & Amaſā filiū Iethra. Quoꝝ mortē ut fuerit uiſum tibi defende:qūo potior me atq; potētior exiſtens Ioab:pœnā hactenus declinauit. Cōmēdo aūt & tibi filios Berzellai galaditidis:quos in oī honore & fiducia cōſeruabis:hoc mun⁹ pſtando mihi. Nō eis.n.initiū bñfaciēdi cōferim⁹:ſed ea potius recōpenſamus:qa pr eoꝝ mihi in fugæ tpe miniſtrauit. Sed Semei fili⁹ Gera de tribu Beniamin q multū mihi in fuga poſito blaſphemauit, pficiſcēti:& poſtea remeanti occurrit ad fluuiū Iordanis:& fidē accepit:q; nihil mali tūc pateret nūc cām rōnabilē reqrēs:decēter ulciſcere. Dūq; ergo filiū hæc monuiſſet:de oībus:& amicis:& de his quos nouerat pœna dignos:defunctus eſt:cū uixiſſet annis. lxx. Ex qbus regnauit ſeptē ānis in Hebron ſup tribum Iuda:& mēſes ſex:in Hieroſolymis aūt regnauit ſup, puinciam uniuerſam ānis triginta tribus. Hic.n. uir fuit optimus & oī uirtute plen⁹ quos eē oportet in regib⁹:qb⁹ tātaꝝ gētiū cōmittit ſalus:fortis:q̄lis nō fuit alius. Nā in certaminis q̄ pp ſubiectos habuit:prim⁹ ad picula pperabat:laborare & pugnare milites iuſit:ibat:ipſe opando potius:non ſicut dñs impando:ad itelligēdū & cōſiderandum de futuris:& ad diſpēſationē pſentiū nimis idoneus:caſtus:māſuetus:benignus:circa eos q in calamitatib⁹ erāt:iuſtus & nimis humanus:in his āt q̄ regibus pcipue cōueniūt:in nullo penitus niſi circa uxorē Vriæ magnitudine ptātis deliqt āt & diuitias q̄tas nullus alius regū:neq; Hæbreoꝝ:neq; gētiū aliaꝝ. Sepeliuit āt eū filius Salomon in Hieroſolymis decēter nimis:& aliis reb⁹ q̄ ſolēt circa exeqas regias miniſtrari:& multas diuitias cū eo recondidit. Quaꝝ magnitudinē ex his q̄ dicturus ſum potent qlibet agnoſcere. Poſt tps.n. annoꝝ mille trecēt oꝝ:hircanus pōtifex dū ciuitas obſideret ab Antiocho rege qui Pius cognominatus eſt filio Demetrii:uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſiōe recederet:& exercitū ſuū auferret:non hns unde hoc ādimpleret:aperuit unū locū ſepulchroꝝ Dauid:& ſublatis exinde tribus milibus talētoꝝ:ptem dedit Antiocho:& ita nimietatē obſeſſiōis amouit:ſicut ēt in aliis indicabim⁹. Poſt hæc aūt multo annoꝝ tpe iam trāſacta rurſus Herodes rex aliū locū apiens:plurimas exinde pecunias tulit. Nullus āt eoꝝ loculos regum inuenit. erant.n. ſub terra mechanico modo recōditi:ut igredientibus in monumentum:nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his qdem hæc modo indicaſſe ſufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Quomodo Salomon ſuſcepit regnum:& peremit Adoniā Ioab & Semei. CAPI. I.

Auid itaq; q̄ uirtutū:q̄torumq; bonoꝝ auctor extiterit cōtribulib⁹ ſuis:quātaq; bella pugnaſq; geſſerit:& lōgæuus ſit mortuus:in pcedenti declarauim⁹ libro. Salomoni uero ei⁹ filio adhuc ætate iuuenculo ſuſcipiēti regnū:quem adhuc uiuēs pr̄ dñm populi uniuerſi uolūtate dei cōſtituit:ſedēti in ſolio patris:oīs eqdē populus ſoléniter fauit:ut aſſolet initio quatenus ei⁹ res optime regerent:& uſq; ad ſenectutē feliciter pmaneret in regno. Adonias āt q eius etiā pr̄e adhuc uiuēte tentauerat regni culmē iuadere:ingreſſus ad regis matrē berſabeen:eaq; humiliter ſalutata:req̄ſitus ab ea:ut ſi p aliqua petitiōe uenisſet ediceret:pmittēs ſe tota uolūtate cōferre:Adonias itaq; locutus ē. Noſti qdē & ipſa regnū & pp ætatē:& pp populi uolūtatē fuiſſe meū:ſed decreto dei ad Salomonē tuū filiū pueniſſe:me tñ amplecti, pfiteor:& gratis ſeruire ei:& libenter agere q̄ iuſta ſunt. His dictis pariter poſtulauit:ut apud filiū eius ſuū fratrē intercederet:eiq; ſuaderet:dari ſibi Abyſag:q̄ cū eius patre dormierat uxorē dicēs. qa, p ſenectute eā pater nō agnouiſſet:ſed adhuc uirgo conſiſteret. Berſabee uero & miniſtraturā ſe in hoc negocio ſtudioſe, pmiſit:& nuptias, pmereri pp utrūq;:qa & rex ei uellet aliquid pſtare:& illa, p eo, pna uolūtate depoſceret. Adonias aūt ſpe nuptiaꝝ lætus abſceſſit. Salomonis ergo mater repente prexit ad filiū:locutura de qbus Adoniæ ſupplicāti promiſerat. Et occurrente ſibi filio eamq; cōplectente:cū deduxiſſet eā ad locum ubi ſoliū erat regni cōſtitutū:rex aliud ſoliū a dextris matri iuſſit apponi. Cūq; ſediſſet berſabee:unū inqt o fili munus mihi petenti cōcedas & ne uelis quaſi difficile denegare:triſtēq; deſerere. Cui Salomon ſe iplere q̄ uellet ait:qa ſcīm eſſet matri cuncta p̄bere:culpabat tñ eius petitiōis initiū:q̄ tanq̄ nō habens firmiſſimam ſpē adoptionis hmōi uerba pferret:& adhuc qcq̄ ſibi negari metueret. Tūc illa rogabat:ut uirginē Abyſag Adoniæ fratri dōaret uxorē. Hoc uerbū rex iracūde ſuſcipiēs:dimiſit qdē mīem dicens:qūo Adonias cās nimis eminētes appeteret:& mirari ſe qūo nō ei poſceret etiā regnū:q̄ q̄ſi ſeniori Abyſag dandā rogaret uxorē:q potētes hēret amicos:Ioab principē militiæ:& Abiathar ſacerdotē:mittēſq; Banaiā:qui erat ſup corpis cuſtodes:fratrē Adoniam pcepit occidi. Vocās igitur & Abiathar ſacerdotē dixit ei. A morte quidem hoc te liberat quia & cū patre meo ſæpius laborāſti:& arcam cū eo in hāc regionē uexiſti:hoc aūt tibi propono ſuppliciū:eo p fueris cū Adonia cōiunctus eiq; cōſenſeris: ut neq; hic moreris neq; ad ſaciē meā ingrediaris:ſed pgens in tuā patriā in agris dege:& hanc cōuerſationem donec uiuas exerceto:qūo peccaſti:& nō eſt iuſtum te habere ſacerdotiū. Sic ergo domus Ithamar ſacerdotii honore priuata eſt:propter prædicta cām ſicut Samuel Heli prædixerat:tranſiuitq; ad genus Phinees. i. ad Sadoch. De genere uero Phinees tpe quo ad domum ithamar ſacerdotiū trāſmi-

grauit:Heli primo pontificatum accipiente:iſti deſcendiſſe noſcuntur qui a ſacerdotio ſunt priuati. Vochar filius Ioſeph ſummi ſacerdotis:huiꝰ filius Ioathá.ioatham autem Meroth:Meroth Aſophi: Aſophi autem Achitob. Achitob autem Sadoch:qui primũ a rege ſacerdos ẽ factus. Ioab igit̃ princeps militiæ peremptum audiens Adonian:ualde perterritus eſt:erat enim eius amicus potius q̃ Salomonis regis:& hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter ſuſpicatus eſt: fugit ad altare:credens ſibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturam. Quod dum fuerat regi nunciatum:mittens Banaiam eum iuſſit adduci:ut in eius iudicio ſatisfaceret. Ioab autem ait non ſe relicturum eſſe ſacrarium:ſed ibi potius q̃ in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciaſſet regi:præcepit Salomon ibi ſicut uellet caput eius abſcidi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus:quos indecẽter occiderat:& eius eadauer ſepeliri:ut peccata quæ geſſit eius nunquam deſererent genus:& Ioab morte ipſe:eiuſq; pater eſſet innoxius. Quod dum feciſſet Banaias:ipſe princeps militiæ totius exercitus conſtitutus eſt. Sadoch autem ſolum fecit ſacerdotem:in loco Abiathar quem remouit. Semei uero præcepit:ut domum ſibi edificaret in Hieroſolymis:ibiq; maneret:& torrentem Cedron tranſgredi non auderet:quod ſi tranſcenderet:ultionem mortis incurreret:& ſuper hanc comminationem iuriſiurandi eum religione conſtrinxit. Semei autem hoc præcepto Salomonis gaudere ſe dicens atq; ſeruare:inſuper adiiciens iuſiurandum:relicta patria in Hieroſolymis habitabat. Tranſactis autem annis tribus:audiens duos ſeruos qui ei fugerant in Geth cõmorari:prexit ut q̃reret eos. Quod cũ ei reuertẽti cognoſceret rex qa & mandatũ eius & iuſiurandũ reſpuiſſet:grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu inqt iuraſti:nõ te me eẽ relicturꝰ:neq; ab hac ciuitate ad aliam aliq̃tenus egreſſurꝰ. Nõ ergo iuriiiurandi effugies ultionem ſed etiam p quibus patrem meũ fugiẽtẽ iniuriis affeciſti:dabis nũc pœnas. Agnoſcas quia nihil lucrantur:qui non repente pro ſua iuſtitia puniuntur:ſed omni tpe quo ſe putant nihil pariendos ſine timore conſiſtere:creſcit eorum pœna:& cã maior efficit:q̃ peccaſſe noſcunt. Tunc Semei Banaias iuſſu regis occidit.

De ſapientia eius & intellectu:atq; diuitiis. CAPI. II.

CVmq; Salomon iã regnũ haberet firmũ:punitis oĩbꝰ inimicis:duxit uxorem filiã Pharaonis regis ægyptioꝝ:ædificaris muris Hieroſolymoꝝ multũ potioribꝰ atq; munitioribus q̃ primitus extiterũt. Decetero maxia pace gubernauit impium in nullo p iuuẽtutẽ circa iuſtitiã legũq; cuſtodiã aut paternoꝝ memoriã mandatoꝝ minor exiſtens: ſed cũcta quæcũq; ætate puecti ſapiẽtiaq; pfecti faciũt:cũ itegritate p̃cipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniens in Hebron:in altari æreo qd̃ fecerat Moyſes ſacrificaret deo. Tunc itaq; mille oues obtulit in holocauſtũ. Quod dũ feciſſet:p̃cipue deũ uiſus eſt honoraſſe: appuitq; illi ea nocte per ſomniũ p̃cipiens:ut quæ uellet ſibi pro cultu pietatis peteret dona inferri. Salomon aũt optima & eximia poſtulabat:q̃ & deus grate præberet:& utiliter homo p̃cipet. Non igitur auꝝ nõ argentũ non alias diuitias ut homo & iuuenis ſibi dari dep̃catus eſt:hæc enim multos ſola putantur magna & dei dona p̃cipua eſſe:ſed da mihi inqt domine mentem ſanam:& prudentiam bonã:ut circa populũ iuſtũ poſſim uerũq; pferre iudiciũ. His petitionibs placata diuinitas:& iam alia cũcta quorum memoriam in p̃ce non fecerat dare ſe dixit ideſt diuitias:ſæculi gloriã de inimicis uictoriam:& præ oĩbus intellectũ ac ſapientiam:q̃lẽ nullus alter hoĩum habuit nec regũ:nec priuatoꝝ:ſeruaturũq; ſe etiam nepotibus eius imperiũ multo tpe compromiſit:ſi iuſte uiueret:& ei obediret: & patris ſui in optimis actionibus imitator exiſteret. Hæc Salomon audiẽs dicta a deo:repente exiliuit e ſomno:& adorans cũ:ad Hieroſolymam remeauit:& ante tabernaculũ ſacrificia celebrauit:epulaſq; uniuerſas exhibuit. His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ eſt:cuius criminũ erat inuenire difficile. Cãm uero unde in iudiciũ Salomon prouenerat:neceſſariũ iudicaui referre:ut legentibus iurgii nota ſit difficultas:& ſi tale aliquod contigerit:q̃ſi ex imagine egregii decreti:cito poſſint huiuſmodi proferre ſententiã. Duæ ad eũ mulieres ſocia de conuerſatione cõuenerũt:quaꝝ quæ læſa uidebatur: prima cœpit hæc uerba proferre. Habitabamus inqt o rex ego & hæc in una domo:contigit aũt ambabus: ut una die eadẽ hora pareremus. Tranſacta iã tertia die:dormiens hæc ſupra ſuũ filiũ icubuit:& eum uiolenter occidit:tollẽſq; meũ ad ſe cõtulit:& mortuũ in ulnas meas dormientis apposuit. Mane facto dum ubera porrigerẽ filio:meũ quidẽ non repperi:huius autẽ mortuũ adiacere mihi cognoui: & miſera certius hoc turbataq; conſiderans:factũ ſcelus inſpexi. Vnde repetens meum filium & non ab iſto recipiens:ad tuũ domine remediũ cõuolaui. Dum enim ſolæ ſimus & nullũ qui nos arguat metuamus:contemnens hæc denegare perſiſtit. His dictis requiſiuit rex:quid allegare uellet & altera. Quа negante q̃ hoc feciſſet:& dicente ſuũ uiuere filiũ:& aduerſariæ ſuæ defunctũ:cũ nullus poſſet huius rei iudiciũ diſcernere:ſed in eius deſcriptione omnium mens haberet:ſolus rex hmõi quæſtione inopinabiliter exoluit:iuſſitq; deferri & mortuũ & uiuum infantẽ:uocauitq; quendam armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderentur infantes:& utraq; medietatem & eius q̃ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet. In hoc ergo iudicio omnis quidem populus ignorans ſentẽtiam deridebat:q̃ſi ab adoleſcẽte rege prolatam. Inter hæc autẽ uera matre pclamante ne hoc fieret: ſed potius ut infantulus eius ſociæ traderet:ſibi ſufficere dicens:ut tantũ uiueret:eumq; uideret: licet alterius eſſe putaret:& e diuerſo altera præparata eſſet ut diuiſum uideret infantem: inſuper ueram

matrem tormentis affici poſtularet:cognoſcens rex utriuſq; uoces de uero fonte cordis prolatas:re clamanti quidem ne pimeretur infantulus:iuſſit filiũ redonari:ueram matrem eam agnoſcẽs:alteri us uero maliciam accuſauit:quæ necato ꝓprio filio:etiam ſuæ amicitiæ natum uidere cupiebat ex. tictũ:Hoc itaq; magnum exẽplum & ꝑcipuũ ſapiẽtiæ & prudẽtiæ eius indiciũ populus credidit uni uerſus:& ex illo die tanq̃ diuinũ habentẽ ſenſum omnes inſpiciebant.Iſti itaq; principes militiæ & duces erant ei in omni ꝑuintia:in tribu quidẽ Effraim Vrias:in regione autẽ Bethleẽ erat Dochis: doreſem autem & maritimorũ regionẽ Benainadab habuit ſub poteſtate ſua duxitq; filiã Salomo nis uxorẽ.Campus autẽ maximus erat ſub Banaia filio Bachi cui adiecta terra eſt ad Iordanem uſq; protenſa.Galaditẽ uero & gauladitẽ uſq; ad montẽ libanum:& centũ ſexaginta ciuitates maximas atq; munitas habens ſub ſe Gabiar:gubernabat eas.Achinadab autem totius Galileæ uſq; ad Sydo nẽ curam habebat:& ipſe duxit filiam Salomonis nomine Baſinia.Maritima uero q̃ circa arcem & ciuitatem poſita ſunt habuit Banach Sabath aũt montẽ Tabirum:& Carmelum:& ſuperioré Galilææ: regionemq; uſq; ad Iordanẽ fluuiũ conſtitutam Baſan diſponebat.Semei autem ſors Beniamitidis erat iniuncta:Gabar aũt habuit regionẽ poſitam tranſiordanẽ:& ſuper oẽs hos unus erat poſitus prĩ ceps.Mirabile itaq; ĩcrementũ habuit & populus Hæbreoꝝ & tribus iuda:cõuerſi ad terræ culturã. Nam pace potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abſtracti:inſup & deſideratã libertatẽ adepti:in tẽperantes erant circa ſubſtantias congregatas:& eas ſemp potius extẽdẽdas.Erãt regi & alii duces qui Syrorum terras & alienigenarum a fluuio Euphrate diſtentas uſq; ad ægyptũ gubernabãt:tribu ta colligentes ex gentibus.Inferebãt autem & eius mẽſæ quotidianæ ad regale cõuiuiũ ſimilæ cho ros triginta:farinæ expẽſæ choros ſexaginta:boues ſaginatos decẽ:& de paſcuis uiginti:annos ſagi natos centum.Hæc oĩa præter illa quæ de uenationibus capiebant.i.ceruos & uolatilia:ſed & piſces ab alienigenis portabantur.Tantã uero multitudinem curruum habuit Salomon:ut quadraginta milia præſepia equoꝝ ſubiugaliũ eſſent:& præterea erant duodecĩ milia equeſtriũ:quoꝝ medietas q dẽ regẽ ĩ Hieroſolymis obſeruabat:reliqui uero ꝑ uicos regios diſpſi manebant.Idẽ uero dux cui commiſſæ erant mẽſæ regalis expenſæ:etiam equis neceſſaria miniſtrabat:deuehens hæc ad locum ubi rex ipſe morabatur.Tantam itaq; deus præbuit Salomoni prudentiam ac ſapientiam:ut etiam hoĩes antiquos excelleret:& nec ægyptiis q ſapientia oĩbus differre dicunt compatus:uel modicũ minor eſſet:quoꝝ utiq; multam nimis ſapiẽtiã præcedebat.Tranſcendit ſua ſapientia etiam eos qui apud Hæbreos tunc ſapiẽtia clarere uidebantur:quæ oĩa non præteribo.Erant aũt Ethã:& Themã: & Chalgal:& Dardanus filii Madanis.Compoſuit aũt & libros de cãticis & modulationibus qnq; & mille:& pabolaꝝ atq; ſimilitudinũ fecit libros tria milia:per unũquodq; enĩ arboris genus pabo lam dixit:ab Hyſopo uſq; ad Cedrum Eodẽ mõ & de iumẽtis:& de reliquis terrenis:necnon aqua tilibus:& aeris aĩalibus diſputauit.Nullam náq; naturam ignorabat:neſciens examinatamq; ꝑterit:ſed de oĩbus philoſophatus eſt:& diſciplinam proprietarũ eaꝝ eminẽter expoſuit.Præſtitit aũt deus etiã ei: ut contra dæmones artẽ ad utilitatem hoĩum & eoꝝ curas ediſceret:& incãtationes inſtituit:qbus egritudines ſoleant mitigari.Modũ etiam coniurationũ:quibus obſtricti dæmones ne denuo rede ant effugãtur inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multum ꝑualere dinoſcitur.Vidi etenim quẽ dã Eleazaꝝ de gente noſtra præſente Veſpaſiano & eius filiis & tribunis:alioq; ſimul exercitu:curã tem eos:qui a dæmonibus uexabantur. Modus autem medicinæ fuit huiuſmodi.Intulit naribus eius qui a dæmonio uexabatur anulum habentẽ ſubter ſignaculum radicem a Salomone monſtra tam:deinde dæmonium per nares odorantis abſtraxit:& repente cecidit homo. Poſtea coniurauit eum:iuramentum obiiciẽs Salomonis:ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille compoſuit ſu per eum dicenda.Volens autem ſatiſfacere atq; probare præſentibus Eleazarus hanc ſe habere uir tutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquæ plenum:& dæmonio imperabat:ut hæc egreſ ſus ab homine euerteret:& uidentibus præberet indicium quod hominem reliquiſſet. Quo facto: ſapientia Salomonis cunctis innotuit:propter quam ut omnes magnitudinis eius naturam cogno ſcerent atq; religionem & ut nullius rei uirtus de omni genere ſub ſole eum lateret:hæc dicere ſum cõpulſus.Audiẽs ergo Hirã rex tyri:q; Salomon Dauid patri ſucceſſiſſet in regno:& ualde lætatus qũo Dauid fuerat amicus:miſit ad eum ſalutans & propter præſentia bona gaudẽs.Deſtinauit uero ad eum denuo Salomon litteras hæc habẽtes.Rex Salomõ Hirã regi.Scito patrẽ meũ uoluiſſe deo edificare templum:& bellis frequentibus fuiſſe prohibitum:non enim primo deſiit inimicos extin guere:donec eos tributarios ſibimet ſubiugare:ego uero gratias ago deo pro pace præſenti:pro pter cuius deuotionem non dubito edificare domum:ipſe nanque meo patri dixit a me hanc eſſe faciendam.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad montem libanum:qui ligna ſecare poſſint:ad ſectionem nanq; ſiluarum Sydonii ſunt doctiores noſtris:mercedes uero quas de creueris ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hiram hanc epiſtolã:& in his quæ ſcripta fuerãt delectatus:Salomoni ita reſcripſit.Rex Hiram regi Salomoni.Dignũ ẽ qdẽ ut benedicat deus:q; tibi patrium præbuit principatum ſapienti uiro:& omni uirtute pollenti:ego autẽ in his omni bus delectatus:quæcunq; mandaſti libentiſſime miniſtrabo. Incidens enĩ ligna procera & multa ce drina pariter & cypreſſina ꝑ meos ad mare deſtinabo præcipiẽs:ut ratibus factis:nauigãtes ad locũ

quemcũq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad Hieroſolymam deferant. Sed tu pro his præbe nobis frumenta:eo q; horum nobis eſſe uideatur inopia. Quapropter ſupplicamus in hoc te eſſe ſollicitum. Harum igitur epiſtolarum hactenus reſcripta ſeruantur:non in noſtris ſolúmodo libris:ſed etiam apud Tyron & ſiquis hæc uoluerit integre cognoſcere:rogans cuſtodem monimentorũ publicorum tyriæ ciuitatis:inueniet ea conſona horum quæ a nobis edicta ſunt. Hæc dixi uolens lecturos agnoſcere:q; nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex ueriſimulibus quibuſdã aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriam componentes:examinationem quidem fieri non declinamus:& ut nobis credatur exigimus immo in nullo potius hæc recipi deprecamur:niſi adhibita ꝓbatione & manifeſtis inditiis uirtutem ipſius ueritatis habeamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuiſſent litteræ Tyri regis allatæ eius uolũtatem & fauorẽ ualde laudabat:& ei quæ popoſcerat repenſauit:miſitq; ſingulis annis tritici uiginti milia choros:& totidem olei batos:batus autem capit ſextarios ſeptuagintaduos:eandem uero menſuram etiam uini præbebat. Amicitiæ ſiquidem Hyram & Salomonis ac potius largitate creuerunt:& iurauerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milium operariorum:quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret:diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in Libano monte:ut duobus menſibus remeantes ad propria requieſcerent:donec iterum uiginti milia diffinito tempore ſuum opus implerent:itaq; contingebat quarto menſe ut priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores curator inſtitutus ẽ adorã. Erãt aũt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam ſeptuaginta milia uiri:& eorũ qui lapides incidebant octoginta milia & eorum præpoſiti tria milia trecenti:uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundaméta tẽpli:quos primitus poliebant & copulabant in mõtibus & ad ciuitatẽ deferebãt fiebãtq; hæc nõ ſolũ a ꝓuincialib⁹ ſtructoribus:ſed ẽt ab artificibus quos miſerat rex iram.

Quomodo primus in hieroſolymis edificauit templum:& de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem:ſimul & de obitu ipſius. CAP. III.

CEpit autem Salomon edificare templum anno quarto regni ſui:menſe ſecũdo: quem macedones Artemiſia:uocãt:Hæbrei autẽ Hyaro:anno quingenteſimo ſecũdo filioꝝ Iſrahel profectiõis ex Aegypto. Poſt mille aũt & uiginti ãnos aduẽtus Abraã ad Chananæam de meſopotamia:a tpe uero diluuii anno milleſimoquadringẽteſimo:ab Adã aũt ꝓtoplaſto uſq; ad edificationẽ tẽpli Salomonis præterierunt ſimul anni tria milia centũ:& duo:qua tempeſtate cœpit edificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno Tyri Hiram annum habebat:a Tyri uero cõditione uſq; ad ædificationẽ templi fuit tẽpus annorum quadraginta & ducentorũ. Depoſuit itaq; rex fundaméta templi in nimiam terræ profunditatem:de lapidibus ualde fortiſſimis & qui poſſent longo tempore permanere:qui æque conſtipati ſibiq; conſerti terræ pauimentum & fortitudo ſuper ædificati templi eſſent:& propter inferiorem ſui fortitudinem ſine defectu impoſitam magnitudinem & præcioſam una pulchritudinem ſuſtínerent:quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia quæ erant tanta celſitudinẽ & faſtigio quaſi ad inſtar mundi:& ad magnificentiam fabricãda. Eleuatum itaq; templum uſq; ad cameram ex lapide albo conſtructum cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorũ:& longitudo ſexaginta tantundem:latitudo autem uiginti. Super hoc autẽ erat aliud ædificium æqua menſura:ita ut eſſet oĩs altitudo templi cubitorum centũ uiginti:eratq; conuerſum ad orientẽ. Cuius ueſtibulum habebat longitudinẽ cubitoꝝ uiginti quantã & latitudinẽ templi:latitudinẽ uero cubitoꝝ decem in altitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Aedificauit aũt in circuitu templi uiginti ꝓpulas domus:quæ ſui copulatione tẽpli totum ſpacium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus eaꝝ ita fecit adinuicem:ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nãq; ſingulæ domus latitudine quidẽ habebãt qnq; cubitorum & tantundẽ longitudinis:altitudinis uero uiginti. Erant aũt ſupra ædificatæ his aliæ:& rurſus aliæ ſuper eas equales:& menſuris:& numero:ita ut oẽm altitudinem haberẽt proxime ſicut domus inferior:ſuperior nãq; circumædificata non erat:opiebatq; eas camera cedrina:& domibus quidem ſingulis erat hoc ꝓprium:& imputribile tegumentũ. Aliaꝝ uero erat tectũ cõe lõgiſſimis trabibus adopertũ & cuncta tegentibus:ita:ut medii pietes ab eis trabibus conſtipati firmiores exiſterent. Cameras quæ ſub trabibus erant de lignis eiſdẽ fecit:celatis opere laquario:auroq; ueſtitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit:eaſq; pariter deauranit:ut omne tẽplum nimis effulgeret & uultus ingredientiũ faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta eſt de lapidibus politis:arteq; cõpoſitis:& nimis limpide conſtitutis:ita:ut neq; mallei neq; alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium:ſed præter hunc uſum omnis materia congruenter explicita uideretur: ut naturali harmonia potius quam ferramẽtoꝝ crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit aũt rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinem pietis efficere:non enim habuit ianuam grandem ad orientem ſicut domus inferior:ſed a lateribus erãt ingreſſus ianuaꝝ ualde puaꝝ. Veſtiit autem tẽplum intrinſecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis:quatenus hoc pro munimine:& fortitudine conſtaret magna:diuiſitq; tẽplum in duas ut interior quidem domus uiginti cubitorum adituum eſſet:quadraginta uero cubitis ſecundo

templo ſecemeret. In pariete quoq; dividente aditum a reliquo templo ianuas de cedro ſtatuit auro multo: & diuerſis hiſtoriarū celaturis ornatas: ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis coloꝝ floribus ideſt hyacynthi: & purpuræ: & cocci: & byſſi molliſſimi ſplendidiſſimiq; contexta. Recondidit aūt i aditu quod erat latitudine cubitoꝝ uiginti: & totidē longitudine duo Cherubin tota ex auro puriſſimo habebantq; utraq; altitudinē cubitoꝝ quinq. Duæ alæ erant in cherubin quinis cubitis extēſæ. Quapropter nō procul a ſemetipſis aberāt: ita: ut aliis ſuis una tāgeret pariete auſtrale: alia uero poſitū ad aquilonē: aliæ uero alæ ſemetipſas cōtigētes: arcā quæ in medio eoꝝ poſita erat opiebāt. Hæc uero cherubi nullus ōles fuerūt dicere neq; cōiicere poteſt. Strauit aūt pauimētū tēpli petalis aureis: poſuitq; i portam tēpli ianuas ſecūdū altitudinē pietis mēſuratas habētes latitudinē cubitoꝝ uiginti: eaſq; pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicā: nullā ptē tēpli. reliqt extrinſecus & intrinſecus: quæ non eēt deaurata: operuitq; ſimiliter etiam has ianuas ſicut iteriores uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit hoꝝ. Miſit ergo rex Salomō ad hirā: & ab eo accepit artificē noīe Chirā habētē matrē ex genere Neptalie: & patrē Vriā generis Iſrahelitici: q totius qdē opis erat edoctus: ſcipue tamē artifex ad operā dū auꝝ & argētū & æs: p quē. ſ. uniuerſa pro uoluntate regis in tēplo fūt diuerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex Chirā duas colūnas æreas cum canalibus: cauatione quattuor digitoꝝ: quārū erat proceritas decem & octo cubitoꝝ: & ambitus in circuitu duodecim cubitoꝝ. & ſuprapoſuit utrāq; columnæ capitella fuſilia liliata: altitudie cubitoꝝ quinq; ſupra quas erant ærea retia facta: quæ operabant lilia capitum columnarum: de quibus pēdebant bini ordines malogranatoꝝ ducentoꝝ. Harum ſiquidem columnaꝝ aliam conſtituit in pte dextra ante portam in ueſtibulo tēpli: uocauitq; eam Thalamū Iachi: aliam uero, i pte ſiniſtra: quā noīauit Booz. Fudit autem & mare æneū in ſchemate hemiſperi: quod opus æreū ppter ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat enim uelut Cātharus ingēs: habebatq; eius Diametrū. i. ab angulo uſq; ad alium angulū cubitos decem: & groſſitudo eius erat fuſilis digitorum quattuor: habebatq; fundū in medio aluei ſui loco: ope rotūdū: decē coronis explicitū: Huius diametrū erat cubiti uni⁹. Circūſtabant autem in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uentoꝝ regiones: hoc eſt tres uituli per unāquāq; regionem: quorum terga intus reſpiciebāt: & ſuper eos hemiſperium icūbebat. Cuius emiſperii rotunditas ad interiora tēdebat: capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantharis baſes æreas quadrangulas: & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorum quinq; latitudo quattuor: altitudo ſex: concluſum q; eſt opus particulariter ita ornatum. Erāt colūnellæ quattuor quadrangulæ per angulos ſtātes: latera baſis ex utraq; parte in ſe habētes inſerta erantq; trinæ diuiſæ: & ſingulæ eaꝝ habebant celaturas ſuas: ideſt alibi erat leo: alibi taurus: alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ: quaſi criſpantib⁹ plectulis alias petalis factæ: quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarum: quemadmodum erant celatæ & baſium iunctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores concludebant humeri expāſis utriq; manibus animalium: ſuper quas ſedebat fundus cāthari reclinatus: ideſt incumbens ſuper manus aquilæ & leonis: quod opus ita erat ſibimet coaptatum: ut naturaliter inſertum quodammodo uideretur Inter hæc autem erant & arbores celatæ palmarum. Huiuſmodi ergo erant decē baſes effectæ. Fecit autem ad hæc & decē cantharos rotūdos æreos quoꝝ ſinguli ſerebāt quadragenos choros: eratq; altitudo eoꝝ quattuor cubitorum: & tantūdē ab alterutris eorum labia recedebant: poſuitq; decem hos cantharos ſuper decē baſes quæ uocabantur melchonoth: quinq; cantharos ſtatuēs a parte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonē: & totidem a latere dextro ad auſtru ptem: reſpiciētes adorientem: quod etiam mare conſtituit aqua plenū diſpoſuitq; mare: ut ingredientes ſacerdotes tēplum in eo lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare: & cantharos ad an imaliū iterānea diluenda: ſimul & pedes eorum quæ erant holocauſtis imponēda. Fecit aūt altare æreum: cubitoꝝ uiginti lōgitudine: & totidē latitudine: altitudine uero decem ad holocauſta celebrāda. Fecitq; eius uaſa ærea: iſup & ollas & caldarias: & trullas: & harpagones: & omnia uaſa operatus eſt ex ære: cuius ſplēdor & pulchritudo ſimilis erat auro: obtuluitq; rex multitudinem menſarum: & unam quidem ualde præcipuā auream: ſuper quā ponebantur panes dei: & huic proximas decē milia altero modo factus: ſup quas uaſa iacebāt: ideſt phialæ & pateræ aureæ quidem decē milia: argenteæ uero quadraginta milia: fecitq; candelabra decem milia ſecūdū præcepta Moyſi: & quibus unū in tēplo condidit: ut per diem luceret ſecundum legem: & menſam unam ſuper quam poſiti erant panes ad partem templi reſpicientem: & ad aquilonē e diuerſo poſitum cādelabrū qđ in auſtrali pte cōſtituit aureum uero altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorū ante uelum aditi: ubi erat arca recondita Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia: & phialas aureas decem milia: argenteas uero duplici numero: pateras aureas ad offerendam in eis ſimilā cōſperſā ad altare octoginta milia: & argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilam cum oleo fermētabant aureas quidem quinquaginta milia: argenteas uero dupliciter: menſuras quoque ſimiles eis quæ Moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter: thurribula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia: ſimiliter & alia thurribula in quibus portabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat in templo quinquaginta milia ſtolas ſacer-

dotales pontificibus cum his quæ pendebant ad pedes & ſuperhumerales:& rationales ex gemmis nulle:corona uero in qua deum Moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; permanſit:ſacerdotales ſtolas ex byſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundum p̃ceptum Moyſi ducenta milia:item ſtolas leuitarum hymnos dicentium ex byſſo ducenta milia:& inſtrumenta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocantur Nabla:& Cinara ex electro cõſtituit quadraginta milia. Hæc omnia ad honorem dei Salomon copioſe & magnifice fabricatus ẽ in nullo pcus exiſtẽs :ſed circa ornamenta templi uſus ẽ præcipua largitate:quæ etiam in theſauris dei recondidit. Circundedit autem templum per ambitũ uniuerſum:quod propria quidem lingua giſon:latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem:ut ab ingreſſu tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:extrinſecus uero huius templi aliam edificauit aulam quadranguli ſchemate factam:erigẽs maximas porticus atq; latas:& portas excelſas & amplas per quattuor mundi ptes in eo conſtituens:quarũ ſingulæ ad unumquemq; uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat. In hoc ergo ſacrario omnis populus quibus purgatio & obſeruatio legitimorum inerant introibant. Si quidẽ mirabilis & omnino præcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiendos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplationẽ uiſionis ipſius excedebat aula quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitam celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigens fabricas in quadrigentis cubitis earum altitudinem equales eas uertici montis in quo templum edificabatur effecit:& propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo. Circundedit autẽ porticibus hãc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus:quarum cameræ erant de cedro & ex laquearibus ſculptis:baſes autem i his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur opera & magnitudine & decore edificiorum atq; ſacrorum templi miniſteriorum rex Salomon ſeptem ãnis expleſſet:& diuitiarum magnam faciens & uelocitatis oſtenſionem:ut quilibet inſpiciens omni tpe putaret expleri uix potuiſſe quod ſic breuiter uiſus eſt quantum ad operis tẽpli magnitudinẽ terminaſſe ſcripſit̃ principibus & Hæbreorum ſenioribus iubens omnẽ populum ad Hieroſolymam conueni re:uiſurũ ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandam. Cũq; nũciatum fuiſſet omnibus ut ad Hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria Theſeri:a macedonibus Hyperueretheus appellat̃. Eodem tẽpore etiam feſtiuitas concurrit ſcenophegiæ:ideſt poſitionis tabernaculorũ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; præcipua eſt. Portantes itaq; tabernaculum quod fixerat Moyſes:& omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorũ dei conſtructa introduxerunt in tẽplum. Præcedebat autem eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus & leuitæ libaminibus & multo ſacrificiorum ſanguine inter totum implentes:& incenſum ĩfinitum:& hoſtiarũ multitudinẽ portantes:ita:ut oĩs undiq; aer impleretur:& etiam longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agno ſcẽtes aduẽtum dei:& habitaculum ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei nup dicata eſſe faciẽdum. Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec pueniret ad tẽplũ aliquo mõ quieuerunt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Cũq; eam in aditu iam oporteret induci:alia qdẽ plebs receſſit:ſoli uero ſacerdotes qui portauerãt inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt. Sic enim erãt ab artifice fabricatæ:ut arcam uelut quoddam tabernaculũ aut camerationẽ protegerẽt. Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas:quæ decẽ uerba a deo Moyſi dicta in monte Sina ſcripta retinebant. Candelabrum uero & menſam :& altare aureum ſtatuerunt in templo ante aditum in hiſdem locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erant:& quotidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreum ſtatuit ante templum contra ianuas :ita : ut eis apertis ad faciem eſſẽt uidentium ſacrificia & hoſtiarum maximæ opulentiæ :relíqua uero uaſa congregans:intus in templo recondidit. Cunq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent egreſſi ſunt:& repente non quidem tumens : neque qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſſiſtere :ſed diffuſa eſt:& temperate effluxit : & templum omne compleuit : & facies quidem ſacerdotum obumbrauit:ita ut ſe inuicem uidere non poſſent :mentibus autem omnium phantaſiam quandam & opinionem præbuit quaſi deus deſcendiſſet in templum : & libenter habitaret in eo. Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionem. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgens : fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia. Tibi inquit domine perpetuam domum quam ipſe fabricatus es eſſe nouimus cælũ & terram: ſimul & mare:& cum tibi nequaq̃ hæc uniuerſa ſufficiant:hoc tuo nomini conſtitui templum: ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes emittamus in aera : & confidamus : q̃ cum nobis ſis præſens : non a tuis ſedibus procul abes . Vt enim omnia uideas & audias uniuerſa : non a loco ubi nunc habitas recedens:omnibus uicinus:& unicuiq; noctu & die ſemper aſſiſtis . Cum ergo hæc dixiſſet ad deum : uerba conuertit ad populum:manifeſtans eis dei potentiam & puidentiam eius q̃ Dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant : & forent uentura reliquã prædixiſſet : quod ipſe quoq; nondum nato impoſuit nomen:& q̃ templum ipſe edificaturus:eſſet primus poſt obitum patris regnaturus:& cum omnia ſecundum illius prophetiam fierẽt ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi:& in nullo de eius promiſſionibus deſperarent:quas pro eorũ ſa-

licitate prædixérat:ſed crederẽt hæc implenda ex his quæ fuerant iam trãſacta Cũq; hæc dixiſſet ad populũ expanſis manibus ait.Operibus quidẽ impoſſibile eſt:ut ualeant homines p his q̃ meruerũt deo munera debita compenſare:diuinitas eni nullius eget:& oĩum rerum compeſatione ſuperior eſt.In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti:in eo tuã benedicimus ma ieſtatẽ:& pro his q̃ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius:neceſſarium ẽ gratias agere populum Hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propicium:& in eo tũam circa nos deuotionẽ cognoſcimus per munera:quia per te eſt nobis uox quam ex aere habẽmus:& per eum ite⁊ nouimus aſcẽdentem.Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuiſibili ad tantam gloriam prouexiſti:deinde pro me:ipſo cui omnia uſq; ad præſentem diem ſicut a te prædicta ſunt condonaſti.Supplicio ergo de cæteros:ut mihi miniſtres:quæcũq; deum hominibus honoratis præbere poſſibile eſt:& noſtram domum omnibus bonis ad augeas:ſicut Dauid meo patri & uiuẽti:& circa obitum promiſiſti:& quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum ſucceſſionibus adhonorabis.Hæc ergo nobis largire ſufficienter:meiſq; filiis uirtutem quæ tibi ſit grata concede.Super hæc autem & oro:ut pars aliqua tui ſpiritus hoc templum inhabitet:quatenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidem habitatio paruula eſt etiam omne cælum alueus qui ſub eo eſt omnium exiſtentium:non dicam hoc paruiſſimum tẽplum:q; precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorum:& tanq̃ proprie poſſeſſioni feras auxiliũ.Supplico piter:ut ſi peccauerit populus aliquãdo:deinde plaga quædam peſſima peccatis digna a te terris illata:aut ſterilitas:aut corruptio:aut fames:aut huiuſmodi paſſio quam iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre prouenerit & congregatus ad hoc confugerit tẽplum rogando te:ut a peſte ſaluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitans miſericordiam præbeas: & a malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hæbreis ſolũmodo a te rogo conferri peccantibus:ſed etiam totius terræ finibus:qui dum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & poſtulata cõcede.Sic enim omnes agnoſcent:q; tu quidem ipſe a nobis tibi domum fieri uoluiſti.Nos autem non inhumani naturaliter ſumus quãdo non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus:ſed cõmuniter omnibus tuum adiutorium & bono⁊ effectum adeſſe ſuppliciter exoramus Hæc dicẽs proſtratus in terra:& deuotius adorans deum:poſt iſta ſurrexit:& i templo obtulit hoſtias:& replens illud ſacrificiis:manifeſte deum uidit ſacrificium grate ſuſcipientem:ignis enim ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare:hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata: populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitationis i templo coniiciẽs:procidẽs adorauit in terra.Rex autem cœpit benedicere deum:cunctoſq; ut hoc facerent adhortari:habẽtes iam circa ſe diuini fauoris indicium:utq; orarent ſemper ſibi ab illo talia prouenire:& ut mentem ſuam puram ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiam diuinamq; culturam:ad ſeruanda mandata quæ per Moyſen eis clementia diuina contulerat:quia ſic foret fœlix gens Hæbreorum:& totius generis humani beatior rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quemadmodũ bona præſentia conquiſiſſent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero ſuſtinerent:non enim percepta hæc ſolũmodo propter pietatem atq; iuſticiam:ſed etiam obtinẽda per hæc præmia curarẽt:q; eẽt apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere:quantum acquiſita ſeruare:& nihil pro eo⁊ amiſſione delinquere.Hæc ergo locutus ad populum dimiſit eccleſiam:cum ſacrificia celebraſſet p ſe:& uniuerſis Hæbreis ideſt uirtulos quidem.xxii.milia:oues cẽtum.xx.milia.Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt:& in eo epulati ſunt omnes Hæbrei cum uxoribus ſuis & filiis inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus eſt.Cũq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita:nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam:dimittẽte rege:ſinguli ad propria remearũt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuiſſet:& opera quæ feciſſet:& orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tempore Salomonem. Agebant reuertens cum gaudio ſuum iter & cum delectatione hymnos decãtantes:ita ut cum ea iocũditate ſine labore ad propria remearẽt. Sic itaq; dum arcã deduxiſſẽt i tẽplum:eiuſq; magnitudinẽ pulchritudinẽq; uidiſſẽt ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitam:ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi. Apparuit igitur regi p ſomnium deus ſignificans q̃ eius exaudiſſet orationes:& quia conſeruaret templum & in eo ſemper habitaret:nepotibus ſcilicet eius:& omni multitudine faciẽte iuſticiam:ipſumq; primũ ſi in patris ſui monitis permaneret:ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima ſecuritate aſſeruit uehendum:& regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius genere principes:& de tribu Iuda ſi uero mandata contemneret:obliuionique mandaret:& peregrinos imitatus coleret deos eſſet radicitus abſcidendus:& neque reliquias ex eius genere remanſuras:ſed neque in Iſrahel ulterius nominandas populumque terram quam patribus eorum dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandum: multiſq; bellis & malis exterminandum:& a terra quam eorum patribus præbuit eiiciendos:incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros:templum quoque edificatum icẽdendum diripiendum ab inimicis ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam:& eorum ærumnas ſe facturum fabularum relatione digniſſimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis:& incredulitatis:ita ut uicini eo-

rum audiẽtes mirarẽtur calamitates:ſed & cauſas inquirentes pro quibus ita Hæbrei odio haberen tur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmen euecti:ab his a qui- bus requirebãt:audirẽt:quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarũ talia pertulifſent. Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe cõſcriptum eſt. Poſt tẽpli uero fabricam:quam ſeptem an- nis prædiximus fuiſſe perfectam:edificium domum regalium conſtruere cœpit:quod tredecim an- nis uix impleuit. Non enim huiuſmodi ei erat feruens ſtudium ſicut in templo. Sed illud quidem licet eſſet grande & operatione mirabile:& cunctis ſimul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:tet minum prædictis ãnis accepit:regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant:cum ne- q; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulentia præparata:& eo q; regum habitatio:& nõ eſſet dei futura:tardius eſt effecta. Hæc quidem ſecundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac meri to regis edificata ſunt:quorum totam expoſitionem & ordinem dicere neceſſariũ eſt:ut ex hoc oẽs coniiciant magnitudinem:ut cum legentes uiderit huius rei deſcriptionem. Erat magna baſilica ni mis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumq; cognitiones diſtribuit:ut poſſet capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem:Cuius longitu dinis magnitudo erat cubitorum centum:latitudinis quinquaginta:altitudinis trigintacolumnas quoq; q̃drangulatas oẽs habebat: tegebaturq; cedro opere cõrinthio:phialis equalibus:& ſcutulis arte mira celatis:eratq; robuſta:& uariis deconbus exornata. Item alia erat baſilica in medio totius amplitudinis conſtituta:habens latitudinem cubitorum .xxx. & contra tẽplum ualidis colũnis ex tẽſum:eratq; i ea ſoliũ ualde decorũ:in quo ſedẽs rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; regione baſilica & reliqua habitacula & ſedilia:ubi poſt cauſas explicitas reſidebat:ſtrata omnia ta bulis cedrinis. Et alia quidẽ edificauit ex marmoribus .x. cubitorum:alia uero tabulis ueſtita ſectili- bus & præcioſiſſimis exornauit ſecundum decus templorum:& miraculum habitationũ regalium: cũius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculũ artis uidẽtibus offerebat:erantq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendẽ tibus foliis obumbrata:ita ut propter miraculum ſubtilitatis agitari quodãmodo putarent:alia ue ro pars dealbata erat:& uariis picta coloribus. Edificauit aũt ſup hæc domus alias epularũ & porti- cus ualde protenſas in domo regali poſitas:inter quas unã fecit omnino præclaram ad regum con uiuia neceſſariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uaſa quæcũq; ſũt epulis oportuna:omnia fe cit ex auro. Difficile itaq; ẽ numerare magnitudinem & uarietatem domuum aularumq; regalium quanta erant maxima:& quanta horum inferiora:& quanta ſub terra quæ uideri non poterant:nec nõ & pulchritudinem ſolariorum & uiridariorum q̃ erant facta delectabiliter ad aſpectum:quo ex- uſta corpora poſſent ab æſtus ardore refugere. Et ut breuiter dicam totam regiam domũ ex albo la pide & cedro:& auro:& argento ſplendide nimis & opulentiſſime iſtruxit:cameras:& parietes ue ſtiẽs auro:& qũo dei tẽplum reſplendẽtes exhibuit. Fecit etiam ex ebore ſoliũ magnitudine nimis eximium:atq; celatum ſchemate tribunalis:habebatq; ſex gradus:& in ſingulis eorum ex utraq; pte duo leones ſtabant:& in ſupioribus gradibus alii totidẽ in reclinatione uero manus erãt portãtes regẽ:eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciẽte poſtergũ:& ex oĩ pte tribunal auro circũdatum. Hæc Salomõ uiginti annis edificauit. Cui multũ auri & argẽtũ rex Hiram ad ædificiũ cõtulit:inſup & li gna cedrina & cypreſſina:quẽ Salomõ magnis quoq; cõpẽſationibus redonauit:mittẽs ei p ãnos ſingulos triticũ:uinũ & oleũ qbus maxime rebus eo q; habitaret ĩ inſula ſicut diximus idigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regiõis uiginti nũero ei nõ procul a Tyro poſitas cõdonauit. Quas dũ cir cuiſſet atq; cõſideraſſet diſplicuiſſetq; ei donũ:mittẽs ad ſalomonẽ dixit ſe ciuitatib⁹ nõ egere:& ex tũc hæ appellatæ ſũt terra Gabolõn:& enim iterpretatũ linguã phœnicia:diſplicere ſignificat. Mi ſit itaq; prædictus rex Hiram ad regem Salomonem rogans eum:ut quædam ſophiſmata & uerba parabolam quæ ei dixerat aperiret:& queſtionum difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutior & intelligens:nihil horum ignorans:ſed in omnibus ratione præualens:& eorum cauſas agnoſcẽs omnes obſcuritates eorum perduxit ad lumen. Meminit autem horum duorum & Menander qui ex phœnicia lingua antiquitates Sydoniorum in uocem conuertit helladicam ita dicens. Moriẽte autem Abyballo ſucceſſit in eius regnum filius eius Hiram:qui dum uxiſſet ãnis quinquaginta tri bus regnauit trigintaquatuor. Hic effodit amplum terræ ſpacium:& aureã columnã quæ ĩ iouis tẽ plo dicauit: inſuper & lignorum materiam a monte libano incidit ad tecta templorum & deſtruẽs antiqua ſacraria:templum edificauit Herculi & Aſtarte:& primum Herculis hoc erexit menſe Pyri chio:& contra Eucheos tributa non redentes egit exercitum:eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit. Huius temporibus erat i Abdemodis filius iuuenculus qui ſemper propoſitionis quas imperaſſet rex Hieroſolymorum regi Hiram ſoluebat. Meminit illius etiam Dion hiſtoriographus ita dicẽs Abybalo moriente filius eius Hiram regnauit. Hic partem ciuitatis poſitam ad orientem diruit: & maiorem urbem effecit:& olympii iouis templum deſtruens:medium locum ciuitati coniunxit & aureis anathematibus exornauit:aſcẽdenſq; in montem libanum ſiluam maximam ad ſacrorum ſecuit edificia. Et adiecit hæc:regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hiram Tyri regem fi guras quaſdam:& petiſſe ab eo ſolutionem ita:ut ſi non poſſet diſcernere:ſoluenti pecunias daret

Cunq; fateretur Hiram non posse se illa dissoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimenta passurus:per Abdimum quendam tyrum quæ pposita fuerant soluta sunt:& alia ab eo proposita quæ si Salomon nõ solueret: Hirã regi pecunias multas daret.Et hæc quidem Dion sic dixit.Cunq; rex Salomon uideret muros pro munimine turrib⁹ indigere aliaq; tutione:nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum:hæc effecit: & turribus ciuitatem præcipuis ualde circundedit.Construxit autem ciuitates:inter præcipuas urbes ãnumerandas:Asor:& Magedon:& tertiam Zazarum.Quæ cum fuisset in regione Palæstinorum:pharo rex ægypti castrametatus:& obsidens eam cœpit:& oẽs eius habitatores occidit eamq; subuertit:deditq; eã postea dono iuæ filiæ Salomonis uxori. Quapropter edificauit eã rex:cum eẽt natura munita: & ad bella tẽporũq; motus utiliter oportuna. Non procul ab hac duas alias edificauit urbes:quarum altera Bitchora:altera uocabatur Balech. Vltra has autem fecit & ad alias ad uoluptatem & epulas oportunas: & rerum tẽperamentis:pomorumq; fertilitate:& aquarum frigidissimarum poculis abundantes.Pergens uero & in desertum superioris syriæ:eamq; capiens:cõstituit ibi maximã ciuitatem duoꝝ dieꝝ itinere a Syria superiore distãtẽ:ab Euphrate uero unius: & a maxima Babylone sex mansiõibus procul extãtẽ. Vt autem hæc ciuitas a partibus habitabilibus Syriæ ita distaret:hæc causa est:eo q; in inferiori terra aq̃ nusquã iuenitur:in illo autem loco solummodo fõtes & putei nimis abũdẽt.Hanc itaq; edificãs ciuitatẽ: & muris eminẽtibus eã circũtegens Thadamur appellauit: & hactenus apud Siros ita dicebatur:quam græci Palmirã uocãt. Hæc itaq; Salomõ illo tẽpore rex agebat.Propter eos aũt q quæ runt:quõ omnes ægyptioꝝ reges a Mineo q memphis edificauit:& ante multos annos fuit quã noster ꝓgenitor Abraam:dum inter hæc usq; ad Salomonem mille & triginta anni trãsierunt Pharaones uocati sunt a quodam rege Pharaone:qui post priores his temporibus imperauit:Pharaonũ uocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicaui:ut & caliginem eoꝝ ignorationis auferã & causam huius nominis declarare contendam.Pharaonis nomen secũdum ægyptios significat regem.Reor autem eos ab infantia qdem aliis nominibus appellatos:uenientes uero ad regnum hoc q; lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos. Nã & Alexandriæ reges cũ ptimitus aliis nominibus uocarentur: uenientes ad regnum uocati sunt Ptolæmei: & romanorum imperatores a natiuitate aliis uocati nominibus Cæsares appellantur:cum potestas & principatus eis nomen imponat:& non hisdem:pmaneat appellationibus:quas a genitoribus susceperunt.Puto siquidẽ & Herodotum Halicarnasseum propterea:post Mineum q memphim edificauit dixisse trecẽtos triginta fuisse reges ægyptiorum :nequaq̃ eorũ nomina declarasse: quia Pharao omnes cõmuniter uocabantur.Nam post horum obitum regnantis mulieris uocabulum posuit nomine Nicaulam eam uocitatem fuisse declarans:quia masculi quidem reges Pharao appellationẽ habere poterant:fœminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit.Ego autem & in libris nostre prouinciæ alias legis repperi:quia post Pharao socerum Salomonis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est:& quia postea uenit ad Salomonem mulier quam prædixi ægypti ethiopiæq; regia de qua non post multa denuo referemus. Horum ideo nũc memini:ut ostẽderem: quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cõcordare noscuntur.Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathimon obedientes subdidit:& tributa eis imposuit: utei ministrarent ac seruile opus efficerent:& agriculturam exhiberẽt.Ex his quosdam annis singulis eligebat:quia nullus tũc seruiebat Hæbreorum.Non enim erat rationabile:ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset:& ex his oporteret eos habeꝛ seruitia:ipsi in hoc schemate permanerẽt quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat : constituit principes quingentos & quinquaginta : qui super eos omnem a rege potestatem perceperant: ut eos docerent opera seu negocia:in quibus necessarii esse uiderentur.Fecit autem rex etiam : multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri : in quodam loco qui Asyon gaber appellatur:non procul a ciuitate Hellena:quæ nunc Beronica uocatur.Hæc enĩ regio fuit primitus Iudæorum.Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis Hiram. Ipse nanq; multos uiros gubernatores:& in marinis rebus doctos misit:quos iussit nauigare cum dispensatoribus suis ad locum qui olim Ophyra:nunc terra aurea nũcupat:est autẽ in india:ut aurum deferrent & colligentes quadringenta talenta:ad regẽ denuo sunt reuersi.Igiť reginam ægypti & Aethiopiæ sapientia plenam:& aliis ualde mirandã audientẽ crebro Salomonis uirtutẽ atq; prudentiam:& habentem desiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quottidie dicebantur: ad semetipsum adduxit:ut experimento & non auditu potius satisfacere potuisset: quando opinio mendax sæpius inuenitur:& proferentis narratione suscipiť. Cum ergo ad eum uenire uoluisset:ut præsenti sapientiæ eius experimenta perciperet :studuit etiam quæstiones proferre:& earum solutione exigere . Venit ergo Hierosolymam cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarum:cum auro & aromatibus & lapidibus preciosis:eamque rex grate suscepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largissimus: & propositiones sophismatum intellectu suo cito concipiens: uelocius quam seperari poterat exoluebat. Cuius illa sapiẽtiam ita se transcendentem & potiorem quam audiebat agnoscens:uehemẽter obstupescebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorũq; pulchritudine mira:& magnitudie

delectabatur egregia:nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarum:in qua multam regis prudētiā aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus: quæ ſilua Libani uocabatur: & quotidianaꝫ opulētia cœnaꝫ:& apparatus eius & miniſterū & ueſtes miniſtrantium:eorumq; de cens circa ſuum officium diſciplina:præcipue tamē ſacrificia quæ quotidie deo celebrantur:& ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia Leuitarum. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatem ſui cordis aperuit dicēs ad regem quibus ſuā mentem uictam eſſe monſtrabat. Cuncta inq; o rex quæ p auditum ueniūt ad notitiā. cū q̄dā icredulitate ſeu dubitatiōe ſuſcipiūtur: tuoꝫ uero bonoꝫ q̄ & ipſe in te poſſides: hoc eſt ſapientiā & prudentiā: & q̄ tibi p̄ſtant ex regno: nō ē mēdax fama: ſed uera: licet multo minor q̄ī præſenti cōſpicio. Nā opinio auribus qdē aliqd ſuadere nitit̄. dignitas uero rerum non ita fieri nota: ſicut aſpectu & ipſa præſentia cōprobatur. Ego ſiquidē neq; his q̄ nūciabātur pp multitudinē & magnitudinē credēs: multo potiora cōſpexi: & beatū dico populū Hæbreoꝫ ſeruoſq; tuos piter & amicos: q̄ quotidie tuo uultu fruunt̄: & ſapientiā audire ꝓmerent̄: Qui etiā nō benedicat deum: ſic hāc diligentē ꝓuiciā & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueherēt̄. Oſtēdēs āt poſt uerba hæc quemadmodum eius regis habuiſſet effectum: etiam muneribus aperuit ſuæ mentis iudicium. Vigīti nanq; auri talēta regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides precioſos. Dicūt autem: quia & radicem. Balſami quam hactenus ſert noſtra prouincia: ipſa dederit regi. Cui etiam e diuerſo Salomon bona multa donauit: & maxime quæ ipſa deſideranter eligeret: nihilque fuit quod poſtulanti non præberet: pronius dabat quæ illa pecierat: quam quæ ipſe magis offerret: eam que ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina itaque ægyptiorum & æthiopiæ dans: & rurſum dona: recipiens quæ prædiximus: ad propria remeauit. Eodem tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides precioſi: & ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinem templi: domumque regalem: & ad inſtrumenta muſicorum: fecitque ex eis cithras & nablas: ut dicerent deo hymnum Leuitæ. Omnium uero rerum quæ fuerant quocunque tempore regi delata: ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinem & pulchritudinem præcellebant. Nullus igitur arbitretur q̄ ligna pinea quæ nunc propter precia uendentium ſic appellantur illis uicina ſint: illa ſiquidem uiſione rotunda quaſi pinea ſunt: ſed multa candidiora: & ualde fulgētia. Hoc autem dixi ut nullus naturam uere pinus ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus oportunum etiam iudicamus ſignificare allati auri illo tempore quantitatem: quæ fuit pondere talentorum ſexcentorum ſexaginta ſex: non reputatis eis: quæ negociatores emerant: neq; q̄ dono arabiæ toparchiæ: regeſq; mittebant. Conflauit ergo aurum: ut ducentas lanceas faceret: quæ ſiclos ſexcentos haberent. Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habente auri minas tres: poſuitq; eas in domum quæ ſilua libani uocatur necnō & coopcula ex auro & lapidibus præcioſis ad cōuiuia neceſſaria p̄parauit. Dūq; uno p̄cipuo artifice hæc feciſſet: etiam alia uaſorum opa largitate auri ut faceret exq̄ſiuit. Nōeni auꝫ aut argēti uendebatur aut emebatur: ſed multæ fuere naues quas rex in mari thariico conſtituerat: ut interiora gentium penetrarent: & oia cōparārēt: & cōparatū auꝫ argētūq; regi deferrent: nechon & elephātes & pauos: & ſimias. Nauigio uero euntes & redeuntes tribus annis iplebant. Tunc eni regis illuſtris opinio oēs in circuitu ꝓuincias circuibat: uirtuté eius ſapiētianq; ubiq; diuulgans: ita ut omnes undiq; reges deſiderarent eius aſpectū: ꝓpter incredulitatē reꝫ quæ de eo referebantur: magniſq; muneribus ſuū circa eū ſtudium demōſtrabant. Mittebāt itaq; ei uaſa aurea & argentea: ueſteſq; purpureas: & aromatum genera multa & currus & equos: & onagros: nulaſque quæ uirtute & pulchritudine regi placerent: ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebātur acreſceret curruum numerus q̄dringētoꝫ: erant enim primitus mille: & inter equoꝫ duo milia: cū primitus fuiſſet. xx. milia. Nutriebantur aūt ut eēnt pulchri piter & curraces: & comparatōe facta: nec decentiores alii nec uelociores iuenirentur. Exornabantur aūt & aſcenſores eoꝫ: primū decora iuuentute florētes: habēteſq; magnā ꝓceritatē: & ſatis alios excedētes: lōgamq; diffundentes ī equoꝫ ſeſſiōe cæſariē: ex purpura tyra ueſte circumamicti: auriq; tinctura quotidie in ſuis comis adiucientes: ut equorum capita percuſſo ſole auro radiante fulgerent. His circa eum armatis exiſtentibus: arcuſque ferentibus: rex uectus in curru: & alia ueſte circum amictus: ſolitus erat exire ad quendā locum: qui ab Hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus: aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima prouidentia & ſtudio ſemper utens: & ubique cultus ac decorus exiſtens: neq; uiarum deſidiam habuit: ſed regias uias quæ ad Heroſolymam ducerent: lapide nigro ſtrauit: ut etiā ambulantibus non poſſent eē difficiles: & oſtenderent diuitiarū & impii dignitatem. Diuidens autem currus: & diſponens ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝫ numerus eſſet: paucos quidem circa ſe retinuit: urbes autem ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in Hieroſolymis abundare: quanti erāt & lapides: ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant: ſicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit. Iuſſit autem & negociatoribus commertia ex ægypto defferentibus: ut uenderent ei currum unum cū duobus equis dragmis argenti ſexcentis: quos ipſe regibus Syrie & trans euphraten habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus: & prudentia &

diuitiis excelleret uniuersos: qui ante eum Hæbreorum tenuerunt principatum: non in his usque ad terminum uitæ suæ permansit: quando relinquens solemnitatum custodiam paternarum: non sine simili rerum quas de Dauid prædiximus conuersatus est: sed circa mulieres & ueneream intemperátiam turpiter exardescens non prouincialium solummodo delectationem habuit fœiarũ: sed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sydonias: & Tirias: etiã ámonitidas: & Idumæas & leges est prævaricatus mosaicas: qbus ille cõtradixit alienigenis mulieribus Hæbreas debere misceri: & deos illarum cœpit colere: ut mulieribus earũq; amori placuisset: cũ legislator prædixisset: ne Hæbreus alienæ regionis uxores duceret: ne forte illarũ solẽnitatibus mixtus: & deos earum coleret: & a uenerationeproprii dei pariter se abstineret. Sed hæc quidẽ despexit Salomon: irrationabili amori constrictus: & ducens uxores príncipiũ ísignium uiroꝝ filias numero. lxx. alias septingẽtas: & trecẽtas concubinas: super has autem & filiam regis Aegyptioꝝ: repente captus ab eis est: ita ut eaꝝ sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris sui præbere dilectionis inditia: ut more earũ patriæ uiueret: & quæ illis essent grata compleret. Aetate siquidem procedente: & ratione propter tempus pariter infirmante: cum iam non posset studia patria retinere: deum quidẽ propriũ nõ solũ illicitis uxoribus iugiter inhonorabat: sed etiam ante hæc peccauerat: & circa legum custodiam iã deceptus fuerat: quando boum æneoꝝ similitudines fecit: quos mari subiecit: & leonum quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat: dũ optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum: quod ei propter dei pietatẽ fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus cum secúdo eum deus per somnium patrem monuisset sequi: in gloria huius rei expers effectus est. Venit ergo propheta missus adeo dicens. Quia neq; iniquitas eius lateret eum: neq; diu in his esset lætaturus: incríminatus simul: quia ei quidem non auferret imperium: quomodo Dauid patri eius fuerat ꝓmissũ: moriente uero eo: citius filiũ hoc ámittere: nõ tamẽ omnẽ ab eo populũ recessurũ: sed decem quidẽ tribus eius traderet seruo: duas autẽ nepoti Dauid huius filio reseruaret: & ꝓp illũ q dilexit deũ: & ꝓpter Hierosolymoꝝ urbem: in qua tẽplum habere decreuit. Hæc audiens Salomon contremuit: & ualde turbatus: ex omnibus pene bonis in quibus repente est mutatus: non multo tẽpore transeunte: ex quo hæc enĩ ipsa ꝓuenere: quæ ꝓdicta fuerũt a propheta. Mox susciauit super eũ deus inimicum Adat noíe: quaꝝ inimiciciarũ causa fuit huiusmodi. Hic Adat puer erat genere Idumæus de semine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uastasset Idumæã: & oẽs qui armis uti poterant sex mẽsibus pemisset: fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptioꝝ regẽ q eũ magna largitate susciens: dedit ei domum & ꝓuĩciã ad habitandũ. Et cũ creuisset dilexit eũ: ita ut ei uxoris suæ sororem noíe Talphim daret uxorẽ: ex qua natus est ei filius: & ĩter filios regis ẽ nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid mortem piter & Ioab: accedẽs ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad ꝓpria remeare ꝓmitteret. Cúq; requireret rex cur hoc peteret: aut quid passus est relinquere destinaret: cum sæpius ei inoportune & nimis insisteret atq; rogaret: tũc quidem dimissus nõ est: sed tpe quo iã Salomon in malis erat ꝓp ꝓuaricationes prædictas & dei pariter iram: dimissus Adat a pharaone uẽit in Idumæã. Et cũ eã non potuisset a Salomone exercitu retollere: qa multis præsidiis seruabat: nec eẽt facilis eius inuasio: surgens inde uenit in Syriam. Iunctis aũt illic cuidã Raam noíe: qui regẽ Sophone Adrazaꝝ dominũ suũ fugerat: & ꝓuinciã latrociniis deuastabat: eiq; amiciciis copulatus: cũ haberet ille circa se latronũ maximã multitudinẽ ascẽdẽs & tendẽs ĩ Syriã: rex eius effectus ẽ: Tũc quo que discurrẽs Israhælitaꝝ prouiciã affligebat & aduc uiuẽte Salomone: uastabat. Et hæc qdem hæbreis ꝓuenerũt ꝓ Adat. Inter hæc aũt Hieroboam filiꝰ Nabath surrexit cõtra Salomonẽ & quosdam cõtribules suos secũdum prouinciam olĩ sibimet dictam. Is cũ esset puer a patre derelictus & erudiretur a matre: uidens Salomõ robustũ & nimis strenuum eũ super edificiũ muroꝝ eẽ constituit: quando munitionẽ ꝓpugnaculoꝝ in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc ope laborauit: ut rex eũ approbaret: eiq; principatum militiæ super tribũm Ioseph conferret. Illo itaq; tempore cum Hieroboam ueniret hierosolymis: occurrit ei ꝓpheta de ciuitate Silo nomine Achia. Quem dum salutaret: deflexit eum paululum ex itinere ad quẽdam locũ ubi nullus alius itereset: & diuidẽs suũ pallium quo erat indutus in duodecim partes: iussit ut Ieroboam decem ex his sumeret ꝓdicens ꝙ deus hæc uellet: ut scisso principatu Salomonis: filio quidẽ eius ꝓpter ꝓmissionem Dauid duas relinqueret tribus: & illi decem. quõ salomon in eo peccasset: & mulieribus earumq; diis se improuide subdidisset: sciens inquit causam pro qua deus suam dilectionẽ a Salomone subtraxit: esto iustus & eiꝰ custodi ꝑcepta ꝓpositam habẽs palmam de pietate & honore dei præcipuam. Talis utiq; futurus: qualẽ nosti fuisse Dauid. Elatus itaq; Hieroboam ex prophetæ sermonibus cum esset natura feruens iuuẽis: & rerum grandium appetitu ímensus nõ quiescebat: sed cum uenisset ad exercitum: habens memoriam eoꝝ quæ ei dixerat achias: repente nisus est populo suadere: ut a salomone recederet: & regnum ei cõtraderet. Cognoscens uero salomon eius uoluntatẽ & dolum quærebat ut eum cõprehẽdens: ueloci ter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam: fugit ad Sesach ægyptiorũ regem: & usq; ad Salomonis obitum ibi moratus est: & ne quid pateretur lucratus est futuro seruãdus imperio. Mortuus est itaq; Salomon: ualde longæuus: qui regnauit quidem ánis. xl. uixit aũtem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis: cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges: excellens:

præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierum ardore præuaricatus eſt: de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt Hæbreis: oportunius explanabo.

Quō ſubiectoꝝ quendam Hieroboam fecerunt ſibi regē decē tribus recedētes a domo Dauid: & ī duabus tribubus regnauit filius Salomonis Roboam. CAPI. IIII.

POſt mortem Salomonis: in eius regno filio ſuccedēte Roboam: ex muliere Ammanitide Naama noīe procreato: repente miſerūt ī ægyptū principes populi: & reuocauerūt Hieroboam. Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatē Sycimorū: etiam Roboā uenit ī eā. Placuerat enim ut illic cōueniētes Iſrahelitæ: eū cōſtituerēt regē. Adeūtes ergo eū principes populi ſimul & Hieroboam: rogabant dicētes ut aliquid de ſeruitio relaxaret: & melior eſſet patre: cuius fuerant prægrauati iugo: ut & ipſi deuotiores eſſent: & propter manſuetudinem potius quā timorem ei ſeruirent ac diligerent. Qui dū poſt tres dies reſpōſurū ſe eoꝝ petitionibus dixiſſet: mox quidē eos ſuſpectos fecit: cur non repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonam & humanam eſſe iudicabant: & magis in iuuene: tamen & in eo ꝙ cogitare ſe dixerat: & non repente negauerat: ſpem aliquā faciebat. Qui conuocatis paternis amicis: tractabat cū eis quale deberet populo præbere reſponſum. Illi uero qui deuoti facerent naturam uulgi utiq; ſcientes: monebant ut manſuete loqueref ad populū: & cōmunius quā regib⁹ exigeret faſtus: ut ita fauorē ſibimet obligaret: dū naturaliter diligant ſubiecti potius māſuetudinem regum: quā cōminationē. Tūc ille optimum cōſilium forſitan deo uolente deſpiciens: uocās adoleſcētulos ſecū nutritos: eiſq; pādēs ſeniorum conſilium: quod oporteret fieri iuuenes exquiſiuit. Illi uero cum neq; iuuentus: neq; deus meliora eos tractare pnitteret: monuerunt ut aſperius reſponderet ad populum: & īferiorem ſuum digitum: lumbis paternis diceret uaſtiorem. Et ſeueritatē quā fuerant in illo comperti: in ſe multo potiorem agnoſcerent: & ſi ab illo flagellis caſtigati ſunt: cedi a ſe ſcorpiis expectarēt. In his delectatus rex: & credens dignitati regiæ cōuenire reſponſum: cum die tertia plebs auditura ueniſſet: & oīs populus uideretur ſuſpenſus eſſe: ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relinquens ille conſilium ſeniorum reſpondit adoleſcentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur: ut quæ prædixerat Achias perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti ei ſermonibus uelut opere iam percuſſi: & dolentes quaſi iam experimento ipſaꝝ rerum quæ dicerentur afficerentur: indignati ſūt & omnes pariter uoce magna clamauerunt: nihil ſibi poſt illum diem eſſe cōmune ad genus Dauid uel qui erant ex eo progeniti: ſed ſolum templum ei cedere quod pater eius edificaſſet: eumq; interminati: ſunt ſe relicturos: & ſic amare iracundiam ſeruaueruntut dum niſiſſet rex Roboam quendā nomine Adoram ſuper tributa conſtitutum: qui eos aliquomodo mitigaret: & poſt ſermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret: paſſi non ſunt: ſed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidiſſet Roboam: credens quoque ſe lapidandum: metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret: aſcendēs in currum fugiens mox uenit in Hieroſolymam. Et tribus quidem Iuda ſimul & Beniamin eum conſtituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid: dominum rerum Hieroboam eſſe conſtituit. Roboam uero Salomonis filius conuentu facto duarum tribuum in quibus regnabat: ſumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum: contra Hieroboam & cōtra populum dimicare cogitabat: quatenus eum ſubderet ſibi bello ſeruiturum. Prohibitus uero eſt a deo per prophetam Rameum: ut bellum inferret: eiſque dicebat non eſſe iuſtum ut aduerſus contribules dimicarent: cum ab eo dei uoluntate populus receſſiſſet. Quo facto: nequaquam egreſſus eſt ad prælium. Diuiſo itaque regno prius narrabo quæcunq; Hieroboam iſrahelitarum rex egit. Deinde quæ Roboam duarum tribuum rege geſta ſunt explanabo. Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur. Igitur Hieroboam inſtitutus in Sycimorum ciuitate regalibus: ibidem morabatur: quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Dumque non multo poſt ſcenophegie feſtiuitas immineret: cogitans Hieroboam quia ſi permitteret populo ut deum in Hieroſolymis adoraret: pergens & feſtiuitatem illic ſolenniter agens pœnitentia duceretur: & propter templum: & propter dei religionem forſitan metuens ne eum quidem relinqueret: ad regem uero priſtinum remearet. Et ob hoc mortis picula ſibimet ī minerēt: op⁹ hoc malignū ſua cogitatiōe molitus eſt. Fecit duas uitulas aureas & totidem tēpla conſtruxit: unū quidē ī ciuitate Bethel: aliud circa Dan: quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur exiſtere: poſuitque has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat. his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli noſce uos puto: ꝙ omnis locus habeat deum: & non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt ſed ubique ſemper exaudit: & cultores ſuos intendit. Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati: ad Hieroſolymam properandi ad hoſtium utique ciuitatem: ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo quidem illic edificauit templum: & ego feci duas uitulas aureas: deo æquiuocans: quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicauit: aliam uero ī Dan urbe conſtitui: quatenus quicunque ueſtrum eis urbibus ſunt uicini: adorent in eis deum. Conſtituam ergo ex uobiſipſis ſacerdotes earumq; Leuitas: ut tribu Leui nequaquam: neq; Aaron filiis egeatis: ſed qui uoluerit eſſe ſacerdos: offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē Aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixiſſet: ſeduxit populum ut a patria religione recedens præua-

ricaretur leges. Hoc itaq; Hæbreis malorum fuit initium: & qui cuncta deuicerant præliis in alienarum sunt gentium ditione subiecti. Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igit dū instaret .vii. mēse festiuitas: uolens & ipse eam ita in Bethel agere sicuti due tribus in Hierosolymis celebrabant: ante uitulam quidē ædificauit altare & ipse pontifex factus cū sacerdotibus ad altare conscēdit. Cunq; esset hostias & holocausta coram populis oībus oblaturus: uenit ad eū hierosolymis propheta nomie iadan: missus a deo. Qui stans in media multitudie: stāte etiā rege: faciens ad altare sermones: deus inquit futuq; quendā esse p̄dixit ex genere Dauid noie iosiam: qui non tantum tēporis illius supra te & altare falsos pimat sacerdotes: sed ēt ossa eoq; populoq; seducētium & erroq; eoq; & impioq; super te tunc simul exurat. Vt autē credant hoc futuq;: signū eis nunc prædico faciēdum: subito. n. rumpetur hoc altare: & oīs pinguedo sacrificioq; super illud posita fundet in terrā. Hæc dicente prophetā indignatus Hieroboam: manum extendit: p̄cipiens eum cōtinuo cōprehēdi. Cuius manus mox est arefacta: nec ualuit eā denuo reuocare: sed habuit eam marcidam & solutam. Ruptum ergo ē repente sacrarium: & sicut pphet̄a p̄dixerat cuncta diffusa sunt. Cunq; uideret ueracem hoiem: & p̄sentiam diuinam hēre cognosceret: rogauit ut supplicaret deo: q̄tenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum manum sibi naturaliter restitutā gaudebat: pphetāq; rogabat enixe: ut eius cōuiuiis interesset. Idan uero dixit: nō se pati ut ingrederet ad eum: nec panē aut aquā in ciuitate gustaret: hoc sibi p̄ceptum a deo dicens: ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet. Huius igitur abstinētiā rex miratus: erat in timore positus: & per mutationē reg̃ ex his quæ dicta fuerant: non prospera sibimet imminere credebat. Erat aūt quidam in ciuitate senior: malignus homo: falsusq; propheta quē hieroboam magnis studiis honorabat: cū eo dicente quæ illi grata forent crebro deciperet. Iste itaq; tunc erat in lectulo pp senectutis infirmitatem. Filiis aūt indicantibus ei pphetam q de Hierosolymis uenerat & de signi effectu: & quō arefacta manus dextera Hieroboam: illo orante fuerat restituta: metuens ne peregrinis esset melior apud regē: & potiori honore frueret: præcepit filiis: ut ei repente ad iter asinum strat̄ū præpararent. Quibus p̄ceptum festinanter iplentibus: ascendēs prosecutus est pphetam: & iueniens eū sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentem: salutauit primum deinde culpauit: cur apud eum nō itrasset: & esset eius hospitalitate participatus. Quo dicēte: se a deo prohibitum: ut apud quēquā in illa ciuitate gustaret: nō inq̄t, phibuit diuinitas ut meā mēsulā deuitares. Nam & ego pphet̄a sum & in ea tecū religione cōis: & adsum nunc missus a deo: quatenus te cōmisq; ad me deducam. Ille uero credens mētienti: reuersus est. Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus: deus apparuit Iadan: eiusq; mandata præuaricantem dixit supplicia sustinere: & qualitatem pœnæ cōtinuo declarauit: leonem ei occurrium in itinere quo lacerar̄etur: & q̄ sepultura patria priuaretur dixit. Hæc autem facta reor uoluntate diuina: ut Hieroboam nequaq̄ uerba Iadan metueret: quasi fallacis & ita defuncti. Remeante siquidem Iadan rursus in Hierosolymam: occurrit leo: & deiiciens eum de asino peremit: & asinum quidem in nullo nocuit: sed cum eo sedens & illum & corpus prophetæ magna tuitione seruabat: donec aliqui iter agentium uidentes hoc: & ueniētes in ciuitatem falso prophetæ denunciarent. Qui missus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem: ac splendida pompa eius celebrauit exequias: præcipiens filiis ut ipsum mortuum cum illo sepelirent: dicēsq; omnia quidem uera essent quæcunq; ille pphet̄a esset aduersus illam urbem: & altare & sacerdotes necnon & contra falsos prophetas: & q̄ ipse post mortem non pateretur iniuriam: si cum eo sepultus & eius ossibus copulatus: propter societatem ossium prophetæ non posset agnosci. Sepeliens ergo prophetam: & filiis ista præcipiens: cum esset malignus & impius: accessit ad Hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunque illi rex de sacrario & manu sua narraret: sanctum uere: & prophetam egregium eum uocans: cœpit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens: rerum gestarum creditam imminuere ueritatem. Nitebatur enim suadere: quia pro labore portandi multa sacrificia: eius manus obstupuisset: & deinde cum requieuisset: ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius fuisset uacuum: susceptis multis hostiis & ingentibus: propter onus impositorum fuisse ruptum & cecidisse dicebat: significauitque ei simul ita mortem eius qui hæc signa prædixerat: eo q̄ fuisset a leone discerptus: & nihil esset quod propheta locutus est. Hæc ergo dicens regi satisfecit: eiusque mentem penitus auertit a deo: & a sanctis operibus: & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter insiluit: ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat scelera cumularet. Igitur de Hieroboam hæc in præsenti dixisse sufficiat. Filius autem Salomonis Roboam: qui sicut prædiximus super duas regnauit tribus: ædificauit munitissimas ciuitates & magnas Bethleē & Icā & thecos & Bethsura & Socho & Odollā: & Hipā: & Meresam: & Zipha: & Adorā: Lachis: & Zecheram: & Hellum: & Ebron. Has quidem in sorte Iuda primas ædificauit: fecitque & alias præcipuas in sorte Beniamin: muriscq; circundans: custodes instituit uniuersis: & principes militumq; frumentum simul & uinum & oleum: & alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis essent necessaria largissima ubertate recondidit: insuper autem & scuta & iacula nimis innumera. Conuenerant autē ex omnibus Israhelitis sacerdotes ad eum in Hierosolymam pariter & leuitæ: & quicunq; alii de populo erant boni uel iusti: relinquentes proprias ciuitates: ut cultura dei in Hierosolymis exhiberent:

minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit Hieroboam: & auxe runt imperium Roboam per tres annos Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorem & tres ex ea filios ſuſcepiſſet:poſtea quoq; duxit nomine Macham natam de Thamar:filiam Abſolonis: quæ & ipſa uidebatur eſſe eius cognata:de qua natus eſt ei filius maſculus: quem Abiam appellauit: habuitq; filios ex aliis coniugibus:ſed ſuper omnes potius diligebat Machan.Habuit autem lege ſibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati ſũt octo & uiginti:filiæ uero ſexaginta.Succeſſorem ſui regni conſtituit Abiam ex Macha procreatum:eni & theſaurum & minutiſſimas credidit ciuitates.Reor enim quia ſæpiùs cauſa malorum & iniquitatis:exiſtat hominibus magnitudo rerum:earumq; ad potiora conuerſio.Videns nanq; Roboam regnum ſuũ his crementis augeri ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones:& ſprenit dei religionem:ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus.Nam cum præcipuum morib⁹ corrumpitur conuerſatio:leditur deuotio ſubiectorum:& cum uiderint illorum luxurias:ſuæ caſtitatis merita reſpuentes quaſi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur:niſi etiam ſimilia agerent.Hoc igitur accidit ſubiectis Roboam. Nam cum ille ageret impie & iniq;:ſtudebant & illi non eſſe iuſti:ne rex uideretur offendi.

Quia Seſach ægyptiorum rex caſtrametatus eſt contra Hieroſolymam:& ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in Aegyptum. CAPI. V.

QVapropter uindicem ſuper hæbreos miſit deus regem Aegyptiorum nomine Seſach: de quo narrans Herodotus: actus proſtremo eius adiũxit.Hic enĩ Seſach quinto anno regni Roboam cum multis milibus exercituum caſtrametatus eſt.Sequebantur enim illum currus mille ducenti:equitum uero ſexaginta milia & quadraginta milia peditum:quorum plurimos habebat Libyas:& Aethiopes. Inuadens itaq; regionem Hæbreorum:munitiſſimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit:& nouiſſime armatus ad Hieroſolymam uenit:ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Seſach tenebatur incluſus:deumq; rogabant ut eis uictoriam ſalutemq; conferret. Quos tamen nõ exaudiuit deus:nec eis pugnaturus ſpem uictoriæ promiſit.Propheta quoq; Sameas ait deum eis interminari:eoſq; relicturum:ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturam.Hæc audientes:animo ſunt ſoluti: & dum nullam uiderent in ſe ſalutem:confitebantur omnes q; eos deus iuſte deſpexerit cum ipſi circa eum impie crudeliterque geſſiſſent:& eius legitima ſpreuiſſent. Quos uidens deus ita dejectos & ad penitentiam fuiſſe perductos:non ſe perditurum eos prophetæ dixit: ſed ægyptiis tantum fore ſubdendos: ut agnoſcerent: utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius:an certe deo.Capiens ergo Seſach non lege bellica ciuitatem:ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem:ingreſſus fœdera nõ ſeruauit:ſed & templum expoliauit & theſauros dominicos & regiõs exhauſit:auri & argenti multa milia & innumerabilia ſecum deuehens ornamenta:& nihil omnino illic derelinquẽs. Abſtulit autem & aureas lanceas:& ſcuta quæ rex fecerat Salomon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit: quas Dauid ſumptas a rege Sephone deo dicauerat.Quod cum idem Seſach feciſſet:ad propria remeauit. Meminit autem huius prælii & Herodotus Halicarnaſeus:qui ſolummodo circa regis nomen erranit.Sed quia & gentes alias multas inuaſit & palæſtinam & Syriam ſubiugauit: capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes.unde palam eſt:quia noſtram gentem ſubditam ægyptiis iudicare uult.Ait ergo:quomodo & ſtatuas eorum qui ſine prælio ſe tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia in eis celauerit.Roboam & enim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatẽ.Dixit aũt Aethiopas ab Aegyptiis didiciſſe genitalium circunciſionem Phœnices autem & Syri in Palæſtina fatent hoc ſe ab ægyptiis didiciſſe & palam eſt:quomodo alii nulli circunciduntur Syrorum in Paleſtina habitantium præter noſtros.Sed de his ſentiat quis quod uoluerit. Igitur diſcedẽte Seſach:Roboã rex pro aureis lanceis & clypeis:ærea eiuſdem numeri fecit:cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit: & qui cum ſplendenti principatu & claritate rerum debuerat imperare: & ſub multo ſilẽtio & timore regnauit:fuitq; Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus.Mortuus eſt autem cum uixiſſet quinquaginta & ſeptem annis: in quibus regnauit decem & ſeptem uir ſuperbus:& fatuus:& nolens paternis amicis credere:perdiderat principatum:ſepultuſque eſt in Hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaque ſucceſſit in regnum filius Abia:cum Hieroboam octauumdecimum annum haberet in regno. Et quidem huiuſmodi fine conſumpta ſunt. Conſequens eſt nunc:ut de Hieroboam dicamus:quemadmodum & ipſe fuerat conuerſatus.Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo:ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras: & ſacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates ſupplicia non poteſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius etat:relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomine Abimen egrotaret:dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatum ſchema ſuſcipiens:iret ad Achiam prophetam:aſſerens eum uirum eſſe mirabilem:& futura prædicere:qui etiam de regno ei ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret:ſi puer lãguorem poſſet euadere.Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei præceperat: uenit in Sylo ciuitatem:ubi morabatur Achias.Cunq; foret domum illius ingreſſura:cum eſſet iam prophetæ uiſus ſenectute grauatus:apparuit deus ei:utrũq; denũcians:& qa Hieroboã regis ad eum ueniret

uxor& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum uenīente: uelut priuātā ſimul & peregrina. Ille clamauit. Ingredere uxor Hieroboam. Quid te celas. Deum latere non potes qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit:& imperauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritum:& dic ei hæc dixiſſe deum. Quomodo te magnum ex paruulo & nihil exiſtente conſtitui regem:& ſcindens regnum a genere Dauid tibi cōtradidi: tuq; horum non recordatus: meamq; religionem deſerens:fuſileſq; deos efficiens illo potius honoraſti: deiiciam te denuo: & omne tuum genus exterminabo & canum uoracitati uolatiliumq; præbebo:& quidam a me ſuſcitabitur rex totius populi:qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittat. Participabatur autem iſto ſupplicio etiam populus:& copioſa terra hac priuabitur:& trans Eufraten ulterius diſpergetur: quomodo cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adoruerunt:& meam religionem uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare: filium uero tuum inuenies eſſe defunctum. Te nāq; ingrediente ciuitatem:ſpiritum mox amittet:ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nāq; ſolus ex genere Hieroboam bonus fuiſſe uidebatur. Hæc itaq; propheta dicēte exiliens turbata mulier de morte filii lamētans:p uiā feſtinanter ibat lugens & ingemiſcens: filium utiq; quem in ſpe reliquerat uiuū ulterius nō uiſura:quē cōtinuo moriturū eſſe crederet. Quæ dum ueniſſet in ciuitatē:filiū qdē ſicut propheta dixerat inuenit extinctū: regi uero cuncta narrauit.

Bellum Hieroboam regis Iſrahel cōtra filium roboam Abiam:& triumphus Abiæ. CAPI. VI.

Ieroboam itaq; nihil hoꝛe cogitans:multo exercitu cōgregato cōtra Abiā filiū Roboam:qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illum pp ætatē. Qui dū Hieroboā inuaſionē audiſſet: obſtupefactus eſt ueruntamen ultra prudentiā iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu: occurrit Hieroboā ad quendā locum q uocaſ mons Amorteoꝛ:& caſtra circūfugiēs: bello neceſſaria præparabat. Erat enī eius exercitus quadragīta milia uiroꝛ:Hieroboam uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittenda eſſet iam in acie cōſtitutus:ſtans in loco excelſiore rex Abia manu ſilentiū impauti: & Hieroboā petit ut cū quiete prius ſe audiret:factoq; ſilentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis:q; deus principatum Dauid & eius ſoboli in tempore uniuerſo conceſſerit:miror autē qūo recedentes a meo patre:ſeruo ſuo Hieroboam indecenter adheſeritis:& cum eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduenīſtis:ut eoꝛe regnū his præliis auferatis. Hactenus itaq; regnū Hieroboā iniuſte detinuit:qđ non reor maiori eum tempore poſſeſſuꝛe:qui ideo pœnas etiā de præterito nunc ſoluens:ab iniquitatibus & iniuriis nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit:ſed & uos talia perpetrare coegit qui nullam a meo patre paſſi contumeliam:& tamen quia non quæ uobis placerent in cetu locutus eſt malignis hominibus credens:illum quidem ut putatis ira faciēte reliquiſtis: qđ autem uerius ē: a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cum potius ignoſcendum fuerat non uerbis ſolūmodo duriōribus uiro iuuenculo & contētionis ignaro:ſed etiam ſi ad aliquā difficultatē operis per iuuentutē fuiſſet experitiāq; pductus:eſſet pferendus pp Salomonem patrem illius:& beneficia uobis ſæpe collata:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝛe:pro beneficiis & affectu parentum. Vos autem nihil eorū cogitaſtis:neq; tunc:neq; modo:ſed ſup nos tātus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & non religionis iudicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcendit. Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuſte:ſolummodo enim iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ conſtat īmota: quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deum ppriū uenerantes:quē non manus de putreſcibili ſilua fecerunt:nec excogitatio mali regis p populi ſeductione conſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cunctoꝛe. Vnde ſuadeo ēt nunc uobis:pœnitētiam pteritoꝛe ut habeatis & meliora cogitātes:dimicare ceſſetis. paternaſq; leges recolatis: & quic quid ad magnitudinem uos tātæ fœlicitatis exeuit. Hæc equidem Abias eſt locutus ad populum. Adhuc aūt eo loquēte:quoſdā militū Hieroboā latēter īmiſit: ut Abiā ex aliquibus ptibus circūdarent:qua exercitus nō uideret. Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius cōturbatus expauit. Abias aūt cōfortauit eos:& in dño ſpē habere poſcebat. Tūc illi piter iuocātes dei ſolatiū:ſacerdotibus tubis clāgentibus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Et illoꝛe qdē audaciā ac iuuētutē diſſoluit deus:exercitū aūt Abiæ fecit excelſiorē. Nā quāta ī illo bello refert cædes fuiſſe cōmiſſa: neq; græcoꝛe:neq; barbaroꝛe referūt hiſtoriæ. Abia aūt & filii Iuda & Beniamin de exercitu Hieroboam mirabilem & famoſiſſimā pceperunt deo conferente uictoriam. Quinquaginta milia enim hoſtiū bello pſtrata ſunt. eorūq; munitiſſimas ciuitates diripuerunt:inſup Bethuliā eiuſq; regionem forti dimicatione tenuerunt. Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaq; uires habuit: quanto cunq; tpe poſt hæc Abia uixit. Qui tamen poſt hanc uictoriam quo tempore ſuperueniēs: obiit cū regnaſſet annis tribus & ſepultus eſt in Hieroſolymis:in monumentis paternis. Reliquit autē filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex:quos oēs de uxoribus uigintiſeptē procreauit. Huic ſucceſſit in regno filius Aſa:cuius iuuenculi fuit mater noīe Maacha. Hoc ergo mō Abiæ filii Roboam nobis geſta ſunt tradita: Mortuus eſt aūt & Hieroboam rex decē tribuū:cū uiginti & duobus annis

tenuiſſet imperium:ſucceſſitq; ei filius Nadab:ſecundo iam anno regis Aſa trāſacto: regnauitq; Hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitieq; concordans.

Quia generationē oēm Hieroboā qdā noie Baaſa perimēs:ipſe tenuit principatū. CAP. VII.

IN his autē duobus annis:caſtra metatus eſt cōtra Gebethon ciuitatem Palæſtinorum. Cūq; eam foret obſeſſione capturus:dolum paſſus a quodam amico nomie Baaſa Meheli filio mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potius imperio:omne genus Hieroboam interemit & euenitut ſecundum prophetiam dei:alii quidem cognatorum Hieroboā i ciuitate mortui lacerēt a canib⁹ atq; cōſumerēt:alii uero i agris a uolatilib⁹ deuorarē tur. Et domus qdē Hieroboā pro eius ipietate atq; iniquitate pertulit ulionē hac uice dignam.

Bellū æthiopū cōtra hieroſolymitas:regnāte ſuper eos Aſa:& cædes æthiopū. CAP. VIII.

Ex aūt hieroſolymo ꝛ aſa dū moribus eſſet egregius: ſpq; ad diuinitatē reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qd non eēt pietati cōueniēs:aut ad legū cuſtodiā ptineret ſuū cōpoſuit regnū:abſcindēs cūctā ab eo neqciā:& ab omni macula emūdās. Habuit aūt exercitū electo ꝛ uiro ꝛ arma gerentiū ſcuta & lanceas:de tribu quidem Iuda trecēta milia de Beniamī āt ſcuta arcuſq; portātiū:ducēta qnquagīta milia. Cūq; iā decē regnaſſet annis:caſtra cōtra eū mouit cū maxio nimis exercitu zara rex Ethiopiæ:ducēs pedeſtriū qdē ducēta milia:eq̄ſtriū uero decē milia:& curr⁹ trecētos. Qui dū uſq; ad ciuitatē Morī ſam q̄ ē in tribu Iuda cū exercitu ſuo ueniret:occurrit ei Aſa:& caſtris cōtra eū poſitis:in q̄dā conual le noie Sabatatha:nō ꝓcul a ciuitate:cū uidiſſet Ethiopū multitudinē:poſcebat a deo cū clamore uictoriā:& ut multa milia hoſtiū ipſe pimeret. Neq; eni & in alio confidendū eſſe dicebat:quā in eo q poſſet etiā paucos multo ꝛ potiores oſtēdere:& facere īfirmos fortiſſimis ꝓualere. Hæc orante aſa ſignum uictoriæ deus oſtēdit:& cū gaudio:diuinitatiſq; auxilio bello congreſſus:multos Ethiopū p culit:& cōuerſos in fugā ꝓſecutus eſt uſq; ad Geraritidē regionē. Relinquentes autem occiſionē hoſtiū:ad direptionē gentiū ciuitatis Geraretine conuerſi ſunt quā ceperant:eorūq; ad caſtra protinus acceſſerūt:ita ut tollerēt multū aur ꝛ:multūq; nimis argentū:prædāq; deueherēt ualde mirabilem camelosq; & ſubiugalia:& pecudū greges inumeros. Aſa igit & eius exercitus ſumpta hmōi a deo uictoria atq; præda:in hieroſolymis remeauit:Quibus uenientibus occurrit in uia azarias noie ꝓpheta:& ꝓcipiens ut paululū a greſſu itineris abſtinerent: cœpit ad eos dicere: q̄ illa uictoria fuiſſet eis a deo cōceſſa:eo q̄ iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& oīa dei uoluntate feciſſent. Quos in eius mandatis permanentes dixit ſup hoſtibus præualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatem relinquētes aūt eius religionē in cōtraria deuenire:futurūq; tēpus:in quo nullus inneniret uerax propheta in eo populo:neq; ſacerdos:quī iuſte aliquid reſponderet:ob quā rem ita ciuitates ſubuertendas:& gentem in oi terra diſſeminandā:& uitā miſerabilē & inopē habituros:ſuaſitq; eis:ut dum hoc haberent bene agerent:& nequaquā a diuina deuotiōe recederēt. Hæc audiens rex:& populus gauiſi ſunt: multum ſtudium & oēs in cōe:& ſinguli circa iuſticiā exhibebāt:miſitq; rex in oēm ꝓuinciam ꝓcipiens ut legitima diligenter ubiq; ſeruarent. Sic igit Aſa duar ꝛ tribuum regis actio gerebatur. Reuertar āt ad regem Baaſa qui iſraheliticum populū poſſidebat:occideratq; Nadab filium Hieroboam:& eius tenuerat principatum. Hic.n. iter Saulim ciuitatem degens:& habitaculū ibi cōſtituēs. Regnauit quidem annis uiginti & q̄ttuor ſed fuit malignus & ipius ultra Hieroboā & filiū eius:& populum multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā. Qui mittēs ad eū Gimō ꝓphetā:dixit & ſe & omne genus ei⁹ exterminaturū:& hiſdē malis quibus domū Hieroboā pdiderat pditu ꝛ q̄ rex ab eo cōſtitutus:beneficium nō repenſauit:ut iuſte & pie populo præſideret:cū hæc primitus ipſis ꝓdeſſent:deide gratiſſima deo ſemp forent:ſed magis imitatus eſt peſſimū Hieroboā:cuius dū deperiſſet anima uiueret tamen eius in iſto malignitas:dicebatq; ſuppliciū malo ꝛ illius hunc habitu ꝛ qui ei ſimilis extitiſſe uidebatur. Baaſa aūt quāuis per ꝓphetā audiſſet futurā ſibi ſuoq; generi ꝓ cōmiſſis ſceleribus ultionē: tamen de reliquo nō qeuit:neq; reſpexit q̄ male agēdo deperiret iglonoſe:ſi nō penitendo ꝓ malis ꝓteritis a deo ueniā mereret:ſed tanq̄ illi quibus præmiū proponitur laborare nō ceſſant: donec ad propoſita dona ueniant. Sic & Baaſa propheta prædicente ſibi futura tanq̄ ſi ad magna bona cōcurreret:in pniciem ſui generis:& totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut athleta nequitiæ in his agebatur malis. Nouiſſime uero exercitu ſumpto: rurſus non ignorabilē quandā Ramath ciuitatē obſederat:quæ quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis aberat eamq; capiēs cogitauit ut in ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & ide ꝓcedens:terrā Aſa regis iuaderet. Metuens ēt Aſa conamen hoſtis qa poſſit exercitus qui Ramath cœperat eius uiolare ꝓuinciam:miſit ad regem Damaſcenor ꝛ legatos:ſimul & aurū & argentum:petens ab eo ſolatium: & cōmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent. Ille uero & pecuniar ꝛ opulentiam grate ſuſcepit:& ſolatia præbuit:ſoluens amicitiā quā habuerat cum Baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ Baaſan uidebant iperio ſubiacere: ut eas affligeret. Qui alias qdem icenderūt:alias populati ſūt. Ideſt Eleō:& Abella: & alias multas. Hæc audiēs rex Iſrahelitar ꝛ edificare quidē Ramath atq; munire ceſſauit:reuerti uero cum ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxilium. Igitur Aſa ex apparatu edificiorum quem Baaſa congregauerat cōſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera Gabaa:altera uero Maſpha uocabatur,

Quia:generatione Baasa pēpta:regnauit sup Israhelitas Amari:& post eū filiꝰ eiꝰ Achab. CA. IX.

ET post hoc ipſ nō habuit iam Baasa pugnādi aduersus Asa. Peréptus ē enī a Creone: & sepultꝰ i ciuitate Thersa:cui succeſſit filius Helan. Hic cū regnasset duobus ānis defū ctus ē:quē occidit Zamarias equoꝝ ordinis dimidii priceps. Nā dū epularet apud dis pēsatorē suū noīe Osa:suasit qbusdā equitibus ut subito deserentibus cū armigeris & principibus:desolatū reperiētes occiderēt. Illi náq; cūcti circa obsessionē Gabathenæ ciuitatis i Palæstina positæ occupati uidebant. Perimēs itaq; Helā regē princeps equoꝝ Zamarias: ipse regnauit:& omne Baasan genus secūdū prophetiā Gimon iteremit. Eodē náq; mō eius domus propter impietatem radicitus est euulsa:sicut genus Hieroboā pisse descripsimus. Exercitus q Gabathon obsidebat audiēs qđ de rege cōtigerat:& qꝺ Zamarias occidēs eū inuasisset īperiū:& ipsi prici pē suū Amari cōstituere regē. Qui a Gabathena urbe mouens exercitū:uenit:in Thersa:& accedens ad ciuitatē:manu bellica eā cœpit. Zamarias aūt uidēs ciuitatē fuisse detētā:fugit ad locum aulæ re giæ secretiorē:& succedēs eā semetipsū pariter cōcremauit:cū regnasset diebus septē. Moxq; Israhelitaꝝ diuisus ē populus:& alii quidē Themā regnare uolebāt:alii aūt Amari. Cūq; uicisset ps Ama ri:interēptus ē Themā:& i toto exercitu regnauit Amari. Tricesimo aūt āno regis Asa:Amari susce pit īperiū:& tenuit ānis duodeci. Quoꝝ quidē sex ānis in Thersa fecit:reliquos autē in ciuitate ea q̄ Mareō appellatur a græcis uero Samaria. Hic aūt noīauit eam Somareō a Somaro quodā:q ei mō tē uenūdaueratin quo ciuitatē constituerat. In nullo āt differebat a studiis prioꝝ regnū:nisi qꝺ pe ior erat:oēs enim quærebant modū:quatenus suis īpietatibus quotidie populū facerent a deo rece dere:& propterea extinxit eos:& nullū permisit ex eoꝝ genere supesse. Et is ergo defunctus ē in Sa maria succeſſitq; ei filius Achab. Ex his náq; cognoscīt:quātā prouidentiā humanaꝝ rerum probāt habere diuinitas:& qūo bonos quidē diligat:malos autē abhorret:& a radice disperdet. Israhelitarū cleniq; reges ꝓpter suā iniquitatē & iiustitiā alter sup alterum irruentes multi paruo tempore perie runt:& eorum genus exterminatū est.

Qūo regnāte Achab ꝓphetauit Helyas:& de signis q̄ fecit:& qa discipulū elegit eliseū. CA. X.

ASa aūt rex Hierosolymoꝝ q duabus tribubus pſidebat:& propter pietatē atq; iustitiā ad longā fœlicēq; a deo ꝓductus ē senectutē:& cū regnasset quadragīta duobus ānis: bona morte defūctus ē. Quo moriēte succeſſit ei filius Iosaphat:de Abida matre pro creatus. Hūc aūt imitatorē ꝓ aui sui Dauid pietate atq; fortitudine cūcti ipsis operibus decreuerūt. Sed de hoc rege nō ē modo referēdi necessitas. Igit Achab israhelitaꝝ rex habitabat i Samaria:tenuitq; principatū ānis uigīti:& mēsibus duobus:nihil āplius renouās:q̄ prisci fecerāt reges:nisi qꝺ mali magnitudine tēderet ad peiora:supans oēm eoꝝ neqtiā:& qđ ad diuinā ptineret iuriā uiuaciter imitatus:& ꝑcipue cōstructas adorauit uitulas:& sup hæc alia peiora moli tus ē. Duxit uero uxorē filiā Ionabal regis Tyri & Sydonis noīe Iezabel:ꝓ q̄ didicit eius adorare de os. Erat enī mulier nimis acerrima simul & audax. Quæ ad tātā uēit luxuriā atq; uæsaniā:ut etiā deo tyri & Sydonis quē Baal appellabāt tēplū edificaret:& plātaret oīum arboꝝ lucos. Cōstituit aūt & sacerdotes:falsosq; ꝓphetas huic deo seruituros. Sed & ipse rex multos hui usmōi circa se fouebat: stultitia atq; neqtia omnes priores suos excellēs. Quidā igit ꝓpheta summi dei de ciuitate Thesbi tes Galaditidis regionis ueniēs ad Achab:dixit ei. Quia dixerit deus:neq; imbrē:neq; ros illis ānis in ea ꝓuincia se missuꝝ:nisi ipse rursus apparuisset. Et in his dictis cū iurasset accessit ad partes austra les:& habitabat circa torrentem quēdā:unde poculi habebat auxiliū:nā corui cibum ei quotidie de ferebāt. Cūq; fluuius siccitate nimia defeciſſet:in ciuitatē Sareptā non ꝓcul a Sydone Tyroq; deue nit:q̄ ciuitas in haꝝ medio cōstituta est. Deus enī ꝑcepat cuidā illic mulieri uiduæ:ut cibū ei præbe ret:Cūq; non ꝓcul eēt a porta:uidit mulierē uiduā sibimet colligētē ligna. Cui cū deus significas set hanc esse q̄ ei cibū ministratura foret:accedēs salutauit eā:& ad bibendū aquā sibi tribui postula bat. Quæ cū procederet:denuo uocans eam:etiam panē sibi possit afferri. Illa cum iurasset nihil se intus in domo habere:nisi ꝙmodicū farinæ & paululū olei:& ꝓpterea prexisse ad colligēda ligna:ut cōsperſa farina:sibi suoq; filio panes faceret:quibus expensis cum aliud nihil supesset ut fame more rētur:ait ꝓpheta. Cōfidens pge:& spe meliori consiſte:faciēs primitus mihi paululū deser. Prædico náq; qꝺ non tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gratia imbrē fundat in terras. Hæc ei dicente ꝓpheta:ueniēs ea quæ dixerat fecit. Et ipsa habuit paululū:& ex hoc filio ministrauit piter & prophetæ:nihilq; horum defuit eis:donec siccitas defecerat. Meminit etiam siccitatis & Menāder in gestis Ithobali Tyriorum regis ita dicens. Et siccitas super eos facta est a mense Hypberetæo usq; ad aliumanimum Hyperberetæi. Qui dum deo supplicaret multa flumina sunt emissa. Isq; ciuitatē Botrā edificauit in phœnice & Aazon in bliphsa. Et hoc quidē ait:sub achab factam significās siccita tē. Hoc enī tpe Ithabalus cuius menāder fecit mētionem:regnauit in tyro. Mulier itaq; quā paulo ante diximus pabulū ꝓphetæ prebuisse:cum cecidisset eius filius in languorem:ita ut aiam dimitte ret & mortuus esse uideretur:deflens & manibus semetipsam ualde discerpēs:uoceq; quas dictabat luctus emittens:accusabat apud se ꝓpheta præsente factā iniuriā:quasi ipse peccata eius argueret:& ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eam equo aīo eē ꝑcipiēs sibi filiū cōtradi dicēs:uiuū se eū resti-

tuere promiſit. Q ua tradente:portans ꝑum ad locum in quo ipſe degebat & in lectulo collocans: clamabat ad deum dicens:q̄ non fuiſſet bene mulieri repenſatum q̄ illum ſuſceperat & nutrierat:cū eius filius eſſet ablatus:rogabatq̄ ut denuo aīam puer reciperet atq̄ uiuendi copia præberetur. Cūq̄ deus & matris habuiſſet miſericordiam:& uellet precibus prophetæ rogantis annuere:ne uideretur ad eam pro læſione ueniſſe:continuo ultra omnem opinionē reuixit puer. Illa uero gratias prophetæ referens:tunc aperte ſe cognouiſſe dicebat q̄ loqueretur ei uere diuinitas. Tranſacto itaq̄ ꝓuo tē pore:ex uoluntate dei pergebat ad regem Achab ei nunciaturus imbrē. Aerumna enim & neceſſari orum inopia prouinciam nimis inuaſerat:ita ut non ſolum homines propter ſiccitatem:ſed etiam cætera animalia fames afficeret. Rex igitur reuocans quendam Abdiā:qui erat ſuper eius iumenta: dixit ei:ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret:quatenus paſcua animalibus inueniret. Qui dū iam miſiſſet in cunctum orbem terrarum:ad querendum prophetam Helyam:nec inueniſſet:præce pit ut eum etiam ipſe requireret. Q uod dum fieri placuiſſet:& rex & Abdias per ſingula itinera prexerunt. Contigerat itaq̄ tēpore quo Iezabel regina prophetas domini occiderat:ut cētum prophetas iſte in ſpeluncis abſconderet:eoſq̄ ſolūmodo pane & aqua nutriret. Cū igitur Abdias receſſiſſet a rege:propheta ei Helyas occurrit. A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcēs eſſe prophetam protinus adorauit. Cui propheta:pgē inquit ad regem:& dic quomodo adſum. Cui ille reſpondit. Quid mali paſſus a me:illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi. An ignoras:qūo nullum reliquit locum rex:quo non dixerit:ut te reptum ad caſum necis adducat. Præcauebat enim:ne dum regi nunciaret:Helya alibi diſcedente:mētiri uideretur:ac morti ſuccūberet:cōmemorabatq̄ ei quēadmodū cum Iezabel prophetas occideret:centum ipſe abſcōſos:& multos alios in ſpelæo liberaſſet. Cui propheta:nihil metuēs inquit ad regem feſtinus accede:præbuitq̄ ei iuſiurandi religionē:qūo illa die ad Achab ipſe quoq̄ ueniret. Dūq̄ regi nūciaſſet:q̄ uidiſſet Helyā:& mox occurrit Achab:requirēs cū ira grādi:ſi ipſe eſſet qui in populo Hæbreoꝝ ſpietatis auctor exiſteret. Tūc propheta in nullo formidans ait:eum potius mala omnia ꝑpetraſſe:eiuſq̄ genus qui in ilam prouinciā deos alienos introduxiſſet:ac deū q̄ ſolus ē reliqſſet. Sed nūc inquit oēm populū ad mōtē carmelū precipe congregari necnon prophetas tuos piter & uxoris tuæ quocūq̄ ſunt numero:prophetaſq̄ lucorū q̄ſi quadrigē tos. Qui dū oēs ad præfatū montē Achab euocante ueniſſent:ſtans in medio eoꝝ Helyas ait. Q uouſq̄ diuiſam mētē & uoluntates habētes in hac cōuerſatione cōſiſtitis. Siquidē putatis noſtræ pulciæ deū neꝝ & ſolū:eū ſequimini eiuſq̄ mandata ſeruate:ſi uero hoc non exiſtimatis:ſed pegrinos creditis & illis exhibenda etiam putatis eſſe culturam:eis nihilominus obedite. Cūq̄ nihil populus ad talia reſponderet:petit Helyas pro experimēto fortitudinis alienoꝝ deoꝝ:& ſui cuius remāſerat ſolus ipſe propheta cū illorū eſſet numero quadrigēti:ut ſumeret bouē:& eū occiſum ſup altare poneret:nequaq̄ igne ſuppoſito:ſimiliter etiam illos faciētes proprios deos inuocare:quatenus eorum hoſtias cōcremarēt:hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturā. Q uod dū placuiſſet ait Helyas:ut eligētes bouē illi prius occiderēt:& deos proprios inuocarēt. Quorū dū non audiret oratio:deridēs Helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat:quia aut profecti aliquo fuiſſent:aut forte dormirēt. Illis autē a matutino uſq̄ ad diē mediam hoc faciētibus:& ſemetipſos more patrio cultris & gladiis incidētibus:& nihil agētibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus:illos q dem abire præcepit:populum uero ī proximo iuſſit accedere:ut uiderēt & cuſtodirēt eum:ne lignis ignem latenter immitteret. Cūq̄ populus acceſſiſſet:ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus Hæbraici populi:conſtituit ex eis altare:& circam illud fecit foueam ualde profundam:& impoſuit ligna ſup altare:& eis ſūperpoſuit hoſtias:præceptiq̄ ut quattuor hydriæ de fonte completæ deferentur ſup altare:donec fouea quæ aquam ſparſam exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:cœpit orare deum:atq̄ clamare:ut erranti populo multo iam tempore:ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cūq̄ hoc dixiſſet:r:pēte ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram:& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiam aqua ipſa concremaretur & locus ad cinerem uſq̄ perduceretur:& hactenus ita p durat. Hoc uidentes Iſrahelitæ ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum:ſolum:maximum uerumq̄ clamantes:alios uero falaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos & cunctos Hælya præcipiente peremerunt. Dixitq̄ propheta regi. Perge ad conuiuium tuum:nihil decetero cogitans:poſt paululum nāq̄ adeo imbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur Achab poſt hæc uerba diſceſſit:Helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens:poſitis in terra genibus:eiſq̄ coniungens caput orauit. Q uo facto iuſſit ut eius miniſter pergens in quēdam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tunc etenim erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus. Q uo aſcendente ſæpius:nihilq̄ uidere ſe dicente:dum ſepties hoc feciſſe trait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis veſtigio nigreſcentē. Q uod dum audiſſet Helyas:miſit ad Achab iubens:ut ad ciuitatem citius abiret antequam imber prorumperet. Q ui mox in urbem Iezrahel feſtinus aduenit. Tunc repente ſiquidem aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemens ortus eſt & uberrimus himber effuſus. Propheta uero diuinitus inſpiratus:ante currum regis ad ciuitatem Iezrahel uſque perrexit. Audiēs itaq̄ uxor Achab Iezabel:& ſigna quæ fuerāt ab Helya celebrata:& q̄ ꝓphetas eius iteri-

meret:indignata misit ad eum nuncios:& per eos interminata est se eum ita interfecturum:sicut p̄diderat ille eius prophetas. Tūc formidans Helyas:fugit in ciuitatem nomine Bersabee:hæc est aūt in ultimo sortis Iudæ.i terra Idumæoꝝ:quo reliquens iuū ministrū:abscessit i heremū:& orauit ut moreret:non enī se meliorē esse patrū dicēs:ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto:circa quandam arborē obdormiuit. Et cū eum aliquis excitasset:surgēs inuenit cibū:& aquā. Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem:uenit ad montem Syna:ubi Moyses leges a deo dicitur accepisse:inuenienſq; in eo spelunca quandam:ingressus in eam cōmorabat Cūq; eum uox quædam ex incerto facta requireret:ut quid illic adeēt:& cur relinq̄ret ciuitatem:ait: eo q̄ occidissent prophetas alienigenaꝝ deoꝝ:& populo cōprobasset:quia unus sit deus quē ab initio coluissent:& ob hoc ad supplicium q̄reret a regis uxore. Rursus aūt audiens ut sub diuū p̄cederet:& qd oporteret fieri altera die cognosceret:ex spelunca digressus est:& facto subito terræmotu: splendorē fulgentis ignis inspexit:factoq; silentio uox diuina nequaq̄ eum timere præcepit:quem nullus detinere posset inimicus:iussitq; ut domum reuertens:ungeret populo regem Hieu:nam si filium in Damasco uero Syriæ Azahel:pro se autem prophetam constitueret Helisеū de ciuitate Abela:ut totius impios populi perimeret:alios quidem Azahel:alios autem Hieu:Hæc audiens Helyas ad regionē reuersus est Hæbreorum:& inueniens Helyseum filium Saphat arantem:& cum eodem alios usq; ad iuga duodecim accedēs:proiecit super eum pallium suum. Helyseus autem cœpit prophetare:& relictis bobus secutus est eum:rogans eum ut permitteret:quatenus parentes proprios salutaret. Quo iubēte ut faceret:ualedicens eis secutus est:& fuit Helyæ cuncto tempore eius uitæ discipulus:& minister. De hoc itaq; propheta hæc dixisse sufficiat.

- De morte Naboth & agri ei⁹ possessiōe iusta:& qa Adath damasci & Syriæ rex secūdo Zahab pugnauit & uictus est:& de religione seu gloria Iosaphat regis hierosolymorū. CAP. XI.

QVidam igitur Naboth de Azari ciuitate regio agro uicinus:rogante rege ut ei uicinū agrum quolibet precio uenundaret:quatenus eo cōiuncto possessionem faceret pulchriorem qui si nollet pecunias:acciperet ex eius agris quem uellet eligere:Naboth dicēte:hoc se facere nolle:sed paternam sortē eligere ac possidere contristatus rex:q̄ alienum prædium nō posset accipere:neq; lauacris usus est:neq; cibis. Iezabel autem uxor sua requisiuit:cur ita tribularetur:cum neq; balnea:neq; prandium appeteret:neq; cœnam narrauit ei Naboth superbiam:& quia dum præ mansuetis sermonibus & inferioribus a regia dignitate loquutus ei fuisset:non impetrando quæ poposcerat:pertulisset iniuriam. Illa uero rogabat:ut pusillanimitate tristiciaq; recederet:suo corpori solenniter prouideret:se dicens de Naboth supplicio cogitare. Quæ misit litteras ad iudicem Israhelitarum ex nomine Achab:iub ēs ut ieiunarent omnes: & habito conuentu:Naboth facerent præsidere:cum utique insignis esset genere & instruerent tres quosdam uiros audaces:qui contra eum testimonium quasi deum blasphemasset & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaque secundum scripta reginæ & testimonio contra se perhibito q̄si deum blasphemasset & regem:lapidatus & mortuus est Audiens autem hæc Iezabel:ad regem ingressa mox est:eiq; dixit:ut uineam Naboth gratis acciperet. Achab autem lætatus in his quæ acta sunt:exiliens e lecto:pergebat uineam Naboth inspecturus. In hoc idignatus deus: misit prophetam Helyam ad agrum Naboth:quatenus ad Achab accederet:eique de his quæ fuerant gesta loqueretur:& q̄ occidens uerum dominum agri:ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cunque uenisset ad eum:dicente rege quid uellet: ait quia peccato pollutum eum inuenisset:in illo loco in quo Naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundendum: & omne genus eius esse perituru:eo q̄ huiusmodi impietates effecerint: & contra leges patrias ciuem iniuste peremerint. Contristatus autem Achab:& penitentiam agens:ingressus est:& indutus sacco nudis pedibus ambulabat:non appetens penitus cibum:& peccata sua confitēs:& deum hoc modo placare contendēs. Tunc deus prophetæ dixit:Achab quidem uiuēte:eius generis differendum eē supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem Helyas regi dixit: & abscessit. His itaque temporibus Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damasci:collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duorum regum solatiis habitantium trans Eufraten:contra Achab castrametatus ē. ille uero cum par non esset exercitu ad dimicandum nō præsumpsit accedere: sed omnia necessaria in ciuitatibus munitis includens:ipse mansit in samaria. Habebat enī hæc muros ualde fortissimos: & erat expugnabilis obsidentibus. Rex uero Syrorum exercitu sumpto uenit ad Samariam:& obsidens eam preconem misit ad Achab: petens: ut eius legatos susciperet:& quid uellent agnosceret. Quod dum rex Israhelitarum fieri permisisset:ueniētes legati ante regem dixerunt:diuitias filios & uxores Achab Adado regi dandas:& si promitteret hæc ita faciendas:ut tolleret horum quæcunque uellet:castra solueret: & ab obsessione cessaret. Achab autem legatis dixit:ut euntes suo dicerent regi:quia & ipse & omnes eius possessio sorent. Hæc illis renūciantibus: misit denuo dicens: altera die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amicorū & cognatorum domos: & quicquid in eis optimum reperirent auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent. Achab itaq; secunda legatione Syrorum regis uehementer affectus:collecto populo in ecclesiam dixit:qa ipi

quidem paratus fuerit pro ſalute & pace cunctorũ & uxores ſuas:& filios & omnem dare poſſeſſionem:& quia hæc Syrorum prima legatione queſiſſet nũc inquit denuo miſſa legatione petit perſcrutandas domos:ut quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat:& occaſionem hanc machinãs ad pugnam:& ſciens quia meis rebus non peperciſſet:ad ueſtras acceſſit:ego uero quod uobis placuerit exhibeo.Populus autem reſpondit:ei non obediendum:ſed potius contemnẽdum eſſe:& ad pugnandum ſe præparatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit:ut abeuntes dicerent:quia primæ qdem petitioni eſſet paratus obedire manere aũt pro ciuium ſecuritate ſe ſollicitũ dicẽs:nec ſe cũdã petitionẽ poſſe ĩplere:dimiſit eos. Adadus aũt audiẽs hæc potius indignatus:tertiã legationẽ miſit ad Achab ĩterminando atq; dicendo:q; altiorem terræ congeriẽ muris de qbus ille præſumebat erigeret:ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret:& his eum interminationi bus deterrebat. Achab aũt reſpondente quia non deberet gloriari qui eſſet accinctus:ſed qui bello ſuperior demonſtratus:legati ueniẽtes: & regẽ cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inueniẽtes in epulis:ei renũciauerũt reſpõſum. At ille repẽte p̃cepit circundari ciuitatẽ:& agger es circa eam extolli:& nullo modo obſeſſionem reliqui. Achab autẽ his geſtis:erat cum omni populo in anguſtia conſtitutus. Tunc tamen ſecurior factus eſt:a formidine q; releuatus: cum ad eum quidem propheta ueniret atq; dixiſſet:promiſiſſe deum:ut tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirẽte p quos hæc victoria proueniret:p filios inquit pricipũ:te ſcilicet eorum impietiam præcedẽte. Conuocans autem filios principum rex:inuenit quaſi centum triginta duos:agnoſcenſq; Syrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum:aperiens portas:filios principum mox emiſit. Explo ratoribus autem renunciantibus Adado quid gereretur:deſtinauit qui eis occurrerent percipiẽs ut ſi quidem ad prælium uenirent:eos ad ſe ligatos adducerent:ſi uero pacifici eſſent:idem efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. Porro filii principum congreſſi ſyrorum cuſtodibus:multos eorum interemerunt:& alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Vidẽs autem eos rex Iſrahelitarum:uincentes:etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in Syros irruentes: prævaluerunt eis. Non enim Syri ſperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios:ita perſecuti ſunt:ut illi etiam relinquerent fugientes:& uix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autem multos in itinere perſecutos interfecit ſyrorum:& eorum caſtra diripuit:& inueniens in eis diuitias auri & argẽti non paruas & currum Adadi:& equos quæ ſumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta:ut præpararet exercitum:quia futuro anno denuo ſup eum Syri reuerterẽtur: Achab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quãto potuit exercitu de prælio liberatus:cum amicis propriis cogitabat:quemadmodum cum Iſrahelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum eẽ dixerunt:quaſi deus eorum in locis talibus prævaleret:& propterea tunc ab eis eſſent victi:ſed ſi in campo gererent bella deuincerent. Super hoc conſilium dabant:ut reges qui uenerunt in ſolatium:ad propria remeare dimitteret:& eorum exercitum ad prælium retinens:ſatrapas ordinaret:& in loco occiſorum exercitum de prouincia eorum eligeret:& equos:curruſq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex Syrorum:diſponebat exercitum:ueriſq; tempore caſtra mouens:accedebat ſuper Hæbreos:uenienſq; in ciuitatem Apheca:in magno campo caſtra conſtituit. Achab uero occurrens ei cum ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat autem quantum ad Syrum paruus ualde eius exercitus. Tunc rurſus acceſſit ad eum propheta:& uictoriam deum dare promiſit:ſuamq; uirtutem oſtendere:qui non ſolum in montibus:ſed etiam in campis uictor exiſteret:quod apud Syros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis quieſcebant ſeptima uero diluculo præcedentibus hoſtibus aciemq; conſtituentibus:ad pugnandum e diuerſo :& Achab ſuum egit exercitum. Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione commiſſa:hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequens imminebat. Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti:paucique diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecath. Sed & ipſi ſunt mortui:muris enim cadentibus ſuper eos uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio autem centum milia ſunt occiſa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruulorum ſubterraneo loco eſt celatus. Cui dum dixiſſent ſerui:quia clementes eſſent & miſericordes Iſrahelitæ:& poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre:ſi euntes rogarent Achab:dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligantes:ſic enim olim captiui rogabant Syri:ad Achab uenerunt petentes eũ:ut Adadus rex mereretur ſalutem:quæ gratia eius proprius foret ſeruus. Ille uero dicens:ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret:nec in prælio defeciſſet:honorem quoq; atq; deuotiõem exhibiturum ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc illi accipiẽtes iuſiurandum:ut nihil pateretur aduerſum:eduxerunt eum de loco:in quo uidebatur eſſe celatus:& ſedenti in curru Achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eum:dans ei Achab dexteram leuauit eum in currum:& oſculatus eſt eum:iuſſitq; eſſe ſecurum:dicẽs:ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad aũt gratias egit:& nullo tẽpore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit:ſed etiam ciuitates Iſrahelitarum quas abſtulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & Damaſcum:ut ita rex Hæbreorum egrederetur ad ſua:ſicut maiores eoꝝ i Samariam. Celebratis itaq; ſederibus iter eos Achab multis muneribus donatum Adadum.ad propriũ dimiſit imperiũ. Igit bellũ

Adadi regis Syroꝝ:quod habuit aduerſus Achab:& Iſrahelitas:hoc mō terminatū ē.Interea qdā ꝓ-pheta noīe micheas:accedens ad unum Iſrahelitaꝝ:petit ut eū in capite pro uoluntate dei pcuteret. Quo nolente:ꝑdixit ei:quia eo ꝙ inobediens eſſet deo:eiuſq; ꝓcepto:leone occurrente perimeret. Quod dū illi hoī cōtigiſſet:acceſſit,ꝓpheta rurſus ad aliū:& idē ut faceret impauit.Qui dū pcuſſiſ-ſet eū & eius uerticē crucitaſſet:alligato capite acceſſit ad regē dicēs:qa dū eſſet in exercitu conſtitu tus:accepiſſet a quodā tribuno ſeruandū captiuū:ſibiq; ab eo dictū:ut ſi captiuus fugeret: ipſe more-retur:quo fugiente is qui eū tradiderat mortē ei minaret inferre.Tūc rīdente Achab mortē ei immi nere iuſtiſſimam:ſoluēs caput agnitus eſt Micheas eſſe,ꝓpheta.Hac.n.parabola utebat: propter ſer-mones quos erat ei dicturus. Ait n:āq; qa cū deus ei conceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euaderet:ipſe ini-micum eius Adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet:propterea deus decreuiſſet ipſum qdem ab illo perimi:populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi.Iratus ergo Achab prophetæ: il-lum quidem clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus autem Micheæ ſermonibus:ad ſuam domum remea-uit. Igitur de Achab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem Hieroſolymorum Ioſaphat:is enim agens ſuum imperium & exercitum in ciuitatibus:& ſubiectorum prouinciam uniuerſam con ſtituens:non minores quam auus eius Abias tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnaue rat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & cooperatricem ſibi diuinitatem:cum eſ-ſet iuſtus & pius:& quod boni coram deo faceret:ſingulis diebus inquireret.Honorabant autem eū reges in circuitu conſtituti conferētes pecunias:ita ut diuinitas haberet ampliſſimas:& gloriam ual-de preclaram.Anno ſiquidem tertio regni ſui:conuocans prouinciæ principes & ſacerdotes iuſſit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum:docerēt per ſingulas ciuitates moſaicas le-ges:ut eas ſine præuaricatione ſeruarent: & circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt:ut nec amplecteretur potius:neque diligeret q̄ ſeruare leges. Sed etiam confines nimis amabant Ioſaphat. Cunq; etiam pacis fœdera celebrarent:eiq; Palæſtini ſolita tributa redderent:& Arabes annis ſingulis miniſtrarent:agnas duo milia & totidem arietes: muniuit maximas ciuitates atq; fortiſſimas:& exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit.Tūc enim erat ei ex tribu quidem iuda armatorum exercitus trecēta milia uirorum:quoꝝ principatum habebat Edorus:Ioannes autem ducentoꝝ milium princeps erat:hos ipſe duxi. Tribum Beniamin habuit Acharius:ducēta milia. Alter aūt princeps militiæ noīe Gozonat:armatoꝝ habebat centum milia:& poſt hos alia cētū milia qui regi fabulant:quos direxit ad munitiſſimas ciuitates is filio ſuo Ioram accepit uxorē filiam Achab:qui decē tribubus impabat:noīe Gotholiam.Cūq; poſt tēpus ad Samariam prexiſſet:opulēter eum Achab ſuſcepit:& populo q eū ſecut⁹ fuerat:claram ualde largita tē hoſpitalitatis exhibuit:ideſt tritici & uini & pecudū ubertatē: rogauitq; ut contra regē Syroꝝ ei ſolatia non negaret:q̄tenus Ramoth ciuitatem in Galaad conſtitutam auferret: q̄ eius patris primo fuerat:& a patre tūc regis Syriæ uideret ablata. Promittēs uero Ioſaphat ſolatia ſe datuꝝ:quamuis non ab illius minor erat eius exercitus:& euocante ex Hieroſolymis ad Samariā ſuū populū:egreſſi foris ciuitatē ambo reges & in,ꝓpriis ſolis utriq; reſidētes:ſuū exercitū diſponebāt.Ioſaphat aūt iter hæc iuſſit:ut ſi,ꝓphetaꝝ q̄dam adeſſent:euocati conſulerentur: ſi eſſet eo tēpore prælium contra Sy-rum agēdum. Fuerat nāq; tunc pax Achab una cum Syro permanens annis tribus:exquo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illū diem. Vocās ergo Achab,ꝓphetas ſuos quaſi numero q̄dringentos:iuſſit conſulere deū:ſi ei uictoriam contra Adadum pugnandi concederet:& captionem ciuitatis propter quā bellum præpararet inferre.Prophetis autem dicentibus pugnare ſi mul & uincere:& Syrum eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eorum ſermonibus Ioſaphat quia ſunt falſi prophetæ:requirebat Achab regem:ſi alter aliquis eſſet propheta dei ut certius de futu ris agnoſceret.Achab autem eſſe quendam dixit:ſed inuiſum ſibi hominem:eo ꝙ mala ,ꝓphetaret: & prædixiſſet eum morituꝝ a ſyroꝝ rege deuictum:quapropter tūc in cuſtodia teneretur:cuius no-men erat Micheas filius Obedi.Cūq; petiſſet Ioſaphat eū uocari:miſit eunuchum & eduxit eum..Et dum eunuchus iſſet:indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriam prædixiſſe. Ille uero dicens nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ:niſi quod deus in ore eius potuiſſet:cum ueniſſet ad Achab eumq; coniurāſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſrahelitas:& eſſe in perſecutione Syrorum:& ab eis cunctos diſpergi per montes ſicut greges paſtoribus deſolatos di-cebatq; ſignificatum ſibi eo ꝙ alii quidem reuerterentur ad propria:ipſum uero ſolummodo in præ lio perimi. Cunq; Micheas hæc dixiſſet.ad Ioſaphat. Achab ait. Nonne pauloante ſignificaui ti-bi:qualis ſit circa me hominis huius affectus:& quod peſſima prophetaret. Et cum Micheas dice-ret quod eum oporteret omnia quæ a deo prædicebantur audire:& ꝙ falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrederetur ad bellum:immineret autem caſus eius in prælio erat Achab triſticia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait: non eſſe reſpi-ciendum Micheam qui nihil diceret ueritatis: & indicio ſimul utebantur: Helyam prophetaſſe in Iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendum:ſicut & nabuthei:qui per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis:Micheam dicebat eſſe mendacem: quan-do meliori prophetæ dicere uidebatur contraria:& ꝙ rex tertia die moreretur.Cognoſcetis inqt re-

pente:ſi uera ſunt quæ dicit iſte:aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutẽ. Ceſus a me palmis nõ nocebit meæ manui:ſicuti Iadã dextrã regis Hieroboam aridam fecit:dum eũ cõpræhẽdere noluiſſet. Hoc enĩ oĩbus notũ eſt. Cũq; pcuſſiſſet Micheã & nihil fuiſſet paſſus confortatus Achab in ſemetipſo:contra ſyroꝝ mouit exercitum. Vincebat arbitror illud qd'iminebat:& falſi prophetæ uerba plus q̃ erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſione pueniretur ad finem. Tunc ſtans ſedechias & faciens cornua ferrea dixit ad Achab:ũnũ ei manifeſtaſſet deus:in illis omnẽ ſyriam ſubuertendam. Michea uero dicente:quia Sedechias poſt non multos dies in cubiculo ſe celaret & quæreret pœnã declinari ſui mendacii:iuſſit rex Micheam in cuſtodiam duci Amon & Ioas:principum ciuitatis: & nihil aliud amplius ei præter panem & aquam miniſtrari.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus eſt:& ipſe diſperiit. CAPI. XII.

IGit Achab & Ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumẽtes exercitũ:uenerũt in Ramoth Galaditis ciuitatẽ. Rex uero Syroꝝ audiẽs eoꝝ aduẽtũ:ſuis eis obiecit exercitũ:& nõ pcul a ramoth caſtra fixit. Cõſtituerũt ãt inter ſe Achab & Ioſaphat:ut Achab regiũ ſchema deponeret hieroſolymoꝝ rex;ppria ſtola ueſtitus aſtaret in acie. Et illi q micheæ dicta cõtẽpſerat:ꝑter habitũ regiũ & qd'debebaꝫ euẽit. Adad nãq; ſyriæ exercitui præcepat uniuerſo poſt pricipes ſuos:ut nullũ alĩũ pimerẽt:niſi tãtũmõ iſrahelitaꝝ regẽ. Syri uero ſcã cõgreſſiõe uidẽtes añ aciẽ regẽ Ioſaphat aſtatẽ:& eũ credẽtes eẽ regẽ achab:ĩpetũ fecerũt: eũq; circũdederunt. Dũq; appropiquãtes ipm nõ eẽ cognoſcerẽt:receſſere poſt tergũ. Ab ortu nãq; diei uſq; ad ueſperã pugnãtes:& ꝓualẽte mãdato regis neminẽ occiderũt:q̃rẽtes Achab iterficere ſolũ: & inuẽire nequerunt. Quidã uero Adadi regis puer noĩe Adã cũ ſagitaſſet iter hoſtes:regẽ Achab p loricã in pulmone pcuſſit. At ille caſum ſuum exercitui mãifeſtare noluit:ne timore cõuerteret ĩ fugam: ſed aurigæ ꝑcepit:ut cõuerſo curru a ꝓlio declinaret. Grauiter enĩ & mortaliter fuerat ſagittatus: & uſq; ad occaſum ſolis factus exanguis iteriit. Igit ſyroꝝ exercitus nocte ſupueniẽte ſignum dante ꝑcone diſceſſit a caſtris:& agnoſcẽtes cuncti mortuũ Achab:ad ppria ſunt reuerſi. Corp9 autẽ Achab ſui ad Samariã referẽtes ſepelierũt currũq; ei9 abluerunt ĩ Iazara fõte Samariæ regis ſanguĩe cruẽtatum:& tunc cognouerunt Heliæ pphetiã fuiſſe ueram. Canes nanq; ei9 lixerunt ſanguinem:& meretrices ad fontem qd' erat reliquum diluerũt. Mortu9 eſt nanq; in Ramoth:michea hunc ꝑdicente caſum. Dũ ergo hæc Achab regi a duob9 pphetis ꝑdicta uideaꝫ. oportet magnam iudicari diuinitatẽ:& honorari ſemꝑ & coli:& q̃ uera ſũt recipi:quam ea q̃ꝑ cuiuſq; libidĩe dũr cõpleri & arbitrandũ:q; nihil utilius ẽ q̃ uiroꝝ talium pñtia:ꝑbente ſcdm deo:qd'unuſqſq; debeat obſeruare:& cogitandum ex his q̃ regi puenerunt:qa qd'debeꝫ neq; dum ꝑſcitum fuerit euitaꝫ:ſed repit in aĩas hoĩum iutili ſpe blandiendo:& hoc mõ ſeducẽdo:donec a deo debita paſſio compleatur. Hoc ergo mõ uideꝫ etiam Achab deceptus:ut ꝑdicentibus qdem pditionẽ ſuam non crederet:prophetantibus autem ea quæ delectabatur de ſe credendo moreretur. Cui Ochozias ſucceſſit filius in regnum.

Continet hic liber tempus annorum centum quinquaginta:& menſium.vi.

Incipit liber.viiii.antiquitatis iudaicæ.

Quemadmodum caſtrametatus eſt Ioſaphat contra Moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. CAPI. I.

IOſaphat itaq; rege ad Hieroſolimam remeãte:poſt bellũ quo ſolatiũ ꝑbuerat Achab cõtra Adadũ regẽ Syroꝝ:ſicut ꝑdixim9: occurrẽs hieu ppheta culpauit eũ:cur Achab ſolatia ꝑbuiſſet:hoĩ impio piter & malignoꝝ deũ dicens moleſte qdẽ hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualdetñ pp naturã ei9 optimã:ab ĩcurſu hoſtiũ pepciſſe. Et tũc qdẽ ad gr̃aꝝ actionẽ rex & ad ſacrificia dei cõuerſus ẽ. Poſt hæc aũt cœpit oẽm ſuã;puinciam circuire:& populũ edocere ut leges p Moyſen a deo datas oĩo ſeruarẽt:& pietatẽ circa deũ nihilomin9 exhiberẽt. Cõſtituéſq; iudices ĩ unaquaq; ſui ĩpii ciuitate:ꝑcepit ut p nulla re ita cogitarẽt:q̃ ut iuſticiã populis exhiberẽt:& neq; munera:nec cuiuſpiã dignitatẽ pp iudiciale ſcm̃ aut diuitias aut genus cõſiderarent:ſed oĩbus equa iura tribuerẽt:ſciẽtes qa etiam quæ occulte geruntꝫ a deo non ignorantꝫ. Hæc cum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duaꝝ tribuum:in Hieroſolymam denuo remeauit: conſtituitq; ẽt ibi iudices a ſacerdotibus:& leuitis:atq; primatibus: monens: ut diligenter & iuſta iuſtitia cuncta diſponerẽt:ſin aũt de reb9 maiorib9 qdã contribulium ex aliis ciuitatibus eos conſulerẽt:cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime rñderent:quando rectum deberet eſſe iudiciũ in ea ciuitate conſtitutum:ubi & templũ dei & habitaculum erat impatoris. Hoꝝ aũt principes conſtituit Amaſiam ſacerdotem:& Sabadiam qui erat de tribu Iuda. Rex igit hoc mõ cuncta diſpoſuit. Eo nãq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eũ Ammonitæ & Moabitæ:ſumentes ſecum Arabum maximam legionem & caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem quæ eſt circa paludem Aſſaltidem trecentis ſtadiis;pcul ab hieroſolymis:in qua naſcitur palma præcipua ſimul & opobalſamum. Audiens autẽ Ioſaphat:qũo hoſtes tranſeuntes paludem:in eius;puinciã deueniſſent:& metuens:conuocauit in cetu populum Hieroſolymorum in diuino ſacrario: & ſtans contra faciẽ templi orabat: & inuocabat deũ ut ſibi ſuum auxilium præberet & robur:quatenus hoſtibus præualeret:dum & is qui templum ipſum edificaue-

rat hoc rogaſſet:ut ipſe contra hoſtes dimicaret:& præſumentes contra eos manus inferre comprimeret q utiq; ob hoc uenerũt:ut terram quã eis ipſe præbuerat:molirent̃ auferre. Hæc aũt orauit deflẽs:ſimul & populus uniuerſis cum uxoribus atq; filiis ſupplicauerũt. Quo facto:quidam Iezel propheta progreſſus in medium cetum:clamauit ad populum dicens & regem:quia deus eorum preces audiſſet:& contra hoſtes ſine dubio debuiſſet dimicar̃:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hoſtibus:eosq; inuenirent ab Hieroſolyma in aſcenſu Gaddi:qui lucis dicitur culmen:& contra eos quidem non dimicarent:ſed tantummodo ſtarent:uidentes quomodo diuinitas eos expugnaret. Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra proſtratus: deo gratias retulerunt:Leuitæ autem in organis ſolennibus inceſſanter dicebant hymnos. Die itaq; facto:procedens rex in deſertũ ſub ciuitate Thecua:dixit ad populum quia oporteret prophetæ audire uerbum: & ad bellũ die illa non congredi:ſed proponi debere ſacerdotes cum tubis & leuitas ut hymnũ dicentes: ſic deo gratias agerent:quaſi Hæbreorũ prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſentẽtia regis:& q̃ præceperat agebant̃. Deus aũt terrorem maximũ & tumultũ ſup Ammonitas immiſit: & credentes inter ſe hoſtes ſuos:mutuis ſe uulneribꝰ occiderũt:ita ut ex tanta militia nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat aũt reſpiciens in conuallem:ubi hoſtium erat exercitus:& uidens eam plenam corporibus mortuorũ:lætatus eſt in dei ſolatio ſic inopinabiliter euidenterq; allato:ut non laborantibꝰ illis ipſe victoriam contuliſſet:iuſſitq; ut exercitus hoſtiũ caſtra diriperet:& mortuos expoliaret:diebuſq; tribus exuentes eos pene defecerũt:tanta erat multitudo utriq; peremptorꝝ. Quarto uero die omnis populus congregatꝰ in q̃dam conualle:de uirtute & ſolatiis benedixit deũ:pro qua re etiam locus ipſe uocatus eſt conuallis benedictionis. Exinde ducens exercitũ ad Hieroſolymam rex:multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus & epulas. Igitur poſtquam hanc eius uaſtationem alienigenæ gentes audiebant:omnes ualde ſunt territæ:deum eius auxiliatorem eſſe aperte uidentes. Ioſaphat itaq; ex illo tẽpore cum magna gloria & iuſtitia:diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit autem amicus & Achab filio Iſrahelitarum regi. Cum quo communione facta in conſtructione nauium quæ a portu nauigarent in Ophir Tharſis:nequaquam animum ſuum implere præualuit:naues enim præ magnitudine perierunt:& propterea naues ulterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De Ochozia rege Iſrahelitarum:quæ de mirabilibus Heliæ prophetæ:& q̃ ſublatus eſt ab hominibus:relinquens diſcipulum Heliſeum. CAPI. II.

ACHab uero filius regnauit in Iſrahel in Samaria degens malignus homo:& per omnia ſimilis utriq; parenti:& Hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat. Cũq; iã in regno ſcdm haberet annũ:rex Moabitarꝝ rebellauit ei:& tributa quæ Achab eius pater reddebat:miniſtrare ceſſabat. Cõtigit aũt ut Ochozias cum deſcẽderet de ſuperioribꝰ domꝰ ſuæ caderet:& cũ lãgueret:miſit ad deũ Acharon muſcã: hoc.n. erat nomẽ illi deo:& cõſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deꝰ Heliæ ꝓphetæ præcipiẽs ut miſſis a rege nũciis occurreret:eosq; requireret ſi deũ propriũ Iſrahelitarꝝ populus non haberet:& ideo miſiſſet rex eorꝝ ad alienũ deũ:ut de ſalute ſua conſuleret:ſimul & ut faceret eos ad regẽ reuerti: eiq; diceret:q; non euaderet hunc languorẽ. Helia uero dei faciẽte p̃cepta:audiẽtes nũtii ad regem ſunt cõtinuo regreſſi:admirantiq; reuerſionis uelocitatẽ:& reqrenti cãm:dixerunt occurriſſe ſibi quændam hoiem:& phibuiſſe quidẽ eos ulterius ꝓcedere:reuertẽtes aũt nos tibi dicere ex mandato Iſrahelitarum dei mandauit:& non poſſis ab hac ægritudine liberari. Rege præcipiente:ut ei hominem q talia dixerat indicarent dixerunt eſſe uirum hirſutum:& pellicea zona circundatum. Ille uero per hæc agnoſcens Heliam eſſe quem nuntii deſignabant:miſit ad eum tribunum & quinquagĩta armatos: ut eum adducerent. Tribunus aũt qui miſſus fuerat inueniẽs Heliã in montis uertice reſidentem:petebat ut deſcendens ueniret ad regem qũo ille iuſſiſſet:qui ſi nollet:duceretur inuitus. Cui Helias:ut agnoſcas inquit me prophetam uerum exiſtere:deſcendẽs ignis e cælo conſumat & milites tuos & te. Continuo ueniens flamma:conſumpſit & tribunũ:& qui cũ illo pariter erant. Hac ꝓditione regi denunciata:nimis iratus ad Heliam tribunũ alium cum totidem miſit armatis. Qui cum ueniſſet ad prophetam:credẽs ſe eũ uiolenter adducere:ſi noluiſſet ſpõte uenire:orans iterum ꝓpheta & eum ſicut priorẽ fecit igne conſumi. Agnoſcens hoc rex:etiam tertiũ deſtinabat. Ille uero cum eſſet ſapiẽs & more ualde mitiſſimus:ueniens ad locum ubi erat Helias:ei nimis blande locutus eſt: dicẽs q; inuitus regiæ iuſſioni parens ueniret ad eũ:& priores non uoluntarie ſed coacti neceſſitate ueniſſent: rogabatq; ut illius & qui cum eo uenerant armatorum haberet miſericordiam:& deſcendens ueniret ad regẽ. Helias aũt ſuſcipiens manſuetudinem:& uerborum eius urbanitatem:deſcendens ſecutꝰ eſt eum. Cunq; ueniſſet ad regem:ꝓphetauit ei dicens: hec ſibi indicaſſe deũ eo q; rex eum ſpreuiſſet quaſi non eſſet deus:& non uere de eius languore prædicere ualuiſſet:ac miſiſſet ad deum Acharon ut conſuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quam rem inquit cognoſce te moriturum. Et ille itaq; paruo tempore tranſacto: ſicut prædixerat Helias extinctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater eius Ioram: nam ſine filio mortuus eſt:hic uero Ioram par fuit Achab malignitate: regnauitq; annis.xii. homo iniquitate circa deum & impietate plenus. Nam relinquens culturam ſui dei deos uenerabatur extraneos: erat enim in aliis nimis acerbus & peſſimus. Hlo ſiquidem tempore Helias

ab hominibus eſt ablatus:& uſq; ad hodiernum diem nullus finem eius cognouit. Diſcipulum uero ſicut prædiximus reliquit Heliſæum. De helia tamen & Enoch qui fuit ante diluuiũ in libris ſcriptum eſt:quia ſublati ſunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex Iorã:rex Ioſaphat:& rex Idumeæ caſtra mouẽtes cõtra Moabitas:depopulati ſunt terrã eorũ & de morte Ioſaphat: deq; mirabilibus Heliſei prophetæ. CAPI. III.

SVſcipiens itaq; regnũ Iorã:cõtra regẽ Moabitaꝝ mouit exercitũ:q ſicut ſupradiximus ab eius fratre receſſerat:dum pater eorum Achab tributa ſolueret: ouium cũ lanis ſuis ducenta milia. Congregans ergo Ioram exercitum:miſit etiam ad Ioſaphat:rogãs eũ cum eſſet olim eius patris amicus:ut ei ſolatium contra ammonitas pugnaturo præbere:qui ab eius receſſiſſet imperio. Tunc ille nõ ſolum ſe adiutorem eſſe compromiſit: ſed etiam regem Idumeæ qui ſub eo erat compulſurum:ut ei quoq; ad pugnam occurreret. Ioram autem talibus promiſſionibus ſolatiorum ab Ioſaphat rege perceptis:ſumpto exercitu uenit in Hieroſolymam:& clare nimis ab hieroſolymorum rege ſuſceptus eſt:placuitq; eis ut itinera ad hoſtes p deſerta facerent Idumeæ:non credentibus inimicis:quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tres ergo reges ab Hieroſolymis properabant:hoc eſt rex Hieroſolymorum:& Iſrahelitaꝝ & Idumeæ:& dum ſeptem diebus peragraſſent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt:cum duces eorum ignorantia itineris oberraſſent. Et omnes hi quidem erant in anguſtia conſtituti:præcipue tamẽ Ioram:qui nimia triſtitia faciente clamauit ad dominum. Quid mali facientes deduxiſti tres reges:ut ſine bello tradantur regi Moabitarum. Quem Ioſaphat conſortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum:requirere præcepit:ſiquis in eo eſſet dei propheta ut per eum audiret uolũtatem dei:& cognoſceret quid faciendum eſſet. Et dum quidam famulus Ioram dixiſſet ſe illic Heliæ diſcipulum Heliſæum filium Sapha monente Ioſaphat:ad eum pariter reges tres aduenerunt. Dumq; ad prophetæ caſtra ueniſſent:habebat autem habitaculum ſuum extra tabernacula conſtitutum:conſulebant eum de futura militia præcipue tamen Ioram. Q ui dum diceret:ut illi moleſtus nõ eſſet:ſed potius adꝑphetas patris ſui matriſq; properaret:quos illi uenerarentur quaſi ueri eſſent:rex rogabat & ſupplicabat:ut prophetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurante per deum quia non reſpõderet:niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtum:deducto ad medium quodam homine ſciente pſallere:diuinitus inſpiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent:dicens. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante. neq; imbre diffuſo:uidebitis fluuium aqua plenũ:ita ut homines & iumẽta ubertatis poculo ſatientur:& id uobis non ſolum deus donabit:ſed etiam hoſtes ſuperabitis:& urbes Moabitarum munitiſſimas capietis:& arbores quidem incidentis pomiferas:& uaſtabitis ꝑuinciam:fontes aũt fluuioſq; damnabitis. Hæc propheta dicente:altera die priuſq; ſol oriretur:torrens uehementer influxit. Cõtigerat autem ut tribus diebus Idumæa uehemens imber effunderetur:ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cũq; audiſſent Ammonitæ tres reges p deſertum contra ſe uenientes collecto exercitu rex eorum iuſſit:ut montana exercitus eius aggrederet:ne latenter hoſtes prouinciam inuaderent. Et cum non eſſet Hæbreorum Moabitis procul exercitus:reſpicientes Moabitæ orto ſole aquam in torrente ſanguini ſimilem:ſuſpicati ſunt: ut tres reges ſe inuicem peremiſſent:& fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent:petierunt a rege ſuo:ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto quaſi ad diuitias præparatas ad inimicoꝝ caſtra uenerunt:& ſpe ſua decepti ſunt. Nam circundantes eos Iſrahelitæ:alii qdem eorum peremptiſ:alii ꝑ uniuerſam ꝑuinciam ſunt diſperſi. Tres ergo reges ingredientes Moabitarum ciuitates:& eas ſubuerterunt:& agros eoꝝ depopulati ſunt:& uehementer exterminauerunt:replentes eos ex lapidibus torrentis:& arbores optimas abſciderũt:& fontem aquaꝝ pariter obſtruxerunt:ac muros uſq; ad fundamenta depoſuerũt. Rex aũt Moabitaꝝ dum ꝓſecutionẽ:& obſeſſionẽ nimiã pateretur & uideret ciuitatem capi poſſe:impetũ fecit cũ ſeptingẽtis uiris:ut inter hoſtiũ caſtra quoquo poſſet mõ effugeret:quod tñ implere nõ potuit. Nam ad quendam locũ ueniẽs ualde munitũ dum fugere non ualuiſſet:reuerſus in ciuitatẽ:opus deſpationis:& crudelis neceſſitatis impleuit. Filium. n. ſenio rem q erat ei ſucceſſurus in regnũ:eleuans ſup muꝝ:ita ut a cũctis hoſtibus uideret:deo immolauit holocauſtũ. Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius neceſſitatis habuerũt miſericordiã:& humana cõpaſſione detẽti:obſeſſionẽ ſoluerũt:& ſinguli ad ꝓpria remearũt. Ioſaphat aũt reuerſus in Hieroſolymã in pace degebat:& cũ paucum tẽporis poſt illud prælium uixiſſet:defunctus eſt. Q ui uixit ãnis quidem ſexaginta:impauit qnq; & uiginti magnificamq; meruit in Hieroſolymis habere ſepulturam:ſi miliſq; fuit magnoꝝ opeꝝ Dauid. Reliquit aũt filios multos: ſucceſſorem uero habuit ſeniorem filium Ioram. Is enim nomen hẽbat fratris matris ſuæ regis Iſrahelitaꝝ filii Achab. Veniẽs aũt de regione Moabitide rex Iſrahelitarum in Samariam. habebat Heliſeum ſicut ꝓphetam cui⁹ actus uolo narrare. Sunt enim ualde præcipui & hiſtoria digni:ſicut ex libris ſacris datur agnoſci. Ad hũc enim cum acceſſiſſet uxor Abdiæ diſpenſatoris Achab:eique dixiſſet quia non ignoraret: qũo uir eius liberaſſet a morte prophetas dum requiſiuit Achab:uxor Iezabel eos occidere:& cõtracto ex debitoꝝ centum ex eis occulte pauiſſet:& poſt eius mortem a creditoribus urgeret:atq; eius filii ad ſeruitium deducerentur:ob quam cauſam rogabat ut eius meritis miſeretur operibus. & aliquod ſolatium ad

neceſſitatem præberet. Qui dum reqſiſſet ſi quid haberet in domo: aliud nihil eſſe ſibi reſpondit: niſi paruũ uas olei. Tũc ꝓpheta præcepit: ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accommodaret: & clauſis ianuis domus ſuæ: ex illo oleo in omnia uaſa diffunderet: qa deus ea cũcta impleret. Quod dum mulier feciſſet: & eius filii unũquodq; obtuliſſent: cũ impleta fuiſſent omnia: & nullũ uacuũ remáſiſſet: ueniens ad ꝓphetã nũciauit hoc ei. Ille uero conſiliũ dedit: ut oleũ uenderet: & precium creditori b⁹ daret: & ex ipſo olei precio qd̃ remaneret ad alimentũ filioꝝ eius efficeret. hoc ergo modo Helyſeus mulierẽ a debito & a creditorum iniuria liberauit. Inter hæc autem miſit Heliſeus ad Ioram. ammonens: ut cuſtodiret locũ quẽdam in quo eſſe Syroꝝ uolentiũ eũ occidere dicebat inſidias. Tunc rex ad uenationẽ præparatam nequaq; egreſſus eſt: obediens ꝓphetæ. Adadus aũt rex ſyroꝝ: dum ſe ui diſſet fuiſſe deceptũ: quaſi aliquis hominũ ei⁹: Ioram regi ſua conſilia ꝓdidiſſet indignat⁹ uelut proditores ſecretoꝝ regis occideꝝ minabaꝝ: cũ utiq; hoc nulli alii niſi illis tantũmõ credidiſſet. Et dum ei quidam præſentiũ dixiſſet: ne falſa opinione tenerent: nec crederet quomodo aliqui inimico eius conſilium ꝓdidiſſent: ſed Heliſeum ꝓphetam omnes regi factas inſidias indicaſſe: miſit requirens: in qua ciuitate habitaret Heliſeus. Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes: indicauerunt eũ in Dothaĩ ciuitate commorari. Tũc Adezer qui & adadus miſit ad ciuitatem multũ nimis exercitum equeſtriũ ſimul & curruũ: ut caperẽt Heliſeũ. Qui tota nocte circũeũtes urbẽ: nihil egerunt. Die itaq; facta: cognoſcẽs hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes Heliſeum compræhendere niterent: prophetæ quod agebatur aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei conteñebant hoſtes: miniſtrũq; metuentẽ crebro fiducia habere præcipiebat: ſperans qũo oſtẽderit deus uirtutis & poteſtatis ſuæ ꝑſentiam. Tũc deus ꝓphetæ orationes exaudiẽs: multitudinem curruũ & armatoꝝ Heliſeũ circũſtantiũ ut miniſter uideret offendit. ita ut ille remoto timore illa uiſione confortatus aſſiſteret. Poſt hæc autem Heliſeus rogabat deũ: ut etiam hoſtiũ aſpectus obcecaret: & nebulam eis immitteret: per quam eũ inſpicere nõ ualerent. Quo facto: ueniens inter medios hoſtes requiſiuit: quẽ quererent. Illis autem prophetam ſe querere reſpondentibus Heliſeum: promiſit ſe eum traditurũ: ſi ad ciuitatẽ in qua eẽt illum ſequerent. Qui præcedẽte ꝓpheta deo. ſ. eoꝝ mente obcecante: cum feſtinatione ſequebant. Tunc heliſeus deducẽs eos in Samariam ad ioram regẽ: præcepit ut clauderent portæ: & regis exercitus circa Syros aſtare. Quo facto: rurſus orauit deum: ut hoſtium oculos aperiret: & caliginem ab eis auferret. Tum repente ab illa cecitate reuocati: inuenerunt ſe inter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes Syri: in nimia ſunt anguſtia conſtituti: & cogitabant qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram conſulente prophetam: ſi eos iaculari præciperet: hoc fieri prohibuit heliſeus: dicens iniuſtum eſſe: qui lege bellica non capiuntur occidi: illos autem nihil mali feciſſe in eius prouincia: ſed neſcientes ad eum ũeniſſe uirtute diuina. Dedit uero conſilium: ut & hoſpitalitatẽ eis præberet & mẽſa eius abſq; leſione fruerent. ſoram ergo obediens ꝓphetæ: dum conuiuia ꝓbuiſſet opulentiſſima Syris: dimiſit eos ad ꝓpium remeare regẽ. CAP. IIII.

His uero redeuntibus: & quæ prouenerant indicantibus: admiratus Adezer inopinabilem Iſrahelitaꝝ dei præſentiam atq; uirtutem: pariter & prophetam: cui ſic adeſſet aperte diuinitas: latenter iam nequaquam uoluit contra regem Iſrahelitarum aliquid attẽtare: metuens Heliſeum: ioram uero palam impugnare diſpoſuit: multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credẽs hoſtibus ꝓualere. Caſtra itaq; metatus eſt cum magna uirtute cõtra ioram: qui credens non ſe ſufficiens non ſe ſufficere ad reſiſtendum Syris: ſemetipſum in Samaria clauſit de murorum munitione confidens. Adezer autem cogitans quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatem: tamen inopia ciborum Samaritas obſtrigeret: ad obſidionẽ ciuitatis acceſſit: & tanta fuit apud Ioram neceſſariorum inopia: ut ꝓp magnitudinẽ famis in Samaria octoginta argenteis numiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis numiſmatibus ſextariũ ſimi colũbarum ꝓ ſalute cõparabat hæbrei. Inter hæc timebat Ioram: ne pp famem traderetur ciuitas inimicis: & muros quottidie circuibat atq; cuſtodes: ne quis ab eis itus occultaretur & actus ciuitatis hoſtibus idicaret. Quod dum faceret: quadã die clamarẽ aliqua mulier: domine miſerere putans eam aliquid cibi petituram: iratus maledixit ei: ꝓ deum dicens nec areã ſibi eſſe nec torcular: unde aliqd poſſet ei præbere. Cũq; illa nihil hoꝝ ſe diceret poſtulare: nec pro cibo depoſcere: ſed ut eius cãm dignareꝝ audire. iuſſit ut loqueretꝝ atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hanc pactionem: ut quomodo famis inopia talis eſſet: interficerẽt filios ſuos utr̃q; maſculos: & in ſingulis diebus comederent eos. Et ego inquit meum occidi: & ꝑtexto die meum ambe comedimus hæc autẽ non uult hoc facere: ſed pacta tranſcẽdit: & filium ſuũ ne comedaꝝ abſcondit. Hæc cum audiſſet ioram: uehemẽter afflictus eſt: & ſciſſa ueſte: crudeli uoce clamauit. Deinde iratus: Heliſeum ꝓphetam interficere uoluit: qa non ſupplicaret deo: cum potuiſſent tẽs hoc modo a malis ꝑſentibus liberari: & repẽte miſit: q eius caput auferret. Ille itaq; ad necem ꝓphetæ pgebat: Heliſeum uero regis ira non latebat. Sedens aũt in domo ſua cum diſcipulis ſuis indicauit eis: quia Ioram homicidæ filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inquit dum uenerit qui miſſus eſt & intrauerit: obſeruantes ianuas claudite: eumq; paululum retinete: ſecuturus eſt nanque ueniens ad me rex eo ꝙ eum pœnituerit ſui præcepti. Tunc illi Heliſei dicta fecerunt. Ioram uero

pœnitentia ductus:ob iram ſuam circa ppheta & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret: feſtinauit ut necem phiberet:& ppheta a morte reduceret:uenienſq culpabat eum: cur a deo abſolutionẽ malorũ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos interire deſpiceret. Heliſeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eum promiſit multã ciborũ copiam affuturã:ita ut uenderetur in publico duobus ſyclis ſatum ordei:& uno ſyclo ſimilæ ſatũ. Hoc aũt dictũ & ioram & qui cũ eo erant cõuertit in gaudia:ppheticæ nãq non poterãt diſcredere ueritatẽ:ppter rerũ ꝓcedẽtiũ confirmationẽ. inopiãq illius diei atq miſeriam:ſpes iã futuræ abundãtiæ leuigauit. Princeps aũt ptis tertiæ cũ regi amicus eẽt:ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat:incredibile eſt inquit o prophera qđ dicis:& ſicut impoſſibile eſt:ut de cataractis cœli ordeũ pluat deus aut ſimilã:ita non põt credi qđ a te nunc dicit adimpleri. Ad quẽ ppheta hæc inqt uidebis hoc modo fieri:ſed non guſtabis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab heliſeo fuerant prædicta completa ſunt. Lex igit erat in Samaria:ut habẽtes lepra:a tali paſſione mundi non eſſent corpore:ſed extra ciuitatẽ manerẽt. Quattuor ergo uiri pp hanc cãm manẽtes ante portam:cũ nullus eis ꝑ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi pp legis mandata non poſſent:quibus uel ſi liceret ingredi ꝑ fame ibi necarent:cogitauerũt inter ſe dicẽtes:quia ſi illic manerẽt: propter inopiam deperirẽt:& ppterea tradere ſe hoſtibus magis eligerẽt:qui aut parcẽdo aut necando famis eos neceſſitatibus liberarẽt. Hoc apud ſe conſiliũ confirmantes:nocte ad caſtra hoſtium deuenerunt. Incipiebat autẽ deus iam terrere & conturbare Syros:& ſonũ curruũ & armorum eis iferre:tanq exercitus ſup eos grandis accederet:& paulatim tubarum fragor eorũ auribus increpitaret: qui ita repente turbati ſunt:ut relinquentes caſtra propria:concurrentes ad regem dicerent:quia Ioram rex iſrahelitarũ conducto ſolatio regis Aegyptiorũ & inſularũ ſup eos accederet:quibus uenientibus ſonum tubæ uehementis auditent. Hæc eis dicentibus:etiam Adezar cum ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit:& cum multa turba atq confuſione relinquentes in caſtris equos atq iumenta:innumeraſq diuitias::repente conuertuntur ad fugam: Leroſi autem qui diſceſſerant a Samaria:ad caſtra Syrorum uenientes:& in in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatẽq repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq nullum prorſus inſpicerẽt, comedẽtes & bibentes:portanteſq multas ueſtras & aurum:& extra caſtra celantes:deinde in aliud tabernaculũ accedẽtes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tolentes:dum hoc quater feciſſent: & nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabant ſemetipſos:cur hæc Ioram regi & ciuibus minime nunciarent. Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamantes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus contigiſſent. Illi autem hæc regis cuſtodibus indicarunt:a quibus audiens rex hæc Ioram : uocauit amicos ſuos & principes: quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima ſyrorum diſceſſiſſe regem:eo ꝙ deſperaret fame capi poſſe ciuitatem:ut quaſi fugiẽtibus illis:& egreſſis ad caſtrorum direptionem nobis:latenter irruerent & interficerent:& ciuitatem pariter deuaſtarent. Vnde uos moneo inquit:ut cuſtodiatis urbem:& nuſquam abire tentetis:hoſtes abiſſe credentes. Tunc dicẽte quodam optime arbitratum regem:& conſilium dante:ut duos equites uſq iordanem fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent. ut ſiquidem illi capti ab inſidiis hoſtium deperirent: ſecuritas exercitui fieret:ne cuncti aliquid ſuſtinerent. pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictum cum placuiſſet:rex exploratores miſit. Qui iter quidem hoſtibus inuenerunt:uacuum:plenum uero cibis armiſq quæ reliquerant:ut leues eſſent ad fugam. Hæc cum audiſſet rex:ad direptionem caſtrorum miſit exercitum. Qui nihil tulerunt uile:nec paruulum:ſed aurum multum pariter & argẽtum gregeſq diuerſos iumẽtorum:& ordei multa milia:quantũ nec in ſomnio ſe uidere credebant. Quo facto:a malis priſtinis liberati:maximam copiam habuerunt: ita ut emerent duo ſata ordei:ſyclo uno:& ſatum ſimilæ duobus ſyclis:ſecundum ꝓphetiam hominis dei Heliſei. Satũ itaq fert modium unũ & ſemis italicum. Horum itaq bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis quẽ ꝓdiximus potitus non eſt. Nã cõſtitutus a rege ut ſtaret ad portam:quatenus turbam moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirẽt: quod alios pati prohibebat:ipſe ſuſtinuit:& oppreſſus hoc modo:ne guſtaret ex illis quæ fuerant prophetа defunctus eſt: Heliſeo prædicente eius mortem:dum ea quæ ubertate ciborum ille prophetauerat:ſolus ille non crederet. Adezer autem Syrorum rex cum peruenifſet ad Damaſcum:& agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem immiſiſſet & fugam:& inuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum: nimis afflictus: eo quot ita deum haberet iratum: corruit in languorem. Illo itaque tempore dum propheta Heliſeus uenifſet in Damaſcum cognoſcens hoc Adezer fideliſſimum ſeruulorum Azahel nomine miſit:ut ei occurreret:& dona portaret:præcipiens ab eo requiri:ſi egritudinis eius periculum poſſet euitare. Azahel itaque cum quadraginta camelis quæq forent optima ac preciola in Damaſcena prouincia & domo regia dona portabat : & ueniens ad Heliſeum: & decenter ſalutans : ait miſſum ſe a rege Adezer ad eum ut dona portaret : & de languore conſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero Azahel quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret:dixit autem regem eſſe moriturum . Et famulus quidem hæc audiens : triſtabatur . Heliſeus autem flebat : & multas lachrymas effundebat: præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortem Adezer. Dumq Azahel cauſam eius confuſionis inquireret: defleo inquit iſrahelitarum populum dolens

in his malis quæ passurus abs te est. Interficies enim optimates eorum: & munitissimas ciuitates incendens: & paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis: & mulieres habentes in utero: seua morte disrumpens: Azahel autem dicente: quæ mihi uirtus est: ut per me possint talia prouenire: ait deum sibi indicasse hæc: quia esset regnaturus in Syria. Azahel itaq; ueniēs ad regem: illi quidem bona renunciauit: altera uero die infuso laqueo uinciens eum strangulauit: ipseq; apicē regie potestatis obtinuit. Erat enim uir efficax: multaq; Syrorum & populi Damascenorum deuotione florebat: ita ut hactenus & ipse Adezer & Azahel qui post eum regnauit quasi dii colerētur: propter bñficia & templorum edificia: quibus Damascenorum exornauere ciuitatē. Isti nāq; soli in pompa quottidie quasi pro honore regio deferuntur & Syri de eorum antiquitate glorianturignorantes quia sūt nouelli: & non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex israhelitarum audiens Adezer esse defunctum: a timore & formidine quam propter eum habebat: aliquomodo respirauit: & pacem gratanter accepit.

CAP. V.

IGitur Ioram hierosolymorum rex: q & ipse idē sicut p̄dixim⁹ nomē hēbat: rex apice potestatis: mox ad necē fratrū suorum: & paternorum pariter amicorum & principum ē cōuersus: & malitiæ suæ hoc fecit initiū: in quibus malis differēs a regibus q ante eū iniquitatē ferāt in solēnitatibus Hebræorum: & in religione diuina docuit quoq; uulgus & i aliis eē malū: & extraneos adorare deos p Athaliā. Achab filiā uxorē suā. Et deus qdē pp Dauid regis promissionē genus eius noluit exterminare: ioram uero nihil p̄termittebat quo minus aliqd quottidie nouæ impietatis efficeret: & qd non ad uastationē paternæ traditionis attenderet. Illo itaq; tpe ab eo recedētibus idumæis: & primo quidem interficientib⁹ regem: q erat ei⁹ patri subiectus: & constituētib⁹ quē ipsi uoluerāt: ioram cū equitib⁹ & currib⁹ noctanter in idumæā uenit: & eos qdē qui uicini eius regno eē uidebant occidit. Longius aūt non abiit: nihil tñ dum hoc fecisset utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo recesserunt: simul & qui prouinciam Lobennam habitabant. Erat autem ita uexatus: ut etiam populū cogeret in excelentissimos montes ascendere: & deos alienos adorare. Cunq; hæc ageret: & omnino leges patrias a mente sua repelleret: delata ē ab Helia p̄pheta ad eum epistola in qua pandebat magnā pœnā eum fore passurū: quoniā patrū suorum non esset imitator: sed Israhelitarum regum impietatem sequeretur: insup & cogeret tribum Iuda & ciues Hierosolymitas relinquere sancta patrii dei cultura: & ad idola conuenire: quæ Achab rex Israhelitarum in suo regno fecisset: & quia fratres interemisset: & bonos uiros & iustos pariter occidisset: suppliciumq; quod pro his susceptur⁹ erat: propheta in litteris indicabat: ideſt cladē populi & corruptionē uxorū regis & & filiorum & qa ipse quoq; moreret ægritudine longa nimis afflictus: uiscerib⁹ pp nimietatem interne corruptionis effusis: ita ut uideret suam calamitatē: nec sibi posset ullatenus subuenire. Et hæc qdem epistola significabat Heliæ. Post breue itaq; tēpus: exercitus Arabum iuxta Aethiopiā habitantium & alienigenarum: ioram regnū aggressi sunt: & puinciam uastauerūt: & regis domum: insuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & un⁹ quidē solūmō filiorum eius noīe Ochozias: hostes effugiens derelictus est. Qui post hanc calamitatē prædictam sibi a propheta: languorem incurrens: multo tempore fatigatus diuino nutu: eius uiscerib⁹ imminēte miserabiliter superna indignatione defunctus est cum uiscera sua diffusa uidisset. Quem etiam populus mortuum contumeliis multis affecit: ut reor credētes ita mortuum ira fuisse diuina peremptum: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: nec in paternis sepeliri monumentis: nec alium ei exhibuerunt honorē: sed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta: regnauit octo: tradiditq; principatum eius Hierosolymorum populus filio eius Ochoziæ.

CAP. VI.

IGitur Ioram rex israhelitarum post mortē Adezer sperās Ramoth capere ciuitatē: & eā Syris auferre: cū magno apparatu castra metatus ē sup eos: In qua obsessiōe a quodam Syro nō mortifere sagittatus abiit in ciuitatē iezraelē: ut uulnus suū positus in ea curaret: de relicto in Ramoth oī exercitu simul & duce noīe Hieu: qui filius erat Nāsi: ut post curā reuerteret ad pugnā. Heliseus uero p̄pheta unū discipulorum suorū dato ei oleo sancto misit in Ramoth: ungeret Hieu: eiq; diceret: quomodo eum regem diuinitas elegisset: cui & alia pariter indicaret præcipiens ei: ut sub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos illic pficiscendo lateret. Qui dum uenisset in ciuitatē: Hieu quidē inuenit cum principibus militum residentē in medio sicut ei prædixerat Heliseus: & accedēs ad eū: ait: quædam se ei fore dictur⁹. Qui dum surrexisset & in cubiculum secutus eum fuisset: seorsum sumēs eum iuuenis oleo eius caput infudit dicēs eum unctum a deo rege ad Achab generis pemptionem: & ad uindicandum sanguinē prophetarum: qui ab Iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorum sicut Naboth nabuthei & Baasa p̄pter impietatem propriam radicitus deperiret: & nullum semē de Achab genere remaneret. Et ille quidē cū dixisset. hæc de cubiculo ptinus exiluit: ne ab aliquo in exercitu uideret. Hieu autem uenit ad locū unde surrexerat: & cum aliis principibus residebat. Quibus requirentibus ut eis diceret: cur ad eum iuuenculus aduenisset insup & uæsanum eū esse dicentibus: recte inqt iudicastis: nam uerba uæsanie locutus est. Quibus festinantibus, ut ea audirent: atque rogantibus: ait eum dixisse: quia ipse fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cum dixisset unusquisq; exuens se quod habuerat: uestes ei proprias substernebant: &

mittentes tubas. Hieu regem esse clamabant. Illo uero exercitu congregato: pergebat ad Ioram in ciuitate Iezrael: in qua sicut prædiximus pro uulnere curandus abierat: quam cœperat cum obsidet Ramoth. Contigit autem: ut eo tempore Hierosolymitarum rex Ochozias uenisset ad Ioram: erat enim filius sororis eius sicut dudum diximus: ut uisitaret eum propter uulnus quod in obsessione acceperat: Hieu ergo subito uolens super Ioram irruere: rogauit ut nullus militum discedens: regi ioram quæ gesta fuerant nunciaret dicens: hanc esse maximam eorum circa se deuotionem: si eum regem hoc ordine demonstrarent. Illi uero in his quæ fuerant dicta gratanter itinera conferuabant: ne quis latenter pergens: quod gestum fuerat indicaret. Et hieu quidem sumptis equitibus electis: sedens in curru ibat in Iezrael. Cumq; proximus fuisset ciuitati: explorator quem rex constituerat ioram ut ad ciuitatem uenientes inspiceret: uidens cum multitudine uenientem Hieu nunciauit ioram regi uidere se equites uenientes. Ille uero repente aliquem mitti iussit equestrium qui ei occurreret: & quis esset agnosceret. Qui dum uenisset ad Hieu: de exercitu requisiuit: dicens a rege se missum. At ille nihil de his respondens requirentri: sequi se iussit. Quod dum explorator uidisset: indicauit Ioram: q; qui missus fuerat equestris: mixtus multitudini ueniret una cum eis. Iterum rege mittente & alium: etiam is multitudini admixtus est: hoc enim eum facere Hieu imperauit.

Quod dum explorator Ioram indicasset: nouissime in curru ipse conscendens: cum Ochozia Hierosolymorum rege in eius occursum egressus est. Hieu: autem cum multa moderatione & disciplina agebat inter. Cunque ioram uenisset in agrum Naboth requirebat: si in exercitu recte omnia gererentur. Et cum ei Hieu amarissime malediceret: matremque eius ueneficam ac meretricem: clamaret: metuens rex: & nihil eum cogitare quod esset salubre credens: conuerso curru suo ut poterat: fugiebat: dicens ad Ochoziam eo q; insidiis & dolo fuisset captus. Hieu uero sagittam post eum mittens: eius cor suo iaculo penetrauit: & Ioram quidem repente cadens: flexo poplite animã dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiæ partis ut corpus Ioram in agro proiiceret Naboth: recordans prophetiam Heliæ: quam patri eius qui fuit interfector Naboth prædixerat: quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent: Hæc enim cum sederet tunc post tergum currus Achab: uidisse se propheta narrante dicebat: quod etiam secundum illius prouenit eloquium. Igitur cadente ioram: mentens Ochozias de sua salute: currum in aliam itineris partem conuertit credens q; taliter effugeret Hieu. Ille uero persecutus est eum ad quendam ascensum: comprehendensque sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru: ascendens in equo: fugit Hieu in Magedon: ibiq; curandus: post paucum uulnens illius tempus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymorum ciuitatem: illic sepultus est: cum regnasset anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quam pater eius. Cum autem Hieu intrasset in Iezrahelem urbem: iezabel ornata stans supra turrim: bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam: quæ esset interrogauit. & descendentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero Eunuchus imperauit: ut eam de turre deiicerent. Quæ dum præcipitata fuisset: murum. sanguine suo aspersit: & conculcata equorum pedibus expirauit. His ita gestis: Hieu ingressus palatium cum suis amicis: & semetipsum reficiebat: & illos conuiuiis aliisque rebus: præcepitq; famulis qui iezabel pereme rant: ut eam propter decus generis sepelirent: erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt: nisi tantummodo summitates manuum: aliud uero corpus a canibus est absumptum. Hæc audiens Hieu: Heliæ prophetiam obstupuit: is enim in Iezrael prædixerat: hoc eam interitu fore perituram Interea dum Achab filii septuaginta in Samaria nutrirentur: misit Hieu duas epistolas: aliam pædagogis eorum: aliam principibus Samaritanorum: dicens: ut fortissimum filium Achab constituerent regem cum & currus haberent multos & equos: & arma ad militiam: & ciuitates munitas: quod dum facerent: domino suo repensarent. Hæc autem scripsit: uolens Samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes ergo litteras principes ac pædagogi. timuerunt excogitantes: quot nihil possent contra eum facere qui magnis duobus prævaluisset imperatoribus: scripseruntque profitentes: se eum habere dominum: & facere quæcunque præciperet. Ille uero ad hæc rescripsit: præcipiens: ut si obedirent filiorum Achab abscidentes capita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt ut occidentes eos: capita eorum abscinderent & mitterent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componentes in quibusdam uasculis de uimine factis eorum capita destinauerunt. His autem allatis ad Hieu cum amicis cœnanti: nũciatum est: quot capita filiorum Achab uiderentur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri. Factoque die: ad ea uidenda. processit & inspiciens: dicere cœpit ad populum: quia ipse quidem conta suum dominum militasset: & illum peremisset eosque cognoscere deposcebat de generatione Achab: quia omnia secundum dei prouidẽtiam fuerant gesta & domus eius sicut Helias prædixerat deperisset. Cunque necasset eos qui apud Iezraelitas ex Achab genere sunt inuenti: cum equis ad Samariam properabat: peritet autem inueniens aliquos fratres Ochoziæ Hierosolymitarum regis: interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus: quia uenerant ut Ioram salutarẽt: & regem suum Ochoziam: nescientes quot ambo ab eo occisi fuissent: Hieu eos comprehensos præcepit occidi. Erant enim numero quadraginta &

duo. Post hæc occurrit ei uir quidam bonus & iustus: Ionadab olim amicus eius. Qui cum salutasset eum: cœpit laudare eum q̃ omnia cum dei uolũtate fecisset: & Achab genus exterminasset. Hieu ãt rogabat ut ascendens in currum ad Samariam cum eo ueniret: ei se demonstraturum dicens q̃ nulli parceret malignantium: sed & falsos prophetas & falsos sacerdotes & suadentes plebi: ut magni quidem dei religionem desererent: & extraneos adorarent ipse puniret: cum esset utique optima nimis hæc inuectio: atq; gratissima ut bonus & iustus uir uideret malos tormentis affligi. His consentiẽs Ionadab: ascendens in currum: uenit pariter in Samariam: Hieu autem requirens omnes cognatos Achab: interfecit: uolensq; nullum de falsis prophetis: neq; sacerdotibus idolorum Achab suppliciũ declinare: deceptione quadam & dolo compræhendit uniuersos. Cõgregato siquidem populo dixit: uelle se duplices deos introductos quam Achab colebat adorare: rogans ut eorum sacerdotes: & prophetæ: & serui pariter aduenirent: quatenus copiosa sacrificia: & præcipuas diis Achab hostias immolarent: & esset morte mulctandus sacerdos qui tunc non fuerit inuentus. Deus Achab Baal appellatur. Cõstituit itaq; diem: quo uellet sacrificia celebrare missis in omnem Israhelitarum regionem nuntiis: qui ad illum Baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis iussit Hieu pontificibus ut darent omnibus uestes: ipseque sumentibus ingressus in domum cum amico suo Ionadab: præcepit: ut cum diligentia quereretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet: ut sacerdotibus idolorum: alius interesset fidelium: illis uero dicentibus: nullum interesse peregrinum: & inchoantibus sacrificia celebrare: constituit a foris octoginta numero milites armatos: quos nouerat fidelissimos: iussitq; eis ut falsos prophetas occiderent: & ipsi in paterna solennitate permanerent: a qua multo iam tempore destitissent: & simul interminatus est: ut si qui effugerent pro illis animas eorum auferret. Illi ergo & omnes uiros interemerunt: & domum Baal igne concremauerunt: & hoc modo a peregrinis solennitatibus Samariam liberauerunt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuerat deus: Achab autem nolens parere socero Iobal: qui rex Tyriorum tunc erat: & Sydonis templum ei fecerat in Samaria: sacerdotesq; instituit & omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuisset exterminatus: aureos tamẽ uitulos Israhelitas Hieu adorare permisit: hæc uero dũ fecisset & pro impiorum castigationibus cogitasset deus ei per prophetam prædixit: q̃ in quattuor generatiõibus super israhel essent eius filii regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Interfecto ab Hieu Ochozia Athalia mater eius Hierosolymis imperauit: quã postea pontifex Iohadas perimens ochozie filium Ioan constituit regem. CAPI. VII.

ATHalia uero Achab filia: audiens Ioram fratis sui mortem & Ochoziæ filii: & totius generis regum unam perditionem: studuit: ut nullum de Dauid domo relinqueret: sed omne genus exterminaret: ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret: & hoc quidem sicut potuit fecit. Euasit autem unus filius Ochoziæ mortem hoc modo diffugiens. Ochozias ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hæc ingressa regiam domum: ubi erant interfecti filii regum infantulum nomine Ioas annniculum celatum inueniens cum nutrice: & portans in cubiculum clausit: & latenter aluit ipsa & uir eius Ioiada in templo sex annis: quibus in hierosolymis super duas tribus Athalia: regnauit. Septimo uero anno Ioiada hunc sermonem pandidit quinq; uiris centurionibus: eisq; suasit ut ei consentirent contra ea: quæ ab Athalia: fuerant perpetrata: & regnum infanti traderent: percepturus ab eis iusiurandum: q̃ securitas talia gerentibus præpararetur: prodidit eis quæ gerenda forent atque complenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suum consilium commiserat: circumeuntes omnem prouinciam sacerdotes & leuitas congregantes ex ea simul & principes tribuum: omnes Hierosolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petit: ut quod ab eo cognoscerent cum tacitumitate seruarent: donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus deducens eum quem de genere Dauid nutrierat: iste inquit uobis rex ex illa domo erit quã nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo itaq; ut tertiã partem uestri eum custodire faciatis i templo: tertiamq; in omnibus templi Ianuis statuatis reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia maxima multitudo consistat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare: nisi tantum modo sacerdotes. Eis quoq; præcepit: ut pars aliqua sacerdotum & leuitarum circa ipsum regem assisteret cum euaginatis gladiis circũdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret: repente perimeretur: & nihil metuentes regem tam fortiter obseruarent. Illi uero consilio pontificis obedientes: suam uoluntatem opere declararunt. Interea Ioiada aperiens armamentarium quod erat in templo a Dauid constitutum diuisit centurionibus & sacerdotibus: pariter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit: lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit genus armorum: armatosq; circa templum statuit: ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum: & quasi murum habita testudine molirentur: percipientesq; in medio puerum: ei regium diadema imposuerunt: & ungens eum Ioiada: regem solenniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit. Viuat rex. Porro Athalia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum uenisset ad templum: sacerdotes quidem eam protinus exceperunt: armatos uero qui sequebantur introire prohibuerunt

Erant enim a pontifice præpoſiti ſicut dictum eſt ut templi aditus obſeruarent. Tunc Athalia uidēs puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuperimpoſitū:ſciſſa ueſte ſua uehemen ter exclamans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatum auferre tentauerat. Ioiada uero uocans centuriones:iuſſit ut educentes Athaliam in conualle Cedron:eam ibi perimerēt:ne templum occidentes illic ueneficam uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium: pari ſorte perimeretur. Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio:ſumēs Athaliam deduxit eam ad por tam mularum regis:& illic interfecit. Cunq; hæc circa Athaliam fuiſſent geſta:cōuocans populum & armatos Ioiadas in templum:couiurauit omnes:ut regi fauerēt:& eius ſaluti proſpicerēt quando in deuotione regia deum potius honorarēt:& ne tranſcenderēt Moſeas leges: iuſiurandum quoq; compulit exhibere. Poſt hæc concurrentes ad domum Baal:quā Athalia & Ioram uir eius inſtruxe rant ad iniuriam paterni dei & honorem Achab:eam funditus euerterunt: & ſacerdotem eius Ma tam nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas Ioiada ha bere permiſit:& ſecundum regis Dauid præceptum iuſſit eos ſecundo ideſt bis in die holocauſta & ſacrificia ſolenniter immolare:ut ſecundum legem incenſum offerrent. Fecit autem & quoſdam le uitarum portarios ad templi munimen:ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uni uerſa diſponens cum centurionibus & omni populo:ſumens puerum de templo Ioiadas eum cum uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Q uo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſolen niter acclamauit:& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerunt. Ciuitas ergo equi dem habebat pacem. Athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum erat annorum ſe ptem cuius mater fuit nomine Sebia ex regione Berſabe multāq; habuit cuſtodiam legum: & cultu ram diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiada. Aetate cōgrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice:ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege Ioas:& quemadmo dum inſidias Athaliæ diffugerit:regnumq; percepit:his indicaſſe ſufficiat.

Expeditio Azahel regis Damaſcenorum aduerſus Iſrahelitas qui deuaſtata eorum regiōe urbeq; Samaria mox contra hieroſolymitas conuerſus multum ab eorum pecuniarum accipiens Damaſcū rediit. Inde etiam reliquum geſtorum Heliſei prophetæ. CAP. VIII.

AZahel autem Syriorum rex:dum pugnaret contra Iſrahelitas:& contra regem eorum Hieu:uaſtauit prouinciam trans Iordanem:quæ erat ad oriētem tribus Ruben:& Gad & Manaſſes:& Galaath:& Batchaneam percurrens ubiq;:& cuncta diripiens:& uim re ſiſtentibus inferens uniuerſis. In quo non potuit quidem ulciſci Hieu:dum cunctam p uinciā deuaſtaret:ſi circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtēs: & legitima ſanc ta deſpiciens:mortuus eſt:cum regnaſſet ſuper Iſrahelitas annis ſeptem &.xx. ſepultus eſt autem in Samaria:ſucceſſorem principatus Ioacham filium derelinquens. Regem uero Hieroſolymorum Io as quoddam deſiderium appræhenderat:ut templum innouaret. Quadam ergo die euocans ponti ficem Ioiadam:iuſſit ut in omnem mitteret regionem:& leuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcu iuſq; capite dimidium ſicli argenti ad fabricam & renouationem templi: quod a Ioram & Athalia & eorum filiis uidebatur eſſe deſtructum. Pontifex autem hoc equidem non fecit:ſciēs q̄ nullus cō ferret argentum. Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui Ioas euocās:& Ioiadam ipſum & leuitas: & quaſi inobedientes ſui præcepti culpans:iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Q uo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatione pecuniarum: quod populus libenter habuit:& gratanter impleuit. Fecit nāq; ligneam arcam & undiq; muniens eam:unum fora men aperuit quam ponens in templo iuxta ſacrarium:iuſſit ſingulos quantum uellent in eam mitte re per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit:& mul tum argenti:multumq; auri largitus eſt. Q uo facto euacuantes arcam rege præſente: ſcribæ ſimul & ſacerdotes gazophylaciorum dinumerātes:quod fuerat congregatum: deinde eandem archam in ipſo loco repoſuerunt:& hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat ob tuliſſet:miſerunt pontifex Ioiada:& rex Ioas:ut ceſores lapidum inſtructoreſque conducerent & li gna maxima de optima ſilua deponerent. Templo itaque reparato:aurum quod remanſerat: & ar gentum non paruum ad pateras:& uimi fuſoria & coopercula:& uaſa reliqua deputarunt: ſacrificiiſ que:quottidie adolendis altare tegebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit Ioiadas competen ti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus: & ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis: quomodo generis Dauid repararat imperium:rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis:cum quo etiam primates ple bis pariter incitati ſunt: ut circa ſolennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem dure fe rens tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur:eos ut ab huiuſmodi ge ſtorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati:neque prophetas qui prædicabant ut penitentiam agerent: & conuerterentur ab iniquitate reſpicerent. Nam & Zachariam filium pontificis Ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum deus prophetam conſtituiſſet:ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi:ut iuſticiam facerent:& quia magna ſupplicia ſuſciperent:ſi nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamẽ cum moreretur:ſuarum paſſionum teſtem deum & iudicem proclamauit:quia pro bono conſilio: & pro his quæ pater eius præſtiterat regi Ionas: ille amare & uiolenter occumberet. Rex autem nõ poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas horum in quibus præuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; Azabel Syrorum rege ĩ eius puinciam:& Geth deuaſtante atq; depopulante:cum eſſet iã ad heroſolymam deducturus exercitum:metuens Ioas obſeſſionẽ:euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis templi:miſit Syrorum regi:his redimens eum:ne ciuitas pateretur oppreſſionem: aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatiſfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ionas tamen cum peſſimum lãguorem incurriſſet:inſtantes amici qui mortam Zachariæ Ionadæ filii defendebant: ei inſidias facientes interemerunt eum:& ſepultus eſt quidem in Hieroſolymis:non autem in monumentis patrũ quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidem.vii.&.xl.in eius uero imperio ſucceſſit filius eius Amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni Ioas iſrahelitarum principatu potius eſt Ioacham filius Hieu in ſamaria quem & habuit annis ſeptem & decem: patris quidem ſuis nec ipſe imitator exiſtens:impie uero gerens:ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe uidebãtur. Hũc autem humiliauit Azabel:& cum extenta poteſtate contriuit:dum aduerſus eum decem milibus armatis:& quinquaginta milibus equitum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:& eius milites trucidauit. Hæc itaq; paſſus eſt Iſrahelitarum populus ſecundum Heliſei prophetiam: quando Azahel qui occidit dominum ſuum regnaturum eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos. Cũq; Ioachá in his anxietatibus teneretur:ad p̃ces dei:ſupplicatiõeſq; cõfugit:rogãs: ut eum de Azabel manibus liberaret: nec pateretur:ut ſub illius eum ditione uideret. Deus autem pœnitentiam pro uirtute ſuſcipiens:& corripere magis q̃ perdere hominem huiuſmodi uolens:conceſſit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaque prouicia rurſus ad ſtatum priſtinum copiam quæ regreſſa eſt. Poſt mortem uero Ioacham filius eius Ioas ſuſcepit regnum. Cum ſeptem iam & xxx. annos haberet in regno Ioas ſuper tribum Iuda: tenuit principatum iſte Ioas in Samaria ſuper populum Iſrahel. Nam & ipſe idem hẽbat nomẽ: quod Hieroſolymorum rex:tenuitque regnũ annis ſedecim: fuitque bonus:& in nullo paternæ naturæ conſimilis. Illo quidem tempore dum Heliſeus propheta iam in ſenectute conſiſteret: & ægritudinem incurriſſet: uenit Iſrahelitarum rex uiſitaturus eum. Et dum eum in nouiſſimis inueniſſet: flere cœpit eo uidente:& ingemiſcere patrẽ eum uocans: & ſcutum ſui regni: propter eum dicens nunquam contra eum hoſtes armis egiſſe: ſed ſe proſpere ſine dimicatione uiciſſe:qui dum a uita diſcederet:Hæbreos ſyris relinqueret:& aliis inimicis captiuandos. Quapropter nec ipſam uitam ſecuram ulterius fore dicebat:ſed gratum ſibi eſſe: ut cum eo a præſenti luce recederet. Hæc dicente atque gemente rege: Heliſeus conſolabatur eum:iuſſitque allatum ſibimet arcum extendere. Qui cum præparaſſet arcum contingens manus eius propheta iuſſit ut ſagittaret. Cunq; tres ſagittas dimiſiſſet:atque ceſſaſſet ait. Si plures dimiſiſſes eradicaſſes Syrorum regnum. Quia uero in tribus ſolummodo quieuiſti:totiens congreſſus ſyris pugnando præualebis:& regionem:quam abſtulerunt a tuo patre rurſus obtinebis. Et rex quidem dum hæc audiſſet abſceſſit. Poſt non multum uero temporis & propheta defunctus eſt uir iuſticia famoſiſſimus: & in dei ſtudiis ualde præclarus. Miracula nanq; & inopinabilia opera per ſuas prophetias oſtendit:& apud Hæbreos memoriam claram & magnificam ſepulturam habere ꝓmeruit: & qualem uiro ita religioſo dicebat impendi. Illo ſiquidem tempore contigit:ut quidam latrones in Heliſei ſepulchrum mortuũ:quem ipſi uidebantur iterfeciſſe proiicerẽt. Cuius cadauer dum eius ſuiſſet corpori ſociatum:continuo ſuſcitatum eſt. Et de Heliſeo quidẽ propheta:& quæcunq; prædixit:& quomodo poſt mortem uirtutem diuinam habuit:hæc declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorum:Azahel ad filiũ eius addam imperium peruenit:contra quem Ioas iſrahelitarũ rex cum dimicaret:& tribus congreſſionibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit: & quaſcunq; ciuitates & uicos eius pater Azahel de iſrahelitarum regno ſubtraxerat liberauit. Hoc itaq; ſecũdum prophetiam Heliſei prouenit. Cunq; contigiſſet ut etiam Ioas moreretur:ille quidem ſepultus eſt in Samaria:regnum uero ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit.

Amaſias Hieroſolimorum rex aduerſus Idumæos caſtrametatus & Amalechitas deuicit eos.contempſitq; dominum. CAP. IX.

ANno ſecundo Ioas regis iſrahelitarũ:regnauit ſup tribum Iuda in Hieroſolymis Amaſias. Cui nomẽ erat noie Iodam. Genere uero ciuis & iuſticiæ puiſione mirabilis qui cum iuuenis eſſet:ueniens ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderant:puniret:& compræhenſos omnes occidit:filiis aũt eorum pepercit ſequens Moſeas leges qui non ſanciuit propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin:qui in flore iuuentutis & circa triginta annos exiſterent: & ex his congregans quaſi trecenta milia:conſtituit ſuper eos centuriones: mittenſque ad regem iſrahelitarum:cõduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut Amalechitarum

gẽtibus:& idumæis:& Gabaonitis iferret bellum. Cũq; præpararet ad præliũ:& iam uideret poſitus in pcinctu:ſuaſit ei ppheta:ut dimitteret iſrahelitaꝝ exercitum:qa eſſet impius: & deus eum uinci pdiceret:utq; ſuoꝝ ſolummodo ſolatio uteret: & hoſtibus præualeret cum paucis contra eos nolẽte deo pugnãdum. Cũ ergo grauiter hoc ferret rex:cp mercedes iſrahelitis iam præbuiſſet ingẽtes:monebat propheta ut ageret qd deo placeret:cũ poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abũdare. Et illos qdem dimiſit:cedẽs etiã quas dederat rex mercedes:ipſe uero cũ ſuo exercitu ad prædictas gẽtes acceſſit:Et prælio geſto uincẽs. x. qdem nulla occidit:& totidem uiuos cœpit: eoſq; deducens ad magnam petrã quæ eſt in Arabia conſtituta:prædã aũt & diuitias ex his gẽtib⁹ abſtulit infinitas. Dum itaq; in his Amaſias cõſiſteret:iſrahelitæ quos cũ mercede data remiſerat indignati ſunt: & credẽtes iniuriam cp quaſi pro uitupatione ſuiſſent ab eo remiſſi:ei⁹ regni terras aggreſſi ſunt:& uſq; Bethorõ pcedentes diripuere,puinciam:& multa quidem abſtulere iumenta & tria milia hoium occiderunt. Amaſias in uictoria ex his quæ geſta fuerant eleuatus:deum quidẽ qui ei hoꝝ oium auctor extiterat cœpit ſpernere:ac deos illos quos de Amalechitaꝝ puincia uexerat adorare. Tũc accedẽs propheta mirari ſe dixit:cum eos deos rex arbitraretur adorandos:qui ſuos:& a quib⁹ honorabãtur iuuare nõ potuiſſent:nec ab hui⁹ manib⁹ liberaſſent:ſed peuntes defendere contempſiſſent:& ipſi quoq; in hie roſolymã ad inſtar hoſtiũ captiuoꝝ uicti deducti fuiſſent. Hæc itaq; regi mouerũt irã:& præcẽpit ut deberent dicere ad pphetam interminantes eum ſe punituꝝ ſi amplius loquerent. Et propheta quidem tacere ſe dixit:prædicens non eſſe præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Ioas iſrahelitarum rex Amaſiam prælio uicit captumque Hieroſolymas perduxit: dirutaq; parte muri theſauros abſtulit Samariaq; regreſſus eſt. CAP. X.

AMaſias uero dum ſe abſtinere non poſſet in reb⁹ fœlicib⁹ conſtitutus:quas ad deo pcperat:eiq; faceret iniurias:ſcripſit ad regem iſrahelitaꝝ Ioas:ut obediret ei & ipſe & populus uniuerſus:ſicut & prius obediebant parentibus eius:Dauid & Salomoni. Qui parere nollent:ſcirẽt:cp bellum terminum cauſæ pciperet. Cui ioas rex ita reſcripſit. Rex ioas regi Amaſiæ. Erat in libano monte cipreſſus oĩno potẽs:& carduus exinde miſit ad cipreſſum:petẽs ut filiã eius filio ſuo daret uxorẽ. Et dum hæc agerent beſtia quædam trãſiẽs carduum cõculcauit. Hoc ergo erit tibi exẽplum:ut maiora nõ appetas:nec qũo Amalechitas uiciſti:in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis iferre picula. Hæc legẽs Amaſias:ad bellum potius incitatus eſt:ideo ut arbitror ad hoc eũ impellẽte:ut p his quæ fuerant ab eo cõmiſſa pœnas exolueret. Cunq; produxiſſet exercitum contra ioas eſſetq; iam præliũ cõmiſſurus:milites Amaſiæ repẽtinus terror & ſtupor inuaſit:qualem non propicius deus imittit:& anteq; uenirẽt ad manus in fugam animi pauore conuerſi ſunt. Illis igit terron⁹ diſperſis:contigit ut Amaſias deſolatus ab hoſtibus caperet:eiq; Ioas mortem interminatus eſt. ſi Hieroſolymitis nõ ſuaderet. ut aperiẽtes portas:eum cum exercitu in ciuitatem ſuſcipent. Et Amaſias quidẽ mortis terrore compulſus ſuſcipi fecit hoſtem. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringẽtoꝝ cubitorũ:curru ingreſſus eſt Hieroſolymã Amaſiãq; captiuũ ducẽs:& dñs hoc modo Hieroſolymitaꝝ ciuitatis effectus: & dei theſauꝝ abſtulit:& auꝝ argẽtúq; quod in Amaſiæ erat regalib⁹ exhauſit:& ita eum a captiuitate reſoluẽs:regreſſus eſt ad Samariam. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quatuordecimo regis amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicoꝝ:fugit quidẽ in ciuitatem Iachis:iterfectus eſt autem ab eis mittentibus:qui eũ illic interimerẽt. Cui⁹ corpus referentes. in hieroſolymam regaliter tumulauerũt. Igit Amaſias hoc modo finiuit uitam,ppter ſupbiam & contemptum quem habuit circa deum:qui uixit annos quidem quatuor & quinquaginta:regnauit autem uiginti nouem:Huic ſucceſſit filius ſuus nomine Ozias.

Bellum Hieroboam regis iſrahelitaꝝ aduerſus Syros. Hiſtoriaq; Ionæ prophetæ:et de ozia Amaſiæ filio rege hieroſolymorum qui gentes in circuitus poſita ſubegit mox ut uendicans ſibi pontificium honorem lepra percuſſus obiit. CAP. XI.

Nno quintodecimo regni Amaſiæ regnauit in iſrahel filius Ioas Hieroboam in Samaria annis undecim. Hic autem rex circa deum quidem iniurioſus:& iniquus extitit ue-
a hementer:idola colendo:& multa incongrua:& opera extranea faciendo:populo uero iſrahelitarum multorum bonorum operum occaſio fuit. Huic quidem Ionas propheta uit: quot oporteret eum Syros uincere dimicantem: & regnum proprium dilatare in partibus aquilonis:uſque ad Emath ciuitatem a meridie uero uſq; ad Aſphaltiden paludem. Antiquitus enim termini Chananæi iſti fuerunt: ſicut princeps Ieſus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam caſtrametatus contra Syros: omnem eorum prouinciam ſicut Ionas prophetauerat deuaſtauit. Neceſſarium uero iudicaui integritatem rerum contradere: ſtudens quæcunque & de iſto propheta in ſacris libris inueni conſcripta omnia declarare. Hic enim iuſſus a deo ut iret ad Niniue regnum:& ibidem prædicaret:quod eſſet amiſſura ciuitas principatum: metuens non perrexit:ſed fugit deum in Ioppe:& inuenta naue ingreſſus in Tharſum ciuitatem ciliciæ nauigabat. Cũq; tẽpeſtas immineret aſperrime:& nauis ſubmerſionis pericula ſuſtineret:nautæ quidem & gubernator:& ipſe nauclerus fundebant orationes:quatenus piculũ maris euaderẽt. Ionas aũt operiens ſemetipm

iacebat:& nihil metuebat horum quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempeſtas potius augeretur: & uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum: cogitantes ſimul: quia aliquis nauigantium huius tempeſtatis auctor exiſteret: conſtituerunt ut quicunque is eſſet ſorte proderetur. Quibus hoc facientibus ſors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde eſſet: & quid ageret: genere ſe quidem dixit Hæbreum:prophetam uero ſummi dei: eiſque ſuaſit:ut ſi uellent præſens periculum declinare:eum in pelagus proiicerent: quia tempeſtatis eorum auctor exiſteret. Et illi quidem prius non hoc facere præſumpſerunt impium indicantes: ſi peregrinum hominem: & qui eis ſuam commiſerat ſalutem: ad hæc mala compellerent: cum utique nondum nauis ſubmerſio proueniſſet: a propheta uero poſt hæc compulſi: & timore ſuæ ſalutis aſtricti eum in pelagus proiecerunt:& tempeſtas quidem remota eſt. Ille uero ut ſermo eſt: ꝙ a ceto deuoratus poſt tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus eſt in nulla parte corporis maculatus:qui ſupplicans deo:ut ei ueniam concederet pro delicto:ad Niniue profectus eſt ciuitatem: & aſtans in medio prædicauit:ꝙ poſt breuiſſimum tempus Aſiæ perderent principatum. Hæc ergo eis indicans eſt reuerſus:Hanc itaq; narrationem explicui:ſicut ſcriptam inueni. Igitur hieroboam rex cum omni fœlicitate uitam degens:& regnans:annos. xi. defunctus eſt: & ſepultus in Samaria:cui ſucceſſit in regnum eius filius Zacharias. Eodem modo & Ozias Amaſiæ filius quarto & decimo iam anno regni Hieroboam duabus tribubus in Hieroſolymis imperauit: cuius mater fuit Athelamas nomine: genere uero ciuis. Erant autem hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus:& ad rerum prouidentiam nimis induſtrius. Caſtrametatus contra palæſtinos:eoſq; bello deuincens: ciuitates eorum cœpit poſt Geth:& Iamniam:ſed & muros earum deſtruxit. Poſt hanc militiam aggreſſus eſt Arabas uicinos Aegyptiis:& edificans ciuitatem circa mare rubrum: conſtituit in ea cuſtodiam. Deinde ammonitas ſubdens:& tributa eis imponens: & omnia uſq; ad terminos Aegypti orum:ſuæ ditioni ſubiiciens cœpit de decætero Hieroſolymitarum habere curam:nam quicunque muri fuerant longo tempore:aut regnum priorum deſidia iam deſtructi:eos rurſus ædificauit:& reparauit:necnon & quoſcũq; deſtruxerat Iſrahelitarum rex quãdo patrẽ eius Amaſiam captiuum tenens ingreſſus fuerat ciuitatem. Edificauit aũt & turres multas:ſingulis quibuſq; centum & qnquaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiones: & multos aquæ ductus inſtituens. Habebat aũt iumẽtorum & aliorum animaliũ innumeram multitudinem quando & prouincia fertilis erat ad paſcua:eratq; præcipue terre cultor:& curam habebat circa plantationes:& ſemina fructuum diuerſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecenta octoginta milia uirorum:quorum duces & tribuni:& millenarii erant ualde fortiſſimi:& q ſuo robore poſſent ferri numero duo milia. Conſtituit autem per cohortes totum exercitum: & omnes armauit:dans unicuique iaculaturam & ſcutum & loricas æreas:& arcus & ſphendonas. Super hæc autem & machinamenta multa ad oppreſſiones inſtituit: quibus petræ dimitterentur & iacula & arpagones: & his ſimilia præparauit. Dunque hæc ita conſtituiſſet mentis elatione corruptus: & ſubſtantia mortali ditatus:contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Eſt autem immortalis: ſubſtantia:pietas circa deum: & cuſtodia mandatorum. Lapſus eſt itaque fœlicitatis euentu: & ad paterna peccata deſcendit:quæ etiam illum poſtquam claritatem bonorum & rerum magnitudinem dereliquit appræhenderunt. Hic enim inſtante inſigni die & generali feſtiuitate indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templum: oblaturus incenſum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum aliis octoginta ſacerdotibus eum prohibente ne faceret: quomodo hæc ſolummodo his adiacerent:qui ex genere Aaron erant: & clamantibus ei ut exiret: & non ageret contra dei leges: iratus interminatus eſt eis mortem: niſi tacerent. Inter hæc autem terræmotus factus eſt magnus: & ſtupeſcente populo/claritas ſolis nimis effulſit: & incidit in faciem regis: & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge ſciſſa eſt media pars montis ad occidentem: & ſua uolubilitate per quattuor ſtadia procedens: ad orientalem reſtitit montem: ita ut ei uias clauderet & regios hortos opprimeret. Cunque ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpicerent: pandebant ei calamitatem ſuam:hortantes ut tanquam pollutus exiret a ciuitate. Ille uero confuſione huius euentus affectus: & dum illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus:& propter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilem: tamen hanc & uilem pertulit paſſionem:& tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus in uita priuata degens:filio eius ſcilicet ſuſcipiente regnum: deinde meſticia faciente defunctus eſt. Qui uixit quidem annos octo & ſexaginta: quibus regnauit quinquaginta & duobus:ſepultus eſt autem in hortis ſolus. Zacharias autem filius Hieroboam dum menſibus ſeptem regnaſſet in Iſrahel dolum paſſus occiſus eſt a quodam amico nomine Sellum: filio Iotauis: qui poſt eum regno percepto non amplius quam diebus triginta tenuit regnum. Princeps enim militiæ Manaen illo tempore: cum eſſet in ciuitate Tharſo: & audiret quod de Zacharia fuerat geſtum: ſurgens inde cum omni militia uenit in Samariam & commiſſo prælio Sellum peremit: & ſemetipſum conſtituit regem: ſurgenſque exinde in Thabrain ciuitatem uenit: cuius ciues obſeruantes portas eius: regem ſuſcipere noluerunt. Ille uero ulciſcens in eis: &

quæ foris erant depopulatus est. & ciuitatem obsessione fortissima accepit: & grauiter ferẽs: quod secerunt eius ciues: omnes simul occidit: neq; paruulus parcens: & quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & seuiciæ non reliquit. Nam quod neq; alienigene capientes eos facere potuissent hoc iste de suis contribulibus operatus est. Itaq; Manaen hoc modo regnauit annis .x. fuitq; peruersus & rerum omnium ualde sæuissimus.

Mala quæ Israhelitis sub diuersis regibus prouenere ab assyriis. Ioatham Oziæ filii regnum prophetiaq; Naum. CAPI. XII.

CVnq; aduersus eũ castra mouisset Phulus Assyriorũ rex: ad certamina quidem pugnæ cõtra Assyrios nõ accessit: sed mittẽs ei mille argẽti talẽta: egit ut bello discederet. Ad hãc itaq; cãm ꝓfuit populus regi Manaen. Nã unusq;sq; ꝑ capite suo qnquaginta præbuit dragmas: post hæc defunctus est: & sepultus in Samaria: Phaceiã uero suũ filiũ successorẽ regni ꝓprii dereliqt. Qui sequens pñam crudelitatẽ duob⁹ tantũmodo regnauit annis: deide in cõuiuio dolo cũ amicis ꝓpriis ꝑemptus ẽ. Phaceias .n. millenarius fili⁹ Romeliæ ei fecit ĩsidias: q & ipse Phaceia tenuit annis principatũ .xx. Fuit aũt impius & iniquus. Rex uero: assyriorũ Teglatphalasser noĩe castrametatus aduersus Israhelitas: & cũctam Galaditẽ regionẽ uastãs: & transiordanẽ: & q̃ Gabbani nũcupant: & Trasa & Asaran habitatores una captiuos ducens: eos in regnũ suũ migrauit. Igit & de assyriorũ rege hæc nos declarasse sufficiat. Ioathã itaq; filius regnauit in Hierosolymis sup tribum iuda cuius mater fuit ciuis illi⁹ ciuitatis quæ uocat Ittasis: is rex nulla uirtute minor fuit: sed & rebus qdem diuinis pius. apud hoĩes aũt extabat iustus: habuitq; curã reꝝ ciuitatis: & quæcũq; reparatione & ornatu pariter indigebant: hæc largissime ꝓcurabat: fecitq; porticus in tẽplo: & ei⁹ ingressus ornauit: muros quoq; q ceciderũt rursus erexit: turresq; ꝓceras & inuincibiles in eis edificauit: & in reliqs oĩbus quæ in regno neglecta uidebant: opus fabricatiõis exhibuit. Qui dũ ammonitis ĩtulisset bellũ atq; uicisset: eos annis singulis tributa ꝓcepit exoluere talenta auri centũ: & tritici decẽ milia chorosꝝ: tãtũdẽ & ordei. Sic aũt ꝓpriũ auxit regnũ: ut hostibus qdem esset ualde terribilis: familiarib⁹ uero ꝓcipue fœlix. Eo itaq; tpe fuit ꝓpheta qdam noĩe Naum: q de Assyriorum subuersione & Niniue urbe ꝓphetãs hoc dicebat. Niniue quasi piscina aquæ cõmotæ: sic & populus oĩs turbatus: & fluctuans cõmonebit fugiẽs cũctis dicentib⁹: ad alterutros state & manete: aurũq; nobis & argẽtum diripite: & nullus hanc uolũtatem agẽdi habebit: cũ aĩas suas oẽs magis q̃ facultates salutare festinent. Crudelis .n. alterutros decertatio habebit: & luctus & solutio magna membroꝝ: & uultus eoꝝ terrore palescunt. Vbi tũc erit habitaculum leonum: & mater catuloꝝ leonum. Dicit aũt tibi deus Niniue: qũo exterminabo te: ut nequaq̃ leones ꝓgredientes ex te imperẽt mũdo. Sup hæc autem & multa alia prædixit iste propheta de Niniue: quæ dicere necessarium non putaui: ne le gentibus uiderer importunus ostendi. Hæc aũt omnia ꝓuenerunt in Niniue post annos centum & xv. De his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est. Porro Ioathan mutauit uitam: cum uixisset annos unũ & quadraginta: ex qbus regnauit sedecim: sepultusq; est in regiis monumẽtis: uenitq; regnum ad eius filium Achan: q impius circa deũ existẽs: & paternæ præuaricator legis: reges Israhelitaꝝ imitatus: in Hierosolymis idoloꝝ aras ĩstituit: & sup eas sacrificauit: in quibus etiam suũ in holocaustum obtulit filium more Chananæoꝝ: & sup hæc multa alia scelera perpetrauit.

Damna cladesq; quæ Israhelitis euenere imperante eis Acham Syrorumque inter & Assyriorum prælia. CAPI. XIII.

CVnq; circa hæc ita uæsanus existeret: castrametatus est aduersus eũ Syroꝝ & Damascenorum rex Rasin: & Phaceias Israhelitarum: erãt enim amici & recludentes eum ĩ hierosolymis: multis eam tẽporibus obsidebant: ꝓpter muroꝝ munitionẽ eam capere non ualentes: Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum positam & habitatores eius occidẽs ĩ ea uiros statuit: & aliis ĩ circuitu ciuitatib⁹ ita fecit: pimẽs ubiq; Iudeos: qui multam deuehens ꝑdã: in damascũ cum suo remeauit exercitu. Rex aũt hierosolymoꝝ cognoscẽs Syros ad ꝓpria remeasse: & cedẽs ꝑualeꝛ se cõtra Israhelitaꝝ regẽ: exercitũ suũ aduersus eum armauit: & congressus bello faciente ira dei deuictus est: propter impietates suas multas & maximas: Ea nanq; die centum & .xxx. milia eius militum ab Israhelitis occisi sunt: & Amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Acham in bello peremit: & tutorẽ totius regni Ericam constituit & principem militiæ tribus iudæ nomine Elicam captiuum tulit: & ex tribu Beniamin mulieres & infantes: multamque simul diripiens prædam: in Samariam sunt reuersi. Quidam uero Odidas illius temporis propheta cum esset in Samaria exercitui ante muros occurrẽs magna uoce clamauit dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam: sed propter iram dei q̃ habuit super Acham regẽ culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas: sed etiã præsumpserint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere: suasitq; illis ut eos continuo sinerẽt ad propria remeare: q̃ si non obedirent deo subderent repetiti prælio. Populus igit Israhelitaꝝ in cetu cõueniens: quid de his fieret cogitabat. Tunc quidã Barachias noĩe cũ esset in republica ꝓbatissimus: surgẽs in medio: & cum eo tres alii dixerunt. Non est permittendum ut captiui in urbem introducantur: ne omnes a deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetæ domini: & non nouas inꝑietates adiicia-

mus. Hæc ergo milites audiẽtes: permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederẽt expedire. Sumẽtes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq; & diligentiam exhibẽtes & itineris dantes expẽſas innoxios ad propria remiſerunt. Nihilominus quattuor uiri uenere cum eis & uſq; ad Hiericũta deducẽtes eos non procul ab Hieroſolymis in Samariam ſunt reuerſi. Rex aũt Acham hæc paſſus ab Iſrahelitis mittẽs ad regem aſſyriorũ thadaphaſarũ: popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſrahelitas & Syros & Damaſcenos: multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittẽtes miſitq; ei & munera ualde præclara. Ille uero legatis ad ſe uenientibus: uenit in auxiliũ regis Achã & caſtrametatus aduerſus Syros & regionem eoꝝ depopulatus eſt & Damaſcum bellico iure cœpit: inſuper & regem Raſin occidit. Damaſcenos aũt in ſuperiorẽ mediam deſtinauit & quoſdam Aſſyrioꝝ in ciuitate Damaſcena conſtituit: Iſrahelitarum uero terram nimis affligens multos ex ea captiuos abduxit: dum hæc contra Syros egiſſet rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus theſauris pariter & argentũ: & qđ erat in tẽplo dei: & quicquid fuit optimũ ornamẽtũ in tẽplo: deuehens hæc uenit in Damaſcum: & ſecundum promiſſiones dedit hæc Aſſyrioꝝ regi & gratias ei pro omnibus referẽs: in Hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus & circa modũ ſuæ utilitatis a ratione alienus quia neq; dum bello cõprimeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit: ſed in eoꝝ ueneratione permanſit: qua ſi poſſet ei conferre uictoriã & deuictus Aſſyrioꝝ denuo cœpit colere deos & oẽs potius uidebatur honorare: q̃ paternũ uerumq; deũ cuius ira fuerat eius perditionis cã. Qui ad tantã inſaniam: contẽptumq; dei peruenit ut oĩno clauderet tẽplũ & ſolennes offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriam faciẽs deo. mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim. Cui filius Ezechias mox ſucceſſit in regno. Eodẽ tempore mortuus eſt etiã rex Iſrahelitaꝝ Phaceia: dolo cuiuſdam amici nomine Ozias: q tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus dei contẽptor.

Ozias Iſrahelitaꝝ rex tributa aſſyriis pendit Ezechiaſq; Hieroſolymorum templum ſacrificiaq; religioſe inſtaurat & Palæſtinos ſubdit. CAP. XIIII.

COntra hunc aũt caſtrametatus ẽ Aſſyriorum rex Salmanaſſar: eũq; cũ utiq; Ozias deũ non haberet propicium nec adiutorem fecit ſibimet ſubditum: & tributa definita cœpit exoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis: regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achã: & Abiæ qui fuit ex genere eius. Erat aũt huic uiro natura benigna iuſta & ualde religioſa. Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnum: neq; aliquid neceſſarium: nec utilius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus ẽ eẽ q̃ ut coleret dei religionẽ Et conuocans omnẽ populum pariter ſacerdotes & leuitas: contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoraris: quomodo patris mei peccato qui tranſgreſſus ẽ dei ſanctum honorabilẽq; culturã: multa & maxima mala eſtis experti: & ab eo ueſtra mens corrupta eſt: & quo ſuaſit: quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter adorare. Hortor itaq; uos poſtq̃ opere cognouiſtis: quomodo peſſimum eſt agere impie: ut illorũ oblitionem habẽtes: purgetis uos a priore pollutione: & cum ſacerdotibus atq; leuitis conueniẽtes aperiatis tẽplum: & purgãtes illud cum ſolẽnibus ſacrificiis: ad honorẽ antiquum & patrium reuocetis. Sic enim deus uobis propitius erit: & itaſci ſup ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicẽte rege ſacerdotes apuerunt tẽplum: & eiiciẽtes pollutiones: uaſa dei & ſolẽnia ſacrificia ſup altare impoſuerunt. Mittẽs aũt rex in prouinciã ſibi ſubiectam populũ ad Hieroſolymã cõuocauit: ut feſtiuitatẽ celebratẽt azymorum: multum nãq; præterierat tẽpus propter iniquitatẽ prædictoꝝ regum: quod non fuerat actum. Miſit uero pariter ad Iſrahelitas: inuitans eos: ut relinquẽtes malam conuerſationẽ & conſuetudinẽ reuerterentur ad priſtinam dei culturam: dicens concedere ſe uenientibus in Hieroſolymã: ut azymorum feſtiuitatem agerẽt: & cum eis pariter epulas exercerent. Hæc dicebat: mouens tãtum non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens: ſi tamen nollẽt: quod ſi quidem uoluiſſent: utiq; beati fuiſſent. Iſrahelitæ uero uenientibus legatis: & eis regis proprii mandata nunciantibus: non ſolum non acquieuerunt ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc mouentes & prædicantes quæ paterentur: ſi ad pietatem dei conuerti nollent: ſpreuerunt: & ad nouiſſimũm eos cõprehẽdẽtes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt: ſed horum quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicãs in eis: hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus. Multi tamen de tribu Manaſſe: & Zabulon: & Iſachar obediẽtes monitionibus prophetarum: ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſolymam concurrerunt: ut adorarent deum. His autem uenientibus rex Ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni populo: ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes: & agnas ſeptem. & totidem hircos: imponenteſque manum ſuper capita pecudum ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolennia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant: leuitæ uero circũſtantes cum muſicis organis cãtabant hymnos in deum atq; pſallebant: ſicut docti fuerant a Dauid: reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus concrepabant. His itaq; factis proſtratus in faciem: & ipſe rex & populus uniuerſos adorauerunt deum: deinde ſcrificauerunt boues ſeptuaginta tauros centum: agnas ducentas. Populis uero ad epulas condonauit: boues quidem ſexcentos: reliquaq; pecora tria milia: & omnia quidẽ ſacerdotes

ſecundum legis conſuetudinẽ complebant. In his itaq; rex delectatus epulabat cũ populo gratias agens deo. Inſtantem uero azimorum feſtiuitatẽ celebrantes ideſt paſcalia decætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ imolata ſunt donauit rex tauros quidẽ tria milia: pecudum diuerſorum ſeptem milia. Idem autem fecerũt & principes: mille nãq; tauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et dum hoc modo a Salomonis regis tẽpore celebratio nõ fuiſſet effecta: tunc primum ſplẽdide & largiſſime probatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta: egreſſi in prouinciam purgauerunt eam: ſed & ciuitatem ab idolorũ omnium pollutione mõdauerunt. Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarẽtur impẽſis ſecundum legẽ: & ſacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugum: ut ſemper circa religionem obſeruarent: & a dei cultura ſeparari nequirẽt: & populus quidem offerebat omnis fructus ut moris erat. Domus enĩ & cubicula rex edificans: ſingulis ſacerdotibus diſtribuit: & leuitis: eorũq; filiis & uxoribus: & ita ad antiquã dei culturam denuo ſũt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuẽs: bellum egit aduerſus Palæſtinos: eiſq; deuictis tenuit oẽs ciuitates hoſtiũ a Gaza uſq; ad Geth. Rex aũt Aſſyrioꝝ mittẽs interminatus eſt: oẽm ſe eiꝰ ſubuertere prĩcipatũ: niſi tributa quæ pater eiꝰ dabat priꝰ exolueret. Ezechias aũt de ĩterminatiõibus non curabat: ſecurus de pietate dei & pphetia Eſayæ a quo futura oĩa certiſſime cognoſcebat. Et de hoc qdẽ rege hæc in p̃ſenti dicta ſufficiãt.

Salmanaſſar aſſyriorum rex Samariam tribus annis obſidens cœpit Oziãq; regem captiuam abduxit & decem tribus iſrahel in Mediam & perſiam abire iubens alienigenas gentes in Samaria poſuit.

CAP. XV.

SAlmanaſſar autem aſſyriorum rex: dum ei nunciatum fuiſſet: quia Iſrahelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam ægyptiorum regem: petens contra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet: annis tribus obſidens Samariam: cœpit eam nono quidem anno regni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis Hieroſolymorum: & Iſrahelitarum regnum uehementer exterminauit: & omnem populum trãſmigrauit in Mediam & perſida. Inter quos & regem Oſiam uiuum cœpit atq; migrauit: aliaſq; gentes & quodam loco nomine Authi: qui ex flumine perſico ita uocatur in Samaria & Iſrahelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus Iſrahelitarum de Iudæa poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptẽ: a quo tempore egredientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe Ieſu: ex quo autem recedentes a Roboam qui fuit ex genere Dauid: regnum Hieroboam tradiderunt: ſicut & prius a me ſignificatum eſt: anni tunc erat ducenti & quadraginta: & menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis appræhendit Iſrahelitas tranſgredientes leges: & prophetis non obediẽtes: qui eis hanc prædixere calamitatem: nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricare: ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius ſeruum fecerunt regem: qui in deũ peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum imitantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyriorum inuaſit pugnando cunctam Syriam: & Phœnicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in Archiuis Tyri conſcriptum eſt. Pugnauit is aduerſus Tyrum: cum in ea regnauit Hylyſeus. De quibus teſtatur & Menander qui temporum facta conſcripſit: & Tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait: Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem: hic recedentibus Cetheis nauigans reduxit eos contra quos denuo Salmanaſſar Aſſyriorum rex inſurgens cunctam Phœnicem bellis inuaſit. Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autem a Tyro ciuitas Sydon: & arce & antiqua Tyrus: & multæ aliæ ſimul urbes: quæ ſemetipſas Aſſyriorũ regi tradiderunt. Quapropter Tyriis nõ ſubiectis denuo rex aduerſus eos egreſſus ẽ Phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuaginta: & remiges octoginta. Contra quos Tyrii nauigãtes cum duodecim nauibus: diſperſis hoſtiũ nauibus cœpere captiuos uiros quingentos. Vnde honor Tyriorum propter hæc creuit eximie. Reuertẽs autem Aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium: & aquæ ductus ciuium: ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hæc quinq; annis fuiſſet factum: tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquã. Hæc itaq; in archiuis Tyriis de Salmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt. Igitur dum fuiſſent in Samaria tranſmigrati Chuthei. hoc enim uocabulo hactenus utebãtur: eo q; a prouincia Perſida: & a quodã flumine quod Chuta uocatur migrati uiderentur. ſinguli eorum ſecũdum gentem propriam deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiam & furorem deum maximum prouocarunt: uenitq; peſtilentiam ſuper eos: per quam corrupti: cum nullam malorum medicinam inuenire poſſent: deum maximum colere pro ſalute cœperũt. Mittẽtes itaq; ad regem Aſſyriorum legatos: ſupplicauerunt: ut ſacerdotes eis ex captiuis Iſrahelitarum: quos pugnando tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes: leges & dei culturam eos edocuerunt. Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari: peſtilentia repente ceſſauit: & hactenus ipſas ſolennitates celebrare noſcuntur. Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum Chuthei ſecundum genus: græce autẽ Samaritæ uocantur: & propter rerum motum ſeperati ſunt: & quãdo uidẽt Iudæos eſſe fœlices cognatos appellãt: & quaſi de Ioſeph nati uideãtur: & ex illo cum eis habe-

ant ſocietatis initium: quando uero deiectos uident: nequaquam eis deuotione aut genere communicare uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidē oportunius edicemus.

HAec inſunt in decimo libro Ioſephi hiſtoriæ Iudaicæ antiquitatis. CAP i.
Bellum regis Aſſyriorum Sennacherib contra Hieroſolymam: & Ezechiæ regis oppreſſio. CAP. ii.
Quemadmodum deperiit Aſſyriorum exercitus una nocte: & rex eorum domi reuerſus. filiorum inſidiis interemptus eſt. CAP. iii.
Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim annis adiectis ſibi a domino ſup uixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorem regni manaſſen. CAP. iiii.
Quia caſtrametati contra eum Chaldæi & Babylonii reges: & captum agentes duxerunt in Babyloniam: & multo tempore ibidem retinentes: miſerunt rurſum eum in regnum & de Ioſia rege: quam religioſus & iuſtus fuerit. CAP. v.
Quomodo Aegyptiorum regem Nechaon agentem exercitum contra Babylonios: & per Iudæā iter faciētem prohibuit rex Ioſias: pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus in Hieroſolymā defunctus eſt: cuius filium Ioacam regem Hieroſolymitæ fecerunt. CAP. vi.
Quemadmodum congreſſus eſt Nechaon contra Babyloniæ regem circa Eufratem fluuium: & reuertens i Aegyptum: uocatum ad ſe Ioacham regem Hieroſolymorum filium Ioſiæ uinctum duxit in Aegyptum. fratrem uero eius Helyachim in hieroſolymis conſtituit regem: mutans ei nomen Ioachim. CAP. vii.
Bellum Nabuchodonoſor regis Babyloniorū contra Nechao regem Aegypti: quo deuicto: & omni Syria ſibi ſubiugata: quæ ante ſub rege Aegypti erat: uenit Hieroſolymam: & regem eius Ioachi fecit ſibi tributarium. CAP. viii.
Quomodo tertio anno poſt diſceſſum regis babylonis: Ioachim denuo Aegyptios eſt ſecutus: cui prophetauit Hieremias de perditione ſua & ciuitatis futura per regem Babylonis: quæ & euēit: nā non poſt multum tempus Nabuchodonoſor caſtrametatus cōtra eum: & ſuſceptus intra ciuitatem Ioachim quidem peremit: filium uero eius Ioachim conſtituit regem: & multos captiuos duxit in babylonem: inter quos erat Ezechiel propheta. CAP. ix.
Quomodo pœnitentia ductus rex babylōis: eo q; Ioachim feciſſet regem: miſſo exercitu: eum i hieroſolymis obſedit: qui accepto iureiurando: ut nihil pateretur mali: nec ipſe: nec ciuitas matrem & amicos tradidit obſides: ſed rex babylonis rupit iuſiurandum: nam regem cum matre & amicis: ſimul etiam cum omni iuuētute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci: patruum uero eius Sedechiā regem conſtituit in Hieruſalem. CAP. x.
Quomodo etiam hunc audiens Aegyptiis præbere ſolatia: & amicitias cum eis habere caſtrametatus contra Hieroſolymam: forti eam obſeſſione cœpit: & incenſo templo Sedechiam & populum migrauit in Babyloniam: in qua tranſmigratione fuerūt: Daniel: Ananias: Azarias: Miſael: uaſa quoque ſancta: quæ erāt in miniſterio templi aſportata ſunt. CAP. xi.
Quomodo Godoliam præfecit prouinciæ rex Babylonis: quo percuſſo a quodam Iſmaele: timētes reliquie Iſrahel regem Babylonis: intrauerunt Aegyptum quod non ceſſit eis i proſperum: nam rex Babylonis poſt tempus intrauit Aegyptum cum manu ualida: & ſubuertit eam: Iudæos uero q illo fugerant: captiuos duxit ad Babyloniam. CAP. xii.
Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor: & Interpretatio eorum per Danielem: trium quoq; puerorum i fornacem immiſſio: ſed nulla leſio. CAP. xiii.
Regum Babylonicorum inuicem ſucceſſio: & per mortem ablatio regni babylōici ſub Balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. CAP. xiiii.
Daniel ſub dario i lacum leonum immiſſio. ſed nulla leſio honor & claritas daniel & prophetiæ eius.
Continet hic liber tempus annoꝝ cētū.: & octoginta duoꝝ menſiū ſex dieꝝ.

Incipit liber decimus antiquitatum.

CVm Ezechias duaꝝ tribuū rex quartūdecimū annū haberet in regno Aſſyriorū rex nomie Sennacherib cū maxia manu aduerſus eū caſtrametatus. forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuū Iuda & Beniamin. Cunq; Hieroſolymā tendere: præueīt eū miſſis legatis Ezechias pmittēs & obedire ſe ei: & tributa quæ iparet exoluere. Sennacherib uero cognoſcēs quæ legati ferebāt dignū iudicauit bello deſinere: & precantiū ſuſcipere dignitatē tunc promiſit. Qui accipiēs trecenta argenti talenta: & auri. xxx. amicus diſceſſit: dans legatis iuriſiurandi fidem: quia ei nihil diſcedendo noceret. Ezechias autem credens & euacuans theſauros: miſit ei pecunias ſperans ſe a periculo belli & regni ammiſione

liberari· Aſſyrius autem hæc ſumens : ex his quæ promiſerat nihil cogitauit:ſed ipſe profectus ad ægyptios & Aethiopas:pricipem militiæ Rapſachem cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtandam Hieroſolymam dereliquit: quoꝝ nomina erant Tharatha & Arachitis. Tũc itaq; uenientes ante muros caſtra fixerunt:miſeruntque ad Ezechiam petẽs:ut cum ipſo poſſent habere colloquium.Ille uero per ſe quidem propter metum non abiit:tres autem neceſſarios ſibi miſit amicos hoc eſt Helyachim tutorem regni:&Sobaneam & Ioan:q ſupra ſcribas erat. Iſti ꝓcedẽtes e diuerſo principium militiæ Aſſyriorum ſteterunt . Quos dum uidiſſet Rapſaches princeps militiæ petit: ut euntes dicerent Ezechiæ.Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præſumens atque confidens refugit dominum ſuum:& obedire non uult:neq; ſuſcipere exercitum eius.An forte propter æhyptios ſperans exercitum ſuum illorum ſolatio ſubleuari.Si hoc expectat ſatuus eſt:& ſimilis homini incumbẽti calamo fracto:qui cum ceciderit ſuper eum: manu uexata ſentiet plagam. Sciat autem quia etiam uoluntate dei cõtra eum caſtrametatus ẽ: qui conceſſit ei Iſrahelitarũ uaſtare regnũ ut eodem modo ſubiectum ei diſperderet regnum.Dum hæc Rapſaches Hæbraica lingua diceret: hẽbat enim linguæ huius experimẽtum:helyachi metuens ne populus audiens metu corrueret:poſcit ut Syro magis loqueretur eloquio. Ille uero ītelligẽs ſuſpitionẽ eius:& metum maiore uoce amplius clamans reſpondit hæbraice dicens. Audiant omnes præcepta regis:& q̃ utile eſt eligant: & ſe nobis tradant. Palam enī ẽ quia rex & uos populum ſpe uana decipitis:& repugnare ſuadetis, Si uero præſumitis & exercitum noſtrum uos repellere dicitis dãte me duo milia equos de exercitu mihi commiſſo:totidẽq; aſcenſores præbentes:ueſtrum exercitũ nobis oſtẽdite:ſed nõ hẽtis tot homines. Quid igitur tardatis tradere uoſmetipſos maioribus : qui uos capturi ſunt & inuitos:dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit : inuita uero ualde periculoſa:ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes & populus & legati:dicente aſſyriorum principe: Ezechiæ renunciauerunt. Ille ergo hæc audiens exutus ueſte regali & indutus ſacco & habitu miſerando lege patria:proſtratus ifaciem rogabat deum:ut ſe adiũuaret: nullam aliam habentem ſpem ſalutis:mittenſq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam ꝓphetã:popoſcit ut oraret : & factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõmuni rogaret deum: quatenus ſpem hoſtium frangeret:& populo ſuo miſericordiam condonaret.Propheta hæc faciens monitus a deo confortauit regem:& eius amicos prædicẽs:quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederẽt:& non cum fortitudine illa:quam ſe hẽre credebant : deũq; ꝓuiſuꝝ ut fortiter uaſtarentur.Sed & ipm regẽ Aſſyrioꝝ Sennacherib nõ ꝓualẽtẽ aduerſus Aegyptios cum ad ꝓpria remeare ferro periturum eẽ ꝓdixit.Ipſo ſiquidẽ tpe ſcripſerat Ezechiæ Aſſyrius epiſtolas:in quibus fatuũ eum eſſe dicebat:credẽtem q̃ eius ſeruitium poſſet euadere:qui multas gẽtes & maximas ſubdidiſſet:& interminabatur funditus ſe eum diſperdere dum capet urbem:niſi portas aperiẽs ſpõte in hieroſolymis exercitum eius excipet. Quæ dum religiſſet Ezechias:ſpreuit propter ſpem quam habebat in deo epiſtolam uero replicans in templo repoſuit. Rurſus aũt cũ deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & pro ſalute cunctoꝝ.Eſaias propheta eum aſſeruit exauditum:& nec in præſenti tempore eſſe ab Aſſyriis obſidendum: & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros:& tertio anno cum pace opus ſuum facturos:& propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros.Interea paruo tẽpore tranſeunte : Aſſyriorum Rex bello quod Aegyptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria:Is enim cum multo iam tempore fuiſſet commoratus in obſeſſione Peluſii:& dum aggeres cõtra muros eleuati fuiſſent: quibus ciuitati nitebantur inſiſtere:audiuit Aethiopum regem Tharachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire ſolatium:& per deſertum iter facere:ut ſubito in Aſſyriorum caſtra irrueret: Turbatus ergo eſt rex Sennacherib ac ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem Aegyptiorum ueniſſet:q eſſet uulcani ſacerdos:& obſeſſionẽ Peluſii huiuſmodi cã diſſoluit. CAPI. II.

QRante itaq; rege Hieroſolymoꝝ ad deum:& deus exaudiẽs maximam plagã miſit in eum:& multi perempti ſunt Herodotus autẽ errorem ideo facit : quia nõ Aſſyriorum dicit regem : ſed Arabum:adiiciens quia ſoricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Aſſyrioꝝ:& popterea cum non habuerit rex arcus:exercit ũ epulſio reuocauit.Et hæc quidem Herodotus.Beroſus aũt q chaldaicã cõſcripſit hiſtoriã memi nit regis Sennacherib:& quia regnauit ſuper Aſſyrios:& caſtrametatus eſt in omnem Syriam & Aegyptum:ita dicens: Reuerſus autem Sennacherib a præliis Aegyptiacis ad Hieroſolymam:cum inueniſſet exercitum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ cõſtitutum:deus enim morbum populo eius immiſerat.ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quĩque milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis:de cuncta iam militia metuẽs effugit cum ſua manu ad proprium regnum in ciuitatem quæ appellatur Niniue.Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuiſſet:dolo a ſenioribus filiis Adramelech & Seleuſtro eſt peremptus in proprio tẽplo quod dicitur Araſci.Et illi quidem ꝓcede patris effugati ad Armeniã diſceſſerunt:ſucceſſit aũt i regno eius Aſaracoddas. Terminus obſeſſois Aſſyrioꝝ cõtra Hieroſolymitas tali occaſione ꝓuenit. CAP. III.

EZechias autem inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hostias cū omni populo celebrauit deo: & cognoscēs: qa nulla alia cā hostes alios qdē peremisset: alios uero timore mortis simul effugasset ab Hierosolymis: nisi diuino solatio oī studio & largitate usus est circa dei cultū. Non post multum uero graui languore detentus a medicis quidē desperatus est: nihilq; nec ipse de sene: nec eius amici spei ulterius sustinebāt. Adiiciebat aūt & alia angustia magna regi: eo q; filios nō haberet: & q; moriturus esset desolatā relinquēs domum: nec successorem sui generis habiturus. Dūq; nimis in hac parte fatigaretur: rogauit deum, ut ei paruo tēpore uitā cōcederet: dōec filios habere posset: & nō prius aīa priuaret antequam fieret pater. Cui misertus deus petitionēq; suscipiens: quia nō dolebat: eo q; priuādus esset bonis imperii, sed ut filios haberet: qui in eius principatum succederent. mittens Esaiā iussit ei dicere quia post tertiam diem euaderet casum languoris: post hæc annis qndecim supuiueret: & filios generaret. Et dū hæc mandata dei ꝓpheta dixisset ꝓpter nimietatē lāguoris: & ea q; inopinabiliter promittebantur, non credens signū aliquod & indicium petit ut faceret Esaias: q̄tenus hæc dicenti sibi crederet: & a deo eum missum uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationem sunt: & spē fortiora uidentur huiusmodi rebus creduntur esse ueracia. Et dum propheta interrogasset eum: qd̄ uellet fieri signum: umbrā solis petiit decē gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dum propheta rogasset deum ut fieret: audiēs rex ipletū eē qd̄ uoluit: repēte dissolutus a lāguore conscēdit in tēplū: & adorans deū uota debita celebrauit. Eo siqdē tpe cōtigit Assyriorū regnum a mediis solui: qd̄ tamen in aliis indicabo. Rex itaq; babyloniorum Baladas misit legatos ad Ezechiam portantes munera: & ab eo ꝓposcit ut ei essent socius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiens: & thesauros eis ostendens: & armorum instructionem & aliam copiam quam in aūro & gemmis habebat: simul etiā munera, ptæbens regi Balado deferenda dimisit eos. Tunc Esaias ꝓpheta uenit ad regē: & requisiuit ūde fuissent qui uenerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege uenisse: & ostendisse se eis uniuersa: ut uidentes diuitias & uirtutem regni cognoscerent: & regi suo renūciarent. Cui propheta respondens, Scito inquit nō post multū tēpus ad Babyloniā filios tuos: & diuitias trāsmigrandas: insuper & nepotes tuos eunuchos esse faciendos: & amissuros uirile nomen: & regi Babyloniæ seruituros. Hæc ení predixit deus. Ezechias cōtristatus in his q; dicta fuerāt ait: nō se qdem uelle suā gētem in talib⁹ ærumnis incurrere: sed quia ipossibile est quæ apud deum deliberata sunt posse mutari: rogabat ut usq; ad uitam ipsius pax permaneret. Meminit aūtē Baladi regis babilonioꝝ Berosus. Cū itaq; propheta Esaias indubitanter & mirabiliter de ueritate confideret: & nihil falsi penitus loqueretur: omnia quæcunq; prophetauit: scribens dereliqt in libris ut ex effectu postea omnibus appareret. Et nō solus iste propheta: sed & alii numero duodecim idem fecerunt: & omne siue bonum siue contrarium quod apud nos fit: secundū illorū dictum prouenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus. Ezechias aūtē rex dū super uixisset tempus quod ꝓdiximus: & oē illud spacium in pace degnisset: mortuus est anno uitæ suæ qnquagesimo & quarto: i quibus regnauit uigiti & nouem. Cui successit regno filius proprius nomine manasses: de matre quidem nomine Abhisida: qui a paternis uoluntatibus abscissus: & ad diuersa conuersus: omne genus malignitatis ostēdit: & nihil impium dereliquit: sed iniquitates Israhelitarum imitatus est: quibus in deum delinquentes affligebātur. præsumpsit etiā tēplū dei polluere simul: & ciuitatē omnemq; pariter regionē. Nā spernendo deum & ad hoc usq; peruenit: ut omnes hebræorū iustos occideret: neq; ꝓphetis parceret: quorum quotidie singulos pimebat: & eoꝝ sanguine Hierosolymorum: plateas irrigabat. In his iratus deus misit prophetas ad regem & populum p quos interminatus ē easdē ei futuræ calamitates: in quib⁹ incurrerant fratres eorum Israheliiæ: cum ei iniurias intulissent. Illi uero non credidere eorum uerbis: quibus lucrari potuerūt ut nihil mali paterentur. operibus autem cognouerunt fuisse uera quæ a prophetis prædicta sunt.

CAP. IIII.

IGitur dum in eis perseuerarent: bellum super eos intulit rex Babyloniorū & Caldeorū. Is enim misso exercitu in iudæam & regionē eoꝝ depopulatus est: & regē Manassen dolo captū & ad se deductum: habuit ad ea q; uoluit tormēta subiectū. Manasses autē tunc intelligens in quibus malis esset: & horū omnium se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum clementem faceret atq; misericordē: cuius orationē deus exaudiens: hoc ei concessit: & remissus a rege Babyloniorum ad sua regna reuersus est. Cunq; uenisset ad Hierosolymam: priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens: studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere: & ad seruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere: templumque purgare & ciuitatem: & ad hoc solum erat decætero constitutus: ut gratias deo pro dono salutis exolueret: quatenus in omni uita eius ei propitius permaneret. Hæc autem ipse & populum agere docui: agnoscens in quibus calamitatibus incidisset propter ritum qui fāctæ cōuersationi erat aduersus: & edificans rursus altare solēnes hostias imolabat sicut Moyses diuinam exponendo culturam. Eodē itaq; mō & ꝓ Hierosolymoꝝ cautela cogitauit: ita ut etiā muros antiquos cum multo studio reparet: & alios ultra eos erigeret: & turres eminentissimas exaltaret: custodias uero q; ante ciuitatē fiunt multa munitione firmauit: & sic in oībus a priori

conuerſatiõe mutatus ẽ:& poſt hæc habuit beatiſſimam uitã:aut multi imitatores eĩ⁹ eſſent:ex quo cœpit dei colere pietatem. Q ui cũ uixiſſet annis.lx.& ſeptem:& regnaſſet quinquaginta & quinq; defunctus eſt:& ſepultus in hortis ſuis. Cuius regnum peruenit ad eius filiũ Ammõ:& nomen eius matris fuit Maſſelmis de ciuitate Iechabath. Q ui dum imitaretur opera patris eius quæ ille ĩ iuuentute ſua præſumpſerat: dolum paſſus a ſuis in domo ſua peremptus eſt:cum uixiſſet annos quatuor & uiginti:& in regno feciſſet tres. Populus aũt eius pemit interfectores:eũq; cũ patre ſepelierũt: regnumq; Ioſiæ eius filio tradiderunt cũ eẽt annoꝝ octo. Cuius mater quidem de ciuitate fuit Voſcheti noĩe Ezi. Erat uero ille natura benignus:& ad uirtutem uiriliter ꝓparatus:& in ſtudiis Dauid regis:& intẽtione & regula totius diſpoſitiõis eius itentus. Cunq; ad duodecimũ ætatis ueniſſet annum:pietatẽ & iuſticiã in ſe mirabilẽ eſſe monſtrauit. Cunctũq; nãq; populũ correxit & monuit:ut derelicta idoloꝝ ſecta:quaſi non eẽnt: dii colerẽt patriũ deũ: & opera ſimul maioꝝ patrum ĩ quib⁹ deliquerant uelut ſenior emendabat: quæ uero bene & oportune facta cognouerat:obſeruabat:& horum imitator erat.& per ſuã ſapientiã & intellectum naturalem ſimilia celebrabat:conſiliis utiq; & bonis& traditionibus tradens ſenſum. Sequens enĩ leges uelut ordinem ciuitatis:& pietatẽ circa deum gerens:oĩa ꝓſpere gubernabat:& maxime cꝫ a prioꝝ regũ iniqtate recedebat. Qui & oẽm ciuitatẽ & ꝓuinciã purgauit: & lucos extraneos q facti fuerãt abſtulit:& ornamẽta quæ in eis a prioribus fuerãt ad iniuriã dei oblata depulit:& tali mõ populũ ab huiuſmodi ſecta retractum ad religionis diuinæ iura conuertit: Qui & legitimas obtulit: & holocauſtoꝝ ſacrificia altari ſolenniter rurſus exhibuit:& ĩ unaquaq; cã iuſticiã nõ minus q̃ aiæ ſuæ coluit medicinã:miſitq; in totam ꝓuinciã iubens ut qui uellent aurũ & argentũ deferrent ad reparationẽ templi pro ſua uoluntate atq; uirtute. Dum itaq; pecuniæ allatæ fuiſſent ad ſollicitudinẽ tẽpli & eĩ⁹ expẽſas: ꝓpoſuit Amaſiã q erat & ſupra ciuitatẽ ſcriptorẽ & Saphan: & ſcribam monumentoꝝ Ioan:& pontificẽ Helyachim. Qui dilationẽ nulla ſegnitie facientes: ſed inſtructores:& oĩa quæ erant neceſſaria ꝓparabãt:& hoc modo reparatione tẽpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. Q ui dũ octauũdecimum ĩperii haberet annum miſit ad Helyachim ſacerdotẽ iubens ut pecuniæ q̃ remãſerãt cõflarẽtur:& fierẽt exinde crateres:& libatoria & phialæ ad miniſterium dei:inſuper & q̃tũcũq; aurũ & argẽtum eſſet in theſauris: etiam hoc proferret ad crateras:& ad uaſa huiuſmodi facienda. Proferrens autem Helyachim pontifex an numinuenit librum ſacrũ Moyſeos ĩ tẽplo poſitũ quẽ ſimul eiiciẽs dedit ſcribæ Saphæ. Qui dum relegiſſet uenit ad regem:& dũ omnia quæ iuſſerat fieri:terminum ſignificaſſet:relegit ei & librum illum. Tũc ille cum uerba libri eius audiſſet:ſciſſa ueſte ſua uocauit pontificẽ Helyachim:& ipſũ ſcribam: & neceſſarios ſimul & aĩcos:miſitq; eos ad quãdam mulierẽ prophetiſſam noĩe Holdam uxorem Salomi cuiuſdam inſignis uiri & nobilitate ꝑclari:iuſſitq; ut euntes cõſulerẽt eã:ſi propitius fieret deus: cum metueret ne ꝓuaricãdo Moyſeos leges & mãdata maioꝝ piculum trãſmigratiõis incurrerent:& ad extraneas terras uenientes uitam agerent miſerabilem. Audiẽs aũt ꝓphetiſſa quæ ſua erant a rege mandata: iuſſit ut remeantes dicerent regi: quia diuinitas quidẽ decretũ quod iã cõtra eos ꝓtulerat precibus infirmari non poſſet.i.ut populus non piret: aut nõ de prouincia pelleretur: aut bonis tunc præſentibus mĩme priuarentur:dũ trangreſſi fuiſſent leges:& tanto tpe pœnitẽtiam non egiſſent:prophetis utiq; monentibus ut ſobrie uiuerent: & in pietatis ſupplicia deuitarent:quæ faciẽda dicebat ut crederent:quia deus eſt:& nequaq; mẽtitus in uerbis q̃ per ꝓphetas ſuos prænunciauit:ꝓpter iuſticiam tamẽ regis retinendas iſtas ærumnas:& poſt eius obitũ definita ſupplicia populis inferenda. Igitur illi q miſſi fuerant muliere ꝓphetante: remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubiq; iuſſit populum ad Hieroſolymã conuenire:& ſacerdotes atq; leuitas:& omnẽ ætatem ſimul adeſſe ꝓcepit. Quibus congregatis:primum quidem eis ſacros legit libros:& ſtans in tribunali in multitudine media:coegit cunctos fidem & iuramenta præbere:ut apud deum fierent: & Moyſeos leges per oĩa cuſtodirent. Illi uero ꝓmptiſſime & iurauerunt:& ꝓcepta regis ĩplere promiſerunt. Mox itaq; ſacrificia celebrantes: deũ ſibi poſcebant eſſe propitiũ. Rex aũt ſacerdoti præcepit ut ſi qd̃ aliud uas a parentibus eius oblatum idolis aut diis extraneis inueniretur ut templo proferret. Et dum fuiſſent multa collecta:cõburens ea cineres eoꝝ diſperſit in fluuiũ:& ſacerdotes idoloꝝ qui ex genere non erant Aaron interfecit. Dum hæc ergo feciſſet in Hieroſolymis:proceſſit in uniuerſam ꝓuinciam:& lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant ex terminauit:& oſſa falſoꝝ ꝓphetaꝝ ſuper altare qd̃ prius Hieroboã cõſtruxerat cõcremauit. Ea igiẽ quæ ueniens ꝓpheta ad Hieroboam:cũ ille ſacrificaret:& populus audiret quæ futura eẽ ptædixerat modo terminum perceperunt:quando ex genere Dauid Ioſias nomine fecit ea quæ prædicta fũt ante annos trecẽtos ſexaginta & unum. Poſt rex Ioſias ꝓfectus eſt ad cũctos Iſrahelitas qui captiuitatẽ & ſeruitium Aſſyriorum effugerũt: eiſq; ſuaſit:ut impios actus:& honores deorum extraneorum relinquerent:& patrium maximumq; colerent deum:eiq; dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt autem & ciuitatem: ne quod forte idolum habentes intra ſua tecta celarent:nec nõ & currus q edificati fuerant a prioribus regibus: & quæq; alia huiuſmodi erant quæ uelut deos adorabant:pariter cuncta amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia ad Hieroſolymam omnem populũ cõuocauit:& ad azymorum feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitq; populo in paſca nouellos

edos & agnos triginta millia:boues aũt ad holocaufta tria milia. Præbuerũt aũt & primi Iudæorum propter paſca ſacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia:ſexcentoſq; eorum præſules obtulerunt:boues uero quingentos. Et dũm eſſet hæc abundantia quadrupedum ſacrificia faciebant Moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrãtibus ac miniſtrantibus:nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud Hæbreos a Samuelis prophetæ temporibus. Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat:ut omnia ſecundum legis antiquã traditionem paternæ ſolennitatis efficerẽtur. CAPI. V.

POſt hæc autẽ dum Ioſias in pace atq; diuitiis & gloria ſuper omnes excelleret. Nechao rex ægyptiorum caſtra poſuit ad Euſratẽ fluuium ut contra Medos & Babylonios dimicaret:qui aſſyriorum ſoluerunt principatum. Habebat enim deſiderium ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatem Medin:quæ erat de regno Ioſiæ: prohibebat eum rex Ioſias per ſuam prouinciam contra medos iter efficere. Tunc mittẽs legatos ad eũ Nechao:ſignificauit non ſe contra exercitum ducere:ſed ad Euſraten fluuium properare: adiiciẽs q; eum non deberet prouocare ad ſua bella:prohibendo ne aliena iret ad prælia quo tendebat. Ioſias uero non aquieſcebat uerbis Nechao:ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionem reor urgebat eum:ut quod imminebat accideret. Nam dum aciem exercitus ſui componeret: & in curru uectus a cornu tranſiret a cornu:quidam iaculatus eum ægyptiorũ a belli feſtinatione ſuſpendit. Mox enim uulnere nimis affectus:iuſſit exercitum reuocari ad Hieroſolymamque remeauit. Q ua plaga defunctus eſt:ſepultuſque magnifice in patriis monumẽtis. Q ui uixit annis triginta & octo: regnauit autem ex eis unum & triginta:omniſque populus eum multis diebus magno luctu gemituque defleuit:ſed & Hieremias propheta mortis eius carmen lamentabili modulatiõe compoſuit: quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero propheta etiam futuram ciuitatis cladem prædixit:ſcripto reliquit ſimul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& Babyloniorum una migrationem. Et non ſolum iſte prædixit hæc populo eſſe uentura:ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros cõſcribens:plebi reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes:ſed Hieremias quidem in hieroſolymis eſt commoratus a tertiodecimo anno regis Ioſiæ uſque dum ciuitas uaſtaretur & templum. Quæ uero de hoc propheta prouenerunt loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnum filius Ioacham cum trium & uiginti eſſet annorum. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis: matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana: fuitque impius & ſceleſtus. CAP. VI.

REx igitur ægyptiorũ dum fuiſſet a pugna reuerſus euocauit Ioachã ad ſemetipſum de ciuitate Syriæ quæ dicitur Emath. Q ui dum ueniſſet eum repẽte unxit:& ſeniori fratri eius ex eodem patre progenito nomine Eliachim:tradidit regnum mutãs ei nomẽ ioachim. Prouinciæ uero tributum poſuit centum argenti talenta:& unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. ioachim autem deduxit in ægyptum: qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes:& dies.x. ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abunia. Hic uir erat natura iniuſtus & ualde nequiſſimus:& neq; circa deum ſanctus:neq; circa homines manſuetus. CAP. VII.

DVnq; quartum regni haberet annum:Babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonoſor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatẽ uenit:quæ eſt iuxta Euſraten:pugnaturus cõtra regem Aegyptiorum Nechao ſub hoc enim Syria erat uniuerſa. Dumq; cognouiſſet regis Babyloniæ uolũtatẽ:Nechao pœnitus non expauit:ſed cum magno brachio ſuper Nabuchodonoſor ad Euſraten uenit. Qui facta congreſſione deuictus eſt:& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiẽs autem Euſraten babyloniæ rex omnem Syriam uſq; ad Peluſium cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor: qui erat octauus ioachim regis Hæbreorum contra iudeos cum magno exercitu caſtrametatus eſt rex Babyloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas:& pacẽ hẽre deſiderans:præbuit ei tributa quæ ꝑceperat annis tribus. CAP. VIII.

TErtio anno audiens Aegyptios denuo contra Babyloniam pugnaturos tributa non reddidit:ſed ſpe ægyptiaci belli deceptus eſt. Nam pugnare contra eum ægyptii minime præſumpſerunt. Propheta itaque Hieremias quottidie prædicabat: quia fruſtra ægyptiorum ſpe tenerẽtur:& quia immineret ciuitati ut a rege Babylonio uaſtaretur:& rex Ioachim ſubderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat: quando qui crederet nullus erat. Nam & populus & princeps audientes hæc negligebãt: & indignãtes ſuper his quæ dicebantur quaſi augurium aduerſus regem propheta ferret: accuſabant eum & ſubiectum iudicio ut ad ſupplicium quoque traderetur:contra eum dari ſententiam poſtulabant:quod multi quidem aduerſus eum fieri decreuerunt:ſeniores autem receſſerunt. Qui ea uoluntate qua iuſtæ prophetam abſoluerant: & ipſa etiam aliis ſuadebant ne quid mali fieret Hieremiæ dicentes:quia non ſolum iſte ciuitati prædiceret futura:ſed & Micheas ante eum olim talia prædixiſſet: & multos ſcirent huiuſmodi uerba dixiſſe:quorum nullus a regibus aliquid pertuliſſet:ſed quaſi prophetæ dei honorati fuerãt. His itaq; uerbis mitigãtes turbas:eripuerunt Hieremiam a diffinitio ſupplicio. Qui omnes

prophetias ſuas ſcribens:ieiunante populo:& in eccleſiam congregato in templo menſe nono:quin
to anno regis Ioachim:relegit librum quem de futuris rebus ciuitati & populis & templo conſcri-
pſiſſe uidebatur. Audientes itaq; principes tulerũt ab eo librum: iuſſeruntq; eum & ſcribam Baruch
de medio tollime quibuſdam forent manifeſtati. Ipſi uero librum portantes regi dederunt. Qui p
ſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum relegere:& audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro:iratus rex
diſrupit eum & igne cremauit:& requiſitos Hieremiam & Baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi
ſiquidem eius tunc iram declinauerunt:non poſt multum uero tempus uenientem contra ſe cũ ma
gno exercitu regem Babyloniorum fœderis iure ſuſcepit propter metum eorum:quæ dicta fuerant
a propheta credens nihil ſe fore paſſurum:neq; per obſeſſionem neq; per pugnam. Dumq; rex Baby
loniæ itraſſet in ciuitatem:fidem nequaquã ſeruauit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine de-
coros Hieroſolymitanorum occidit una cum rege Ioachim. Quem etiam ante muros inſepultum
proiici iuſſit:filium uero eius Ioachim conſtituit regem uniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erant
in dignitatibus conſtituti numero tria mĩlia captiuos duxit in Babyloniam inter quos erat prophe
ta Ezechiel cum eſſet adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex
& triginta:regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni Ioachim de matre nomine Onas:
regnauit menſibus tribus & diebus.x.

CAP. IX.

REgem ergo Babyloniorum qui Ioachim conceſſerat principatum repẽte timor inua-
ſit. Formidatus eſt enim ne forte habens mali memoriam pro nece paterna prouinciã
eius inuaderet. Et mittens exercitum regem Ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille
uero cum eẽt natura benignus & iuſtus noluit ciuitatem propter ſe uidere pericula ſu-
ſtinere:ſed ſumens matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a Baby-
lonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurãdum ut nihil mali patereturnec ipſe nec ciuitas:quorum
fides nequaquã manſit inuiolata. Non enim ſeruauit eam Babyloniæ rex:ſed præcepit principibus
ſuis:ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices:eoſq; ad ſe ligatos
adducerent:qui omnes fuerunt decem milia & octingẽti triginta & duo:ſimul & Ioachim cum ma
tre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia. Patruum uero Ioachim nomine Sede-
chiam conſtituit regem: accipiens ab eo iuſiurãdum ut ei prouinciam cuſtodiret & nihil hoſtiliter
ageret:nec faueret ægyptiis. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & duorum quãdo ac-
cepit regnum:& nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus:circa quem impii
locum maximum habere uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniẽs crebro te-
ſtabatur dicẽs:ut reliquas quidem impietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq;
duces qui eſſent maligni reſpiceret:neq; falſis prophetis eum ſeducẽtibus crederet: quaſi nequaquã
contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret:quia Aegyptii contra eum bella rurſus inferrent & uin-
cerent:quaſi hæc uerba non eſſent:nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret p-
phetam hæc dicentem:conſentiebat ei per omnia tanquã uera loquenti:& quaſi ꝓ deſſent ei:ut eius
crederet uerbis:ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentem & a prophetæ dictis ad ea quæ uo-
luerant adducebant. Prophetauit autem Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates: & hæc
miſit in Hieroſolymam:ſed Sedechias eorum prophetiis non credidit propter huiuſmodi cauſam.
Alia ſiquidem uniuerſa conſona a prophetis edicta ſunt:quomodo & ciuitas uaſtaretur: & ipſe Se-
dechias duceretur captiuus in Babyloniam:diſcordabat autem Ezechiel dicens quia Sedechias ba
byloniam non uideret cum Hieremias dixiſſet:quia uinctum eum rex Babyloniæ duceret: & eo q
non idem uterq; dixiſſent:etiam illa quæ concordabant non eſſe uera dicebat: licet ei omnia ſecun
dum eorum euenirent prophetias:quæ tamen opportunius declarabimus. Igitur ſocietatem Baby
loniorum quã habuit annis octo:diſſoluit:& ſemetipſum ad ægyptios tranſtulit: ſperans cum illis
contra Babylonios præualere.

CAP. X.

INterea dum hoc cognouiſſet Babylõiæ rex caſtra mouit aduerſus eum:& afflicta pro
uincia:& munitiones eius una diripiens:ad ipſam Hieroſolymorum ciuitatem obſidẽ
dam cum magno ueniebat exercitu. Rex ergo Aegyptius audiẽs quia Sedechias eius
amicus eſſet obſeſſus:ſumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudæam quaſi eius
ſoluturus obſeſſionem. Babylonius autem receſſit ab Hieroſolymis: & occurrit ægy
ptiis:eiſq; congreſſus prælio ſuperauit:& eos in fugam uerſos de Syria coegit exire. Dumq; diſceſſiſ
ſet Babyloniorum rex ab hieroſolymis:deceperunt falſi prophetæ Sedechiam dicentes:quia neque
babylonius rex denuo pugnaret:& contribuli eorum quos de prouincia ad Babyloniam demigra
uerat cum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed Hieremias his cõ
traria atque uera tranſiens in medium prophetauit:dicens: quia male quidem facerent illi qui regi
talia ſuaderent quando præ Aegyptios nihil iuuari poſſent: quos utique deuincens Babyloniæ rex
in hieroſolymam remearet:eamque fortiter obſideret: & populum fame corrumperet ac reliquos
captiuos abduceret: ſubſtantiaſque diriperet: ſimul & templi diuitias exhauriret: & illud inſuper
concremaret: ciuitatemque ſubuerteret: & eſſent ſeruituri Babyloniæ regi: eiuſque nepotibus an-
nis.lxx. A quorum ſeruitio nos inquit tũc remouebunt Perſæ & Medi Babyloniorum deſtruentes:

Imperium & ad hanc remeantes urbem:ædificabimus:templum rursus:& Hierosolymam denuo re parabimus. Hæc dicente Hieremia plurimi quidem crediderunt: principes autem & impii exceſſiſ se eum a ſua mente dicebant: eumque ſub hoc fomite deridebant. Igitur cum ei placuiſſet ad patriam properare: quæ dicitur Anathoth:uiginti ſtadiis procul ab Hieroſolymis conſtituta inueniens eum in itinere quidam principum comprehenſum detinuit: calumniam faciens ei quaſi ad Babylonios iret. Illi mentiri quidem illum & calumniari ſibi: crimenque inferre: ſe uero ad patriam properare dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus uictum deduxit ad iudices magiſtratuum: a quibus omnia uerbera & tormenta perpeſſus: ad necis ſupplicia reſeruabatur: qui quoddam per tempus hæc quæ prædiximus iniuſte ſuſtinuit. Anno nono Sedechiæ regis:decima die menſis decimi: Babyloniæ rex ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt: & ſedens circa eam decem & octo mẽſes: cum ſtudio magnæ uirtutis obſedit:obſeſſoſque hieroſolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehementer inſiſtens. Hieremias uero propheta cum eſſet in cuſtodia non ceſſabat: ſed clamabat: prædicebatque aperte monendo populum ut regem Babyloniorum portas aperientes exciperent: hoc enim facto eos cum omni domo poſſe ſaluari:alioquin radicitus aſſerebat euelli: prædicabatque pariter quomodo ſi quſ manſerint in ciuitate omnino perirent: aut fame conſumpti aut gladiis hoſtium. Si uero ad hoſtes confugerent: & inimicos & mortem quodammodo declinarent. Principes hæc audientes inter ipſa mala conſiſtentes non patiebantur eius uerba animo ſuo percipere: ſed cum ira uenientes idicauere regi: & accuſantes eum quaſi uæſanum occidendum eſſe prophetam poſcebant qui eorum animos frangeret: & malis promiſſionibus audaciam populi ualde molliret:quando dum parati eſſent omnes pro eo & patriæ ſalute pugnare ille moneret ut ad hoſtes fugerent uniuerſi: quia ciuitas capienda foret:& omnes in ea pariter perituri. Rex uero ipſe quidem pro bonitate & iuſticia iratus non eſt. Sed ne principibus tali tempore uideretur eſſe contrarius:permiſit eis ut facerent prophetæ quod uellent. Qui hoc ſibi agere conceſſo: mox ingredientes in carcerem: & ſumentes eum in quendam lacum plenum cœno depoſuerunt: ut morte propria ſuffocatus extingueretur. Ille ergo uſque ad guttur in luto depoſitus in his uigebat anguſtiis. Quidam uero ſeruorum regis honoribus decoratus genere æthiops erumnas prophetæ regi nunciauit:dicens non recte amicos & principes eius feciſſe ut prophetam in cœno ſubmergerent:quod opus omni morte & uinculis eſſet amarius. Hæc cum audiſſet rex penitentia ductus :quia prophetam principibus tradidiſſet iuſſit æthiopi:ut ſumptis triginta regis miniſtris & funibus:& quicquid expediret ad ſalutis eius utilitatem: cum feſtinatione Hieremiam abſtraheret. Ethiops autem ſumens quod præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& ſine cuſtodia eſſe permiſit. Euocante uero eum rege latenter:& requirẽte ſiquid ei diuinum in rebus præſentibus poſſet edicere: ille habere quidem ſe quod diceret aſſerebat ſed non ſibi fore credendum: nec dum moneret audiendum:quando iam quaſi malum aliquid agentem amici perdere decreuiſſent. Vbi ſũt inquit nunc qui Babylonium nequaquã dimicaturum eſſe dicebant:audiẽteſque fallebant. Sed & ſi nunc ueritatem dixero: morte me condemnabis. Cumque ei rex iuſiurandum præbuiſſet: quia nec ipſe eum perimeret:nec principibus ſupplicii iure contraderet:data fide ſecurus: ſuadebat ei: ut babylonijs traderet ciuitatem. Hæc enim dicebat ei deum per ſe prophetare ſi liberari uelleti& præſentia pericula declinare:& neque ciuitatem uſque ad fundamenta deici: nec templum ab hoſtibus concremari:quod ſi non fieret:ipſe malorum auctor & ſibi & ciuitati huius calamitatis exiſteret. Hæc audiens rex:uelle ſe quidem quæ monebat facere dixit:& expedire ſibi:ſed metuere contribules: qui ad regem Babyloniæ perrexiſſent:ne accuſantibus eum periculo ſubiacerent. Quem propheta conſortabat:& fruſtra ſupplicium ſuſpicari dicebat:nihil mali paſſurum: ſi Babyloniis traderet ciuitatem: nec ipſum:nec filios:nec uxores eius:inſuper & quia templum maneret illeſum. Et Hieremiam quidem cum hæc dixiſſet dimiſit rex præcipiẽs:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet: ſed neque principibus aperiret: qui ſi cognoſcentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuiſſet:eis quoque narraret diceret quia popoſciſſet:ne in uicula aut in carcerem denuo traderetur. Qui ſcilicet eis hoc dicebat:dum uenientes ad prophetam requirẽt quid locutus fuiſſet ad regem. Hæc quidem ita ſunt geſta. Babylonius autem obſeſſionem grauius inferebat: faciens turres cum magnis ædificiis: & aggeres ingentes exaltans ex quibus reſiſtebat,de muris pugnare nitentibus multaſque machinationes erexit æquans muris per circuitum ciuitatis. Illi ſiquidem qui intra urbem erant fortiter & promptiſſime reſiſtebant: neque fame: neque languore fatigati: & licet intus his paſſionibus augerentur animi: tamẽ fortes uidebantur:ad prælium. in nullo adinuẽtiones inimicorum & machinamenta expaueſcentes: ſed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitantes:ita ut magnum certamen eſſet Babyloniis ſimul & Hieroſolymitis uelocitatis atque prudentiæ:his quidem nihil arbitrantibus amplius commodi quam captionem illius ciuitatis:his autem ſalutem ſuam non in alia cauſa ponentibus: niſi ut magno ſtudio laborarent:& non deſperarent excogitare quibus modis hoſtium machinamenta deſtruerent. Et hæc paſſi ſunt menſibus octo & decem donec fame uaſtarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur aduerſus eos hoſtes. Capta eſt ergo ciuitas undecimo anno Sedechiæ regis quarto menſe: die nono:cc-

perunt; eã principes Babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe commiſſa. Ipſe autem in Reblatha ciuitate commorabatur. Nomina principum qui hieroſolymam ſubiderunt hæc ſunt: Hergella: Sarrare: Matuſe: Megarus: Nabuzardan: Saris. Capta itaque ciuitate circa mediam noctem: & principibus hoſtium ingreſſis in templum: agnoſcens hæc Sedechias rex: ſumptis uxoribus: & filiis: & principibus: & amicis: de ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditiis principibus babyloniorum indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quem dum circa Hiericuntem apprehendiſſent: eum circundederunt. Amici uero & principes Sedechiæ fugiebant dum hoſtes proximos eſſe conſpicerẽt: diſperſique ſunt relinquentes eum: alter ad alium locum fugiens & unuſquiſque ſe liberare contendens. Quem comprehenſum cum paucis: hoſtes cum uxoribus atque filiis duxerunt ad regem. Venientem quoque ad ſe regem: Nabuchodonoſor impium & infœlicem uocare cœpit: & iuſiurandi immemorem quod præbuerat ut ei prouinciam cuſtodiret. Super hæc autem cum obiurgauit eum ingratum: quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat: contra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter. Dixitque poſt hæc. Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio: noſtro te ſubiugauit imperio. His igitur uerbis uſus aduerſus Sedechiam: filios eius iuſſit pariter & amicos continuo pim: ipſo ſcilicet Sedechia & aliis captiuis inſpicientibus deinde oculos eruens Sedechiæ eumque uinciens: perduxit in Babyloniam. Hæc uero prouenerunt ei quæ Hieremias & Ezechiel prophetauerant: quia comprehenſus duceretur ad Babylonicum regem: & loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti Hieremias dixit: cecatus autem & ductus ad Babyloniam: eam non uidit: ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam neſcientibus explanauimus: quomodo diuerſa eſt atque multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiamque hominum & infidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cum ea quæ prædicabantur cuſtodire nollent: calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi: ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declinarent. Igitur qui de genere Dauid regnauerunt: huiuſmodi conuerſationem habere noſcuntur. Fuerunt autem uiginti & unus uſque ad ultimum regem: regnaueruntque omnes annis nongentis: & quatuordecim mẽſibus ſex diebuſque decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorum Saul annis uiginti: non tamen ex ea tribu conſiſtens. Porro Babylonius miſit principem militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieroſolymam: ut expoliaret templum præcipiens: ut & illud incenderet: & regalia pariter: & ciuitatem ad pauimentum uſque deponeret: & populum in Babyloniam migraret. Qui dum uenifſet ad Hieroſolymam undecimo anno Sedechiæ regis: & templum ſubuertit: & uaſa dei aurea argenteaque tulit necnon & maximum cantharum: quem impoſuit Salomon: inſuper & columnas æreas: & capita earum: aureaſque menſas: & candelabra: & hæc auferens: templum quoque ſuccendit: menſe quinto: inito mẽſis: anno undecimo Sedechiæ octauo decimo autem Nabuchodonoſor. Succendit autem & regalia: ciuitatemque deſtruxit: & templum ita concrematum eſt: poſt trecentos & ſeptuaginta annos: & menſes ſex: dieſque decem: ex quo illud conſtat ædificatum: ab egreſſu autem populi: tunc erant anni mille ſexaginta duo: menſes ſex: dieſque decem a diluuio uero uſque ad uaſtationem templi: omne tempus fuit annorum mille: nongentorum quinquaginta ſeptem: menſium ſex: dierum decem: ex quo uero factus eſt Adam uſque ad ea quæ prouenerunt templo: anni ſunt tria milia quingenti tredecim: menſes ſex: dies decem. Tantus ergo numerus annorum erat. Quæcunque geſta ſunt: ſingula ut prouenere manifeſtauimus. Princeps itaque regis Babylonis poſtquã Hieroſolymam & templum ſubuertit: ſumens captiuos: migrauit eos & pontificem: & Zardam & ſacerdotem Ioſedech ſecundarium eius & cuſtodes templi: & tres eunuchos qui erãt ſuper armatos: & amicos Sedechiæ ſeptem: & ſcribam eius: & alios principes ſexaginta: quos omnes cum uaſis quæ depræ̃datus eſt deduxit ad regem in Reblata prouinciæ ſyriæ ciuitatem. Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iuſſit abſcidi: ipſe uero omnes captiuos & Sedechiam deduxit in Babyloniam: uinctum quoque circũegit & Ioſedech pontificem filium Sacræ pontificis: quem occidit babylonius in Reblata ſyriæ ciuitate: ſicut dudum iam deſignatum eſt. Igitur quia genus regum explanauimus: & qui fuerant: & eorum tempora cuncta narrauimus: neceſſarium iudicaui: etiam nomina referare pontificum: qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus ſiquidem Sadoch pontifex templi fuit: quod Salomon ædificauit: poſt eum filius Achimaas in eius honore ſucceſſit: poſt Achimaam Zatias: poſt hunc autem Ioram & poſt eum Anxi Ioram: deinde Fideas: poſt Fideam Sudeas: poſt hunc Bilus: Bilo uero ſucceſſit Ioatham: cui rurſus Vrias Vriæ uero Nerias: poſt Neriam Odeas fuit: poſt hunc Sallom: deinde Belchias poſt hunc Zaroch: & poſt hunc fuit Ioſedech: qui captiuus in Babyloniam ductus eſt. Iſti itaque omnes in pontificatum filius patri per ordinem ſucceſſerunt. Veniens autem in Babyloniam rex: Sedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter ſæpeliſſet: uaſa quæ in Hieroſolymorum templo fuerat depræ̃datus: diis dicauit ſuis: & populum in Babyloniorum regione conſtituit: pontificem uero ſoluit a uinculis. CAP. XI.

PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan dum captiuaſſet populum Hæbreorum: pauperes & eos qui tradiderunt dereliquit: conſtituens eis principem nomie Godoliam filium Aicham de nobilibus natum: manſuetum & iuſtum: iuſſitque ut opus in terra prouinciæ facientes: regi definita tributa perſoluerent. Hieremiam uero prophetam ſoluit de carcere: eique ſuaſit: ut ad Babyloniam cum eo uĕiret: fuerat enim ei hoc a rege iuſſum ut illi per omnia placida miniſtraret: qui ſi nollet hoc facere: ut indicaret ubi manere uellet: quatenꝰ hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſequi uoluit: nec alibi cōmorari: ſed libĕter ſe abire dixit in deſerta patriæ: & cum miſerrimis habitare reliquiis. Cognoſcēs autem eius uoluntatĕ militiæ princeps: Godoliæ quem conſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit: ut eius prouidĕtiam in omnibus haberet: eique miniſtraret quibus egeret: & donans prophetam multis præcioſiſq; muneribus dimiſit ad propria: Et Hieremias quidem manſit apud Godoliam in ciuitate prouĩciæ quæ dicitur Maſphat: rogabatque Nabuzardam: ut cum eo dimitteret diſcipulum Baruch filium Neriæ: ex magna ualde familia: & qui lingua patria præcipuæ fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet Nabuzardan in Babyloniam profectus eſt. At illi qui obſeſſa Hieroſolymorum urbe diffugerāt diſperſi per certa loca: dum receſſiſſe Babylonios cognouiſſent: & quaſdam reliquias in Hieroſolymorum terra reliquiſſe: & qui eam incolerent ſupereſſe: undique collecti uenerunt ad Godoliam in Maſphat. Erant autĕ principes eorum Ioab filius Careæ: & Zareas: & Iezomas ſimul & alii. Porro de genere regio erat quidam Iſmahel uir malignus & callidus qui dum obſideretur Hieroſolyma: ad regem euaſit Ammonitarum nomine Bachalim: & ibi illo tempore moratus eſt. Igitur qui ad Hieroſolymam cucurrerant: fecit eos Godolias ibi manere: nequaquã Babylonios metuentes colenteſque terram: nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit: adiiciens quia ſolatium cunctis præberet: & ſiqs ab aliquo grauaretur illius mereretur auxilium: ſuaſit ut ſinguli in qua uellent ciuitate morarentur: & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent: & ipſe quoque faceret dum tempus eĕt ut triticum: & uinum: & oleum reconderent: quatenus hyemis tempore pabulo non egerent. Hæc cum dixiſſet: dimiſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſque uoluerat. Fama uero diſcurrente ad gentem Iudeæ: quia uenientes ad ſe de fuga Godolias clementiſſime ſuſciperet: & ad terram colendam omnes habitare permitteret: ut regi Babylonis tributa perſoluerent: concurrerunt omnes ad Godoliam: & in prouincia habitarunt: conſideranteſque prouinciam in pace regi: & Godoliæ benignitatem atque clementiam: Ioannes & principes qui cum eo erant ualde dilexerunt eum: dicebātque mittendum ad regem Ammonitarũ Bachalim: ut Iſmahel latenter occideret: quatenus ipſe ſecundus eſſet in Iſrahel: quia ille erat de regio genere: qui ſolus poterat debellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare: ſi potius Iſmahelem ipſe perimeret ut metum decætero nõ haberet: adiicientes inſuper ſe timere ne Godoliam magis ab illo perempto: funditus Iſrahelitarum reliquiæ deperirĕt. Ille uero acquieſcere noluit: dicens: non eſſe rectum contra uirum qui adhuc nihil malignitatis geſſerat: inſidias exercere: non enim ueriſimile eſſet: quia in tali deſolutione huiuſmodi malitiam exercere: & quem in tanta neceſſitate fouerat: & ab inimicis aliis eripuerat: ipſe perimeret: ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolum: melius eſſe ut ipſe perimeretur ab illo: quam homo qui ad illum confugerat: ſuamque ſalutem ei tradiderat: & commendauerat uitam: dolo perimeretur iſtorum. Et Ioannes quidem: & principes qui cum eo erant cum non potuiſſent perſuadere Godoliæ: protinus receſſerunt. Tempore itaque dierum .xxx. tranſacto: uenit ad Godoliam in ciuitatem Maſphat Iſmahel cum uiris decem: quos Godolias ſplendidis epulis muneribuſque ſuſcepit. Tunc Godolias inter cõuiuia Iſmahel ſæpius ut aſſolet inuitato: deebriatus eſt. Quem Iſmahel uidens ita uino repletum: & uelut inſenſatum: & in ſoporem ebrietatis conuerſum: ſurgens cum decem ſuis amicis eum occidit & qui cum eo in conuiuio recundebāt. Et poſt horum peremptionem egreſſus per noctem: cunctos pariter in ciuitate Iudæos & milites trucidauit: qui a babyloniis fuerant derelicti. Altera uero die cũ muneribus ueniebant ad Godoliam de prouincia octoginta uiri: nihil ſciētes: quod de eo fuerat geſtum. Quos cum ueniſſet Iſmahel: eos quaſi ad Godoliam acceſſuros: interius euocauit. Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos occidit: eorumque corpora in lacum profundiſſimum ne uiderentur abiecit. Ex his itaque octoginta uiris aliqui reperti erepti ſunt: qui ſe rogauerunt non prius occidi: antequam occultas in agris diuitias & pallia ſimul & ueſtes reconditas: & frumenta monſtrarent. Hæc audiēs Iſmahel: pepercit eis. Populum uero qui erat in Maſphat cum uxoribus & filiis captiuum duxit: inter quos & filias Sedechiæ regis quas Nabuzardan babyloniorum princeps Godoliæ reliquerat conſeruandas tulit. Et dum hæc egiſſet: uenit ad regem Ammonitarum. Audiens autem Ioannes & principes qui cum eo erant quæ in Maſphat fuerant geſta ab Iſmahel: mortemque Godoliæ nimis exaſperati ſũt: aſſumenteſque ſinguli arma ſua: egreſſi ſunt: ut Iſmahel uiriliter expugnarent. Quem dum appræhendi ſſent: circa fontem Chebron: illi qui ab Iſmahel captiui ducebantur: uidentes Ioannem & principes: & ad ſolatium ſibi ueniſſe indicantes: releuati ſunt: & relinquentes eũ qui illos cœperat: ad Ioannem ſe contulerunt. Iſmahel itaque cum uiris octo ad regem fugit Ammonitarum: Ioannes ergo ſumens: quos de manibus eripuerat Iſmahel: & eunuchos: & mulieres: & infantes: uenit ad quendam locum quĕ Caulas appellant: & illo die ibi manſit. Deliberauerāt aũt ut inde

ſurgentes:abirent in Aegyptum:metuentes ne eos Babylonii perimerent propter Godoliæ mortẽ: qui ab eis dux fuerat inſtitutus.Et dum in tali conſilio permanerent:petierunt Hieremiam prophetam Ioannes & principes qui cum eo erant ut deum conſuleret:quatenus eis in anguſtiis conſtitutis quid deberent facere demonſtraret:facturos ſeiurantes:quicquid eis Hieremias diceret.Cunque propheta oraturum ſe pro eis apud deum compromiſiſſet:poſt dies decem apparuit ei deus dicens: ut indicaret Ioanni & principibus ſuis:& uniuerſis:quomodo conſiſtẽtibus eis in illa prouincia ferret prouidentia diuina & ſolatium & a Babyloniis quos metuebant ſeruaret illeſos: proficiſcentes autem in Aegyptum perituros:& ab ægyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eorum conſtat eſſe paſſos.Hæc cum dixiſſet Ioanni & populo deum propheta prædicere:non ei credebant: quia deus eos prouinciam habitare præceperat:ſed ut præſtaret Baruch ſuo diſcipulo:mentiretur quidem de diuino mandato:ſuaſerit autem eis ibi manere:ut a Babyloniis interirent. Populus ergo & Ioannes nõ obedientes conſilio dei quo eos monuerat per prophetam diſceſſerunt ad ægyptum: ducentes:& Hieremiam pariter & Baruch.Dunque illic eſſent indicauit prophetæ diuinitas uenturum regẽ Babyloniorum ad Aegyptum:iuſſitque prædicere populo:Aegypti uẽturam captiuitatem:& quia alios quidem eorum occideret:alios captinos ſumens in Babyloniam perduceret. Et hæc ita completa ſunt.Quinto ſiquidem anno captiuitatis Hieroſolymorum qui eſt tertius & uiceſimus regni Nabuchodonoſor caſtrametatus eſt:idem Nabuchodonoſor in inferiorem Syriam:eamque detinens: expugnauit & Ammonitas & Moabitas.Cuiq; ſubdidiſſet has gentes:perrexit ad Aegyptum eam q; ſubuertit:& regem qui tunc erat ibi occidit:aliumq; ei in ea conſtituens: denuo Iudeos captiuos duxit in Babyloniam:& Hæbreorum quidem genus huiuſmodi terminum Euſraten tranſiſſe percepimus.Igitur per Aſſyrios corruit populus decem tribuum de Samaria cum regnaret apud eos Oſias:deinde duarum tribuum multitudo Nabuchodonoſor rege Babyloniorum: & chaldæorum captis Hieroſolymitis eſt uaſtata.Salmanaſar tranſmigrans Iſrahelitas:in eorum regione inſtituit Cutheorum gentem qui prius in interiori parte Perſidæ & medie morabantur: tunc tamen Samaritæ uocati ſunt:uocabulum prouinciæ ſumentes:in qua habitare uidebantur. Babyloniorum uero rex cum duas tribus captiuas duxiſſet:neq; gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia: & propterea deſolata omnis Iudæa & hieroſolyma & templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne itaque tempus a captiuitate Iſrahelitarum:uſq; ad duarum tribuum tranſmigrationem:fuit annorum centum triginta menſium ſex:dierumq; decem.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per Danielem:trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio: ſed nulla leſio. CAP. XII.

PRorro rex Babyloniorum Nabuchodonoſor ſumens omnes Iudæorum nobiliores:& cognatos regis eorum Sedechiæ:qui & pubertate corporum & aſpectus pulchritudine reſplẽdebant:pædagogis eos pro diligentia exhibenda contradidit:eoſq; caſtrauit quod etiam eis quoq; quos cœperat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cum eẽnt in ætatis huius pulchritudine conſtituti feciſſe dinoſcitur:iuſſitq; eis miniſtrari de menſa ſua cibos:& erudiri prouincialibus litteris pariter & Chaldæis.Erant autem iſti ſapiẽtia quidem idonei habentes exercitium iocundum.Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ quattuor optimi & natura benigni:quorum alius quidem Daniel:alius autem Ananias:alius Miſahel:quartus uero uocabatur Azarias.Horum Babyloniorum rex nomina cõmutauit: & aliis iuſſit appellari uocabulis: & Danielem quidem uocabat Balthazar:Ananiam Sydrach.Miſahel Miſach:Azariam uero Abdenago.Hos autem rex cum eſſent nimis igenioſi:& circa litterarum doctrinas aſſiduitate habebat in honore & dilectione præcipua.Placuit uero Daniel cum cognatis ſuis:ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpenderent:& ab oĩbus animatis generaliter abſtinerent.Et accedentes ad Aſchan eunuchum:cui eoꝝ diligentia fuerat a rege cõmiſſa:rogauerunt eum:ut ea quæ rex iuſſerat eis expendi ipſe perciperet:& eis legumina comedẽda præberet:uel qd aliud ianimatum uellet:ad iſtos cibos ſe eẽ dicentes deditos: & alios ſibi ualde cõtrarios:Ille uero paratum quidẽ ſe eẽ dicebat eorum uoluntatibus obedire ſed metuere regẽ:ne p corporis maciẽ uultuſq; mutationẽ proderẽtur regi:eo q; ab epulis abſtinerent: dicẽs eẽ conſequẽs:ut pro qualitate ciborum eorum quoq; color & corpora mutarẽtur:ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderẽtur iſti enim periculi & ſupplicii auctores exiſterent. Dum igitur Aſchanis formidinẽ hanc hẽret:perſuaſerunt ei:ut pro experimẽto decẽ diebus hæc miniſtraret illis: & dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius:in his ſine dubio permanerẽt: tanq; ex hoc ledi non poſſent:ſi uero eos ſubtiliores inſpicerẽt:& deteriores ab aliis:ad priora cõuiuia reuocaret. Quos dum non ſolum cibus ille non noceret:ſed etiam magis q; aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora repetiret:ita ut illi quibus regalia cõuiuia præparabant inferiores eẽnt. Daniel ãt & qui cum eo erant crederẽtur in magna copia epularum cõuiuari:ex illo tempore audacter Aſchanis ea: quæ quidem de menſa regis quottidie illis pueris mittebantur ipſe ſumebat: & illis quæ dicta ſunt miniſtrabat. At illi dum & aĩæ eoꝝ propter hoc eẽnt limpidæ & ad doctrinas eueſtæ corporaq; eorum ad laborẽ acta conſiſterẽt:non enim aut animas hebetes habebant:& pro ciboꝝ uarietate cõfuſas:aut corpora p eas epulas molliora:omnes uelociter didicere doctrinas:quæcunq; & apud

barbaros erant:& apud Chaldæos præcipue tamen Daniel ſapiẽtia erat idoneus:& ad ſomniorum interpretationes expertus:eiq; reuelabat aperte diuinitas. Igitur poſt annum ſecundum ægyptiacæ naſtationis:rex Nabuchodonoſor uidit ſomniũ ualde mirabile:cuius explanationẽ ipe ei p ſomniũ deus aperuit. Quã dum euigilauit oblitus mox Caldæos uocauit & magos:atq; diuinos:ſeq; uidiſſe dixit ſomnium & expoſitionẽ eius:& hæc ſimul oblitum:iuſſitq; ut dicerẽt & ſomnium:& quid ſignificare uideret. Illis uero dicẽtibus hoc inuenire eſſe hoĩbus ĩpoſſibile:ſed ſi uiſionẽ exponeret:ſomni explanationẽ ab eis audiret:interminatus eſt eis mortẽ:niſi ſomnium edicerẽt. Et dum fateretur non poſſe quod uidebat fieri oĩs una ꝑcepit occidi. Daniel autẽ audiẽs:quia omnes ſapiẽtes rex iuſſiſſet interim:inter quos & ipſe cum ſuis cognatis piculo ſubiaceret:acceſſit ad quẽdam Ariochũ cui fuerat ꝓcipatus cõmiſſus ſup regis armigeros:eũq; rogauit:ut ei cauſam ediceret:pro qua re rex omnes ſapiẽtes & chaldæos:& magos iuſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet:& quia iuſſiſſet rex indicari ſibi quã uiderat uiſionẽ:quod dum nõ potuiſſent facere:ad ſuum interitum prouocaſſent regẽ rogauit Ariochim:ut ingreſſus ad regẽ:unam noctẽ peteret:ut a magorum nece ſe retineret:ſperare dicẽs:q; ea nocte ſupplicans deo:ſomnium:regis agnoſceret. Ariochis uero nunciauit regi indutias quas popoſcerat Daniel. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculum ꝓprium ueniẽtes:tota nocte rogauit deum:ut ei ſomnium indicaret ne magi:& chaldæi:& iter eos & illi perirẽt:ſed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; oſtenderet uiſionẽ:quã rex reuelatã ſibi nocte præterita noſcebat oblitus. Deus aũt miſericordiã habẽs illoꝝ qui periculo ſubiacebant:ſimul & Danielis:& ſomnium ei & modum eius explanationis innotuit:ut ab eo rex ẽt q̃ ſignificaret cognoſceret: Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcẽs gauiſus ſurrexit & hoc fratribus indicans:illos quidẽ qa de uita iam deſperauerant:& parati uidebant ad mortẽ ad ſecuritatẽ & ſpẽ uitæ reduxit:deo aũt gratias ꝓcipuas egit:q miſericordiã eoꝝ ætatis habuiſſet. Facto quoq; die uenit ad Ariochim:petẽs:ut eũ introducere deberet ad regẽ:ac dicens:debere ſe ſomniũ quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igit ad regẽ Daniel:hoc primo popoſcit:ne ſapiẽtior putaret aliis chaldæis & magis:quia dum illi ſomnium nequaquã inuenire potuiſſent:ipſe indicaturus accederet:quãdo non experimẽto humano nec quia maiori ſtudio mẽte propria laboraſſet ut hoc ſciret:ſed miſeratus inquit deus omnium qui in mortis uidebant periculo conſtituti:& mei:ſimul & qui eiuſdẽ ſunt gentis:ſomniũ & eius explanationẽ mihi aperuit. Non enim minus pro illis quã pro nobiſipſis uitæ termino te iubente mulctatis ſolicitus eram:dum utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori præceperas:quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ præcepiſti facere:ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere uoluiſti. Tibi itaq; cogitanti qui poſſent mundi totius principatum tenere:uolens deus regnaturos oſtendere:huiuſmodi ſomnium reuelauit. Vidiſti enim ſtatuam ualde proceram:cuius caput quidẽ erat aureum:humeri & brachia argentea:uenter aũt & fœmora ærea:crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidem de monte abruptũ cecidiſſe ſup ſtatuam:eãq; proſtratã:cõtriuiſſe totã:& nullam eius partẽ itegrã reliquiſſe:auꝝ & argẽtum:& es:plus farina contritũ:& ſpũ uehemẽte flante direptũ:atq; diſperſum: lapidẽ uero creuiſſe tantũ:ita:ut oĩs terra ab eo uideret impleta. Somniũ itaq; quod uidiſti hoc é:cuius iterprætatio hunc hẽt modũ. Caput quidẽ aureũ te ſignificat:& qui ante te in gẽte babylonia regnauerunt. Duæ inquit manus & humeri idicant:qũo a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui principatus. Illoꝝ denuo alter quidẽ ab occidẽte erit deſtructurus imperiũ:ſimilis æramẽto cuius rurſus regnũ ceſſare facit qui ferro uidet equalis:tenebitq; oĩa:qa ferri natura eſt robuſtior auro & argento ſimul & ere. Significauit quidẽ & de lapide regi:quod mihi non placuit indicare:ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere:non futura tractare. Siquis autẽ integritatẽ dẽſiderans uult hæc ꝓſcrutari:& de incertis utrum fiant ſtudet agnoſcere:feſtinet librum legere Danielis:quẽ inueniet inter litteras eſſe diuinas. Rex itaq; Nabuchodonoſor hæc audiens & ſomnium ſuum agnoſcẽs:obſtupuit ingenium Danielis:& procidens in faciem eo modo quo deus adorat ſalutauit Danielem:eiq; ſacrificari q̃ſi deo ꝓcepit. Cui etiã ꝓprii dei ĩpoſuit nomẽ:& curatorẽ totius regni eſſe conſtituit:cũ cognatis ſuis:qui per inuidiam & dolũ picula ſuſtinuerũt & regem ex hmõi cauſa offendiſſe uidebantur. Interea rex dum feciſſet ſtatuam auream:altitudine ſexaginta cubitoꝝ:latitudine ſex:& eam ſtatuiſſet in maximo campo Babyloniæ:dedicaturus eam:conuocauit ex omni terra cui præerat principes uniuerſos eis primo ꝓcipiens:ut dum audirent tubæ ſonũ:proſtrati ſtatuam pariter adorarẽt qui uero hoc nõ facerent:eos in ignis caminũ iterminatus eſt eſſe mittendos. Oĩbus ergo poſt tubæ ſonũ adorantibus ſimulacrũ:Daniel & cognati eius minime hoc feciſſe dicunt:nolentes utiq; leges præuaricate paternas. Qui dum uincti fuiſſent repẽte:& in ignem miſſi inopinabiliter diuina prouidentia liberati:mortis picula fugierunt. Non.n. cõtigit eos ignis. Reor itaq; eo q̃ nihil iniuſte feciſſent in caminũ miſſi:nõ ſunt ab igne contacti:& facta eſt flammæ natura debilior:habens in ſe dei miniſtros q eoꝝ corpora eſſe talia ꝓparauit:ut nõ potuiſſent ab igne cõſumi. Hoc ergo factũ oſtendit eos apud regem iuſtos atq; religioſos:ꝑ quo habebant ab eo in honore præcipuo. Poſt paululum uero tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionẽ:quia caſurus de regno cũ beſtiis eſſet habitaturus & cum degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto:reciperet denuo principatũ. Hoc cũ uidiſſet ſomnium magos denuo conuocauit:eiſq; referens quod uiderat:interpretationem cõgruã exigebat. Et

aliorum quidem nemo potuit uirtutem ſomnii cõprehendere neq; rem manifeſtare:daniel uero ſolus & hoc expoſuit:& ſicut ei prædixerat:ita prouenit. Nam cũ habitaſſet p̃dictum tẽpus i heremo & nullus ſeptem annor̃ ſpatio ad regnũ auſus eſſet accedere:ſupplicans deo ut regnũ reciperet: denuo reuerſus ad illud eſt. Nullus igit culpet me:eo q̃ ita narrauerim ſingula ſicut in antiqs libris inueniunt ſcripta. Nam ipſo hiſtoriæ meæ principio pp eos qui q̃ſtiones faciunt:ut in aliquo culpare mittunt:aſtruxi dicẽs tráſlatu r̃ me libros hæbraicos in eloquiũ Græcũ:& hos uolẽtibus apire neq; adiicere ipſe aliq̃d ſeorſum:neq; ſubtrahere me promittens. Porro Nabuchodonoſor dum uixiſſet annis quadraginta defunctus eſt:uir induſtrius:& prior̃ regum ualde fœlicior. Meminit huius actuũ & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ chaldæorum:ita dicẽs. Audiẽs aũt eius pater Nabuchodonoſor quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in Aegypto & locis ſyriæ inferioris & Phœnicis:receſſiſſet ab eo: cum ipſe iam fatigati non poſſet:cõmittens filio Nabuchodonoſor inueni quãdã partem exercitus: miſit aduerſus eũ. Nabuchodonoſor aũt filius congreſſus aduerſus eũ qui ab eius patre receſſerat: facta dimicatione & eum uicit:& prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

Regum babylonicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatio regni Babylonici ſub Balthazare per Cyrum & darium ſubuerſio. CAPI. XIII.

EO itaq; tempore cõtigit:ut pater eius Nabuchodonoſor egrotaret i Babylone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unum. Nabuchodonoſor filius non poſt multũ tp̃s mortẽ patris agnoſcens:& diſponens cauſas Aegypti reliquáq; prouinciam:& captiuos eius & phœnicũ:& Syror̃ & gentium Aegyptiorum: & præcipiens principibus q̃buſdã amicis:ut cũ magna uirtute & oĩ utilitate ad Babyloniã cuncta deferrẽt:ipſe cũ paucis p̃ deſertum uenit ad Babyloniã & potitus re r̃ q̃ gubernabãtur tũc a Chaldæis a quodã uiro optĩo ſibimet reſeruanti totius regni p̃ni dñs eſt effectus. Captiuis aũt ueniẽtibus habitationẽ cõſtituit in locis oportuniſſimis Babyloniæ ciuitatis:ipſe uero de diuitiis quas acceperat de manibus hoſtiũ & tẽplum Belis & reliqua largiſſime nimis ornauit: & antiq̃ ciuitati alia quoq; cõtulit:& priſca repauit:ita ut nequaq̃ obſidẽtes ualerẽt fluuiũ cõuertere:& ciuitati aliquo mõ p̃ualere:erexitq; tres porticus itrinſecus:& tres extrinſecus de latere cocto:decẽterq; muriẽs eas & exornãs ualde magnifice:p̃nis quoq; regalibus alia p̃xie regalia fabricatus ẽ:quor̃ ſpacia: & reliq̃ pulchritudinẽ dicere credo ſupuacuũ. Verũtamẽ hoc ſciendũ:qa dum eſſent hæc magna & nimis eximia:diebus tñ.xv.conſumata ſũt. In iſtis uero regalibus lapides poſuit:quor̃ ſimilitudo erat inſtar mõtis:& plantauit diuerſas arbores:fecitq; hortũ qd ſuſpẽſile dicebat:eo q̃ uxor eius poſitionem regionis propriæ uidere deſideraret quæ nutrita fuerat in locis Medie. Hor̃ itaq; meminit etiam megaſthenes in quarto indicor̃ libro:ubi nitit approbare hũc regẽ fortitudine & actuũ magnitudine herculẽ tráſcendiſſe. dicit aũt eũ uaſtaſſe libye ciuitatẽ:& Hiberiã. Sed etiã diocles in ſecundo Perſicorum libro meminit huius regis:& Philoſtratus in ĩdicis & Phœnicijs hiſtoriis dicit:quia iſte rex obſedit Tyrum annis tribus & decem menſibus:cũ illo tpe Tyro regnaret Ioathabules. Hoc mõ ergo diuerſi ſcriptores huius regis fecere memoriam. Poſt mortem uero Nabuchodonoſor Amilma dapacus qui & Abimatadocus filius eius ſuſcepit regnũ:& Hieroſolymitar̃ regem Iechoniam qui & Ioachim ſoluit a uinculis:eũq; inter amicos neceſſarios habuit:& multa ei dona conceſſit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ: qui ſe utique cum uxoribus & filijs & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate:ne ſicut prædiximus obſeſſione capta uaſtaret. Moriente uero Amilmadapaco poſt annos octo & decem ſui regni. Egreſſaritus filius eius tenuit principatum.xl.annis. Eo quoq; mortuo:ad eius filiũ Laboſordachum peruenit imperium. Quod dum nouem menſibus habuiſſet:regnũ eo defuncto tranſit ad Balthazar qui Naboar nuncupat. Contra hunc itaq; regẽ caſtra metati ſunt Cyrus Perſar̃ rex & darius Medor̃. Qui dum obſiderent eũ in Babylonia:mirabile quoddã p̃digium cõtigiſſe dinoſcitur. Iacebat náq; cœnans in domo maxima & conuiũiis regalibus oportuna cũ ſuis cõcubinis pariter & amicis placuitq; ei:ut de proprio templo uaſa dei deportarentur:quæ hieroſolymis deꝑdatus Nabuchodonoſor uſus quidem eis nõ fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſuperbia ductus eſt:ut eis uteretur ad pocula:& hoc modo blaſphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro uenientem manũ:& in pariete quaſdã ſyllabas ſcribẽtem. Qua uiſiõe turbatus cõuocauit magos atq; Chaldæos:& oẽ genus ſimilium qđ inter barbaros ſomnia & hmõi ſigna diſcernere prætualebant:ut ei q̃ fuerant ſcripta manifeſtarent. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus:& multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cauſam:in oĩ prouincia prædicari fecit ut qui litteras illas & quæ per eas ſignificarent poſſet exponere:ei torquẽ aureã: ueſtemq; dari purpuream ſicut regibus Chaldæis mos erat uti:& tertiã partẽ ei ſui pariter principatus offerret. Quo facto:dum multi magni concurrerent:ut propoſitam munificentiam regis haberent: inuentionem aut ſignificationem litterarum nequaq̃ inuenire poterant. dumq; regem uideret in anxietate ſua auia conſtitutum.cœpit eum confortare ac dicere:eo q̃ eſſet quidam de iudæa captiuus: ex eorum genere quos deduxerat Nabuchodonoſor cum Hieroſolymã deuaſtaſſet:cui nomẽ erat daniel:uir ſapiens & argutus:ut poſſit res inuenire difficiles:& quæ ſoli deo nota uiderent:qui etiã Nabuchodonoſor regi

cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat:ad agnitionis lumen adduxerat quod q̄rebat adiiciens:ut eum euocaret & peteret:quatenus de litteris eo narrante cognoſceret: quod nullus poterat inuenire:ſi triſte aliquod ſignum ſignificaret a deo. Hæc audiens Balthazar:Daniel ad ſe uenire præcepit. Cui cum dictum fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:quia ſanctus ei ſp̄us ineſſet:& ſolus inuenire poſſet q̄ alii nec mente conceperant:poſcebat:ut ei q̄ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant indicaret. Quod ſi faceret:purpura ueſtiendum:& torquem auream circa collum eius dādam eē promiſit: inſuper ei & tertiam partem regni pro honore ſapiæ conferendam ut ex eis in ſignis uidentibus appareret. Quo facto:Daniel dona quidem eū retinere apud ſe dixit:ſapiētiam nāq; & diuinitatē ſine ſuffragiis ſemper exiſtere:& gratis prodeſſe querentibus:ea uero q̄ ſcripta uidebant ei ſignificatu; ſe eſſe promiſit:dicēs:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionē:eo q; neq; ex his ex quibus parēs eius propter iniurias dei fuerat caſtigatus:ille didicit eē prius & nihil ultra humanam cogitare naturam:q̄n & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiam propter ea quæ impie geſſerat:poſt multas preces ac ſupplicationes miam potuit promereri:& ad humanam redire conuerſationē:ac regna priſtina repare:q propter hæc ſolum deum omnē habere uirtutē & humano generi prouidere donec aduixit aſſeruit. Tu inquit obliuionē horum habēs multumq; diuinitati blaſphemans:in eius uaſis una cum tuis cōcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ ſcripta ſūt pronunciauit:q tibi terminus ſit futurus. Illæ uero litteræ deſignabāt hæc. Mane quod latina lingua ſignificare pōt numerum:quia uitæ inquit tuæ deus tēpus:& regni dinumerauit:& paruū tibi ſupereſſe decreuerit. Techel & idem hoc ſignificat pondus. Apponderans inquit deus tuæ uitæ tēpus:iā illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentum ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuum:& Medis illud perſiſq; diſtribuit. Cunq; Daniel hæc indicans:dixiſſet q̄ fuerat in pariete conſcripta Balthaſar equidem regiam triſticiam q̄li poterat pro tantæ calamitates ſignificatione prouenire detinuit:non tamen propheræ quaſi malaꝫ reꝫ indici dona quæ promiſerat denegauit:ſed cū ſta conceſſit:cogitans:quia illa quidem pro quibus darent propria eius:& non ꝓphetantis eſſent:illū uero qui hæc uere diſcreuerat uiꝫ bonū dicebat ſimul & iuſtū. Igitur non poſt multū tēporis & ipſe eſt captus:& ciuitas Cyro Perſaꝫ regi aduerſus cū fortiſſie dimicanti tradita. Balthaſar eni is eſt ſub quo capi contigit Babyloniā:cū regnaſſet iam decē & ſeptē ānis:nepos Nabuchodonoſor regis:cui talem fuiſſe terminū ꝓcepimus. Darius aūt Aſtyagis filius:qui Babylonioꝫ principū deſtruxit cū Cyro cognato ſuo:annū habebat ſexageſimū ſecundū:cū Babylon fuiſſet inuaſa:qui tamen alio noīe uocabat a græcis:quiq; Danielē ꝓphetā ſumēs ad ſe in mediā duxit:& oī honore eū celebrauit:eratq; unus inter tres Satrapas quos Darius ſup trecētos ſexaginta Satrapas inſtituerat.

Daniel ſub Dario i lacum leonum immiſſio:ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & prophetiæ eius. CAP. XIIII.

DAniel itaq; dū eſſet apud Darium in honore præcipuo:ita:ut q̄ſi ſoli cuncta uiderētur eſſe cōmiſſa:inuidiæ apud cæteros crimine laborabāt. Mordent enī:qui quoſdā apud principes pluſq̄ ſe ualere conſpiciunt. Et dū quererēt occaſionē:& derogationis fomitē:uidentes eū apud Dariū eſſe probabilē nullam inueniebāt cauſam. Nam dū eſſet & ſuper theſauros & omne ſuffragiū oblatum a quocunq; deſpiceret:cui turpe uidebat aliquid etiam pro bonis rebus accipere nullam criminis cām accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil haberent quod contra Danielem dicentes:regio eum poſſent honore priuare:alium queſiuere modū quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent. Videntes nanq; eum tertio in die oranrem ad deum:occaſionem ſe inueniſſe putauerunt:per quam perderēt:Danielem. Et uenientes ad Darium nunciauerunt ei:quia ſatrapis & eius principibus placuiſſet:ut triginta diebus populus requieſceret: quatenus neque ipſum aliquis neque deos eorum adiret:ſimiliter nec exoraret:& horum ſiquis ſententiam tranſcenderet in lacum leonum perituru; includeretur. Rex autem eorum nequitiam non intendentes:nec hæc quoque contra Danielem arbitratus facta molimina:dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebantur:& eorum ſententiam confirmare promiſit:propoſuitque decretum in populo:quod ſatrapum placita deſignabant. Et cæteri quidem iuſſa cuſtodientes ne tranſcēderent q̄ ꝓcepta uidebantur a rege quieſcebant: Danieli uero nulla fuit in iſtis cura:ſed ut erat ſolitus:ſtans deum cunctis inſpiciētibus adorabat. Satrapæ occaſione ſumpta:quam contra Danielem inuenire querebant:mox uenerunt ad regem accuſantes tanq̄ ſolus Daniel eius præcepta tranſcenderet:quia dum nullus alter apud eos orare præſumeret:qđ non qđē ꝓpter ipietatē:ſed ꝓpter cuſtodiam fieret ꝓceptoꝫ ille contēnens ꝓcepta:ad ſuum oraret deū. Credētes etenī:quia ꝓpter magnū fauorē quo eū Darius diligebat:etiam illoꝫ decreta contēnens Danieli ueniam daret:in hoc potius habētes inuidiā:magis inſtabant:& ad nullā manſuetudinē recedebāt:ſed eū ſecūdū legē datā in lacū leonū ꝓiciēdū eſſe Poſcebant. Sperans aūt Darius quia eū eriperet deus:& nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſum:conſolabat eū ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dū fuiſſet in lacū miſſus Daniel:ſignato lapide:qui pro ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit:& incœnatus totā noctē duxit inſōnē:meſtus & ꝓ Daniele nimis afflictus. Die uero facto:ſurgēs uenit ad lacum & inueniens eū ſanū:ſignaculū quo lapidem obſignauerat aperiēs:clamauit uoce magna Daniel:requens ſi ſanus eēt. Quo reſpondente

regi:quia nihil paſſus fuiſſet mali:iuſſit eum repente de lacu protrahi beſtiaꝝ. Inimici ergo uidentes nihil mali pertuliſſe Daniel:dicebant regi:nō eū diuina prouidentia cuſtoditū: ſed ſaciatos leones corpus eius cōtingere noluiſſe. Ille uero eoꝝ nequitiā uidens:iuſſit leonibus multas carnes apponi: eiſq; ſaciatis inimicos Danielis in lacū p̄cepit immitti:ut ſi reuera p ſacietatem ad eos,minime leōes accederent:hoc apte cognoſceret. Quo facto & ſatrapis in lacum depoſitis:Dario manifeſtatum eſt: qa diuinitas ſalutauerit Danielem. Leones.n. nulli eoꝝ penitus pepcerūt:ſed oēs piter diſcerpſerūt: q̄ſi rabida ſame pleni:& nulla cibi copia recreati. Arbitror.n. qa non,fuerūt ad hoc ſame,puocati leones:qui utiq; pauloante uidebant camiū abundātia ſaciati:ſed hoium nequitia etiam irrationabilibus erat aialibus manifeſta:ſimul & qa dei uolūtate uocabant ad pœnā. Peremptis itaq; hoc modo Daniel inimicis:rex clarius qd actū fuerat diuulgauit in oi,puicia:laudās deum quē Daniel colebat: eūq; ueꝝ & oipotentē aſſerens eſſe ſolū. Habuit aūt ēt daniel in honore p̄celſo:principem eū ſuoꝝ faciens amicorum. Cū ergo daniel ſic eſſet,inſignis & clarus:eo q; religioſus exiſteret:ædificauit in echbathanis Mediæ mauſoleū ualde p̄claꝝ:& mirabiliter nimis inſtructū:quod eqdē manet hactenus & uidentibus credit nup ædificatū:ita ut ea die q̄ cōſpicit putet eſſe conſtructū. Sic eius pulchritudo noua uidetur:& ſolida:nullaq; ſenectute tā magni tpis lōgæuitate cōfecta:cū eadem edificia q̄ ubi hoies ſpaciant:& ad uetuſtatem ueniāt:& ſua fortitudine longæuitatæ careant:ac,pprii decoris amiſſione marceſcant. Hactenus enim ſepeliunt ibi Medoꝝ reges atq; Perſaꝝ piter & Parithorū: & cui hæc cura cōmittit:ſacerdos eſt Iudæoꝝ:& hoc fit uſq; ad p̄ſens tp̄s:Dignum eſt.n. de daniele dici qd maxie q̄libet audiens debeat admirari. Qui dū mirabiliter & q̄ſi uno quodā loco maxio poſitis oīa prophetaſſet:& uitæ ſuæ tpe apud reges & plebē in honore fuit:& gloriam & memoriā poſſidens ſempiternam. Omnes itaq; libri quoſcunq; conſcribens dereliquit:legunt hactenus apud nos & ex his credimus:quia Danieli loquebatur deus. Nō ſolū enī futura ſicut alii quoq; prophetæ p̄dixit etiam ſed tp̄s diſiniuit:quo hæc neceſſe ſit adimpleri. Prophetis nāq; prioribus mala prædicentibus. & ,ppterea a regibus & populo nō bene ſuſceptis: Daniel bonaꝝ reꝝ ,ppheta fuit apud eos:& ,ppter famā reꝝ quas prædicebat:fauorem uidebat habere cūctoꝝ:per euētum uero cāꝝ ueratius ac quirebat dictorū fidē & opinionē diuinitatis hēbat in populo. Reliqd.n. nobis ex his quæ conſcripſit:unde integritas eius prophetiæ:& nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait.n. qa cū eſſet in Suſis ī metropoli Perſidæ:cū ſuis ſodalibus exiuit in cāpū: & repente terremotu facto:relictus ſit ſolus:aīcis eius per diuerſa diffugientibus:conturbatuſq; in faciē ſuper ambas ceciderit manus. Tum quodā tā gente eum:& inter hæc ut ſurgeret imperante:quatenus ea quæ:erāt poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret:dum ſurrexit oſtēſum ſibi dixit arietē magnum multa quidem cornua habētem:nouiſſimum uero eoꝝ præcelſum:deinde reſpexiſſe quidem ad occidētē:& uidiſſe hircū exinde ferri p aerē:congreſſumq; arieti:& eū ſecundo cornibus impetu ,pſtrauiſſe in terram:& undiq; cōculcaſſe deinde ſe uidiſſe hircum de fronte cornu maximū produxiſſe:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄ttuor:& ad uētos ſingulos eſſe conuerſa:inter q̄ aliud puulū ortum fuiſſe conſcripſit. Q d dum creſceret dicebat deus q hæc monſtrabat:hoc expugnatuꝝ ſore eius gētem:& ciuitatem fortiter eē capturum:templumq; concrematuꝝ:& ſacrificia fieri prohibituꝝ diebus mille:ducētis:& ſexagintaſex. Hæc quidem in campo qui eſt in Suſis Daniel ſe uidiſſe conſcripſit:& tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe uiſionē expoſuit:arietē quidem regnū Perſaꝝ & Medoꝝ ſignificare dicēs:cornua eos q regnaturi forent:nouiſſimum uero cornu ſignificare dicens ultimum regem:& hūc diuitiis & gloria priorum eē p̄cipuum. Hircum aūt ſignificare narrabat:qa aliquis de Græcis regnaturus eſſet: qui ſecundo congreſſus aduerſus Perſam:eum bello deuinceret:& omnē gloriam eius principatus auferret:& maximo cornu quod erat in hirci fronte primum ſignificari regē & ortum q̄ttuor cornu oꝝ illo cadente:qui ad quattuor p̄tes terræ uidebat aſpicere:ſucceſſionē uniuſcuiuſq; poſt obitum primi regis dixit ānunciare:& diuiſiōem regni inter eos eē faciendam:dū ille prior nec filios:nec cognatos habiturus eſſet:multiſq; annis in terraꝝ orbe eſſet regnaturus:& ex eis quendā oriri regem: & expugnatuꝝ gentē eius:& leges atq; conuerſationē pariter ablatuꝝ:& tēplū depcatuꝝ:& ſacrificia celebrare: trib⁹ ānis eē ,phibituꝝ. Et hæc utiq; gens noſtra ſuſtinuit per Antiochū qui appellatus eſt Epiphanes:hoc eſt p̄clarus:ſicut uidit Daniel & ante multos conſcripſit:q̄ oīa illi deo ſibi monſtrante conſcribens reliquit:uti legentes & quæ iam prouenere conſiderantes:credant in honore diuino fuiſſe Danielem:& per hæc q̄ ſunt ita ueriſſima epicureos errare cognoſcant:qui & prouidentiam uitæ negant:& deum res humanas curare non exiſtimant:neq; abtā incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctoꝝ gubernari iudicant uniuerſa:ſed hunc mundum ſine rectore:& ſine cura aliqua ferre ſponte confirmant. Q uæ ſi ita ſunt ſine p̄ſule:ſicut naues gubernatoribus deſolatas uētoꝝ uiolentia ſubmergi conſpicimus:aut currus ſine agitatore confringi:ita & mondus ſine prouidentiæ regimīe olim potuit deiici & pire quaſſatus. Ego itaq; Daniel dicta hæc reſpiciēs:ualde puto a uera opinione recedere eos qui nullam prouidentiam humanarum rerum dicunt, habere deū. Non enim ſi hæc ſponte gererentur ſecūdum illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus. Ego ſiquidem ut de his inueni & legi:ita conſcripſi. Si quis autem uult opinionem aliam ſequi:crimen pro diuerſa ſententia non habebit.

HAec continentur in undecimo libro Ioſephi hiſtoriaꝝ antiqtatis iudaicæ.

Qualiter Cyrus perſaꝝ rex Iudæos a Babylonia ad propriam redire terram: & templũ reædificare præcepit: dans eis pecunias. CAP. i.
Qũo phibuerũt eos præſides regis templũ reædificare impediẽtes. CAP. ii.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambyſes accipiens regnum interdixit omnino Iudæis templum reconſtruere. CAP. iii.
Quia Darius rex pſaꝝ Hyſtaſpis filius honorauit gẽtẽ Iudeoꝝ: & tẽplũ ei⁹ edificauit. CAP. iiii.
Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter Iudæos tractauit. CAP. v.
Qũo regnante Artarxerxe: gens Iudaica pene cũcta deleta eſt. CAP. vi.
Qualiter Vagoſus dux Artarxerxis iunioris multa i iudeos iniurioſa miſit. CAP. vii.
Quãta iudeis rex macedonum Alexander bona fecit: poſtq̃ Iudæam obtinuit. CAP. viii.

Cõtinet hic liber tempus ánoꝝ ducẽtoꝝ quinquagintatriũ: menſium quinq;.

Incipit liber undecimus antiquitatum.

Qualiter Cyrus pſaꝝ rex Iudæos a Babylonia ad ꝓpriá redire terrã: & tẽplũ reædificare ꝑcepit: dans eis pecunias. CAP. I.

PRimo imperii áno regis perſaꝝ Cyri. Qui ſeptuageſimus concurrebat ex die quo noſtrũ populũ contigit ex propriis finibus ad Babyloniam migrare: miſeratus ẽ captiuitatis deus: & illius calamitatis infœlicium iudeoꝝ: & ſicut ꝑ Hieremiam prophetam ante ꝑdixerat q̃ ciuitas euerteret: poſtq̃ ſeruierũt Nabuchodonoſor: & nepotibus eius: & hãc ſuſtinuerunt ſeruitutẽ ꝑ annos fere ſeptuagintа: rurſus eos ad propriam reſtituit terram: & tẽplũ reædificare: & ꝓterita frui fœlicitate decreuit. Cõcitãs igit animum Cyri: fecit eũ ꝑ omnẽ aſiam ſcribere. Cyrus rex hæc dicit. Qũo me maximus orbis terraꝝ deus regẽ conſtituit: credo hũc eẽ quẽ genus iſrahel adorat. Is: n. & meum ꝑdixit nomẽ ꝑ prophetas: & qũo tẽplũ eius edificaturus eẽm in Hieroſolymis in terra Iudæa. Hæc aũt cognouerat Cyrus legẽs librũ quẽ inter ſuas ꝑdicationes Eſaias reliquerat ante ducenteſimũ & decimũ annũ. Sic enim in archano ꝑdicauerat dixiſſe deũ. Quo uolo Cyrum quẽ multaꝝ & magnaꝝ gentiũ regẽ conſtitui mittere populũ meũ ad propriam terram: & tẽplũ mihi conſtruere. Hæc Eſaias ꝑdicauerat: ante ános tẽtũ. xl. deſtructiõis tẽpli. Quæ dũ legeret Cyrus: & miraret nomẽ dñi impetus eũ qdã accepit: ut magnificam ſcripturam impleret. Cõuocãs aũt clariſſimos Iudæoꝝ: q̃ Babylõe hitabãt: dixit ſe concedere ad propriam Iudæos remeare ꝓuinciã & ciuitatẽ Hieroſolymã: & tẽplũ dei recõſtruere: ſe eos. ſi adiuuãte. Tũc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ finibus: ut aurũ cõferrẽt & argẽtũ ad tẽpli renouationẽ: inſup ad imoládũ pecora. Hæc Cyrus cũ Iſrahelitis dixiſſet: regreſſi duaꝝ tribuũ príncipes: Iudæ ac Beniamin: una cum Leuitis & ſacerdotibus: ad Hieroſolymam puenerunt. Multi uero reſiderũt Babyloniæ: minime paſſi poſſeſſiones ſuas relinquere. Quo dum ueniſſent: omnes amici regis adiuuabant eos: & conferebãt ad tẽpli renouationẽ alii auꝝ: alii argentum: quidam aũt & equos: ac iumẽtoꝝ multitudinẽ: & uota deo reddebãt: & cõſtituas ſecũdum ueterẽ conſuetudinem immolationes celebrabant: tanq̃ recreatã & antiquã religionis conſuetudinem: rediuiuam. Tranſmiſit ẽt Cyrus uaſa dei: q̃ auferens a tẽplo Nabuchodonoſor ad Babyloniam uaſa portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mitridati cuſtodi ſuoꝝ theſaurorꝝ præcipiens ea dari ſeruãda Abáſſaro: donec tẽplũ redificaret: ꝑfecto aũt eo: traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in tẽplo. Direxit etiam epiſtolam rex Cyrus aſſyriæ ſatrapis: hæc continẽtẽ. Rex Cyrus Siſinnio. & Sarrabanæ ſalutẽ. Iudæos terram meã inhabitantes q̃ uoluerunt ad ſuã patriã redire: permiſi: & ciuitatẽ renouare tẽplũq; dei in Hieroſolyma rurſus edificare in eodẽ loco in quo prius fuerat conſtitutũ. Miſi aũt & Mitridatẽ pecuniaꝝ meaꝝ cuſtodẽ: & Zorobabel principẽ iudæoꝝ: ut fundamenta reſtituant: tẽplũq; recõdant. Cuius altitudo ſit cubitoꝝ ſexaginta: eorũdẽ & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & unũ parietẽ ligneũ ex materiis ipſius prouinciæ: ſimiliter & altare: ſup quod immolẽt deo. Sumptus uero de meis in his oĩbus uolo fieri. Tranſmiſi etiam uaſa quæ de tẽplo rex Nabuchodonoſor abſtulerat: tradẽs ea Mitridati pecuniaꝝ cuſtodi: & Zorobabel principi Iudæoꝝ: quatenus ea ad Hieroſolymam reportẽt: & tẽplo dei reſtituant. Quoꝝ numerus eſt tantus: Refrigeratoria aurea. l. argentea. lx. ſitulæ aureæ. l. argẽteæ quigẽtæ libatoria aurea triginta: argentea duo milia: pateræ aureæ quadraginta: argenteæ quadringentæ: & uaſa alia maxima mille. Cõcedo etiam eis honorẽ quo potiebant pentes eoꝝ: ꝓterea ꝑ iumẽtis: & uino: & oleo: dragmas ducẽtas: q̃ milia q̃ngẽtas: & ad ſimiliam triticiui gintiq̃ milia quingẽtas artabas: quæ iubeo ꝑberi de tributis Samariæ faciantq; ei immolationes in Hieroſolymis: tarentes ſecũdũ leges Moſaycas: & offerẽtes ſupplicẽt deo ꝑ ſalute regis & generis eius: ut regnũ Perſaꝝ ꝑmaneat. Eos uero q̃ hæc cõtẽpſerit nel iſirmauerit: iubeo cruciari ſubſtãtiaſq; eoꝝ eẽ regales. Et epiſtola qdẽ hæc hũit. Hi aũt q̃ ex captiuitate ad Hieroſolymã cõuenerũt: fuerũt milia q̃draginta duo: q̃drigẽti: ſexagita

SEd dum mitterent templi fundamẽta:& nimis circa edificia festinarent:omnes in circuitu gẽtes:præsertim Cuthei quos a Medica & persica terra Salmanassar rex assyriorum migrans:habitare fecit Samariam:cum exide populum israhel tuliſſet.petebãt satrapas & eos qui edificia curabant:ut impedirent Iudæos:ne instaurarent ciuitatem tẽplumq; construerent:qui pecuniis corrupti uendiderunt Cutheis negligentiã & socordiam edificationum.Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitum ducẽs contra Massagetas uita priuatus est. CAP. III.

CAmbyse autem filio Cyri principatum suscipiente:qui in Assyria:& Phœnice:& Amonitide & Moabitide ac Samaria morabantur:epistolam mittunt hæc continentẽ.Domine serui Mitabimus omnia accidentia scribens:& Semelius scriba:& curia Syriæ iudicesq; phœnice.Cognoscere te rex oportet iudæos qui ad Babyloniã deducti fuerant ad nos rediſſe & ciuitatẽ rebellẽ ac maliuolam ac fora eius:ac muros edificare tẽplumq; reconstruere.Scito aũt his perfectis:neq; tributa eos pati reddere:neq; obedire:sed etiam regibus resistere & magis imperare q̃ obsequi festinare.Dum ergo edificatur templum & fieri festinatur optimum nobis uisum est:rescribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras:in quibus inuenies rebelles iudæos & regibus inimicos:ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis & uobis certum facere quod fortassis nescitur:quomodo si ciuitas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicem.Postquã uero Cambyses hanc legit epistolam:natura maliuolus existens mouetur:& scripsit hæc dicẽs.Rex Cambyses Rathymo accidentia scribenti:& Belle Semio:& Semelio scribæ:& reliquis constitutis & habitantibus Phœnicem & Samariam:hæc dicit.Legens missos a uobis apices:iussi parẽtum meorum inquiri uolumina:& inuẽta ẽ ciuitas inimica regibus semp existere:& seditiones:ac bella habitatores eius cõmouisse:regesq; eor cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ & Phœnicis exigisse.Igitur præcipio minime concedi Iudæos ciuitatẽ edificare.ne plus crescat eor malitia:qua semper contra reges usi sunt.Cum has litteras legissent.Rathymus & Semelius scriba & qui cum eis erant:statim equis deuecti:propere ad Hierosolymam ducẽtes secum multitudinem aduenerunt:& ciuitatem & templum edificare Iudæos uetabant.Q uæ qdẽ opera p annos nouem sunt impedita:usq; ad secundũ annũ Darii regis pſæ.Nã Cambyses sex annis regnauerat.Q ui cũ subiectis Aegyptiis reuerteret:defunctus est in Damasco. CAP. IIII.

POst magorum uero interitum:qui defuncto Cambyse pricipatum persarum tribus annis tenuerunt:hi qui septem domini nuncupãtur apud persas:filiũ Hystaspis Darium regem ordinauerunt.Qui dum priuatus esset deum orauit:& si fieret rex:omnia dei ua sa quanta Babyloniæ inuenirentur:ad templum Hierosolymitanum mittere se promisit.Contigit autem eodẽ tẽpore pficisci Zorobabel ducẽ captiuor Iudæor ab Hierosolymis ad Darium.qui regi quõdam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius custos cum aliis duobus dignus iudicatus:quẽ sperauerat honore potitus est.Primo uero imperii anno:Darius sũmo apparatu cœnã exhibuit amicis:& uernaculis suis:& satrapis persarũ:& pfectis Indiæ:& Aethiopiæ:magistratibusq; centum uigintiseptem prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unusq; ad dormiendum rediſſet:rex Darius ad cubiculum ueniens.paucum noctis requiescens:expergefactus quod noctis restabat:reliquum insomne protraxit:sermonemq; ad tres corporis sui custodes conuertit:promisitq; summo honore fulciendum:qui eius interrogationi sapienter & uere respondere ualuisset:& uestimento purpureo induis:& in poculis aureis bibere:& super aurum dormire:curruque frenis aureis ornato:& cidari byssina:ac torque aurea uti :& post seipsum sedere propter sapientiam:affinemque suum esse uocitandum.Cum igitur hæc illis dona promisisset:primum consuluit:utrum fortius sit uinum:secundo:utrum rex:tertio utrum mulieres:aut si his omnibus magis fortior sit ueritas. Has cum illis proposuisset quæstiones:requieuit.Lucescente autem die:conuocauit omnes magistratus:& satrapas:& præfectos Persarum:& Medorum:sedensq; i solio quo solebat unũquẽq; corporis custodẽ corã oĩb iussit pronũciare:qd eis de ppositis qõnibus uideret.Tũc primus excellentẽ uini fortitudinẽ ostẽdẽs ait.Cũ uini fortitudinẽ cõlicio:oĩa ipsã hoc modo uincẽtem inuenio.Nam mutat & decipit bibẽtium mẽtes & animos.Reges etiam pupillis & infantibus similes facit:seruo quoq; ac libero audaciã concitat pauperes diuitibus similes parat.Conuertit enĩ & reformat animas:& calamitatibus cõpressas reficit:mæsticiam extinguit:alienæq; debitores pecuniæ ad oblitionẽ perducit:ita disponens eos:ut se oĩbus ditiores putẽt:nihilq; uile loquantur:sed memores diuitiarum:fœlicibus utantur uocabulis:& reges magistratusq; contemnãt. Amicorum quoq; solitam expellit memoriam.Nam scit homines etiam contra amicissimos armare:societates dissoluere:& ad sobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint:excitantur nihil penitus de his quæ in ebrietate cõmiserũt cogitantes.Hæc ergo cõsiderans omnibus fortitudinem uini comperio potiorem :& uiolenter omnia uincẽtem.Postq; hæc primus quæ dicta sũt de fortitudine

uiui differuit:ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine:oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorē his quæ ualida dicuntur. Modum aũt probationis hinc aſſumpſit:& dixit. Dum omnia ſub hominum cohercentur poteſtate.qui maria ac terras coguũt competenter ſibi ſeruire:etiam ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt. Qui ergo ſuper tam potens & ualidum animal dominãtur:cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicentur. Illi & bella:& pericula ſubiectis imponentes audiuntur:& eos contra inimicos dirigentes propter ſuam fortitudinem habent obediẽtes:montes quoq; dirui:muros ac turres deponi iubentes:præterea occidi ac interfici faciunt:ne regum præcepta tranſcendere uideantur. Vincentes aũt ꝑdam quam ipſis abſtulerint bellis regi reportant. Hi quoq; q non militãt:ſed terram colũt arantes:cũ p laborauerit:& oẽm opẽ & miſeriã tolerauerint:meſſe faciẽtes:ac fructus colligentes:tributa regibus offerũt:& qd uel dixerint uel iuſſerit: ſine dilatione complẽt. Qui cũ oĩ luxuria uel libidine ſaturati dormierint:aliis uigilãtibus cuſtodiunt:tãq; ipſo timore uicti:minime audẽt dormientẽ relinq̃re uel diſcedere:ac ſibi ꝓuidere:ſed unũ opus hoc exiſtimant neceſſarium:ꝑmanẽtes cuſtodiãt regẽ. Cur itaq; nõ uidetur rex cũctos fortitudine ſupare:cui tot populi obſecũdare ꝓcipiuntur. Iſto quoq; tacẽte de mulieribus & ueritate territ⁹ Zorobabel cœpit docere dicẽs. Sic eqdẽ forte uinũ & rex fortis ẽ. cui oẽs obaudiũt:ſed his potentior pulchritudo mulieris exiſtit. Nam regem enixa mulier ad uitã edidit:& eos q uites plantauerunt unde ꝓfluit uinum:mulieres creauerũt & aluerũt. Nihil aũt eſt:qd nõ ab his hẽamus. Nã & ueſtes nobis ab his texuntur:& domus noſtræ p has curant atq; ſeruantur:& non poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multũ & argentũ ſi poſſideamus:& quicqd aliud fuerit ꝓcioſum & iuſtria dignum:cũ uidemus decoram mulierẽ:oĩa relinquentes:ſpeciem eius obſtupeſcimus:& patimur omnia cõcedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur. patres & altricem terram:ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores:& animas una cum ipſis perdere non timemus Sic ergo præcipue conſiderate mulierum fortitudinem. Nonne laborantes & omnem tolerantes miſeriam per mare ac terram:cum aliquid perlabores acquirimus:totum offerentes uxoribus:tanquam dominis tradimus. Regem quoq; uidi aliquando tantorum dominum a filia Rabezaci Themaſi nomine Apama concubina eius alapis percuti:& diadema tollentem capitis eius ſibimet imponentem:& hæc oĩa tollerantẽ ridebatq; cũ illa riſiſſet:& cũ irata fuiſſet meſtitia confuſus:blãdimẽtis placabat mulierẽ:rogans eã & ſe nimis humilians:ſi quando triſtem uidiſſet. Poſt hæc inuicem reſpicientibus ſatrapis & ducibus .Item Zorobabel diſputare de ueritate cœpit:euidẽter:qdẽ oſtendens:quantũ mulieres fortes exiſtũt:debiles tamẽ & iſtæ:ſimul & rex ad cõparationẽ ueritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt cœlũ altũ & uelox:hæc oĩa uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus eſt:& ex eadem cauſa oportet ueritatem fortiſſimam iudicari ꝙ nihil contra eã iniquitas ualet:inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia probantur. Veritas autem & immortalis eſt & ſempiterna:nobiſq; non pulchritudinem tempore tabeſcentem accõmodat:neq; ſubſtantiam caſibus auferẽdam:ſed iuſta & religioſa diſcernẽs ab his quæ iniuſta uel iniqua monſtrãt. Cum terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonẽ:laudante multitudine optime eũ dixiſſe:quo ueritas fortitudinẽ imutabilẽ & nõ ſeneſcentẽ ſola poſſidet iperauit ei & rex petere ꝑter promiſſa quæ uellet:nam præſtaturũ ſe dixit:eo ꝙ ſapiẽtior & prudẽtior aliis apparuiſſet. Juſſitq; etiam ſecum eum ſedere:& affinem uocari. Tũc Zorobabel admonuit eum ut uotum qd deuouerat ſi regnum perciperet adimpleret. Votum autem quod ꝓmiſerat hoc erat reedificare Hieroſolymam:tẽplumq; conſtruere:& uaſa reſtituere:quæ auferẽs Nabuchodonoſor ad Babyloniam portauerat:& dixit hãc eſſe eam petitionẽ quã nunc me iubes poſcere:propter quod iudicatus ſum prudẽs ac ſapiẽs. Rex autẽ in hoc lætatus ſurrexit:& eum oſculatus. Toparchis & Satrapis ſcripſit ꝑcipiẽs ut deducerẽt Zorobabel:necnon & eos qui ad tẽpli renouationem cum eo profecturi eſſent. Præterea mãdauit Syriæ ac Phœnicis magiſtratib⁹ ligna cedrina a Libano deciſa Hieroſolymã trãſmittere & cum eis recondere ciuitatẽ. Scripſit ẽt liberos eẽ oẽs iudæos:qui a captiuitate redierũt ad terram iudææam:ꝓhibuitq; Satrapas & curatores ſuos iudæis opera ꝑbere regalia . Sup hæc ꝓcepit & oẽm terrã quã colere ualuiſſent:ſine tributis eos poſſidere:iuſſitq; etiã Idumæos & Samaritas: & eos qui humilẽ ſyriam habitabant:reddere uicos Iudæorum quos tenebãt inſuper ad templi ædificationẽ quinquaginta milia dari talenta mãdauit:ſacrificare quoq; eos legitimas ĩmolatiões ꝓmiſit omnẽ aũt ipẽſam & ſacram ueſtẽ q̃ ſeruiunt i templo principes ſacerdotum & reliqui ſacerdotes a leuitis inſtrumẽta in qbus domino cantẽt:de ſuo fieri præcepit: cuſtodibus quoq; ciuitatis & templi: iugera terræ per ſingulos annos: & pecunias ſtatutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit. Tranſmiſit etiã uaſa:& omnia quæ Cyrus ante ipſum de Iudæorum reſtitutione facere uoluit:eadem Darius definiuit implere. His oĩbus a rege donatis: Zorobabel exiẽs de regia domo.reſpexit ſurſum ad cœlũ & cœpit agere deo gratias ſapiæ: p quã uictoriã Dario ꝓſente ꝓcepat dicens. Nequaquam his dignus fuiſſet:niſi te domino propitio. Ita deo gratias agens de præſentibus:petebat ut ei futuris adiutor exiſteret. Peruenit autem ad Babyloniam:& contribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias offerrebant:qui eos patriæ ſuæ reſtituebat:& ad potum cõuiuiaq; conuerti:per ſeptẽ dies ſum ma letitia fruebantur:reſtaurationẽ regreſſionẽq; patriæ feſtiua gratulatione celebrabant

Poſtea omnes principes tribuum ad Hieroſolymam profecturi cum uxoribus & filiis ac ſubiugalibus elegerunt homines Darii:quos cum eis rex uſq; ad Hieroſolymam deſtinauit:& cum lentia & iocunditate cum cantibus tibiiſq; ac ſonãtibus cimbalis ibant.Præcedebat autẽ eos & reliqua multitudo Iudæorum cum ludis. At illi ad Hieroſolymam conſcẽdebant:ab unaquaq; patrum tribu certus numero exiſtẽs.Sed mihi minime uiſum ẽ noĩa patrum recẽſere:ne legentiũ aĩos a rerũ conſequẽtia ſuſpẽdẽs:obſcurã illis facere narrationẽ.Septuagita cãtores & cãtatrices ducẽtæ.xlv.conſcẽdũt cameli quadringẽti.xxx.Sũma uero multitudinis euntium:qui circa duodecimũ ãnum ætatis habebantur:ex tribu iuda & beniamĩ:fuerũt q̃ter mille milia:& ſexcenta.xx.& octo milia leuite.iiii.milia.lxx.Mulierum autem infantumq; commixtũ corpora fuerunt.xl.milia.ſeptĩgẽti.xlii.Præter hos leuitæ cantores fuerunt centũ.xxviii.ianitores centũ.x.ſerui tẽpli trecenti nonaginta duo: inſup & alii ſexcenti.lii.dicentes quidem ſe Iſrahelitas:nullo modo tamẽ ualẽtes ſuam oſtẽdere genus. Repulſi uero ſunt quidẽ a ſacerdotali honore:qui uxores ſibi copulauerãt alienigenas.Hi nec ſuũ genus dicere præualebant:nec in generatione leuitarũ uel ſacerdotũ:qui inuẽti fuerunt q̃ſi quingenti.xxv.Mancipiorum uero multitudo ſequebatur eos qui ad Hieroſolymam pergebant:numero ſeptem milia trecenti.xxxv.ſubiugalia quoq; milia:qngenti.xxv.Dux uero dinũeratæ multitudinis:Zorobabel fuit filius Salathiel:ex filiis Dauid genitus de tribu Iuda:& Ieſus filius Ioſedech:principes ſacerdotum:necnon & Mardocheus:& Iſrebreus:qui a populo principes fuerunt conſtituti & contulerunt:auri quidem minas cẽtum:argenti aũt quinq; milia.Sacerdotes ergo & leuitæ parſq; totius populi Iudæorum q̃ta in babylone fuit ita ad Hieroſolymorum reſidens ciuitatẽ ibidẽ habitauit:reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſſit: Cunque ſeptimus ueniſſet menſis:ex quo de Babylone egreſſi ſunt:mittens Ieſus princeps ſacerdotum:& Zorobabel iudex cunctos ex prouicia Hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione conſtruxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat:& legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſecundum legem Moyſi.Dumq; hæc facerent: gentes offendebantur uicinæ quæ eis odioſæ erant.Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum:quemadmodum legiſlator Moyſes præceperat.Preterea & oblatiões domini:& quas dicunt endehelciſmus:& hoſtias ſabbatorum:& omnium ſanctoꝝ dierum ſacrificabant uota reddẽtes.A primo die ſeptimi menſis:cœperũt etiam renouare templum:multas præſtantes pecunias lapidum ceſoribus & edificatoribus:inſuper & alimenta operantibus miniſtrabant.Sydoniis uero leue & ſuaue uidebatur a Libano ligna cedrina deponere:quæ ligantes in modum ratium:ad portũ Ioppe tranſferebant.Nam ſic ante præceperat Cyrus:ſed iubente Dario fiebant.Quæ ſecundo anno profectionis Iudæorum ad Hieroſolymã uecta ſunt menſe ſecundo:cum & templi renouatio ut geretur:& fundamentis reſtitutis ſuper edificaretur a primo die ſequẽtis menſis:anni ſecundi.Operibus uero præpoſuerunt leuitas:uiceſimum iam annum ætatis agentes:& Ieſum & filios:& fratres eius & Obdoilum fratrem Iudæ:& Aminadab:& fratres eius.Itaq; templum omni ſtudio fabricantibus eis qui edificationem curabant propere conſumatio quam ſperabatur euenit. Perfecto autem templo:ſacerdotes cum tubis:ornati habitu ſolenni:& leuitæ & filii Aſaph ſurgentes laudauerunt dominum laudibus quas Dauid primus eis oſtenderat. Cunq; ſacerdotes:& leuitæ:& ſeniores prouinciarum uetus recordarentur templum:ingenti magnificentia conditum:& nouum uiderent per inopiam non ita conſtructum:arbitrati quantum præterita fœlicitate minores exiſterent: triſtes ac dolorem tenere minime ualentes:ad lachrymas lamentationeſque proruperunt.Populus uero præſentia diligebat:& de templi ædificatione letabatur:quia nullam prioris memoriam faciens:nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant ergo tubarum ſonos:& populi letitiam ſacerdotum & ſeniorum lamentationes eo quod uidebatur minor templi conſtructio inſtitiſſe. Cunq; clãgores tubarum audiſſent Samaritæ:odium erga tribum Iudæ & Beniamin habentes:concurrerunt cauſam tubæ uolentes agnoſcere:uidenteſq; q̃ captiui Iudæi a Babylone redeuntes:templum ædificaſſent:petierunt Zorobabel:& Ieſum:& principes tribuum:ut ipſis quoq; permitteretur una cum eis templum renouare:& in commune adorare. Nam non colimus dicebant minus illis deum:quomodo & religionis cupidi ex illo tempore ſumus:ex quo nos hic Salmanaſſar rex aſſyrius a Chutia: Media migrauit. Poſtquam hæc ſunt locuti:Zorobabel & Ieſſus principes ſacerdotum:& duces tribuum iſrahel reſponderunt quidem impoſſibile eſſe ſe eis cõicare:quomodo ipſis permiſſa eſſet templi innouatio:prius quidem a Cyro:nunc autem a Dario:adorare uero ſi uellent licere:& hoc ſolum illis eſſe commune:& omnibus hominibus uenientibus in templum ad orare deum.Cum uero hoc audiſſent Cutheinam hac appellatione Samaritæ uocabantur.indignati perſuaſerunt gẽtibus Syriæ petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Cambyſe:ut cum ipſis templi renouationem prohiberẽt:feſtinantibus Iudæis ne morã afferent ac tarditatem.Per idẽ tempus aſcenderũt ad Hieroſolymam Siſinnius Syriæ ac Phœnices præfectus:& Sarobazanes cum aliis:& interrogauerũt Iudæorum magiſtratus:quis eis conceſſiſſet templum ſic edificare:ut magis caſtrum uideretur eẽ quam tẽplum:uel cur porticus & ciuitatẽ tam munito circũdediſſent muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum Ieſus ſeruos quidẽ ſe eẽ maximi dei dixerunt:hoc uero templũ ipſi deo quondam a rege ſuo fœliciſſimo:& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe conſtructum:multiſq;

temporibus permanſiſſe:ſed cū ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſent. Nabuchodonoſor rex Chaldæorum & Babyloniæ ſua potentia ſuperans ciuitatē euertit:tēplumq; populatus incendit:& populum captiuum ad Babyloniam migrauit. Cyrus aūt qui poſt ipm Perſaꝝ & Babyloniæ rex imperium ſumpſit:ſcripſit ut ꝓtēplum redificaret:& oīa quæ exinde Nabuchodonoſor extulit ornamēta & uaſa:Zorobabel & Mitridati cuſtodi pecuniarum tradidit præcipiēs:ut hæc iterū ad Hieroſolymam reportarēt:& in proprio renouato reſtitueret tēplo. Hoc enim mādauerat feſtināter fieri:ſōq; Sabaſſirinm aſcēdere iuſſit ad Hieroſolymam:& operi faciēdo omnimodis iminere. Qui poſtq; a Cyro litteras accepit:ueniens ſtudioſe fundamenta depoſuit:& ex illo tempore hactenus hoc conſtruxit:ſed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remāſit. Igitur ſi uultis ac ꝓbatis:ſcribite dario:ut inquirat imperatorum monumenta & inueniet nihil nos penitus fuiſſe mentitos. Hæc dicente Zorobabel & principe ſacerdotū:Siſinnius & qui cū eo erant edificationē uetandam iudicauerunt:donec regi dario ſcriberēt:Statim uero propter hæc ei conſcripſerunt. Tunc iudæi timentes & exterriti:ne aliud q̄ prius iuſſerat regi uideretur de templi conſtructione:fiduciā a duobus ꝓphetis qui per idem tempus apud eos erant Aggeo & Zacharia acceperunt. dicentibus nihil penitus a Perſis durū eſſe metuendū:cū deus templū ꝓdixerit innouari. Qui cū credidiſſent ꝓphetarū ſententiis ædificationem curabant nullum præmittentes diē. Dario uero ſcribētibus ſamaritis & accuſantibus p epiſtolam Iudæos. quia ciuitatē munirent:& templum caſtello magis ſimile q̄ templo conſtruerent:& dicentibus non ea quæ fiunt ei ꝓdeſſe:inſuper epiſtolas oſtendentibus per quas cambyſes templi edificationē fieri uetuiſſet:cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe rutam hieroſolymis reſtitutis:cum litteras legiſſet a Siſinnio & qui cū eo erant directas:iuſſit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus eſt in Echathanis conſtructa turre in regione Mediæ codex in quo hæc conſcripta leguntur. Primo imperii ſui anno rex Cyrus iuſſit templum in Hieroſolymis renouari cuius altitudo eſſet cubitorū ſexaginta:latitudo eorūdē ex tribus parietibus lapideis lapide polito:& ligneum parietem unum ex materiis ipſius regionis & altare. Sumptus aūt a rege fieri diſpoſuit:& uaſa quæ abſtulit Nabuchodonoſor:& ad Babyloniā portauit reddi Hieroſolymitis. Quorum cura ſua ſub Aſſaro Syriæ & Phœnice præfecto & magiſtratibus collegis eius iniunxit:ut ipſi quidem a locis illius recederent:ſeruis uero dei Iudæis & magiſtratibus eorum templum edificare permitterent. Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouinciæ quam curabant darent Iudæis immolationis cauſa tauros & arietes:& agnos ac ædos & ſimilam:oleumque & uinum:& alia quæcunq; peterent ſacerdotes:ut orarent pro ſalute regis atq; Perſarum:eos uero qui mandata cōtemnerent:crucifigi præcepit:& eorum ſubſtantias regiæ domui deputari deprecatuſq; eſt orationibus deum:ut ſi quis auderet ædificationem templi ſedare:hunc talem percuti:eumque a ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentis Cyri Darius: reſcripſit Siſinnio & collegis eius dicens. Rex darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabateno:& collegis eius ſalutem. Exemplar epiſtolæ quam in monimentis inuenimus tranſmiſi:& iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur per epiſtolam cognoſcentes Siſinnius & qui cum eo erant:regis uoluntatem de reliquo competentia faciebant. & inſtabant ſacris operibus adiuuantes ſeniores & magiſtratus Iudæorum:& procedebat ſummo ſtudio templi conſtructio:prædicentibus Aggeo & Zacharia ſecundum mandata dei. & cum uoluntate Cyri & Darii regum templum edificatum eſt ſecundo ſeptem annis. Nono autem imperii anno Darii:mi ceſimatertia die menſis undecimi quē hæbrei uocant Adar:macedones Diſtrios:ſacerdotes & leuitæ:& reliqua Iſrahelitarum multitudo poſt captiuitatem pro reuocatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hoſtias tauros centum: arietes ducentos:agnos quadringentos: & hircos duodecim pro duodecim tribubus. Nam tantæ ſunt tribus Iſrahel:pro ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuitæ ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerant iam Iudæi templi porticus in circuitu interioris ſacrarii. Veniente autem die feſto azymorum primo menſe quem macedones Xanticum:nos autem Niſan nominamus:omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit. dieſq; feſtos ſanctificati:cum ſuis uxoribus & filiis ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt:& per ſeptem dies nullis abſtinuere delitiis. Holocauſtum quoq; offerentes:deo ſacrificabant:agentes ei gratias:quiterum eos terræ patriæ ſuæ legibuſq; reſtituiſſet:mentemq; regis perſarum propiciam eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti:deo munificentiſſimis & locuplebiliter immolabant. Habitabant autem in Hieroſolymis:& optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotium:uſq; quo regnare contigit nepotes Aſamonei. Et enim ante captiuitatem & tranſmigrationem:a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaice ſuſceperunt:talia illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos:menſes ſex:dies decem. Ante hos autem reges:præſules eos regebant:q appellabant iudices & monachæ. Et hac republica uſi:ſūt annis plus quingentis:poſt mortem Moyſi & ducis Ieſu. Hæc quidem reductis a captiuitate Iudæis:tēporibus Cyri & Darii oīa contigerūt. Samaritæ uero inuidi uel moleſti aduerſū eos erecti:mala multa in Iudæos operati ſunt diutius confidētes & cognatione Perſarum:quō ex his fuerāt ꝓgreſſi. Nā

quanta iubebantur a rege immolationis cā deuectigalibus præberi:nullatenus dare uolebant:& præfectos equitum fauētes ſibi in hoc & cooperantes habebant:aliaq; multa quibus nocere Iudæis per ſe:aut per alios potuiſſent:non eos pigebat efficere.Placuit igitur Hieroſolymitis:mittere legationem ad regē darium:quo accuſarēt Samaritas.Legat⁹ itaq; miſſus ē Zorobabel:& alii quattuor de magiſtratibus.Cum uero crimina & cās quas contra Samaritas ferebāt a legatis rex cognouiſſet dedit eis epiſtolam reportandā ad equitū p̄fectos:& curiam Samariæ:quæ hmōi erat ſcripta. Rex darius Tangane & Sambaſe p̄fectis equitū:& Sadrace:& uelueni Samaritis:& reliqs conſeruis eorū in Samaria conſtitutis.Zorobabel:& Ananias:& Mardocheus legati Iudæorum uos accuſant:tanq; moleſtos & impedientes templi conſtructionē:& nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis præcepimus ſumptus.Volo igitur:ut legentes præſentem epiſtolam præbeatis his ex regalibus thesauris:& tributis Samariæ oīa quæ illis ad īmolationē ſunt utilia:quēadmodū ſacerdotes uobis indixerint:ut non prætermittant diurnis ſacrificiis:& pro me & pro perſis ſupplicare deo. Epiſtola quidem hæc continebat.

CAP. V.

DArio aūt defuncto:filius eius Xerxes regnū ſuſcipiēs:uolūtatis paternæ colendi & honorandi deū hæres apparuit.Oīa nāq; faciebat quæ religionis erāt patrēq; ſecutus:& Iudæis liberaliter utebat:Per illud tēpus princeps fuit ſacerdotū filiⁱ⁹ Ieſu noie Ioachī. Erat & in babylōe uir iuſtus:& gloria magna potitus apud multitudinē:primⁱ⁹ populi ſacerdos nomine Eſdras.Qui cū legū *Moyſeos* integrā haberet expientiā Xerxi regi amicus ē factus.Ad Heroſolymā aūt aſcendere deliberās:& ducere ſecū quoſdā a Babylōe Iudæos: a rege popoſcit epiſtolam ſibi ad Satrapas Syriæ dari:p quā noticiæ eoꝝ quis eēt intimaretur.Rex aūt ad ſatrapas hmōi direxit epiſtolam .Rex regū Xerxes Eſdræ ſacerdoti:& lectori legis dei ſalutem.Opus eſſe meæ clemētiæ putans:apud eos qui uolunt ex Iudæa gēte uel ſacerdotes uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos pergere ad Hieroſolymam præcipio:ſi qui deſiderāt ut eant:quemadmodum mihi & ſeptem meis conſiliariis uiſum eſt:quatenus uiſerent Iudæam:ſecundum ritus legum dei:& portent dona deo Iſrahel:quæ deuouī ego & mei amici Aurum ēt & argentum quantū inuentum fuerit in terra Babyloniæ deo dicatū:hoc omne ad Hieroſolymā deportēt pro ſacrificiis dei:nec nō & quodcūq; uolueris uel ex auro:& argento conſtruere:liceat tibi cum tuis fratribus facere.Vaſa quoq; ſacra quæ tibi tradita ſunt depone:& quicqd mente cogitaueris ut fiat:impendi in his iuſſimus:ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum Syriæ & phœnices:ut diligentiam habeant circa ea quæ per Eſdram ſacerdotē uel lectorē legū dei mādata noſcunt.Igit ne quā de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat:oīno præcipio ad uſq; tritici modios centum:deo ſecundū legem dari.Et uobis dico ſacerdotibus leuitis:ac ſacris cantoribus & ianitoribus:ſacriſq; ſeruis:& templi ſcribis:ut nullo modo aut tributa pōatis:aut aliquid captioſum: aut oneroſum.Sed etiam tu Eſdra ſecundū dei ſapientiam cenſores ordina:qui omni ſyriæ & Phœnice tuamq; legem ſcientibus indicent:eamq; diſcedam ignorantibus trade. Et ſiquis ex gente tua dei ſui legē uel imperatoris tranſgreſſus fuerit puniat:ut non tanq; ignorans uideatur trāſgredi: ſed cognoſcens:audacter negligere cōprobet.Ergo huiuſmodi contēptores:aut morte:aut pecuniis cō dēnent.Valete.Tūc Eſdras hāc epiſtolā accipiens:letatus deū adorare cōpit:& regiæ beniuolētiæ ipſum confitebatur auctorem.ideoq; oēs ipſi gratias dicebat eſſe referendas.Legens autem epiſtolā: Iudeis Babyloniæ conſtitutis:eā deſignauit.Exēplum quoq; eius ad oēs Iſrahelitas & Mediam habitantes tranſmiſit.Hi uero cognoſcentes regis circa deū pietatē:& fauorem quē in Eſdram habere probatur oēs eum dilexerunt.Multi itaq; facultates ſuas deportātes:ad Babyloniā uenerūt:cupiētes ad Hieroſolymā deſcendere.Totus aūt populus Iſrahel in illa prouincia permāſit:ideoq; duæ tātum tribus conſiſtunt per Aſiam & Europā obſequentes romanis.Decē āt tribus hactenus trans Euphratē cōmorant,pbant:quarū multitudines ineſtimabiles:minime poſſunt numero cōpræhendi.Venerunt etiā ad Eſdram multi ſacerdotes & Leuitæ:& ianitoreſq; ac ſerui ſacri:quos cōgregans de captiuitate:trans Euphratē tribus diebus moratus ieiunia eis impoſuit:ut deo uota pro ſalute ſoluerent ne quid in uia paterentur aduerſum aut per hoſtes:aut p aliā quādā difficultatē forſitā accidentem. Nam Eſdras regi prædicens:q; deus eos perduceret:iam nō petiit qui eos p̄cederēt eqtes: ſed poſtq; uota præfecerūt ab Euphrate ſurgētes:die duodecimo primi mēſis:ſeptimo īperii anno Xerxis ad Hieroſolymā peruenerūt:qnto mēſe eiuſdē anni. Et illico Eſdras cuſtodibus pecuniaꝝ de ſacerdotali genere exiſtentibus reſtituit ſacras pecunias:argenti talēta ſexcēta qnquaginta uaſa argētea talētorū centū:uaſa aurea talētoꝝ uiginti: & uaſa ærea auro meliora:habentia pondo talenta duodecim. Hæc nāq; rex & cōſiliarii eiⁱ⁹ & oēs Iſrahelite Babyloniā habitātes donauerūt.Cūq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus:obtulit deo legitimas hoſtias i holocauſtum:tauros tredecim:pro cōmuni uero populi ſalute arietes nonaginta:agnos ſeptuagintaduos:ædos pro purgatiōe delictorum duodecim. Regis quoq; diſpenſatoribus & præfectis oībus Syriæ ac Phœnicis:regias litteras obtulit:qui denunciationē eius agere compellebātur:gētēq; honorabāt:& oē opus bonū cū eis elaborabāt.Hæc igit quēadmodū & ipſe Eſdras deliberauerat,pceſſerunt: deo eo ut arbitror dignum in his quæ uoluit iudicante ppter iuſticiam ac benignitatē eius. Quē pauco tpe trāſeūte aliq adierūt accuſantes

ꝙ quidam ſacerdotum & leuitaꝝ tranſgreſſi ſunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: & genus ſacerdotale confundentes:petebantq; ut legibus ſubueniret: ne cõmunis ſuper omnes ueniens ira calamitatibus rurſum eos inuolueret. Q uæ cum audiſſet:mox præ merore ueſtem diſrupit: & caput barbamq; contumelioſe dilacerans:ſeſe proſtrauit in terram:ꝙ tale facinus populi primates cõmiſiſſent:exiſtimans:quia ſi præciperet eis uxores cum earum filiis deſerere:nemo obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrebant autem omnes mediocres eorum ad eum:& dolorũ eius in his quæ facta ſunt participes erãt. Cum autem Eſdras a terra ſurrexiſſet:& manus ad cælum tetendiſſet:dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam ſuſcipere qui etiam de ſua miſericordia:parentum noſtrorum iniquitatem remiſit. Rogabat uero deum qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate:uel captiuitate ſeruauerat:& rurſus ad Hieroſolymam & propriã terram reſtituerat:qui & reges Perſarum impendere eis miſericordiam præparabat: ueniam ſolita pietate concedere:ſe uero morte quidem digna cõmiſiſſe:bonitatis autem dei eſſe hos tales a tormẽtis eripi. Qui poſtquam orando conticuit:cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filiis ad eum conuenerunt:quidam Achanonius nomine. primus Hieroſolymitanus:accedens ad eum dicebat ipſos quidem peccaſſe:cohabitantes cum alienigenis uxoribus:perſuadebatq; ei omnes iurare: quatenus ſuas uxores cum earum filiis amouerent:& eos punirẽt:qui legi obedire contẽnerent. Flexus igitur Eſdras:fecit principes tribuum ſacerdotum:& leuitarum:& iſrahelitarum iurare ꝙ uxores ſuas & filios ſecundum Achanonii conſiliũ incunctanter abdicarent. Suſcipiẽs ergo ſacramẽta:ſtatim egreſſus eſt templum:habitaculum uero Ioannis ingreſſus filii Eliab:& nihil penitus illo die propter merorem comedens ibidem commoratus eſt. Facta autem prædicatione:iubens omnes qui ex captiuitate redierant ad Hieroſolymam colligi:& hos qui ante biduum:aut tres dies occurriſſent alienari a multitudine:& ſubſtantias eorum auferri decernens:ſecundum iudicia ſeniorum:cõuenerunt intra tertiam diem ex tribu Iuda & Beniamin:in uiceſimo die noni menſis:qui ſecũdum hæbreos Caſleu ſecundum macedones Apelleos uocatur. Cumq; in ſuperiori loco templi conſediſſent:præſentibus ſenioribus:& propter zelum uehementer afflictis:ſurgens Eſdras:criminabatur illos qui præter legis conſuetudines alienigenas duxiſſent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratam:& ſibi utilem dicebat:ſi uxores eiicerent. Cum ergo omnes ſe id perfecturos clamarent:ſed abundantem eſſe multitudinem:tempuſq; hiemale: & hoc opus non huius aut duorum eſſe dierum: ſed oportere ut duces & alii,qui cum alienigenis habitabant uxoribus tempus acciperent dilationis:& ſeniores cohabitantes cum alienigenis uiſitare multitudinem:cum hæc decreuiſſent:cœperũt querere a primo die menſis decimi eos qui cum alienigenis:habitabant uſq; ad primum diem ſecundi menſis:& inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu:& fratrum eius ſacerdotum:& leuitarum: & Iſrahelitarum:qui uxoribus filiiſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponẽtes: eas illico refutarent. Q uo facto:hoſtiis placantes deum:immolantes arietes obtulerũt. Quorum nomina minime uiſum eſt:nobis dicere neceſſarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit:ut decætero hæc conſuetudo non permaneret. Septimo uero menſe ſcenophegiam celebrantes:& toto tunc populo congregato:aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portam Eſdrã rogabãt:ut leges eis Moſaycas legeret. Q ui ſtans in medio populi:a ſolis ortu legit uſq; ad medũ diem. Et cum audiſſent recenſitas leges:iuſticiam quidem ad præſens:& impoſterum docebant: de præteritis autem gemebant:lachrymaſq; fundebant & recordati ſunt:ꝙ ſi legem cuſtodiſſent: nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Cumq; uideret Eſdras ſic eos afflictos præcepit ad ſua diſcedere:& lachrymis abſtinere propter feſtos dies:in quibus minime liceret affligi:hortabaturque magis ad epulationes eos conuerti:& facere quæ ſunt grata & conuenientia celebrationi præſenti:penitentiam & meſticiam de prioribus peccatis habendam & obſeruandum:ne quid impoſterum eis ſimile proueniret. Poſtquã uero eos Eſdras hortatus eſt: cœperunt habere leticiam. Cumq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent ad propria diſceſſerunt:laudantes deum:pro emũdatione cõmunium peccatorum Eſdreque gratias referebant. Cui contigit poſt gloriam quam habuit deum in ſenectute ueneranda finire uitam:& Hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotum:filius eius Eliaſib in principatum ſacerdotalem ſucceſſit. Quidam autem ex captiuis iudeis:Xerxe regis pincerna nomine Neemias:occurrẽs quibuſdam peregrinis ante metropolim perſarum Suſi:ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus:& audiẽs eos adinuicem hæbraice loquentes:conſulebat unde eſſent profecti. Illis autem reſpondentibus:ſe a Iudæa ueniſſe:rurſus interrogabat:qualiter haberet ſe eorum multitudo:& metropolis Hieroſolyma. Cunque dixiſſent: male habere ciuitatem:& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre Iudæis:& die tota percurrere:deuaſtantes prouinciam:& nocte tanta mala conferre:& multos a prouincia uel ab ipſis Hieroſolymis captiuos abducere:& omnes uias ſingulis diebus cadaueribus plenas inueniri occiſorum:tunc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit. Domine uſquequo deſpicis quæ noſtra patitur generatio. Sic rapina uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remoranti autem eo in porta:& hæc deflẽti quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Q ui ſtatim ſicut erat illotus: adminiſterium poculi re-

gis festinauit. Vt autem rex cœnauit: suauitate plenus ad iuuenem respexit mestum: & querebat cur tristis esset. Tunc ille deum deprecatus ut gratiam ei quandam postulanti præstaret: quomodo inquit possum tibi rex non talis apparere: qualem memorem in corde teneo: dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum in qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentum muros in terra iacentes: & portas eius incensas. Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere: partemque templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quamcunque supplicasset: & ad satrapas litteras deportandas: quatenus eum honorarent: & omnia quæ opus haberet præberent ei dicens. Repelle tristiciam: & dereliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias deum adorans: & regi gratias agens: mesticiam uultus confusionemque suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postea autem die conuocans eum præbuit ad Syrie Phœnicis & Samariæ præfectum Addo epistolam deferendam: in qua de honore iuuenis: & de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens: ad Hierosolymam peruenit: uecesimoquinto anno regnante Xerxe: & demonstrandas epistolas porrexit Addo & aliis præfectis equitum: & congregans omnem populum ad Hierosolymam: stetit in medio templi: talem ad eos fundens orationem. Vos scitis uiri Iudæi: deum quidem in memoria patrum Abraam & Ysaac & Iacob permanere: & per illorum iusticiam non derelinquere proui dētiam nostri. Vnde & adiuuit me: ut acciperem a rege potestatem: muros uestros refabricare: ac reliquā partem templi perficere. Volo autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos edificia reparare resistent: & multa molientur: ut nos impedire ualeant. Primum ergo in deum cōsidere debemus: qui illorum inimiciciis potest resistere: nec die uero nec nocte studium edificandi relinquere: dum tempus oportunum existit. Cumque hæc dixisset: iussit & magistratibus muros metiri: & opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates secūdum uniuscuiusque possibilitatem: pollicitus & semetipsum cum suis seruis ædificationem adiuuare. Soluta q; contione: Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uero dicti sunt ex die qua a Babylone profecti sunt ex tribu Iuda: quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi: & prouincia a tali appellatione uocitantur. Audientes uero murorum edificationem accelerari Ammonitæ: & moabitæ: uel Samaritæ: & omnes qui inferiorem Syriam habitabant: molestē ferebant: & meditabantur insidias contexere: quatenus uoluntatem eorū impedirent: multosque interficiebant Iudeos: ipsum etiam Neemiam dilacerare querebant quosdam alienigenas conducentes: qui eum perimerent. Propterea in timorem & turbam dispersis rumoribus eos mittebant: tanquā multis gentibus paratis contra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus constructionem pene reliquerunt. Neemias autem nullo modo his permotus: studium operis dereliquerat: sed custodie causa corporis sui armis satellitum circumseptus: sine uulnere permanebat: operis desiderio tribulationem non sentiens. Ita siquidem intentus agebat ac prouidebat suæ saluti: non timore mortis: sed cognoscens post suum intentum minime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit imposterum: ut armis ædificatores cincti fabricarent. Igitur ædificatores: uel impensarum portitores gladios habebant: clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiam quingentis pedibus statuit: præcipiens: ut si hostes apparerent: significarent populo: quatenus armati resisterent: ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipse uero nocte circuiens ciuitatem: minime aut operibus: aut somno: aut cibo fatigabatur: nihil autem horum suauiter: sed sub necessitate utebatur. Quos labores sustinuit per annos duodecim: & menses quattuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfecti: octauo & uicesimo anno: & mense nono imperii Xerxe. Sed postquam muri perfectionem acceperunt: Neemias & reliqua multitudo sacrificauerunt deo pro eorum edificatione ac per octo dies sunt epulati. Gentes igitur quæ Syriam habitabant audientes factam constructionem murorum: grauiter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare: rogauit sacerdotes & leuitas: ut uicos relinquentes: ad ciuitatem migrarent: & in ea manerent: fabricans eorum domicilia propriis expensis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre: ut habentes sacerdotes & leuitæ alimenta: perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam alia bona laudibus digna cum summa fecisset magnificentia Neemias: ad senectutem perueniens: defunctus est: uir benignus & natura iustus atque magnificentissimus erga propriam gentem qui in memoria eterna sui muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii Xerxe sunt anno. xxviii. mense nono.

Quomodo regnante Artaxerxe: gens iudaica pene cuncta deleta est. CAP. VI.

DEfuncto uero Xerxe: regnum ad eius filium Cyrum: quē græci Artaxerxen uocant contigit transferri. Quo regente Persarum imperiū periclitata est tota gens Iudæorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulopost demonstrabo. Nam decet primū de rege differere: quēadmodum Iudæam duxit uxorem: de regio genere: quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam cū regnū Artaxerxes accepisset: & ordinasset ab India usq; ad æthiopiam centum & uiginti septē satrapas: tertio imperii sui anno: amicos suos & gētes

perſis ſubiectas:cum ducibus earum magnifice pauit:ſicut regem oportuit: qui diuitiarum oſtentationem per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gentes ac legatos earum in Suſis per ſeptem dies deliciis ſaginauit:quorum conuiuiũ huiuſmodi erat inſtructũ. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis:quela purpurea ſuper eas extendens:ut multa milia diſcumbentium operirent. Miniſtrabatur ergo poculis aureis:& lapidibus præcioſis ad delectationem ſimul & ſpectaculum præparatis. Præcepit itaq; & miniſtris:ne cogerent bibere eos:potionem eis offerẽtes qd apud perſas fieri ſolet:imo concederẽt cuiq; diſcũbentiũ:ut quẽadmodũ uellet epularet. Miſit ãt p oẽm prouinciã:denunciãs:ut opa relinquerẽt:multiſq; diebus p eius iperio letarẽtur. Regina quoq; mulierum conuiuiũ in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens oſtendere:ad conuiuiũ iuſſit accedere:pulchritudine cũctas mulieres præcedentẽ. Quæ pro legũ cuſtodia Perſarũ: prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regem. Cunq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitandam:nihilominus ſuum denegans permãſit aduentũ. Vnde rex ita cõmotus ſoluit cõuiuiũ & ad ſe conuocans ſeptem Perſas:apud quos legum mandata ſeruant:accuſabat uxorem:dicẽs qualiter fuiſſet ab ea contemptus:cum ſæpius ad conuiuiũ uocaretur:& nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronunciarent contra eam quandam legis definitionem. Tunc unus ex his nomine Nocheus locutus eſt dicens:non ipſi ſoli hanc iniuriam factam fuiſſe:ſed omnibus Perſis: periculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis conteñantur uxoribus:nullo enim iam pudore tenebũtur: exemplum regiñæ ſuperbiæ aduerſum te omniũ rectorem habentes:& hortatur:ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret:quæ ſũt in regina decreta:Placuit ergo:ut regina Vaſthi proiiceretur:& honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus:grauiter diſiunctionem eius ferebat:& conciliari quidem propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat. Quem uidẽtes amici nimio merore confectum: perſuadebant:ut memoriam quidem uxoris:& amorem nihil pro futurum deponeret: & quæreret per uniuerſam terram uirgines decoras:ex quibus pulchriorem haberet uxorem:extĩgui enim prioris ſic poſſe cupidinem:alia introducta:& paulatim deſiderium a muliere proiecta ſubtractũ:ad cohabitantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatim quibuſdam iuſſit de palatio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere. Cum uero congregatæ multæ fuiſſent:inuẽta eſt quædam puella in Babylonia ambobus orbata parentibus:quæ apud auunculum nomine Mardocheũ nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omneſq; primas Iudeorum Heſter:hoc enim nomẽ ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpicientium magis delectabat aſpectum. Quæ traditæ cuidam eunucho pro diligentia: cuncta rerum prouidentia fruebantur: affluentia aromatum:odore & largitate unguentorum quibus corpora unguntur irrigabantur: & his fruebantur per menſes ſex:numero quadringentæ. Cunq; putaſſet uirgines per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe. & dignas iam regio factas cubiculo: per ſingulos dies ad cõcubitum unam regi mittebat. Qui poſt concubitum ſtatim eam ad eunuchum remittebat. Veniente uero ad eum Heſter delectatus eſt:in amoremq; incidens puellæ:legitimam etiam duxit uxorem:& nuptias celebrauit imperii ſui anno duodecimo:menſe qui dicitur Adar. Deſtinauit autem per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiens eis pro ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe autem Perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis. Quam cum introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitq; cum eo Heſter:minime ei prodens:ex qua eſſet natione. Tranſiens autem & auũculus eius a Babylone:ad perſicam Suſin:& habitans illic:ſingulis in palacio commorabatur: requirens qualiter puella conuerſaretur:quã tanquã filiam diligebat cum legem rex poſuiſſet:ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet:cum ſuper ſoſſium ederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluiſſet:horum qui non uocati uenirent: porrigebat ei: & cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidem ſufficienter a nobis dictum eſt. Interiecto uero tempore inſidiantibus regi Bagatha:& Theodeſto: Bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi:genere Iudæus:cum intellexiſſet inſidias:reginæ auunculo indicauit. Mardocheus autem per Heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem turbatus ueritatem inueniẽs:eunuchos quidem crucifixit:Mardocheo autem tunc nihil præſtitit:quamuis ſalutis eius nuncius extitiſſet: nomen tamen eius annalibus monumentis iſeri præcepit: & in palatio eum permanere:ut amicus regi neceſſarius exiſteret. Quo tempore Aman Amadathi filium genere Amalechitam:ad regem introeuntem peregrini & perſæ ſalutabant. Nam hũc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſerat exhiberi. Mardocheum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantem Aman:cuſtodiri fecit:& interrogauit eum ex quo genere eſſet. Audiens autem Iudæum eſſe indignatus dixit. Omnes liberi perſæ adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignatur. Et punire uolens Mardocheum: ipſum quidem a rege petere:ad tormenta paruum putauit:gentem autem eius decreuit totam una perimere. Nam iudæos in odio ſatis habebat: quoniam Amalechitarum genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis omne perierat. Audiens ergo regem accuſabat dicens:gentem eſſe malignam diſperſam per uniuerſum orbem:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtam:nec aliis gentibus coadunatam:nec eãdem cum ceteris religionem colentem:quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus & profeſ

ſionibus tui populi & hoſtibus cunctis exiſtit. Sed ſi mihi aliquot ſubiectis beneficium cõmodare debe
radicitus eam perire: nec eius reliquias aliquas remanere: nec aliquos eorũ ad ſeruitutẽ aut ad capti-
uitatem ſeruari. Verũtamen: ut nullũ patiaris damnũ: tributa eorũ de propria ſubſtantia ipſe me præ
bere polliceor: quadraginta milia pecuniarũ talenta ubicunq; præcepens. Has aũt pecunias liben-
ter offero: ſi peccatũ ab his malis tuum fuerit imperiũ. Poſtq; Amã hæc intimauit: rex ei & pecunias
& hoſtes donauit: quicquid de his uellet efficere. Deſiderio autẽ adepto. Aman ſtatim mandat tanq;
a rege per oẽs gentes præcepta hunc modum continẽtia. Rex maximus Artaxerxes ab Indi a uſque
ad Aethiopiam: centũ uiginti ſeptẽ prouinciarũ principibus & iudicibus: qui eius imperio ſubiecti ſũt
ſalutẽ dicit. Cũ pluribus gẽtibus imperaſſem: & uniuerſum orbẽ meæ ditioni ſubiugaſſem uolui: neq;
quã abuti potentiæ magnitudine: ſed clemẽtia & lenitate gubernare ſubiectos: ut abſq; ullo timore
uitam ſilẽtio tranſigẽtes: optata cunctis mortalibus pace fruerẽtur. Q uerente autẽ me a conſilianis
meis: qũo hoc poſſet impleri: unus qui ſapiẽtia ac fide cæteros præcellebat: & erat poſt regem ſecun
dus Aman noĩe: indicauit mihi in toto orbe terrarũ populum eũ diſperſum: qui non nris uteret legi
bus: & cõtra oĩum gentiũ faciẽs conſuetudinẽ regũ iuſſa contẽneret: & uniuerſarũ concordiã natio
num ſua diſſenſiõe uiolaret. Q uod cũ didiciſſemus: uidẽtes unam gentẽ rebellẽ aduerſum oẽ ge-
nus hoĩum puerſis uti legibus: nriſq; iuſſionibus contraire: & turbare ſubiectarũ nobis puinciarũ pa-
cẽ atq; cõcordiã: uſſimus ut quoſcũq; Aman q oĩbus puinciis ꝓpoſitus eſt: & ſecũdus noſ mei ẽ pa
ter mõſtraverit: cũ coniugibus ac liberis deleanť ab inimicis ſuis: nulluſq; eorũ miſereat quartadeci
ma die menſis Adar anni ꝓſentis: ut nefarii hoſtes uno die ad iferos deſcendẽtes: reddant pacẽ impe
rio nro qđ turbauerunt. Hoc p ciuitates & puincias ueniẽte præcepto: oẽs ad interitum Iudæorũ cõ
ſtituta die parabanť: qđ etiã in Suſis parabať. Rex uero & Aman epulationibus uacabant: ciuitates
uero turbabanť. Quod Mardocheus cognoſcens ueſtem: rupit & ſacco indutus: cinereq; pfuſus: ciui
tatem circuibat: clamans interimi gentẽ quæ nihil peccauit. Et hoc dicens ad aulam peruenit: & an-
te ipſam ſtetit. Nam minime ei licebat ingredi: tali circũamictũ habitu. Idẽ etiam oẽs fecerũt Iudæi
p ciuitates quibus de hoc litteræ proponebanť: lugentes & plangẽtes nũciatas ſibi calamitates. Cũ
uero qdã regine nunciaſſet Mardocheũ in tam miſero ante aulã habitu ſtantem: audito ſermõe tur-
bata: miſit q eius ueſtimentũ mutarent. Q uo nolẽte ſacco exui: qui nondum erat malũ finitum: pro
quo ſaccum iduerat: uocans aſſiſtentẽ eunuchum Acratheon: ad Mardocheũ deſtinauit: interrogans
quid ei triſticiæ contigiſſet: q; hunc habitũ nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit
eunucho cãm: & litteras cõtra Iudæos per oẽs puincias ſub rege conſtitutas tranſmiſſas: & pmiſſio-
nem pecuniarũ: per quã a rege pditionem gentis cõparauerat Aman. Hanc etiam exemplũ ad Heſter
tradidit reportandũ quæ ꝓpoſita in ſuſis fuerant: mandans ei: q̃tenus de his regi ſupplicaret: nec recu
ſaret p ſalute gentis habitũ humilẽ accipere: per quẽ regi oſtẽderet: Iudæis periculũ imminere. Aman
inquit qui ſecundũ honorẽ poſt regẽ obtinet: accuſando Iudæos: regẽ aduerſum eos incẽdit. Hæc
cum regina cognouiſſet: rurſum mittit ad Mardocheum: dicens: q; non eſſet a rege uocata: & ſiquis
ad eũ non uocatus intraret moreretur: niſi uolens quẽdam ſeruare: porrigeret ei uirgam aureã. Nã in
uocato & ad eum intranti: ſi hoc rex fecerit: hic ſolus nõ interimeretur: ſed ueniam accipiens libera-
Mardocheus uero ea uerba deportanti ſibi ad Heſter eunucho renunciare præcepit: non ſuæ ſaluti p
uidere: ſed totius gẽtis periculum amouere. Nã ſi nũc ipſa contẽpſerit: adiutorẽ qdẽ genti deum oĩ
bus modis futurũ: ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quos contẽpſerat perituram. Heſter autẽ
denunciauit Mardocheo p eundẽ miniſtrum: ut pgens ad Suſis: conſtitutos illic Iudæos ad contio
nem cõgregaret: & ieiunare cunctos triduo p ipſa ꝑciperet: quod & ipſa cũ ſuis agẽs ancillis: promi
ſit ſe præter legẽ adire regẽ: & ſi mori oporteret nõ recuſaret. Mardocheus ãt ſecũdũ Heſter mãdata
populum fecit ieiunare: deũq; ſuum petere: ut nec eam: nec gentẽ eius peritura contẽneret: ſed ut ſe-
culi ſalutem puidit: & peccãti ueniam cõceſſit: & nunc a denũciato dudũ interitu liberaret. Non. n.
pp aliquod peccatũ ita cogebať ſine gloria deperire: cũ & ipſe dominus noſter cãm furoris Amã q
eum nõ ſaluabat. Neq; n. inquit honorẽ quẽ tibi dño offerebã hunc illi quoq; patiebar offerre: iõq;
iratus contra eos qui tuas leges nõ tranſgrediunť talia machinatus eſt. Eaſdem etiam uulgus uoces
emittebat: petẽs deum puidere ſuæ ſaluti cũctoſq; iſrahelitas p oẽm liberare terram a futura calami
tate: nam iam præ oculis eam ſperabant: & ſimul habebant. Rogabat etiã Heſter deum p patria ſe le
ge proſternẽs in terra lugubriq; ueſte circũamicta. Cibum autẽ & potum: oĩaq; ſuauia renuebat per
tres dies deum petẽs ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio: ſpecie ue-
ro pulcherrima: ut ex utroq; ſuſtenta: & ipſa periculũ euitaret: & gentis ſuæ ſalutẽ acqreret: in Aman
quoq; regis odium concitaret. Sic deum p tres dies deprecans: lugubrem ueſtem depoſuit & habi-
tu mutato ornata: ſicut oportebat reginam: ibat cum duabus ancillis: quarũ una leuiter eam incum
bentẽ ſuſtẽtabat: altera uero ſequens lõgitudinẽ ueſtis: quæ uſq; ad terram profuſa erat: ſumẽs eam
digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena: uerecundum ac modeſtũ habens decorem adibat re
gem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet: & uidiſſet eum cir-
cundatum ornatu: qui ex uaria ueſte: uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat: terribilio-
remque magis eum propter hæc intuens: cumque & ille aſperius eam: multumque iracundo aſpiceret:

membroꝝ eam debilitas comprehendit:& ſup ancillas quæ prope latera eius erāt:repente collapſa eſt.Rex autē uoluntate arbitror dei mentē mutauit:& timens ne quid mali uxor eius timore patere tur. ſurrexit ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaf blandeq; loquebaf:cōfidere pe tens eam:ne aliquid metueret q; ad eum nō uocata ueniſſet:nā legem iſtam pp ſubiectos eſſe poſitā ipſam autē ſimiliter cū eo regnantē:oēm habere licentiam.Hæc dicēs ſceptrumq; in manu eius po nens:uirgam ſup ceruicē tetendit eius:pp legem:liberans eam a mortis diſcrimine. Illa uero reſpi rans:domine inquit:non habeo facultatē explanandi:quæ mihi ſubito contigerunt. Nam ut te ui di maximū & pulchrū atq; terribilē:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aīa ſum relicta. Vix illa cū debilitate hæc loquēte:etiam regē anxietas habuit:deinde conſidere:melioraq; ſperare Heſter inui tabat.Nam medium ei regnum ſe concedere ſi hoc peteret promittebat.Heſter uero ad conuiuium eum cum Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnā ſe dicens.Cunq; annuiſſet:& adue niſſet:inter poculorum leticiā iuſſit rex Heſter aperire quod uellet:nihil enim ſe negaturꝝ eē promi ſit:ēt ſi mediam partem regni poſcere uoluiſſet.Tum illa in poſterꝝ diem explanaturꝝ ſe ſuum conſi lium promiſit:ſi rurſus ad conuiuium cum Aman conueniret. Cunque rex promiſiſſet:Aman egreſ ſus eſt gaudens:q; ſolus apud Heſter cum rege meruit epulari:dum nullus alius talē honorē potuiſ ſet adipiſci.Vidēs uero in aula Mardocheum:nimis indignatus ē:q; non aliquā ab eo uenerationē ſibimet exhiberi ſenſiſſet.Tunc ingreſſus ad ſemetipſum:uxorē Zaraſam cum amicis uocauit. Qui bus præſentibus honorē expoſuit:quo frueretur:non apud regē tantum:ſed & apud reginā: & qua liter illo die ad eā cū rege ſolus accitus eēt:& in poſterꝝ diē rurſus inuitaretur.Dicebat aūt:nō ei pla cuiſſe:q; Mardocheum uiderat in aula Iudæum.Cui reſpondit uxor ſua Zaraſam.Iube lignū ſecari quinquaginta cubitoꝝ:& mane pete Mardocheū a rege crucifigēdum.Cuius conſilium laudans:p cepit famulis lignum paratū in atrio conſtituere:quod ad pœnam Mardochei ſeruarent.Deus autē ſpem malignā Aman deridebat:& accidētia præuidēs:de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illam noctē abſtulit.Qui nolēs in ocio uigilias perdere:ſed ad gubernationē ſui principatus eas habere ſcribam iuſſit libros afferre prædeceſſorum ſuorum: & factorum eorum moniměta relege re.Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſunt quidam:qui pro uirtute ſua præcium agros acciperāt quorum & nomē ſignatum erat:alter uero pro fide donationem impetrauerat.Poſt hæc legēdo ue nit ad Bagathan & Theodeſtum eunuchos:inſidiatores regis:quos Mardocheus indicauerat.Et cū hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet actus: rex eum detinuit: conſulens ſiquid ei pro remuneratione datum ſcriptum haberetur.Scriba reſpondit.Nihil. Tunc rex iuſſit eum tace re:& interrogabat eos quibus hoc commiſſum fuerat:quæ ſit hora noctis.Audiens autem iam di luceſcere:præcepit:ut quem inuenirent amicorum ante aulam præſentem nunciarēt. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter ſolitam horam maturius proceſſerat mortem Mardochei petiturus. Cunq; ſerui renunciaſſent Aman ante ædem ſtare:p̄cepit eū uocari.Cum ergo intraſſet:amicū inqt te ſciens ſolum fidelē:peto ut conſilium mihi præbeas:quēadmodū debeam ſecundū meā magnifi centiam honorare quēdam ualde chariſſimum.Aman uero putans:conſilium quod dediſſet hoc ſi bi profuturum:nam amari ſe ſolum credebat a rege:quā exiſtimabat optimā eſſe ſentētiam:regi de clarabat & dixit.Si uis quē dicis hominē dilectum & gloriæ meritis honorari:fac eum ſup equū p cedere:tua ueſte indutum:& torquē auream hēre:& præcedere unum ex tuis neceſſariis amicis: cla mantē p totam ciuitatē:q; tale beneficium merebitur:quē rex honorificari uoluerit.Igitur Amā hu iuſmodi largitatē arbitratus ad ſe uenturam:talia pſuaſit.Rex uero delectatus hac ammonitione:ua de ait habēs equum:& ſtolam:& torquē:require Mardocheum Iudæum:& his illum induens:ante cede equū meum.Nam tu inquit amicus es mihi præ cunctis.Ergo perfice conſilium cuius utilis pſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donētur:qui meam animam liberauit.Poſtquā hæc præter ſpem omnē audiuit:mēte confuſus & meſticia pcuſſus exiit:equus ducēs:cum purpura & auro & Mardo cheum reperiēs:ante aulam ſacco indutum:iuſſit exutum:purpura circūdari.Tum neſciēs ille uerita tē:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit omnium hominū:ita calamitatē meam derides. At uero cer te cognouit:q; ei rex hunc honorē donauerit p ſalute quā illi p̄buerat:inſidiatores eunuchos redar guens purpura:induit:quā rex ſæpe ueſtitus gerebat:& torquē ceruice circundatus: & ſuper equum ſedēs:toram circuibat undiq; ciuitatē:præcedēte Aman & prædicante: q; huiuſmodi fruitur donis: quē rex amauerit:& dignum honore probauerit. Cunq; toram circuiſſet ciuitatē. Mardocheus ad regē ingreditur. Aman autē ex confuſione ad ſe recedēs:cum lachrymis uxori & amicis quæ conti gerant:indicauit.Illi nequaquā puniri poſſe Mardocheum dicebant:deum enim eē cum ipſo crede bant.Dumq; hæc adinuicē loquerētur:uenerunt Heſter Eunuchi:Aman urgētes ad cenā.Sabucha das uero unus ex eunuchis:uidēs crucē fixam in domo Aman quā Mardocheo parauerat:conſuluit aliquē ſeruorum:cuius cauſa eam paraſſet:& audiēs reginæ auunculo:quia Aman a rege eum petitu rus erat ad pœnam:tunc quidē tacuit.Cunq; rex una cum Aman epulans interrogaret reginā: quam uellet ab eo donationē impetrare:cōpletorum enim ſe eius deſiderium,pmittebat:tunc regina pro populi deprecabatur periculo:eo q; tradita fuiſſet ad perditionē cum ſua gēte:iōq; ſermones ad eū facere decreuiſſet.Neq; enim moleſtum ſibi dicebat:ſi amaram eius ſeruitutem imponeret: paruum

enim ei hoc esse malum: sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogáte rege: a quo hæc sancita fuissent: accusabat iam manifeste Aman: & maliuolum contra eos existentem: has molitum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus: a conuiuio ad hortos egredit. Hester uero reginam Aman petere cœpit: ut ueniam pro peccatis exposceret: nam intellexerat: in quibus iam malis esset. Cumq; sup lectum procidens reginam peteret: superuenit rex: & huiusmodi uisu magis incitatus dixit. Pessime oium uxori meæ iam uiolentiã irrogare conaris. Ad quod Aman obstupuit: & nihil potuit respondere. Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit Amã accusare: quẽadmodum ueniffet in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochei: nam hoc illi interroganti seruus indicauerat: cum ad ipsum inuitaturus eum ad cœnam ueniffet: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta. Quod rex audiens: in illa eum pœna tradere decreuit: quam contra Mardocheum ipse tractauerat statimq; iussit cruci suspẽsum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiam: & iustitiam eius agnoscere: q̃ non solum maliuolentiam Aman puniuit: sed q̃ excogitata contra aliũ tormenta in eum cõuertit: & cætero hoc sentire pmisit: qũo qui contra alium quædam molitus fuerit hæc in se primũ parata cognoscat. Itaq; Aman honorẽ quem a rege perceperat supra modum abusus: huiusmodi cruci confixus est. Rex autẽ substãtiam eius reginæ donauit: & Mardocheum aduocans: dedit ei anulum quẽ Amã ipse p̃stiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationẽ quam ad illum habebat. Donauit uero & regina Mardocheo Amã possessionẽ: & supplicauit regi liberari a mortis metu gentẽ Iudæorum: cito nota ei faciens: quæ p uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amatdathi. Nam patria gente sua perẽpta: nullatenus se uitã posse tolerare dicebat. Cui rex promisit: nihil eam frustra petere: nec studio eius aliquid contrarium prouenire. Vnde p̃cepit: ut scriberet q̃ uellet de Iudæis noie regio: signaretq; eius sigillo: & transmitteret per omne eius imperium: ut siquis legeret signatas epistolas sigillo regio: minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales uocans: iussit scribere gẽtibus & primatibus: & magistratibus pro Iudæis: ab India usq; ad Aethiopiam centum uiginti & septem prouinciarum. Epistolæ autẽ hunc ordinem cõtinebãt. Rex magnus Artarxerxes ab India usq; Aethiopiam: centũ uiginti & septẽ prouinciarum ducibus ac principibus: qui nostræ obediunt ditiõi salutẽ dicit. Multi bonitate principum & honore qui in eos collatus est abusi sunt in supbiam & non solum subiectos regibus nituñ opprimere: sed datam sibi gloriam non ferẽtes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias agitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficiis: & humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cuncta cementis arbitrantur se fugere posse sniam: & in tantũ uæsanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruãt: & ita cuncta agunt in oium laude sint digni mendaciorũ funiculis conentur subuertere: dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes calida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historiis: & ex his quæ geruntur quottidie: qũo malis quibusdam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci oium prouinciarum: nec putare debetis: si diuersa iubeamus ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum: & ut rei publicæ poscit utilitas ferre sniam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amatdathi: & aio & mente Macedo: alienusq; a Persarum gente: pietatẽ nostram sua crudelitate cõmaculans: peregrinus susceptus est a nobis: & tantam in se expertus est humanitatem: ut pater noster uocaretur: & adoraretur ab oibus post regem secundus. Qui in tantum arrogãtiæ tumorem subleuatus est ut regno nos priuare niteretur & spiritu. Nam Mardocheum cuius fide & beneficiis uiuimus: & consortem nostri regni Hester cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans: ut illis interfectis: ĩsidiaretur nostræ solitudini: & regnum Persarum transferret in Macedonas: Nos autem a pessimo mortalium Iudæos neci destinatos: in nulla penitus culpa reperimus: sed econtrario iustis utentes legibus: & filios altissimi & maximi semperq; uiuẽtis dei esse: cuius beneficio: & patribus nostris: & nobis regnum est traditum: & usq; hodie custoditur. Vnde & eas litteras quas sub noie nostro ille direxerat: sciatis eẽ irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis i. Susis: & ipse qui est machinatus: & oĩs cognatio eius pendet in patibulis: non nobis sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus: in cũctis urbibus proponatur: ut liceat Iudæis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo: ut eos qui se necẽ eorum parauerãt possint iterficere. xiii. die mensis duodecimi: qui uocatur Adar. Hãc. n. diem oipotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiũ. Vnde & uos inter cæteros festos dies hanc habetote diem: & celebrate eam cum omni letitia: ut & imposterum cognoscatur: oẽs qui fideliter persis obediũt dignam pro fide recipere mercedẽ: qui autẽ insidiantur regno eorum: perire pro scelere. Oĩs autẽ prouincia & ciuitas: q̃ noluerit solẽnitates huius esse particeps: gladio & igne depeat: & sic deleatur: ut nõ solum hoĩbus: sed etiam inuia sit bestiis in sempiternum pro exẽplo cõtemptus & inobediẽtiæ. Igitur equites eplãs deportantes exierunt: & uiam propositam peragebant. Mardocheus uero regia indutus stola: & corona aurea & torque processit ornatus. Quẽ uidentes ita honorificatum a rege Iudæi in susis habitantes: cõem existimauerunt eor̃ fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lumen propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias Iudæos circũdedit ita: ut etiam multæ gentes p̃ timorẽ Iudæor̃ perterrerentur: libertatẽ ex periculo eorum cõparatã inspiciẽtes.

Nam duodecim mensis quarto decimo die: qui apud hæbreos Adar apud macedones Distrios vocatur: portitores regalium litterarum nunciabant: quemadmodum deberent die quo ipsis periculũ imminebat inimicos consumere. Tunc Persidis Satrapæ & tyranni: & regis scribæ summum Iudæis reddebant honorem: quoniam timor mardochei eos ad temperantiam coacteuabat. Postq̃ edictũ regis per omnes prouincias lectum est: in Susis iudæi inimicorum quingentos interemere. Cunq; rex pemptoꝝ in ciuitate numeꝝ Hester nunciasset: & ī ꝓuincia quod factum fuisset ambigeret: siqd amplius uellet interrogauit eam. Illa uero petiuit eum: ut præciperet Iudæis: & ipostetum diem ita facere in reliquos inimicos suos: & ut. x. Aman filii crucifigerentur. Quod quidẽ Iudæis rex concessit: nequaq̃ resistere uolens Hester. Iudæi uero parati. xiiii. die mensis occiderunt rursus aduersariꝝ trecentos: nihil penitus possessionis eoꝝ tãgentes. Interfecti sunt etiã ꝑ ꝓuinciã aliasq; ciuitates a Iudæis septuaginta sex milia inimicoꝝ: quos strauerunt tertiadecia die mẽsis: quẽ festũ celebrauerũt. Similiter aũt & Iudæi in susis collecti: die. xiiii. &. xv. eiusdẽ mensis epulati sunt. Vnde hactenus oĩs in orbe terraꝝ Iudæi hos celebrant dies: pticulas de cõuiuiis inuicẽ mittẽtes. Scripsit etiam Mardocheus oĩbus sub imperio Artarxerxe degentibus Iudæis: q̃tenus hos obseruarẽt dies semp eos celebrãtes: & nepotibus traderent ꝑ oĩa tẽpora celebrãdos: ne alicui óbliuiõi traderent: q; in his fuerant ab Amã pituri: iustũq; esset: cũ uitassent piculũ: & inimicos puniissent: honorare eos: gratias agentes deo. Vñ ꝑdictos dies Iudæi celebrãt: appellãtes eos cõseruatores. Mardocheꝰ ãt magnꝰ erat & clarissimus apud regem principatũq; eius regebat: & potiebaꝝ cõi conuersatiõe cũ regina. Tũc Iudæi sup oẽs libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub impio Artarxerxe gesta sũt.

Qualiter Vagosus dux Artarxerxis iunioris multa in Iudæos iniuriosa cõmisit. CAP. VII.

Defuncto autem Heliasib principe sacerdotũ: Iudas filius eius pricipatũ sacerdotalẽ susceꝑit. Defuncto uero & hoc: Ioannes filius eius honorẽ susceꝑit. Propter quẽ Vagosus dux alteriꝰ Artarxerxis tẽplũ uiolauit: & tributa Iudæis iposuit: nec priꝰ dimisit quotidianas offerri hostias: quã ꝑ unoquoq; ãno uectigal exigeret: dragmas quiquagita. Hoc aũt ex hmõi cã contigit. Frater erat Ioãnis Iesus: cui Vagosus amicꝰ existẽs: ꝑmisit ei sacerdotii pricipatũ dare. Qua confidẽtia Iesus altercatus ī tẽplo aduersus Ioãnẽ icitauit fratrẽ: ut eũ iterficeret: & tãtũ ī tẽplo sacinus Ioãnes in fratrẽ cõmitteret: qd̃ nunq̃ prius: nec apud græcos: nec apud Hæbreos: alias Barbaros ita crudeliter uel scelerate factũ ẽ: Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populũ ꝓp hãc cãm ad seruitutẽ redegit: & tẽplũ uiolari a Persis dimisit: dicente Vagoso. Ausi estis homicidiũ in uestro tẽplo cõmittere. Ego peremptore illo in tempore mundior sum. Et hæc uerba faciens: in templum ingressus est: Hac igit̃ usus occasione Vagosus: anno septimo Ioãnẽ pro nece Iesu puniuit. Finiẽte uero uitam Ioãne successit principatui sacerdotum filus eius Iaddus. Erat autẽ etiam & huic frater: Manasses noĩe. Cui Sanaballath missus a Dario ad Samariã: Satrapa genere Cutheus: ex quibus Samaritæ descenderũt: audiens clarã esse ciuitatẽ Heroſolymã: & reges eius multa Assyriis: & habitatoribus humilis ſyriæ pericula feciſſe: libenter Manasse copulauit suã filiam noĩe Ysacha: arbitratus ꝑ affinitatem obsidẽ ei futurã ad fidẽ gẽtis iudæoꝝ.

Quanta iudæis rex Macedonũ Alexander bona fecit. postq̃ iudæã obtinuit. CAP. VIII.

Eridẽ tẽpus & Philippus rex macedonũ ab Egesia Pausania: filio Cerastę: Genꝰ ab oreste trahẽte: insidias passus ꝑmitt̃. Succedens uero filius eius Alexãder ꝑio: trãsiit hellespontũ: & duces Darii deuicit: sup Granicũ flumẽ cõfligẽs cũ eis. Cũq; ꝑcurriſſet Lydiã & ioniã captiuasset Phrygiãq; ꝑdasset: ad loca pãphiliæ puenit: qd̃ alibi explanatũ ẽ hieroſolymoꝝ uero seniores idignabãt̃: qd̃ pricipis sacerdotũ Iaddi frater Manasses aliẽigenæ cohabitãs uxori sacerdotii ꝓticeps exiſtebat. Arbitrabãt̃. n. hoc cõnubiũ initiũ fieri occasionis ꝑstãde uolẽtibꝰ leges ttãsgredi ꝑ uxoꝝ copulationibus: q̃s ab alienigenis sibi cõiũgere festinabãt. Nã extitisse etiã priorẽ captiuitatẽ ꝑ hæc coniugia mala putabant: q; multi in his peccassent: dũ non uxores ꝓuinciales ducerent. Iubebãt ergo Manasse disiũgi ab uxore: aut nõ itroire sacrarium. Principes quoq; sacerdotũ cum populo hoc indigne ferebant. Manasses autẽ ꝓhibitus a fratre ad altare accedere: ad soceꝝ Sanaballan puenit: amare se dicens filiam eius Ysacha: sacerdotalẽ uero honorem maximũ esse apud gentẽ & ciuitatẽ: & genus Iudæoꝝ: nec uelle ꝓpter hmõi cõiũctũ sacerdotii iure priuari. Itaq; Sanaballath nõ ei solũ sacerdotiũ. sed etiam principatũ sacerdotii & potentiã ac honorem oĩum locorum sibi subiectorum dare ꝓmisit: uolens suã apud eũ filiã ꝑmanere. Dicebat etiam templum ei edificare ad instar Hieroſolymorũ super mõtem Garizin: q altior oĩbus Samariæ montibus appebat: sed hoc facere cũ regis Darii ſnia. His pro missiõibus eleuatus Manasses: ꝑmãlit apud Sanaballath principatum sacerdotii arbitratus se acceꝑturũ Dario cõserente. Nam iam Sanaballath uergebat in seniũ. Multis uero sacerdotibus & Israhelitis huiusmodi sibi subiectis uxoribus: nõ parua seditio Hieroſolymitas habebat: dum plures ad Manassen trãsirent. Quibus Sanaballath pecunias ministrabat: & terrã colendam: habitationẽq; deputabat: oĩbus modis genero suo concordans eodem tẽpore Darius audiẽs Alexandrũ hellespõtũ transisse: Satrapasq; suos sup Granicũ fluuium pugnã uicisse: & ulterius accessisse: exercitũ equitũ peditũq; colligẽs: occurrere statuit macedonibus: priusq̃ omnes percurrẽtes Asiã deuastarent. Trãsiens ergo fluuiũ Eusratẽ & montem Ciliciæ

Taurum hoſtes in ipſo ciliciæ ſuſtinebat:illic ſperans eos expugnare.Tunc Sanaballath,ppter deſcẽ ſum Darii gauiſus:illico Manaſſen dicebat:,miſſa cõpleri:dario poſt captiuitatẽ hoſtiũ reuertẽte. Nam credebat non ipſe tantũ:ſed etiã oẽs Aſiam habitantes:nec ad manũ belli Macedonas cũ pſis pp multitudinẽ eẽ uẽturos. Aliter uero quam ſpabatur euenit Nam congreſſus cum Macedonibus rex ẽ uictus:multamq; partẽ exercitus pdens:& captis matre pariter & uxore:ſimul & filiis ad Perſas fugiẽs remeauit. Alexander aũt ad Syriam ueniẽs damaſcum cœpit:& ſubiugata Sydone:Tyꝛ obſi debat. Lĩas uero ad principẽ ſacerdotum Iudæoꝛ direxit inuitans eum auxilia ſibi mittere & uena lia exercitui præparare:& quanta prius dario cõſecrabat:ei præberet:eumq; inuitauit amicitiam Ma cedonum eligere:ne impoſteꝛ pœniteret. Cunq; princeps ſacerdotum lĩaꝛ portitoribus nũdiſſet ſa craméta dario ſe dediſſe:ne contra eum arma portaret:nec poſſe uiuẽte dario conſtituta tranſcẽdeꝛ Alexander incitatus Tyrum quidẽ relinq;re non decreuit:paulopoſt capi futurã qua uicta: minabat cõtra principẽ ſacerdotũ gẽtis Iudæoꝛ exercitũ mitteꝛ:ut oẽs p eũ diſcernere:qbus deberẽt conſti tuta ſeruaꝛ. Quapropter intẽtius in obſidione pſeuerans:uaſtauit Tyrum. Cũq; eam cœpiſſet ad ciui tatẽ Gazam puenit eãq; cũ duce ſuo Habimaſin obſidebat. Arbitratus aũt Sanaballath oportunum inueniſſe tẽpus:dario iam deſpato:eligẽs de ſuis octo milia:ad Alexandrum,pficiſciſ:quẽ repit ĩcho antẽ Tyri obſidionẽ. Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta:magiſq; ipſum domi num libẽter hẽre quam darium. Cũq; ſe intellexiſſet:grate ſuſceptum:cõfiſus iam & de præſentibus fretus:uerba,pferebat:dicẽs ſe generum hẽre Manaſſen:fratrẽ Iaddi principis ſacerdotum Iudeæ gen tis:multoſq; alios cum eo pſentes ex eadẽ gẽte:quos uelle aiebat ſub eo tẽplum locis cõſtitutis ædi ficare:hoc aũt & ipſi,pfuturum dicebat:ſi diuideret in duas partes iudæoꝛ potẽtia. ne eadẽ concor dia gẽs coniuncta debellaret:aut in aliquo regibus obuiaret:quẽadmodum prius & Aſſyriorũ regi bus cõtingebat. Concedẽte uero Alexandro:oĩ ſtudio adnixus Sanaballath edificauit tẽplũ & ſacer dotẽ Manaſſen conſtituit:maximũ arbitratus præmiũ ex filia nepotibus futuꝛ. Septẽ aũt menſibus in obſidione Tyri tranſactis:& duobus in Gaza:Sannaballath defunctus eſt. Alexãder aũt capta Ga za:ad ciuitatem Hieroſolymitaꝛ aſcẽdere feſtinabat. Quod princeps ſacerdotum Iaddus audiẽs: in pauore & timore conſtitutus:moliebat quemadmodũ macedonibus feſtinus occurreret rege indi gnante:& putante timoꝛẽ eſſe contumaciam. Præcipiens igitur populo ſupplicationem & immola tionem offerre deo ipſe deprecabatur ſubuenire gẽti:a uẽturiſq; eam liberare piculis. Obdormiẽte uero eo poſt ſacrificium deus pcepit ut conſideret:ſertiſq; ciuitatẽ ornaret portaſq;,ptinus aperiet: & alios quidẽ cũ ueſte alba:ipſum aũt & reliquos ſacerdotes cum legitimis ſtolis iuſſit occurrere:nihil ſæuum ſpantes pati:deo prouidente. Cunq; a ſopore ſurrexiſſet:ualde congaudẽs: nocturnum ora culum omnibus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere demandãs:regis præſentiam expe ctabat. Quẽ audiẽs non longe eſſe a ciuitate:,pceſſit:cũ ſacerdotibus:& ciuili multitudine: ſacrã & maioꝛẽ aliis gẽtibus ei præparãs occaſionẽ:ad aliquẽ locũ qui Saphin appellaſ: quod nomẽ latine trãſlatũ ſcopulũ ſignificat:ex quo loco Hieroſolymam tẽplũq; potuiſſet uidere. Phœnices uero & Chaldæi regẽ ſecuti:putabãt:qa qcqd potuiſſet furor impialis pmittere in ciuitatẽ: ipſe committe ret:& principẽ ſacerdotũ ſummis afficeret contu eliis. Quod e diuerſo cõtigit euenire. Nã Alexan der ꝓuidens multitudinẽ ueſtibus albis indutam:antiſtites uero cũ byſſinis ſtolis: & principẽ ſacer dotũ hyacinthinã & aureã ſtolam:ſup caput habẽtem cidarim.& ſup laminã aureã:in qua ſcriptum erat dei nomen:adiit eum ſolus:& nomen adorauit:& principem ſacerdotũ primus ueneratus eſt. Omnibus uero Iudæis una uoce Alexãdrũ ſalutantibus Syriæ reges:& reliq:hoc facientẽ ſtupuerũt: corruptamq; regis mentem putauerunt:Parmenion uero ſolus eum interrogauit dicens:cur omni bus eum non adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotum gentis Iudeæ. Cui ille non hũc in quit adorauiſ:ſed deum cuius principatu ſacerdotii functus eſt Nam p ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi:adhuc in Odio ciuitate Macedoniæ cõſtitutus. Dũq; mecũ cogitaſſem:quẽadmo dum poſſem Aſiam uincere:incitabat me nequaq; negligere:ſed cõfidenter tranſire. Nam ſemper du ctuꝛ meũ dicebat exercitũ & Perſaꝛ tradituꝛ potẽtiam: ideoq; neminẽ alium in tali ſtola uidens: cum hunc animaduertiſſem:habẽs uiſionis &,pbationis nocturnæ memoriam:ſalutaui. Exinde arbi tror diuino iuuamine me directũ:Dariumq; uiciſſe:uirtutẽq; ſoluiſſe Perſaꝛ. Propterea ſimul etiam omnia quæ meo corde ſperantur:prouentura confido. Poſtq; hæc Parmenioni locutus eſt principẽ ſacerdotum honorans occurrentibus: reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſque peruenit:& ad tem plum aſcendens:ſacrificauit deo:ſecundum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe autem ſacerdotum prin cipi: & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis: in quo ſcriptum erat:quendam græcorum regem perditurum Perſarum potẽtiam:arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat:gauiſus eſt:& tunc quidem multitudinem dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere:& quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente: ut li ceret patris uti legibus:& ſeptimum annum ſine tributis eſſe:mandauit:& omnia conceſſit. Cun que ab eo poſtulaſſet: ut Iudæos in Babylonia & Media gente præciperet ſuis potiri legibus : pro miſit libenter facerẽ quæ poſcebat. Dicente uero ipſo ad multitudinem: ſiquis elegerit ei mili tare : permanens in patris legibus : & ſecundum eas uiuens: paratum ſe eos ducere:ſe pugnaturos

cum eo dixerunt. Igitur Alexãder ita diſponens Hieroſolymam:duxit ad reliquas exercitum ciuitates:omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus. Samaritæ uero metropolim tunc Sicimam nomine habentes:poſitam iuxta Garizin montẽ:in quo tranſgreſſores habitabant Iudæi: uidentes ab Alexandro ita magnifice Iudæos honoratos:coacti ſunt ſe fateri Iudæos. Nã h mõi Samaritæ naturæ ſunt:ſicut prius alibi demonſtrauimus: in calamitatibus merſos Iudæos negant eſſe cognatos: ueritatem confitentes: & cũ uiderint clarum eis aliquod allatum:tunc ſocios ſe iudaici generis profitentur:originẽ ſuam a nepotibus Ioſeph:Effrai & Manaſſe recenſentes. Tunc ergo claritatem & multũ animi ſui affectum oſtẽdentes:occurrerũt regi:paulominus quã Hieroſolymitæ. Cũq; laudaſſet eos Alexander:Sicimitæ adierunt eũ cũ militibus: quos ad eũ Sanaballath trãſmiſerat petentes:ut ad ciuitatẽ peruenirent: & tẽplum apud eos poſitum honoraret q reuertẽs:ad ipſos ſe uenire promiſit. Petẽtes autem tributorũ ſeptimi anni conceſſionem: nam neq; ipſi ſeminant in eo conſuluit:qui eſſent qui talia poſtularent. Cunq; reſpondiſſent Hebræos ſe quidem eſſe ſicimitas autem a Sydoniis nuncupari: iterum interrogauit eos:utrum Iudæi eſſent illis autem dicentibus non eſſe:at ego inquit hæc Iudæis cõceſſi:ſed reuerſus qdem & a uobis certius edoctus:quæ uiſa fuerint agam. Et Sicimitis quidem ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos Sanaballath ſe ſequi præcepit ad Aegyptum:ibi daturum ſe eis iugera terræ promittens: quod & poſtea fecit:Thebaidã cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro:& principatu a ſucceſſoribus eius diuiſo:templum ſuper Gazirin montem permanſit. Et ſiquis culpam habuiſſet apud Hieroſolymitas:aut de cibo illicito:ſeu de trãſgreſſione ſabbatorum: aut de huiuſmodi peccato ad Sicimitas recedebat dicens ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum Iaddus:& Onias filius principatum ſacerdotalem ſuſcepit. Et in his conſtituti Hieroſolymitæ degebant.

Continet hic liber geſta centum: ſeptuaginta annorũ.

Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

Vt ptolomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens Hieroſolymam uel Iudæam multos migrauit ad Aegyptum. CAP. I.

ALexander rex Macedonum ubi regnum Perſarum diſſoluit: Iudæamq; diſpoſuit ut prædictum eſt a uita diſceſſit. Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet. Antigonus quidem Aſiam appræhendit. Seleucus autem Babylonem:gentesq; uicinas obtinuit. Lyſimacho ceſſit Helleſpontus. Macedoniam rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Aegyptũ poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent:ſuumque dilatare contenderent principatum:diuturnis bellis ciuitates concuſſæ: multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiſcebant. Tunc & omnis Syria ſub Ptolomeo filio Lagi qui ſaluator nuncupatur:contrana ſui nominis eſt perpeſſa. Nanque hic etiam Hieroſolymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaquam iudæis reſiſtentibus quoniam hoſtile nihil exiſtimarent:& ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cum ſine labore ciuitatem appræhendiſſet:crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabarcides: qui ſucceſſorum Alexandri acta conſcribens ſuperſtitionem noſtram pro qua libertatem amiſimus exprobrauit:cum hæc diceret. Eſt gens quæ Iudæa dicitur ciuitatem munitam & magnã Hieroſolymam detinens:quæ contempſit ſub Ptolomeo conſtituta dum arma capere deuitaſſet:& propter ſuperfluam ſupſtitionem ſæuiſſimum dominum pertulit habet. Sabatarcides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a montanis Iudeæ: uel a uicinis locis Hieroſolymorũ i. a Samaria uel a Garizi trahens ad Aegyptũ cõmigrauit. Sed cũ cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuſiurandi uel fidei cultores exiſtere cum Alexandro legationem ad eos mittenti ſic reſpõdiſſent Dario uiuẽte contra eũ arma nequaq; ſumere: poſt Darii expugnationem multos ad caſtella deputauit:& pares cũ Macedõib⁹ Alexãdriæ ciues ſtatuit:fidẽq; ab ipſis recepit:ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent: cum & alii non pauci Iudæi ſponte ad Aegyptum peruẽiſſent opulẽtia locorum. Ptolomeiq; munificentia inuitati:quorum nepotes ſeditiones contra Samaritas dũ ſuæ gentis patriã oblationẽ ſeruare feſtinarent excitabant. Nã Hieroſolymitæ defendebant:dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere: & immolationes illic tranſmitti oportere. Sicimitæ uero ad Garizim montem deſtinari iubebant.

Qualiter filius eiuſdem ptolomei qui Philadelphus appellatus eſt: leges Iudæorum in græcam tranſtulit linguam: multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotum donauit:& ornamenta deo deuouit. CAP. II.

POſt decimum & ſecundum annum imperii Alexandri:& poſt quadrageſimum Ptolomei ſaluatoris:regnũ Aegypti Philadelphus obtinuit p ãnos triginta nouẽ:q & legem Iudæorũ interpretatus eſt:& famulãtes in Aegypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uinculo

reſoluit uſque ad centum uiginti millia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus ſuper Bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congregare: & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis: quem erga collectionem codicum munificenter accendi cognouerat: interrogatus a Prolomeo: quot milia codicum haberet: cum uiginti milia iam reſpondiſſet. Sed tempore poſt pauco uſque ad quinquaginta milia poſſe peruenire: & nunciatum ſibi diceret: multa apud Iudæos legum eorum eſſe conſcripta: ſtudio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris litterarum uel ſermone illorum: compoſita: laborem non paruum præberent: ſi in græcum mutarentur eloquium: cum uideantur Syrorum litteris ſimiles eorū eſſe figuræ: equa pronunciatione uocis: nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illorum quoque leges contineantur. Igitur ex optima Demetrii ſententia delectatus: poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet: ſcripſit ad principes ſacerdotum gentis Iudeæ hæc fieri demandans. Ariſtenus autem amicus regi neceſſarius: propter humilitatem morum ab eo dilectus: cum ſæpius ante uſus eſſet Ptolomeum petere: quatenus dimitteret captiuos Iudæos qui ſub imperio eius eſſent tempus hoc petitionis proſperum arbitratus: ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis: Soſibio: Tarentino & Andreæ ut ſimul laborarent: de quibus petiturus regem accederet. Quorum ſententia confirmata: cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicens. Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi: ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorum non tantum tranſcribere: ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus. qua ratione poſſit hoc fieri: tot Iudæis in regno tuo ſeruientibus. Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere: ac deo qui leges exposuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſæpius indagaſſem: cognoui factorem eos omnium deum colere: quem nos zena. i. Iouem nominamus: quot omnibus indulget Zena. i. uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant: liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitue. Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis: nec ab eadem gentium natione. ut pro illis hæc ſuggeram: ſed dum omnium hominum factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos beneſactores amplecti: ad hanc petitionem perueni. Poſtquam hæc Ariſtenus locutus eſt & rex in eum hilari uultu ridentique conſpexit: quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet: dixitque pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam: inquit a nobis Ariſtene donationem poſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente dignum eſſe munificentiæ ſuæ. ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum uices offerret: rex ſapienti uſus conſilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerant facere uideretur: & quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uiderentur: de ſuo eos ærario redimere ſtatuit: dum militibus merces annonæ præſtaretur: & pro ſingulo captiuo apud eos conſtituto dragmæ centum uiginti darentur. De quibus etiam præcepta proponere promiſit: per quæ munificentiam ſuam: & Ariſteni petitionem confirmaret. Præterea uoluntas dei affuit: per quam non tantum illos qui a patre eius uel exercitu illi tranſlati fuiſſent: uerum etiam illos: qui ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret: uel ſi qui poſtea ſuperueniſſent: pro quorum redemptione pluſquam quadrigenta talenta ſint a rege largita. Vnde & exemplum ſanctionis ad manifeſtandam poſteris regis munificentiā cuſtodiri decreuerunt. quod erat huiuſmodi. Quicunque ſub noſtri patris imperio militantes Syriam & Phœnicem cum eo Iudæam que uaſtauerunt: & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias: uendiderunt: hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt: & ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant pro ſingulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis ſuis: eliqui uero a regali menſa redemptionis precium accipiant: Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſticiam deprædatos: prouinciamque eorum fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe cognouimus: dum ad ægyptum eos traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam abſoluu nec quenquam i hac re fraudem aliquam agere: ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio: ex quo miſſæ ſunt per tres dies proponi: quatenus ad iudices domini conueniant: corpora ſtatim oſtendentes: hoc enim meo credo profuturum imperio. Contumaces uero liceat cuique uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet: & uiſa eſſent omnia iuſte decreta: tantum uero deeſſe de abſolutione priorum: & horum qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent: ipſe de his ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens: ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regis: ſacellariis pecunias ſeponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt. & talenta ſuper quadringenta: ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur: dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent: ſicut rex pro his demandaſſet: ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent: iuſtum uiſum eſt Demetrio de iudaicis codicibus tranſcribendis: eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur: ſed omnia cum multa diligentia geruntur.

Quapropter allegationes: uel epiſtolarum exemplum deſignauimus: & ornamentorum

trasmissorum multitudinem:& quicquid in uno quoq; constructum est. Vnde potest optime opificum ars prospici:& uasorum omnium excellentia agnosci. Allegationis aũt exemplũ huiusmodi probatur. Maximo regi Demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad consumationem bibliothecæ desunt:quatenus colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiã impetrarent:omni studio usus in his:ad noticiam uestram pduco legislationis iudaicæ uolumina nobis cum aliis deesse. Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conscripta:inexplicabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habent transferri :dum regalem prouidentiam minime percepissent:necessarium tamen est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatio:sic a deo data uidetur existere. Quapropter inquit Acatius abdiripetas:seu cõscripto res historiarum nullatenus meminisse eius:nec uirorum qui secundum eiusdem legislationis præcepta uixerunt:eo quod casta nimis existeret:ac non oporteret eam prosanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex:scribe principi sacerdotum gẽtis Iudeæ:quatenus transmittat seniores ab unaquaque tribu legum peritos:ut cum eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus:& interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus:dignos codices tua uolũtate reponamus. Igitur tali suggestione facta:præcepit rex:ut scriberent de his Eleazaro principi sacerdotum gẽtis Iudeæ:simul etiã de absolutione seruientiũ apud eos Iudæoꝝ:præterea mãdarẽt ei:quia transmississent ad faciẽdas crateras & libatoria:pondus auri talẽta quinquaginta:lapidum uero precioſorum ineſtimabilẽ multitudinẽ:denunciãs etiam custodibus arcarum in quibus lapides seruabant:ut electionem illoꝝ darent opificibus:quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent necnon imperauit:ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis causis cẽtum talẽta sacerdoti darẽtur. Narrabo igit̃ factas & modum constructionis eoꝝ. cũ declarauero exemplum epistolæ:principi sacerdotũ Eleazaro a rege conscriptæ:qui principatus honorem pro tali cã suscepit Defuncto principe sacerdotum Onia:filius eius Symon successor extitit:qui iustus est appellatus propter pietatem quam in deum : & fauorem quem erga regem habuisse uidebatur. Quo mortuo & filium infantulũ relinquente nomine Oniã frater eius Eleazarus de quo sermonẽ fecimus principatũ sacerdotii suscepit : ad quem Ptolomeus huiusmodi litteras destinauit. Rex Ptolomeus Eleazaro principi sacerdotũ salutẽ. Multis habitantibus imperio meo Iudæis:quos per se cum potentes fuisset ad captiuitatem traxere quorum aliquos pater noster ad mil tiam maioribus stipendiis deputans honorauit aliis autẽ in Aegyptum eum eo ambulantibus:castella & eorum custodiam demandauit:ut sint ægyptiis i terrorem: Cum uero ego principatum suscepissem:omnes clementer tractaui præsentes ciues tuos : quorum plus centum milia captiuos & seruientes remisi:possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens:ætatibus autem uigentes numeris militaribus designaui multoſq; qui mihi uel aulæ potuissent fidem seruare in palatio constitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidẽtia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & istis & omnibus per uniuersam terram Iudæis præstare:leges uestras litteris græcis ab hæbraicis trãslatis:in nostra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos seniores sex:ab unaquaq; tribu dirigere:qui per ætatem legum sunt periti:ualeãtq; interpretatiõem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis: maximam nobis gloriam præparare. Transmisi uero qui deberent de his uobiscum disputare:Andream primatem custodum mei corporis: & Aristenum mihi dilectissimos : per quos etiam primitias uotorum ad templum:& pro immolationibus:& aliis rebus:transmisi talenta centum. Tu autem manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur. Cum regis epistola Eleazaro fuisset porrecta: nimium liberaliter ad eum ita rescripsit. Princeps sacerdotum Eleazarus. Ptolomeo regi salutem. Valentibus uobis cum Arsinoe regina:uel filiis : bene nobis omnia constant. Cum uero epistolam suscepissemus:satis de tua uoluntate sumus gauisi. Congregantes autem:multitudinẽ legimus eam quatenus ostẽderemus:quam pietatem erga deum habeas. Demonstrauimus secum dum eas pateras quas misisti aureas uiginti:argenteas triginta crateras quinq; ad mensam dedicandam:& quæ directa sunt pro immolatione uel renouatione eorum quæ templo desunt:talenta centum: deportata per Andream & Aristenum charissimos tibi amicos:uiros optimos:& doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos. Cognosce uero nos pro tuis utilitatibus:& præter naturam aliquid uel le pati dum reddamus tuis beneficiis quæ multipliciter in nostros ciues largiris. Statim ergo pro te: tuaque uxore:uel filiis hostias obtulimus:& multitudo uota persoluit:ut uobis eueniant quæ desideratis:& tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandam uero legem quam pro tuis commodis accipere postulas:elegi uiros sex ab unaquaque tribu:quos direximus legem ferentes. Erit autem uestræ pietatis uel iusticiæ:ut post legis transcriptionem ad nos eam caute cum portitoribus remittatis. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uero non est necessarium uisum : septuaginta seniorum ab Eleazaro missorum nomina declarare : licet intimata fuissent sub epistola . Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem quæ deo rex direxit non incongruum exponere putaui : quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur . Siquidem ipse largos sumptus præstitit : & semper opificibus opera transmittebat : nihil construi desidiose concedens : quorum de singulis qualis fuerit magnificentia narrabo : quamuis

hiſtoria narrationē eorū minime depoſcat: regis enim diligētiam uel munificētiam ita legentibus arbitror aperiri. Primus autē de mēſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde maximā menſam conficere. Præcepit autem dedicatæ in Hieroſolymis menſæ quantitatē cognoſci: ſi poſſit maior fieri. Cunq; percepiſſet qualis eſſet illic conſtituta: & quia nihil prohiberet maiorem conſtrui dixit quintuplam magnitudinē uelle ſe facere: ſed timere ne ad miniſterium pro magnitudinis quā titate inutilis fieret. Nam non eam tātum ad ſpectaculum deuouere: ſed etiam miniſteriis: habilem uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam: magnitudine quidem ſuperare priorem noluit: uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendum uariarum rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſque facturas: quæ ſine deſcriptione fuiſſent. Harum ipſe prudenter inueniebat effectum: & oſtendēs artificibus: ita perfici enunciabat: ut quæ deſcripta fuiſſent: eorum cautam ſimilitudinem euidenter opifices imitarentur. Promiſſa ergo complentes: menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubitorum longitudinem: latitudinem unius ſemis conſtruxerunt: totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmam conferunt: frontiſpicia uero uerſatilia: ſculpturam habentia: ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triangulis enim exiſtētibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandem formæ diſpoſitionem habebat. Quæ dum uerteretur: unam & non diuerſam ſpeciem demonſtrabat coronæ. Porro pars quæ ſub menſa erat incluſa: pulchre conſtructa fulgebat: pars autem quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta ſplendebat: quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat: nē ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductione minor uideretur. Diſpoſiti uero erant in modum funium torno factorum præcioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur: in ſpeciem uuorum optimo lapide factorum figurate nitebant: ſculpturæ uirgulas imitatæ: quæ ſpiſſe circa menſam uoluebantur. Ouorum autem diſpoſitionem circunduxerunt opifices: ornatamq; omniū fructuum naturam: uuas pendentes: ariſtas ſurgentes: mala grana concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructuum ad ꝓprium uniuſcuiuſq; colorem formatos: circa totam menſam ex auro ligauerunt. Sub corona quoq; ouorum ſimilis ordo: ſeu uirgaꝝ conſtiterat: ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatē cauāq; ſpeciē mēſa conſtructa ꝓferret: ne frontiſpicii uel coronæ poſito in alteram partem mēſæ cōuerſa: fieret diuerſa: ſed eadē uſq; ad pedes facies opis extēderet. Nam ductile aurum quattuor digitis latum: ſecundum totam menſæ latitudinem ſuper quod pedes eius imponerent: fecerunt: deinde ſperulis & clauſuris eos cum corona menſæ conſtruxerunt: ut eundem artificii: uel magnificentiæ uiſum præberent. in quacunq; partem menſa conuertaretur. Super mēſam autem Mæandrum fluuium ſculpſerūt: lapides præcioſiſſimos in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculum uel ſmaragdum iocūdo aſpectu fulgētes miſerunt: aliorumq; genera lapidum qui uel induſtria uel emulatione digni: per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt mæandrum autem completum: in ſpeciem funis quiddam circunferebatur: in medio figuram ſublongā & rotundam habens: ſuper quod chriſtallinus lapis erat electrum impoſiti pari pene formarum aſpectu: qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliis frabricauerant: curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus uero rectum inſtar lilii germē uidebatur: quæ lapis carbunculus in palmum factus: figuram crepidinis oſtendēs: & latitudinem octo digitorum habens ſuſtentabat. Nam ſuper eum pedum omne pondus initebatur. Sculpſerunt ēt tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unūquēque pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis exiſtentibus eminebant: ut nihil a ueris diſcrepare putarentur. Siquidem ad aure flatum per tenuitatem & extenſionem ſūmitatis ſuæ commotæ: imaginationem naturalium arte præbebant. Verumetiā figurā totius menſæ tribus tabulis conſtruxere: compagine ptium in in uicem ita colligata: ut ſuiſibilis exiſteret: nec intelligeretur eorum inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcitur. Talis ergo uotiua menſa multa regis munificētia: uel præciolitate materiæ: ac uarietate pulchritudinis: & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt: & licet magnitudine prioris deo deuotæ menſæ non deſtinaret: artificio tamen & nouitate: uel claritate facturæ: ualde melior & ſplēdidior elimata fugebat. Crateras etiam aureas duas fecerunt: ſculpturam uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes: lapidibus uariis in ſquāma concluſis. De hīc ſuper eos fecerunt Mæandrum altum cubito: compoſitione lapidum diuerſorum: ſpecie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo inſtabat: de quibus complexionibus ſimul uſq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quattuor digitorum ſculptura pulchris lapidibus inſerta: decorē craterum oſtendebat: quorum labra liliorum foliis: & uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas: capientes utraſque amphoram huiuſmodi conſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant: ut certius in his facies aſpicientium uiderentur. Inſuper fecit rex ꝓateras triginta ex auro necnon lapide præcioſo: & circūdate foliis hederæ: uel auratis bratteis: quaſi uitis celatura artificioſe obumbrabantur. Hæc ideo ita fiebant quod per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent: & multomelius ſtudio uel mu-

nificentia:regis formabantur. Non enim tantum inceſſanter & large artificibus impēdia præſtabat: quanto etiam publico negocio relictis regiminibus:ipſe operantibus ſemp inſtabat:& frequenter artifices uiſitabat. Quapropter opera opificum diligētia regis & induſtria feruente propēſius imminebat. Cunq; hæc ad Hieroſolymam tranſmiſſa Ptolomei uoto fuiſſent:& princeps ſacerdotum Eleazarus ea deo dicaſſet:portitores eorum honorans:donaq; regi deportanda præſtans ad eum remiſit. Ergo poſtquam Alexandriam peruentum ē:& Ptolomeus præſentiam eorum cum ſeptuagīta ſenioribus audiuit:ſtatim Andream & Ariſtenum legatos euocari præcepit. Qui ueniētes:epiſtolas quas a principe ſacerdotum deportauerunt obtuletunt:& ea quæ uerbis eos differere iuſſerat edi xerunt. Studens autem colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro interpretatione legum directis:diuerſos quidem qui pro ſuis cauſis aderant denunciauit dimitti:mirabilem hāc & præter conſuetudinem faciens dimiſſionem:ut qui propter huiuſmodi cauſas ducebantur:poſt quintum diem eum adirent. Legati uero poſt menſam a rege tunc dimiſſi illos ab Eleazaro diſtinatos expectabat. Dūq; ſeniores illi cum donis quæ regi deportāda princeps ſacerdotum eis dederat aduenīſſent:cū uoluminibus tranſierunt:in quibus litteris aureis conſcriptæ leges continebantur. Et rex eos de codicibus percunctabatur. Cum uero reuelarent:& oſtenderēt tenuitatem membranæ:uel in compræhenſibilem eorum compaginem rex miratus ē:q; ita fuiſſent compacta. Dumq; hoc diu feciſſet:gratias inquit ago:uobis quidem q ueniſtis:maiores uero illi qui uos deſtinauit:ſed ante omnia deo: cuius hæ leges uenerandæ probantur. Cunq; clamaſſent ſeniores:uel hii qui præſentes erāt:orantes proſpera regi diuinitus euenire:nimium delectatus:prorupit ad lachrymas. Nam ſæpius natura hoc ſummo gaudio patitur:quod ēt dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit Codices primatibus officii deſignari:uiros autem oſculatus æquum dixit cē:primum ad eos facere ſermonem pro quibus eēnt uocati:immo & diem quo ad eum deducti fuiſſent:clarum ſingulis annis per totum uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit. Nam euenit eūdem eſſe primum præſentiæ illorum:& uictoriæ diem:quo Antigonum nauali prælio uicerat Epulari etiam ſecum eos præcepit:hoſpitiaq; in arce denūciauit eis omnia deputari. Nicanor autem ſuper ſuſceptionem peregrinorum conſtitutus:Dorotheum uocās:qui de his curam habebat:iuſſit ſingulis neceſſaria præparare. Nam ita diſpoſitum a rege fuerat: ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur:exhiberentur diligenter conſuetudini peregrinorum ad eos uenientium:& eis omnia ad nutum eorum parārentur. quarenus cibis ſolitis magis delectarentur:ne forſan corrupti extraneis grauarētur:quod & circa iſtos effectum eſt. Dorotheo uero quē pro ſinceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat:per quem:& præparauerat omnia:quæ ad huiuſmodi conuenirent conuiuia hæc implēte:partem quidem mediam eorum ad dexteram ſuam:reliquos autem poſt eius accubitum:nihil prætermittens:quod ad eorum honorificentiam pertineret. Poſtquam autem ita diſcubuerunt:iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare:quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacros precones & imolatores & alios qui uota faciunt recuſauit:& unū e ſenioribus nomine Heliſeum ſacerdotem exiſtentem:rex petiuit facere orationem. Qui in medio ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit:& poſt plauſus cum gaudio & clamore omnium ſurrexerūt & reſidentes ad epulationem & delitias paratas ſe contulerunt. Præterea rex quantum ſatis ei uiſum eſt cœpit philoſophari:& unumquenq; eorum naturales percunctari ſermones:& ad contemplationem queſtionis accendere:cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explanātibus:gauiſus:per duodecim dies hoc conuiuium inſtruxit. Et qui uult ſingula cognoſcere:quæ in conuiuio præparata ſunt: legat uolumina Ariſteni:quæ propter hæc conſcripſerat:& agnoſcet. Mirante uero eos non tantum rege ſed etiam Menedemo philoſopho:dicente omnia per prouidētiam diſpenſari:ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri:deſtitit rex quidem de his facere ſermonem. dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei:quod didiciſſet ab illis:quemadmodum deberet regnare:iuſſitq; dari ſingulis talenta tria:& deputauit illis:qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquā uero tres exceſſerunt dies:congregans eos Demetrius: tranſiit ad ſtudium maris:& unum tranſiens poteſtatem:adiit partes aquilonī coniunctas concilio:unq; fecit in domo prope littus ſtante:& apta ſecretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens:petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationem:ut ipſis præſentibus dicerent:& inceſſanter opus implerent. Cunq; illi munificenter:& laborioſe cautam interpretationem facerent: uſq; ad horam nonam in hoc ſedentes:ad curam corporis uertebantur:ita inuitante eos Dorotheo: uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente. multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes: Ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebant:& manus in mari lauantes:& ſeipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaque tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per.lxxii.dies tranſacto. Congregans Demetrius Iudæos omnes ad locum in quo tranſlatæ leges fuerant:præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cūq; multitudo:amplexa legem:uel ſeniores eius interpretes:Demetrium eo quod magnarum rerum inuentor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam:ut & præſidibus ſuis daretur legenda:& petierunt omnes ſacerdotes interpretes:ſeniores:& præpoſitos gentis:ut bene interpretata:permaneret immobilis. Cum uero omnes ſententiam laudaſſent:iuſſerunt:ut ſi quod aut ſuperfluum:aut minus ali-

quid ſcriptum uiderent in lege:hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendarent:hoc caſtigantes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret. Gauiſus ergo rex & uidens uolũtarem ſuam ad utilem rem eſſe profectam:& delectatus relictis legibus:& ſenſum & ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſtens:ad Demetrium ſermones facere cœpit:q̃ ita mira exiſteret legiſlatio q̃ nemo neq̃ hiſtoriographus:neq̃ poeta meminiſſet eius.Cui Demetrius reſpondit: neminem fuiſſe auſum:harum legum tangere conſcriptionem q̃ diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes. Significabat uero:qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere:ſit mente turbatus:plus triginta diebus:& cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eſſet:necnon & in ſomnis uiderit:q̃ ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet:& proferre ea ad homines impuros uellet: cum conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum.Referebat autem & de Theotecto tragœdiarum poeta dicens:quia cum niſus fuiſſet in aliquo dramate eorum meminiſſe:quæ in diuino uolumine continentur:oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis:& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes:frequenter ad ſe de Iudæa proficiſci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens:nunc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat:ſponte autem ad eum uenientes:omnia quæ æquum eſſet ſapientiam eorum impetrare:& pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit.Et quidem tunc remiſit eos donans unicuiq̃ optimas tres ſtolas:& auri talenta duo & calicem unius talenti:totumq̃ conuiuatorium. Principi aũt ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cum aureis pedibus decem:& conuenientem eis ſuppelectilem:& calicem talentorum triginta:inſuper ſtolas decem:& purpuram:& coronam decoram & lineas de byſſo centum:præterea & pateras:& trullam:& libatoria:& crateras aureas duas deuouẽdas.Petiuit autem & per epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe eum permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impartiri.Huiuſmodi quidem cauſam ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolomeo nomine Philadelpho fieri contigit.

Quemadmodũ honorauerũt reges Aſiæ gẽtem Iudæoꝝ:ciueſq̃ multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. CAP. III.

IMpetrauerunt aũt & a regibus Aſiæ honorem:quo cum eis caſtrametati ſũt.Nam Seleucus nomine Nicanor in ciuitatibus quas per Aſiam edificauerat:& inferiore ſyria: & in ipſa Metropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit & æquum eis honorẽ cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit.Hactenus in eadem conuerſatione eos aliquando manſiſſe ſignum eſt:q̃ Iudæi nolentes alienigenaꝝ uti oleo:accipiunt diffinitam quandam a principibus olympiaci certaminis pro ꝑcio olei pecuniam:populoq̃ Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ.Mutianus præfectus tunc ſyriæ conſtituta ſeruauit:& poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum:ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni:ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe cõmune:nec impetrauerũt. Vnde poteſt conſiderari romanoꝝ modeſtia:& potius magnificentia Veſpaſiani & Titi. Qui cum multa pericula bellando contra Iudæos ſuſtinuiſſent.acerbe ferentes q̃ ſe tradere noluiſſent.ſed uſq̃ ad finem pugnantes permãſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fuerat abſtulerunt:ſed ſimul & priorem iram & petitionẽ magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq̃ pro amicitiis ad gratiam iſtorum:neq̃ pro inimicitiis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtinæ Iudæorum utilitatis:dicentes eos in pugna dediſſe pœnas:quia arma cœperunt:inſontes autem non eẽ iuſtum ſua poſſeſſione priuari.Simile uero & Marcum agrippam erga Iudæos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eum Cretenſibus:& perẽtibus Agrippã:ut conuerſationẽ quam eis Antiochus Seleuci nepos:q̃ apud græcos dius nuncupatur dederat ſoli poſſideret & dicentibus:ut ſi cognati eẽnt eoꝝ Iudæi:coleret ꝓprios eorũ deos:habito iudicio Iudæi uicerũt:ut ſuis utãtur moribus:deſẽdẽre eos Nicolao damaſceno.Nã Agrippa interlocutus eſt:nihil inouare eis licere.Siquis aũt certius hæc uult noſſe:legat nicolai cenſimam & uiceſimantertiam & quartam hiſtoriam:& Agrippæ quidẽ iudiciũ non ẽ forſitã admirãdũ.Nõ.n.pugnabat tũc gẽs noſtra aduerſus romanos.Veſpaſiani ẽt & Titi magnificẽtiã qlibet decẽtius obſtupeſcit:q̃ poſt tot bella tãtaq̃ certamina q̃ contra nos habuerũt tã pie diſpoſiti ſũt.Repetã ãt orationẽ:unde ad hæc uideor eẽ digreſſus.Iudæos igitur ſub ĩperio magni Antiochi regentis Aſiã conſtitutos contigit multa tolleraſſe:dũ terra eoꝝ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cũ illis q̃ humilẽ Syriã hĩtare uidebant.Nã cũ Antiochus pugnaſſet contra Eupatorẽ Ptolomeũ:& eius filiũ Ptolomeũ:cognomine Epiphanẽ:laborare contigit eos cũ uincẽte & uicto:& eadẽ pati ut pares exiſterẽt:naues turbatæ & tẽpeſtatibus fluctuãtes:dũ iter fœlicitatẽ & calamitatẽ Antiochi fuiſſent cõmuniter cõſtituti.Cũq̃ uiciſſet Ptolomeũ:Antiochus Iudæam recepit.Defuncto uero Ptolomeo filio Eupatore:filius eius magnã uirtutẽ militũ miſit:& ducẽ Scopam nomine:cõtra humilem Syriã:multaſq̃ eoꝝ ciuitates cœpit.Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& non poſt multum Antiochus Scopã uicit:confligẽs cõtra eũ iuxta fontem Iordanis:& multos ab exercitu eius proſtrauit.

Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates:quas Scopa tenuerat:ex Samaria ſponte gens Iudæorum ad eum tranſiẽs:in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit:& elephantis abundanter alimẽta præbuerunt:& obſidẽte eos qui ab Scopa in arce Hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes: prono animo auxilium præſtiterũt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus Iudæorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum:ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium exhibẽs q̃ ab eis bene tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeſte illis innotuit. Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis ſcripſerat:præponẽs teſtimonium:quod nobis p̃bet Polibyus Megalopolytanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad ſuperiora uadens loca:ſuperauit hiemis tempore gentem Iudæorum. Dicit nanq̃ & in eodem uolumine: qualiter Scopam Antiochus deuincens. Bythyniam & Samariam:& Abella: & Gadera cepiſſet. Paulo poſt uero tradiderunt ſe ei Iudæi:qui circa templum habitabant. Factæ autẽ apparitionis in templo ad aliud tempus narrationẽ differamus. Polybius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos autẽ reducamus orationẽ ad narrationẽ priorẽ:intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolomeo ſalutem. Iudæi mox ut prouinciam eorum ingreſſi ſumus:liberalitatem circa nos ſuam oſtẽderunt:& uenientes ad ciuitatẽ clare nos ſuſceperunt:cum ſenioribus & principibus occurrentes:& abunde miniſtrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiſcum ad arcẽ pugnauerunt contra cuſtodes Aegyptiorum. Ergo dignum & nos iudicamus eos remunerari:& reficere ciuitatẽ deſtructam:& rurſus in eam habitatores congregare diſpſos. Et primũ conſtituimus p̃pter pietatẽ eis p̃ſtari ad immolationes uictimarũ:& uini & olei & libaminis p̃cium argẽteos uiginti milia: & ad ſimilam ſecundũ prouincialẽ legẽ tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq̃. Præberi ãt hæc inquit eis uolo ſecũdum mea mandata: & opus templi conſtrui: & porticus & ſi quid oportet aliud reſtituí Materies autem lignorum deponatur ex ipſa iudæa:& ab aliis gentibus:& a libano:nullo p̃ his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimam:templi fieri uolumus edificationem. Conuerſetur omne genus eoꝝ ſecundũ proprias leges: relaxẽtur & ſacerdotes & ſcribæ templi & cantores ſacri a tributis: quæ pro ſuo capite dabant: & regio uectigali:uel ab aliis cunctis oneribus:ut pro opere eorum ciuitas habitationibus hominum apta reddatur. His quoq̃ qui uel nunc habitant:uel habitaturi conueniunt: donamus tributa uſq̃ ad menſem hyperberetheú: & per tres annos liberamus a tertia parte fiſcalium: quatenus eorum leſio releuetur:Et quicunque ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt: ex ipſis genitos libertati donamus: & ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidem hæc continebat. Ornato autem templo: edictum per omne ſuum tranſmiſit imperium:in quo continebatur neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam:nec Iudæos niſi quibus mos eſt:purificatos ſecundum patriam legem:neq̃ inferri ciuitati equinas carnes:neque mularum:neque ſerarum manſuetarum uulpium:aut luporum:aut leporum:aut pardorum:& generaliter omnium animalium quæ Iudæis interdicta ſunt:ut nec pelles eorum liceret afferri:neq̃ horum aliquid intra ciuitatem paſcere:ſed ſolitis parentum uictimis. ex quibus & deo oportet ſacrificare:uti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet:iuſſit ut multatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scripſit etiam teſtimonia noſtræ pietatis:& fidei præbens:cũ rebelles Phrygas & Lydos adiſſet:eo tempore: quo ad ſuperiores Perſarum ierat prouincias iubens Zeuſidi cariſſimo:ut mitteret quoſdam noſtrorum a Babylone ad phrygiam:ita per epiſtolam ſuam mandans rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutem. Sì ſani eſtis:bene eſt:ſanus & ego ſum. Audiẽs autem phrygas & Lydos rebellare magna cogitatione per motus conſilium animo percepi quid oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella uel neceſſaria loca Meſopotamiæ & Babyloniæ Iudæorum domus duo milia cum apparatu ſuo deducere:credo enĩ fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem:quam circa deum habent. Nam teſtificantur parẽtes noſtri fideles eos:& pronum animũ habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile eſſe credam migrari:ut permittas eos legibus propriis uti:& cum eos ad prædicta loca migrauerit:ad edificandas ſibi domos locum unicuiq̃ diſtribui:terramq̃ colendam dari: & uitium plantationes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat:ut noſtram impetrantes clementiam:pronióres ſeipſos erga nos præbeant. Prætrea prouidentiam faciens eorum gentis ſecũdum poſſibilitatẽ: quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidem magni Antiochi & Iudæorum:hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho cõpoſuit:dedit ei filiam ſuam Cleopatram ad nuptum:concedens ei humilem Syriam:& Samariam:& Iudæam:& Phœnicem dotis nomine. Diuiſis autem in utrunq̃ regem tributis:unuſquiſq̃ ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligẽs uectigalium ſummam ſtatuam regi offerebat. Eodem uero tempore Samaritæ infœliciter agentes:multa contra Iudæos mala fecerũt: terramq̃ eorum depopulantes: multos inde captiuos trahebant:quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro principatum ſacerdotii patruus eius Manaſſes ſuſcepit:cuius poſt finem uitæ Onias eo in honore ſucceſſit, filius exiſtens Simonis cognomine iuſti:qui Simon frater Eleazari:ſicut prædiximus:erat.

De infœlicitate Iudæoꝝ quam poſtea emendauit Ioſeppus filius Tobiæ:componẽs amicitias cũ Ptolemeo cognomine Epiphane. CAP. IIII.

POſt autem Onias paruulus mente:& pecuniis auarus exiſtens:pro populo regibus uectigal quod patres eius ex propriis dabant ideſt uiginti talenta pecuniarum nõ red dens ad iram regem Ptolomeum cõmouit:qui & legatum tranſmittens ad Hieroſoly mam:culpabat Oniam non reddentem tributa:& interminabatur:ut ſi non acciperẽt tributa:terram eorum ad iugera metiretur & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uero mandata regis Iudæi turbabantur:hunc aũt Oniam nihil horum flectebat propter auariciam ſuam. Ioſeppus aũt quidam iuuenis ætate:ſed propter caſtitatem & ſuam prudentiam in ſticiæ gloriam habens apud Hieroſolymitas:patre Tobia:& ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum progenitus:mandante matre legati præſentiam dum ille eſſet ad ficulam uicum:ubi natus erat:ueni ens in ciuitatẽ increpabat ſacerdotem:non ꝓuidẽtem innocẽtiæ ciuium:ſed ad pericula mittere uo lẽtem gẽtem ꝓpter pecuniarum priuationẽ:dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet:& prin cipatum ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si aũt cupiditate haberet pecunias:ita ut ꝓpter ipſas & piculum fieri patriæ:& ciues ſuos afflictos uidere pateretur:ſuadebat ei ad regem ire & peteret:ut aut oẽs pecuniæ aut pars concederetur. Tunc Onias neq; principatum uelle ſe gẽtis habere reſpon dit immo & ſacerdotalẽ honorẽ ſi eſſet poſſibile paratum ſe eſſe deponere:ne tantum ad regẽ acce deret. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet:Ioſeppus interrogauit eum:ſi ſibi concederet lega tionem ad Ptolomeum gerere pro gẽte. Cunq; conceſſiſſet Onias:aſcendit ad tẽplum Ioſeppus:& conuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere ſuadebat ꝓpter annunculi Oniæ circa eos negligentiam:ſed rogabat:ut deponerẽt cordis meſticiam:qua pro regis mãdatis affligebantur. Nam legationem facturum ſed ad regem promiſit:ut flecteret eum:quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiẽs. Ioſeppo gratias egit:ipſe aũt a templo deſcẽdẽs:in ho ſpitium ſuſcepit Ptolomei legatum:donauitq; ei magnificẽtiſſima munera:& per multos dies mu nificentiſſime eum pauit:& ad regem remiſit:promittẽs ei ut & ipſe ſequeretur. Nam pronior factus erat ꝓficiſci ad regem legato inuitante:& concitante eũ ad Aegyptum ꝓuenire:& ꝓmittẽte omnia quæ a Ptolomeo peteret p ſe cum impetraturum:quia modeſtiam morum eius nimis amabat. Cũq; legatus ad Aegyptum perueniſſet:& regi nunciaſſet in deuotionẽ Oniæ:& utilitatem Ioſeppi:quẽ uentuꝝ ad eum dicebat:& ſatiſfactuꝝ pro exceſſu Oniæ:qui etiam regem patronum eſſe confide ret:tanta laudum magnitudine ꝓ adoleſcẽte utebatur:ut regem & uxorem eius Cleopatrã prius fa miliarem faceret habere Ioſeppum quã eum haberẽt præſentẽ. Ioſeppus aũt mandans amicis ad Sa mariam:& mutuam ab eis accipiẽs pecuniã:& parans conueniẽtia ꝓfectioni:ueſtes & pocula & ſub iugalia:quæ oĩa ad uiginti milia dragmas eſſent ad Alexandriam uſq; ꝓuenit. Contigit aũt ꝓ illud tempus oẽs primatus & magiſtratus aſcẽdere ciuitates Syriæ & Phœnice:ut uectigalium ſuſciperẽt exactionem. Nam ſingulis annis potẽtibus per ciuitates eam rex cõmittere conſueuerat. Videntes au tẽ hi per uiam Ioſeppum deridebant eius paupertatem & inopiam. Cunq; ad Alexandriam ꝓueniſ ſet:in Mẽphis Ptolomeum eſſe cognouit:cui occurrere feſtinauit. Sedẽte autẽ ſuper currum rege cum uxore & amico Athenione:qui cum legatione ad Hieroſolymam deſtinatus:& a Ioſeppo ho ſpitio clemẽter exceptus eſt. Videns Athenio mox regi innotuit:dicẽs hũc eſſe:de quo ab Hieroſo lymis ueniens nunciauit:quam bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eum ſalu tauit:& aſcendere ſuper currum fecit. Poſtq; uero ſedit cœpit rex Oniam accuſare. Tũc Ioſeppus ait. Veniam ei queſo præſta propter ſenectutem. Non enĩ uos latet q̃ ſenes & infantes eandem mentẽ contigit habere. A nobis aũt redditur tibi ratio:ut ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus autẽ rex de prudẽtia atq; beniuolentia iuuenis:plus eum quippe iam expertum diligere cœpit:iuſſitq; in aulã regiam ſuſcipi:& quottidie ſuæ menſæ eẽ conuiuam. Cunq; ueniſſet ad Alexandriam rex:uidẽtes Syriæ priores conſedẽtẽ Ioſeppum:ægre ferebant. Inſtante uero die quo ſuſcipi habebant uectigali um ſolẽniter exactiones diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patriæ exigẽda fiſcalia cõ ducebant:quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnicis & Iudeæ & Samariæ collige bantur. Audiens ergo Ioſeppus culpabat eos qui conducebant:tanquã paruo munere exigẽda regi uectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt:& fiſci iunbus peccantium ſubſtãtias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit q̃ ad eius ærarii ſpectaret augmentum:& petente Ioſeppo cõfirmari ſibi uectigalium conductionem inter rogauit ſi ſecundum promiſſionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit. Da bo inquit homines bonos & optimos de quibus confidas. Cunque diceret rex:qui ſunt iſti uades:quos te dare promittis:Ioſeppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraque parte ſponſores præ bebo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolomeus ſine fideiuſſore uectigalia eum habere per miſit. Quod factum nimis contriſtauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum uenerant:quod ſimili non fuerant benignitate tractati:unde cum magna confuſione ad ſuas unuſquiſque prouin cias receſſere. Ioſeppus uero accipiens a rege duo milia peditum: petierat enim aliquod auxili um ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expenſas ſuas ab

amicis regis quingenta talenta de Alexandria in Syriam est profectus: qui postquam uenit in Ascalonem uectigalia exigens Ascalonitas quoniam nihil dare uolebant: sed etiam contumeliis eũ gra uibus afficiebant: capiens priores ipsorum uiginti trucidauit: & substantias eorũ usque ad mille col lectas talenta regis utilitatibus applicauit: intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius: & laudans quæ facta fuerant: permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii ob stupuerunt Ascalonitarum contumaciæ exempla: metuentes ciuitatibus suis: & ideo foribus ciui tatum reseratis deuotis animis aduentum Ioseppi sustinebant. Nitentibus uero Scitopolitanis con tumeliis eum afficere: & uectigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant: horum quoque priores interfecit: substantiasque eorum fisci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas: & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia: ut ei potentia per maneret: occasionem sibi: & causam fœlicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatræ uel amicis eorum bona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concili ans. Potius uero hac fœlicitate per annos uiginti duos: & pater factus ab una quidem uxore septem filiorum: habuit etiam ex filia fratris sui Solini unum nomie Hyrcanum: quam accepit ex tali causa: cum fratre quõdam Alexandriam pergens: ducente etiam secum filiam nuptiis iam maturam: ut eã coniungeret alicui sublimi iudæorum: dum apud regem cœnaret: & intrasset Pantomima ad con uiuium concupiuit eam: fratrique nunciauit desiderium suum: petens eum celare suum peccatum. Nam apud Iudæos lege prohibetur alienigene conuenire mulieri: quapropter petebat: ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministerium suscepit ornãsque suam fili am: nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem cum fratris filia concu buit. quo sæpius facto ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem quod uita eius periclitaretur si rex ei mi nime concederet Pantomimam. Fratre uero petente nihil eum debere metuere: quia licebat ei frui muliere uxoremque habere: & uerum aperiens ei: ac dicens magis se uelle filiam iniuriam sustinere quam illum uidere ad confusionem detestabilem peruenire: laudans eum Ioseppus de concordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hyrcanum ut prædximus. Qui cum adhuc tertium decimum annum agens demonstrabat naturalem fortitudinem & prudentiam: ut etiam acerbam emulationem fratribus suis excitaret. Ioseppo uero uolente cognoscere quis de fili is suis uirtute melior existeret: unumquenque ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuique redierunt. Post illos autem adolescentulum Hyrca num direxit: dansque ei trecenta iuga boum: transmisit uiam duorum dierum ad solitudinem semi nare: celans lora quibus ligarentur: quæ non habens Hyrcanus: aratorum quidẽ sententiam repro bauit suadentium: ut ad patrem mitteret quosdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere se perdere dum expectaret illos qui transmittendi erant: excogitauit uirile quoddam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga: carnes quidem operaris distribuit: pelles uero eorum incidẽs retinacula fecit: per quæ iuga ligauit: & hoc modo seminans terram quam ei præceperat re uersus est ad eum: quem pater suscipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciam eius laudans tanquam solum proprium filium diligebat: propter quod fratres eius contri stabantur ut uero nunciauit quidam Ioseppo per illud tempus filium regi Ptolomeo genitum: & quod omnes priores Syriæ: & subiectarum prouinciarum celebrarent natalis pueri diem: cum ap paratu maximo ad Alexandriam ire ipso quidem senio prohibebatur: filios autem interrogauit quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uero recusantibus: & ad tales conuentus indoctos se esse di centibus: fratremque Hyrcanum posse ad regem ire firmantibus consuluit eum. Qui cum se promi sisset iturum dicẽs se in uia non multas opus habere pecunias: dum soleret bibere modeste: & ei de cem milia dragmæ habunde sufficerent: gauisus est de sobrietate filii. Deferens autem parum puer patri suadebat dona quidem exinde ipsi regi non mittere: dare uero epistolam ad dispensatorem in Alexandriam: quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel preciosa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptum regii muneris: filium collau dans: ut bene admonentem scripsit dispensatori Arioni qui omnes per Alexandriam eius dispensa bat pecunias: non minus tria milia talenta existentes. Nam Ioseppus a Syria pecuniam ad Ale xandriam mittebat. Et constituto die ueniente: in quo assignari regi oportuisset. Arioni scribebat: ut eas redderet. Igitur Hyrcanus suggerens patri: accepit epistolam ad Alexandriamque perrexit. Egresso autem eo fratres eius scribunt omnibus regis amicis: ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad Alexandriam: porrexit Arioni epistolam. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta nam sperabat eum querere decem tantum: aut his: pauco plus: cunque dixisset nulle opus habere ira tus increpabat eum: quasi uolentem luxuriose uiuere: & dicebant quemadmodum pater eius substã tiam collegisset labore uel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus nisi decem talenta se dicebat: & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus adolescens in uincula Arionem misit: cuius uxor ad Cleopatram demandãs petiit quatenus puerum increparet: nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notitiam Cleopatra per duxit. Itaq; Ptolome⁹ ad Hyrcanũ mittẽs admiran se dicebat q⁹ a pr̃e ad se trãsmissus nõ eũ uidisset:

inſuper & diſpenſatorem ligaſſet. Venire ergo eum:& cauſam ſibi pro qua ueniret indicare precepit: quem ferunt nuntio regis ita reſpondiſſe legē eſſe penes Iudæos:quæ prohibet communes epulas prius attingere:quam in templo dei immolare. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regem perueniret. Propter hanc cauſam nō ad eum ueniſſe:ſeruū autem puniſſe nō obſecutū iuſſionibus ſuis dum nihil diſtaret inter magnum & minorem dominū: ſed ſi talium contumacia nō emendatur:& tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum conuerſus magnanimitatem adoleſcentis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion quod ita rex reſponſum accipiens nullum ei auxilium præberet:dedit adoleſcēti mille talenta:& a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens Hyrcanus dies regem reginamque ſalutauit:quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt:& amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedēs comparauit ab eis pueros centum litteras ſcientes unumquenque talento uno: & centum uirgines ſingulas eodem prætio. Cunq; iuitatus ad regis cōuiuium diſcubuiſſet cum priorib⁹ prouinciarum:ultimus oīum & tanquam puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemneretur. Cunque oēs cōuiuæ regis oſſa cibosq; ante Hyrcanum in menſa proiicerent:ipſo tacente Tryphon qui ad conuiuia & ad riſus conuiuiarum erat aptus: rogantibus ſe conuiuis iuxta mēſam aſſiſtens regi ait. Vides domine antepoſita oſſa Hyrcano. Ex hoc conice quod & pater eius ſic omnem Syriam denudauit: quemadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridente uero ad uerba Tryphonis rege:& interrogante Hyrcanum: cur tanta ante eum oſſa iacerent: apte inquit domine:nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorāt:ſicut iſti fecerūt. Idē de accumbētibus dicēs:quoniā iſta añ eos minime oſſa iacebant:homines uero carnes comedunt:oſſa autem iactant quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſpōſum tam ſapienter dictum omnes plaudere iuſſit:uerbum eius laudantes. Poſtea uero die ad unumquenque regis amicum pergens:& ad potentes aulæ hos quidem ſalutabat:ſamulos autem interrogabat:quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus:quoſdam decem daturos talenta:alios autem nobiles plus ſecūdum magnitudinē ſubſtātiæ ſuæ:cōtriſtari ſe ſimulauit quaſi non ualens talē donationē offerre:nā pluſq; quinq; talēta ſe non habere affirmabat. quod ſerui audientes dominis nūciauerunt:qui gauiſi ſunt ſperantes Ioſeppum regem offendere: propter munerum paucitatem: inſtante uero die cæteri quidem regi offerrentes talenta non plus uiginti:qui magnā uidebantur offerre munera quātitatē Hyrcanus: quos cōparauerat pueros centum & uirgines totidē. unicuiq; dans talētum portare: obtulit pueros quidē regi puellas autem Cleopatræ reginæ: omnibus munera magnificentiā admirantibus & ipſis regibus & amicis eorum:inſuper & regis ſeruientibus:quia digna dona multis talentis obtuliſſet: unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus:quæ fratres eius zelo ducti parauerunt. Tūc Ptolomeus magnanimitatē adoleſcentis miratus imperabat ei donationem quam uelle accipere:ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quam ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter:& donationes copioſas præſtans patri & fratribus & omnibus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autem fratres eius Hyrcanum a rege talia meruiſſe:magnoq; cū honore redeuntē in occurſum eius ſe egredi ſimulantes interficere illum etiam patre ſciente omnimō decreuerunt: iraſcebatur. n. ei pater propter pecunias quas regi obtulerat: & non curabat ſalutē eius. Et irā quidē quā circa filium Ioſeppus habebat regem timens celabat. Cōmittentibus uero aduerſus eum fratribus pugnā:multos eorum qui eos ſequebantur occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri aūt ad patrē Hieroſolymam confugerunt:qui poſtq; ad ciuitatem uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans Iordanem fluuiū:ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autem tēpus regnabat in aſia Seleucus qui Soter nominabatur filius magni Antiochi: tunc moritur & pater Hyrcani Ioſeppus uir bonus & magnanimus qui populum Iudæorum a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſque perduxit his etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnicis & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus ē uero & auunculus eius Onias principatum ſacerdotii Simoni filio derelinquens.

De amicitiis Lacedæmoniorū factis cū Onia principes ſacedotū Iudeæ gētis. CAP. V.

MOrtuo quoq; & iſto:filius eius Onias in honorē ſucceſſit:ad quē rex Lacedæmoniorū Arius legationē direxit & epiſtolas:quarū huiuſmodi continebatur exemplar. Rex Lacedæmoniorū Arius Oniæ ſalutē. Legētes ſcripturā aliquā inuenimus ex uno genere Iudæos & Lacedæmones extitiſſe: & familiaritatē cū Abraā ſotialiter habuiſſe. Iuſtū eſt ergo cū fratres exiſtatis trāſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis: facimus uero & nos idem & ueſtra pprīa ſimul: & noſtra cōmunia reputamus. Portitor litterarū Demoteles epiſtolas uobis defert quadrāgulo ſcriptas ſignaculū habētes aquilā:draconē unguibus deportātē. Epiſtola igit a Lacedæmoniorū rege deſtinata textū huiuſmodi cōtinebat. Defuncto aūt Ioſeppo populum cōtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimū filiorum Ioſeppi: diſſenſit ab inuicem multitudo:pluresq; maioribus auxilium ferebant cum principe ſacerdotum Simone qui cognatus eorum & affinis extabat Hyrcanus autem redire quidem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanē frequēter Arabas debellabat. Aedificauit ergo turrim fortiſſimam ex lapide albo conſtruens eam & totā

uſq; ad terram ſculpſit animalibus diuerſis:& in circuitu fecit magnum & altum euripum:ideſt piſcinas. Ex petra autem contrapoſiti montis cuius incidēs ſiniſtram extenſionem ſpeluncas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad conuiuia & ſomnum & conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini:cameratas etiam currentium aquarum delectatiõe gratiſſimas ad ornamentum totius aulæ. Oſtia uero ſpeluncarum aperuit minora:ut unus & nõ multi per ea poſſint intrare:& hoc cuſtodiæ gratia cõdidit:ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper edificauit & atria magnitudine excellētia:& paradiſis ornauit egregiis:& talem perficiens locum Tyrum eum nominauit. qui locus eſt inter Arabiam & Iudæam poſitus trans iordanem non longe a Sebenitide regione:præfuit ergo partibus illis per annos ſeptem omni tempore:quo Seleucus Syriæ regnauerat. Hoc enim iam defuncto:poſt frater eius Antiochus:qui epiphanes nocabatur regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolome⁹ rex ægyptiorum:qui ſimiliter Epihanes nuncupabatur:reliquens duos filios minores ætate:quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum uirtutem habentem: & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur pro his quæ contra Arabas egerat uitam propriæ manus intemitione concluſit:cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis commodis applicuit.

Seditio potētiũ in iuicē iudæoꝝ:quoꝝ qdã trãſierũt ad antiochũ Epiphanē leges prias relinqntes:& ipſe aũt Antiochus exercitũ ducés:& Hieroſolymã ciuitatē:tēplúq; uaſtauit. CAP. VI.

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum:fratri eius Antiochus ſacerdotii contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat adhuc infans erat. Demõſtrabimus autem ſingula in loco proprio quæ ad hunc pueꝝ pertinere uidebunt. Ieſu uero nam hic frater erat Oniæ principatum ſacerdotii rex abſtulit iratus:& dedit eum iuniori fratri eoꝝ nomine Oniæ:Symoni autē tres filii hi fuerunt:qui ad tres principatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruenerunt. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit. Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotũ Ieſus aduerſum Menelaũ cõcitauit:& diuiſa in utrunque populi multitudine:pro parte Menelai filii Tobiæ conſiſtebant:populi uero pars plurima Iaſonem adiuuabat. Vnde & Laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochum diſceſſerunt. ad noticiam eius perducentes quod uellent patrias relinquere leges: & conuerſationē & mores obſeruare græcorum. Rogauerunt ergo eum ut permitteret eis edificare Gymnaſium Hieroſolymitis. Cunque conceſſiſſet circunciſionem ſuam uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles:cæteraq; omnia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliarum facta gentium rituſque ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo fœliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad Aegyptum tractus deſiderio eius contemnens filios. Ptolomei ut debiles: ac nequaq; tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Peluſium:& dolo Philometorem Ptolomeum circumueniens Aegyptum occupauit. Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis:eam capiens contra Alexandriam ut obſidendo Ptolomeum caperet ambulauit. Expulſus uero eſt:non ab Alexandria tantum ſed etiam a toto Aegypto:Romanis ſibi denunciantibus ut diſcederet a prouincia:ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam ergo per partes de hoc rege: quemadmodum Iudeam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea conſcriptione capitula eim eorum memoriam feci: nunc neceſſarium putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuerſus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus ad Hieroſolymorum ciuitatem ducit exercitum: quo perueniens anno centeſimo quadrageſimotertio : poſt regnum primi Seleuci centeſima quinquageſimatertia olimpiade:uiceſimo & quinto die mēſis caſleu quem macedones Apelleon nominant: capit eam ſine conflictione cuiuſpiam aperientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant. Ingreſſuſque ciuitatem Hieroſolymorum multos interemit ſibi contraria ſapientes: nec non etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt:propter templi diuitias interfecit:multaſque ab eo auferens pecunias ad Antiochiam reuerſus eſt. Poſtquam ergo expoliauit templum ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas:& aram auream:& mensam:& ſacrarium neque de uelis abſtinuit:quæ ex byſſo & cocco erant. Exhauriēdo autem & theſauros nihil penitus relinquens: ad maximum Iudæos luctum propter hæc uſque perduxit. Nam & quottidianas immolationes quas deo ſecundum leges offerebant celebrare prohibuit. Depredans uero totam ciuitatem:quoſdam interfecit:alios captiuos cum uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuorum uſque ad decem milia exiſtere uideretur. Incendit etiam optima eius loca:& deponens muros arcem edificauit in interioti parte ciuitatis:nam alta & eminentior erat prius a templo:& propter hoc muniens muris altis & turribus cuſtodiam macedonum ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a quibus ciues multa & acerba ſubinde patiebantur. Edificans uero & in ſacrario aram:ſuper eam porcos immolauit: hoſtias non legittimas:nec patriæ religioni iudæorum congruas. Coegit itaque eos relinquētes religionem patriam idolum uenerari:edificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deorum: & aras collocantes immolare ſuper eas porcos omni die præcepit:& ne quis circunciderentur:aut ne filii eorum. Interminatus eſt & tormenta grauiſſima:ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter uetante Antiocho Iudæos patriis uti legibus: Mathathias filius Ioannis regem cõtempſit: & ducem Antiochi interemit. CAP. VII.

COnſtituit itaq; ꝓpoſitos: qui cogerent imperialia mandata perficere. Et multi quidem Iudæorum ſponte: alii uero propter timores imminẽtes: regis præcepta ſequebantur: ꝓbatiſſimi aũt & generoſi: deteſtabile facinus execrantes: patriis legibus adheſerũt. ꝓpterea diebus ſingulis pœnis afflicti: & amara paſſi tormẽta trucidabantur. nã & uerberati: & diuerſis cruciatibus fatigati: adhuc uiuẽtes crucis patibulo figebãtur. Vxores uero & filios quos circunciderunt præter uoluntatem regis laqueis ſuffocabant: parentum eos cernicibus illigantes: Nam & ſi apud aliquem uolumen inuentum fuiſſet ſacrum: aut lex: & his quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes Samaritæ iudæos hæc pati: dereliquo negant ſe neq; cognatos ipſorum: neq; templum ſuper Garizim maximi dei ut prius eſſe fatebantur: conſuetudinem ſuæ facientes naturæ: de qua ſuperius conſtat expreſſum: ſed dicebant ſe Medorum Perſarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum legatos & epiſtolam quæ ſubter ſunt ſcripta ſignificauerũt. Regi antiocho Epiphani relatio a Sichimitis ſydoniorum. Noſtri maiores propter crebras prouinciæ peſtilentias ſecuti priſcam quandam ſuperſtitionem: conſuetudinem fecerunt: colendi quæ dicitur apud iudæos ſabbatorum dies: edificanteſq; ſine numine in Garizim monte templum offerebãt in eo debitas immolationes. Vobis autem malignitatem iudæorum digne rependentibus: uenientes iudices ueſtri: & arbitrati per cognationem illorum nos eadẽ facere: ſimilibus nos pœnis afficiunt: dum ab initio Sydonii eſſe noſcamur quod manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus: petimus ergo te beneficum & ſaluatorem: denunciare Apollonio noſtrarum partium iudici & Nicanori regalia tractanti negotia: ut nihil nos debeant moleſtare: quaſi iudæis aliqua ſuperſtitione coniunctos: cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uero ædificatum: quod adhuc ſine cuiuſquam dei nomine conſtat: græci iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto: uitamus impotunas moleſtias ſuſtinere: openbuſque ſedulo uacantes: tibi ſoluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis: rex iſta reſcripſit. Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonii porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis: docuerunt ab eis miſſi. ꝙ criminibus iudæorum in nullo probantur eſſe participes: quando moribus græcorũ uiuere potius elegerunt: abſoluimus eos a iudæorum pœna nocentium: & templum eorum quemadmodum petierunt græci iouis appellatione dedicetur. Eadem & Apollonio partium iudici ſcripſit: ſexto & quadrageſimo anno. menſe echato octauodecimo die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico iudeæ nomine Mathathias. filius ioannis. filii Simonis. filii Samoni: ſacerdos de uice ioab hieroſolymitis. Erant autem ei filii quinque. Ioannes qui uocatur Gaddis. & Simon qui dictus eſt Thaſi. & iudas: qui uocabatur Machabeus. & Eleazarus. qui dictus eſt Apphus & Abaron qui dictus eſt ionathas. Iſte ergo Mathathias plangebat apud filios ſtatum rerum: & ciuitatis rapinam & templi nuditatem: & calamitates plebis: dicebatq; melius illi eſſe: pro patriis mori legibus: quam ita ſine gloria uiuere. Venientibus autem ad Modin uillam a rege directis ut cogerent iudæos facere: quæ præcepta uidebantur a rege: & iubentibus illic conſtitutis idolis immolare: ſecundum regis iuſſionem: & primum Mathathiam: qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare compellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii omnes iuſſionibus Antiochi pro timore obtemperent: mihi tamen & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponit. Cunq; tacuiſſet accedens quidam ex iudæis immolauit in medio ſicut præcepit Antiochus: iratuſq; Mathathias irruit ſuper eum cum filiis ſuis habentibus gladios: eius ſanguinem ſuper aram effudit: & iudicem regis Apollonium qui eos ad talia cogebat: cum ſuis paucis militibus interemit: & aram dedeponens clamauit. Si quis æmulatur patrias leges & dei religionem: ſequitur me. Et hæc dicens cum filiis ad ſolitudinẽ exiit: relinquens omnẽ ſuã poſſeſſionẽ: idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinem confugerunt. Audientes uero iſta iudices regis auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant: prius quidem conabantur uerbis eos flectere: ut ad pœnitentiam peruenirent: & eligerent potius illa quæ proſunt: ne aliqua neceſſitate cogente eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba: ſed contraria ſapientibus: conflixerunt die ſabbatorum: & ſicut erant in ſpeluncis ibi eos atroci incendio cremauerunt dum repugnare propter diem feſtum noluiſſent: ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum eſt Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpeluncis: globis fumiferis ſuffocati numero mille. Multi autem liberati ſunt adiuncti Mathathiæ: & illum ſibi iudicem ordinauerunt: qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicens. Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem: ſibimetipſis erunt hoſtes: in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis: & hactenus permanet nobis conſuetudo pugnandi: etiam ſi tali die bella conſurgant. Colligens ergo ſibi Mathathias armatam multitudinem: aras depoſuit idolorum peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circunciſos iuſſit circuncidi: expellens eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

De morte Mathathiæ: qui ualde ſenex defunctus: filiis ſuis gubernationem reliquit: ex quibus Iudas Machabeus principatum adeptus: adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trāſgreſſores Iudæos puniuit: terram ſuam ab omni malo purgauit. CAP. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno anno: dum morbo grauiſſimo premeretur cōuocauit filios ſuos: & circunſtantibus. Ego quidem inquit o filii decretam proficiſcor uiam. Cōmendo autem uobis patrias leges obteſtans: ne eas transgreſſores: ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores: ritus patrios cuſtodite: & periclitātē antiquā cōſuetudinē reſtaurate: nō ſeducti ab his q ſpōte aut neceſſitate cadūt: ſed digni meo inſtituto: oēm uiolētiā & neceſſitatē tolerādo ſupate. Ita uos ꝓparātes: ut ſi oporteat ꝓ legibus grata mēte moriamini. Sciētes hoc qa deus tales nō deſpiciet ſed ueſtrā uirtutē iſpiciēs reddet uobis & libertatē: & tribuet quādoq: ut cū ſecuritate ueſtris moribus pfruamini. Nā corpora nra mortalia & tpalia ſunt: factorum uero monumenta īmortalitatis ordinē cōſequūtur. Quod deſiderātes uos decet appetere gloriam: quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiā uero uos habere commoneo & in quo aliquis melior exiſtit: altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus: & Symonem fratrem ſapientia ātecedentē uobis patrem putare. Et quicquid ille pſuaſerit cuſtodite. Machabeum uero militiæ ꝓpter uirtutē & fortitudinem habebitis ducē. Nā gentem defendens hoſtes uiriliter expugnabit. Suſcipientes uiros iuſtos & religioſos: ueritatē eoꝝ ſouere. Iſta filiis locutus eſt deum orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges propriæ cōſeruentur: fideli corde ſupplicans uiuendi finem communi ſorte ſuſcepit. Et ſepelitur in Modin: magnumq luctum omnis populus ſuper eum peragens ſuſcepit gubernationem regē filius eius Iudas qui: & Machabeus centeſimo & ſexageſimoſexto anno: & adiuuantibus ſe prono animo fratribus: cæteriſq religioſis: inimicos a ꝓuincia expulit. Et trāſgreſſores legum paternarū Iudæos occidit: & purificauit ab oī malo ſuā terrā.

Quēadmodū duces Antiochi Apollonius & Seron congreſſi cū Iuda: victi iterierūt: & qa Antiochus Lyſiæ cuidā gubernationē regni reliquēs: ipe abiit i Perſidam cōgregare pecunias. CAP. IX.

HAec cū audiſſet Apollonius dux Samariæ: colligens exercitum egreſſus eſt cōtra Iudā. Ille cū autē occurrit ei: & cōmittens cū eo pugnam uicit: & multos eoꝝ iterfecit. Inter quos & ducem apollonium armis exuens interemit multamq prædā ab exercitu hoſtium auferens: diſceſſit. Seron ergo dux inferioris Syriæ audiens q multi tranſierent ad Iudam. & magna iam uirtute circūſeptus ad bellū accederet: ſtatuit cōtra eū dimicare & colligens ſub ſe conſtitutos uel tranſgreſſores Iudæos: cōtra Machabeū produxit exercitum. Perueniens uero uſq ad Bethoron: uicum Iudeæ. ibi exercitū locauit: Iudas aūt occurrens ei: & confligere diſponēs: quia milites ad pūgnam uidebat propter paucitatem & ieiunium deſides: hortabatur dicens. Non per multitudinem uincendos hoſtes aut expugnandos eſſe credatis: ſed pietate: & hoc euidentiſſimum habemus exemplum: malores noſtros: qui propter iuſticiam & proprias leges certantes multa ſepius milia deuicerunt. Nam nullum leſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens ſua ſit eis contemnere multitudinem. Confligens ergo cum Syris: duce eorum interfecto cunctos ad fugam uertit. Secutus autem eos uſque ad campum: cecidit octo milia: reliqui fugati: ad maritima loca diſceſſerunt. Quæ audiens rex Antiochus: maximo furore commotus: omnem propriam uirtutem congregans: & multos ab inſulis mercede conducens: parabat circa ueris initium dimicare cōtra Iudæam. Ad uero militibus ſtipendia diſtribuens: uidit theſauros deficere: non enim omnia uectigalia ei reddebantur propter ſeditiones gentium. Nam cum magnanimus eſſet: ei minime ſuffici ebant quæ dudum colligerat. Deliberauit itaq primum ad Perſidam ire tributaq prouinciæ congregare. Relinquens autem pro regni gubernatione quendam Lyſiam: gloriam apud ſe maximā poſſidentem: ut regeret prouincias a fluuio Eufrate uſq ad fines Aegypti & inferioris Aſiæ: & partē exercitus: & elephantes ei tradens præcepit ei filium ſuum Antiochum diligenter nutrire: & uaſtare Iudæam: & habitantes in ea ducere captiuos: & euerte Hieroſolymā: & genus eoꝝ omnino diſpdere. Hæc quidem ꝓcipiens Lyſiæ rex Antiochus: abiit ad Perſidam: centeſimo & quadrageſimoſeptimo anno: & tranſiens Euſtraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Quemadmodū Gorgiæ uel Lyſiæ exercitus cōtra Iudā ueniens uictus periit: poſt quē triūphum Iudas ingreſſus Hieroſolymā: tēplū purgauit: altare ſtatuit. hoſtias deo īmolauit: cū iam tres anni: præteriſſent uiolationis tēpli ſub Antiocho. CAP. X.

LYſias uero eligens Ptolomeum dorimenis & Nicanorem: & Gorgiam uiros potentes amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta milia: equitū uero ſeptē milia tranſit contra Iudæos. Qui uſq Emaus ciuitatem uenientes: i campo exercitū locauerūt. Superuenerunt uero eis ad auxilia de Syria uel affinitimis locis: & multi tranſfuge iudei: necnō & negociatorum quidā ſperātes Iudæorum ſe emere captiuos: argentum & aurum pro eorum preciis deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduerſariorum Iudas intendens: ſuadebat ſuis militibus confidere: hortabaturque ſpem uictoriæ in deum habere: & ut patria lege cum ſaccis induti rogarent: & ſolitum habitum petitionis oſtendentes ſupplicarent: quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto diſponēs eos ſecundum antiquum & patrium

modum per millenarios & illos dimittens: qui paulo ante uxores duxerat:& eos qui poſſeſſiones pauloante acquiſierant: ne pro eorum deſiderio minus audaciter pugnarent: reſiduos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit neceſſarium eſt o ſocii:niſi ut fortiter cõtemnatis pericula. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem: quam & propter ſeipſam nobis curam & pro diligentia collendi deum plus deſiderabilem eſſe confido. Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis: ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam: & ut ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur:agite ne forte per negligentiam ueſtram iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate: mortem pro maximo lucro putantes: ut ſi uiceritis cum libertate & patris legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo uos craſtina die: audacibus animis bellum pro lege patria committentes. Iudas quidam incitãs ſocios:ita locutus eſt. Hoſtibus uero tranſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus:quatenus per noctem irruerent ſuper Iudam:& ad hoc præuios eis dantibus aliquos defugientibus Iudæorum. Sentiens filius Mathathiæ:ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cunque cœnaſſet:focos plurimos derelinquens:tota die proficiſcens:in aduerſariorum caſtra ad locum Emaus peruenit. Gorgias autem exploratus caſtra Iudæorum:nec eos inueniens arbitratus in mõtibus eos diſceſſiſſe:ubi eſſent quærere decreuit. Luceſcente uero die apparuit hoſtibus in Emaus Iudas cum trib⁹ militibus plus:minus armatis ut cunque propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos:& ſtudio militari diſpoſitos:inuitauit Iudeos dicens:etiam nudis corporibus pugnare debemus:& deum inuocare: qui ſepius nos inermes contra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iuſſit tubicines clangore ſignificare militibus ſuis:quatenus inopinatos hoſtes inuaderent. Quorum multos reſiſtentes occidit:reliquos perſecutus eſt uſq; ad Gazara. Et campos idumeæ:& Azoti:& iãniæ. Proſtrati ſunt autem tria milia eorũ. Iudas ergo iubebat militibus ſuis hoſtium prædã contemnere: dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ ſupereſſet:quibus expugnatis eſſet præda licẽtia. Adhuc eo dicente hæc ad milites: reſpexerunt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quem in caſtris reliquerunt eſſe deuictum: caſtraq; incenſa. Nam fumus a longe eis quæ acciderant idicabat. Vt ergo hæc ita eſſe qui erant cum Gorgia cognouerũt: & eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderũt: mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autẽ ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus: reuerſus tulit hoſtium ſpolia:multumq; aurũ & argentũ:& purpurã & hyacynthũ auferens:ad propria remeauit cũ letitia:laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria deſideratã eis cõtulit libertatẽ. Tunc Lyſias confuſus de perditione exercitus quẽ direxerat:ſtatim alia ſexaginta electorũ milia peditũ:& quinq; milia equitum congregans:uenit protinus ad Iudæam. Et aſcendens ſuper montana Bethſure:uillam Iudææ caſtrametatus eſt. Occurrit antẽ ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hoſtium uidens:adiutorem ſibi deum fieri poſtulauit. Et confligẽs cum percurſoribus aduerſariorum:ſine aliqua dilatione ſuperauit. Proſtemenſq; quinq; milia eorũ:factus eſt reliquis in timorẽ Attendens ergo Lyſias audaciam Iudæorum:quia parati ſunt mori:niſi eis uiuere cum libertate liceret:& timens eorum deſperationem tanquã fortem: colligens reſiduum exercitũ rediit ad Antiochiã:& remorabat ibi præſidia cõgregãs pegrinorũ: ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudæos uenire potuiſſet. Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas cõtionem faciens ſuadebat:ut poſt tantas donatas ſibi diuina diſpenſatione uictorias: aſcenderent ad Hieroſolymam & templum ab idolis expiarent: legitimaſq; hoſtias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hieroſolymam perueniſſet:templum deſertum inueniens:& incenſas portas: & ſyluas in templo p longam ſolitudinem pullulaſſe. Lugere cœpit cum propriis ſocis pro templi uiſione. Eligens autẽ quoſdam milites. iuſſit eis expugnare eos. qui arcem cuſtodiebant. Dum ipſe tẽplũ a ruinæ fœditate purgaret. Quod diligẽter emũdans: introduxit noua uaſa:candelabrum:& menſam aramq; ex auro factam. Recompoſuit autẽ & uela in ingreſſu:& ianuas ipſas reſtruxit. Deponens quoq; altare: ex lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uiceſima menſis Caſleu: quẽ Macedones Apelleon uocant: accẽderunt lumina ſuper candelabrum:& adoleuerunt holocauſta i nouo altari. Hæc autem facta ſunt poſt tres ãnos:eodem die quo mutata ẽ eorũ religio ad ꝓphanã idoloꝝ cõſuetudinem. Nã tẽplũ deſtructum ab Antiocho:ſic tribus annis permãſit. Quito ergo ãno & q̃drageſimo & cẽteſimo:in templo facta ſunt hæc:quinto & uiceſimo die Apellei:menſis Olympiade cẽteſima & quinq̃geſimatertia. renouatũ uero i eodẽ die qnto & uiceſima Apellei mẽſis:octo & quadrageſimo & cẽteſimo ãno:olimpiade cẽteſima quinquageſimaquarta. Deſolationẽ ergo templi contigit fieri ſecundũ Danielis prædicationẽ:q̃ ante quadringẽtos & octo ãnos prædixerat:ꝑ quã ſignificauit:q; Macedones illud deſtruerent. Celebrauit itaq; Iudas cũ ciuibus ꝓ renouatione templi ſacrificia per dies octo:nullum genus dæliciarum relinquens:ſed precioſiſſimis dapibus eos paſcẽs deũ aũt laudibus & pſalmis glorificabant:ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero ſolennium: poſt multum tẽpus iſperata religione recepta legẽ poſuerũt:ut poſteri p octo dies hãc renouationẽ tẽpli celebrarẽt. Vnde & ab illo tpe hactenus hanc feſtiuitatẽ celebramus: uocãtes eam lumina:eo quod præter ſpem hoc nobis ſplẽdidum lumen colẽdæ religionis apparuit. Murũ ãt i circuitu ciuitatis conſtruxit: & aduerſus icurſiões hoſtiũ turres edificauit altiſſimas:cuſtodes in eis deputans:ſed

& Bethſurā noīe ciuitatem muniuit:quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitātes hoſtiū uteretur.

Vt Iudas bellū gerens contra Idumæos & contra Ammonitas triūphans ſubiecit eos. Cap. XI.

HIs ita factis:gentes finitime p reparatione uel fortitudine Iudæorum hæc indigne ferebant. Quapp inſurgentes:multos Iudæoꝝ per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſus quos frequēter bella Machabeus educens: ab incurſionibus & a malis q̄ Iudæis inferebant eos arcere tentabāt. Et ſuper filios Eſau Idumæos aduenientes p ſūmitates:in ea multos eorū incendit uiroſq; proſtrauit. Deinde contra ammonitas perrexit exercitum magnū habētes:quoꝝ dux erat Timotheus. Subiiciētes āt & iſtos: & azotorum cœpit ciuitatem & uxores:& filios eorum ducens captiuos & ciuitatē incendens reuerſus eſt ad Iudæam.

Qualiter Symon frater eius militans cōtra Tyron ac Ptolomaidē edomuit eas: & quia ipſe Iudas bis cōgreſſus cum Timotheo duce Antiochi fortiter triumphauit. Cap. XII.

AVdientes ergo eū uicinæ gentes reuerti: congregantur in galaditiden contra Iudæos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Themā caſtellū:tranſmiſerunt ad Iudam: mandātes ei q̄ feſtinaret Timotheus capere locū in quo confugerant. Cunq; legerent epiſtolæ: a galilæa nuncii quoq; ſuperuenerunt: iudicantes congregari eos qui in Ptolomaide: & Tyro:& Sydone:& aliis erant Galileæ gentibus. Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis:cogitans Iudas quid deberet fieri. Symonē quidem fratrem p̄cepit tria milia electos accipere: & in ſolatiū Galilæorum exire:ipſe uero cum Ionathā fratre ſuo & octo milibus militum exiens in Galaditiden:reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum filium Zachariæ & Azariam: p̄cipiens eis ſeruare diligenter Iudæam:& cum nullo hoſtium bellum cōmittere:donec ipſe reuerteretur. Igitur Symon perueniēs ad Galilæam & confligens inimicis:ad fugam eos cōuertit:& uſq; ad portas Ptolomaidas perſequēs:occidit tria milia eoꝝ:& ſpolia tollens peréptorum captos ab eis Iudæos:& ſarcinulas eorum auferēs ad propria remeauit. Iudas uero Machabeus & frater eius Ionathas: tranſeūtes Iordanē fluuium:& uiam trium dierum ambulantes. Nabutheos cum pace occurrentes inueniunt. Qui narrantes:q̄ in Galaditide contigiſſet & q̄ multi eoꝝ tribularentur per caſtella & ciuitates Galaditidis:ſuadenteſq; ei properare cōtra alienigenas:ut poſſit a periculis Iudæos eruere: flexus reuertitur ad ſolitudinē:& irruens primum ſup habitantes Bethſuram:& oēm maſculum ætate ualidū trucidauit:& ciuitatē incendit. Facta autē nocte:nec ſic abſtinuit. Sed profectus in caſtellum quo Timotheus iudæos obſidebat:mane ad eum uenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſari os:& quoſdā ſcalas ut aſcēderent apponentes:alios alia ferētes machinaméta,iuſſit tubicinem ſignū dare. Adhortatuſq; milites pro fratribus & propinquis prono aīo laborandum: in tres partes diuidens exercitum:hoſtes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erant: quia Machabeus eſt:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius: ad fugam conuerſi ſunt. Secutus autem eos Iudas:interfecit octo milia eorum. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alienigenam:cœpit eam & omnes maſculos interfecit. Ciuitatē uero ipſam incēdit: exienſq; inde Caſtomachi & Boſor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit:interiectio uero tempore: Timotheus maximum præparans exercitum:aliaq; præſidia colligens:& Arabas mercede conducens:uenit trans torrentem prope Rephon ciuitatē:exhortatuſq; eſt milites dicēs:Si pugnam cum iudæis cōmiſeritis: prono certate animo:neque torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis:perditionē uobiſipſis imminere cognoſcite. Iudas autem audiens præparatum ad pugnam Timotheum:cum uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum. Et tranſiens torrentem irruit ſuper inimicos:& quoſdam eorum occurrētes occidit: Aliis autem timores incutiens:arma ſua proiicere coegit. Quorum quidam ad locum qui dicitur Graua fugiētes:ſeperauerunt ſalutē. Iudas uero ciuitatē capiens:eos interfecit:& locum incendit: uaria uſus ſpecie ad hoſtium necē. Cunq; hæc pergiſſet:colligēs eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis: & omni eorum ſuppellectile decreuit ad iudæam reuerti. Cum ergo ueniſſet ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia poſitam:dum nec aliud iter pergere potuiſſet: nec reuerti uellet:miſit ad ciues in Efron rogans eos: quatenus licentiam daret ei per ſuam ciuitatem tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerunt:& exitus itineris occupauerūt. Quibus minime acquieſcēntibus:Iudas adhortatus ſuos circūdedit obſidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cœpit:& omnem maſculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam ſup mortuos ambularent. Tranſeūtes uero iordanem:uenerunt ad magnum campum:cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſamis: quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad Iudæam perrexerunt:cantantes & laudantes:& ſolitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi immolauerunt ſacrificia:gratias agentes pro his quæ peregerunt: & pro ſalute exercitus. Nam nullus Iudæorum in his prælijs eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præſides reliquerat Iudas:tempore quo Symon ī Galilæa Ptolomaidem expugnabat. Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent: uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes: ad Iamniam uenerunt. Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes:prælioq; facto:duo milia ſuorum militum amittentes:ad Iudeam fugierunt. Euenit uero eis hæc calamitas: quod nō obedierunt præceptis Iudæ dicentis: ut

contra neminem pugnam ante ſuum aduentum cõmitterent. Nam ſuper oẽs alios eius bellicos: tra ctatus in hoc mirandus extitit: quod ioſeppi & Azariæ peccatũ futurum prædixerat: ſi trãſgrederen tur eius præcepta. Iudas autem & fratres eius pugnare contra idumæos non ceſſabant: ſed undique eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerunt. Et turres incenden tes: deprædabant terram oẽm alienigenarum: ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes: te nuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducentes: ad iudæam reuerſi ſunt.

Qualiter Antiochus cognomine Epiphanes apud Perſas defunctus eſt. Cap. XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperiorẽ prouinciam percurrens: audiuit ciuitatẽ per ſarum diuitiis excellentem Helimaidam noĩe præcioſiſſimũq; tẽplum in ea Dianæ & omni ſpecie ornamẽtorum plenum: iſuper & arma: & loricas: quas reliquiſſe ibi audie rat filium Philippi regem macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur cõtra Helemaidam: & obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius: neq; obſeſſione: ſed pertinaciter repugnantibus: ſpe deſceptus diſceſſit. Nam exeuntes ciuitatem: fuga uerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babiloniã. Vbi cum poſt multam ſuorum militũ amiſſionẽ ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum perditionẽ: quos pugnare contra iudæos reliquerat: & creuiſſe fortitudinẽ iudæorum. Super priorẽ itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in ægritudinem. Qua diu eum tenente: & creſcẽtibus paſſionibus intellexit q; moreretur: conuocanſq; amicos mor bum ſuũ eis atrocem indicauit: confeſſus hæc ideo ſe pati: q; iudæorum gentem affligens templum expoliaſſet: deumq; contẽpſiſſet. Quo dicto ilico expirauit. Vnde miror polybium megalopolitã: q; uir bonus exiſtens: dicit ideo periſſe Antiochum: quia uoluit templum Dianæ in perſida deuaſta re. Nam qui nullatenus egit peccatum: ſed tantum cogitauit: nullo reatu facti tenetur. Si autem po lybio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe: multo plus ueriſimile creditur propter templi Hieroſo lymitani uaſtationẽ ſacrilegum regẽ periſſe. Sed ob hoc non reſiſto megalopolitæ: cum noſtra opi nio uera uideatur. Antiochus ergo priuſq; moreretur: conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis: tu torem eum regni conſtituit: & dãs ei diadema: & ſtolam & anulum: filio ſuo Antiocho iuſſit depor tare: & cenſuit ut prouideret eius educationẽ: & cuſtodiret ipſius imperiũ. Defunctus uero eſt Antio chus nono & quadrageſimo: & centeſimo anno.

Quẽadmodum Antiochus Eupator ſucceſſit patri in regnũ: q militiam contra iudæos cum Lyſia producẽs iudam in tẽplo concluſit. multoq; obſidionis tpe tranſacto: audita fama inuaſionis regni ſui p Philippum quẽdam amicitias cum iuda fecit: & ita decenter ab iudæa diſceſſit. Cap. XIIII.

LYſias autem mortem: eius nuncias multitudini: filium eius Antiochum quem ipſe nu triebat: regem conſtituit uocans eum Eupatorem. Eodem tẽpore hi qui erant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonum: & trãſfugæ iudæorum multa in iudæos ad uerſa fecerunt. Eos enim qui aſcendebant in templum immolare: repente inuadentes hoſtiliter imprimebãt. Nam arcis culmen templi altitudinẽ ſuperabat. His igitur acci dentibus: iudas deuaſtare cuſtodiã arcis deliberauit: & colligẽs omnẽ populum: arcẽ inſtantius ob ſidebat: ãno principatus ſeleuci cẽteſimo & q̃drageſimo. Cõſtruẽs igiſ machinamẽta: & aggeres ac cumulans: capere arcem laborabat: Multi ergo ex tranſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciam: & ali quos ſimiles & impios congregantes ad Antiochum regẽ uſq; uenerunt: petentes non debere ſe de ſpici: dum a contribulibus ſuis atrocia paterentur: quæ ideo ſuſtinerent: quomodo religione ſua re licta: patris eius imperio obediſſent: & tunc pericula ſuſtinerent per iudam & uiros eius: necnõ & cu ſtodes a rege deputati: niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiẽs adoleſcens Antiochus ualde iratus: & duces: & amicos conuocans: præcepit colligendum exercitum: ſiue peregrina ſola tia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidem centum milia: equitum uero uiginti milia: & ele phantorum triginta duorum. Qui producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia habẽ te totius exercitus gubernationem: & perueniens ad idumæam: exinde Bethſuram: aſcendit ciuita tem nimis fortem & munitam: & circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtẽtibus ergo Beth ſureis ac præparationem machinamentorum eius incendentibus: multum temporis i obſidione cõ ſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum: deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrit au tem regi caſtrametatus in anguſto quodam loco qui dicitur Beduſcarit: decem militum ſtadia ab hoſtibus diſtante. Rex quoq; egreſſus a Bethſura: per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei: factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit: propter locorum anguſtiam: non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuſcuiuſque elephan tis properabant pedeſtres quidem mille: equites quingenti. Geſtabant autem elephanti turres ex celſas: & arcarios in eis: reliquamque uirtutem ex utroque latere mõtis fecit aſcendere: amicos exer citui præponens: & iubens clangorem fieri: & ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & æreos: ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: monteſque eis frementibus reſultarent. Hæc iudas inſpiciens territus non eſt: ſed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcurſoribus uſque ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabant: uidens ſublimorem

elephantum ornatum loricis eſſe regalibus:& putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute & multos circa elephantum perimens:alios diſperſit & fugere compulit:& ſub uentrem elephanti ingreſſus eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus moriens cecidit:& Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita priuatus eſt. Iudas igitur hoſtium fortitudinem contemplatus diſceſſit ad Hieroſolymam:& obſidionis neceſſaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit:ut eam deuaſtaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt: Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum:& ſua uidentes neceſſaria defeciſſe:ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem:omnes ciues nudatos abiecit:& ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens in Hieroſolymis ſedebat:pertinaciter intus repugnãtibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta:& illi econtrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt:fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta:quia ſeptimus annus inſtabat:in quo ſecũdum legalia inſtituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum refugiebant:propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur:tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus:quomodo Philippus a Perſida ueniens nunciatus eſt eis commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium:& rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere:prætermittentes obſidionem:ire aduerſum Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt:ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere:diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe quando: & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum:& ſibi uictualium neceſſitas irrogetur:& expediret pacem facere cum Iudæis:eoſque relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit:ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc Lyſia dicente:exercitui & ducibus ſententiam placuit. Tunc mittens rex ad iudam:pacem promiſit obſeſſis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba:& confirmatis ſacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus:& aſpiciens munitum locum: impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt iuſſitque omnem exercitum in circuitu ſtantem:deponere muros uſque in ſolum. Poſt hæc reuerſus eſt ad Antiochiam:ducens Oniam principem ſacerdotum: qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere:ſi uellet iudæos eſſe pacatos: dicens hunc fuiſſe initium malorum:qui flexit patrem ſuum cogere iudæos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam ſyriæ ciuitatem:interfecit eum:poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius:& ut ipſe principatum obtineret:impulit iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alchimus:qui & Ioachim uocatus eſt. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem: debellabat eũ. Quem ſub ſua faciens poteſtate:occidit. Filius autem principis ſacerdotum Oniæ:de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus uidens q̃ auunculum ſuum Menelaum rex interfeciſſet:& principatum ſacerdotii Alchimo dediſſe:non exiſtenti de genere ſacerdotum: ſed a Lyſia flexus:ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem ægypti: & honorem meruit ab ipſo:& uxore eius Cleopatra: locumque petiit in regione Heliopolitana: ubi ſimile Hieroſolymorum ædificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

Demetrius Seleuci filius fugiens a Roma:& perueniens Tyrum:impoſuit ſibi diadema: interfecto Antiocho Eupatore:cum duce ſuo Lyſia:& de Bachide quem miſit Demetrius cum exercitu comprehendere iudam. Cap. XV.

EOdem tempore fugientes Demetrius Seleuci filius a Roma:& perueniens ad Tyrum impoſuit ſibi diadema:& colligens quoſdam mercede conductos ſatellites: ingreſſus eſt aulam:omnibus libẽter eum ſuſcipiẽtibus. Cõprehendẽtes uero & Antiochum regẽ cum Lyſia:uiuentes pducunt ad eum. Qui ſtatim iubẽte Demetrio interẽpti ſunt: cũ regnaſſet Antiochus annis duobus:ſicut iam & alibi demõſtratum ẽ. Conuenerũt autem ad eum multi iudæorum maligni & tranſfugæ: cum quibus & Alchimus princeps ſacerdotum accuſabant uniuerſam gentem:& iudam.& fratres eius:dicentes q̃ omnes amicos regis interfeciſſent:omneſque eius fautores perdidiſſent: ſeipſos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio ſolo factos & rogabant etiam mitti aliquẽ ex iudæis amicis eius: qui certius de facinoribus iudæ renũciaret. Demetrius ergo commotus:miſit Bachidem: amicũ regis Antiochi Epiphanis:cui omnis Meſopotamia credita erat:dans ei exercitum: & principem ſacerdotum Alchimum cõmendans præcepitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant. Egreſſus itaq; de Antiochia Bachides:peruenit Hieroſolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicitia uel pace loquens:dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudine exercitus eum ad eſſe: quanta ad bellum: & non ad pacem ueniſſet. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bachi

des concionabatur:& exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſeuum pati:conſanguineo exiſtente:ad eos tranſierunt:& ſacramentum ab utriſq; acceperunt:nihil eos pati:neq; illos qui eiuſdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero tranſgreſſus ſacramentū:ſexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non cuſtodiens. Deſcendēs autem ab Hieroſolymis: cum ad uillam quæ dicitur Birzitho ueniſſet:multos cœpit tranſfugas:& aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut Ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam:ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt. Ioachim uero principatum ſuum uolens confirmare:& credens:q; ſi fidem præpararet multitudini: tutiorē ſibi magiſtratum acquireret:omnes ſeducebat uerbis & ad libitum uniuiq; loquens nimis uelociter manu ualida tranſfugarum circūſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam: & quantos in ea Iudæos non ſibi cōſentientes inueniſſet:occidebat. Videns autem Iudas Ioachim magnum fieri:multoſq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles:ipſe quoq; circuiens prouinciam occidebat partiū eius fautores. Quod cum uidiſſet Ioachim:& intellexiſſet minime ſe contra Iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniēs igitur ad Antiochiam incitauit eum Iudam accuſans:quaſi multa ab eo mala perpeſſus eſſet:& ampliora toleraturus niſi citius uindicaretur.

Qualiter dux Nicanor poſt Bachidē deſtinatus aduerſus Iudā:cū exercitu piit· CAP. XVI.

TVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe:ſi negligeret tanta Iudæ facinora. Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere Iudæorum. Nicanor uero perueniens ad Hieroſolymam:pugnare mox aduerſus Iudam minime decreuit. Dolo autē opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens:nulla neceſſitate pugnandi ueniſſe:ſed ſacramentum præſtare:q; nihil ſæuiſſimum a rege pateret. Hæc dicēte Nicanore:Iudas & fratres eius flexit:nullamq; fraudem ſuſpicati:data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutans Iudam:dum ſermocinatur dedit ſignum propriis militibus:quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum inſidias intellexiſſet:exiliuit & ad ſuis confugit. Patefacta uero uoluntate ſua:& apertis inſidiis:bellare Nicanor cōtra Iudam decreuit:& pugnam præparās conflixit cum eo in uico Caſarſamala. Quem victum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum:occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum:& immolationes oſtendebāt:quas pro rege deo offerri dicebant. At ille interminatus eſt eis templum ſe deponere:niſi redeunti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus:exiit ab Hieroſolymis. Sacerdotes autē propter dictorum eius meroremin lachrymas proruperunt:& deo ſupplicabant eos ab interminatis periculis liberare. Cunq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus:in aliquo uico qui Bethoron dicit peruenisſet:ibi caſtra conſtituit:ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico:ſtadiis diſtante triginta a Bethoron caſtrametatus eſt:mille tantum ſocios pugnæ habens quos hortatus ne pertimeſcerent multitudinem aduerſariorum:ſed qui ſint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitātes unanimiter hoſtes inuaderent:procedit in pugnam:& cōmittēs fortiſſimum prælium cum Nicanore:aduerſarios ualde contriuit. Deinde ipſe Nicanor cum atrociter decertaret occiſus eſt. Quo cadente:ducem perdens exercitus terga uertit adfugam. Quos perſequens Iudas interficiebat:& ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificabat q; hoſtes prælio ſuperati diſcederent. Quod audientes armati exiebant:& fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euaſit dum nouem milium numerus extitiſſet. Quæ victoria contigit tertiadecima menſis qui dicitur apud iudeos Adar:apud macedones Diſtris. Hanc celebrant per omnem ānum feſtum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui ſpacio gēs Iudæorum ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierunt. Principem autem ſacerdotum Ioachim uolentem deponere murum ſanctuarii ueterem:& conſtructum ab antiquis prophetis:plaga quædam dei repentina percuſſit:ex qua mutus in terram cecidit:& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit:principatum ſacerdotii tenens annis quattuor. Quo defuncto ſacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas mittens Romā:rogabat per nūcios:Romanos ſibi auxiliatores eē & amicos. CAP. XVII.

OVi audiēs uirtutem Romanorum q; expugnaſſent Gallias:& Hiberniam:& Chartaginem libiæ:necnon & Græciam ſubegiſſent:& reges Perſeum & Philippum & magnū Antiochum deliberauit cum eis amicitias copulare:mittens romam amicos ſuos:Eupolemum filium Ioannis & Iaſonem Eleazari:rogabatq; per eos Romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe:& Demetrio ſcribere quatenus non confligeret cū Iudæis. Cūq; uenisſent Romam legati iudæ:ſenatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc ſenatuſconſultum:exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit:ipſum uero tabulis æreis ſcriptum in capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum:de auxiliis & de fide circa gentem Iudæorum. Neminem ſubiectorum Romanis debellare contra gentem permittimus Iudæorum:nec alicui bellanti præbēdum auxilium cēſemus:triticum aut naues:aut pecunias:

& ſiquis contra Iudæos putauerit eẽ bellandum: ſciat eis nos auxilia præſtaturos: & rurſus ſi Romanorum quilibet inuaſerit terram iudeos eis omnibus modis obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gẽs Iudæorum uoluerit uel addere uel auferre communi ſententia populi Romani faciendum eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemum Ioannis filium: & Iaſonem Eleazari: ſub principe ſacerdotum Iuda: duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Romanos & Iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe.

Quod rurſus poſt mortem Nicanoris ad Iudæam Bachides tranſmiſſus triumphauit: & quemadmodum pugnans proſtratus eſt. CAP. XVIII.

Demetrius autem nunciata ſibi morte Nicanoris: & perditione militiæ: rurſus ad Iudæam Bachidem cum exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus: peruenit ad Iudæam & in Arbellis ciuitate Galileæ caſtra conſtituit: & eos qui ibi in ſpeluncis habitabant cum multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit: exindeque mouens: ad Hieroſolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla nomine Baziton caſtra locantem: contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uigiti milibus: & equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerunt omnes duo milia. Qui multitudinem Bachidis timentes tẽtoriaq; relinquentes: fugierunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus: & hoſtibus imminentibus: nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bachidem committere hortatuſque ſuos: ut hoſtes inuaderent: & pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent: ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos: & ſuaderent nunc quidem diſcedere: & a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare: nõ hoc inquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem: ſed licet omnimodo imminеat perire pugnantem: fortiter ſtabo: omnia uiriliter perferens futura pericula. Bachides uero producens de caſtris exercitum ad prælium: præparabat equites in utroque cornu diſponenſq; fundibularios leuiores & arcatios ante omnem aciem: ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet: iuſſit tubicinem ſignum dare. Hoc idem faciens & Iudas: committit cum hoſtibus pugnam: & conſtanter ambobus certantibus: prælium uſque ad occaſum: ſolis extenſum eſt. Videns uero Iudas Bachidem cum electis ſuis in dextro cornu ordinatum congregans animoſiores uiros inuadit illam partem exercitus: & confligens ibi ordinem eorum dirupit: & medios ad fugam conuertit: ſecutus eos uſque ad Gazara. Videntes ergo fugam dexteræ partis in ſiniſtro cornu erant: circumuenerunt: & Iudam ſequentem in medio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens: circumſeptus ab hoſtib⁹: ſtans pugnabat cum ſuis: multoſque interficiens aduerſariorum: percuſſus interiit. Iuda uero interfecto: ſocii eius tali duce priuati: terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Symon & Ionathas fratres redimentes: perduxerunt ad Modin uillam: ubi & pater eorum ſepultus erat: lugẽte eum per multos dies populo Hæbreorum: & honorante ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Finis quidem talis Iudam inuẽit uirum fortem & magnum & bellicoſum: & mandatorum patris ſui memorem: & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus: magnam ſibi gloriam & monimenta ſeruauit: liberans gentem a Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet: defunctus eſt.

Incipit liber Tertiuſdecimus antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Ionathas frater Iudæ: defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidem debellans: facere eum amicitias ſecum: & a prouincia coegit abſcedere. CAP. I.

Quibus modis gens Iudæorum Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libertatem recæpit: & quod per tanta certamina dux eorum Iudas tranſiens defunctus eſt: pro ipſis bellans uolumine ſuperiore monſtrauimus. Poſt interitum uero Iudæ: iterum quicunque erant impii & tranſgreſſores patriæ legis: uenerunt contra Iudæos: & undique eos peſſime moleſtabant. Adiuuabat autem eorum malitiam fames quæ tunc prouinciam omnem occupauit: ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates famis: & inimicorum: tranſfugerent ad Macedones. Bachides interea Iudæos qui patria relinquerent ſolennia: & communem uitam eligerent congregans: cuſtodiam eis prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bachidi prodebant: quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæi calamitatibus oppreſſi: reliqui ex amicis Iudæ uidentes miſerabiliter gentem pereuntem ad euntes fratrem eius Ionathan: rogabant eum ut imitaretur fratrem ſuum: & illius erga ſuam gentem prouidẽtiam hortabantur: ad hiberet: & ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori: pro cunctis: & credentes eum ſuo fratri parem exiſtere ducem Iudæorum ordinauerunt. Quod Bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus concitaret bella Ionathas: ſicut olim Iudas dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latu

it ionathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes socios omnes ad deserta confugierūt & uenientes super aquam quæ dicitur lacus Asphar ibidem commorabantur. Bachides autem sentiens eos: discessisse: & in illo loco conuersari: contra eos omni cum sua uirtute progressus est: & trans Iordanem castra ponens resouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bachidem contra se uenisse mittit fratrem ioannem qui Gaddi dicebatur ad Nabutheos Arabas ut apud ipsos deponeret suppellectilem: usque quo pugnarent contra Bachidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabutheos: insidiis collocatis in Nabath ciuitate filii Amri: capiunt eum una cum suis: & rapientes omnia quæ portabant: occidunt ioannem & omnes socios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius: postea demonstrabo. Bachides autem cognoscens ionathan in memoribus Iordanis castra posuisse: obseruans sabbatorum diem contra eum uenit: tanquam non in ea pugnaturum propter legem. Ille socios hortatus: & animæ eos pericula pati dicens: in medio comprehensos fluuii & hostium: & quia aufugere non haberent: dum hostis ante faciem: fluuius a retro prohiberent: orans ad deum ut uictoriam sibi præstaret: committit pugnam cum hostib⁹. Quorum multos occidens: cum uideret temerarium se Bachidem appetentem: dextramque ad feriendum extendentem: præuidens plagamque deuitans: cum sociis in fluuium exiliuit: & natans trans Iordanem: periculum mortis euasit. Nam Bachides fluuio relicto: ad Hierosolymorum arcem discessit: usque ad duo milia suorum amittens. Qui etiam multas Iudeæ ciuitates capiens: muniuit Hiericho & Amatutem & Bethoron: & Bethulam: & Phamnathan: & Faratonem: & Thochoam: & Gazara: & turres in unaquaque ciuitate constituens: & muros circundans eis ualidos: & magnitudine præcellentes: custodiam in eis statuit: ut exinde iudæos affligeret. Arcem uero Hierosolymorum cautius muniuit: & tollens filios nobilium iudæorum: obsides in arce conclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad ionathan & fratrem eius Symonem: nunciauit filios Amri celebrare nuptias: & nouam nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificentissima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes prosperum sibi ad fratris ioannis apparuisse uindictam cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Madaba: & inimicos inter montes insidiis collocatis præstolabantur. Vt autem uirginem & sponsum uiderunt: & multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptiis: exilientes ab insidiis omnes occiderunt: & ornatum cum omni præda tollentes reuersi sunt: pœnā pro fratre ioanne a filiis Amri talem exigentes. Nam ipsi cum sequentibus amicis & uxoribus uel filiis: numero quadringenti perempti sunt. Symon itaque & ionathas ad oram Iordanis reuersi ibidem permanebant. Bachides autem omnem iudæam muniens: ad regem reuersus est. Iudæi uero duobus annis a bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfugæ uel impii uidentes ionathan cum suis multam licentiam habere libertatis: dixerunt ad regem demetrium: petentes mitti Bachidem ut ionathan debellaret: quod facilius euenire pollicebantur: si una nocte inopinabiliter eum inuaderent. A rege ergo Bachides destinatus: perueniens ad iudeam omnibus scripsit amicis: & iudæis auxiliari sibi: quatenus ionathan compræhenderent. Festinantibus autem eis & non ualentibus ionathan tenere: quia nimis se caute tractabat. Bachides ira commotus transfugarum primos quinquaginta: qui sibi & regi mentiti sunt occidit. Ionathas uero cum fratre uel sociis ad Vithalagam uillam timens Bachidem abscessit: ædificansque turres: & muro circundans: eam habebat ualde munitam. Quod audiens Bachides: milites suos cum Iudæorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit: & ad eius munimina accedens: per dies multo obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistens. Symonem quidem fratrem suum expugnaturum Bachidem in ciuitate dimisit: ipse uero furtim egreditur in prouinciam: & congregans manum multam: nocte Bachidis inuadit exercitum & multos occidens: Symonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur: & Macedonum machinamenta obsidioni præparata suppositis flammis incendit: & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bachides ab inimicis se circunseptum: quorum alios quidem ante se: alios autem retro conspiciens turbatus hæc insperate sibi euenisse: in transfugas tanquam in deceptores suum furorem conuertit: uolebatque si posset obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoscens Ionathas: legatum ad eum pro amicitiis destinauit: quatenus redderent inuicem sibi quos cœperant utrique captiuos. Putans autem hanc honestiorem Bachides discessionem: pacisciturque cum Ionatha & iurauerunt utrique nunquam contra se arma præsumere: & captiuos dantes & recipientes: in Antiochiam Bachides recessit. Qui post hanc discessionem: nequaquam ad iudæam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negocia disponebat: & maliuolis uel impiis cruciatis: Iudæorum gentem purgabat.

De Alexandro Epifanis Antiochi filio ueniente a Syria: & ducente bellum contra Demetrium. Et qualiter Demetrius legationem ad Ionathan transmittens: componit cum eo amicitias: donaq; ei multa præbuit. CAP. II.

a Nno sexagesimo & centesimo Epifanis Antiochi filium contigit Syriam ascendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem: per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam: quia dum se

clanſiſſet in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia conſtruxerat: a nemine uidebatur ſed & rem publicam ut ſeditioſus negligebat. Vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt ſicut iã alibi demonſtrauimus. Igitur in Ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum peruenisſe omnẽ contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nam præcedere Alexandrum ſtatuit: ueritus ne ille prius auxiliũ eius poſtularet: aut Ionathas memor maloꝝ ſeſe cũ inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eũ multitudinẽ congregare: obſideſq; Iudæorum recipere quos Bachides in arce Hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad Hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis audiẽte populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quib⁹ relectis traſſugæ uel ipii trepidauerũt: p̃cipiẽte rege q̃tenus Ionathas exercitum congregaret: & obſides reciperet. Quos cũ accepiſſet: ſuis unũquemq; parentibus reddidit. Equidẽ Ionathas in Hieroſolymis manſionem faciebat: renouans ciuitatẽ: ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens: & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis: ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminum: Iudæam relinquentes oẽs in Antiochiã fugerũt præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorum erant: quorum plurima pars impiorũ & tranſſugarum fuit Iudæorum. Quapropter caſtra nõ reliquerũt.

Quomodo Alexander hæc audiens: & uincens Demetrium: principem ſacerdotum Ionathan ordinauit. CAP. III.

COgnoſcens autẽ Alexãder promiſſiones quas Demetrius fecerat Ionatæ: & fortitudinem eius: & quanta diſpoſuerat bellans cõtra Macedones: & iteꝝ qualia ipſe paſſus erat a Demetrio: & Bachide duce Demetrii: & melius nihil inuenire: quã Ionathæ p̃ſidiũ: ad amicos dicebat in p̃ſenti tpe. Ionathas q & contra hoſtes fortis exiſtit: & odiũ hẽo propriũ Demetriũ a quo multa mala perpeſſus eſt: ſi uidet amicũ eũ facere cõtra Demetrium nũc debemus: non rogare eum ad auxilium conferendum. Cunq; ei & amicis placuiſſet: tranſmiſit ad Ionathan ſcribens talem epiſtolam. Rex Alexander Ionathæ fratri ſaluterm. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudum audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te p̃ auxiliis: & ordinauimus te hodie principem ſacerdotũ Iudæoꝝ: & amicũ noſtrum uocari p̃cipimus. Iccirco etiam deſtinaui tibi pro munere purpuream ſtolam: & aureã coronã: & peto honoratũ te a nobis: ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolã Ionathas: induitur quidẽ ſacedotal ſtola celebratione tabernaculorum inſtante: poſt quartũ annũ mortis Iudæ fratris ſui. Nã neq; p ipſum tp̃s principes ſacerdotũ aliquis cõſtitut⁹ eſt. Collegit uero & multũ exercitum: & armorũ copiã quã ipſe cõſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium nimis eam multumq; contriſtauit: ſuamq; cœpit accuſare tarditatem: q; non ante Alexandrum eſſet ipſe clemens erga Ionathan. Verumtamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan: & ad populũ eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius Ionathæ genti q; Iudæorum ſalutẽ. Quomodo noſtrã ſeruaſtis amicitiã tẽptantibuſq; uos inimicis nõ cõſẽſiſtis. Hanc ueſtrã quidẽ laudo fidẽ: & in his pmanere queſumus: recipiẽtes a nobis uicẽ uel gratiam: per quã mereamini uectigalium ueſtroꝝ releuationẽ. Et quicquid p̃deceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus p̃beatis: oĩa noueritis noſtra uobis largitate cõceſſa. Sup hæc etiam prenũ ſalis uobis & coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugum: & medietate fructus lignorum quod parti meæ competebat: uobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorꝝ habitantium in Iudæa: qui noſtro ærario proficiebat. Necnõ & triũ finitimarꝝ uobis p̃uinciarꝝ: Samariæ: uel Galilææ: & trãs Iordanẽ: uni uerſa uobis concedo: a nũc per oĩa rpa. Ciuitatẽq; Hieroſolymorũ ſacram & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere: liberãq; cum ſuis cõfinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem uero cõmitto ſacerdoti ueſtro Ionathæ: ut quos ipſe probauerit fideles amicos: cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandã. Captiuoſq; Iudæorum & ſeruiẽtes apud nos: liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem Iudæorum iumenta uiolentiis angariorum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies: ſine uectigalibus eſſe denuntio. Eodẽ modo iudeos noſtram terram habitantes: liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiãq; mihi militare uolẽtibus uſq; ad triginta milia p̃ſtamus: eadem quibus & meus utitur exercitus: ubicũq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdã eoꝝ in caſtris: quoſdam cuſtodes mei corporis: & duces in aula mea conſtituam. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus: eaſq; cuſtodire: & tribus propoſitis in iudæa legibus obedire Principemq; ſacerdotum diligẽtiam habere uolo: ne quis iudæoꝝ aliud templum niſi Hieroſolymitarum ueneretur. Præbeo etiam ad ſumptus ĩmolationum per ſingulos annos: centũ quinquaginta milia dragmas: quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtas eſſe uobis. Decem milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt: uobis cedo: quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo competunt. Quicunq; itaq; ad Hieroſolymorũ templũ uel intra eius fines confugerint: debitores regaliũ pecuniarꝝ: ſiue qualibet cã faciente: licentiam eis indemnitatis concedo. ſaluaſq; eorũ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſque altas conſtruere. Et quicquid ad munimen ueſtrum neceſſe fuerit: meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt: ut quas cœpiſtis amicitias nobiſcum & fœdus: ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidem promittens & blandiens Demetrius iudæis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ col-

ligens conductum exercitum : & milites qui de Syria tranſierũt ad eum contra Demetrium duxit: pugnaq; commiſſa:cornu ſiniſtro Demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutione diuina multi eoꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta : dextrum quoq; cornu in quo Demetrius præliabatur deuictum ẽ:& alii quidem omnes receſſerunt. Demetrius autẽ fortiter pugnans non paucos hoſtiũ proſtrauit. Cũq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualẽs occiditur. Nam uidẽtes hoſtes quod ei contigiſſet:reuerſi circundederunt eum : & omnibus in eum iacula deſtinantibus:cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret : poſtea multis perfoſſus uulneribus:nec ualens ſuſtentare collapſus eſt. Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit:ſicut & alibi demonſtrauimus.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolomeo:per idem factis tempus:& ut edificauit templum quod Oniæ dicitur:ſecũdũ illud quod Hieroſolymis erat. CAP. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotum filius : eodem nomine quo pater nuncupatus:quem alexandriam fugiſſe ad Ptolomeum regem cognomine Philometorẽ diximus uidẽs Iudæam a regibus Macedonum mala patitiolẽſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere ad Ptolomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit : petens licentiã quatenus tẽplũ edificaret in Aegypto:ſimile Hieroſolymoꝝ : Leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo cõſtitueret:quod deſiderabat cõfidens in propheta Eſaiæ:qui ante ſexcẽtos ános prædixerat ꝙ oporteret in Aegypto templum edificari maximo deo per uirum Iudæum. Iccirco elatus Onias Ptolomeo uel Cleopatræ huiuſmodi deſtinauit epiſtolam. Multa uel maxima uobis bello rum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilẽ Syriam:& Phœnicẽ & in Ienonum ciuitatem Heliopolim : perq; alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa Iudæos conſtruxiſſe reperi: quapropter & perfidos extitiſſe quod etiam Aegyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionum. Opportunũ aũt locum inueni qui dicitur agreſtis Bubaſte caſtrum plenum uaria materia:uel ſacris animalibus:& peto cõcedendũ mihi eum dominio tuo ſegregatum : quatenus purgare templum ibi dirutũ:& ædificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile Hieroſolymoꝝ pro te:tuaq; coniuge:uel filiis: quatenus habeant Aegyptũ habitantes Iudæi: quo conuenientes ſecundum concordiam quã adinuicem habent: poſſint tuis utilitatibus miniſtrare. Nam & Eſaias propheta prædixerat eſſe in Aegypto domino deo ſacrificiũ multaq; talia de ipſo prædicauit. Hæc quidem Onias regi Ptolomeo ſcripta tranſmiſit. Conſiderent tamen aliqui pietatem eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quam ſcripſerunt. Nam peccatũ & legis tranſgreſſionem ſup caput Oniæ poſuerũt ſcribẽtes hæc. Rex Ptolomeus & regia Cleopatra Oniæ ſalutem. Legimus tuam petitionẽ in qua ſuggerebas permitti tibi i Lenonũ ciuitate tẽplũ Heliopolitanum dirutũ purgare qd' appellaſ agreſtis Bubaſte. Quapropter miramur ſi deo gratũ ſit templũ quod ædificaturus ſis in tam luxurioſo loco:plenoq; ſacris animalibus. Sed quõ dixiſti Eſaiam prophetam iã dudũ hoc prædicaſſe cõcedimus tibi:ſi cõtra legem ueſtrã nõ eſt: ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur. Accipiẽs igitur locũ Onias ædificauit tẽplum arãq; deo ſimilẽ Hieroſolymoꝝ:minus tamen & pauperrimum. Menſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nunc deſcribere. Nam in ſeptimo libro Iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt. Inuenit & Onias quoſdam ſui ſimiles Iudæos ſacerdotes & leuitas ibi religionem colẽtes. Sed de hoc templo late narrauimus. In alexãdria uero Iudæos & Samaritas qui tẽplum temporibus Alexãdri macedonis ſuper Garizi mõtẽ cõſtruxerunt:contigit contra ſe ſeditionem excitare: & ꝓpter tẽpla coram ipſo Ptolomeo certare : Iudæis quidem dicentibus : ſecũdum legẽ Moyſi templũ ſe in Hieroſolymis conſtruxiſſe:Samaritanis aũt in Garizi:& ſupplicauerunt ut cum amicis rex conſederet:audiens de his altercationẽ uictoſq; morte multaret:cum pro Samaritis Sabbeus & Theodoſius intimaſſet :pro Iudæis uero & Hieroſolymitis Andronicus meſalamis : iurauerunt per deum coram rege ſecundum legem dicta ſua probare: petiueruntq; Ptolomeum quatenus iuſiurãdi tranſgreſſores perimeret. Rex uero multos ſecũ amicos in conciliũ congregans:ſedit ptes audire. Tunc Iudæi alexãdria cõſtituti timebãt nimis de uiris qui ꝓ templi Hieroſolymitãi pte differebãt nã atrociter ferebãt:ſi hoc tã antiquũ & nobile p uniuerſum mũdũ tẽplũ ſolueret. Cũq; Sabbeus & Theodoſius cõceſſiſſent ut primus Andronicus uerba faceret:idem Andronicus approbationẽ facer ſuã cœpit ex lege uel p̃deceſſoribus pricipum ſacerdotum quis ex eo genere honorẽ ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quõ oẽs Aſiæ reges tẽplũ uariis oblationibus & clariſſimis donis honorauerunt:de Garizi uero tẽplo neminẽ ſermonẽ feciſſe. Quæ dicens Andronicus:& his multa ſimilia:regẽ flexit ſniam ꝓnũciare decernendã:tẽplũ Hieroſolymitarũ ſecũdũ leges Moyſi fabricatũ fuiſſe:Sabbeũ aũt & Theodoſiũ iterficiẽdos. Hæc ſunt quæ cõtigerunt Iudæis in Alexãdria tẽporibus Ptolomei Philometoris.

QUẽadmodũ Alexãder defũcto Demetrio:accepit regnũ Syriæ:ſiũcta ſibi i matrimoniũ filia Ptolomei:& qa aicitias cũ Ionatha faciẽs magnifice eũ honorauit. CAP .V. Taq; Demetrio ĩ pugna pempto:ſicut ſuperius indicauimus:Alexãder accipiẽs regnũ Syriæ:ſcripſit Ptolomeo.ut acciperet in matrimonio ſuo filiã eius:iuſtũq; hoc dicebat eſſe:cũ paternũ obtinuiſſet pricipatũ : & per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet

poſt perditionem demetrii:ſed ẽt per alia multa dignum ſe eius familiaritate: uel cognatione dice bat. Ptolomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens:gauiſum ſe eſſe q̃ paternum ſuſce piſſet principatum:datumq̃ ei ſuam filiam promiſit:& occurrere iuſſit eum ad Ptolomaidam: quate nus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad Ptolomaidam ab ægypto producen dam: ibiq̃ coniugendam eſſe conſtituit. Ptolomeus quidem hæc ſcribens:prope ad Ptolomaidam peruenit:filiam Cleopatram ſecum adducens:ubi ſecũdum conſtitutum:Alexandrum repperit. fili amq̃ ſuam ei coniunxit:dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatem complens. Cunq̃ nuptiæ celebrarent ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum:iuſſit eum ad Ptolomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges:munificenter eis offerens dona:claro apud eos honore potieba tur. Tunc Alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura indui. ſimulq̃ ſuper tribunal ſe cum ſedere:iuſſitq̃ duces cum eo procedere:perq̃ mediam ciuitatem clamare:nemini contra eum quicquã dicere:uel cauſas licere connectere. Quod cum duces feciſſent regis:erga Ionathæ inuidẽ tes hi q̃ parati fuerant eũ accuſare:ſimul cũ inimicis eius:pfugerũt ueriti:ne qd peſſimum paterent. Tanto uero ſtudio rex Alexander dilexit Ionathã:ut primum eum ſuoꝝ deſcriberat amicorum.

Vt Demetrius Demetrii filius:nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui. Et de Apollonio duce Alexandri:qui bellum mouit aduerſum Ionathan:ipſo ta men Ionatha triumphum obtinente. CAP. VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto anno:Demetrius Demetrii filius cũ multis conductis quos ei Laſthenes cretenſis præſtiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexan der audiens in pauore turbataque conſtitutus continuo de Phœnicia ad antiochiam feſtinauit ut prius q̃ huc perueniret Demetrius:eam tute diſponeret. Reliquit uero hu milis Syriæ ducem Apollonium:cognomie Titum:qui cũ multo exercitu ꝓfectus ad Iamniam:Ionathæ principi ſacerdotum mandauit dicẽs. Iniuſtũ eẽ eum ſolum cum licentia uel po teſtate uiuere:non obediẽtem regi ſibiq̃ dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri:q̃ eũ non ſubigeret regi. Non ergo te inqt in mõtibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere:ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per campum noſtri milites confligant: & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis. Scito tamen optimos ab unaquaque ciuitate mihi cõ militones iunctos:qui ſemper tuos proauos euicerunt. Nobis autem in tali terra certandum eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari:ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas : decem milia militum eligens ab Hieroſolymis egreditur cum fratre Symone: peruenienſque ad Ioppem:caſtra iuxta ciuitatem diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas concluſerant: intus habentes cuſtodias ab Apollonio conſtitutas:Cunq̃ Ionathas obſidere paraſſet eos: timentes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiunt. Apollonius uero captam audiens Ioppem a Iona tham:tria milia equitum ſumens:& octo milia peditum ad Azotum peruenit:& exinde tacite paula timq̃ uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in Ioppem tanquam recedens:Ionathan trahit ad cam pum:confidens equitibus & ſpem in eis habens ſuæ uictoriæ. Cunq̃ proceſſiſſet Ionathas: ſequeba tur eum ad Azotum Appollonius:qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnam cum eo commiſit. Mille itaq̃ equites Apollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui re tro inimicis inſiſterent. Quod ſentiens Ionathas:non eſt turbatus:ſed ordinans in quadro exerci tum:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus ẽt ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubi q̃ reſiſteret. Prælio autem uſq̃ ad ueſperam procedente dans fratri Symoni partem exercitus:iuſſit aduerſariorum eum aciem inuadere:ſuiſq̃ præcepit:teſtudine facta ſagittas equitum excipere. Qui cum præcepta feciſſent nihil ledebantur:quamuis hoſtes ſuper eos frequentia tela librarent: uſque quo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta: minime contingebant: cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſque ueſpere iacu lantes aduerſarii defeciſſent: intelligens Symon laſſos eos:inuadit aciem: fortiterque cum ſuis mi litibus dimicans:fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuerſos: & ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per omnem campum diſperſi fugerunt. Quos ſecutus Ionathas uſque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de ſua ſalute deſperantes:ad tẽ plum Dagonis confugerunt:quod erat in Azoto. Capiens autem incurſione ſua ciuitatem Iona thas:incendit eam:& omnes circa eam uicos. neq̃ pepercit templo Dagonis:ſed etiam flammis cõ ſumpſit:& eos qui ibi confugerant interfecit. Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui in templo confugerant:octo milia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum:ab Azoto diſceſſit: & ad Aſcalona uenit: & foras ciuitatem caſtra conſtituenti : territi Aſcalonitæ: in occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem reuerſus eſt ad Hieroſo lymam: multam prædam ferens : quam uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum Apollonium:ſimulauit gaudium: quot præter eius ſentẽnam cum Ionatham conflixiſſet:qui eius amicus erat: mittitque teſtimonium Ionathæ: præbens præmium & honorem: & torquem aureum : ſicut ſolet affinibus regis dari:eique commiſit Accaronis pro uinciæ magiſtratum.

De insidiis quas Alexander parauit Ptolomeo:quas deprehendens Ptolomeus: fratus ablatam eius matrimonio filiam suam iunxit demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum:quo deuicto ipse quoq; periit:demetrio Asiæ principatum obtinente:qui & amicitias fecit cum Ionatha:confirmans ei principatum sacerdotii. CAPI. VII.

EOdem tempore rex Ptolomeus Philometor dictus:naualem ducens exercitum & pedites:ad Syriam ueniebat:Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quē oēs ciuitates studiose Alexandro præcipiente suscipiebant:& deducebant usq; ad Azotum: ubi oēs proclamabant:accusantes Ionathan q templū incēdisset & destruxisset:prouinciamq; uastasset:multosq; eoꝝ interemisset. Quæ Ptolomeus audiens tacuit. Ionathas aūt in Ioppen occurrit Ptolomeo dona clarissima uel honorem ab eo pcipiēs:& producēs eum usq; ad fluuiū qui Eleutherus appellat ad Hierosolymam:remeauit. Peruenies ergo Ptolomaidem:pter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolomeus insidiis Alexādri quas ei per ammonium amicū parauerat. Manifestis aūt factis insidiis Ptolomeus Alexandro scribit:ad pœnam Ammoniū petens:& dicens insidias se ab eo passum:& uindictam sumere iustū esse. Alexandro uero non concedente Ptolomeus intellexit illū cām insidiarum extitisse. Q uapropter ei factus est odiosus. Antiochenis aūt & prius erat odibilis Alexander propter Ammoniū:multa nāq; per eum passi fuerant:& pœnam quidē ab Ammonio pro eius delictis exegerunt:occidentes eū qui tanq; mulier se properabat abscondere habitu circūdatus fœmineo:sicut alibi dictū est Ptolomeus itaq; accusans eū ut proditorem nuptiaꝝ filiæ suæ:trāsgressoremq; auxilii quod ei cōtra Demetrium deduxisset:soluit affinitatem. Nam & auferens suā filiam:ad Demetriū legationē direxit:amicitiā cū eo cōponēs: filiāq; daturū se illi uxorem & restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uero gaudēs: susceptit legationē & nuptias. Tū nimius iam ptolomeo labor restabat:flectere antiochenos :ut Demetriū susciperent:nā inimici eius fuerunt:eo q a patre eius Demetrio multa pessima passi fuissent: & Alexandro tamen antiocheni propter ammonium irascebantur: ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia:in Ciliciam usq; peruenit. Ptolomeus ergo ad Antiochenos ueniens:rex ab illis& militibus ordinatur:coactusq; duo sibi diademata superposuit:unū Asiæ:alteꝝ Aegypti. Benignus aūt & iustus existēs:nec concupiscens aliena:sed & futura prouidēs:recusare regnū decreuit: ne romanos offenderet:ideoq; Antiochenos in contionē congregans:flectit eos ut demetrium susciperēt:dicēs eum nequaq; pro patre doloré seruaturum:si bene mereret ab eis: doctoré aūt in bonis & ducem se illi eē:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aūt dicebat Aegypti regnū sufficere. Q uæ differens flectit Antiochenos demetrium susciperē. Alexandro uero cum magna militia uel apparatu ad Syriam a cilicia profecto:terramq; Antiochenorum prædante Ptolomeus cū genero contra eū duxit exercitum. nam iam filiam suam matrimoniali iure demetrio contradiderat:& uincens Alexandrum:ad Arabiam fugauit eū. Contigit aūt in prælio:ut equus Ptolomei uocē elephantis audiens: Ptolomeū iactaret. Q uod cū uidissent hostes:impetum super eum fecerūt:multisq; uulneribus caput eius perforantes:ad periculū mortis eum adduxerūt. Sed custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt:& ita per quattuor dies defectus iacuit:ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabum potentissimus Zabilus abscidens Ptolomeo transmisit. Qui die quinto releuatus a uulnerum dolore:suauem sibi rem summūq; spectaculū Alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitam finiuit:pro alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit ergo asiæ alexander qui dictus est Balans annis quinque:sicut in aliis demonstratum est. Suscipiens uero principatum demetrius qui Nicanor appellabatur:fraudibus corrumpere cœpit Ptolomei militiam oblitus:& q socer eius & auxiliator fuisset:& affinis p connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolomei ad alexandriam confugierūt:Elephantos aūt demetrius compræhēdit. Ionathas interea princeps sacerdotū ex omni Iudæa sibi milites congregans:arcē Hierosolymoꝝ obsidebat: ubi custodia Macedonum:& transgressoꝝ multitudo locata uidebat. Et hi quidē contēnebant Ionathan facientem machinamenta:confidentes loci munitionibus. Noctu uero quidem maliuoli iuuenes exeuntes:uenerunt ad demetrium:arcis obsidionem nūciantes. Q ui nuncio incitatus: exercitum contra Ionathan ab antiochia eduxit. Cunque ad Ptolomaidem peruenisset:scripsit Ionathæ: præcipiens ad Ptolomaidem eum citius occurrere. Ionathas aūt obsidionem quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi. & sacerdotes congregans:& aurum & argentum & uestem:cum multitudine donoꝝ deportans:ad demetrium usq; peruenit. Q uæ cum obtulisset:iram eius molliuit:& honoratus firmum ab eo principatum sacerdotii susceptit:quē a regibus ante ipsum donatum possidebat:accusantibusq; eum transfugis:Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni iudæa:uel tribus prouinciis:Samaria:uel Ioppe:uel Galilea:trecēta tantum daret talenta pro omnibus his epistolā ei præstitit:quæ uerba huiusce modi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri:gentiq; Iudæorum salutem. Exemplum epistolæ quā Lastheni cognato nostro scripsimus:transmisimus uobis:ut eam noueritis. Rex demetrius Lastheni patri salutē. Iudæoꝝ genti nobis amicæ: nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona præbere:& tres possessiones Afferema: Belscelida: uel Ramathe:quæ additæ sunt Iudæis de Samaria: & his attinentia: quantacunque ad immolantibus

Hieroſolymoꝝ reges accipiebant ante me uel quæcũq; de fructu terræ uel plantatis: omniaq; alia q̃ noſtro competunt iuri uel paludes ſalis uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis concedo. & nihil extorqueatur ab his amodo & impoſterum. Cura igitur ut huius epiſtolæ fiat exemplar & detur Ionathæ: quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc ſcripta fuerant. Videns ergo Demetrius pacẽ nullumq; ſupereſſe periculum: nec belli timorem: ſoluit exercitũ ſtipendiaq; eoꝝ iminuit: & ſolis illis ſumptus p̃bebat: qui cum eo a creta uel aliis inſulis uenerant. Vnde odium uel inimicitiæ militum contra eũ conflatæ ſunt: q̃bus ipſe quidẽ nihil p̃bebat: reges uero ante ipſum eis annonas etiã in pace ſubminiſtrabant: ut eos in certaminibus ſi oporteret p̃ ſe fideles & pronos haberent: atq; paratiſſimos in re bellica & pacis cum omni haberent confidentia expetere.

De Tryphone Apameno: qui bellans contra Demetrium: Antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicitias cum Ionatha. CAP. VIII.

INtelligens itaq; odium militum circa Demetrium Alexãdri quidam dux: Apamenus genere: Diodotus noĩe: qui & Tryphon dicebatur: uenit ad Malchum arabẽ: qui filiũ Alexandri Antiochum nutrierat: manifeſtanſq; ei inimicitias exercitus quas cõtra Demetrium habebant dari ſibi petebat Antiochum: nam regẽ eum facere: uel paternum principatum ei, ſe reſtituere dicebat. Qui primum reſiſtebat: minime credens: poſt uero multo tẽpore Tryphone petẽte: uincitur Malchus: flexuſq; uoluntate ſua ẽ ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autẽ ſacerdotum ionathas capere uolẽs arcẽ Hieroſolymoꝝ: & iudæos tranſfugas: uel impios omneſq; qui per totam prouinciã cuſtodes erant: tranſmittẽtes ad demetrium legatos cum donis: rogabat ut de caſtellis iudæ cuſtodes eiiceret. Cui rex non hæc tantum ſe p̃bere: ſed etiam his maiora promittebat: poſt finem belli quod præ manibus habebat: petebat uero eum & auxilia tranſmittere: mandans q̃ exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc ionathas tria milia militum eligens deſtinauit. Antiocheni uero Demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes: & propter patrem eius: qui multa contra eos mala cõmiſerat: tempus ſeruabant quo potuiſſent eum inuadere: uidenteſq; auxilia ueniſſe Demetrio ab Ionatha: arbitratiq; q̃ multa congregaret auxilia niſi præcederent eum arma ceperunt: & circũſtantes aulam obſidionis modo: coacto exercitu parati regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere: colligens conductos & ab ionatha tranſmiſſos iudæos: cum antiochenis confligit: quorum uim non ferens uincitur. Videntes autẽ iudæi ſic antiochenos atrociter expugnantes: ſuper palatii culmen aſcenderunt: unde illos uulnerantes: ipſi quidẽ propter altitudinem tectorum minime ledebantur: illos uero telis proſterne bant quæ de ſuperioribus ad inferiora iactabant: & ſic eos de proximis domibus repulerunt. Deide igne ſuppoſito flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam tectorum ſpiſſitudinem deuorauit. Antiocheni uero nequaquam ualentes extinguere ignem: ad fugam conuerſi ſunt: & cum iudæi de tecto ad tectum deſilirent: & ita eos perſequerentur: admirabilem cõtigit fieri antiochenſium depulſionem. Rex autem ut uidit antiochẽos filios ſuos: & uxores ſuas uelle ſaluare: quapropter & pugnã reliquiſſe: per anguſtas uias inuadit eos: & confligens cum eis multos interfecit: ita ut cogerẽtur armis proiectis ſe demetrio tradere. Qui ueniam eis pro facinoribus conceſſit: ſeditionemque compeſcuit. Donauit etiam iudæis partem prædæ. Cauſam item uictoriæ ſuæ factos eos profeſſus: gratias agens ionathæ ad Hieroſolymam tranſmiſit: laudans eum pro auxiliis deſtinatis. Poſt autem malluolus contra eum exiit: promiſſioneſq; fraudauit: bellumq; minatus eſt: niſi cuncta redderet tributa: quæ iudæorum prioribus regibus Syriæ perſoluebat. Et hæc feciſſet: niſi Tryphon impetum eius prohibuiſſet: & apparatum eius contra ionathan: erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enim Tryphon ex arabia cum puero antiocho: imponit ei quãuis adoleſcenti diadema. Cũq; oẽs milites tranſiſſent ad eum: Demetrium deſerentes: bellum cõtra Demetrium producit: & confligens cum eo uictoriã obtinuit: & elephantos cum antiochenſium ciuitate ſubiecit. Demetrius uero uictus ad Ciliciam receſſit. Antiochus autẽ legatos ad ionathan deſtinans & litteras: amicum eum ſibi parauit: & principatum ſacerdotii confirmauit & quatuor prouincias quæ terræ iudæorum additæ fuerant: inſup & aurea uaſa uel pocula: & purpuream ueſtẽ ei tranſmiſit: hiſq; oĩbus ei uti permiſit: & fibulam auream ei donauit primumq; amicũ ſuum uocauit. Simonẽ autem fratrẽ eius ducem ſuper omnem militiã a regione Tyri uſq; ad Aegyptum conſtituit. Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mittens ad eum: & ad Tryphonẽ legatos: amicum ſe eis proceſſus ẽ: & pugnare cum eo contra Demetrium inſinuans pro p̃miis laborum nõ parua mala a Demetrio ſe eſſe perpeſſum. Concedente igit̃ antiocho a Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum: quatenus cum ducibus demetrii confligeret ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cum eum ſplẽdidiſſime ſuſcepiſſent: exercitum dare non diſtulerunt. Veniẽs ãt ad aſcalone ciuitatẽ: & munificẽter cum donis ſibi occurrẽtibus: hos ipſos petebat: & unãquãq; humilis Syriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire: ac ſecum bellum p̃ducere pro ultione demetrii: ex his q̃ quondã in eis peccaſſet: eſſe dicens dignas occaſiones p̃ quas hæc cogitare deberent. Cũq; flexiſſet ciuitates auxilium antiocho mittere peruenit ad Gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochum cõuertere. Multum uero præter quod ſperauerat aliter Gazæos inuenit: qui duriſſima obiectiõe non eum ſuſcipere nec demetrium relinquere decreuerunt. Quo dũ Iona-

thas:concitatus esset:ad obsessionem eoꝝ & afflictionem prouinciæ paratur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens:cum reliqua ipse percurrens:cuncta prædabat uel incendebat. Quæ cum ut dissent Gazæi:nullumq; auxilium a demetrio sibi ueniſſe cõspicerent:& periculum p̃sens:aduentus uero longe & incertũ esse utrum ueniret.optimum eẽ decreuerunt: hunc dimittentes illi obedire. Faciẽtes igitur ad ionathã amicitias auxilia promiserunt.Hoſes.n.ante malorum peritiam utilitates non intelligunt suas sed cum in malis fuerint constitutis:tunc mente percipiunt & agunt:quæ nihil'lesi facere debuerunt.Ionathas consentiẽs eis de amicitiis: tollensq; obsides ad Hieroſolymam trãsmisit ipse uero totam prouinciam percurrit usq; ad damascum: dum demetrii duces audisset ad Cedessam cum multa manu ueniſſe. Cedessa inter Tyrum Galilæam consistit.Nam hoc desiderabãt duces demetrii:ut de Syria eum ad Galilæam traherent:putãtes minime eũ pati Galilæos sibi subiectos affligi.Cũq; ionathas eis occurriſſet:Symonẽ fratrem in iudæa ducẽ reliquit. Qui multũ exercitum de prouincia congregans:Bethuram obsedebat: locum iudeæ munitiſſimum: nam tenebat eam demetrii custodia:sicut & prius a nobis demonstratũ est. Vt ergo aggerẽ cõposuisse Symonẽ uiderunt:& machinamẽta constituisse:multaq; usum industria contra Bethsuræ obsidionẽ: timuerunt custodes ne capto loco interirẽt:& mittentes ad Symonẽ:petebant fidẽ accipere:ne quid ab eo pessimum paterentur.Qui cum fidẽ dedisset: illos quidẽ de ciuitate tulit:suamq; custodiam ibi constituit.Ionathas itaq; exiẽs a Galilæa ab aquis quæ Genisaron dicuntur:nam ibi sua castra posuerat ad campum qui dicitur Asor peruenit:nesciẽs illic hostes existere. Demetrii uero duces cũ ante unũ diem cognouissent contra se Ionathan uenire:insidias ei per montẽ collocauerunt: ipsiq; cũ electis militibus in campo ei occurrerũt.Quos cũ uidisset Ionathas ad pugnam paratos:hortabatur suos. Illi uero qui a demetrii ducibus per insidias erant locati:a retro iudæos inuadũt. Qui cum timerent ne in medio capti perirẽt:ad fugam se dederũt.Et ibi quidẽ omnes reliquerunt ionathan: pauci uero cũ eo numero quinquaginta remanserũt:& Mathathias Salomoni:& iudas calsi:qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & isperate sup inimicos irruẽtes:atrociter eos fugauerũt.Tũc uero milites ionathæ qui discesserant:ut uiderunt hostes ad fugam uersos congregati persequebantur eos & hoc fecerunt usq; ad Cedessam:quo castra hostiũ erant. Victor igitur ionathas in illa pugna refulsit:duo milia prosternẽs inimicoꝝ:& ad Hieroſolymã reuersus est. Qui cũ uidisset oĩa sibi dei puidentia secundum suam accedere uoluntatẽ:legatos Romam destinauit: reuocare cupiẽs olim cum gẽte iudæorum amicitias celebratas:suisq; legatis præcepit: ut redeũtes ab italia:per Spartiatas trãsirent:quos deberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere.Qui cum Romam uenissent & ingressi ad senatum:mandata principis sacerdotum ionathæ dixissent: q̃ eos mitteret amicitias renouare:quæ prius per senatum de iudæorum amicitiis fuissent statutæ:Senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes Asiæ reges:& magistratus ciuitatum:quatenus per eos illesi ad ꝓpria remearent.Reuertentes autem ad Spartiatas uenerunt:& epistolas Ionathæ eis porrexerunt: cuius exemplum huiusmodi fuerat.Ionathas princeps sacerdotum gentis iudæorum:uel curia & collegium sacerdotũ:præsidibus & senatui:& populo Lacedæmoniorum salutẽ.Si salus uobis publica uel priuata bene procedit:sic est ut uolumus:salui autem sumus & nos in prioribus tamen temporibus epistola nostro pricipi sacerdotum Oniæ a uestro rege Areo: & ab omni populo missa est de uestra simul & nostra cognatione:cuius exemplum subiacet epistolæ: quam quidem libenter suscipimus & populo & Areo fautores facti sumus:non egentes huius rei approbatione:quia per sacras nostras litteras hoc esse credimus.Initio ergo recognitionis non credidimus nos primi facere: ne præripere uideremur uestram gloriam:Multo uero transacto tempore:ex quo familiaritas communis extitit:in sacris & constitutis diebus deum pro uestra salute uel uictoria sacrificiis deprecamur: & cum multa nos circunstetissent bella per auaritiam uicinorum nec uobis nec aliis propinquis molestos nos esse decreuimus.Postquam autem hostes expugnauimus:legatos ad Romanos trãsmisimus. Numenium Antiochi: & antipatrum Iasonis senatorio apud nos septos honore: quibus dedimus etiã ad uos epistolam: quatenus renouent uobiscum cognationem.Bene igitur facitis si & uos rescripseritis & mandaueritis siquid forsitan indigetis minime dubitantes:nos erga uestrum affectum impigros existere.Lacedæmonii uero libenter legatos suscipiunt:& componentes pacta cum eis de amicitiis dimiserunt.Eodem tempore tres hæreses iudæorum fuerãt:quæ de rebus humãis diuersa credebant: quarum una Pharisæa dicebatur: altera Sadducæa:tertia Essenorum.Igitur Pharisæi dicebant:fata non omnia:sed aliqua gubernare:altera uero quæ accidunt per se consistere: genus autem Essenorum omnia sub fato esse confirmat:& nihil esse:quod hominibus non illius decreto proueniat. Sadducæi fatum quidem nihil esse estimant: neque per eum humana concludi: sed omnia nostræ supponunt potestati:bonorumque nosipsos autores fatẽtur:& peiora per nostram elegi demẽtiam.Sed de his quidem certius in secundo historiæ iudaicæ libro demonstrauimus. Demetrii autem duces cum uellent pugnam in qua uicti sunt restaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes:contra ionathan uenerunt. Qui cum audisset hoc: citius eis ad Amathitidem occurrit: neq; tardare decreuit:usquequo ingrederentur iudæam:castraque disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadiis mittit speculatores qui castra deberent hostium perscrutari. Cũq; oĩa enũciaſ

sent& aliquos nocte cœpisse:qui aduersarios supuenturos indicabant: custodias extra disposuit: & exercitū p totam noctē armatū habebat:præcepitq; ut forti animo essent: & si oporterent etiā nocte pugnarēt:ne repentino ipetu turbarentur. Demetrii uero duces cū audissent ionathan cognouisse suum consiliū:perturbati q̄ inimici manifestati fuissent:nullomodo ualebant per insidias eos inuadere. ex eo q̄ se credebant non esse pares Ionathæ. Nam militibus fugam meditati sunt multaq; facientes incēdia discesserunt:ita ut hæc uidentes iudæi: putarent eos esse mansuros. Ionathas aūt cum ad castra eorum mane uenisset:inuenit ea deserta. Cūq; intellexisset eos fugisse persequebatur: quos nullatenus usquā comprehendere. Nam iam Eleutherū noīe fluuium trāsierant. Vnde reuersus ad arabiam:Nabutheos expugnabat:multamq; eoꝝ pdam abigens: captiuosq; duces: peruenit ad damascum:ubi oīa illa reposuit. Per idem tps frater eius Symon oēm peragrās iudæam & Palæstinam:usq; ad ascalona munivit castella. Quæ cum ædificijs & custodijs tuta fecisset: ad ioppē peruenit:& occupans eam magnam introduxit ibi custodiam. Nam audierat ioppenses uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquā ionathas & Symon tractauerunt:ad Hierosolymam sunt reuersi. Cūq; omnem populum ad templum cōgregassent. suadebant muros Hierosolymorū refabricandos:& altā partem muri templi reconstruendam altisq; turribus muniendam: necnō & i media ciuitate alium ædificare murum:ut custodibus arcis alimētorum copia negaretur: insuper etiam castella quæ sunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propositis consentiret:ipse quidem mœnia ciuitatis ædificabat:Symonem uero misit prouinciam communire. Demetrius autem transiens ad Mesoporamiam peruenit. Q uā cum uellet cū Babylone & & superioribus prouinciis obtinere:ut exinde occasiones de toto acciperet imperio: tunc Græci uel macedoniam habitantes ut eis ppemodū contenirent legationē ad eum miserunt: promittentes ei subuenire si ad illos transiret:& tradere se:uel expugnare cum eo regem Parthorum Arsacē. Q ua spe subito egreditur ad eos:ut si Parthos deuinceret:uires q; resumeret: regē Tryphonē postea debellaret:lōgeq; eum a Syria pelleret. Q uē cum pno susceperisset aio prouiciales:multos cōgregasset uiros:bellūq; & militiam oēm aduersus arsacen pduxisset ipse uiuus capitur. sicut alibi iā retulimus.

Q uēadmodum Tryphon Demetrio a Parthis capto: contra fœdus fraudibus Ionathan cōprehendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime prævaluit. CAP. IX.

TRyphon autem cum mortem Demetrii cognouisset: perfidus Antiocho cœpit existere. Insidiabatur enim:qualiter eum interficiens:ipse regnum teneret. Impediebant uero impetum eius & uoluntatem amicitiæ:ionathæ:quas cum antiocho habebat. Vnde primum Ionathan statuit occidere:& tunc aduersus antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Ionathan consumere:ad Bethsuram ab antiochia uenit: quam græci Scitopolim appellant:ubi cum electis quadraginta millibus ei Ionathas occurrit: putans ad bellum eum uenisse. Tryphon uero cum ionathan uidisset ad pugnam paratum:donis eum pacauit:suisque ducibus ut ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare cū eam:que suspitionem depellere:quatenus confidentem:& incautum:nihilque ꝓuidentem caperet: & persuasit ei ut exercitum dimitteret:quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo nequaquam bello existente:& undique pacem rebus habentibus:sed tenere paucos & Ptolomaidem simul uenire supplicabat:nam tradere ei ciuitatem:& omnem prouinciæ moderationem:se uenisse profitebatur. Ionathas ergo nihil mali suspicatus:sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens exercitum dimisit:tria milia secum sola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens: cum mille tantum militibus ad Ptolomaidem tryphonem comitatus supervenit. Vt uero intrauit Ptolomaidem:portas statim ciues clauserunt:secundum q̄ eis a tryphōe erat præceptum: & ionathan uiuū capientes:omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit quoque tryphon ilico ad Galilæam:qui relictos duo milia interficerent. Sed hi cum fama perueniente captionem Ionathæ comperissent: antequam uenirent a Tryphone missi armis circundati prouincia processerunt. Tunc satellites tryphonis cum uidissent eos pro anima decertare:nullam eis molestiam inferentes: ad tryphonem reuertūtur. Hierosolymitæ autem cum audissent Ionathan captum:& cum eo milites periisse: flebant illius interitum:& summa de ipso quæstio apud omnes fiebat:magnusque timor eos inuadens; contristabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gentes inimicæ:& propter ionathæ mortem iniquitate:contra se bellum constituerent:& ad mortis pericula pervenirēt: quæ sicut suspicabātur euenerunt. Nam gentes mortem ionathæ cum audissent:contra iudæos bellare cœperunt tanq; indigentes duce. Tryphon ergo exercitum multum congregans: ad iudæam ascendere statuit: ut Hierosolymam debellaret. Symon autem uidens Hierosolymitas metuētes cœpit eos alloquio cō firmare quatenus forti animo essent:nec pertimescerent Tryphone superueniente. Et conuocans in templo populum alacriorem eum suis uerbis effecit:hinc allocutionis initium sumens. Pro uestra inquit libertate o uiri iudæi me dudum cum patre uel fratribus mori paratum: quis ignoret. Si qui dem exempla mihi plurima non desunt:Mori enim pro legibus uel patria religione nostram fami-

liam nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab anima nostra possit eicere: sed magis introducat desiderium uitæ:uel gloriæ. Quapropter non uti indigentes duce magno qui laborare: uel pati pro uobis recusent:sequimini me pro uno animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo ut meæ peccata animæ:neq; peior:ut quod illis uisum est optimum pro patriis interfici legibus: uel pro dei religione deuitem:sed in quibus me oportet proprium illis fratrem ostendere:in his me demonstrabo consimilem. Confido enim in deo ultionem ab inimicis expetere: uosque omnes cum uxoribus uel filiis ab eorum uiolentia liberare:et plurimo incolume cum dei auxilio reseruare. Nam uideo gentes contempsisse uos tanquam ducem non habentes bellaque preparasse. Cum hæc Symon uerba ad plebem fecisset:confestim depulso populus animis metu audaciam sumpsit desperanso ad spem bonam repente mutatus est:& unanimiter exclamauit nunc dei esse Symonem ducem & iudæ uel ionathæ fratri principatum tenere dignum:se quoq; omnibus eius præceptis obsecutuum promittens:ducis ei contulit dignitatem. Tunc Symon congregans oēs sui exercitus bellatores festinauit ciuitatis muros reconstruere:turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit et ionathan quēdam amicū suum:filium Absalomi cum militibus ad ioppē:imperans habitatores eius eicere:nam timebat ne ciuitatē traderent tryphoni:ipse uero Hierosolymam tuebatur. Tryphon autem exiens ab Ptolomaide cum multo exercitu ad iudæam uenit:ionathan ligatum ducens. Cui Symon occurrit ad Iadā ciuitatē:quæ super montem iacet:unde etiam Iudææ campi pertescunt. Cum uero Tryphon a iudæis audisset:ducē Symonem constitutum:dixit ad eum: fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire:iubensq; ei si uellet fratrē Ionathan redimere:ut mitteret argenti talenta centum:duosq; filios Ionathæ quatenus fides illi haberetur post dimissionem: ne iudæam in sua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:nisi pro debito uectigalium eum se ligasse confixerat. Tum Symon intelligens arte Tryphonis:quia si & argētum mitteret: ille tamen fratrem eius minime laxaret:sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscens:tamen territus ne a populo accusaretur:se causam fraternæ necis extitisse:q; non pecunias:nec filios pro ipso contraderet:colligens exercitum mandata tryphonis indicauit dicens:q; hæc dolo uel insidiis plena sunt:tamen optabilius esse pecunias:sed & filios eius transmittere:q̄ propositis a Tryphone non obediens: putaretur non uelle fratrē absolui:initoq; cum suis Symon tractatu:filios ionathæ pecuniasq; transmisit. Quas Tryphō cum accepisset:nec fidem seruare:nec ionathan absoluere uoluit:sed mox exercitum colligens:ad propria remeauit:ordinatoq; itinere per idumæam ad Hierosolymam ascendere cupiens:uenit ad Doram ciuitatē idumææ. Præcedebat uero cum exercitu Symon:castra contra eum semper disponēs. Quod cognoscentes hii qui in arce erant Hierosolymitana ad Tryphonem diriguntur: rogātes eum ad se ocius properare:quatenus alimēta eis præberet. Ille ergo per noctem illam equitatum parauit quasi Hierosolymam ascensurus sed niue uehemēti ea nocte cadente: iter inuium reperit equis uel peditibus suis. Qua causa obstante:nequiuit ab Hierosolymam Tryphon ascendere:sed reuertēs ad Ciriē & prope Galaditidē ingressus:ionathan ibi perimi & sepeliri iussit:& ita ad antiochiam peruenit. Symon autē ab Iasca ciuitate transferens ossa fratris sepeliit in patria sua:luctum maximum omni super eum populo faciente. Tunc Symon ingens mausoleum fabricans: patri suo: fratribusq; sepulturam ex albo & polito lapide construxit:opus mirabile:conspicuumq; faciens:cuius q̄ portam undiq; colūnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabilem statuit: insuper pyramidas septem patentibus:uel unicuiq; germanorum singulas superposuit:magnitudine uel decore lucentes: quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem ionathe:& de ædificatione monumētorum: hoc studiū Symonis agnouimus. Defunctus ergo est ionathas:principatū agens sacerdotii:per q̄ annos quatuoq; gentē continuit iudæoꝝ. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis: publicisq; monimentis primi anni Symonis benefactoris:& iudæorum principis scriptum est. Itaq; iudei solliciti aduersarios uicinos superauerunt:cum Symon Gazaram ciuitatem: uel ioppē: uel Iamniam deuastaret:arcemq; Hyerosolymorum deponeret:ne forte inimicis refugium esset, unde percurrentes ledere eos possent. Quod cum fecisset:optimum & utile putauit etiam montem super quē arx cōstituta erat destruere. Quo multitudo cūctiq; ingressi:monte destruebant: & nec die de nocte cessantes per tres annos:deposuerunt eum ad solum:campumque planissimum fecerunt:ita ut eminētius templum excelleret: arce uel monte depositis. Ea quæ temporibus Symonis gesta sunt: hunc continet modum.

Quomodo Tryphon occiso ionatha:perfidus existens Antiocho Alexandri filio:qui Theos nominabatur:ipsum interemit:& obtinuit principatum eius:cuius insolentiā declinans exercitus contulit se ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipsius Antiochum qui pius dicebatur:ad nuptias suas & ad imperium inuitabat. CAP. X.

POst captiuitatē demetrii:nō multo post Alexāder filiū Antiochum q̄ Theos nominabat Tryphō iteremit tutor eius q̄rto impii eius āno: amicos at & familiares suos ad milites trāsmisit:& multas dare pecūias pollicet:si eū regē ordinarēt. Nā demetriū a pribus captū nūciabat teneri. frem uero ei⁹ antiochū si principatū optinere: multa pessima eis factuge eē dicebat:dū pditionē eoꝝ ulciscereť. Qui cū spasset affluētia pecūiaꝝ: sub regno try

phonis fratri: principē eum constituunt. Tryphon ergo ut regni insignia suscepit: cōtinuo nequitiam suā patefecit: & inotuit oībus: qa p priuatus humiliter multitudini obseq̄batur: non hoc uoluntate bona: sed impossibilitate faciebat. Postq̄ uero regnū adeptus ē: exuens se simulationē uerus Tryphō apparuit: cœpitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro q̄ re exercitus eius recedens ab eo ad cleo patrā Demetrii uxorē contulit se: q̄ tunc in seleucia cū filiis erat conclusa. Errantē uero fratrem Demetrii Antiochum: qui Sother dicebatur: nullaq; ciuitate eum admittente Tryphonis timore: mittit Cleopatra: ad suas eum nuptias: & ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit suadentibus amicis: & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem seleuciam aperire.

Quomodo Antiochus cognomēto Pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris sui Demetrii & crescens indies: exercitum pduxit aduersus Tryphonem: quem obsidens in Dora castello: accepit auxilium & solatiū a Simone principe sacerdotū & de morte Tryphonis. CAP. XI.

CVmq; intrasset Seleuciā Antiochus: & fortitudo eius p singulos dies cresceret: exiit pugnaturus contra tryphonē. Quem uincēs: a superiore Syria repulit ad phœnicem: & i Dorā castello munito cōclusum obsidebat: mittitq; ad Simonē principem sacerdotū Iudæorū legatos pro amicitiis uel auxiliis. Q ui cū libenter petitionē suscepissent: pecunias multas cū alimentis: militibus doram obsidētibus large pbuit: ut antiochus eum inter necessarios amicos pauco tpe pateretur. Nam Tryphon dum a castello dora ad apamiam fugeret: captus in ea conclusione peremptus est: tertio sui regni anno.

Quēadmodum Tryphone interēpto: Antiochus oblitus beneficioq; Symonis Cendebeū cum exercitu misit ad expugnandū eum: quē tamen Symon pugnans fortiter deuicit. CAP. XII.

SEd Antiochus auaritia uel prauitate sua Symonis obliuionē una cū ministratis pecuniis & alimētis cōcepit: uiresq; militares cuidā Cendebeo amico tradēs: ad depcationē Iudææ captiuitatēq; Symonis misit. Sed cū Symon audisset Antiochi puaricationem licet senex esset: tamē eo p nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat: cōcitatus ad audaciam sup ætatē suam iuuenilē fortitudinē accepit: & disposuit quidē filios cū bellicosissima pte militū ipse uero per aliam ptem militū cum reliquis uiribus prexit ad bellum: multosq; i ualibus montiū ad insidias locabat: nullusq; conatus eius euasit: sed oēm hostium uincēs exercitum: i pace reliquā uitam agebat. Nā & ipse cum Romanis de auxiliis composuerat.

Quod a genero Ptolomæi in conuiuio dolo perēptus est Symon. Ptolomeus autē uinciens uxorem: & duos filios eius: principatum ipse tenere conatus est. CAP. XIII.

IGitur annis octo principatū sacerdotii Iudæoq; regēs: moritur in conuiuio p insidias Ptolomæi generi: & uxorē eius cū duobus filiis capiēs: & uinctos habens: misit: ut tertium Ioānem qui & Hyrcānus uocabatur: apphenderet. Quod cū sensisset iuuenis: euasit periculum: & ad ciuitatē festinauit: confidens de populo pp patris sui beneficia: Ptolomeiq; odium. Properantē uero per aliam portā Ptolomeum intrare: populus expulit: nam Hyrcanū receperat. Hinc Ptolomeus ad aliquod castellū noīe Dagō in Hierico discessit.

Vt nouissimus filiorū Symonis Hyrcanus ducatum accipiēs: obsedit multo tempore Ptolomeū i castello quod Dagon uocatur. CAP. XIIII.

ACcipiēs autē paternum principatum Hyrcanus deum hostiis placauit: & ita cōtra Ptolomei militiā produxit exercitum. Et cū ad locum peruenisset: in aliis oībus hostē circūueniens pualebat: uincebatur tamē matris & fratrum amore: quos sup murum Ptolomæus trahens in conspectu eius torquebat: & pcipitare minabatur si non ab obsidione discederet. Hyrcanus autē quantum remitteret de obsidionis industria: tantū carissimis putabat offerre subsidia: nedum male paterent: eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat: ne pp eos differret: sed multo magis īpetū castellum inuaderet: inimicoq; suæ ptāti subacto: pro cariſſimorū tormētis rederet retributionē: sibi quoq; extimans hoc esse utilimum si p suam mortē hostes atrocius deperirēt. Hyrcanū ergo petitionibus matris incēsum castellum capiendi furor tenebat. Rursus uero cū uidisset matrē cedi uel dissipari soluebatur: & pro ingestis matri tormētis: impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidiōis protractus septimū annum expleuit: in quo sp Iudæi uacant. Nam per septem hunc obseruant: sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolomeus a bello solutus: occidit matrē & fratres Hyrcani: & fugit ad Zenonem qui Cotilas appellabatur: in Philadelphia tyrānidem exercentem.

Quēadmodum Antiochus exercitum ducens contra Hyrcanū: castra soluit: accipiens ab Hyrcano talenta trecenta: & amicitias cum eo composuit. CAP. XV.

ANtiochus aūt in festus Symoni de interitu sui exercitus: contra Iudæam accessit quarto āno sui imperii: primo uero Hyrcani olympiade cētesima sexagesima secūda. Cūq; de uastasset: puinciā: Hyrcanū in ciuitate iclusit. quā septē aciebus circūdedit: nihil tamen pficiebat: pp murorū munimina: & pp obsessorū uirtutē: necnō & aquarū inopiā: quapp siccitatē domabat. In pte uero planissima turres statuit celsiores: numero cētū tres: tecta unaquaq; habēte sup quas militares ordines disposuit: multosq; quotidie labores cōgressus ipse

rebat: foſſamq; latam & altiſſimā conſtruens: muros ciuitatis depoſuit. Iudæi ergo multas incurſiones cōtra moliebantur: & ſiqdē icautos aduerſarios iueniſſent: peſſime eos cōterebant ſi uero ꝓſentiſſe eos cognoſcerent: inocui rediebant. Vt uero noxiam multitudinem intra ciuitatē Hyrcanus attendit conſumēdis citius neceſſariis: nihilq; populo prodeſſe conſpexit in utilem eius partem ſecernens foras ciuitatē emiſit: quæ uero bellicoſa & fortis erat: hanc tantum retinuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarent: ſeuiſſimis tormentis miſerabiliter aīas exalabant. Cum uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent miſerati eos intra ciuitatē denuo receperunt. Hyrcanus itaq; ad Antiochum legatos direxit: petens indutias ſeptem dierum: ꝓpter feſtiuitatem deiq; ſupplicationē. Qui cum audiſſet: reſpondit legatis. Immolate. Necnon ēt ad ſacrificium magnificētiſſimum deſtinauit taurum: cornibus mauratis & pocula plena oībus aromatibus aurea uel argentea: quod ſacrificium adductū ſuſceperunt: qui ante portas ſtabant & ad templum duxerunt. Antiochus antē iſte exercitui melius Antiocho Epiphanæ claruit: nā ille capiens ciuitatē: porcos ſup aīm immolauerat: & ius carniū ꝑ totum tēplum ſparſerat: etiam leges Iudæorū: paternamq; religionē confuderat: ꝓpter quæ gens rebellauit: & minime recōciliari paſſa eſt: hunc uero Antiochum ꝓpter pietatem religionis: oēs pium uocauerunt: laudantq; modeſtiā eius. Hyrcanus etiam aīaduertens ſtudium ipſius erga deū: petiuit eum ut patriam eis cōuerſationē reſtitueret: Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium: ſuadentium gentē capere legibus diſſonantē: ad oēm pietatem flexus: legatis reſpondit: ſi traderēt arma: partēq; tributoꝝ ioppe aliarumq; ciuitatū circa Iudæam exiſtētiū ſoluerēt: & cuſtodias in ciuitate ſuſceperunt: cōfirmans pactū: ſi niret bellum. Iudæi uero oīa ꝓferre præter cuſtodiam conſentiebant: quā non ꝓp aliud niſi ꝓ diſſimili cōuerſatione recuſabant: pro cuſtodia tamē obſides dare profitebantur: & talēta argenti quingēta: ex quibus ſtatim trecēta cum obſidibus obtulerunt: inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus & coram ciuitatis depoſuiſſet obſidionem ſoluens diſceſſit. Hyrcanus uero ſepulchrum Dauid aperiens: qui multo ditior quondam regibus fuit: tria milia talēta pecuniarum exinde ꝓtulit: ex quibus primus Iudæorum cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cū Antiocho amicitias ſuſcipiēſq; eum intra ciuitatē: munificenter habundeq; militibus oīa neceſſaria miniſtrabat. Cūq; exercitum Antiochus cōtra Parthos duceret: cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his eſt teſtis Nicolaus Damaſcenus: ſic in hiſtoria docēs. Trophæum ſiſtens Antiochus iuſta fluuiū Lycum: ubi uicerat Indathim Parthorum ducem: ibi duobus diebus remoratus eſt: petente Hyrcano iudæo: ꝓp aliquam patriam iudæoꝝ celebrationē: in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et quidē hæc non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat: in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiā conficere. Tunc.n. Antiochus cū Arſace Parthorum rege confligens: & multum perdens exercitū interiit. In regno ät Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit: Arſace cū a captiuitate ſoluēte eo tpe quo Antiochus Parthorum terram ingreſſus eſt: ſicut prius demonſtratum eſt.

De Hyrcani militia poſt mortem Antiochi apud Parthos defuncti cōtra Syriam: & q̄ multas potentes ciuitates obtinuit. CAP. XVI.

HYrcanus uero Antiochi morte cognita: ſtatī ad Syriæ ciuitates expeditionē pauit arbitratus ꝑaratas eas & deſertas pugnatorībuſq; iuenire: qđ ēt euēit. Nā Medabam cū multum exercitus eius laboraſſet: ſexto mēſe capit: poſt ēt Samogam: uel illas quæ uicinæ fuerū: necnō etiam Sicimā: Garizim: genteq; Cutheorū q̄ tēplum ædificatum ad ſimilitudinē Hieroſolymitani poſſidebat: quod Alexandri mandato Sanaballath dux cōdidit: ꝓp Manaſſen ſuum generū: fratrē laddo principis ſacerdotum: ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uero tēplum hoc dirui poſt ānos ducētos. Hyrcanus ergo ciuitates idumææ Aboracum: Mariſſam: cunctoſq; cum domuiſſet idumæos ꝓmiſit eis prouinciam habitare: ſi circūciderentur: legibuſq; iudaicis uterentur. Qui deſiderio patriæ terræ circūciſionem & aliam conuerſationē iudæoꝝ prætulerunt: ideoq; ex illo tpe cœperunt eſſe iudæi. Quo facto: Hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatem romanoꝝ renouare cupiēs legationē ad ipſos direxit. Cūq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet: cōpoſuit amicitias hoc modo. Fānius Marci filius: conſul ſenatū oēm octauo idus februarias: in cāpum iuſſit cōuenire: ꝑſente Lucio Manlio: Lucii Mentinii filio: & Gaio Sempronio Falernæ filio: ꝓp hoc quod legati iudæoꝝ petiuerūt: Symon filius Doſithei: & Apollonius Alexandri: & diodorus iaſonis: uiri optimi a populo iudæoꝝ deſtinati: de ſocietate uel auxiliis exhibendis quā cum romanis de publicis rebus habuerunt ut ioppe: & Portus: & zora uel fontes: & ciuitates: inſuper & uillas quas Antiochus pugnans contra ſenatuſcōſultum tenuit reſtituant: & quatenus nec regii milites ꝑ terram eorū cum ſubiecti ſint tranſeant ut etiam illa q̄ per Antiochum geſta ſunt: cōtra ſenatuſcōſultū cenſeant: & legatos mittant: quatenus recipiant quæ ab Antiocho ablata ſunt: & prouinciā æſtimēt uaſtatam: utq; eis ad reges & populos liberos litteræ dārentur: quatenus ad propriam domum illeſi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis: & a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares: cum a ſuis negociis ſenatus uacauerit: feſtinabit impoſterum nullam in eos iniquitatē ab alio fieri: decernentes dare cōſulem Fannium publicas pecunias expendēdas: dum ad patriā remea

ret. Et Fannius quidem legatos iudæoꝝ remittit: pecunias publicas eis ꝑstans ex senatusconsulto: p quod debuissent cum tutela ad suã redire patriã. In his quidẽ princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitũ aduersus Hyrcanũ colligeret: nec ꝑs ei: nec occasio data est: cũ milites: & Syri malitiã eius abhorrerent: & per legationem peterent Ptolomeum Fisconem cognominatum: quatenus de genere Seleuci transmitteret eis: qui deberet accipere principatum. Ptolomeus aũt cum Alexandro Zebẽna exercitum mittens: pugnaq; cõmissa Demetrius superatur. Qui dũ fugeret ad Cleopatram suam uxorẽ in Ptolomaide: ab ea non susceptus: tyrum recedens: tẽtus multaq; passus ab inimicis: interiit.

De amicitiis alexandri Zabine cognomine cũ Hyrcano: & quo deuictus ab Hyrcano Antiochus cizycenus amisit iudæã: & de fœlicitate uel pace iudæoꝝ Hyrcano principatũ agente. CAP. XVII.

ALexander aũt regnum accipiẽs: & amicitiã cum Hyrcano principe sacerdotũ componens: interiecto tandem tpe: expugnatus ab Antiocho filio Demetrii Crispi noie occiditur. Cũq; Antiochus imperiũ Syriæ tenuisset: cõtra iudæam exercitũ destinare timuit. Audiens uero germanũ suum & ipsum noie Antiochum ex eadẽ matre ꝓgenitum multas uires cõtra se a Cizyco cõgregasse: eũ intra ꝓuinciã statuit expectare: quatenus obuiùs incursionibus fratris Antiochi resisteret: qui cizycenus dicebat: q; in illa ciuitate nutritus esset: filius aũt fuerat Antiochi qui soter nũcupabat: & uitam bello parthico terminarat. Hic etiam frater erat Demetrii crispi patris. Contigit uero ambos fratres unã uxorẽ Cleopatram duxisse quemadmodum & alibi retulimus. Cizycenus aũt Antiochus ad Syriã perueniens: diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tẽpore illo pace fruebatur. Nam & ipse post mortẽ Antiochi a macedonibus destitit: dum neq; ut amicus: uel subiectus aliquid eis præbuisset. Cuius res abundæ creuerunt tpibus Alexandri Zebẽnei: & magis tunc quando hi fratres contra se pugnabant. Nam dum bello occupati fuissent: Hyrcanus Iudæam cũ licentia possidebat: multáq; pecuniarum sũmam collegit: amboſq; inter se dimicantes contẽnens: expeditionẽ contra Samariam ciuitatẽ ualde munitam ꝓduxit: de qua suo loco referã: qualiter ab herode sit cõdita: & sebaste noiata. Accedẽs igitur ad eã studiose obsidebat: memor maloꝝ quæ Samaritæ cõtra Mariſſenos colonos & auxiliatores iudæorum cõmiserunt: obedientes Syrorum regibus. Cum ergo mœnia undiq; circũdedisset: duplici muro cincta stadiis octoginta: filios suos obsidioni præposuit: Antiogonũ & Aristobulũ. Quibus imminentibus in tantã necessitatẽ famis Samaritæ inciderunt: ut ẽt illicita tãgerent: & uocarent adiutorem Antiochum cizycenum. Qui statim ueniẽs ad defensionem: uincit ab Aristobolo: fugatusq; a fratribus: usq; ad Scitopolí currens euasit periculũ. Hi rursus ad Samaritas reuersi: concludunt eos intra murũ: ut secundo necessitate coacti Samaritæ: adiutorẽ uocarent Antiochum: qui dum a Ptolomeo Lathiro sex milia uiros petisset quos Ptolomeus inuita matre direxit: nam necdum a principatu eum expulerat: primum ꝑdatorio modo inuadit Hyrcani prouinciã cum ægyptiis: non audiẽs apte pugnam cõmittere. Nam uires suas sciebat impares: sed sperans populatione & terræ cogere Hyrcanũ a Samariæ obsidione recedere. Cũq; multos milites ꝑderet insidiis circũuẽtos discessit ad Tripolim: Callimãdro & Epicrati bellum iudaicũ cõmittens. Callimander ergo aduersariis fugam simulantibus: & post reuersis statim consumitur: Epicratis autẽ manifeste pecuniis seductus: Scitopolí cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uero obsidione soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatẽ: non hoc solo cõtentus est: sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam uertit: ut uallum magis quã ciuitatẽ fuisse illic quisq; iudicaret. Mirabile tamẽ aliquid de principe sacerdotũ Hyrcano dicitur: quẽadmodum ei deus locutus ẽ. Nam referũt illo die quo filii eius cũ cizyceno cõflixerant: dũ ipse in tẽplo solus sacerdos adoleret thura: audisse uocem ꝙ filii eius uincerent Antiochum. Qui cũ a tẽplo processisset: hoc oĩ populo manifestũ fecit: qđ ita cõstãter euenit. Hyrcanus quidẽ in his degebat. Per idẽ uero tps nõ solum Hierosolymorum iudæi: sed & prouinciales & Alexandriã habitantes: & Aegyptum: & cyprum fœliciter agebant. Nam Cleopatra regina cõtra filium Ptolomeũ Lathirum seditionẽ mouens: ordinauit duces Chelchiã & Ananiam filios Oniæ: quẽ superius retulimus tẽplum ædificasse in terra Heliopolitana ad similitudinẽ sacrarii Hierosolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cum audisset his exercitũ: sine sñia eorum nihil tractabat: sicut testatus est Strabon Cappadocus: ita dicens. Nam plures & qui cũ eis descenderunt: & quos postea Cleopatra mittebat in Cypro statim ad Ptolomeũ transiebant: soli uero Iudæi qui Oniæ dicebantur apud Cleopatram permansere reginam: ꝓp Chelchiã & Ananiam. Hæc Strabon differuit. Hyrcano autẽ inuidiam mouit apud iudæos fœlicitas: magis autem Phariſæi. Nam mala eum uolebant pati: qui tantum apud populum ualebant: ut ſiquid contra regẽ & principem sacerdotum dixisſent: facile crederetur. Discipulus tamẽ & Hyrcanus fuerat: & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuiũ uocaret: & amicabiliter pasceret: nimisq; delectari uidisset: dicere cœpit. Scitis me uelle iusta oĩa agere: per quæ deo & uobis placeam. Rogo aũt: ſiquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantẽ: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium præberent: omni uirtute ornatum esse lætatus est. Tum unus ex accubentibus: Eleazarus noie maliuolus: & seditionibus gaudens quoniã inquit dixiſti: te uelle ueritatẽ cognoscere: uis iustus esse: depone principatum sacerdotii: & tantum

ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hyrcano uero cauſam conſulente: quapropter deponeret principatum: quoniam inquit audiuimus a ſenioribus captiuã fuiſſe matrem tuã ſub Antiocho Epiphane: quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus Hyrcanus: oẽſq; phariſæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Saduceoꝝ hæreſi: quæ cõtraria Phariſeis exiſtit: ualde Hyrcano amicus dicebat: ſcientibus oĩbus Phariſeis Eleazarum blaſphemiam feciſſe & hoc manifeſtum illi fieri poſſe ſi requireret illos: qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate mulctari. Cũq; Hyrcanus Phariſeos interrogaſſet: qua iudicarent eum pœna meritum: non enim credo inquit cum ueſtra ſententia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorari uellent: dicebant ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam nõ uidebatur digna contumelia morte mulctari: & quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta Phariſei ualde contriſtabatur: unde illorum ſententiam maledictiones Eleazarum putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius Ionathas flexit eum: relictis phariſeis: ad Saduceorum partem tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret: cuſtodeſq; eorum puniret. Vnde ſummum ei uel filiis odium a multitudine concitatum eſt. Sed de his quidẽ iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare: quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent Phariſei: quæ nõ ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; Saduceorum gens has expulit: dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſunt: illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minime cuſtodiri. Et de his multa queſtio uel altercationes maxime fiebant: & Saduceos copioſi uel diuites ſequebantur: populares uero non eis obſequebantur: ſed Phariſeos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæreſibus atq; eſſenorum in ſecundo uolumine iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam ſœliciter uixit: & principatum optime rexit annis triginta uno: defunctuſq; reliquit filios quinque: qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt: magiſtratu populi principatu ſacerdotii: & prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat: & futurorũ præſentiam ei donauit ita enim cognoſcebat & prædicabat: ut etiam duobus filiis prædiceret: q; rerum domini non diutius permanerent. Quorum interitum opere præcium eſt narrare: quatenus ſentiamus: quantum indigni fœlicitate patris fuiſſent.

Quod defuncto Hyrcano: filius eius Ariſtobulus ſuſcipiẽs principatum: primus ſibi diadema impoſuit: fratribus ſuis præter Antigonum in uincula coniectis: qui etiam matrẽ ſuam uinculis & penuria conſumens: ipſum quoq; Antigonum fratrẽ ſuum quem conſortem regni habebat accuſatio nibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre: maior Ariſtobulus magiſtratum ad regiam dignitatem trãſferre decreuit: primuſq; ſibi diadema impoſuit: poſt quadringentos octoginta & unum annos: & tres menſes: ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autẽ fratrem ſuum ſecundum Antigonum: ſimili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat aſtrictos: incluſit etiam & matrẽ pro magiſtratu altricantẽ: nam illam Hyrcanus dominam eſſe reliquerat: qui ad tantã crudelitatẽ perductus eſt: ut uinculis eam penuria q; conſumeret: inſuper addidit matri etiam Antigonum quẽ amare uidebatur: & cõmunis regni habere conſortẽ: accuſationibus alienatus ab eo: quibus primum quidẽ non credebat: aliqua amore nõ admittẽte aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum Antigonus clarus ab expeditione rediſſet: tpe quo feſtiuitatẽ tabernaculoꝝ deo celebrant: contigit Ariſtobulum quidẽ morbo teneri. Tum Antigonus agens dies feſtos ad tẽplum aſcẽdit: ualde ſplendidiſſime ornatus cum ſuis armatis: & multum pro ſalute fratris orauit. Maliuoli uero cupientes eorum ſeparare concordiam: occaſionẽ ſe cœpiſſe pompam Antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram rege: pompamq; maliuole dilatabant: quo modo in celebratione tabernaculorum ſublimis apparuit: ut non hæc a priuato fieri uiderentur: ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uẽturum ad fratris interitum nunciabant. Ariſtobulus autẽ cũ his accuſationibus inuitus credidiſſet: timens ne in fratris ſuſpitionẽ incideret: ſimulq; ſuam cuſtodiam curãs: diſponit cuſtodes ſui corporis: in ſubterraneo uel tenebroſo loco. Iacebat autẽ ipſe in turre quæ Antoniana dicebatur: & præcepit ut inermẽ occiderent nullum fratrẽ autem Antigonum ſi armatus intraret interficerent: mandauitq; Antigono: ut ſine armis ueniret. Regina uero inſidiatoribus Antigoni pſua ſit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma: ornatumq; bellicum: petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nũcio Antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidẽs de fratris affectu: ſicut erat armatus ad Ariſtobulum ingreditur ut armoꝝ demonſtraret ornatũ. Cũq; ad turrẽ quæ Stratõis dicitur pueniſſet: ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati proſtemitur. Cuius mors oſtendit: nihil inuidia: nihil accuſatione ualidius neq; magis aliud ſecernit fidẽ: ſeu naturalẽ familiaritatẽ quam iſtæ paſſiones. Ammirari põt quilibet & Iudam Eſſem genere: q nunq̃ in his q̃ pdixit mentitus eſt. Nam hic cum uidiſſet Antigonum per tẽplum trãſire clamauit ſociis ſuis & notis: qui gratiã pdicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabãt. Melius eſt mihi inquit mori: quam ſi mortẽ fuero mentitus Antigoni: quẽ hodie uideo periturũ in turre Stratõis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat: ubi eũ pdixit interfici. Diei quãpluria pars trãſiret: ut dubitare uaticinatione uideret. Cũq; hæc dixiſſet: triſtiſq; eſſet: nunciat ei Antigonũ eẽ de

ſunctum in ſubterraneo. Nam & ipſa turris Stratonis dicebatur eodem nomine quo maritima Cæſarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Ariſtobulum aũt fraternæ cedis pnia flectuſq; poſſedit: necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruaſit: & itollerabilem paſſionem corruptis uiſceribus ſuſtinebat: copiam quoq; ſanguinis euomebat. Quod dum puer aliquis portaret: lapſus eſt in loco quo maculæ ſanguinis adhuc antigoni permanebant: ut arbitror de prouidentia diſponente Quo facto: clamor uidentium fuſum ſanguinem eleuatus eſt: dum exiſtimarent hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum Ariſtobulus audiſſet: cauſamq; requiſiſſet tacentibus amplius minabatur diſcere uolens clamoris cauſam: homines enim ſuſpicantur in his quæ tacẽtur: & ſenui per eſſe peiora putant. Vt uero cogẽti & interminanti ueritatem aperuerunt: confunditur eius mẽs: percuſſa conſcientia ſua: gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit. Nũquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis: ut non ſcelere fraternæ cedis ueloci pœna conſumerer. Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eam celeriter reddis: ſed paulatim libo ſanguinem interremptis. Quæ cum dixiſſet: moritur regni ſuo primo anno qui etiam dictus eſt Philellen: ideſt amator græcorũ. Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit Ituræos: plurimamq; eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut ſi uellent in prouincia permanere: circunciderentur ſecundum leges Moſaicas. Erat autem naturæ ualdæ moderatæ: uel pudoris ingenui: ſicut teſtimonium præſtat Strabon nomine Timagenis: ita dicens. Modeſtus fuerat hic uir: & nimium Iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquiſiuit: & partem gẽtis Ituræorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Quemadmodum defuncto Ariſtobulo: frater eius Alexander ſuccedens in principatu: contra Syriam & Phœnicem: & Arabiam exercitum ducẽs: multas gentes ſubegit: & de Ptolomei Latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. CAP. XIX.

DEfuncto tamen Ariſtobolo: Salomon uxor eius quæ apud græcos Alexandra nominatur ſoluens fratres eius quos ligatos Ariſtobulus tenebat: ut prædictum eſt: Ianneũ qui & Alexander dicebatur. regem ordinauit ætate maiorem: qui nũquam ad faciem patris uenit: Cauſa uero huius odii: talis fuiſſe dicitur. Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus Antigonum q; Ariſtobulum: & apparuiſſet ei deus in ſomnis: & interrogaſſet eum: quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret: deo demonſtrante uultum iſtius: contriſtatus q; omnium bonorum ſuorum hic heres exiſteret: genitum in Galilæa nutriri dimiſit. Deus uero nequaquã mentitus eſt Hyrcano. Nãq; regnum poſt Ariſtobuli finem iſte ſuſcepit. Qui unum e fratribus ſuis intendentem regnum præſumere interfecit: alterum uero uolẽtem innocẽter uiuere honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum ſuum ſicut & ei uidebatur utile diſpoſuiſſet: expeditionem contra Ptholomaidam egit: pugnaq; cõmiſſa: uictor in ciuitatem hoſtes cõcludẽs: obſidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis. Ptolomais & Gaza ſolæ ut ſubiicerẽtur reſtabant: necnon ẽt Zoili tyranni Stratonis: & Dora. Sed Philometore Antiocho: fratreq; eius antiocho Ciziceno inuicẽ decertantibus: ſuaſq; uires perdentibus: nequaq; Ptolomaitæ ſperabant ab illis auxilium. Quibus obſidione exhauſtis: Zoilus qui turrẽ Stratonis Doráq; tenebat: agmen militare nutriẽs: tyrannidẽ meditatus ẽt: dum reges contra ſe bellarent: & paululũ Ptholomaitis ſubueniebat: quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant: ut confiderent ab eis mereri ſolacia. Vterq; enim tolerabat: quod ſepius athletis contigit: qui cum uiribus diffidunt: erubeſcentes credere: otio uel quiete certamina differũt. Reliqua Ptolomaitis ſpes erat in rege ægyptiorum: Ptholomeo Latiro qui cum a matre depulſus a regno fuiſſet: cyprum habitabat. Igitur mittẽtes ad eum Ptholomaitæ petebant auxilio uenire quatenus eos a manibus Alexandri pictitantes eriperet. Spem uero non minimam ẽt ei legati excitauerunt dicẽtes: ſi tranſiret ad Syriã: haberet Gazeos & Zoilũ: inſuper & Sydonios ac multos alios pro Ptholomaitis ſecum pugnantibus. Quibus incitatus nauigare feſtinauit. Per idem tempus Demetrius orator eloquẽtiſſimus: perſuaſit eis ſniam permutare: melius eſſe dicẽs: incertũ iudæorũ ſuſtinere periculum: quam manifeſtam ſuſcipere ſeruitutẽ: dum ſe traderent domino: quo facto non ſolum præſens haberẽt bellum: ſed multo maius ab ægypto ſparẽt. Nam & Cleopatrã nequaq; pati filium uicinum exercitũ aggregare dicebat ſed uenturam cum maximo contra eum exercitu: quæ pperabat & a cypro filium eiicere: & cum Ptholomeus nihil proficeret: rurſus cyprum fugeret: ipi uero nouiſſimũ haberẽt periculum. Ptholomeus uero q̃is per uiam cognouiſſet Ptholomaitarũ uoluntatẽ mutatam: nõ minus tamẽ nauigauit: & applicuit in Sycamina: ibiq; uires ſuas depoſuit. Ois uero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cũ iuxta Ptholomaidã p. duxiſſet & applicuiſſet: ualde cogitabat: quõ neq; legatos eius ſuſciperent: neq; uerba audirẽt. Sed cũ ueniſſet ad eũ Zoilus & Gazi: appeterentq; auxiliũ ſibi præberi: q; terra eorũ a Iudæis & alexandro depopularet: ſoluit obſidionẽ alexander Ptholomei timore reuerſuſq; ad propriã terrã: deinceps bella diſponebat latẽter quidẽ Cleopatram contra Ptholomeũ inuitans: aperte uero amicitias & auxilia cum eo ſe componere ſimulans: & quatuor milia talẽtorũ argẽti ſe dare promiſit: ſi Zoilum tyrannum depelleret: terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptholomeus alexãdri amicitias ſuſcepit: & Zoilũ ſubegit. Deinceps cũ audiſſet latẽter ad Cleopatrã matrẽ eius mãdaſſe: ſoluit pacta quæ

cum eo fecerat atq; fidem: & ad Ptholomaidā quidem accedens obſidebat q̄ eum nō ſuſcepiſſent ibiq; relinquens duces: & partem ſui exercitus ut obſeſſos cuſtodirent: cum reliqua pte Iudæam populaturus inuadit. Alexander uero cum Ptholomei ꝑuaricationē audiſſet: cōgregauit ꝑuicialiū qn quaginta milia: ut autē alii hiſtoriaꝝ ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cū ergo collegiſſēt exercitum: occurrit Ptholomeo. Ptholomeus itaq; ſubito inuadēs Aſachron ciuitatem Galileæ die ſabbatoꝝ uiriliter cœpit eam: unde decem milia corporū: & aliā multam ꝑdam abſtulit. Cūq; tētaſſet Sephorim ciuitatem: pauco diſtantem ſpacio a ciuitate capta multos amiſit. Poſt autē cū Alexādro bellaturus perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet: in loco q Aſaphō dicitur nō lōge a Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit: habens octo milia pugnatoꝝ: quos hecatōtamachos uocabat: ideſt contra centum pugnantes qui æreis ſcutis utebant. Veum etiam fuerūt & Ptholomeo propugnatores: cum clypeis æreis: ſed minus iudeis ornatis: ideoq; milites Ptholomei timidi ad p̄lium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis imittebat: philoſtephanus: qui ſtrategematum peritus: eos fluuium tranſire ꝓhibebat: ſupra quē caſtra ſua poſuerat. Alexandro inter hæc minime uiſum eſt tranſitum eoꝝ uetare: dum putaret: quia ſi poſt dorſum fluuium haberent: nequaquā poſſent a pugna diſcedere. At in principio prælii ex utraq; parte fortiter pugnatum eſt: pari aīoſitate uel ſtudio: ut ab utroq; exercitu multi proſternerent. Sed cū Alexādri exercitum ſuperiorē philoſtephanus uidiſſet: milites diuidit: & defectos ſuos fortiter adiuuans: nulloq; ſubueniente Iudæis: partē illā cum eis qui prope ſtabant ad fugā cōuertit. Quod cum uidiſſent milites Ptholomei ſecuti iudæos interficiebant. Poſt aūt reuerſi reliquos ad fugam uerterunt: & tādiu proſtrauerunt eos: uſquequo & ferrum & manus eoꝝ defeciſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicunt. Timagenes uero quinquaginta milia retulit: reliquos aūt captos: paucos uero ad ſuam fugiſſe prouinciam. Tunc Ptholomeus poſt uictoriam prouinciam pgrans ueſpere facto in qbuſdam Iudææ uillis ingreſſus ē: quas plenas mulieribus & infantibus inueniēs iuſſit militibus ſuis ut occiderent & laniarēt: mēbraq; eorum in cacabis mitterent ad coquendum. Hoc aūt ſimulauit: ut hi qui fugerant a pugna putarēt hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci: & exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & Ptholomaidam: ſicut alibi retulimus. Sed cleopatra cum reſpiceret filium ſuū creſcere: & iudæam licenter deuaſtare: ciuitatēq; Gazæoꝝ ſubiectam habere: negligere recuſauit dum iā in portis ſuis eum p̄ſentem ſperaret eſſe futurū: & amari ab ægyptiis pp uirtutē eius putaret eum: ſtatim cum nauali & pedeſtri exercitu cōtra eum egreditur: duces totius militiæ Chelchiam & Ananiam iudæos ꝓponens: pecunias uero multas: nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulam cōmendans. Cūq; iuſſiſſet filium ſuū Alexandrum cum maxima claſſe nauiū ad Phœnicē nauigare: pp refugia oēm ſuam expeditionem Cleopatra in Ptholomaide depoſuit. Cum uero eam nō ſuſcepiſſent Ptholomaitæ: ciuitatem obſedit. Ptholomeus tamen a Syria contra ægyptū feſtinauit: putās ſubito eam ſine militibus exiſtētem occupare: ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tēpus & Chelchias unus ex ducibus Cleopatræ: circa inferiorem ſyriam Ptholomeum perſequens moritur. Cleopatra ergo cum audiſſet filii conatum: & q̄ nullatenus ægyptii eum ſicut ſperabat ſuſcepiſſent: tranſmiſit militiæ partē: quæ de prouincia Ptholomeum depellerent. Qui reuerſus ab ægypto: iteꝝ in Gaza hiemabat. Interiecto uero tempore: Cleopatra cuſtodiam Ptholomaidis cum ciuitate obſidione cœpit. Ad quam Alexander ſumma dona deportans ueniſſet: dixiſſetq; mala de Ptholomeo ſe paſſum refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum: quidam amicoꝝ perſuadebant ei: ut prouinciā Iudæoꝝ percurreret & obtineret: neq; conteneret tam optimam multitudinē Iudæoꝝ ſibi ſubiicere. Cūq; Ananias cōtradicēs ſuaderet iuſtum eē: ſi hoſtem auxiliatorē priuaret propria ptāte. uerum etiam & cognatos ſuos eſſe: nec te minime uolo inquit ignorare regina qūo propter hāc iniquitatē inimicos oēs Iudæos habebis. Hæc ergo Anania ſuadēte Cleopatra flectitur nihil pœnitus Alexandrū ledere: ſed ſocietatē cum eo conpoſuit in Scitopoli Syriæ. Qui cum a Ptholomei timore liberatus eſſet: exercitū ſtatim contra humilem Syriā produxit & expugnauit Gadara decē menſibus opp̄ſſam: & Amathunta magnū ꝓpugnaculum habitantium ſup Iordanē: ubi optima uel induſtria digna Theodorus Zenonis præſidebat: qui inſpate Iudæos inuaſit: & decē milia interfecit ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquam perturbatur Alexander: ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum: & Raphiam & Anchidonā expugnauit quam poſtea Herodes Agrippiadā noiauit. Cunq; uideret Ptholomeū a Gaza ad cyprum rediſſe: matremq; eius Cleopatram ad ægyptum: Gazæis iratus: qūo Ptholomeū auxiliatorem conuocaſſent: ciuitatem obſedit: prouinciāq; ipſoꝝ depredauit. Sed Aplodotus dux Gazænorum cum duobus milibus peregrinis: & decem milibus ciuium in exercitum irruit Iudæorum: & quādiu nox erat: Gazæi uincebant: Arbitrātibus Iudæis rurſum Ptholomeum ſuperueniſſe. Poſtero autē die facto: cognoſcentes Iudæi uerit atem: reuerſi Gazæos inuadunt & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus: neq; multitudine moriente perterritis: geſſere prœlium: & quicquid aduerſi accidiſſet tolerare paſſi ſunt: ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aūt eos rex Arabum Arethas magnanimus uir: qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam ueniret Aplodoto perempto: ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens: q̄ ei magna gloria a ciuibus præbebatur: interfecit eum: militaremq; congregans phalanga: ciuitatem Alexandro pro-

didit:qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit.Poſt aũt milites Gazæis imiſit:ut eos cruciarent:& p diuerſa loca proſterneret:nec tamen Gazæi animas debiles:ſed paratas habentes:ueniẽtibus Iudæ is reſiſtebant:& non paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebant:ne aliqua ſpo lia aduerſarii poſſent inuẽire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant:quatenus ſer uitutem inimicorum uel taliter euitarent.Cunq; quingẽti ex primatibus eorum in templum Apol linis confugiſſent quorum conſenſu prodicto facta erat:hos abſtrahens Alexander occidit: ciuita temq; poſt anni obſidionem deponens:ad Hieroſolymam remeauit.Eodem tempore & Antioch⁹ qui criſpus dicebatur moritur:inſidiis Heradiani:anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto:imperii uero uiceſimonono.Cuius principatum cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiam contra fratrẽ patris Antiochũ qui cizycenus nolabat:quẽ cũ uiciſſet & cepiſſet iterfecit.Nõ multo uero poſt:Ci zyceni filius Antiochus:& Antonius pius cum perueniſſent in Arodo:coronamq; ſibi impoſuiſſent confligunt cum Seleuco:quem poſt uictoriam ex omni ſyria depulerunt. Qui cum fugeret in Ci liciam:& peruenifſet Mopſueſtiam: iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indignatus palacium eius incendit:eũmq; cum amicis extinxit.Antiocho uero Cizyceno adhuc Sy riæ regnante:Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit:uictumq; cum ſuo proſtrauit exercitu.Poſt ipſum uero & frater eius Philippus cum impoſuiſſet ſibi diadema:in parte alia Syriæ regnabat.Ptholomeus uero Latirus quartum fratrem eorum Demetrium:qui Ceraunus dicebatur a Gnido deducens: in Damaſco regẽ conſtituit.His aũt duobus fratribus ptinaciter Antiochus reſi ſtens:citius occiditur. Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra parthos bellanti cum ſocius ad ueniſſet:uiriliter pugans occubuit.Syriam uero duo fratres eius tenuerunt:Demetrius & Philippus ſicut alibi demonſtratũ eſt. Alexander aũt dũ contra eũ ſui ſeditionẽ mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculorum agebatur:& ſup aram ſtaret imolaturus:uirgis cedrinis iaculabantur eum.Nam le gitimũ ẽ apud iudeos in ſcẽophegiis unũquẽq; portare uirgas ex palmis cedrinis.Demõſtrauimus aũt hæc ẽt in aliis.Nec ſolũ hac iaculatione contẽti.ueꝝ contumelioſe eũ aggreſſi ſũt cũ igreſſi fuiſ ſent tẽplũ dicẽtes:de captiua gẽitũ & honore ſacrificii indignũ.Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit:pa rietẽ uero ligneũ circa ará & ſacrarium conſtituẽs uſq; ad altare:i quo ſolis ſacerdotibus licet ingre di:multitudini introitum ꝓhibebat:ſimul & peregrinos Piſidas:& Cilicas:nã Syris inimicus exiſtẽs: non eis utebatur.Cũq; Arabas Moabitas:& Galaditidas uiciſſet:tributoꝝ incrementũ eis impoſuit & Amathunta expugnauit:non audẽte Theodoro cum eo confligere. Cũ uero conſeruiſſet pugnã contra Abidam regem Arabum:incidit ex inſidiis in altiſſimam uallem iuxta Galaditidẽ.Inde cum fugeret ad Hieroſolymam:ſuper infœlicitatem ſuam habuit ẽt gentem iudæorum inimicam:cõtra quam annis ſex pugnantes:interfecit quinquaginta milia.Rogante ergo eos:ut odium quod in eũ hẽrent ſoluerent:magis horrebant eum propter quæ acciderunt.Cunq; interrogaret eos:quid uel lent fieri:omnes clamauerunt:mori eum.

Quomodo pugnans demetrius Ceraunus contra Alexandrum:uicit eum. Cap. XX.

TVnc ad Demetriũ Ceraunus deſtinauerũt:ut eũ auxiliatorẽ rogarẽt:q maximo cum exercitu dũ ueniſſet ad eos q eũ inuitauerũt circa Sycimã ciuitatẽ caſtrametatus eſt. Alexander aũt cõductis militibus ſex milibus ducẽtis:& Iudæis uigiti milibus q ei fa uebant contra Demetriũ prexit:cui æquites fuerunt tria milia:pedites quadragita mi lia. Multa ergo ex utraq; pte gerebant:Demetrio q̃dẽ uolẽte ſe ducere cõductos mili tes Alexãdri tãq; græcos:Alexãdro ãt tẽtãte Iudæos demetrio ſociatos auellere.Cũq; neuter ualuiſ ſet pſuadere:ſed pugnã cõmiſiſſent uincit demetrius:& oẽs Alexandri cõducti milites occidunt:fi dei ſimul & uirtutis ꝓbationẽ oſtẽdẽtes.Multi etiã a parte demetrii milites occiderũt.Cum uero p mõtana fugiſſet Alexander:miſericordia ruinæ eius flexi colligunt ad eũ ſex milia Iudæoꝝ:& tũc q̃dẽ recedit timore demetri⁹.Poſt ãt iteꝝ Iudæi cõtra Alexãdrũ bella mouẽtes ſuperant ab eo:mul tiq; eoꝝ i pugna extincti ſũt.Quoꝝ etiã potẽtiſſimos i Bethomis ciuitate cõcluſos obſedit.Cũq; ce piſſet ciuitatẽ & tenuiſſet eos:duxit ad Hieroſolymã:& crudeliſſimã i eos pœnã exercuit.Nã dũ cœ naret cũ cõcubinis ſuis in excellẽti loco:crucifigi ex ipſis octingẽtos ꝓcepit:liberos uero & uxores eoꝝ corã ipſis adhuc uiuẽtibus occidi.Et hæc quidẽ ad ultionẽ fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantũ humanã uindictam exceſſit:q̃uis multũ ſudaſſet: & laboraſſet in bello contra eos:& i no uiſſimum periculũ animæ regniq; ueniſſet.Non enim ſuffecerat contra ſe iuicẽ certare:niſi etiam ad uerſus eum alienigenas prouocaſſẽt:& ad talem neceſſitatem pduxiſſent:ut terrã Moabitidis:& Ga laditidis:& uicos regi Arabũ traderet:quatenus non auxiliaretur contra ſe Iudæis: ſed & alia multa conferret:quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe:ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem: uocatus eſt trucida.Aduerſarii tamen eius octo milia noctu fugierunt:& q̃diu uixit Alexander exu labant. Et iſte quidem liberatus a ſeditione eorum:cum omni quiete impoſterũ regnauit: Deme trius autem cum a Iudæa in Beroeam deſcẽdiſſet:obſidebat fratrem ſuũ Philippũ:cui decem milia peditum erant:& mille equites.Straton etiam Beroeæ tyrannus Philippo auxilium præbebat:& Titicum principem Arabum conuocabat:necnõ ẽt Mitridatem ſynachem præfectũ Parthoꝝ.Qui cum ueniſſent cum multa expeditione:& obſediſſent demetrium itra caſtra:ſagittiſq; & ſiti eum an-

guſtaſſent:compulerunt milites eius ut eum traderēt. Cūq; depopulaſſent prouinciam:& Demetrium cœpiſſent hunc quidē Mitridati Parthoꝝ regi tranſmiſerunt:captiuos uero Antiochenos gratis Antiochēis reddiderūt. Mitridates itaq; Parthoꝝ rex:Demetriū maxime honorabat:uſq; ad uitæ terminū. Philippus uero a pugna ſtatim ad Antiochiā perrexit:eāq; tenēs:Syriæ regno potitus ē.

Antiochi qui liber pater dicebaſ militia contra Iudæam:itēq; p̄lium Arethæ regis contra Alexā drū:quē & deuincēs:cū pactis a Iudæa diſceſſit:& de morte Alexandri. CAP. XXI.

POſt uero Antiochus frater eius q nūcupabaſ Liber pater:ſibi uendicans principatum ad Damaſcū pueniť:ibiq; regnauit Cūq; contra Arabas exercitū duceret:Philippus frater eius ad Damaſcū prexit. Tū mileſius qui cuſtos arcis relictus erat:ſimul cū Damaſcenis ciuitatē Philippo tradidit. Ingratus uero mileſio Philippus extitit:cū nihil oīno pro traditione ciuitatis ei donaret:nā timore putabat Mileſiū prodidiſſe. Quapropter in ſuſpitiōe eū hēbat:qui rurſus Damaſco depelliť. Nam cū Philippus ad circū exiſſet:Mileſius clauſit Damaſcū:& Antiocho ſeruauit. Quod factū cū audiſſet de Philippo Antiochus:reuerſus ad Arabiā:expeditionē ſtatī contra Iudæā parauit:pedites. quidē octo milia:equites āt octingētos. Cuius Alexander congreſſione timēs foſſam altiſſimā fodit:circa Cafarſalā:quæ nūc Antipatris uocaſ iniciū eius faciēs:& uſq; ad Ioppen. Cūq; muꝝ ædificaſſet:& turres ligneas erexiſſet:p ſtadia cētum quīquāginta. Antiochū expectabat. Ille āt hæc incēdio cremās:exercitū ſuū ad Arabiam exinde tranſduxit. Cui rex Arabū cedēs primū deinde ex improuiſo cū decē milibus equitū aduenientēs:occurſionē Antiochi fortiter debellauit. Dūq; uiceret:Antiochus occidiť auxiliū parti laboranti ſerēdo. Poſtq; uero cecidit Antiochus:milites eius ad Canā uillam confugiūt:ubi plurima pars eoꝝ fame conſumiť. Poſt hūc iperat iſeriori ſyriæ Arethas:exceptus in principatu a Damaſcenis:pp Ptolomei iuuenis odiū. Qui cū militiam congregaſſet contra Iudæā & circa Idida uicū p̄lio uiciſſet Alexandrū:cū pactis a Iudæa diſceſſit. Alexander āt iteꝝ cū inuaſiſſet diē ciuitatē:contra Eſſemon ꝓduxit exercitum:ubi plurimæ uel mirandæ res Zenonis fuerant:quā tribus aggeribus circūdans:pugnando ī uaſit. Exinde contra Gaulā & Seleuciā pergit:& has cū cœpiſſet:ſubegit ēt uallē quæ Antiochi dicit caſtellū quoq; Gamala. Sed cū multi Demetriū ducē locoꝝ illoꝝ accuſarēt:nimis eum indignatus dānis affecit:& tertiū ānū complēs:ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt:quē Iudæi grate oīno ꝓpter fœlicitatē eius accipiūt. Per idē tp̄s iam Syrorū:& idumæorū:& Phœnicū ciuitates iudæi poſſidebant iuxta mare quidem ſtrationis turrē apolloniā:Ioppē iamniā:Azotum:Gazā: Antidonē Rafiā:Rinocora:in mediterraneis uero p Idumæā:Aborā:Mariſſam:oēmq; Idumæā:Samariā:Carmelum:& Ithabyriū mōtes:Scitopolim:Gadarā:Gaulanitidē:Seleuciā:Gabala: Moabitidē: Sebō:Midabalem:Baoroneæ:magna:& Onzora:Cilicum:Auloně:Pellantē:hanc ēt deſtruxerūt cū nō ꝓmiſiſſent habitātes in ea patrios iudæoꝝ ſeniores ſuſcipere:alias quoq; Syriæ ciuitates euerterūt. Poſt hæc rex Alexander crapulæ multū indulgēs:i ualitudinē incidit:& tribus ānis q̄rtano typo laborās nec ſi ab expeditione quieuit:donec in laboribus expiraret. Mortuus ē āt in mōte Geraſenoꝝ:Rabagā caſtellū trās Iordanē obſidēs. Quē cū uidiſſet regina ꝓpinquātē læto:nullāq; ſpē ſalutis habētē. deplorās futurā deſolationē ſuā & filioꝝ ait. Cui me ita relīquis cū filiis:alterius auxiliis egentē: dum ſic ſcias aduerſariā tibi gentē exiſtere. Tūc ille perſuaſit ei mandata ſua cuſtodire:q̄tenus certū cū filiis regnū tutaret:& ut mortē militibus eius celaret:uſquequo caſtellū caperet:dehinc ut ad Hieroſolymā uictrix & ſplēdidiſſima rediret:& Phariſæis ptātem daret quid uellēt agere:eoſq; honore ꝓferret:q̄tenus illi laudantes eam ꝓpter honorē ſibi illatum:fidelē ei gētem conſtituant. Nam poſſe hos multum apud Iudæos dicebat:& lædere ſi quē abhominarenť:& ꝓdeſſe cui fideles exiſterent: cum nimium eis a populo crederet quicquid uellēt de aliquo ſeuiſſimū referre:ſeq; ideo offendiſſe multitudinē aiebat:ꝙ Phariſæos aliquādo contriſtaſſet. Tu igitur inquit cum ad Hieroſolymam ꝓueneris:conuocatis militibus eis meum corpus oſtende:& permitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere:ſiue contumelioſe uelint & in ſepultū relinquere:ꝙ a me iniq; ꝓpeſſi ſunt:ſeu aliquid ī corpus meū deſeuire:concede:neq; ſine illorum conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Q d̄ ſi hæc ad eos dixeris:ego quidem clariore dignior ab eis funere:quam a te habebor:cū ita poſt mortem ī aliquo non ſeruetur:ut uero firmū tibi conficies principatum. Hæc cum ſuæ perſuaſiſſet uxori:deceſſit imperii ſui uiceſimoſeptimo āno:ætatis uero q̄drageſimonono. Alexandra itaq; cum caſtellum cœpiſſet:ſecundū mariti mandata Phariſæos alloquitur:& illorū ptāti mariti corpus:& regni gubernationem cōmēdat:& ita irā quidem eorum quā in Alexandrū habebant:extinxit:fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad reconciliationē conuocantes:res geſtas Alexandri explanauerūt:regē ſe iuſtū dicētes & magnū perdidiſſe:& tātum populo luctum & mæſtitiā lautibus regis intulerūt. ut exequias ei meliores quam cœteris regibus exhiberent.

AQuēadmodum poſt Alexandri mortē uxor eius Alexandra imperiū per nouem ānos rexit:& uiuēs cum pace gloriaq; defuncta eſt. CAP. XXII.

Lexāder aūt liberos relinquēs Hyrcanū & Ariſtobulū:uxori Alexādræ regnū tradidit & ex filiis eius alter Hyrcānus reꝝ gubernationē ignorās:uitā ocioſā elegerat:nouiſſimꝰ uero Ariſtobulꝰ efficax & audax erat. Igiť a populo mulier diligebaſ:eo ꝙ uidebaſ

contristari:de quibus maritus eius peccasset. Quæ primipē quidē fecerdotū Hyrcanum pp ætatē magis aūt pp innocentiam ordinauit: Pharisæis tamen oīa facere pmittens: qbus obedire multitudini pcepit: & si qd legum Hyrcanus socer eius soluisset: quod Pharisæi secundū patriam traditionē introduxerant: hoc iteꝝ restituit. Nomen regiū tantū ipsa ferebat: oēm uero ptātem Pharisæi possidebant. Nā & transfugas educebant: & ligatos soluebant: & nihil a dominis penitus differebant. Verūetiam regina puidentiam sui faciebat: dum multos conductos milites contineret: suasq; uires duplas offēderet: ut iā in circuitu reges terreret: & caperet obsides ab eis missos. Pacē uero oīs hēbat puincia pter Pharisæos. Ná hi rēpublicā conturbabant: reginā flectere moliētes: q̄tenus occideret consiliarios Alexandri: q eū hortati essent octingētos interficere: ex qbus ipi unū occiderūt Diogenē & post ipsum alios multos: usquequo potētissimi eoꝝ in aulā intrarēt cū aristobulo: cui uidebant molesta facta Pharisæorum. Apparebat autem: q uellet occasione accepta matrem a regno deponere. Q ui cum ingressi fuissent: admonebant eā: quāta fecissent: p quæ firmam fidem suo domino consecutas essent: pro quibus etiam multa ab eo merita accepissent: & petebant: ne omnino spē eoꝝ everteret. Nam cur fugerēt aduersariorum pericula. si domi ab inimicis ultionem tanq̄ pecora tolerarēt. Dicebant etiam: si contēti eēnt aduersarii mortuoꝝ interitu: pp mortuoꝝ fidem se patiēter ea q̄ contigerant pferre. si uero in hisdem Pharisæi pmanserint: petebant dari sibi licentiam recedēdi. Nam pter iussionē eius nullatenus aiunt pati saluti suæ puidere: sed libenter in aula eius morari: ne pfidos eos post discessum putaret: obpropriū uero reginæ esse si neglecti socii: mariti eius aduersariis traderentur. Nam gaudium arethæ arabi erit: tot & tales uiros a te alienari: quoꝝ prius terribile fuerat nomen auditū. Si uero Pharisæos pponere iudicas: unūquēq; in castellis dispouere: & si ita aduersarios uis erigere sine nos in humilitate consistere. Multa talia cū ei dicerēt: & ad misericordiam mortuoꝝ & pelitarum umbras Alexādri inuocarēt: oēs qui assistebant lachrymis completi sunt: sed amplius Aristobulus: qui dum suam ostēderet uoluntatē: multa contra matrē locutus est. Sed illi qdem suæ calamitatis cā fuerunt: dū ambitiose furēti mulieri: pter constituta regni cōmitterēt moderamina. Quæ dum nihil sciret qđ ageret: ad postulationem eoꝝ custodiam castelloꝝ illis credidit pter Hyrcaniam: & Alexandriam: & Macherunta: ubi plurimæ & pciosissimæ res eius repositæ uidebant. Nō multo post tamē suū filiū aristobulū cum exercitu destinauit ad Damascū contra Ptolomeū q minetus dicebat: qui nihil studio dignum agētes: ad Hierosolymam reuersi sunt. Eodē tpe nunciat Tigranis cum trecētis milibus armatoꝝ contra Iudæam uēturus: qđ nimis reginam & gētē pterruit: ut dona multa nobilissima p legatos destinaret: quē obsidētē Ptolomaidē ueniūt. Nam regina suasit habitatoribus Ptholomaidis: ut Tigranē excluderēt. Qui cū peterēt eū p sua regina: pq; sua gēte laudat eam Tigranis: q ex longinquo legationē ei cū donis transmisisset: spem ēt eis bonā pmisit. Capta uero Ptholomaide núciat Tigrani: q Mithridaten dū sequeret Lucullus: illū qdē fugientē ad Hiberos minie potuisset comphēdere: Armeniam uerò depopulatus obsedisset. Quæ cū cognouisset Tigranis: domū reuertit. Interiecto uero tpe alexandra regina cū i ualitudinē sæuissimā incidisset: placuit Aristobulo rēpublicam inuadere: & p noctē cū uno famulo egressus ad castella prexit ubi paterni sui amici degebant. Nam olim de actibus matris suæ cōquerebat. Túc uero magis ueritus ē: ne matre defuncta: & Pharisæis tenētibus oē genus suū deperiret. Prouidebat.n. futura: q; non posset principatui succedere: dū frater eius maior extaret. Cōscia uero fact uxor eius fuerat: q̄ illic cū sua generatione dimisit. Cūq; primū pueniisset in gabarhaubi potētissimus Galestis ei⁹ amicus erat a quo ēt suscipit: & post diē regina cū Aristobuli fugā sensisset: diuq; putasset discessionē eius non p rebellione fieri: uenerūt qui núciarēt iā tenuisse ille primū castellū & secūdū: & reliq̄ oīa. Nā uno cō prehē sorsimul ad illius uolūtatē oīa festinabāt. Túc cuncta gēs Iudæoꝝ cū regina in maxis cœpit eē terroribus. Nam sciebant non longe eē Aristobulū: q̄tenus sibi principatū defenderet: timebant ēt: ne ultionē exigeret de illatis sibimet contumelius. Placuit igit uxorē eius cū genere i supiori custodia tēpli constitui. Aristobulū aūt cū multi freq̄nter nūciassent regio circūdatū ornatu: & intra quindeci pene dies loca uigintiduo occupasse: unde ēt militiā congregaret a Libano uel Traconitide: uel Monarchis: túc seniores Iudæoꝝ & Hyrcanus ad reginā intrantes: petebāt ut sniam de rebus ferret instantibus. Nā Aristobulus iā pene cūcta possederat: tātis locis occupatis. Inhonestū.n. putabant q̄is in ægritudine laboraret: sine ea aliquod consiliū capere: iminere uero sibi non longe periculum clamitabant. Cúq; illa pcepisset eis agere: q̄ existimarēt pdesse: multas quoq; cās eis utiles adesse demōstrabat. i. gētē ualidā: exercitū potētissimū pecuniaꝝ copiā: sibiq; deficiēte iam corpore uanū esse: p talibus laborē ipendere. Hæc cū dixisset: nō multopost decessit: ānno sui regni nono: ætatis uero. lxxiii. mulier q̄ debilitate sui sexus nunq̄ succubuit: callida circa regni detentionem: quod ex ipsis opibus euidenter ostēsum ē: & quæ pponeret futuris psentia: & q̄ potentiæ nihil pponeret principali: cum nec bonum aut iustum attenderet: ad summam calamitatē negocia domus suæ ita pduxit: ut post multa pericula & labores ptātem quā possedit non multo tpe: tracta cupiditate perderet. Inimicis enī generis sui quā habuit tradidit ptātem: & principatum potētium amicoꝝ gubernatione priuauit: & miseriis regnū post suā mortē compleuit pp malam dispositionē. Sed q̄is ita regnasset: gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiusmodi.

¶ Incipit Liber. xiiii. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum post mortem Alexandræ nouissimus eius filius Aristobolus contra Hyrcanū fratrem pro regno bellauit. CAP. I.

Lexandræ reginæ morte in superiori uolumine demonstrata sequentia referamus: nihil festinantes aliud: nisi minime quicq̄ de gestis rebus memoriæ prouidendo ꝓterire. Nam qui conscribunt historias & res uetere res indicant: oportet eos pp antiquitatem narrationi decus imponere uel explanationi rerum studere pp legentes. q̄tenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam possint rex concipere. Super oia uero cetius conscriptores debent & ueritatē dicere ut rerū ignari possint credere lectioni. Centesima octogesimaterria olympiade. Q. Hortēsio & Metello Cretico consulibus bellum contra Hyrcanum Aristobulus ꝓparauit: pugnaq; facta prope Hierichunta multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto: Hyrcanus ad arcem ubi Aristobuli uxor & filii a matre eius erant conclusi confugit. Cui Aristobulus de reconciliatione uerba faciens inimicitias deposuit: ut ipse quidem regnum teneret: frater autem priuatus uiueret: in sua possessione contentus. Cūq; hæc disposuissent in templo: & iusiurandum & dextras dedissent: omni populo uidente: discesserunt: ille quidem in aulam regiam: Hyrcanus uero ut priuatus in Aristobuli domum.

De antipatro patre Herodis q̄ iuuabat patrē Hyrcani: aduersus Aristobulum. CAP. II.

Micus igitur quidā Hyrcani genere Idumæus Antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax: Aristobulo suspectus habebat pp Hyrcanū. Nicolaus tamē Damascenus ait hūc genere nobilissimū Iudæoꝝ fuisse: ex illis q̄ ad iudæā a babylone reuersi sūt. Hæc át refert ad gratiā Herodis filii eius quē regē Iudæoꝝ contigit postea fieri: de quo apto tpe dicemus. Hic ergo Antipater q̄ prius Antipas appellabat: & eodē patris noīe uocabat: cū eū alexāder rex: & uxor eius ducē totius Idumææ ordinassent: amicitias iisse cū finitimis Arabis: & Gazæis: & Ascalonitis phibet: multis & maximis donis illos sibi coniūgēs: & cū Aristobuli potētiā iunior Antipater formidaret: timēs ne qđ ab eo pateret pp inimicitias: latēter excitat cōtra eū Iudæoꝝ ualidissimos uiros iniustū esse dicēs negligere: dū uideret Aristobulū iniq̄ principatū habere: fratrēq; eius priorē electū: cui magis pp ætatē imperiū debebat. Et cū hæc ad Hyrcanū uerba freq̄nter faceret: & diceret pietari uitā suā: nisi ꝓuideret sibi: fecit eum discedere. Nā indicabat Aristobuli amicos nullum tps ꝓtermittere in quo non psuaderēt eum interficiq̄tenus firmum sibi gereret principatū. His Hyrcanus uerbis minime credēbat: dum natura bonus erat: & accusationē facere non admitteret: faciebat āt eum innocētia & mentis remissio: ut debilis & iualidus putaret cum contrariæ naturæ Aristobulus esset. Nam facinorosus & arrogans erat. Sed cum antipater uidisset Hyrcanū non attēdere uerba sua: nullatēnus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobulo illi insereret: tanq̄ eum interficere festinaret. Quem uix impulit ad Arethan Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illū quoq; futuꝝ. Igitur cū hæc audisset Hyrcanus: arbitratus ꝓdesse sibi ad finitimā Iudææ arabiam discedere: ꝓmittit ātipatrū ad arabū regem fidē ab eo acceptuꝝ q̄ refugientē ad se non traderet inimicis. Cum uero accepisset fidē: Antipater ad Hyrcanum Hierosolymam remeauit: cū quo pauco post: noctu de ciuitate egreditur. Cūq; multam fecissent uiā ad Petram ciuitatē peruenīūt: ubi palatium Arethæ erat.

Cum suscepisset Hyrcanus exercitū: & contra Aristobulū ꝓduxisset: & in pugna uicisset: ad Hierosolyma eum psecutus est: ubi cum exercitu obsidebat ciuitatem. CAP. III.

Ntipater át dum multū amicus regis eēt & rogaret eum ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla ītermissione faceret: sed ēt dona ꝓmitteret flectit arethan. Necnō ēt hyrcanus pollicitus ē si restitueretur patriæ regnūq; susciperet omnē terram & decē ciuitates q̄s suus pater alexāder ab arabis acceperat reddere. Fuerūt át Medaba: Labias: Nabalota: Arabata: Galathone: Lazora: Mōsimgō: Edissa: Ribdalusa Oriblo. Cū has promissiones audisset: contra Aristobulū exercitū qnquaginta milia eqtū & peditū ꝓduxit. Sed cū in prælio uicisset: & multi post uictorā ad Hyrcanū refugissent: desolatus aristobulus ad Hierosolymā secessit. Arabū át rex qēm agens exercitū: & applicās ad tēplū: Aristobulū obsidebat: & adiecto populo Iudæoꝝ Hyrcano pariter obsidente: soli sacerdotes cū aristobulo ꝑmansere. Igitur arethas cū exercitu arabū & Iudæoꝝ circūdans ciuitatē fortiter obsidioni īmiebat. Quæ cū fierēt: tēpore celebrationis azymoꝝ quæ pascha dicitur probatissimi iudeoꝝ ꝓuinciā relinquentes: in ægyptū recesserunt. Orias uero quidā uir iustus deoq; amabilis: qui dū non pluueret: orauit deū quatenus solueret siccitatē: & audiēs deus pluit: dū tunc celatū eam haberēt pp seditionē abstraxerunt: & in exercitum Iudæoꝝ produxerunt: petentes: ut similiter oraret contra Aristobuli milites ut soluerentur: sicut soluta ē pluuia. Cūq; diu resisteret recusans a multitudine cōpulsus ī medio stetit ita orando dicens. Deus omniū rex: quō hīi qui mecū cōsistūt tuus existit populus: & qui obsi

duntur tui sacerdotes sunt:peto:ut neq; istos exaudias contra illos petētes neq; illos cōtra hos oran tes.Cūq; hæc orasset:maliuoli Iudæi adorti interfecerunt eum.Deus aūt statim ab eis ultionem cru delitatis exegit.Nam pœnā exegit pro morte Oniæ hoc modo:obsessis sacerdotibus:& aristobulo: celebratio paschæ prouenit:in qua solemus multas deo imolatiōes offerre.Cūq; indigerēt uictimis aristobuli socii & petissent Iudæos:ut pro uictimis acciperent quantas uellēt pecunias:tunc illi mil le dragmas pro singulo capite dari dixerunt.Cūq; libenter Aristobulus & sacerdotes promisissent: per muros pecunias deposuerunt:quas illi cum accepissent nequaq̄ uictimas reddiderunt:sed mali uolentia tracti fidei transgressores & impii coram deo pro fraudatione hostiarum extiterunt.Sacer dotes autem orauerunt ad deum:quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœ nam procellam uehementem acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens:cōsumpsit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

Qualiter Scaurum ab Armenia magnus Pompeius ad partes Syriæ transmisit & q̄ legati uenientes Hyrcani & Aristobuli:auxilia petierunt. CAP. IIII.

INterea Scaurum Pompeius dum in Armenia adhuc Tigranem ipse debellaret:ad Syriam destinauit.Qui cum damascum uenisset & a Iolio & Metello nuper captam ciuitatē inuenisset in Iudæam prexit.Quo dum uenisset ad eum legati Aristobuli uel Hyrcani ingrediuntur:petentes auxilia:sed dum Aristobulus promitteret quadringēta se dare talenta:& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret:Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit.nam & diues & magnanimus:Aristobulus erat & omnino puum ei erat quod dari postulabatur:alter uero & pauper & tenax:& de maioribus perfidam promissionē protē debat.Nam & simile non erat q̄ petebant idem uirtute ciuitatem nimis munitissimā & potentissimam capere & transfugas cum multitudine Nabutheorum bello depellere p̄dictis ergo causis flexus Scaurus:cum pecunias accepisset soluit obsidionem:p̄cipiens Aretham recederene Romanis hostibus appareret.Igitur Scaurus ad damascum iterum discessit.Aristobulus aūt cum multis uiribus contra Aretham & Hyrcanum parauit exercitum.Quibus confligēs circa locum qui Capirō dicitur uicit eos:multa milia hostium prosternēs:iter quos etiam & Celaphō frater Antipatri cecidit. Sed non multopost cum Pompeius in damascum peruenisset:& inferiorem Syriam pcurrisset uenerunt legati ab ægypto:& ab omni Syria uel Iudæa:per quos miserat ei donū maximum.Aristobulus autem auream misit coronam quingētorum talētorum cuius mētionem fecit ēt Strabon capadox ita referens.Venerunt uero ex ægypto legati cū corona aurea quatuor milia solidos:& a iudeæ uitis uel torques aurea:quem nominabant terpnon ideſt delectabile. Hoc uero donum nos quoq; uidimus in templo romæ Capitolini Iouis sacratum fuisse titulum habens aristobuli filii alexandri regis iudeæorum quod estimatum est quingentis talentis.Igitur aristobulus Iudæorum potentissimus:hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tempore: rursus legati ad eum uenerunt ideſt antipater pro Hyrcano Nicomedes pro aristobulo qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum q̄ pecunias accepissent:ille trecenta talēta:alter quadringenta.

Quēadmodū aristobulus cū intellexisset Pōpei cōsiliū: ad sua discessit:aduersus quem indignatus Pōpeius exercitū p̄duxit:& aristobulū i alexādriū castellū fugauit. CAP. V.

CVmq; iussisset Pompeius certantes ad damascum uenire instante tpe ueris:cōgregās; Pompeius apamenum exercitum de locis hiemalibus ad Damascū ꝓperauit q̄ i trā: situ suo mox Apamenam arcē euertit:quam Antiochus munierat cizycenus dū Ptolomei Minei prouinciam considerauit:uiri maliuoli:& pene dionysio tripolitano deteriores:qui securi fuerat percussus. Et dum morte dignum inuenisset:acceptis ab eo: mille talentis ex quibus stipendium militibus suis donauit:absoluit eum:necnon & Lysiaden oppidum cœpit ubi tyrannus Silas iudæus erat.Cūq; ciuitates Heliopolim & Calsidem transisset in medio positum montē ascendit:& ad inferiorem Syriam damascumq; peruenit.Vbi & comperit q̄ iudæi cum suis principibus Hyrcano & Aristobolo haberent discordiam:motamq; audiuit gentem:i contra utrosq; dicentē non debere sub regali ditione esse:sed patrio ritu sacerdotibus obedire quos: deus uenerari præcepit.Hii nāq; dum nepotes existerent sacerdotum:non contenti eo honore ad; alium magistratum copiebant gentem trāsducere:& seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autem: accusabat:q̄ maior frater esset:& Aristobulo partē paruam prouiciæ datam teneret:aliam uero Aristobulum uiolentia cœpisse confirmans:necnon etiam incursione contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur:neq; gentē iudæorum a se nisi per illius uiolentiam ad seditionem descendisse.Cui etiam hæc allegāti testimonium plus mille optimates iudæi p̄bebant:antipatro suadente.Aristobulus autē principatu dicebat eum recidisse propter suam naturalem & inefficacem segniciem:pro qua contemptibilis uidebatur:se quoq; aiebat:non tantum pro regni ambitione sumpsisse principatum:quantum metu:ne forte ad alios migraret. Appellari autem se negē patris sui nūcupatione & testes conuocabat iuuenes promptissimos quorum cultus purpuræ:uel comæ:necnō & faleræ:aliusq; ornatus sic ei astipulabatur:ut non ad iudicium intrare: sed ad pompam procedere: putaretur:Pompeius tamē cum hæc audisset:Aristobulum de uiolentia culpans:dimisit eos:leuiter;

allocutus. Nam dixerat ad prouinciam eoꝝ ſeſe uenturꝝ: quo certius ſingula poſſet agnoſcere: cum Nabutheoꝝ primum prouinciam puideret: & interim eos pacẽ habere ꝓcepit. Ariſtobulo aũt blãdiebatur: ne prouinciam faceret rebellare: adituſq; uiæ concluderet: quod euenit.

Quẽadmodũ Ariſtobulus grauiter ferẽs q; ꝓter ſpem ſibi a Pompeio eueniſſet: bellũ parauit ſed poſtea pœnitẽs pacẽ poſtulauit: pecunias offerẽs: quas tamen minime ſoluit. CAP. VI.

ARiſtobulus enim a Pompeio regreſſus: nec aliquid eorum quæ ille monuerat curãs: ſed elõ ciuitatẽ puenit: exinde Iudæam prexit. Quapropter iratus Pompeius expeditionem quã contra Nabutheos parauerat in Damaſco a Syria: legioneſq; Romanoꝝ cõtra Ariſtobulũ pduxit. Cũq; Petrã & Scitopolim trãſiſſet: in Coreas puenit: quæ initiũ eſt Iudææ mediterraneæ: unde munitiſſimũ oppidum ſuper montem poſitum uidetur Alexandrium nomine quo Ariſtobulus confugerat. Tunc pompeius deſtinans ad eũ: iuſſit deſcendere: multiſq; ſuadentibus romanis non rebellare: deſcendit. Cũq; diſputaſſet contra fratrem de principatu: rurſus in oppidum pompeio concedente diſceſſit: & hoc bis & tertio fecit: ſperans regnum obtinere: ad omnia quæ Pompeius præceperat obedire ſe ſimulans: donec recederet ad munimina ſua: timens ne regno ſpoliaretur & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autem cum iuſſiſſet ei ut caſtella traderet: & cuſtodibus propria manu ſcriberet: quatenus eum ſuſciperent: noluit obedire hæc ſcribere.

Qualiter irritatus Põpeius Ariſtobulũ ligauit: & ad ciuitatẽ obſidẽdã acceſſit. CAP. VII.

DEſcẽdens autem ad Hieroſolymã bellum parauit: interfectoq; tpe Põpeio exercitum contra eum ducẽte: quidã ex ponto ueniens nunciauit Mithridatẽ hauſto ueneno defunctum: quod illi filius ſuus pharmaces cõfecerat. Cũq; in Hierico caſtra poſuiſſet: ubi maxime naſcitur Opobalſamũ: cuius cũ flos acuto lapide inciſus fuerat diſtillat: mane Hieroſolymis aſcendit. Tũc Ariſtobulus pœnitẽs ad Põpeiũ deſcendit: pecuniaſq; offerẽs: in Hieroſolymis eum ſuſcepit: rogabatq; bello deſinere: & quæ uellet cũ pace diſponeret. Põpeius aũt ueniam ei petenti ꝓſtitit: & mittit Gabinium cũ militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret. Sed cũ nihil horꝝ penitus egiſſet: Gabinius rediit: negatiſq; pecuniis de ciuitate excluſus eſt. Nã ariſtobuli milites pactis minime conſenſerunt.

De modeſtia Põpei & religioſitate: quia nullatenus paſſus eſt tangere tẽpli pecuniãs: licet multæ fuiſſent: & quia ariſtobulũ Romã uictũ cũ filiis pduxit. CAP. VIII.

QVapropter Pompeius iratus: Ariſtobulum recluſit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit: undiq; munitiſſimam: præter ſeptentrionalem partem. Circuit enim eam uallis altiſſima: intus templum cõcludẽs: lapideo muro fortiſſime conſtructum. Seditio itaq; intus hominum de præſentibus rebus erat: quibuſdam dicẽtibus: Pompeio tradi ciuitatem: Ariſtobuli uero ſocii excludere eum & expugnare perſuadebant: & illum habere uinctum. Qui cum in templo refugerent: ponte abſciſo qui ciuitati iungebatur: ſeſe ad obſidionẽ parabant. alii autem exercitum Pompeii ſuſceperunt: & aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo Piſonẽ legatum cum exercitu deſtinauit palatium cuſtodire: & domos uel templum obſeruare. Qui prius quidẽ uerba pacifica in templo concluſis offerebat: ſed hii dum non obediſſent: loca iuxta tẽplum poſita muris circumdedit: ad omnia Hyrcano miniſtrante. Pompeius ãt mane circa templum a parte aquilonis: unde expugnare eos potuiſſent milites collocauit. Fuerant nãq; per illam partem turres altiſſimæ: & foſſæ altiſſimæ q̃ ualle circundabantur. Ponte nanq; deciſo munitior extiterat: i qua ualle Pompeius cum aggerẽ in circuitu ſiluam incidentibus Romanis imponeret: & uideret ſatis foſſam coæquatam: machinamenta uel inſtrumenta bellica Tyro deportata ſuperimpoſuit: per quæ etiam templum depoſuit. Sed ſi nobis patrius mos non fuiſſet ſeptimo die uacare nullatenus aggerem conſtruere Iudæis repugnantibus potuiſſent. Nam bellantibus & occidentibus reſiſtere lex concedit: ſi quid uero aliud aduerſarii uellint facere: nulla nobis datur licentia ſabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis: nec manus armantibus turres erigere: uel machinamẽta Romanis licuit fabricare: quibus poſtero die utebantur. Vnde poteſt noſtra erga deum pietas legiſq; cuſtodia cognoſci: q; nihil timore obſidionis ad immolandum impediti fuiſſent ſed ſecundo in die mane & circa nonam ſuper aram immolabant: & neque inflictione belli ſacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio mẽſe ieiuniorum: cẽteſima ſeptuageſima olympiade. C. antonio: & M. Tullio Cicerone conſulibus: hoſtes templum ingreſſi cunctos peremerunt: qui ſacrificiis occupati nullatenus ſacra ruperunt: haud timore animæ conturbati: haud dolore morientium expulſi: ſed omnia uoluerunt circa ipſas aras pati: putantes melius eſſe mori quam ſacrificia imperfecta relinquere. Et hanc non eſſe laudem mendacem per quam pietas noſtra appareret: ſed ueram extitiſſe cuncti teſtantur qui Pompeii geſta conſcripſerunt: inter quos ſunt & Strabon: & Nicolaus: necnon & Titus Liuius romanæ conſcriptor hiſtoriæ. At cum machinamentum primum illatum fuiſſet: turris maxima cõmota cecidit: & aperuit partẽ templi: per quam hoſtes irruperũt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eũ etiam per alteram partem Furius Centurio cum ſuis: in medio aũt Flauius & ipſe Centurio cum turba ſor-

ſſima. Tunc oſa cede Iudæoꝝ cõplebãtur. Quidam.n.a Romanis: alíi uero ſemetipſos occidebãt. Erant qui & p̃cipites: ſeſe flãmis inter domos iniicerent: minime ualentes uiolentiã ſuſtinere. Cunq; pſtrati uiginti duo milia Iudæoꝝ romanoꝝ uero pauci defuncti fuiſſent: capitur etiam Abſcaloni patruus: ſimul & ſocer Ariſtoboli. Nõ ergo parua in tẽplo cõmiſſa ſunt: dum ea quæ priori tẽpore inuiſibilia uel inacceſſibilia erant adiſſet Pompeus: & cũ eo non pauci uidiſſent quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri: Inuenerunt ãt menſam auream: & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: necnon & aromatum multitudinem: in theſauris uero ſacras pecunias duo milia talenta.

De modeſtia Pompei & religioſitate: quia nullatenus paſſus eſt tãgere templi pecunias: licet multæ fuiſſent. & quia Ariſtobulum romani uictum cũ filiis perduxit. CAP. IX.

QVas Pompeius penitus contingere noluit propter pietatem: & hoc dignum ſua uirtute fecit. Cũq; in poſterum miniſtris templi p̃cepiſſet illud pugnare & legítima offerre deo: Hyrcano principatum ſacerdotii donauit: eo q; ei utilis apparuiſſet: & prouinciales prohibuiſſet Ariſtobulo auxilium p̃ſtare: auctores quoq; belli ſecuri percuſſit. Fauſtũ uero cum aliis q propẽſius murũ aſcẽderãt: p̃miis dignis honorauit: & Hieroſolymã ſub conditione fiſcalium Romanis expoſuit. Ciuitates ẽt quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas ſubegerant ſub ſuo principatu eſſe conſtituit: & oẽm gentem prius nimis extenſam: ſuos intra fines aſtrinxit: necnon & Gadaram pauloante dirutam ædificauit: Demetrio donans Gadarenos ſuo liberto: reliquas aũtem Ioppen & Scitopoli: & pella uel Dion: & Samariã: & inſuper Mariſſã & Azotum: & Iãniam: & Arethuſam habitatoribus reddidit: quæ mediterraneæ fuerant præter alias dirutas. Gazam uero maritimam: & Ioppen: & Doram: & Stratonis turrim quam poſtea herodes magnifice condidit: & cum porticibus uel templis eam ornaſſet: Ceſaream eam cognominauit: Pompeius liberas reliquit: & a prouincia diſceſſit. Horum malorum Hieroſolymis auctores Hyrcanus & Ariſtobulus extiterunt: cum inuicem inter ſe bella geſſiſſent. Nam tunc libertatem depoſuimus & ſubi eſti Romanis ſumus & prouinciam: quam armis poſſidemus a Syriis ablatam. Hanc Syris compulſi ſumus denuo reſtituere. Et inſup decem milia talenta pauco tempore: Romani a nobis exegerunt & regnum quod antiquitus ſecundum generationem principibus ſacerdotum dabatur: populare factum eſt. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam uſq; ad Euſraten fluuium & Aegyptum Scauro tradidiſſet: & duas legiones Romanas: per Ciliciam romam perrexit. Ducebat cum ſua generatione Ariſtobulum uinctum: cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt: quorum Alexander euaſit: nouiſſimus autẽ Antigonus cum patre uel ſororibus romam deportatus eſt.

De Scauro q militiam cõtra petrã urbẽ tunc Regnũ arabũ abſentẽ p̃duxit. CAP. X.

SCaurus itaq; contra Petram Arabiæ cum exercitum produxiſſet: propter difficultatem ciuitatis in: circuitu terram deuaſtabat. Sed exercitui romano fame fatigato: Antipater obediens præceptis Hyrcani: a Iudæa triticum uel quæcunq; erãt neceſſaria deſtinabat. Cunq; miſſus ab Scauro legatus ad Aretham prexiſſet pro amicitiis quas cũ eo habeŕ debuerat: flexit eum pecuniis ne prouinciam prædaretur. Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum Scaurus ſedauit. Siquidem non minus & ipſe quã Aretha concupiuit idem fieri.

Quemadmodum Ariſtobuli filius Alexander fugiens Pompeium ad Iudeam uenit: ubi multo exercitu cõgregato: bellũ contra Hyrcanum & Antipatrũ produxit. CAP. XI.

INteriecto uero tpe cum Alexander Ariſtobuli filius iudæam inuaſiſſet: dux exercitus Gabinius de roma ad Syriam uſq; peruẽit: qui inter alia quæ miranda fecit: contra Alexandrum produxit exercitum: nulatenus ualente Hyrcano uiribus illius reſiſtere: cum etiam erigere Hieroſolymoꝝ murum feſtinaret quem Pompeius depoſuerat quod ne faceret: prohibuerunt eũ Romani ibi conſtituti. Circuẽs ãt prouinciã: multos iudæoꝝ armauit: & maturius q ſperabatur collegit decem milia pedites: & mille quigentos equites Alexandrium etiam caſtellum ualde munitum & Machærunta iuxta montes Arabiæ cœpit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat: cũ iam Marcum Antonium cũ romanis: alioſq; duces p̃miſiſſet. Qui cum Romanis militibus & ſubiectis Iudæis quos Phitolaus & Malchus ducebãt: adunantes ſibi & Antipatri ſocietatem Alexandro obuiam ueniret: quos ſeq̃batur etiam Gabinius cum legatione. Alexander autem prope Hieroſolymam acceſſit: ubi cum hoſtibus prælio facto: pemerunt Romani tria milia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria milia uirorum. Interim Gabinius cum Alexandrium peruenisſet caſtrum: inuitabat concluſos ad pacem: ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtium foras uallorum ſtarent: Marcus Antonius fortiter decertans: in cõgreſſiõe multos proſtrauit. Gabinius uero exercitus partem cum ibi reliquiſſet: & caſtellum uaſtaret: ipſe reliquam Iudæam circuibat: quantaſq; inueniſſet dirutas ciuitates renouari præcepit: & conſtructæ ſunt Samaria uel Azotus: Scitopolis & Antidona: Rafia uel Dora: Mariſſa & Gaza: & aliæ non paucæ. Cunque omnes Gabini præceptis obſediſſent: ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſiere.

Quemadmodum cum flexiſſet Alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis:Gabinius Alexandrum dimiſit. CAP. XII.

QVæ cum ageret per prouinciam rediit in Alexandriũ caſtellũ. Vbi dũ obſidionẽ ſtatueret: legationẽ ad eum Alexãder deſtinauit:ueniam ſibi de priorib⁹ cõmiſſis poſtulãs: & tradere caſtella:Hyrcaniá uel Machærunta:poſt etiam Alexandrium polliceť. Quæ Gabinius accepta euertit. Mater uero alexandri cum ad eum peruenisſet:nam fauebat Romanis: marito eius & aliis filiis Romã abductis cõceſſit ei Gabinius quæ poſtulaſſet. Cũq; diſpoſuiſſet pacẽ cũ ea:Hyrcanum ad Hieroſolymam reduxit habiturum templi diligẽtiã. Quinq; tamen curias conſtituit:æqualibus turmis gentem diuiſit:quarum una Hieroſolymis degebat:alia in Gadaris:tertia in amathunte: quarta uero in Hierichunte: quinta in Feſſoris galileæ:qui regia poteſtate liberati:ſub optimatum gubernatione uiuebant.

De Ariſtobulo qui cum a Romana ciuitate ad Iudæam fugiſſet: tentus a Gabinio:rurſus captiuus tranſmiſſus eſt. CAP. XIII.

SEd cum Ariſtobulus roma ad iudæam confugiſſet: & alexãdrium quod nuper diruũ fuerat renouare deſideraret: Gabinius milites cum ducibus Siſinnio & antonio & Seruilio mittit:ut eum oppidum reconſtrui prohiberent:ſimul & caperent. Multi itaque Iudæi ad ariſtobulum tranſiebant:propter ueterem eius gloriam nouis rebus ſtudentes: necnon & Pthitolaus dux Hieroſolymorum cum mille ad eum uenerat:qui tamen inermes erant: quos decreuit in Macherunte ponere. Ariſtobulus ergo eos qui armis inopes erant dimiſit:armatos autem octo milia exeuntes cum collegiſſet:perrexit ad bellũ. Quos Romani fortiter inuadentes:prælio facto uicerunt. Et licet Iudæi propenſius decertarent:tamen atrocitate hoſtium ad fugam conuertuntur quorum quinq; milia proſternuntur:reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit:per fugam ſibi ſalutem quæſiuit: tamen plus mille ariſtobulus habens in Macherunte munitiſſimum oppidum receſſit. Cunq; male pugnaſſet:nihilominus ſpem ſibi bonam promittebat. Per duos tamen dies obſidioni reſiſtens: multis perfoſſus uulneribus: captiuus cum antigono filio:qui de Roma:cum eo fugerat ad Gabinium trahitur. Ariſtobulus quidem his caſibus uſus:rurſus ad Romanam ciuitatem tranſmittitur: quo ligatus tenebatur: cum regnum & ſacerdotii principatum tribus annis & ſex menſibus geſſiſſet:uir clarus & magnanimus: filios autem eius ſenatus matri remiſit:Gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe ꝑ caſtellorum proditione:& ſed hi quidem i Iudæá remearunt. Gabinius ãt cũ cõtra Parthos exercitum duxiſſet:& Eufraten fluuiũ tranſiſſet:placuit ei ad Aegyptum reuerti:quatenus Ptolomeũ ibi reſtitueret. Hæc uero & ꝑ alios hiſtoriaꝝ cõſcriptores demonſtrata ſunt. Gabinii deinde militibus antipater miniſtrauit triticum & arma & pecunias & Iudæos prope peluſiũ auxiliatores effecit:qui cuſtodes Aegyptioꝝ adituũ fuerant. Cunq; ex Aegypto remeaſſet:& ad Syriam pueniſſet:ſeditionibus & turbis eá inualeſcẽtẽ inuenit. Siquidem alexander ariſtobuli filius recipiens rurſus ꝑ uiolentiam principatũ: multos Iudæoꝝ ſubtraxerat:magnoque cum exercitu prouinciam inuadens: omnes romanos quantos inueniret occidebat: refugientes ad montẽ Garizim. Gabinius autem hæc audiens:antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant:ut eorum ſedaret amentiam:quatenus ad meliorem ſenſum redirent. Qui cũ perrexiſſet: multos quidem caſtigauit:& ad cõperentia reſtituit. Verũtamen alexadrũ cõpræhendere non potuit:dũ exercitum haberet triginta milia Iudæoꝝ:quiq; cum Gabinio confligens: uincitur:decem milibus ſuis ꝑpe Itabyrium montem ꝑſtratis. Gabinius itaq; cum diſpoſuiſſet Hieroſolymoꝝ ciuitatem:antipatri uoluntati obediens:contra Nabutheos expeditionem ꝑduxit: quos eum in pugna uiciſſet:parthoꝝ tranſfugas mithridatẽ & Orſanẽ dimiſit:qui fide nõ ſeruata:ad ꝓprios remearunt. Sed Gabinius cum opera maxima uel clariſſima in expeditione feciſſet: Romã rediit Craſſo tradẽs ducatum. De Pompei & Gabinii contra Iudæos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus & Strabo Capadox nihil unus altero amplius exponens.

De Craſſi ſucceſſoris Gabinii contra Phartos expeditione:& aſcenſus eius in Iudæam:pecuniarumq; templi de populatione. CAP. XIIII.

CRaſſus ãt cũ cõtra Parthos militiã ꝑduceret: ad Iudæã ꝑuenit:& pecũias tẽpli q̃s Põpeius nõ tetigerat: duo milia talẽtoꝝ abſtulit:necnõ & totũ reliquũ auꝝ uſq; ad octo milia talẽtoꝝ. Tulit ẽt & trabẽ aureã uerſatilẽ:trecẽtas minas pẽſãtẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ extimanť. Tradidit ei ergo hãc trabẽ cuſtos pecuniaꝝ Eleazarus noĩe ſacerdos nõ maliuolo aĩo:nã iuſtus & bonus erat ſed dũ cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia ueloꝝ tẽpli:q̃ mira pulchritudĩe uel cõſtructiõe ꝑcioſiſſima reſplẽdebãt i hac trabe pẽdẽtia: & craſſũ uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre:aureã ei trabẽ ꝑ redẽptiõe oĩum ꝑſtitit: dũ & iuſiurã dũ ab eo accepiſſet:nihil aliď a tẽplo tollẽdũ:ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet ĩuenire. Hãc ãt trabẽ alia lignea circũdabat:ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet:nihil aliud de tẽplo tãgere:poſt acceptam tamẽ trabẽ trãſgreſſus:omne tẽpli auꝝ depoſuit. Nemo itaque miretur:ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent dum has omnes per diuerſam terram Iudæi deum collentes ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum

teſtimonio caret:nec arrogantia noſtra per tantam magnitudinem diuitias extulit:ſed multi & alii conſcriptores nobis teſtimonium ferunt:necnon & Strabon capadox ita dicens:Tranſmittentes mithridates in:Choo:tulit pecunias : quas ibi Cleopatra regina depoſuerat:uerum etiam & Iudæorũ octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non ſunt:niſi dei tantum. Vnde manifeſtum eſt Iudæos per aſiam conſtitutos ueritos Mithridatem:has pecunias in Choo tranſmiſiſſe. Non enim ex iudæa fuerunt in choo pecuniæ dum ciuitatem & templum munitiſſimum haberent:ſed neque alexandriam habitantes Iudæos ueriſimile eſt hoc feciſſe:dum nihilo Mithridatẽ timerent. Teſtis eſt nobis idem ſtrabon & alio loco qui tempore quo trãſiit Silla in Bellada compugnaturus Mithridati:Lucullum tranſmiſiſſe fertur in cyrenæã ciuitatem: propter noſtræ gentis ſeditionem:quæ totum orbem complenit ita dicẽs. Quatuor in ciuitate cyrenæorum ptes exiſtunt:ciuium & agricolarum: tertia uero colonorum:& quarta iudæorum. Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt:& nullus locus mundi facilis inuenitur quo non hanc gentem uidemus. Nam Aegyptus & cyrænea dum ſub uno regno fuiſſent:omnem conuerſationem horum emulate ſunt:ita ut ſcripturis eorum uterentur & præſertim pecunias ſecundum patrias leges iudæorum congregarent. In Aegypto ergo ſũmã ptẽ habitaſſe iudæorũ demoſtratum:& alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatur uero etiam princeps qui cauſas eorum & inſtrumenta publica debeat curare:& præcepta dare tanq; princeps perfectæ reipublicæ. In Aegypto tamen hæc generatio conualuit: eo q; initio Iudæi Aegyptii fuiſſent:& quia iuxta prouinciam Iudæam:Aegyptus iacet:necnon & propter illos qui ex inde ad Aegyptum peruenerunt. Ad cyrenam autem ideo tranſiit:eo q; ipſa finitima Aegypto extitiſſet:quemadmodum & Iudæa:& q; ſub uno regno prius fuiſſent. Strabõ quidem hæc retulit. Craſſus autem cum omnia diſpoſuiſſet quemadmodum uellet: contra parthos egreditur:ubi cum toto ſuo defecit exercitu:ſicut & alibi demonſtratum eſt. Sed Caſſius dum ad Syriam peruenifſet:& uindicaſſet eam ex incurſionibus Parthicis:qui nimis per Craſſi perditionem audaciores fuerant:rurſũ ad Tyrum peruenit:& exide ad iudæam aſcendit. Iarachenã uero ciuitatem inuadẽs ſtatim p̃dauit: & triginta milia uirorum captiuauit: Pytolaum etiam ſeditionis ariſtobuli ſucceſſorem cœpit: antipatro iuitante. Qui etiam dum apud eum multum ualuiſſet:idumæis amicus erat de quib⁹ & uxorem nobiliſſimam nomine Ciprin ſibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit:faſelum & Herodem:qui poſtea rex fuit: & Ioſippum:& Feroram:filiam quoq; ſalomoni. Hic autem antipater dũ cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium copulaſſet:arabi potius ſe ſociauit:cui etiam filios ſuos dum bellaret cõmendauit. Igitur Caſſius cum expeditionem ſuper Euſtaten duxiſſet prohibuit illam deuaſtari prouinciam:ſicut & ab aliis relatum eſt.

Vt Cæſar Ariſtobulũ ſoluere cupiens: & cũ duobus agminibus in Iudæam ,tranſmittere a põpeianis ueneno necatus eſt. CAP. XV.

INteriecto uero tẽpore cũ Cæſar Romã teneret:poſt Põpeii uel ſenatus fugam:ſoluens a uinculis ariſtobulum ad Syriã tranſmiſit: duas ei tradens legiones quatenus paratã illi ut poſſet facere iudeã. Ariſtobulus aũt potẽtia a Cæſare donata minie potitus eſt. Nã põpeiani p̃occupãtes ueneno eũ corruperũt:& ſepelierũt eũ Cæſaris ſocii:q̃ multo tpe ita iacuit uſq; quo ãtoni⁹ eũ ad iudæã remitteret & in regis mõumẽtis poni p̃ciper.

Qualiter Scipio Alexãdrũ Ariſtobuli filiũ ſecuri percuſſit. CAP. XVI.

SCipio ãt mandat Põpeio alexandrũ ariſtobuli filiũ occidẽdũ : dũq; culparet eũ de his quæ prius contra Romanos egiſſet ſecuri eum percuiſſt. Quo i antiochia defuncto:fratres eius Ptolomeus Minei filius: qui habitabat apud calcidem:prope libanum montẽ conſtitutam detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem ĩ aſcalõ ad ariſtobuli uxorem direxiſſet:iuſſit eã deſtinare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus.e q̃bus alterã Philippiõ cũ dilexiſſet:uxorẽ eã habuit. Quẽ poſtea Ptolomeus pater eius occidens:matrimoniali iure eã duxit uxorẽ:& prouidẽtiã fratribus eius impendebat.

De expeditione Cæſaris ad Aegyptum: & quemadmodum auxiliũ ei Hyrcanus & Antipater dediſſent:Iudæoſq; auxiliatores ei feciſſent. CAP. XVII.

POſt mortẽ uero Põpeii:dum Cæſar cõtra Aegyptum pugnaret:Antipater Iudæorum potẽtiſſimus mandatis Hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit. Nã Mithridates pergamenus dũ per Coricũ trãſiret:& minime potuiſſet p Peluſiũ uiã cõficere:ſed ĩ aſcalone cõmoraret:Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit:necnon & arabũ nobiliſſimos auxliatores illi parauit:& ꝓpter eũ oẽs Syri ꝓpenſi⁹ Cæſaris partes adiuuabãt. Verũ ẽt & ãplicus potẽtiſſimus: & ptolomeus filius eius libanũ mõtẽ habitãtes cũ oĩbus ciuitatib⁹ eãdem pro Cæſare mentem habebant. Mithridates aũt ſurgens a Syria:cũ ad Peluſium peruenifſet: & eũ non ſuſcepiſſent: ciuitatẽ obſidebat:cuius maxia uirtute ãtipater primus partem muri deiecit: & reliquis uiam ingredi ciuitatem pauit: & Peluſium quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrũ deĩde & Mithridatem euntes ad Cæſarem cum Aegyptii Iudæi tranſire prouinciam uetarẽt quæ oniæ dicitur Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam:& principis ſacerdotum litteras eis oſtendit. Quas cum audiſſent Mẽphitidem habitantes: ſimili modo Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cum proſe

ctus eēt:& ad locum qui dicitur Delta puenisset: cōfligit cū hostibus circa locū qui dicitur Iudæoꝝ expeditio. Habebat aūt dextrū cornu Mithridates:leuum uero Antipater. Sed plio cōmisso iclinat cornu:quo Mithridates pugnabat qui piclitatus eēt nisi p ripā fluuii cum suis militibus Antipater currens deuictis iam aduersariis:mortis eum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad fugā conuertens:& persecutus castra eorum deuastauit:Mithridatēq; fugientem retinuit. Cuius cecide runt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

Quemadmodum Antipater cū bene pugnasset: amicitiā Cæsaris acquisiuit. CAP. XVIII.

SEd cum Mithridates Cæsari demandasset uictoriam simul & salutem quam per anti patrum meruisset: antipatrum quidem tantum dilexit: ut etiam uteretur eo per oia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari antipatrum seuissimo contigit. Ergo bello finito Cæsar cum i Syriam nauigasset: Hyrcano quidē principatum sacerdotii firmum indulsit:antipatrum uero ciuem Romanum & sine censu constituit. Dicitur autem Hyrcanus huic quoq; militiæ in ægypto socius extitisse:sicut testatur Strabon capadox:ex nomine asinii ita referens. Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotū ægyptum profectionem. Idem Strabō alibi ex nomine Hypsicratis rursus ita retulit:Mithridatē solum exisse: uocatum autem secūdo: cui antipater iudeæ tutor in ascalone tria milia militum præparauit: & alios potentissimos inuitauit sociatum etiam Hyrcanum principem huic militiæ dicens. Hæc quidē Strabon exposuit. Sed cum uenisset antigonus aristobuli filius tunc ad Cæsarem:& patris sui calamitatem defleuisset:qualiter pp ipm ueneno fuerit interemptus:fraterq; suus secure a Scipiōe sit percussus: petebat se miseteri a regno depulsum præterea Hyrcanum & antipatrum accusabat:q; male gentem regerent:& i se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset: satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellem antigonum cum suis sociis differens: & narrabat quanta ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat aristobulum romæ tractum:q; semper Romanus hostis extitisset:fratrem uero eius latrocinii causa pœnā a Scipione meritā sumpsisse.

Vt Cæsar Antipatro tutelam Iudææ credidit: & epistolæ cū senatusconsulto de amicitiis Iudæoꝝ directe sunt. CAP. XIX.

DVm hæc antipater uerba seciſſet:Cæsar Hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit antipatro uero potestatem donauit quam ipse eligeret:tutorem eum totius Iudææ constituens. Hyrcano quoq; concessit patriæ muros restituere:cum hanc ille gratiam ab eo petisset:nam adhuc diruti iacebāt:ex quo Pompeius eos deposuerat:unde a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est. L. Valerius Lucii filius consul:conueniente senatu idibus decembris: in templo concordiæ:præsente. L. copinio. L. Collinæ filio:& Cepario Quirini. De his quæ alexander iasonis:& Mininius antiochi:& alexander dorothei:iudæorum legati: uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt: renouantes cum romanis gratias:& amicitias exhibentes: clypeum aureum pro iditio auxiliorum deuouerunt quinquagita milium solidorum: & petiuerunt litteras sibi dari ad omnes liberas ciuitates: quatenus prouinciæ uel portus eorum nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cum eis cōponere: & omnia quæ supplicauerunt concedere: clypeumq; suscipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum & rectore gentis. ix. anno: mense Panesio. Hyrcanus āt etiam ab athenienſium populo laudatus est:cū multum ei apparuisset benignus:nā miserūt ei scriptū hmōi decretū:sub iudice uel sacerdote dyonisio:filio asclepiadis:mense panesio:uicesimoquinto die latū est:magistratibus decretum athenienſium sub præside athode quod eucles Menādri laimusius scriba exposuit Munichionis undecimo die consilio iudicium facto in theatro:suffragiū tulit dorotheus princeps sacerdotū cū quo assidens dyonisius dixit. Quōo Hyrcanus alexādri sacerdos & rector iudæoꝝ pmanet cum populo nostro uel singulis ciuibus fidelis exiſtit: & oī circa eos utitur industria: ibiq; ueniētes athenienses uel legatiōis cā: seu priuati munificēter ad se suscepit:& prouidet qtenus illesi redeant decretum qdē de his & prius factum ē nūc uero dionysio dorothei Suniēsi suggerēte & de uiri uirtute populū admonēte: quō uolūtatē habet bene nobis sp qđ potuerit facere:placet honorare uirū aurea corona optia secundū legē: & dedicare ei imaginē aureā i tēplo populi uel gratiaꝝ:decernere uero coronā in theatro cum libero patri tragediæ solēnia celebrāt:& i Panatheneis:& eleusiniis: & i gymnicis certaminibus:diligentiā uero magistratus hēat ut si pmāserit & seruauerit fauorē nostrū oē quod excogitemus p gratia uel honore uiri munificēter cōpleat:qtenus:cū hæc ita facta fuerit appareat:populus noster optimus eū amplecti: uicesq; reddere gratiaꝝ:ut ille nostræ studiū iam honoribus affectus imitetur:imo etiā debemus eligere ab oībus athenieēsibus q decretum ei deportent:ut cū honorē susceperit festinet benefacere nostræ sp ciuitati. Romanorum: ergo uel populi athenienſium erga Hyrcanum merita demōstauim⁹. Cæsar āt cū iudæā dispositisset: Syriā nauigauit. Antipater uero ut Cæsarem ad Syriam deduxit: i Iudæam reuertitur:& statim muros a Pōpeio dirutos reconstruxit: seditionemq; prouincialium sedauit interminationibus simul & persuasionibus requiescere:eos inuitans cum diceret. Si quis Hyrcano consenserit: fœliciter uitam suam poterit peragere. Qui uero ad spem rebellandi peruenerit:& lucro priuatur:& meipsum pro patrono

dominum:Hyrcanum autem pro rege tyrānum sentiet:Romanos uero & Cæsarem pro rectoribus amaros hostes:nam minime patiuntur amoueri:quē ipsi principem constituerunt. Quæ cum dicet prouinciam peragrauit.

Qualiter Antipater filiis suis Hyrcano & Herodi gubernationē habendā pmisit. CAP. XX.

SEd cum tardum & segnē Hyrcanum uidisset:priorem filium suum ducē in Hierosolymis ordinauit:secūdum uero herodem Galilææ tutorem demonstrauit: adhuc omni no iuuenem:nam quindecim annorum erat:cui nihil obfuit iuuentus: dum prudentiam super ætatem haberet. Qui cum occasionem inuenisset:statim ad uirtutis ostentationem prorupit. Siquidem Ezechiam principem latronum comprehensum, qui Syriam cum magna turba uexabat:fecit interimi cum multis prædonibus. Quo facto nimium a Syris amplectitur:unde & in amorem eius exarserunt:q; a latrociniis prouincia eorum esset erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos:q; pacem eis præstitisset:& tuitionem prædiorum suorum inuenissent. Quapropter & Sexto Cæsari cognato magni Cæsaris tūc totam regenti Syriam:amicus factus est. Cum uero æmulatio pro factis herodis Faselum fratrem eius intrasset studuit non minor tali gloria reperiri:& Hierosolymitas fauore sibi parabat:dum & ciuitatem haberet:& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrum extollebant ab omni gente tanquā esset oīum dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpisset:qualis sepius contingunt Hyrcani fidem trāsgressus est. Potētissimi uero iudæoꝝ antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gentis: & redditus iudææ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus Romanorum cōposuerat:& cum flexisset Hyrcanum pecunias transmittere: tanquā suas:& non Hyrcano præstante eas romanis principibus destinabāt. Vnde manifeste antipatrum accusabant:dicētes Hyrcano. Vsquēquo ista pateris:aut nō uides antipatrum cū filiis principatu p̄cinctoq; tecq; nomē tantū regium possidere. Sed nec te lateat:nec putes sine periculo tuo negligere negocia: dum antipater & filii eius totam nunc auctoritatem contineant:& hanc sine tuis iussionibus disponant. Nam herodes filius eius Ezechiam & eos qui cum eo erant peremit:nostrāq; legem transgressus est:quæ hoiem prohibet occidi licet malignus sit nisi prius in concilio condēnatus sit. Ille uero dum nullam a te susceperit ptātem:hæc ausus est cōmittere. Quæ cum Hyrcanus audisset flectitur: plus autē iram eius incenderunt matres eoꝝ:quos herodes interfecerat:dum per singulos dies in tē plo eum peterent:ut hærodes ante concilium de actis suis redderet rationē. Cōmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui suasionibus patris impulsus uenit. Nam sic ei p̄ceperat ut non priuatus:sed cum tutella & custodia corporis aduēiret. Qui cum & Galilæam ut putauit prodesse sibi disposuisset:militum parua manu circūdatus uiam secabat: ut nec terribilis uideretur Hyrcano cum maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus coram iudicibus esset:imo & Sextus Syriæ rector scripsit Hyrcano:supplicans ut liberaret a iudicio herodem simul & interminabatur ei: si non obediret:sed Sexti litteræ occasio fuerant:ne quod pateretur a sententia concilii herodes:sed magis absolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus tanquā filium. Herodes autem cum in medio una cum suis militibus astitisset:omnes perterruit: nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primum contra eū exclamabant: sed oēs sub quiete & silentio rei exitum sustinebant. Qui cum ita sedissent:unus quidam nomine Sameus uir iustus & propter hoc omne deuitans periculum:surgens ita locutus est. Viri iudices & rex neminem scio ad iudicium a uobis uocatum ita constitisse:neque uos nosse quicquam simile opinor:sed oīs quicūq; i hoc iudicio peruenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiam a uobis expetens:capillis prolixis:& uestē nigra indutus:hic autē herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimine uocatus: iter est purpura circūdatus:& caput ornatum habens cōpositione crinium:stipatusq; armis: ut si condēnatus secundum legē fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero uim faciēs ueritati liberetur. Sed hero dē de his non culpabo siquidē suum cōmodum plusq̄ legē fecit:sed uos uel regem accuso qui tantā ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximū esse deum:q̄ hunc:quē nunc pp Hyrcanum uultis absoluere:qui quandoq; uos & ipsum regē torquebit. Nihil autem hæc dicēdo mentitus est. Nam herodes cum regnum accepisset:oēs occidit in concilio tunc inuentos cum ipso Hyrcano: præter Sameum:quem nimis dilexerat pp iustitiam eius: & q̄ ciuitate post hac obsessa ab herode uel Sosio persuasisset populo ut herodem acciperent:dicens propter peccata eum nō posse deuitari. De his quidē suo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudicium in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere: ut posset periculum declinare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem: & ad Sextum Cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit:ut si uocandus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes:quomodo hæc omnia cōtra eum essent. Illum uero cum nihil lateret: nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Quēadmodum Sextus Cæsar cognatus magni Cæsaris dona cepisset ab herode duce Galilææ & maximum eum inferioris Syriæ principem ordinauit. CAP. XXI.

Ed cū Sextus Herodem ducē inferioris Syriæ ordinaſſet:nā hoc ei pecuniis uendidit Hyrcanus timebat eum nequando contra ſe exercitū duceret. Non multis autē trāſlatis diebus hoc euenit. Herodes.n. aduerſus eum expeditionē deducēs iraſcebatur: eo q̄ ad iudicium uel uocatus ſatiſfacturus eſſet. Prohibuerunt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater: & frater: impetūq̄ eius retinuerunt rogātes ne accederet prope Hieroſolymā: & aliquod opus niteretur facere contra eos: qui conceſſerunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam ut indignationē deponeret: q̄ uocatus ad iudicium eſſet: ſed abſolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem conſideraret: ut ſaluti ingratus exiſteret animaduertēdo q̄ & bellorum caſus deus diſpēſat: qua pp uictoriam non oīno ſperaret: expugnādo regem & amicum qui multum ei profuiſſet: nihilq̄ ſponte in eum cōmiſiſſet aduerſi: ſed per maliuolos ſuaſores actum: quod difficultatis umbrā p̄ſtiterit. Flexus his herodes: & arbitratus ſatis ſibi factum q̄ ſuam fortitudinem genti demonſtraſſet: reuerſus eſt. Per iudæam ergo taliter ſeſe res habebant. Cæſar autē cum Romam ueniſſet: parabat ad africam nauigare: quatenus Scipionē uel Catonem expugnaret. Ad quē Hyrcanus dirigens legatos: petiit confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi neceſſarium ex hoc exponere: qualiter Romanoꝝ principes cum noſtra gente ſunt pacti: ne lateret aliquos: quia & Aſiæ & Europæ reges ſtudium habuerunt ſociare noſtram ſibi fortitudinē: dū eorum fidē dilexiſſent. Sed quomodo multi pp odium noſtrū minime credunt Perſicis uel Macedonicis conſcriptionibus de uobis: eo q̄ non eadem ubiq̄ in publicis locis demonſtrant: ſed apud nos tantū & alios quoſdam ex barbaris: de Romanis tamē decretis non eſt ambigendū: nā & publicis locis repoſita hactenus & i Capitolio tabulis æreis conſcripta continentur. Nam & Iulius Cæſar Alexandriæ iudæos p æream tabulam demonſtrauit Alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initiū approbationis facā dū pando ſenatuſcōſulta: & iulii Cæſaris de hyrcano uel gente noſtra decreta. C. Iulius Cæſar: Imperator & Pontifex & Dictator ſecundo. magiſtratibus Sydonioꝝ: uel curie: uel populo ſalutem. Si ſani eſtis bene eſt: & ego ſanus ſum cum meo exercitu. Exēplum facti de Græcia ad hyrcanū filium alexandri principē ſacerdotum: & rectorē gentis iudæoꝝ uobis deſtinaui quatenus in publicis ueſtris annalibus reponat. Volo uero uos græce uel latine in ærea tabula cōſcriptū: hoc ponere: qđ huiuſmodi eſt. Iulius Cæſar imperator & Pontifex: ſecundo dictator. Cū deliberata ſententia decreui: quo hyrcanus alexandri iudæus: & nunc: & in prioribus ān.s in pace uel bello fidem uel ſtudium ſuum demonſtrauit: cui multa etiā conſules teſtimonium p̄bent: inſuper & in propinquo alexandriæ loco: cum mille quingētis militibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad Mithridatē a me deſtinatus cū omni deuotiōe fidelis apparuit: pp has ergo cās hyrcanum alexandri filioſq̄ eius rectores iudæoꝝ eſſe: uel principatū ſacerdotii gētis iudaicæ ſemp habere ſecundum mores patrios p̄cipio: ipſum quoq̄ filioſq̄ eius auxiliatores nobis inter uiros amiciſſimos eſſe cenſendos: & quantacūq̄ ſacerdotalia iura ſunt: eum uel filios eius poſſidere decerno. Si qua uero interſuerit queſtio de iudaicis rebus: placet nobis iudiciū de his adhibere: exhiematōes uero militū: aut pecūias exigēdas ab eis minie p̄bari. C. Cæſaris Dictatoris Cōſulis: data cōceſſaq̄ decretaq̄ ſic ſe habēt: ut filii eius principatum gentis iudæoꝝ: & donata ſibi loca poſſiderē: ut princeps ſacerdotum idem & rector gentis iudæoꝝ uim paſſus adeſſet & quia tranſmiſiſſet ad hyrcanū alexandri filium principē Sacerdotum: iudeoꝝ legatos q̄ de amicitiis uel auxilio cū eo loquerēt: & dedicaſſent tabulam æream in Capitolio in Sydone uel Tyro: uel Aſcalone: & in tēplis apicibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continētur. Vt uero hoc decretū oībus per ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inotēſceret: & hoſpitia legatis p̄ſtarentur: & ſanctiōes ubiq̄ deſtinarent p̄cepit. C. Cæſar Imperator conſul honoris uel uirtutis: uel clemētiæ cā conceſſit pro cōmodis ſenatus & populi romani: hyrcanum alexandri filium: liberoſq̄ eius principes eſſe ſacerdotū: uel antiſtites hieroſolymoꝝ gentis: iure quo & proaui eorū ſacerdotiū ſuū geſſerunt. C. Cæſar qnquies cōſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymoꝝ ciuitatē & gubernare eā hyrcanum Alexādri filiū principē ſacerdotum iudæorum rectorem gentis ſecundū ſuam uoluntatē ut iudeis in ſecundo āno locatiōis ex reditibus chori.i. triginta modii ſubducant: neq̄ ut aliqui eis calūniētur: neq̄ tributa ab eis exigant. C. Cæſar ſecundo dictator ſanxit ut per ſingulos ānos ioppenſes tributa hieroſolymoꝝ ciuitati p̄ſtent excepto ſeptīo āno: quē ſabbaticū ānū appellāt: quo i eo neq̄ fructū agroꝝ colligūt neq̄ ſemināt necnō & hyrcāo & filiis eius decias p̄beant: q̄s & paui eis p̄bebāt: ut nullus uel p̄ſes: uel dux: uel legatus i finibus iudæorum auxilia colligat: uel militibus: liceat pecunias exigere ad exhiemādū: aut pro nomie alicuius: ſed eſſe undiq̄ liberos. Quæcūq̄ poſtea habuerunt: uel emerūt: uel tenuerunt: uel poſſiderunt oībus his eos potiri: & ioppē ciuitatem: quā ab initio habuerunt iudæi: & cū amicitias cum romanis feciſſent eoꝝ eſſe ſicut & nobis prius placuit imperamus. Ex qua ciuitate hyrcanum alexandri filium liberoſq̄ eius a poſſeſſoribus terræ: uel a portu tributa conſequi iubemus: de Sydone modios. xx. milia ſexcētos ſeptuagintaq̄ per ſingulos ānos excepto ſeptīo āno quem Sabbaticū uocāt: in quo neq̄ arant neq̄ fructū arborū colligunt. prædia āt in maximo cāpo: q̄ hyrcanus & paui eius prius poſſidebāt placeat ſenatui hæc hyrcanū & iudæos hīe eodē iure quo & prius poſſiderūt: manere quoq̄ iura quæ ab initio inter iudæos uel principes ſacerdotū fuerūt: & inſtitutiones quas

populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiã uel terras quas pro hoſpitalitate reges Syriæ uel Phœnicis p donationẽ Romanoꝝ poſſederũt:eas ſenatus probauit Hyrcanũ rectorẽ gentis Iudæoꝝ habere:dari ẽt licẽtiam Hyrcano:omnibuſq; ab eo miſſis ut cũ ſenatoribus in ludo monychoꝝ & beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum ut in ſenatũ eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diem:hoc fiat poſt ſenatuſconſultum. C. cæſar quater Imperator quinquies Conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri principis ſacerdotum:& rectoris gentis Iudæoꝝ. Prædeceſſores mei imperatores in prouĩciis cum teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum iudeoꝝ:& Iudæis coram ſenatu uel Populo Romano præbuiſſent:cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriam habere & prouidẽtiã:quatenus Hyrcano & Iudæorum genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo Romano:pro ſuo erga nos fauore: gratiæ retributionis redderentur. C. Iulius:Dictator & Conſul romanorum magiſtratibus Parianoꝝ curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me Iudæi in Delo:& quidam de colonis Iudæoꝝ præſentibus ueſtris legatis:& demonſtrauerũt decretum per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta: uel prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre:quando hæc facere nec Romæ quidem prohibentur. Nam Gaius Cæſar noſter Conſul dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia p ciuitates congregari:hos ſolos non prohibuit:ſed pecunias ad conuiuia pare iuſſit: et ego quoq; alios ꝓhibens: iſtis ſolis præcipio ſecundũ primos mores & leges conuenire. Bene ergo facitis: ſi prolatã ſniam contra noſtros amicos uel auxiliatores ꝓpter noſtrũ erga eos ſtudium & fauorem auferti. Poſt. C. mortem. M. antonius:&. P. Dolabella conſules cum ſenatum congregaſſent:& hyrcani legatos introduxiſſent:locuti ſunt de quibus petierunt:& amicitias cum eis fecerunt & omnia hæc concedi eis ſenatus decreuit:quæcunq; poſtularent:ſubiuncto etiam ſenatuſconſulto:quatenus probationem dictoꝝ habeant q hanc hiſtoriam relegunt:q; tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario conſcriptum de tabulis publicis ſub. Qu. Rutilio:ærarii cuſtode:datum. iii. Idus aprilis:in templo concordiæ:dum ſcriberetur præſente. L. Calphurnio:uel reliquo ſenatu. P. Dolabella:& M. Antonius Conſules dixerunt. De his quæ per ſenatuſconſultum. C. Cæſar pro Iudæis decernens in ærario deponere occurrit: ſic placet nobis: ſicut & ſenatui uiſum eſt: ut hæc in tabulis æreis deponantur: & per ſingulas ciuitates tranſmittantur:quatenus curẽt & illi in tabulis reponere quod decretum eſt:quinto idus Februarias:in templo cõcordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſanie:Alexander Theodori:Patroclus Cereæ Ionatha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam:tunc Aſiæ proconſulem: petens eum ſoluere Iudæos a militia:ut patriam cuſtodirent conſuetudinem:quod facilius impetrauit. Siquidem Dolabella cum ſuſcepiſſet litteras Hyrcani:nihil remoratus:ſcripſit p totam Aſiam pro iudæis:& ad Epheſinam ciuitatem primam totius Aſiæ:quæ hmõi legebantur:ſub iudice Artemione:menſe limonis die prima. Dolabella imperator Epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſalutem. Alexander Theodori:legatus Hyrcani:filii Alexandri principis ſacerdotum & rectoris Iudæoꝝ:itimauit mihi: q; non poſſent ciues ſui militare:dum nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatorum: nec alimẽtoꝝ ſecundũ patrias leges copiam habere:iccirco ego ſicut ꝑdeceſſores mei imperatores ꝑbeo eis militiæ remiſſionẽ:& concedo patriis uti legibus ſecũdũ ſolẽnes & ſacras immolationes: & congregare ſicuti ſolẽt p ſacrificiis pecũias:& uolo uos hæc p ſingulas ſcribere ciuitates. Hanc qui dẽ Dolabella Hyrcano legationẽ mittẽte noſtris donauit licentiam. L. autem Lẽtulus conſul dixit Ciues Romanos iudæos templa habẽtes Epheſi ante tribunal religionis cauſa a militia dimiſi. xii. kal. octobris. L. aũt lẽtulo conſule:&. C. Marcello conſulibus præſente ſenatu:Baldus legatus & uicarius:Epheſiorum magiſtratibus:curiæ populoq; ſalutem. Iudæos p Aſiam conſtitutos. L. Lentulus conſul me,p ipſis petente a militia dimiſit. Poſtulans uero poſt hæc & Faniũ tribunũ plebis:& L. Antoniũ ærariũ impetraui. Vos aũt cupio curare:ne quis eis moleſtiam inferat. Decretũ Delioꝝ ſub præſide Biuito:meſe Thargelione:uiceſima attitulatione iudiciũ. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatẽ noſtrã,p delicto militũ cõuocans nos & multos ciuiũ:præcepit:ut ſi q ſunt Iudæi ciues Romani:nequaq; militare coganẽ:eo q; Cornelio Lẽtulo conſuli religiõis cauſa iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cõſuli oportet:His ſimilia Sardiniãi quoq; de nobis decreuerũt. C. Fannius. C. filius dux & cõſul magiſtratibus chooꝝ ſalutẽ. Volo uos ſcire:qũo legati Iudæorum adierũt me petendo accipere ſenatuſconſulta,p ipſis conſtituta:quæ ẽt ſubiuncta ſunt. Igiſ uolo uos curare uel prouidere his hoibus ſecũdũ ſenatuſconſultum:q̃tenus p ueſtram,puinciam ad patriam incolumes reuertant. L. lẽtulus conſul dixit. Ciues Romanos Iudæos q; tẽpla iudaica habere Epheſi uident:religionis cã dimiſi. Hoc factũ eſt. xii. kal. Iulii. L. Antonius. M. filius: uicarius ærarii uel proconſul:ſardiniorum magiſtratibus curiæ:populoq; ſalutẽ. Iudæi ciues noſtri adeuntes ꝓbauerũt nobis cõſilium habuiſſe,ppriũ ſecũdũ patrias leges ab initio:& locũ,pprium: in quo negocia uel iudicia inuicem mouerunt: & hoc petierunt: quatenus liceat illis hoc facere: quod cuſtodiri uel permitti decreui. M. publius:publii filius: &. M. lucius. M. publii filius dicunt. Lentulum procõſulẽ

adeũtes intimauimus ei:de qbus Dositheus cleopatræ filius Alexandrinus uerba fecitat ciues romanos Iudæos tẽpla iudaica facere solitos si illi uisum fuerit religiõis cã eos feciſſe dimittat: & dimiſit xii.Iulii.L.lẽtulo &.C.marcello conſulibus:lẽtulus decretũ,ptulit.Ciues romanos iudæos ſacraria iudaica ſolitos facere:Epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi. Laodicenſium principes.C.Yrabili Gaii filio conſuli ſalutem.Soſipater Hyrcani pricipis ſacerdotum legatus porrexit nobis epiſtolã tuã:p quã deſignauit nobis:ab Hyrcano pricipe & ſacerdote Iudæoꝝ deſtinatos quoſdã cũ litteris q̃ pro ſua gente conſcriptæ ſunt:q̃tenus ſabbata iudeis liceat ſecũdum patrias leges celebrare:ut ne qs eos quicquam impediat:quomodo amici & auxiliatores noſtri probantur:aut ne quis eis uio lẽtiam inferat in ueſtra prouincia:& licet Traliani palam contradicant non ſibi placuiſſe quæ,p his decreta ſunt:tamen præcepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus autẽm:ut & nobis eadem de his ſcribas obſequentibus tuis præceptis.Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus:quam repoſuimus inter publica noſtra moniměta:& de reliquis quæ præcepiſti prouidemus:quatenus in nullo culpemur.P. Servilius.P.Galbæ filius procõſul:mileſimorum magiſtratibus curiæ:& populo ſalutem.Pritanis Mercurii filius ciuis ueſter dum in Tralibus negocia tractarem:inſinuauit mihi præter noſtram ſententiam Iudæis uos inquietudinem inferre:& prohibere eos ſabbata celebrare:uel templa patria perficere:fructuſq; ſua conſuetudine colligere. Volo igitur uos ſcire:quomodo audiens uerba eius uel eorum qui contra ipſum differebant:decreui ne,phiberent.Decretũ Pergameoꝝ:ſub iudice Cratippo mẽſe illo:ſententiaq; principum.Quomodo Romani ſequentes ſuos maiores pro communi oĩum hominũ tutela pericula ſuſcipiunt:& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in fœlicitate uel firma pace conſiſtere:cum tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis Iudeæ legatos:Stratonem Theodori:Apollonium Alexãdrini Antipatri:Ariſtobolum Aconite:Soſipatrum Philippi uiros optimos:& hii ſingula demonſtraſſent:decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerunt:quatenus ne quaquã rex Antiochus Antiochi filius legatos Iudæoꝝ auxiliatores romanorum noceret:immo & caſtella:& portus:uel prouinciam:& ſiquid ab eis abſtulit redderet:& liceat eis a portubus deportare quæ uolunt: & ut nullus rex uel populus a portubus Iudæorum uel uectigalibus aliquid auferat excepto Ptholomeo rege Alexandrino:quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit:immo etiam cuſtodiam ab ioppe depelli ſicut petiuerunt. Noſtræ uero curiæ.L.Pecius uir optimus iuſſit:ut hæc curemus ita fieri:quemadmodum ſenatus decreuit:& prouideamus:quatenus incolumes legati ad propria poſſint redire:necnon etiam Theodorum in curia:uel conuentum ſuſcepimus:Qui cũ nobis epiſtolam ex ſenatuſconſulto porrexiſſet:uerba faciens:demonſtrauit Hyrcani uirtutem & liberalitatem:quæ publice uel priuatim cunctis prodeſt qui ad eum conuenerint:litteras uero iter publica conſcripta repoſuimus:& nos quoq; omnia pro iudæis agere tanquã auxiliatores Romanoꝝ ſecũdũ ſenatuſconſultũ decreuimus.Quippe etiam poſtulauit Theodorus dũ epiſtolam nobis porrigeret:quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanũ exemplar decreti: intimantis noſtri populi ſententiam:& petentis cuſtodiri uel ampliari noſtras cũ ei amicitias:ut meminerit: tẽporibꝰ Abraam:q̃ oĩum iudeoꝝ pater extitit noſtros maiores amicos ei fuiſſe:ſicut & in publicis cõſcriptis ĩuenimus.Decretũ Halicarnaſeoꝝ ſub ſacerdote Mẽneo Ariſtidis filio.Placuit populo Marco Alexandro inſinuante.Quomodo Iudæi pietatis omni tempore ſtudium habent:populi romani oĩum hominũ benefactores ,p iudeoꝝ amicitiis uel auxiliis ad noſtram ciuitatem præcepta miſerũt:quatenus permittantur immolationes ſolennes efficere.Placuit igitur & nobis concedere Iudæis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare:uel ſacrificia producere ſecundum leges iudaicas.Siquis uero hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat.Decretum Sardinianorũ.Placuit curiæ:uel populo:ducibus intimantibus:quomodo noſtram ciuitatem habitantes Iudæi:multa uel maxima beneficia populo ſæpe meruerunt:nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam a populo petere:quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertatem a Senatu Populoque Romano ſecundum conſuetudinem congregentur:& iudicia ſua diſponant:datus eſt illis locus in quo cum uxoribus uel filiis poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur uiſum eſt curiæ uel populo:concedere eis conueniẽtibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiam eis locũ quem aptum ædificationibus uel habitaculis putauerint.Habeãt etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiam:ut ſi qua opus habuerit alimenta:faciant eis introduci.Decretum Epheſiorum ſub iudice Menofilo menſe Artemio:prima die Nicanor Euphini dixit.Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate iudæi Marco Iulio Bruto proconſule:quatenus agerent ſabbata & omnia facerent ſecũdũ patrias leges:nemine penitus impediente:,pconſul conceſſit.Placuit igiť populo ,pter Romanos nõ ſolum illum diem immo concedere eis omnia facere:ſecũdum iudaicas ſuas leges.Multa quoq; talia decreta ſenatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus:necnon & aliaꝝ ciuitatum iudicata:uel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis:ex qbus hæc quæ demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus.Nam euidẽtiſſima ſigna de amicitiis romanorum & noſtris demonſtrantur æreis tabulis:hactenus in Capitolio permanẽtibus & in poſteris permanſuris.Omniũ uero expoſitionẽ tanq̃ ſupfluam & faſtidioſam recuſaui:nullum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opinetur Romanoꝝ humanitatẽ minime circa nos

extitisse:quam sepius ostenderunt:nos quoq; de quibus retulimus nequaquam mentitos eē eos cognouimus. De amicitiis quidem romanorum & nostris illis tpibus factis retulimus. Eodem uero tē pore seditionem per Syriam ac occasionē cōtigit fieri. Bassus Cecilius pōpeianoꝝ partium fautorū fidias sexto Cæsari faciens interfecit eum: ipse uero cū suis militibus reꝝ gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa Apamiā cōmissū est cū ducibus Cæsarianis:quibus & antipater auxilia cum filiis destinauit: memoriā habens beneficiorū cesaris. Quapropter & punire pemptores eius iustum putauit. Bellū uero cōtraheret:Marcus quidē uēit a roma a sexti successionem. Cæsar autem interficitur a Cassio uel Bruto in senatu: cum principatum tenuisset tribus annis. & mensibus sex:q̄ & per alios conscriptores dictum est.

Vt Cassius defuncto Cæsare cum contra Iudæam ascendisset:& prouinciā deuastasset septingēta talenta ab eis exegit: & qualiter Herodes pactionem pecuniaꝝ Cassio studiosus apparuisset:& mors Malchi:qui contra Herodem seditionem excitauit. CAP. XXII.

Ost Cæsaris autem itemitionem: cum bellum conflatum fuisset pricipibus romanoꝝ: oibus pro exercitu congregando dispsis: Cassius ad Syriam puenit. Qui cū Apamenū exercitum accepisset obsidionem soluens:ambos sibi coniūgit: Bassum & Marcum:& ciuitates circumeundo:milites cum armis conglomerabat: & fiscalia grauia eis īponebat:a Iudæa uero populus q̄ septingenta talenta pecuniarū exegit. Antipater aūt cum uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta: diuidit pecuniarum exactiones:utroq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exigi putabat: reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunq; primus Herodes a Galilæa collegisset quanta fuissent ei statuta: necantius iter amicos a cassio recipiē. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alii autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant:quarum Cassius q̄tuor maximas captiuauit. i. Gosnā:& amath ūtem: nocnon & Liddam & thānam:qui etiam Malchū pœne pdiderat:nisi Hyrcanus per antipatrum centū talenta de suo ei misisset: & ita impetum eius fregisset. Sed cū Cassius cum multis pecuniis a Iudæa discessisset Malchus insidias Antipatro parabat: dum interitū eius principatui Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens:discessit trans Iordanē:ubi exercium arabicum:simul & prouincialem congregauit. Malchus aūt callidus existēs:iureiurando iurabat se insidias ipsi: uel filiis eius non feciss:satisfaciens ei. Nā Faselo hierosolymam regente:Herode uero tenēre armorum custodia nequaq̄ se talia facere uel in aīo habuisse dicebat. Vnde recōciliabatur cū Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret:audiuit nouis rebus per Iudæam Malchū studere:& uenit:quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset: nisi antipater eū petendo liberasset:nescius q̄ suum interfectorem Malchū liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu,cōgregato:ducē herodē totius Syriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cōmendantes: ꝓmiserunt ēt regem eū Iudeæ post bellum ordinare quod iam tunc contra ātonium & iuuenē Cæsarē immineret. Tunc magis uerirus Malchus:antipatrum repellere cogitabat. Cūq; hyrcani pincernā pecuniis redimisset:nā uterq; apd eum epulabatur ueneno hunc uiꝝ interfecit: & milites armatos habēs ciuitatē obtinuit. Et cum insidias Malchi contra patrem suum herodes uel Faselus intellexissent: & uindictā inferre cogitassent: Malchus iureiurando antipatri negabat interitū. Cuius uita summis laboribus patriam protegens: ita finem inuenit. Filius uero eius herodes:ultionem qdē patris exigere cogitauit: & cum exercitu cōtra Malchū uenit. Faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare: ne belli ciuilis initium facere putarentur:& satisfactionē Malchi suscepit: & credere simulauit: nihil eū ad patris iteritū cōmissse. Sepulchrum ēt patris ornatissimū construxere. Sed cū Herodes ad samariā pueniss: & inuenisset eam afflictam refouebat: & ita inter eos certamen est dissolutū. Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculorū instante:cū militibus suis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū Malchus cognouisset ueritus hyrcanum flexit: ut nequaq̄ permitteret eū ingredi ciuitatē. Hyrcanus quidem paruit:cāq; talem interdictionis ꝓposuit: q̄ nō deberet multitudinem alienigenaꝝ ieiunāti populo superinducere. Sed Herodes p̄cepta negligens:noctu ciuitatē ingredit. Tunc Malchus licet meueret:dissimulationem tamen nō refutauit: sed antipatrū ut amicū antiquū manisste plangebat: custodiam uero corporis sui latenter habebat. Placuit uero ēt herodi non redarguere dissimulationem eius:sed contrario muneribus ei blandiebatur Cassius tamen de patris interitu herodi manda uit:q̄tenus Malchi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit p̄cipiens ei patris obitum uidicare: millenariis quoq; intro mandauit: Herodis sequi uolūtatē. Tempore uero quo Cassius Laodiciā cœpit: accesserunt ad eum optimates pariter coronas ei: uel pecunias deportantes. Herodes itaq; superat Malcho ibi uenīente se ulcisci. Sed cum ad Tyꝝ Phœniciæ peueniss Malchus:causamque opinatus esset: maius quidem conatus est agere: ita ut filium in tyro obsidem consistentem:in ciuitatem ingressus furtim uoluisset auferre:& ad Iudæam reuerti credent gentem Iudæorum contra Romanos excitaturum:& deiecto hyrcano regnaturum:dum bello Cassius ab Antonio occupatur. Consiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoque eius intelligens uoluntatem:transmisit famulum:q̄si hospitalia paraturum quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet. ad millenarios tamen uere dixerat: quatenus ammoneret eos contra Malchum cum gladiis exire. Qui cum

exiſſent:& iuxta ciuitatem eum conueniſſent:per latus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus uero cum factum intellexiſſet:obſtupuit:rediens ad ſe conſuluit Herodem: quod eſſet factum: uel qui Malchum interfeciſſent. Cuiq; herodes reſponderet Caſſium hoc iuſſiſſe:laudauit factum nam maliuolum & nimis patriæ eum peruaſorem eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatro cõmiſſa Malchus pœnã ſoluit. Craſſo uero diſcedẽte de Syria:maxima per Iudæam cõcitatur turba in hieroſolymis:cum Fœlix cõtra Faſelum una cum militibus armaretur. Herodes ãt ad Fanium rectorem damaſci proficiſcens:cum hoc audiſſet:& in fratris ſolatium feſtinare cuperet: egritudine prohibetur. Faſelus tamen Fœlicem ſuperans:in aliqua eum turre concludit:quem poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit: Hyrcanum pene accuſans: q̃ multa ſub beneficia prætermittens: inimicis ſuis fauorem impenderet. Itaq; frater Malchi multa tunc occupans loca obtinuerat:& Maſadam omnium munitiſſimam:contra quem herodes inualitudine liberatus exercitum duxit:& auferens omnia loca quæ compræhenderat ſub pactionis lege eum dimiſit. Antigonus aũt Ariſtobuli filius ut militiam congregauit: & Fanium pecuniis redemit: Ptolomeus Minei eum propter cognationem ad Iudæam ducebat:auxiliũq; etiam ei præbebat Mariõ quem reliquerat Caſſius tyrioꝝ tyrannũ. Nam hic Syriam omnem potẽtiam capiens cuſtodiuit. Marion autẽ Galilææ finitima inuadens:tria eius caſtella occupauit. Cõtra quem herodes cum ueniſſet:oĩa quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorum uero cuſtodes cum humanitate dimiſit:quibuſdam etiam & dona præſtitit:propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egiſſet obuiauit antigono: & prælio commiſſo uicit:& pene altiora Iudææ tenentem fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad hieroſolymam uenit: ibiq; coronas ei tam hyrcanus quam populus ob uirtutis p̃mium offerebãt. Nam cognatus hyrcani per affinitatem credebatur:ideoq; magis defendebat eum ueluti ductuꝝ neptem ſuam fratris Ariſtobuli filiam:ex qua trium maritum extitit:& duaꝝ fœminarum pater. Habuit ſiquidem prioré uxoré noĩe Doir popularem ex gente noſtra:ex qua prior filius ei concipitur antipater. Caſſium itaq; cum Antonius & Cæſar in philippenſi campo uiciſſent:ſicut & ab aliis demonſtratum eſt:poſt uictoriam Cæſar ad italiã redeiit: Antonius autem ad aſiam regreſſus eſt. Cũq; ueniſſet in bithyniã:legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobiliſſimi accuſabãt Faſelum & herodẽ:dicẽtes:noĩe tantum hyrcanum regem extare:hos uero oẽm ptãtem ui poſſediſſe. Herodem tamẽ Antonius maxime honorauit:cum ad eum ueniſſet ſatiſfacere pro accuſatiõibus: pp quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid impetraſſe: nam hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio. Sed cũ Epheſi peruenĩſſet antonius:deſtinauit hyrcanus princeps ſacerdotum: noſtraq; gens legationem adeũ:auream deportantem coronam:& ſupplicantem: quatenus Iudæos a Caſſio abductos non extante bello ſcriberet ad prouinciam liberos relaxari:terrãq; tpibus Caſſii ſubreptã reſtitui. Antonius uero iuſtas Iudæorũ poſtulationes conſiderans:reſcribit Iudæis & hyrcano:mãdãs etiam ſimul & Tyris decreta hmõi continentia. Marcus antonius ĩperator: hyrcano principi ſacerdotũ & rectori gentis Iudeorum ſalutem. Si ualetis lætamur:ualeo & ego cum exercitu meo. Lyſimachus Pauſanie:uel Ioſippus minei uel Alexander Theodori legati: Epheſi ad me ueniẽtes:priorem Romæ confectã legationem renouarunt:& hanc quoq; pro te tuaque gente ſedulo diſpoſuerunt: dum demõſtrarent tuum erga nos fauorem. Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatem erga nos ſeuare:moreſque optimos ueſtros:& religionem conſideraſſem:proprium te nobiſcum eſſe iudicauimus. Sed cũ totam aſiam noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt:nec iuſiurandum quod ſtatuerant quicquam ſeruauerunt: nos non tam pro noꝝ tantum crimine:ſed uelut pro cõmuni oĩum ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in Iudæos uel alios cõmiſſa ſunt uindicauimus. Quoꝝ facinore ſolem auerſum exſtimauimus: q̃ talia in Cæſare commiſerunt. Impias uero eorum inſidias Macedonia tanquã in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cum ſceleratiſſimas eorum malignitates partes Philippenſes campi obtineãt:quæ loca maxima uſq; ad mare:montesq; munitos occupauerant:ut pene cunctos tranſitus ſicut unum introitum cuſtodirent: quos ad eorum damnationem pro conatibus iniuſtis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cum Philippis confugiſſet:circumſeptus a nobis: eiuſdem perditionis merito cui Caſſius particeps inuentus eſt. Quibus oppreſſis: impoſteꝝ pace frui licebit:& aſiam reſpirare a bellorum afflictione liberatam. Igitur cõem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam:& tanq̃ de maxima peſte Aſiam releuatam:per noſtram reſouemus uictoriam. Memores ergo ueſti gẽtẽ Iudaicam curauimus reddere læriorem. Litteras quoque per ciuitates propoſui: quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint: ſub. C. Caſſio: ſeu per duces eius abſoluantur. Super hæc & donationibus a me uel dolobella clementer oblatis:uos uti cupio:necnon & Tyrios uiolentos uobis eſſe prohibeo: uel quantacunque poſſidẽt Iudæi competẽtia:reſtitui præcipio: coronam uero quam deſtinaſtis accepi. Marcus Antonius imperator: Tyriorum magiſtratibus curiæ populoq; ſalutem. Cum mihi occurriſſent Epheſi Hyrcani principis ſacerdotum: & rectoris Iudæorum legati: dixerunt prouinciam uos eorum tenere:quam in uaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum Tyrannide. Quod uos pro imperio bellum ſuſcipientes:iuſta & pia prouidentia uindicauimus: obliuioſos gratiæ: uel tranſgreſſores iuſiurandi punientes. Volo ergo & ueſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare: quæ ab hoſtibus

accepistis:hæc non concedimus nisi restituantur.Nam neq; prouincias:nec exercitum quisquam illorum senatu præstante susceperit:sed uiolenter surripuit:dum auxilium eis præberet qui iniqua cupiscunt.Quapropter cum illi pœnam dedissent:nostros auxiliatores ꝓcipimus sine mora recipere quæ prius possedisse noscuntur.Vos quoq; siqua prædia Hyrcani rectoris Iudæoꝝ pauloante.C. Cassio bellum illicitū producēte cōtra nostrā prouinciam ablata possidetis reddite:nec aliquā uiolētiam eis ingeratis:unde lædi possint.Siquid uero iustum contra eos habetis:dum ad locum uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aūt auxiliatoribus singula iusta consideratione seruauimus.M. Antonius imperator:Tyrioꝝ magistratibus curiæ populoq; salutē.Edictū meū uobis destinaui:de quo curā uos habere præcipio:quatenus in tabulis publicis describat litteris latinis uel græcis:& loco eminētissimo descriptū ponat:unde ab oībus relegi possit.Marcus Antonius ipator ac triūphator dixit.Quomodo.C.Cassius alienā ꝓuinciā sub exercitu cōstitutā & auxiliatores depōdauit:& deuastauit Iudæoꝝ gētem:amicissimam populo Romano:arrogantiā illius armis conculcantes:editis & decretis ab illo depōdata renouamus:ut restituantur hæc nobis nostris auxiliatoribus:& quāta corpora Iudæorū uenundata sunt sicut prius libera remittant:& possessiones prioribus dominis resignent.Siquis aūt his nostris edictis non obedierit:ulciscī in eo satisfaciētes causæ promittimus. Hæc eadem & Sydoniis:& Antiochenis:& Arabibus conscripsit:quæ tpe oportuno referemus:ut signa prouidētiæ Romanorū circa nostrā gētem extitisse clareant.

De morte legatoꝝ Iudææ:qui cum ad Antoniū post uictoriam Macedonicā:in Syriā uenissent: indignanter inuenerunt:q; Herodem accusarēt. CAP. XXIII.

Post hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret:Cleopatra ei per Ciliciam obuiauit & amore suo detinuit:ubi iterum cētum potentissimi Iudæorum ad eum perueniūt
p accusantes Herodem cum Faselo.Contradicebat aūt eis Messalla defendēdo iuuenes. Hyrcano, præsente:qui socer iam herodis erat.Cūq; ambas partes Antonius audisset: consuluit hyrcanum:qui magis gentem obtinerent.Illo uero respondente herode:& fratre eius:Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternam hospitalitatem:quam cum Gabinio pater eorum ꝓsens fecerat:hos quidem ambos tetrarchas ordinauit:& commisit eis Iudæorum negocia.xy.autem ex resistentibus ligauit ut eos occideret:nisi recusaret herodes.Sed neq; ita de relegatione reuersi requiescebant.At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent:multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius Antonius:præsidibus locorū præcepit legatos Iudæorū nouis rebus studētes torquere:& herodi præbere principatum.Mox autē herodes sedentes ante ciuitatem cum hyrcano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirēt:ne magnum malū eis eueniret.Cui dum quidam non consentirēt recedere:& quasi contrarii restitissent:Mox Romani milites decurrētes cum armis eos inuadunt:& quibusdam ex ipsis perēptis:multos uulneribus laniabant:residuiq; fugiētes cum nimio metu ad propria redierunt.Clamante uero populo contra herodē:incitatus Antonius uictos interfecit.Secundo tamen anno Syriam obtinuit Pacorus regis filius & Barzafranes satrapa Parthus.Quo tpe & Ptholomeo minei defuncto:filius eius lysanias in regno succedēs:componit amicitias cū Antigono Aristobuli filio:Satrapāq; prædictum sibi cōiūxit: cuius & amicitiis nimis confidebat.

De expeditione Parthorum contra syriam:per quam Aristobuli filius Antigonus regno restituitur. CAP. XXIIII.

Ntigonus autem promittit millē talenta:& quingētas mulieres Parthis offerre:si hyrcanum principatu priuarent & ipsi traderēt:herodemq; cum suis interficerent.Quod
a non compleuit:licet Parthi contra Iudæam expeditionem parassent:ducente eos Antigono.Nam Pacorus per maritima:Satrapa uero Barzafranes per mediterraneam ingreditur.Tunc Tyrii excludunt Pacorum:Sydonii autem uel ptholomēses suscipiūt turmam equitū:quam idem Pacorus in Iudeam destinauerat:uexaturā prouinciā:& Antigonū adiuturam ducē pincernarum regis eis proponēs.At cum a Carmelo mōte quidam Iudæorū ad Antigonum uenissent parati ad auxilia:per quos sperabat partē aliquā prouinciæ Antigonus capere.i. ad locū qui primi nuncupat:dumq; ei quidam occurrissent:ad hierosolymā cum suis ascendit:ubi ēt congregatis multis:contra reginam aulā peruenire statuit:& hanc expugnare:nisi Faselus & herodes prælio per forum cōmisso eos uicissent:& cum eum in tēplo conclusissent:dirigunt armatos ut propinquas domos tenerent:quos populus cū ipsis domibus igne consumpsit:quam iniquitatē paulopost herodes a resistentibus ultione exegit.Cūq; singulis diebus inter se iacularentur:expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquagesima celebratione uenturam.Instante ergo festiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominum armata uel inermia congregarentur:compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt:præter aulam quam herodes cum paucis militibus custodiebat.Cūq; Faselus murum seruaret: Herodes cum suis excurrebat super hostes.Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidam etiam ad exteriorem uallum confugierunt.Nam & Faselus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equitibus Antigono petēte ad ciuitatem peruenit:in prospectu quidē tanq; seditionē soluturus:ue-

rum antigono principatum præſtaturus. Cui dum Faſelus occurriſſet: & hoſpitio ſuſcepiſſet: Pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem ad Barzafranē deducere. Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit: licet Herodes minime approbaret propter Barbarorum perfidiā. Sed tamē Pacoro aliiſq; properare hortantibus perrexerunt legationem ferētes Hyrcanus & Faſelus. Pacorus uero cum ducentos equites & decem horum qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cūq; Galilæam intraſſent: cum armis eis occurrunt prouinciæ cuſtodes Barzafranis: & primum quidē eos ſtudioſe ſuſcepit. ac munera præſtitit: poſt uero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē cum ſuis ppe mare reuertebatur. Vbi cum audiſſet Antigonum promiſiſſe Parthis mille talenta & mulieres qngentas: in ſuſpitione iam Barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat: dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatam. Tunc quidem capi habuiſſent: niſi expectaſſent Parthi uſq; quo Hieroſolymis Herodes compræhenderetur: ne his prius interfectis: ille ſentiens diffugeret. Faſelo ergo eum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare: propenſius autem Oſellius quia hoc a Sara malla ditiſſimo tunc Syriorum audierat: nauesq; ad fugam tunc promitteret. nam iuxta mare fuerant: ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cūq; ad Barzafranem acceſſiſſet: non æqua inquit te facere uideo: dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pecuniis eges: plures tibi ab Hyrcano proferentur quam Antigonus promiſit: immo etiam nimis acerbum ē. ſi legatos qui ad te cum fide uenerunt interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hæc dicens: ad Pacorum perrexit. Quo eunte: Parthi quidam Hyrcanum & Faſelum ligauerunt: multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna qui contra herodem deſtinatus fuerat habēs mandata ut eum foras murū procedētē compræhēderet: ātēq; hoc faceret nuncii miſſi a Faſelo indicauerunt pthos pfidiam. Cūq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos ligatos: cū q̄relis accedit ad Pacor: Parthorūq; nobiliſſimos: q oēm cām ſciētes diſſimulabant: & dicebant eū oportere exire foras mutuum ad occurſū litteras deportantiū: ne ab aduerſariis tenerent. nam uenisse dicebant ut demonſtrarēt quantū Faſelus profeciſſet. Quibus herodes minime credidit: audiēs ab aliis fratris compræhenſionem: necnon & ſuaſionem filiæ hyrcani quam ſibi deſponderat: de Parthis ſuſpicabatur. Quam cum alii non attenderent: ipſe obediebat mulieri ſapientiſſimæ. Dumque Parthi cogitarent: quid fieri oporteret: nam non eis uiſum eſt palam tam maximum principem compræhendere: & impoſterum diſtuliſſent: Herodes credens magis quæ de fratre uel de Parthorum inſidiis audierat: quam aduerſariis conſentire: ueſpere ueniēte deliberauit euitare aduerſariorum pericula. Igitur egreſſus eſt cū armatis. Cunq; mulieres ſuper iumēta ipoſuiſſent. matrē ſuam & ſororem: & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam: qui fuit Ariſtobuli filius & huius matrem Hyrcani filiam: & nouiſſimum fratrem: omniaq; in uia neceſſaria: & reſiduum populum ad Iudæam feſtinauit: hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tam duriſſimus natūra reperiri potuit: qui non cum præſentia cerneret miſeraretur eorum: uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes & congemētes q̄ a patria diſcederent: & nihil iam de ſe bonum expectarent. Sed Herodes fortiter atrocitatem rei ſuſtinens: & magnanimus contra omne periculum: per uiam unum quemq; confidere hortabatur ne traderet ſe meſticiæ quæ poſſet eius fugæ nocere in qua ſola ſpes ſalutis eorum depoſita eſſet. Et illi quidem Herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabāt: ipſe uero pene ſeſe interemit: dum iugo conuerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius ꝓpter paſſionem & timorem ne hoſtes eos perſecuti: remorantes: circa paſſionis curā cōpræhenderēt ſuum gladium euaginauit: ſeque perimere conantem tenuerunt præſentes uiri dum dicerent: non oportet inimicis ſatiſfacere. Nam non hoc eſſe fortis: ſi quidem ſe de periculis liberans: amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulſus: facinus quod i ſe cogitauerat prætermiſit: matremque curans pergebat uiam propoſitam: & celerius ad Maſada caſtellum peruenit. Cunque multas pugnas contra Parthos excurrentes egiſſet: totas obtinuit. In fuga uero nec iudæis pepercit: qui eum a ciuitate. lxx. ſtadiis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo loco ubi iudæos confudit: poſtea regnum accipiens: aulam optimam conſtruxit: ciuitatemque ædificauit: quam Herodion appellauit. Cunque ad idumæā in Riſa uico peruenisset: frater eius ioſippus obuiauit ei: cum quo conſilium de omnibus quid fieri debuiſſet aſſumpſit: nam magna multitudo eum ſequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidum uero Maſada in quo propoſitum eis erat effugere: paruum erat ut tantum ſuſciperet populum: e quibus pluſquam nouem milia dimiſit: præcipiens per idumea ſeſe liberare: præſtans eis uiæ ſtipendia: neceſſarios uero in oppidum adducens peruenit. Cūque ibi depoſuiſſet mulieres quæ octingētæ fuerunt: tritico uel aqua: uel aliis oportunis aſſumptis in oppido ſufficienter conſtitutis: ipſe ad Petras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto: cum uniuerſam Hyeroſolymā: & palacium deprædaſſent: Hyrcani tantum pecunias non tangebant: quæ uſque ad trecenta talenta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaſerunt: illæ magis quas deportauerat per prouidentiam ſuam ad idumæam. Dūque Parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſſent: prouinciam exeuntes uaſtabant: & Mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus itaque cum ſic ad iudæam a Parthorum rege introduceretur: faſelum & hyrcanum uinctos ſuſcepit: nimis autem cruciabat q̄ mulieres fugiſſent: quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt.

Veritus autem ne multitudo Hyrcano quondam regnum restituere: dum adhuc a Parthis custo-diretur. aures eius amputauit: mollitus ne posset rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire. pro pter hanc diminutionem: dum lex hunc honorem iussisset integros tantum obtinere. Sed Faseli miret quisq; fortitudinē. Q ui cum sciret se occidendum: non mortē putauit atrocem esse. Sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cūq; non haberet manus a uinculis solutas: & aptas ad iter faciendum se ipsum: saxo caput suum percutiens: uitam finiuit. Dicunt aūq; uulnere maximo con-fectum præcipiens Antigonus medicis tanquā curandum interemit: mortiferis medicaminibus su-perpositis in uulnere. Cum itaq; necdū ad integrum animam amitteret Faselus: a quadam muliere audiens fratrem Herodem aduersarios uicisse: satis intermissionē uiriliter & prone sustinuit: dum re linqueret mortem suam uindicaturum: & super inimicum ulcisci ualentem. Herodem interea ma-gnitudo circūuenientium malorum non preruit: sed faciebat eum sagaciorem. Nam ad malchum Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem: remunerationem acceptutus perrexit: & quo magis opus habuisset tua pecunias sumere: seu sibi debitas: seu per donationem dandas: quia mul-ta impetrauerat Malchus ab eo. Q ui dum fratris interitum non audisset: æstimabat eum ab ho-stibus redimere Tyriis argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem & Faseli filiū: septi-mum annum ætatis ducētē: quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cum nuncii obuiassent: & dixissent ei Malchum iussisse ut a prouincia sua discederet: quodque Parthi præcepissent nequa-quam Herodē suscipi: quæ occasiōe usus est ne debitum solueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eū irritabant: quatenus pecunias lucraret depositas: uel acceptas prius ab Antipatro: respondit He-rodes: nihil eos grauare uenisse se: sed locuturum rem tantum necessariam suis negotiis. Postq; au-tem ei uisum est discedere: caute pergebat cum paucis ad Aegyptum: uenienscq; in quoddam tem-plum remoratus est. Postero uero die cū Andrinoco rura peruenisset: interitum fratris sui audiuit. Malchus autem pœnitens persequebatur Herodē: cui minime propinquauit ad Pelusium festinan-tem. Cunq; inuenisset classem applicatam: prohibebant eum Alexandriam nauigare. Ille uero præ-sides appellauit: a quibus cum multa ueneratiōe perductus in ciuitatem: a Cleopatra suscipitur: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere Romam festinantem licet tempestas esset & Italia plena se-ditionibus nunciaretur. Vndē cum nauigasset ad Pamphiliam hieme atrocissima: uix ad Rhodum deducitur. Q uos duos sibi amicissimos occurrere cum uidisset: Sabinum & Ptholomeum & inue-nisset ciuitatem bello Cassii deuastatam: quamuis inops esset: tamē benefacere eum non piguit: sed & super uires suas largius ad eam renouandam donauit pecunias. Cunque triremes construxisset & nauigasset cum amicis ad Italiam in Brundusium deducitur: & exinde Romam perrexit. Vbi pri-mus Antonio retulit quæ contigissent ei per Iudæam & qualiter frater eius Faselus a Parthis interem ptus: & Hyrcanus captiuus teneretur: & q; Antigonum regem ordinassent mille talenta promitten-tem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere suo fuissent: & q; suas noctu perduxisset & uitasset inimicorum manus: multas passus calamitates. Post uero deflebat periclitari suos familia res dum obsiderentur: & quemadmodum hieme nauigasset: contemnens pericula: dum festinaret ad eum: in quo solo spes suas & auxilium firmum possideret.

Quemadmodum Herodes cum Romam uenisset: multasq; pecunias promisisset: & a senatu uel Cæsare rex Iudeæ pronunciatus est. CAP. XXV.

ANtonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus defles: q; in tali di-gnitate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitiæ patris eius Antipatri: & promissionis pecuniarum: quas Herodes præbere promiserat: si rex cē: quēadmodum & prius Tetrarcha ordinatus: multomagis tamē propter odiū anti goni: dum seditiosum & a romanis eū inimicissimum arbitraret: ppēsior erat Herodes apud eum. Cæsar quoq; pp Antipatri expeditiones quas ad Aegyptū patri suo pduxit & hospitium uel omnibus fauorem quem exhibuit: præstans Antonio nimis pro Herode studens ad petitiones & ad auxilium de quibus Herodes petierat: paratior erat. Cunque senatum congregasset Messalla & Attratenus Herodem præsentantes: de patris eius rebus gestis intimabant: & quem circa Romanos ipse habuisset fauorē: simul etiam Antigonum actusabant: hostem eum manifestum pronūcian tes: nō solum ex his quæ prius commiserat: sed quomodo & nūc a Parthis principatum Romanis negle ctis acceperat. Cum uero Senatus pro his commotus: fuisset: Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cūq; hoc omnibus placuisset: decreue-runt eum creari regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium: quomodo ei & tantum principatum insuperate acquisiuit: quem minime petiturus ascenderat. Nunquam enim pu tabat Romanos sibi daturos regnum: quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suæ uxoris id præbere uolebat: qui nepos per patrem quidem Aristobuli: per matrem uero Hyrcani fue-rat: quem postea interfecit: quod apto tempore referemus. Sed cum intra septimum diem contu-lisset ei senatus quod nullatenus sperauit: & ab Italia discedere feciſſet: senatu dimisso: Herodem medium habentes Antonius & Cæsar exierunt præcedentibus aliis consularibus: immolaturi & deposituri senatus consultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius: cu-

ſus initium fuit centeſima uel octogeſimaquarta olympiade:conſulibus.C.Demetrio Albano ſecundo:&.C.aſione.Quo tempore Antigonus Maſada obſidebat:plenam omnibus proſperis: tantum uero deficientem aquis.Quampropter & frater Herodis Ioſippus dum cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad Arabas:dum audiret Malchū ſui pœnitere pro his quæ in Herode commiſerat:prohibuit eū deus:qui nocte tantam pluuiam miſit:ut receptacula ciſternarū cuncta complerent.Qua copia recreati exeuntes contra Antigonū confligebant:quibuſdam palam:aliis uero furtim:quorum etiam multos in congreſſionibus proſtrauerūt.Ventidius autem eodem tempore Romanis dux tranſmiſſus quatenus Parthos a Syria prohiberet:Iudæam peruenit:manifeſte quidem tanquam Ioſippum adiuturus:omnis uero eius machinatio erat ut ab Antigono pecunias acciperet.Igitur cum prope Hieroſolymam caſtra poſuiſſet: & ſatis pecuniarum ab Antigono ſumpſiſſet: ipſe quidem cum ampliori malitia diſceſſit:& ut non manifeſtaretur pecuniarum acceptio: Silonem cum quadam parte militum ibi reliquit:quem ſimiliter Antigonus remunerabat: ut nihil ſe moleſtaret:ſperans rurſus ſibi Parthos adiutores.

De nauigatione Herodis ab Italia in Iudæam:pugnaque contra Antigonum:militiaque Romana:& Sylano duce. CAP. XXVI.

HErodes aūt ab Italia cū ad Ptholomaidam nauigio uenīſſet:& congregaſſet non paruam expeditionē ex peregrinis ſimul & Iudæis:p Galileam cucurrit ſup Antigonum. Conueniebat ēt cum eo Silo:& Ventidius p dolū compulſi:q trāſmiſſus ab Antonio fuerat:ut Herodē deduceret. Vētidius ergo dum componeret turbas quas p ciuitates Parthi cōmouerant:in Iudæa pecuniis ab Antigono corruptus degebat:Herodi uero quotidie uires creſcebāt:cui ſe pene oīs Galilæa tradiderat. Cūq; impetū feciſſet Herodes i Maſadā: neceſſarium putans circūſeptos in oppido cognatos liberare:fit illi impedimēto Ioppe.Nam aduersariam eam exiſtētem oportebat prius apprehēdere:ne haberet poſt ſe relictū oppidū inimicoꝝ ad Hieroſolymā pergens.Cunq; Silonis uoluntate rebellarent iudei:Herodes cum paucis militib⁹ eos inuadit:& ad fugā conuertit:Silonē uero incaute confligentem a periculo liberauit:Ioppē quoq; expugnās:de Maſada familiares ſuos eripere feſtinabat.Tunc quidam prouincialium pp paternā amicitiam ſubueniebant ei:multi uero pp eius gloriam:immo ēt & alii pp remunerationē bñficiorum quæ ex ambobus acceperant:plures uero pp ſpem quam in eum tanq; in regem habebāt. Antigon⁹ aūt oportunos tranſitus eius inſidiis & fraudibus p̄occupans:nihil:aut p pauū hoſtes ledebat.Herodes ergo de Maſada familiares ſuos Eripiens:& Riſan caſtellum capiens:ad Hieroſolymam properauit una cum exercitu Silonis.Et cū multi fortitudinē ei⁹ caſtraq; ad occidētalem partē poſitas ciuitatis cemētes metuerent:patris illius cuſtodes ſagittarii eius impetū amouebant:quidā uero excurſione facta cū hoſtibus decertabāt.Herodes primum quidē iuſſit p̄conari circa murum:q; bono populi præſto eſſet pro ſalute ciuitatis:nec manifeſto⁊ aduerſario⁊ malitiā recordaret:ſed ēt inimiciſſimis abolitionē delictoꝝ quæ in ſe cōmiſerāt repōſtatuꝝ eſſe p̄miſit.Antigono uero cōtra dicta Herodis clamanti Siloni uel exercitui romanoꝝ:qa p̄ter ſuā iuſtitiam egiſſent:dum Herodi priuato & Idumæo.i.non integro iudæo regnum darent:cum ſoliti fuiſſent hoc gñi præbere dignō:nam & ſi nunc de ſe uel de regno ſuo grauitet ferrent: tamen ſacerdotes qui nihil in Romanis peccauerunt iniuſta paterentur:ſi de honore deiicerent.Cum hæc ad inuicē dixiſſent & ad blaſphemias peruenīſſent:Antigonus repellere prope murum uenientes ſuis præcepit:quia iaculando uel propenſius pugnando facile procul a turribus eius depulerant.Tunc & Silo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remiſit:dum indigentiam ſumptuum reclamarēt & pecunias ad alimenta poſtularent:quoſdam uero ad hiemalia loca deſtinauit.Nam circa ciuitatem loca deſerta erant:eo q; a militibus Antigoni omnia diruta fuiſſent:mouitq; exercitum & diſcedere tentabat.
Herodes autem petebat duces Silonis uel milites ut non ſe relinquerent a Cæſare uel Antonio uel a ſenatu honoratum:nam prouidere eorum inopiæ & facile præbere quæcunq; quererent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciam egreditur:nullam occaſionem diſceſſionis Siloni relinquens.Siquidem multitudinem quanta nemo ſperabat neceſſarioꝝ deportauit a Samaria:familiaribus ſuis aminiſtrantibus triticum uel uinum & oleum: & pecora ſimul & alia diuerſa in Hierichunte deducentibus:prænidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet.Quæ cum non latuiſſent Antigonum:ſtatim miſit per prouinciam:qui deberent inſidiis prohibere deportatores alimentorum.Cunq; præceptis Antigoni peruenīſſent:grandem multitudinem armatorum circa Hierichuntem congregantes:ſuper montes locati:cuſtodiebant alimenta deducentes. Sed dum hæc aguntur Herodes non ocio ſe degebat:ſed.x.turmas ſuſcipiens quarum quinq; Iudæorum erant:aliæ uero mercede conductæ:necnon & Aequites paucos:ad Hierichunta peruenit.Cūq; ciuitatem deſertam inueniſſet:quingētos uero excelſa præoccupaſſe cum uxoribus & cognationibus:hos quidem ipſe dimiſit:Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere:dum plenas domos pecuniis reperiſſent.Igitur cuſtodiam rex in Hierichunte relinquēs reuertitur:& Romanorum militem ad Hiemalia dimiſit in Idumæa uel Galilea:uel Samaria.Impetrauit aūt & Antigonus a Silone pro pecūiarum munere:ut partē exercitus Romani in Liddis ſuſcipet pro Antonii ſatiſfactiōe.Ro-

mani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti: Herodi uero minime uiſum eſt otium habere:ſed ad Iudæam fratrem Ioſippum cum duob⁹ milibus peditum:& quadringẽtis equitibus deſtinauit. Ipſe uero cum ad Samariam peruenifſet:& ibi depoſuiſſet matrem & alios cognatos a Maſada deductos ad Galilæam uſq; pueniſſet:capturus quædam loca:quæ cuſtodes Antigoni præoccupaſſent. Perueniens aũt in Sephori:cuſtodib⁹ Antigoni fugatis:in abũdanti proſperitate erat. Poſtinde cõtra quoſdam latrones in ſpeluncis habitantes equitum alam & peditum tria agmina tranſmiſit:quatenus p. hiberent eos:ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant ubi ipſe .xl. die cum omni expeditione profectus eſt. Hoſtes uero cum conflixiſſet uerterunt leuum cornu agminis eius: quos ipſe inuadens fugauit:ſuos autem fugientes eo loco conſtituit: permanſit uero contrarios perſequens uſq; ad Iordanem fluuium:cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galilæam cœpiſſet:præter eos qui in ſpeluncis habitabant:& diuiſiſſet pecunias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbẽs:ducibus autem multoplus:ad hiemalia eos loca remiſit. Sub idem tempus & Silo cum ſuis ducibus ad eum uenit:eo q; noluiſſet Antigonus aliměta per hiemalia conſtitutus præbere. Nam plus menſe non eos pauit:ſed & miſit in circuitu per prouinciam præcipiens:ut omnia diſſipaſſent:& per montes confugerent:quatenus de neceſſariis nihil habẽtes Romani fame conſumerẽtur. Herodes uero prouinciam eorum fratrem ſuum habere præcepit: ſimul & Alexandriũ oppidum muro circundare. Qui celerius abundantiam neceſſariorum militibus præparauit & alexandrium olim dirutum reconſtruxit. Eodem tempore antonius quidem athenis morabatur. Per Syriam aũt Vẽtidius Siloně accerſens contra Parthos:primũ quidẽ mandauit Herodem adiuuare:deinde uero ad ſe auxiliatores conuocare. Cũq; Herodes contra latrones in ſpeluncis feſtinaret:Silonem quidẽ ad Ventidiũ tranſmiſit:ille uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronũ cubilia in montib⁹ abruptis conſtituta:& per mediũ altiſſimos habẽtia tranſitus ſaxis acutiſſimis circũdatos:ubi cum omnibus ſuis familiaribus latebant. Rex autem archas cõſtruens:ferreis cathenis ligans: per machinam de uertice montis ſuper eos deponebat: dum nec ab inferioribus aſcẽdere propter acutum montem potuiſſent:neq; de ſuperioribus contra eos aſcendere. Arcæ uero militibus armatis plene erant:falces longiſſimas habentibus: cum quibus reſiſtentes latrones abſtractos occidere præualerent. Sed depoſitionẽ arcarum contigit incaute diſponi: dum nimis ad alta deſcẽdiſſent. Habebant uero intus etiam neceſſaria. Cum itaq; arcæ depoſitæ fuiſſent: nec auderẽt quidem ab ſpelũcis exire:unus ex militibus gladio accinctus: & ambabus manibus cathenam tenens ex qua arca pendebat: deſcendit in ſpeluncam: abhorrens moram non audentium exire latronũ. Cum uero prope unam ſpeluncam ueniſſet:primum quidem iaculis multos fugauit poſt aũt falce reſiſtentes impellebat ad præcipitia ruere. Cunq; intus ingreſſus eſſet:multos occidit: & reuerſus in arcam quieuit:timor uero reliquos genitum audiẽtes:& ſalutis deſperio compræhẽdit. Rei autem terminum nox prohibuit:& multi rege concedẽte ſeſe ſubiectos tradiderunt. Sed & eo modo altera die in conflictionibus uſi ſunt:ut ab ſpelũcis latrones exirent:& ante ianuas pugnarent. Milites autem in circuitu ſiluæ ignem miſerunt:& ita multos incẽderunt. Tunc ſenex quidam intus cum .vii. filiis & uxore relictus eſt: quibus petentibus quatenus eos dimitteret ad hoſtes exire ſtans ſup oſtiũ ſpelũcæ:unúquẽq; filiorum ſuorum exeuntem proſternit:uſquequo cunctos interemit poſt autem & ſuam uxorem. Cũq; in præcipitio cadauera iactaſſet:ſup illa ſe quoq; dedit: mortem pro ſeruitute ſuſtinẽs:multaq; prius in Herodem uociferatus & infirmitatem exprobrans: licet rex dexteram ei tetendiſſet:& omnẽ licentiam promiſiſſet. Igitur his actis:iam omnes ſpelũcas obtinuerat rex. Vbi ducẽ Ptolomeum ordinans:ad Samariam cum ſexcẽtis equitibus & tribus milibus peditum diſceſſit:tanquam antigonorum expugnaturus. Ptolomeo uero non bene ceſſit hæc militia:ſiquidẽ hi qui prius Galileam turbabant:inuadẽtes eum iterenteret. Cũq; hoc feciſſent in nemoribus & in difficillimis locis confugiunt:p̃dãtes & rapiẽtes omnia:quos reuerſus herodes puniuit. Nam multos tranſgreſſores interfecit:& eos qui in munitiſſimis locis confugerant:obſidione capiens occidit:& caſtella depoſuit. Multauit etiam ciuitates rebellibus extinctis:centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente:cum Parthi fugiſſent:mittit Vẽtidius Machæram adiutorẽ Herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus:antonii præceptis obſecutus. Machæra itaq; antigono uocãte præter ſententiam Herodis pecuniis corruptus propabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia ſuſpecta habens Antigonus aduentum eius non ſuſcepit:ſed fundus eum prohibuit:& demonſtrauit eius uoluntatem. Quod ubi Machæra ſenſit:& Herodem optime ſibi perſuaſiſſe cognouit: ſeq; peccaſſe non audiẽtem ammonitionẽ illius:ad Samau ciuitatem diſceſſit:iudæos uero p uiam occurrẽtes amicos uel inimicos proſtrauit:iratus in his quæ paſſus eſſet. Rex autem his incitatus:ad Samariam prexit. Vnde ad antonium cum pp hæc deliberaret proficiſci:& ſuggereret:q; talibus auxiliatoribus non egeret:qui magis ei quam hoſtibus nocerent:ſeq; ipſum ſufficere ad expugnationem Antigoni:Macheras ſecutus ſupplicat ei ut pmaneret:ſi tamẽ omnibus modis iturus eſſet: fratrem ſuũ Ioſippũ ſibi præponeret:ut debellaret Antigonũ. Itaq; petitus a Machæra reconciliatur ei. Cũq; reliqſſet Ioſippũ cum militia:pſuaſit ei ne piclitaretur:neq; Machæræ aduerſaretur. Ipſe porro ad Antonium feſtinauit:qui Samoſata oppidũ iuxta Euſratẽ obſidebat:cũ eqtibus & peditibus au-

xiliatoribus. Cumq; ad Antiochiã pueniſſet: inueniſſetq; congregatos: qui ad Antonium pergere feſtinabant: timore tamen q̃ in uia barbari multos inuaderent & interimerent non audentes tranſire ipſe eos adhortatus dux itineris factus eſt. Sed eum tamen duas manſiones Samoſatorum ueniſſet: inſidiæ barbarorum ibidem locatæ: euntes ad Antonium inuadebant. Nam ſpinis obſtruebant cãporum aditus ubi etiam equitum non paucos ocioſe ſedere Barbari diſpoſuerunt: ut cum ad campum peruenirent: impetum ſuper eos facerent. Sed ut primi tranſierũt: & retro obſeruaret Herodes: barbari ſubito ab inſidiis quingenti ſecuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum ſuis militibus in eos faciens: ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum in fugam uertiſſet. audaciam ſuorum excitauit: & confidenter eos fecit reuerti: qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnante: undiq; barbari circundati proſternebantur. Sed cum multa iam direpta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia: uniuerſa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamen cum multi de ſilua propinquante eo campis contra eum exiſſent: his confligens ipſe cum cohorte fortiſſima: uertit eos in fugam: multos interimens: oportunamq; ſequentibus uiam præſtabat qui ſaluatorem & propugnatorem eum uocauerunt. Cum autem prope Samoſata perrexiſſet: trãſmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occurſum Herodis: hunc ei honorem retribuens auxilii cauſa: nam barbarorum inſidias & impetum contra eos factum audierat. Cunque præſentem alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ in uia accidерant: amplectebatur: & uirtutem eius laudibus efferebat: & oſculabatur eum: & præponebat ſibi quẽ pauloante regem ipſe monſtrauerat. Sed cum Antiochus non multo poſt oppidum traderet: & a bello deſineret: Soſſio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere: ipe uero ad ægyptum diſceſſit. Tunc Soſſius duas legiones cum Herode premiſit ad Iudæam: ipſeq; cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit Ioſippum etiam in Iudæa tali modo perire. Hic immemor præceptorum fratris ad antonium euntis: exercitum per montes produxit. Nam quinque cohortes in Machæra dederat ad Hierichuntem properanti: dum uellet triticum meteri: & romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus quorum multi a ſyria delati fuiſſent: aduerſariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis: fortiter pugnans interimitur: cunctum pene exercitum perdẽs: ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autem cum inimicos uiciſſet: caput Ioſippi incidit: quod quinquaginta talentis frater eius Ferora redemit. Sed etiam poſt hæc deferentes Galilæi potentes gentis ſuæ: ſocios Herodis in palude mergebant: multi quoque & in iudea rebellauerunt. Machera autem oppidum Gutam munitiſſimum capit. Nuncii uero cum regi in Daſne antiochiæ nunciaſſent fratris caſum: & ipſo quidem hoc ſperante propter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet: feſtinans proficiſcebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisſet: octingentos exinde ſumens: habens etiam Romanum exercitum ad Ptolomaidem peruenit: unde noctu ſuos gens: cum expeditione Galilæam adiit. Cui cum hoſtes occurriſſent: & prælio victi fuiſſent: in aliquo oppido concluduntur: unde & prius egreſſi ſunt. Dumque congreſſiones facerent: multa tempeſtate commota: nihil ualens conficere exercitum ad uillas propinquas perduxit. At cum ab antonio ſecunda legio ueniſſet: & qui oppidum tenebant: territi nocte ipſum relinquunt: & rex ad Hierichuntem urgebatur: ultionem exacturus pro fratre. Vbi cum profectus eſſet: potẽtiſſime ſuos pauit. Poſt conuiuium autem cum ad ſuperiorem domum aſcẽdiſſet: dimiſit omnes qui præſentes erant: ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit: & neminem compreſſit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe: dum tam maximum & miranda periculum uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cum a ſummitate montium ſex milia ad pugnam deſcenderẽt: timorem Romanis immiſerunt. Qui cum acceſſiſſent: iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabant: & ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus autem ad Samariam ducem mittit Pampum nomine: cum aliquanto exercitu: cupiens hoſtibus opinionem de ſe: tanquam de bellatoꝛ p̃ſtare. Machera uero duci Pampo affidebat. Herodes inter hæc quinque ciuitates cum cœpiſſet: relictos ibi duo milia exiſtẽtes interfecit ipſaſq; ciuitates incendẽs: rediit contra Pamphum: qui caſtra ſua contra uillam adſunã uocabulo diſpoſuit. Dumq; multi confluerent ad eum ab hierichunte: & ab iudæa: iuxta hoſtes acceſſit: eoſq; audacter percurrentes cum eis confligẽs deuicit. Quos perſequens: pro fratris ſui uindicta occidebat. Quorũ multi dum in domibus armati confugiſſent: tectis auulſis: lapidibus eos deſuper oppreſſit. Quod factum aduerſariorum magis animos confregit: ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: & niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet: & rex ad Hieroſolymam exercitum de uictoria confidente deſtinaſſet: omne opus tunc perfeciſſet: antigono iam fugam meditante: & a ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto: cœnare milites precepit. Ipſe uero cum aliquam domum laſſus intraſſet quo balneum erat pene maximum periculum incidit: quod prouidentia dei uitauit. Nam dudum & cum uno ſequente puero lauantem: hoſtium quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens: & per ianuam currit: & poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati: nihilque tamen regem leſerunt. Poſtero die interempti Pampi caput Ferora decidens: pro ultione fratris: Herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinente uero hieme regreſſus: inde prope Hieroſoly-

nam pernenit:& iuxta ciuitatem castra sua locauit:tertio regni sui anno: ex quo Romæ ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murũ accedens transmigrauit: unde potuisset ante tẽplũ ciuitas expugnari:sicut & prius a Pompeio:& tribus aggeribus locum circundans:turres erexit. Cũq; multa manu ad opus usus fuisset:& siluam decidisset:& oportunos operantibus præposuisset:ipse ad Samariam pro nuptiis discessit:ducturus Alexandri filii Aristobuli filiam:nam hanc sibi desponderat: sicut & prius retulimus.

Quẽadmodũ Hierosolymã Sossio uel Herode obsidẽtibus:Antigonus iteriit. CAP. XXVII.

Post nuptias autẽ uẽit Sossius per Phœnicem cum exercitũ p mediterraneam p̃misisset uenit ẽt multitudo equitum & peditũ. Tunc rex quoq; regressus est a Samaria:non par
p uam super priorẽ expeditionem producens:siquidem triginta milia fuerant. Oẽs autẽ prope Hierosolymoꝝ muros congregabãtur:ubi circũsedebant p aquilonis partẽ muros ciuitatis. Quoꝝ exercitus erat undecim cohortes peditũ:& sex milia equitũ:necnõ & auxiliatores Syri:& duo duces Sylo & Sossius:q & ab Antonio missus ẽ auxiliator. Herodes ãt decertabat pro se quatenus ab antigono principatum reciperet:qui Romæ dudum hostis fuerat iudicatus:& pro illo rex Herodes per senatusc̃osultum ordinatus. Cum multa aũt alacritate uel certaminibus iudæi qui intra muros cõclusi fuerant: Herodi repugnabãt multaq; pro templo diuulgabant multa etiam pro solatiis populi:tanquã liberante eos a periculis deo:& oia foras ciuitatem distrahebant:nequid ad alimẽtum uel hoium uel iumentoꝝ relinqueretur:& latrociniis furtim usi: inopiã eis parabant. Quæ cum herodes pspexisset aduersum latrocinia quidẽ in oportunissimis locis insidias parauit:de expensis autẽ longius agmina militum transmittens. uenalia congregabat: ut intra paucum tps multam affluentiam eis necessarioꝝ faceret abundare:manuq; multa frequenter operãtes:tres aggeres citius eriguntur. æstas. n. erat:& nullum uel ab aere: uel ab operantibus impedimentum fiebat:sed machinamenta inferentes:murum permouebant:& oĩbus experimentis utebant:nec tamen terrebant intra ciuitatẽ existentes. Nam illi resistentes:contra istos non pauca excogitabant: quædam adhuc imperfecta instrumẽta:alia uero perfecta comburentes. Cũq; ad manus uenissent: non minores Romanis audendo fuerunt: nisi quia disciplina deerat militaris aduersus machinas. Nãq; muros cõstruebant:iam prioribus edificiis euersis:& sub terram fodientibus occurrentes cõsligebant:& desperatione tamen potius quam prouidentia belli usque ad ultimum permanebant: licet magna expeditione obsessi:uel fame magna fatigati:uel inopia necessariorum fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. Interea ascendunt quidem super murum uiginti priores: postea uero centuriones Sossii. Nam primus murus captus iam fuerat diebus quadraginta: secundus autem quindecim:& aliquæ circa templum porticus incensæ sunt:quas Herodes antigonum incendisse dicebat:odium ei mercatus iudeoꝝ. Sed post dum ibi capta exterior pars tẽpli fuisset: & inferior ciuitas:ad interius sacrarium:& ad superiorẽ ciuitatem iudæi cõfugerunt. Cũq; timuissent ne p̃hiberent eos Romani deo quotidianas imolationes offerre per legatos supplicãt:permitti uictimas solitas introduci. Herodes aũt dum putaret eos iam quieuisse consensit. Sed cum nihil uideret fieri quæ putasset:imo fortiter repugnare pro antigoni principatu instanter accedens: ciuitatẽ expugnabat:& oĩa statim internitionibus sunt completa. Siquidem Romani pro mora obsidionis irascebantur:Herodes autẽ nullos ab iudæis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscũq; inuenissent:fugantes eos & in templo concludentes:neq; infantibus: neq; senibus neq; infirmitati mulierum misericordiã p̃stantes:sed & rege destinante & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextram retineret ĩmotam: sed furiosi cunctam ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec priorẽ nec præsentẽ fortunam considerans:a turre descendit:procidens ante pedes Sossii. Ille nequaquã eum misertus pro calamitate:sed plausibus incõtinenter usus:antigonam eum tanquã fœminam nominauit:quẽ non ut mulierem sine custodia remisit. Et ille quidẽ ligatus custodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam festinabat multitudo peregrina tẽplum uidere:& sancta ĩ sacrario cõstituta. Rex autẽ quosdam petens:aliis interminatus multos autẽ & armis uetabat:perditionẽ priorem uictoriam estimans:siquid inuisibilium uisum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis multũ contra Sossium altricatus dicẽdo. Si pecuniis & hoĩbus romani ciuitatẽ euacuauerint:desertæ regionis me regem relinquent:sed & ante ciuibus p̃stratis: breuem uniuersi iudei principatum iudicari:pro repensione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsessione. militibus iuste prædam permitti dixisset:respondit ipse se pecunias de suo mercedem singulis præstaturum:& ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali: & ipsi Sossio donauit ut omnes pleni pecuniis abirent. Hæc passio Hierosolymorum ciuitati contigit: consulibus. M. Aggrippa:& Canidio Gallo: centesima & octogesimaquinta olympiade tertio mense:in celebratione ieiuniorum: tanquã reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiseptem anni esse noscũtur. Sossius uero cum aureã deo coronam deuouisset reuersus ab hierosolymis:antigonũ ligatũ ad Antigonũ p̃duxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio:& Romã

perductus:allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: Herodem aute priuatum:& ꝙ oporteret filios eius regnare pp genus ſi ipſe romanis peccaſſet: multis pecuniis compulit Antonium:ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet: Herodes quidem depoſuit. Deſtitit autem hoc modo Aſamonei principatus poſt centum uiginti annos. Nam de familia clariſſima genere uel honore ſacerdotali fuerat. Cuius cum multa pro gente iudaica parentes egiſſent:propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſiit autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari: uel genere priuato:& ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Aſamoneorum accepimus.

¶ Incipit Liber.xv.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter capta ciuitate per Soſſium & Herodem: Antonius quidem Antigonum in Antiochia interemiſſet: Herodes autem quadraginta quinq; ex amicis illius primates Hieroſolymorum reuerſus extinxerit. CAP. I.

Soſſius quidem & Herodes qualiter Hieroſolymam cœperunt:necnõ & Antigonum captiuum in ſuperiore uolumine demonſtrauimus: ſequentia uero nunc explanabo. Cum totius iudeæ principatum Herodes ſumpſiſſet:quãtoſcunq; priuatos ſui fautores inuenit:in dignitatibus eos conſtituit:illos autem qui contraria elegerant:non deſtitit tormentis ſingulis diebus affligere. Honorabantur apud eum Polion Phariſeus:& Sameas diſcipulus illius. Siquidẽ obſeſſis Hieroſolymitis iſti perſuadebant Herodem ſuſcipi: pro quo & recompenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameas: qui quondam in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus:prædixerat indicans ei uel iudicibus: ꝙ Herodes liberatus eos omnes perſequeretur:quod & factum eſt:deo ſermones illius adimplẽte. Eodem tempore cum Hieroſolymam tenuiſſet Herodes:omnem ornatum ciuium auferẽs:in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti uel auri Antonio: uel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadraginta quinque priores partis Antigoni. Nam cuſtodes per portas muri diſpoſuerat: ne quid deportari poſſet cum defunctis. Mortui uero cum excrutarentur:ſiquid argenti: aut auri: aut aliud neceſſarium fuiſſet inuentum: regi deferebatur:nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris:male cõquiſita deterius expendebat. Prouincia autem inculta permanſit:ſeptimo anno cogente:in quo agricuſturam exercere: illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius itaque cum captiuum Antigonum ſuſcepiſſet:deliberauit ligatum in triumpho ſeruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentem: donisque Herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudæi quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis Cappadocis confirmatur:ita dicentis. Antonius antigonum Iudæum in Antiochia perductum interfecit. Et uiſus eſt hic primum Iudæorum regem occidiſſe:dum non æſtimaret:alio modo ſententias iudæorum flectere: quatenus ſuſciperent pro illo conſtitutum Herodem. Nam nec tormentis ſubditi: regem eum appellari patiebantur:tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo locutus eſt.

Quomodo hyrcanus primus rex iudeorum:& princeps ſacerdotum a Parthorũ rege Arſace dimiſſus:ad herodem reuerſus eſt. CAP. II.

Vm uero herodem principatum tenuiſſe hyrcanum princeps ſacerdotum audiſſet: qui captiuus apud Parthos tenebatur:rediit ad herodem:de captiuitate tali modo ſolutus.

d Barzafranes & Pachorus parthorum duces cum captiuos hyrcanum principem ſacerdotum prius conſtitutum:poſt autem & regem:& fratrem herodis Faſelum ad parthos perducerent:Faſelus non tolerans uinculorum obprobrium: & omni uitæ præponens mortem glorioſam:ipſe ſuus peremptor ſicut prædictum eſt apparuit. Hyrcanum uero ad Parthos perductum:fratres Parthorum princeps modeſtius attẽdebat: dum nobilitatem de proſapia eius audiſſet. Quapropter remiſſum a uinculis: Babyloniæ ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudæorum hyrcanum tanquam principem ſacerdotum & regem:& omnes uſque ad Eufraten indei habitantes honorabant. Qui dum his frueretur:& audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuã: ab initio ei amiciſſimus exiſtens:quem & gratiæ memorem putauit: ꝙ eum a queſtione & mortis damnatione uel periculo tormentiſq; liberaſſet. Sermones ergo iudæis proferebat: feſtinãdo ad eũ proficiſci. Qui uetabant & rogabant eum permanere dicẽtes: ꝙ officiorum ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet:præſertim dum nihil ab hieroſolymitanis poſſet promereri pro diminutione corporis:quam ab antigono pertuliſſet. Retributiones autẽ nõ ſimiles a regibus dant q̃s priuati a benefactoribus accipiunt:nã mutat eos fortunæ ꝓuẽtus: Talia cũ ei ſuggerent:hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribens herodes petebat fratrem &

illic Iudæis supplicare: quatenus non inuiderent ei una secum cõmune regnum possidere. Nam exti tisse dicebat: quo ipse gratias ei redderet pro beneficiis: cum eo nutritus & saluatus esset. Hæc scribẽs Hyrcano: mittit ad Fratrem legatum Saramallam: & dona multa: supplicans: me impediret gratias reddere: quas beneficio deberet. Erat autẽ studium eius non pro hoc: sed quomodo præter meritũ principatum obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferetur: & Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere: uel penitus eum disperdere: quod & postea fecit. Tunc tamen flexo Partho: pecuniasq; Iudæis ei dantibus ut ueniret: cum omni eum honore suscepit & in conuentu primum ei locũ & in conuiuiis primum ei lectum concedebat: quem etiam decipiebat patrem uocãdo: & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo sui principatus utilitates: unde & familia eius seditio exarsit. Nam dum obseruaret ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum dei haberetur: inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de Babylone: noie Ananelum: & huic principatum sacerdotii designauit. Quod non pertulit alexandra filia hyrcani: uxor alexandri: filii Aristobuli regis: ex quo filios habuit: unum quidẽ pulcherrimum aristobulum noie & herodis coniugalem Mariãnem: forma nobilissimã. Turbata ergo & molestе ferens infamiam filii q; illo superstite: alter aduena principatum sacerdotii meruisset: scripsit Cleopatræ: sodali suo litteras deportante: ut peteret Antonium principatum sacerdotii filio suo p̃stare: Sed Antonio negligente petitionem: amicus eius Gellius ad Iudæam pp aliquas causas peruenisset: & uidisset aristobuli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem: mirabatur: non minus etiam Mariãnem regi cohabitãtem stupebat. Vnde Alexandram bonoꝝ liberorum matrẽ existimans: & ad sermones eius ueniens flectit eam pingere amboꝝ imagines: & Antonio destinare dicens: cum eas uiderit: petitiones eius modis oĩbus adimplebit: His elata uerbis: alexandra imagines antonio direxit. Cui Gellius referebat dicens: non ab hoĩe putari: sed a quodam deo esse liberos alexandræ: dum uellet ad libidines antonium emolire. Qui puellam quidem erubescens herodi nuptam accersire: uerũetiam Cleopatram metuẽs contristare: scripsit ergo puerum transmitti cum honore: addens sibi gratũ iuuenem uisum fore. His deportatis ad herodem litteris: nõ cautum extimauit: iuuenem excellentem aristobulum: & tunc iam sedecim annos ducentẽ: genere nobilissimo: ad antonium destinare potentissimũ romanoꝝ: & paratũ suæ luxuriæ supponere puerũ: qui etiam libidinosus per potentiam existebat. Rescripsit ergo dicens: si puer exierit a prouincia: statim oĩa bello uel seditionibus complebuntur: Iudæis sperantibus rerum nouaꝝ mutationem. Quibus rescriptis cum Antonium excusasset: iudicauit non ultra puerum uel alexandram humiliare: sed etiam uxore sua Mariãne ualde petente: quatenus fratri suo principatum sacerdotii redderet: quod prodesse arbitratus est: dum nec ad antonium proficisci posset tali præditus adolescens honore. Conuentum itaq; faciens amicoꝝ: multum alexãdram accusabat: dicendo: latenter insidias egisse pro principatu dum per Cleopatram ageret: quatenus ipse quidẽ regno priuaretur: puer autem pro ipso rerum gubernationẽ ab antonio susciperet: & hæc quidẽ illa non iuste postulasse: q; & filium suum a possesso iam honore priuaret: & seditiones in regno moueret: cum multum ipse laborasset ut possideret multis & non fortuitis periculis: uerũ etiam nullatenus memor ipse malorum illius: sed beniuolus circa eos esset: & nunc puero principatum sacerdotii præberet: ideoque olim ordinasse dicebat ananelum q; ualde puer esset aristobulus. Cum tamen hæc nõ incaute dixisset: sed pro deceptiõe mulierum & p̃sentiam amicoꝝ: læta & non sperans alexandra cũ lachrymis satisfecit: dicens: & pro sacerdotio quidẽ oĩa: & pro infamia festinasse: regnum uero nec desiderasse inquit: nec si oblatum esset cupidę susceptisse: cum & nunc nimiũ honorem habeam propter principatum eius & tutelam: cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoq; beneficiis uicta: suscipio filii honorem: & imposterum ad omnia ero subiecta. Petebat ergo: ut si quid pp genus & p̃sentem sibi fiduciam temerarium pro ĩdignatiõe fecisset ignoscere. Postquã aũt locuti sunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebat̃ sublata suspitione.

Quẽadmodum herodes aristobulum uxoris suæ Mariannæ fratrem: principem sacerdotum occidit: & paulopost occidit. CAP. III.

Taq; rex herodes statim principatu' sacerdotii ananelũ p̃ter legem exiuit: seditiones domesticas pacãdo: nã non licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari: quod prius antiochus Epiphanes destruxit: dum auferret ab Iesu sacerdotium: & ordinaret fratrẽ eius Oniã: secundus autẽ aristobulus hyrcanum fratrẽ suum priuauit: tertius herodes principatum sacerdotii adolescenti tradidit aristobulo. Tunc quidẽ putabat sedasse contẽtionẽ: & licet reconciliati fuissent: nõ tamẽ securus degebat: dum alexandrã ex p̃teritis conatibus ne tẽpus nouaꝝ rerũ caperet ualde timeret. Quapp p̃cepit eam ita in aula conuersari ut nihil sub potestate sua haberet: diligẽter etiam custodiebat̃ occulte ne quid p̃ter quotidianam conuersationẽ niteretur q̃ paulatim magis illã exacerbabant: & in odio suscitabant: nã supbia mulieris diligentiam custodie indignabat̃ habere: dum oĩa potius uellet pati q̃ fiducia priuari: & sucosum honorẽ cũ seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatrã igitur in quibus existeret frequenter se lamentãdo destinabat: postulans sibi auxiliũ p̃beri. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cũq; hæc ei placuisset: tale aliquid excogitauit. Duo locula tanquã p mortuoꝝ exequiis parauit: in qbus

ſeipſam & filium mitti dixit. præcipiens conſciis famulis ea noctu deferre: & exideuiam ad mare facere ubi nauē: in qua nauigarēt ad ægyptum præparatam habuiſſet. Hæc Sabbioni amico Alexandri Aeſopus ſeruus eius edixit. Quod cum Sabio audiſſet & inimicus Herodis eſſet q̄ inter inſidiatores Antipatri de ueneno cōſcius putaretur: odiū lenire per indicationis fauorē ſperauit: & regi nūciauit inſidias alexandræ. Qui cū eam uſq; ad conatum p̄cedere dimiſiſſet: in ipſo facinoris opere detinuit: ſed inuitus cōceſſit culpā: dum putaret nullatenus Cleopatrā ceſſare: ſi contra ſe cauſam inueniſſet. Palam ergo magnanimitate uel modeſtia ueniam ei largitus ē. Propoſuit tamē oībus modis adoleſcentē perimere: ſed tacito pp ueriſimilē diſſimulationem. Cum ergo tabernaculoꝝ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cum ſūma ueneratione celebratur: tunc quidē diſtulit: & in deliciis ipe & reliqua multitudo mouit tamē eum feſtinare uoluntatē ſuam conficere inuidia. Nam cum adoleſcens ariſtobulus octauum & decimum annū ducens ſecundum legē ſup aram aſcenderet uictimas immolaturus & ornatu ſacerdotali circūdatus celebraret religionis conſequētia: magnitudinem ſup ætatē oſtendens necnon & generis dignitatē: populi ſui excitauit fauorē: & ariſtobuli aui ſui p̄ſens memoriam eis reduxit. Qui paulatim prouocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant: gaudentes ſimul & letitia perfuſi: uoceſq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebāt: ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti: cum aliorum præterita beneficia memorarent. Inter hæc oia ſtatuit herodes uoluntatē quam in adoleſcentem habuiſſet implere. Celebratione āt tranſacta dum in Hierichunte maneret: & in conuiuium eos alexandra peteret: herodes adulabatur adoleſcenti: & illicebat ad affluentiam potionis: paratus concludere: uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æſtiuo illic exiſtente: collecti ſimul exierunt refrigerium captantes. Cūq; fontibus aſſiſterēt: calorē meridianum aura tēperare: prius quidē natātes ſeruos & amicos proſpiciebāt: poſt autē adoleſcens cum irritaretur: herodis amici quibus hoc præceptum fuerat tenebris iā tenentibus ſæpe eum mergētes: tanquā ludētes non emiſerunt uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus itaq; extinctus eſt: decimum & octauum annū agens ætatis: cum principatum ſacerdotii anno amplius tenuiſſet: quē rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato: inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas etiam rumore delato lamētis cuncta completa ſunt: oībus calamitatē tanquam ppriam & non alienā dolētibus. Alexandra uero plus conſumebatur conſcia perēptionis: nam dolorē amplioré ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit: licet ſepius ſua manu uitam finire niteretur: deſiit tamē ſi poſſet uiuēs ſufficere ad ultionē inſidiarum perēpti. Vnde potius ſuam uitam tenebat: ne daret ſuſpitionē filium ſuum inſidiis: penſſe p hāc enim diſſimulationē ſperauit ſatius ſe oportuno tpe uindicare. Illa quidē ſic continenter dolorē tolerabat: herodes autē omnibus ueriſimilis uidebatur: non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat: ſed ēt lachrymis uſus animæ confuſionem ueram eſſe monſtrabat. Interdum etiā & dolore uincēte: eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat: & licet adoleſcētis mors pro eius tutela putaretur: manifeſtus tamē erat q̄ pro ſatiſſactione iſta faceret. Siquidē munificēter exequias eius honorans. multum apparatum circa locellos: & multum aromatum fecit: nimiumq; ornatum ſimul ſepulturæ ut dolorē mulierum plene deleret: & conſolaret eas per iſtam partē. Alexandram tamē nihil tale deuicit: ſed ſemper mali memorē meſticia incitabat: & ſcripſit Cleopatræ herodis inſidias: & filii perditionē. Quæ dum feſtinaret petēti ſubuenire: calamitates Alexandræ miſerata propriam oēm cauſam confecit: & petere Antonium uidicate adoleſcētis interitum non ceſſabat: cum diceret non eſſe dignum herodē per eum regem ſtatutum i regno: quod non ad eum pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus antonius eſſet: ad Laodiciam peruenies mittit præcipiens herodem ad ſe proficiſci. ſibiq; pro morte Ariſtobuli ſatiſſacere: nam non recte inſidias confectas eſſe ſi per eum extitiſſent. Qui cum cauſam timuiſſet: ad Cleopatræ contrarietatem quæ non ceſſabat Antonium ſuadere: quatenus eum damnaret: ſtatuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat quod ageret. Cunque patruum ſuum Ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet: demandauit ei ſecrete: ut ſi quid ab Antonio paſſus eſſet: continuo Mariannam occideret. Nam dilexiſſe uxorē profitebatur: & timuiſſe: ne contumeliam poſt eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet: per quæ demonſtrabat impetum Antonii quem in eam habuiſſet: cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiens ſpe incerta ad Antonium perrexit. Ioſippus autem cum in deſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet: & propter hoc frequenter Mariannem conueniret: & de negociis honoris cauſa regiam percontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inſeruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emoliſſent: plus autem ab Alexandra ſeductus Ioſippus: ſententiam regis demonſtrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q̄ poſt mortem ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab Antonio pateretur non ſufferret ab ea nec poſt interitum ſeparari. Hæc quidem Ioſippus: mulieres autem non hoc amorem affectus Herodis putauerunt: ſed timuerunt: ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret: ideoque de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hieroſolymorum ab inimicis Herodis diſperſus eſt q̄ Antonius tormentis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cunctos qdem ī

aula turbauit:plus uero mulieres. Cum Alexandra Ioſippum flectit: ut cum ipſis ad romana ſigna confugeret:nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce Iulio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat:dicens primum ſiqua turba in aula concurreret:ipſe in tuto exiſterēt.dum romanos propicios haberēt:præterea ſi Mariānem antonius perſpexerit:& principatum recipere ſperamus: nec in aliquod poſtea ſeruitium de propagine regii generis deſcendemus. Cum has ratiōes fugæ cogitaſ ſet:litteræ ab Herodæ de omnibus ſuis cauſis deportantur priori rumori contrariæ. Nam cū ad Antonium peruenisſet conſeſtim eum donis de hieroſolymis deportatis reconciliauit: & ſermonibus dicere compulit:ut nequaquam contrariæ quidē de ſe haberet: & Cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatisfactionē ualere. Nam non inquit iuſtum eſt antonius: ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat:quia qui honorē ei dederunt:ipſi ei uti poteſtate permiſerunt. Quo dicto flexa eſt cleopatra:ſciēs nequaquam alienum principatū ſcrutari prodeſſe. Cum de his ſcriberet Herodes:alioſq; narraret honores:quos ab antonio in cōuentu uel in conuiuiis quotidianis haberet: & hæc obineret:licet in accuſationibus Cleopatra nimis moleſta exiſteret:quæ prouinciæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaſſet:ſed quia antoniū iuſtum circa ſe cognoſceret:nihil iam difficillimum ſperaret:q; autē tardaret fauorē firmiorē circa ſe Antonii ſperaret Cleopatræ conciliari animo poſſe: & ſe hoc facere dicebat:nam antonium petitiones ſuas adimpleſſe:& ſibi inferiorem Syriam conceſſiſ ſe denunciauit:& per hoc ſolatium refutaret:uel reiicēret appellationes quas Cleopatra pro Iudea ſeciſſet:cum hæc litteræ peruenirent: deſierunt ab impetu quem tanquam de mortuo habuiſſent: ut ad romana ſigna confugerent:non tamē latuit earum uoluntas. Nam præceſſit Antonium rex ad Parthos euntem:& ad iudeam reuertitur: ſtatimque ſoror eius Salome materq; eorum concilium quod habuiſſet alexandra cum ſuis apperiunt. Solome uero & contra maritum Ioſippum accuſationem protulit dicēs:q; cum Mariāne frequenter conueniſſet. Hæc uero dicebat inimicitiarum cauſa: eo q; frequēter ignobilitatem generis eius iniurgio deprauaret. Herodes autem callidus ſemper: & nimis Mariānem amans licet:ſtatim conturbatus fuiſſet:non tamē patitur amore Mariāne aliquid temerarium in ea conficere: ſed in utroq; anxius: ſecrete eam inquirit utrum uera eſſent de Ioſippo quæ audierat:an falſa. Illa uero cum iuramento affirmante & ſatisfaciente:q; in nullo peccato fuiſſet ei commixta:paulatim rex deflectitur:& ira deleta coniugis amore ſuperatur. Et ut iam ſatisfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet:honeſtati eius multas agere gratias:fauorem quoque quem erga ipſam uel amorem haberet pandebat:uel qualia ſæpe amantibus contingunt: conlachrymabant inuicem magno ſuo ſtudio ſeſe pariter diligētes:Cum uero rex ſuum affectum iam prætermiſſa æmulatione firmaſſet num amantis eſt inquit Mariamne: q; mandaueras Ioſippo: ut ſi quid patereris ab Antonio moleſtum:me perimeret: quæ nihil tibi peccaſſem. Quod uerbum ut audiuit Herodes: exardeſcens in furorem:ſtatim eam ab amplexu dimiſit:clamans:& ſuos capillos dilacerans: dicendo manifeſtum ſignum cœpiſſe Ioſippum cum ea habuiſſe cōionem: nā nullatenus prodidiſſet: qđ ſecrete audierat:niſi maxima fides illis interfuiſſet:credenſq; de crimine:pene ſuam interfecit uxorē: niſi uictus amore:furoris impetū refrenaſſet:ſeipſum conſumēs:Ioſippum tamen ulterius:nec ad ſuā faciem uenire permiſit alexandram uero tanquā totius mali cauſam reſeruari præcepit.

De Cleopatra:ut iudæorum & Arabum regnis inſidiata:partē eorum ab Antonio poſtulauit: & ad iudæam peruenit. CAP. IIII.

Interea per Syriam turba commouebatur: Cleopatra non deſiſtente Antonium flectere:quatenus oppreſſis regibus potentiam ſingulorum ablatam ſibi donaret: multumque ualebat: deſiderio ſui illo inflammato:quæ cum in natura auara exiſteret: nihil in iuſtum reliquit. Siquidē fratrem ſuum: quem iam habiturum regnum ſciret: uenenis aggreſſa conſumpſerat:quintum & decimum ætatis annum agentem: ſororem autem Arſinoen Epheſi ad templum Dianæ confugientem per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templum:uel corpora uiolabat:neque ſacrarium tam caſtum fuit:aut Aſili priuilegium tutum: cuius ornatum ipſa non abſtulit:nec tam profanum uel inceſtum erat: quod ſolum potuiſſet auaritiæ illius ſatisfacere. Et cum omnia expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatisfaciebat:ſiquidem cuncta deeſſe ſuis deſideriis ſemper putabat. Quapropter & Antonium compellebat aliquid ab aliis auferentem ſibi donare. Nam cum tranſiſſet & ad Syriam cum eo:& eam cogitaret poſſidere:lyſaniam quidem Ptolomei filium accuſans:quia Parthos contra rempublicam duxiſſet: occidit. Petiit autem ab Antonio etiam iudææ uel Arabiæ reges occidi. Antonius autē cum ex omnibus amore fœminæ uictus eſſet:ut non tantum uerbis:ſed etiam uenenis uideretur obedire:manifeſtam quidem iniquitatem uidens:petebat eam:ne ſe tantum ut peccaret compelleret:ne cuncta negaret ei:& ne quanta illa præcepiſſet perficiens:palam iniquus uideretur. Ideoque partes prouinciæ uniuſcuiuſque retollens donauit ei præſtās etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum uſque ad Aegyptum erant:excepto Tyro:uel Sydone quas a maioribus liberas eſſe cognouerat:licet multum eum illa ſibi & eas ꝓbere ſupplicaſſet. Cum hæc Cleopatra obtinuiſſet:& deduxiſſet Antoniū uſq; ad Euphratē cōtra armenios euntē reuertit: & intrat Apamiā & Damaſcum: inde ēt ad Iudæam peruenit.

Quam cum Herodes ſuſcepiſſet:conduxit ab ea reditus hierichuntis:nam Balſamum terra illa gene rat:quod precioſiſſimum eſt:& nuſquam alibi naſcitur:& palmas multas:uel optimas.Et dum mul tum tempus faceret cum herode:tentabat cum eo concũbere:nam naturaliter & euidenter libidini bus exardeſcebat:forſitã & aliquod amatoriũ paſſa eſt:ſed quod ueriſimilis eſt regno eius inſidiaba tur:ſi qũo iniuriam a ſe factam poſſet per accuſationẽ adipiſci: deſiderio uero uictam ſe eſſe mõſtra bat.Herodes autẽ licet olim nullatenus faueret Cleopatræ:dum ſciret eam oĩbus eſſe moleſtam:tũc tamen & ampliori odio eius detentus:q̃ per luxuriam uellet illa inſidias ei parare:uerba quidẽ eius in p̃ſenti refutauit:conſilium uero cum amicis ſuis ſumpſit: ut eam ſub ptãte ſua poſitam occideret: ut et ſe & multos malis eius liberaret: quibus iã grauis facta uel fieri poſſe putabatur. Nã hoc ipſum & Antonio prodeſſe:quia neq; illi fidelẽ eam eſſe dicebat.Cum hæc cogitaſſet prohibebant eũ ami ci:primum quidẽ ſuggerentes:q̃ non deberet maximum periculum & manifeſtum pro re tanta ſu ſcipere.Cũq; permanſiſſent ſupplicantes:ne quid temerarie conaretur: nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebãt quãuis eum mulieribus redimere putaret:cum amore eius potius incẽderetur: & uideret uiolentia:uel inſidiis illius ſe eius amore priuatum: nec mediocre quidam pro ſatiſfactione poſſet edicere:ſi contra fœminam hoc ageret:quæ per illud tp̃s oẽs dignitate ſuperabat: utilitatem autẽ quam antonio dicit futuram:uerendum eẽ ne potius ille temeritatem exiſtimet q̃ affectu tali eum priuaret:unde non eſt incertum dicebant:q̃ maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleretur: refutare uero cõcubitum:quẽ illa poſtularet pro tpe honeſte ſuadebãt: qui cũ hæc deſignarẽt:& pericula merita demonſtrarẽt:conatus eius compreſſerunt.Tum herodes Cleopa træ donis & mulieribus ſatiſfaciens:deduxit eam ad Aegyptum.Antonius aũt cum Armeniam cœ piſſet:Artabazin Tigrani filium cum ſatrapũ filiis ligatum in Aegyptum deſtinauit:donãs eos cleo patræ:cum omni regio eorum ornatu.Armeniæ uero principatum tenuit Artaxias maior illius fili us qui tunc euaſerat.Quem cum Archelaus & Nero cæſar expuliſſent: Tigranum nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt.Hæc quidem poſtea contigerunt.Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra do nata ab Antonio Cleopatræ:p̃bere herodes iuſtum iudicauit:ne occaſionem ei odii præſtaret.

Quemadmodum herodes debellaſſet Aretham tempore quo Antonius a Cæſare in Antiochia pugna deuictus eſt. CAP. V.

Rethas autẽ cum herodes reditus eius cõduxiſſet tpe quidem aliquanto reddebat duo milia talẽta:poſt aũt indeuotus extitit:uix partẽ aliquam præbens.Herodes quidẽ hoc a modo defraudantẽ:nihilq; ſecundum iuſticiam facere uolẽtem: perſequi deliberauit: ſed interim pp bellum Romanum hanc diſtulit exactionẽ. Nam dum in Actiaco littore ſperaretur pugna:quæ centeſima octogeſimaſeptima olympiade contigit: & Cæſar cum antonio de republica decertaret:herodes ex opulenta prouincia ſua multo tpe redditibus & ui ribus collectis Antonio deputauit auxilia diligenter præparaſ:Sed antonius nihil auxilio eius ege re ſe dixit: arabẽ autem perſequi p̃cepit. Nam iam audierat a Cleopatra pfidiam eius.Petebat enim hoc Cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero:ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet:Herodes milites congregauit:tanquã confeſtim arabiam ingreſſurus:paratq; equitum & pe ditum multitudine:indio:alias chio ciuitatẽ peruenit.Cũq; illic & arabes occurriſſent:pugna maxi ma cõmiſſa eſt:in qua uicerunt iudæi. Poſtea multum exercitum arabum in Chana uico congrega tum qui eſt in inferiori ſyria:audiens Herodes uenit ſuper eos: ducẽs maiorem partẽ ſuæ militiæ: & prope calon ſua caſtrametatus eſt:unde oportunæ pugnaret. Cũq; hæc diſponeret populus iudæo rum clamabat mora dimiſſa contra arabas impetum facere:dum crederent ſe in hoc paratos eſſe: q̃a in priore pugna uictores extitiſſent.Igitur ſuum ſtudium milite oſtendente:rex ſtatuit magnanimi tatem eorum non remorari:dicens non ſe deeſſe uirtuti eorum & primus ſe armans omnes produ xit ad aciem.Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicum reſiſtentes: ut uiderũt inex pugnabiles:omniq; plenos uirtute:plurimi fugerunt fuiſſentq; perẽpti: niſi Athemon Herodẽ & Iu dæos inuaſiſſet:nam hic erat dux Cleopatræ ibi cõſtitutus:& inimicus herodis.futuraq; non impru denter proſpexit:ut ſi quid clarum agerent arabes:ipſe quieſceret: uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inuaderet Iudæos:quos tunc laſſos:& iam uiciſſe putantes ſubito ſuper ueniens proſternebat.Nam alacritatem animi contra manifeſtos inimicos aſſumẽtes iudæi:& poſt uictoriam remiſſiores:citius a recentibus hoſtibus obteruntur:in locis aſperis & ſaxoſis:quorum no ticiam inimici amplius habuerunt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebant: fie batq; diuerſa pnities.Rex autẽ herodes p actione pugnæ uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ:ſed nõ ualuit:licet feſtinaſſet ſubuenire.Sed caſtra iudæoꝝ cum arabes cepiſſent non mediocrem fœlicita tem & ſine ſpe tenuerunt:nam uictoriam quas prius perdiderant:poſt obtinuerũt: plurimum aduer ſariorum proſternentes exercitum.Exinde latrociniis utebatur Herodes: multamq; arabum terram diſcurrens.uexabat:dum ſuper montes caſtra diſpõeret:& omnino recuſaret manus cũ eis ex æquo conferre:frequenter tamen laborum diligentia lucrum ſibi acquirebat: nam & proprios milites om nibus modis fouebat:ruinam cupiens emendare.

De terræmotu per Iudæam facto: & internitione hominum uel iumentorũ.& de sermone Herodis quem ad Iudæos de instauratione belli contra Arabas fecit. CAP. VI.

INterea actiaco bello inter Cæsarem & Antonium gesto septimo imperii anno Herodis terra Iudæorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta:perempta sunt a ruinis: etiam hominum decem milia. Milites uero cũ sub diuo degerent:nihil ab oppressione sũt lesi. Quæ cum Arabes inquirerent:& plusquam in ueritate erat:audirent:quæ facta fuissent tanquam prouincia hostium euersa:& hominibus peremptis nihil ulterius sibi aduersum credebant surgere. Quo cum legati Iudæorum peruenissent pacem propter hæc quæ euenerant facturi:Arabes peremerunt eos:& cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuasiosiem Arabum sustinuerunt:licet calamitatibus oppressi: & bellare decernunt: dum non pares sese præliis eorum putarent:neque auxilium haberent rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit:ut recuperaret ais antiquam alacritatis animum:& exortatus aliquos optimatum: ausus est iam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat eum:ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens. Non ignoro socii quomodo multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicam:& fortasse nec hi modo de se confidunt: qui multum uirtute præcellunt: sed quomodo compellimur pugnare: nec est aliquid quod semel factum:non possit rursus bene tractatum emendari:petere uos elegi simul & docere:per quæ positis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen prius uobis ostendere:quod iuste bellum id conamur committere:propter iniurias aduersariorum:nam maxima magnanimitatis hæc causa nobis existit: post uero declarare quod nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt:sed multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar autem principia:testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatem nostis: & circa alios omnes:ita perfidam tanquam barbarorum:& quia nec deum cogitent:sæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quod multa dicimus:dum immineret eis:ut a proprio principatu decideremt:& Cleopatræ seruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit:nisi mea amicitia quam cum Antonio possidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere dimisit: nam Antonius cauebat agere quod posset nobis in suspitione peruenire. Tamen & cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraque prouincia præbere: hoc quoque ego dispensaui:multaq; munera secretius offerẽs tutelam utrisq; acquisiui. Expensas autem ipse suscipi ducenta præstando talenta:duo milia uero fide dicendo:quæ etiam pro reditibus adimpleui:unde nos nihil ab eis suscepimus:& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ Iudæos debere:quod & si præbendum esset pro nobis:non etiam pro Arabis daretur:qui nobis & gratias aguntnam pro beneficiis iniqua circa nos egerunt:prius quod nos amicos non hostes redditibus priuauerunt. Nam si fides hostibus necessario seruatur:multo melius amicis:sed non apud nos est ita:qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere:si solum lucrum eis possit acquiri. Est ergo questio nobis utrum oporteat iniustos punire: dum hoc etiã deus desideret: & præceperit semper iniquitates & contumelias execrari: quæ non tantum uerbo sed etiam iussit per bellum ulcisci: nam quod uidetur iniustum apud græcos & barbaros: hoc si dici fas est:in nostros legatos cognoscitur perpetratum. Græci siquidem sacros & inuiolatos dicunt eos esse:nos autem optimum & beatum decretum in lege a deo dicimus. Hi nanq; & homibus deum placant:& aduersarios hostibus reconciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi:quam si legati qui pro iusticia loquũtur intereant. Quemadmodum autem possint uitam suam innoxiam custodire: seu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetrassent: mihi quidem non uidetur. An forsitan rectum & iustum nobiscum est:illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignum est uos hæc credere. Nam ubi iustum est:ibi deus:deo uero præsente: multitudo cum fortitudine præsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus: uicimus primo prælio:in posteriore uero nõ substiterunt:sed statim cesserunt: non sustinentes nostræ alacritatis impetum: uincentes nos Athenio inuasit: bellum inferens non prædictum. In primo uero prælio nomen & fortitudo nostra apparuit: in posteriori autem iniquitate uel insidiis concidimus. Cur igitur minora sapimus in his ubi maiores spes possidemus. Quomodo autem stupescimus eos qui cum palam decertant: semper uincunt:cum uero sic uincuntur ab iniquitate:illis hoc euenit. Virtus ergo non inexpugnatione debilium:sed in oppressione fortium apparent. Si tamen quenquam illa tenerent.quæ domi contigerunt:& in terræmotu acciderunt: primum quidem sciat: quomodo hoc ipsum & Arabas decepit: dum maiora quam contingerunt:putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciam:aut nobis timorem immittere. Illi nanque nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt: quas nos egressi contra eos uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatem pugnandi: neq; enim intantum sumus contriti:neq; ita dei uulnerati: ut quidam putant: quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei sententia prouenerunt liquet: quod iam secundum illius iudicium ira desiit:dum satius uindictam de factis nostri accepit. Nam si uellet amplius nobis nocere: nequaquam flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri: & iustum esse cognouit:& nobis ostendit: quod multis per prouinciam terræmotu peremptis:nullus armatus interiit: deo euidenter ostendente:quod si omnes eum

filiis uel uxoribus militarent:nihil penitus eis inoportunum accepiſſet.Hæc ergo reputantes:quod in omni tempore dei patrocinium poſſidetis: perſequimini fortitudine iuſta iniquos: amicis perfidos maliuolos circa legatos:ſemperque neſtra uirtute deuictos.Cum hæc audiſſent Iudæi multum audaciæ ſumentes : & ad pugnam parabantur. Herodes autem hoſtiis celebratis cum magno ſtudio:eos contra Arabas tranſiens Iordanem fluuium produxit:& prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tum uiſum ei eſt caſtellum in medio poſitum occupare : quod ſi multum prodeſſe putauit uolenti maturius prælium uel committere:uel differre.nam oportuno uel munito loco conſtiterat:Cūq; idem prouiderent Arabes:bellum pro caſtello committitur:& primum quidem protelatio:deinde uero:multis ex utraq; parte ad manum uenientibus:Arabes afflicti recedunt.Quod ſtatim ſpes Iudæis non minores erexit: uirtutēq; accendit. Dumq; magis omnia uellent arabes pati:quā decertarent:& Iudæi caſtra eorum inuaderent:Arabes coacti recedunt:nullas uincēdi ſpes habentes:ſed tā tum: a multitudine audaciā ſumentes.Itaq; pugna maxima facta:multiſq; ab utraq; parte cadēribus Arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit.Nam non tantum ab aduerſariis terrebantur:ſed ipſi fugientes:ſua multitudine contriti moriebantur.Vnde quinq; milia defuncta ſunt:reliq uero ad caſtra confugerunt:minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorum inopia:& quod peius erat:aquarum indigentia.Iudæi autem licet perſequerentur:tamen inuadere caſtra minime permittebantur:ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolētes arcebant.Igitur in his arabes conſtituti legatos ad Herodem dirigunt: primum quidem diſſolutionem belli petentes: nā ſitis eos urgebat omnia pati:dum tantū in præſenti licentia aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neque mediocre quidem pactus eſt:dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt:ut p quinq; dies quatuor milia ca perentur:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi:decertare cum aduerſariis nitebantur:eligentes omnia pati:ne paulatim ſine gloria deperirent.Quæ cum deliberaſſent:nullatenus decertare uoluerūt: nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt:ne in tribulationibus uitam extenderent:quorum ſeptem milia priori prælio conſternuntur. Cum his ergo caſibus uterentur:arrogantiam priorem deponunt: miratiq; Herodis prudentiam ceſſerunt: patronum eum ſuæ gentes pronunciantes.Qui cum multa fœlicitatis gloria reuertitur:maximam acquirens ſua fortitudine dignitatem.

Quēadmodū Herodes neceſſario ꝓfecturus ad Cæſarē uictorē:Hyrcanū extixit. CAP. VII.

Igitur licet optime per bellum Herodes res ſuas diſpoſuiſſet:tamen in periculum icidit. Siquidem pro republica decertans Antonius:in actiaco litore a Cæſare uincit.Tū inde ſperationem ſui Herodes uenit: dū amici & inimici putarēt non īpune amicitias ei prouenire:q̄s cū Antonio habuiſſet.Quapropter amici qdem deſpabant:inimici uero licet in proſpectu contriſtarent:tamen clā nimiū letabant:ſperantes meliora ſibi regꝫ mutatione uēturā. Herodes āt Hyrcanum ſolum uidens indignitate regia conſtitutū: prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortem illius:ne iminente ſibi a Cæſare periculo:ille daret occaſionē:qui ſolus:regio ui debatur ex genere. Cum hæc cogitaret:nec daret occaſionem Hyrcanus : nam modeſtia morum illam rerum gubernationem curabat & rebus ſtudebat bonis:oīa concedens fortunæ:Alexādra nimis pertinax: & ſpem rerum mutationem incontinenter credens : uerba ad patrem fecit : ne ſuſtineret Herodis iniquitatem:in familiam ſuam procedēr:ſed cuſtoditet ſpes eorum:petebat ut & Malcho Arabiam tenenti ſcriberet : quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes : nam ſi mors uenerit inimico Cæſari Herodi ad ſe principatum uenturum & propter populorum fauorem : & propter generis dignitatem. Dum his tum flectere uerbis niteretur Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens: nec noctu : uel interdiu deſinens Herodis erga ſe inſidias accuſaret:compellit eum epiſtolam dare Doſitheo cuidam amico:in qua ſcriptum erat : ut Arabas equites qui deberent eum ad ſe perducere mitteret prope paludem bituminis quæ diſtat ab Hieroſolymis ſtadiis.cc. Credebat enim Doſitheo: dum nimis eum ſibi ipſe & Alexandra exiſtimarent propter inimicitias: quas cum Herode haberet: ut Ioſippi cognatus quam ille peremerat quia & illorum qui Tyro proſtrati fuerant ab Antonio : prior frater exiſteret. Sed hæc Doſitheum nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt. Nam præponēs illis regis amicitias : portigit Herodi epiſtolam:qui eum pro fide non tantum laudauit : uerum etiam iuſſit ei: ut miniſtraret reliquæ cauſæ : quatenus epiſtolam traderet Malcho : litteraſque ab illo reciperet cum non paruum putaret & illius ſententiam cognoſcere. Quæ cum Doſitheus alacrius miniſtraret : Arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere uel omnes qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt uero & hanc epiſtolam Herodes ſuſcepit : confeſtim uocato Hyrcano:de factis eius cum Malcho pactis requirebat. Cunque ille negaſſet: epiſtolas coram concilio demonſtrans : uirum interfecit. Hæc nos conſcripſimus quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alii uero non ita exiſtimant:ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanum contexiſſe : quatenus eum interficeret:dicunt ita ſcribentes: in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quædam ſermonem Hyrcano intulit: ſi quas epiſtolas a Malcho ſuſcepiſſet.Qui dum ſe confeſſus eſſet:ſalutatorios apices accepiſſe:ille rurſus inter

rogans:ſi qua ſuper hæc etiam dona recepiſſet:nihil amplius reſpondit quam.iiii.lumenta tranſmiſ ſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta:dona eſſe corruptionis:uel proditiõis uociferans:uirum iuſſit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanum peccaſſe:quatenus termino tali occumberet: modeſtia morum eius:q; nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet:quia & cum ipſe regnum habuiſſet: plurimam gubernationem Antipatro commiſerat:cum iam octogeſimum duceret annum:& cum multa tutela ſciret Herodem regnum poſſidere:& Eufraten tranſiſſe:honorantes eum: quæ omnia deſpexiſſe eum: & aliquid nouitatis molitum:nimis incredibile eſt: quia nec naturæ illius aptum erat:ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidem finem uitæ inuenit Hyrcanus: diuerſas & uarias calamitates expertus. Nam in principio ut mater eius Alexandra regnauit:principatus ſacerdotii gẽ tis Iudæorum nouem annis honorem obtinuit:matreq; defuncta cum imperium ſuſcepiſſet: & hoc tribus menſibus gubernaſſet:depellitur ab Ariſtobulo fratre:reſtituitur autem iterum a Pompeio:& quadraginta annis honore uſus:ſecundo regnum per Antigonum perdidit:& corporis diminutio. nem paſſus:apud Parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tempus remeans propter ſpes ab Herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaque multis uitæ paſſionibus inuolu. tus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute:non dignum uitæ terminum impetrauit. Siqui. dem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat:& plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus inno. cens tractabat:neque callidus regnum diſponere:Antipatro Herodique uſque ad hoc conamen a. peruit iter. Herodes autem hyrcano interfecto:a Cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis pro. pter amicitias quas cum Antonio habuiſſet laborabat. Cunque in ſuſpitione Alexandram haberet ne tempus nanciſceretur: & multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret: commen. dauit omnia fratri ſuo Feroræ:matrem autem Cypriam cum ſorore:& cognationẽ cunctam in ma. ſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirent:principatum ſibi aſſumerent. Mariamnẽ uero ſuam uxorem:quod non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari:in Alexandrio cum Alexandra matre ſua depoſuit: Ioſippum & Ituraeum ſoenium ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat:ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent:ambas interficerent:regnum uero filiis ſuis cum fratre Ferora cuſto dirent. Cum hæc mandaſſet:ipſe Rhodeo ad cæſarem properabat. Cunque in ciuitatem delatus eſ ſet:depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero communem ſer monem cum Cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem: ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad preces:neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatiſfaciens:& ra tione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione Cæſari dicebat amicitias ſibi maximas cum An. tonio fuiſſe:omniaque pro uirtute ſua egiſſe: quatenus ille rerum potentiam ſortiretur: militiæ ta. men eius nullatenus cõmunicaſſe:eo quod occupatus Arabas expugnaret tranſmiſiſſe uero & pecu nias & frumenta:non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefacto rem aliquem habere debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ participem etiam ad pericu. lum exhibere: quod ego non minus inquit quam oportebat effeci. Illud uero integre geſſi: quia quamuis uictum in actiaca pugna non reliquiſ:neque manifeſte:tranſiui:cum & ipſa tranſiret fortu. na:ſed ſeruaui ei fidem quanquam non oportunus auxiliator:tamẽ conſiliarius fideliſſimus exiſtẽs. Nam cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi:dum Cleopatram hortarer occidi:q; ſi perempta illa fuiſſet:nullatenus a rerum principatu concidiſſet: immo magis & tuas facilius indi. gnationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo:ſibi quidem incommode:tibi uero utiliter profutu. ram præponendo dementiam periit. Nunc ergo ſiquidem pro Antonii ira noſtram fidem fuiſſe judicas: non ſum denegaturus:quia parui neque meum erga illum fauorem euidẽter prædicans re cuſabo:ſi uero perſona ablata:quis ſim circa benefactorem: uel qualis amicus requiras: poteris a fa. ctis me cognoſcere. Nam licet nomen ablatum fuerit:nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet:cui per Syriam in Aegyptum eunti aduerſus Antonium & Cleopatram ſuſceptionem parabat. CAP. VIII.

c Vm hæc dixiſſet:& omnibus ſuæ animæ libertatem oſtendiſſet:non mediocriter Cæſa. ris liberalitatem:uel indulgentiam meruit:intantum ut criminum cauſas pro fauore ei⁹ uindicari depoſceret & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit: Cæſare inuitante: dum nihil ſecus circa eum:quam prius erga Antonium appareret. Tunc Cæſar omnem ei honorẽ addidit:cæteris regibus ſcribens:cum omni alacritate herodẽ ſibi occurriſſe. Poſtquam uero hanc ſatiſfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit: uidenſq; ſicut prius firmiorem ſibi principatum a Cæſare datum:decretumq; romanoꝝ ſibi pro ſtabilitate ſua mercatũ:ſecutus eſt Cæſarem ad Aegy ptum ambulantem. Cũq; ſuper uires ſuas amicis dona obtuliſſet:liberalitatem magnanimitatemq; ſuam oſtendens:petebat:ne Alexander amicus Antonii aduerſi aliquid pateret. Sed hoc non impe trauit:quia iam iureiurando Cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aũt iteꝝ ad iudæã cũ ampliore ho nore:& ſperantibus cõtraria:ſtuporẽ cũ metu incuſſit:q; clarior a periculis dei ꝓuidentia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionem Cæſari per ſyriã in ægyptũ eũti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ

regio apparatu Ptholomaide:& præbuiſſet exercitui ſumptus affluenter:omnino inter fideliſſimos reputatus eſt. Dumque expeditionem Cæſar deputaret:in centum quinquaginta domibus ornatis eum cum amicis ſuſcepit. Præbuit autem per loca arida tranſeuntibus neceſſariam humanitatem ita ut nec uinum nec aqua:quæ potius militibus acceptabilis erat:alicui deficeret:ipſi etiam Cæſari octingenta talenta donauit:omnibuſq; demonſtrauit:q; plus clarior in regno ſuo remunerãdo cũ apparuiſſet:ut magis fidem eius & alacritatem Cæſar probaret. Cui & redeunti rurſus Herodes ab Aegypto non minus priorem largitatem exhibuit. Tunc quoq; cũ ad regnum ſuum rediſſet:turbatam oẽm domum inuenit:ac grauiter ferentem uxorem ſuam:& matrem ei⁹ Alexandram:dum putarent non pro corpoꝛe tutela in illo oppido ſe poſitas:ſed tanq̃ in carcerem:cum nihil illæ neq; de ſuo:neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariannes quidem amorem regis:diſſimulationem & dilectionem putabat. Angebatur aũt:q; ſi quid ille periculoſum pateretur:nec ſpem uitæ poſſet habere:mandataq; Ioſippo data recordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero Soemũ dum illi putaret omnẽ poteſtatẽ creditam. Soemus aũt in initio fidelis:nihil penitus demandatis Herodis palam fecit:ſed cum ſermonibus uel donationibus mulieꝛ flexus paulatim deuictus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit:dum tamen non oĩno ſperaret eum cum eadem ptãte reuerſũrum:ſed & potius periculum fugeret:ne rediret inſignior:ideoq; non parua mulieribus putauit præſtare:utiq; ampliorem beneficiorum retributionem ſe acceptuꝛ:ſi regnarent:q; ſi proſpere cuncta gerens Herodes reuerteretur:nequaq̃ contra uoluntatem uxoris eum poſſe facere ſciret:dum cognoſceret omni ratione regis amorẽ erga Mariannem ampliorem exiſtere. Itaq; cum hmõi illum feſelliſſet ſpes:ſecreta omnia indicauit. Mariannes hæc grauiter audiẽs:nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putans:cui & infeſta fuerat:nullatenus eum æquitatem impetrare orabat:& licet difficilem uitam ſuam poſt mortẽ illius putaret:nihil tamen de ſui animi paſſionibus cælauit:nam cum ille maximas res præter ſpẽ impetraſſet:nauigauit:& primũ uxori ſuæ de his bonis nunciauit:ſolamq; præponens omnibus propter amorem & conſuetudinem quam cũ ea habuiſſet ſalutauit. Cui dum fœlicitatem ſuam referret:nullatenus gaudentem:ſed & potius grauiter ferentem intellexit. Non hæc celare dolorem poterat:ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat:narrationibus uero eius nequaq̃ letabatur:ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero non ſuſpecta tantũ:ſed etiam manifeſta Herodẽ facta turbarent:contriſtabaꝛ:animaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatum:iccirco duriter tolerabat:dumq; amorem ferre nõ potuiſſet:nec in ira:nec amore permanebat:ſemper ab altero in alterum tranſiens:in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium uel amorem deſtitutus:ſepius parauit uindicare in illa ſuperbiam: ſed timuit:ne præoccupatam ſuam animam cupide debilitaret:& nullatenus occidere eam pertulit:dum uereꝛeꝛ ne perempta illa:maiorem pœnam pro amore illius interitus ſuſtineret. Intelligentes ergo eum ita de Marianne ſoror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepiſſe: & loquebantur non pauca Herodem incitantes in odium:qui nec ĩſuauiter hæc uerba attẽdebat:neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccẽdebaꝛ:dum neq; illa odium celaret:neque iſte amorem. Confeſtimq; aliquid nefandiſſimum actum fuiſſet:niſi Cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe: & interemptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinans ad Cæſarem:reliquit domum ita diſpoſitam. Cui proficiſcenti Mariãnem Soemo commendans:multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur:& partem magiſtratus a rege promeruit:& ille quidem honorem hunc obtinuit.

Quemadmodum Herodes cũ in ægyptum pueniſſet a Cæſare multipliciter honoraꝛ:& de interfectione uxoris ſuæ:uel alioꝛ de genere Hyrcani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus:adinuentionibus more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. CAP. IX.

h Erodes uero cum in Aegyptum pueniſſet:Cæſari cum ampliori fiducia ſermonẽ inſeruit:tanq̃ iam amicus. Siquidẽ de ſatellitibus gallis Cleopatræ q̃dringentos ei donauit:& terram ei rurſus reddidit:quam p illam pdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara:uel Ioppem & Samariam necnon & maritimam Gazam uel Antidonẽ:& Stratonis turrim. Cunq; hæc acquiſiſſet:& Cæſarem comitatus uſq; ad Antiochiam eſſet:reuertiꝛ:& quantum res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat:tantum domeſticis laboribus affligebaꝛ: præſertim circa coniugem de qua potius fœlicitatem quondam uidebaꝛ habuiſſe:nam amorem non minorem illis pertulit:quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hæc merito Mariannem dilexit:quæ cum in aliis caſta uel fidelis eſſet:muliebre uel modeſtum quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito ſeruienti libidini:& ſepius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans portabat blandiebatur tamen licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo uero tempore maioribus accuſationibus a ſuſpitione nutritis:anni ſpatium completur ex quo Herodes a Cæſare reuerſus erat:& cum iamdudum culpa uolueretur:tunc erupit alia occaſione data. Meridie namque dum uoluiſſet requieſcere accerſit Mariannem amore quem in ea ſemper habebat aſtrictus.

Quæ cum intraſſet: non cum eo concubuit: ſed feſtinanter eum depulit: & improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter tuliſſet contumeliam:& paratus ad facinus eſſet:

ſentiens ſoror regis Salome paratum olim pincernam regium intromittit:præcipiens dicere:qualiter ſuaderet ei Mariãnẽ amatorium confeciſſe regi:& ſiquidem ille turbaretur:& interrogaret qua le hoc fuiſſet reſponderet:uenenum illam tenuiſſe:petentẽq; ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex commoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaq̃ hoc ei periculum ferret. Hæc dicens:eum hoc tẽpore locuturum intromittit. Qui tanq̃ ueriſimilia ducturus cum ſtudio ingreditur:aſſerẽs Mariãnem præmia ſibi p̃ſtitiſſe dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cũq; ad hoc rex commotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſſe fatebatur ideoq; nunciaſſet:quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui Mariãne fideliſſimus erat:de uenено torquebat cognoſcens:q̃ ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitãtibus intereſſet nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris autem odium quod in eum haberet propter ſermones quos Soemus explanaſſet:manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicẽs:nullatenus Soemum ſibi fideliſſimum prioribus tpibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eum & Mariãnem proueniſſet. Et Soemum quidem protinus interimi p̃cepit:uxori uero iudicium colligens:familiarium accuſationem parauit:ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens:& iracunda:quam ita ſentientes qui præſentes erant:mortiferam in eam ſniam protulerunt. Dum hæc ſnía pronũciaretur: ſubuenit quidam ei uel aliquibus præſentibus:ne ita temerarie illam interficerent:ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salome cum ſuis feſtinauit e medio mulierem abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiẽs ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit. Mariãne interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans autem Alexandra tempus:& q̃ paruam ſpem haberet:eadem ab Herode paſſura contra priorem ſuam fiduciã nimis ualde commutabatur. Nam uolens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam exiens multa mala contra filiam uociferata eſt:& omnibus audientibus clamabat:malam circa maritum:& ingratam extitiſſe. quapropter iuſte pati:q̃ audacter ei reſtitiſſet:nec retribuiſſet beneficiorum tantorum remunerationem. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentem etiam capillos ſuos euellere:multa quidem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereũte comprobatum eſt:cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperationes turbata reſpexiſſet ſed q̃liter animi grauitate peccatum matris ferret:euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidem non timido greſſu neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur: generoſitatem ſuam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continẽtiam & magnitudinẽ animi optima erat:modeſtia uero ei non defuit:pulchritudine autem corporis & affabilitatis digni tate magiſq̃ ſiquis exiſtimare poſſet omnes mulieres anteibat:occaſio tamẽ exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemper potiretur illius amore:& nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabãt autem eã quæ erga ſuos euenerãt. Hæc omnia ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicendo:ad ultimum inimicas ſibi parauit matrem uel ſororem regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat. Poſtquam interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebatur autem omnia facere quæ potuiſſent ſolacium afferre:conuiuia:colloquia:quæ nihil ei profuerunt:gubernationes etiam regales recuſabat:& tantũ doloribus tenebatur:ut aliquando Mariamnem uocare miniſtris tanquam uiuentem ualentemq; præciperet. Cum ſic haberetur:ſuperuenit egritudo peſtifera:quæ plures populi uel amicorum eius extinxit:& omnibus præbuit ſuſpicari:q̃ iram dei hæc contigiſſe:pro iniquitate erga Mariãnem confecta. Ideoq; ad peiora rex peruenit:ut ultimo ſolitudines eligeret:ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus:non potuit multos dies protrahere:ſed incidit in difficillimam inualitudinem. Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis:mentiſq; mutatione tenebatur:& quæ potuiſſent curam exhibere:nihil penitus profuerunt:ſed contraria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaquam medicaminibus allatis egritudo decreſceret:& rex nihil potuiſſet accipere:omnia quæ ille uellet inſſerunt ei præbere deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaſta nominata inualidus iacebat:Alexandra uero in Hieroſolymis habitans:cum audiſſet in quibus eſſet herodes:feſtinauit cuſtodia ciuitatis obtinere:quæ duæ fuerant:una quidem ipſius ciuitatis altera uero templi:quas ſiquis ſub poteſtate ſua compræhendiſſet:omnem gentem ſibi ſubdebat. Nam immolationes nullatenus ſine his:fiebant:quas non exercere impoſſibile Iudeis uidebatur:parati utiq; magis uitam amittere: quam religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum Alexandra obtulit: quod oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccuparet: illoque defuncto: rerum poteſtatem teneret: dicens quia ſi a morbo quo detinetur euaſerit:tutius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet:non pariter tulerũt ſed fideles prioribus temporibus extiterunt:tunc magis & propter odium alexandræ:putantes non ſe optime Herode uiuente deſperare. Quorum unus conſobrinus regis nomine Mane:confeſtim nũciauit regi alexãdræ ſententiam. Qui nihil remoratus:interfici eam præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum ægritudinem euitaſſet:animo uel corpore debilitatus ſimul:& faſtidioſus in omnibus cauſis factus: ad pœ-

nam peccantium paratior erat:iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit:Cuſtodibarum:uel Lyſimachum:uel Antipatrum:Gadiam uocatum:necnon & Doſitheum:ex hac occaſione. Cuſtodibarus genere quidem Idumæus:erat inter primos dignitate:qui a proauis ſacerdotes uidebãtur:Gozez quem deum Idumæi arbitrabantur.Hyrcano uero rempublicam eorum ſub iudaicas leges redigẽte cum Herodes regno ſucceſſiſſet:iudicem Cuſtodibarum Idumææ uel Gazæ declarauit:& dat ei ſororẽ Salomonen:Ioſippum occidens priorem eius maritũ ſicuti demonſtrauimus.Cũ hæc Cuſtodibarus p̃ter ſpem libenter impetraſſet:eleuatus fœlicitatem paulatim excedebat:putans non eſſe bonum:ſe iudicẽ Herodis præcepta pficere neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere.Quapropter deſtinauit ad Cleopatram:dicens:Idumeos ſemp illius maiorum fuiſſe:ac propter hoc iuſtum eſſe:ut peteret prouinciam ab Antonio.Nam ſeparatũ confirmabat tranſferre fauorem ſuũ ad illam.Agebat tamen hæc:non q̃ potius Cleopatram dominari deſideraret:ſed æſtimabat:ſi pluribus uiribus hero des priuaretur:facilius iam poſſet ſibi gentis Iudæoꝝ principatũ uendicare:occaſione generis & pecuniaꝝ quas perpetuo:per illicita luchra acquiſierat.Et Cleopatra quidẽ Antoniũ petẽs:prouinciã minime obtinuit.Nunciantur aũt hæc uerba herodi. Qui paratus Cuſtodibaꝝ interficere:matris petitionibus uel ſororis:ueniam ei donauit:ſed non in ſuſpectũ eum impoſteꝝ pro prioribus conatibus dereliquit.Tempore uero interiecto:cũ contigiſſet Salomẽ a cuſtodibaro diſcordare:mittit ſtatim ei repudiũ:connubiũ rẽnuens:non ſecundũ leges Iudæoꝝ.Nam marito quidẽ apud nos licet hoc facere:uxori uero nullatenus ſeparare & ducere alium niſi prius a priore marito dimittatur. Salomone tamen non generali lege:ſed ptãtis ſanctione connubiũ ſeparauit:& ad fratrem Herodẽ dicebat:pro illius fide maritum ſe reliquiſſe:dum cogноſceret eum cum Antipatro uel Lyſimacho uel Doſitheo nouis rebus ſtudentem:fidem uero ſermoni de Babe liberis imponebat q̃ ſeruarentur apud eum duodecim annis:quæ multũ ſtuporem regi p̃ter ſpem uerba fecerũt.Nam Bãbe liberos deſtinauit olim pſequi q̃ inimica ſui fuiſſent:tũc uero per tpis longitudinem de memoria eius excederant.Quoꝝ inimicitiæ & odium hinc ortũ ẽ.Cũ Antigonus regnũ haberet:& Herodes ciuitatẽ Hieroſolymorũ obſideret:neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodẽ: & ad illum clamabant:Babe autem filii dignitatibus p̃cellentes & apud populum ualidi:permanebant:cum Antigono:& herodem accuſabant:& ſeruandũ regio generi principatũ ſuadebant.Ciuitate uero capta:cum herodes rẽpublicam tenuiſſet:Cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatur:quatenus non recederẽt ab ea:qui ciuiũ rei aut regi contrarii extitiſſent:ſciẽs in opinione uel in honore populi Babe liberos eſſe:& putans magnã partẽ ſibi eos fore ĩ reꝝ mutatione.Qui illoꝝ ſaluti ſtudens:abſcondit in ꝑtiis p̃ſidiis: tunc quidẽ iureiurando herodem flexit:nihil de illis ſciſſe ſe.Quare liberatus eſt a ſuſpitione.Rurſuſq; edicto a rege poſito:& omnem modum excogitante ut eos inueniret:non eſt confeſſus.Sed cum primũ negaſſet: non ſine pœna ſui putauit poſtea uiros oſtendere:& non fide iam tantum.ſed & neceſſitate eos clare feſtinabat.De his cum nunciatum a ſorore fuiſſet:rex deſtinãs ad loca ubi commorabantur ſimul cum aliis accuſatis illos occidit:ut iam nihil eſſet reſidui de genere hyrcani:ſed regnum ſuo poſſideret arbitrio: nemine in dignitatibus exiſtente:qui iniquitatibus eius reſiſteret.Iccirco potius a patriis moribus excedebat:peregrinis inuentionibus ueterem ſtatum corrumpebat.qui nullatenus maculari debuiſſet:unde non minora nobis impoſterum mala prouenerunt:diuerſis recedẽtibus maioꝝ pietate corruptis: & primũ quidem certamen quinquennale Cæſari conſtituit: & theatrum in hieroſolymis cõdidit:& rurſũ in cãpo maximo Amphiteatrum:ũtraq; cõſpicua:moribus uero iudaicis aliena. Siquidem uſus aut apparatio talium nequaquam tradita fuerat.Celebrationem quidem illam clariſſimam per quinquennium conſtruebat:nuncias finitimis:& conuocans ab omni gente athletas:& omnia certamina & de tota terra inuitabat:ut ſpe propoſitorum p̃miorum & uictoriæ gloria conuenirent.Igitur collecti ſunt capitales artifices:non tantum hii qui exercitationibus corporis præualerent: ſed & muſica p̃cellentes quos Thymelicos uocant:proponẽs maxima uictoriæ p̃mia:omneſq; nobiliſſimos ad conflictionẽ conuenire uoci tabat.Conſtituit quoq; quadriugis & biugis:& unius equi curſui non parua dona: & oĩa quæ munificentia uel decore apud ſingulos p̃fulgebant:uolens habere clariora: ſpectaculum liberalitate compoſuit:theatrum uero circa Cæſaris imagines habebat: & Trophæa gentium quas bellando ille deuicerat:auro ſcilicet uel argento puro cunctis inſtructis:& neq; de ueſte neq; de uaſis aut lapidibus p̃cioſiſſimum aliquid defuerat:quod non certantibus offerebat. Apparatus etiam ferarum fuit.Nam leonibus multis congregatis:& aliis quæ eminerent ferocitate:& raro inueniũtur quorum inter ſe altricationes & pugnæ contra hoſtes excogitabantur: peregrinis quidem ammiratio ſumptuum:& delectatio ſpectaculi uidebatur:prouincialibus autem euidentiſſima ſolutio morum:qui apud nos coluntur.Impium enim eſt:feris hoſtes pro hominum ſpectaculo ſubdere:iniquũ etiã peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oĩa uero contriſtabant eos trophæa: dum putarent imagines eſſe armis obſitas:quia non patrium illis fuerat talia colere.Quod nec herodem latebat: qui uiolentiã quidem eis inferre oportunum non putauit:loquebatur autẽ & conſolabatur ut ſuperſtitionẽ eorum auferret:ſed nullatenus p̃ſuadebat:dũ grauiter illi tuliſſent ea q̃ uidebãt ſoluta lege cõmitti.Illi uero unanimiter clamabant dicẽtes.Licet oĩa exiſtimemus tolerabilia:tamen hominũ

imagines uel trophæa non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes autem turbatus & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio: accersit quosdam primos eorum ad theatrũ & ostendens trophæa consuluit quid illis hæc uiderẽtur. Qui cum clamassent hominum imagines præcipiens auferri ornatum impositum: ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes: ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus suis: q̃ solita minime contuebantur: & putabant initium patriis legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis periculapati quam mutatam rempublicam negligi: dum Herodem prospicerent uiolenter introducere quæ non solita fuissent: & uerbo quidem regem: operibus autem hostem omnium demonstraret. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues: & gladios sub uestimento portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus: qui per indignationẽ eorum quæ audiebat fieri: se ipsum pati quæ & illi fitmabat: qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant: sperantes non posse Herodem fugere: si subito eum inuaderent. Cunq; parati cum audacia properarent: unus eorum qui perscrutantes singula renunciabãt regi: eorum conspirationẽ intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium q̃ plures in eum habuissent: & seditiones quotidianas: discedens ad aulam: nominatim accusatos uocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes q̃ non euitarent periculum omauerunt necessariũ uitæ finem: nullam deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum sed & demonstrauerunt gladios: confessiq; sunt bene: & pie coniurationẽ se feciſſe: lucri quidem nullius causa neq; pro suis doloribus: sed pro cõmunibus causis: quas seruare aut pro his mori cunctis dignum uideretur. Talia quidem illi de uoluntate insidiarum fiducialiter prolocuti: a regalibus ministris circunsepti ducebantur: omnemq; pœnam passi perimuntur. Non multoplus eum qui talia nunciauit odio quidam rapiẽtes non tantũ interfecerunt: sed & membratim dilacerantes: canibus apposuerunt. Videbant autem multi ciuium quæ fiebant: & nemo nunciauit: usquequo Herodi acerbiorem & cerciorem facienti inquisitionem quædam mulieres tortæ cõfessæ sunt: quæ hæc uidissent. Herodes uero eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit. Concursus uero & audacia populi quam pro legibus habebant: non remissionem faciebant Herodem: sed multo potius cautiorem qui statuit undiq; se munire: ut siqui nouis rebus studerẽt manifesta fieret eorum conspiratio: dum ciuitas ab aula qua conuersabatur: & a templi custodia tuaretur qua Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit muris circundare: quam mutato nomine Sebastiam appellauit putans etiam prodesse prouinciæ locum minire qui de Hierosolymis aberat unius diei uia: & olim uocabatur Stratonis turris etiam eum constructum Cæsariam nominauit: & in maximo campo electos equites deputans: locum ædificauit: qui in Galilæa Gaba uocat: & trans fluuium Sebonitidẽ. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat: circũdãs custodiis totam gentem ut nequaq̃ potestatem haberet seditiones promptas agere: quibus paruo motu facto frequenter utebantur: nec laterent si mouerentur: assistentibus semper in proximo q̃ cognoscerent: & multos quidẽ auxiliatores suos: plures ãt ex finitimis inhabitare illic fecit: dũ munificentia ductus templũ construeret: quo simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua construẽs: in honore augusti cæsaris Sebasten appellauit: & prouinciæ partem meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono aĩo conueniẽtes in ea conuersarent: muroq; firmissimo circundans altiora loca: custodiis cõmuniuit: ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia habuit intus: in medio uero mẽsura unius & semis stadii locum statuit undiq; decoratum. In quo tẽplum altitudine uel publica pulchritudine excellens ædificauit: paulatimq; totam ciuitatẽ exomans: munitioni quoq; prospexit: eius cuius pulchritudinẽ ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

De fame p Iudæã & Syriã facta: & ut seruauit populos & ciuitates Herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas: & de Esseno quodã q̃ diuinationis habuit noticiam. CAP. X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis Herodis instante: magne calamitates prouiciam occupauerunt: siue de ultione: seu casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra: fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiam frumenti morbus & passo pestifera possidebat. Qui continue malorum diuersitate comprehensi: dum indigerent cura uel alimentis: plus peste moriebantur: morbus ita pereuntium & uiuentium solacia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ: horreisq; exhaustis: nulla spes alimẽtorum pp pestilentiæ malũ nullatenus spectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ non minus ipsi regi quã populo imminebat. Siquidem uectigalia quæ de terra solitus erat accipere: minime colligere prævalebat: & pecunias cõsumpserat: largissime ciuitates ædificando: nec erat quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori conferre præsidium quod difficillimũ fuerat: dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent: quia nec ipsi leuiora toleraſſent: & pecuniis deficientibus licet potuissent pauca plurimis comparare: bene tamen arbitratus: nequaq̃ auxilium negligere: ornatum regium incidit: neq; præciosissimis uasis: neq; artificio præcellentissimis parcens. Mittebat autẽ pe-

cuniam ad Aegyptum Petronio præſidi a Cæſare conſtituto:& cum non pauci ad eũ confugiſſent propter eãdem neceſſitatem:& amicus Herodis priuatim exiſteret:uolens ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticum conceſſit:per omnia eos & in emptione & in nauigatione releuans: ut maxima pars ipſe huius auxilii fieret. Nam Herodes his deportatís:non tantum ſententias inhorrere ſe prius habentium mutauit:ímo maximam oſtentationem ſui fauoris & patrocinii lucidauit. Siquidem primum his quantum potuiſſent per ſe panificare triticum diuiſit. Præterea multis exiſtẽ tibus qui ſenio uel altera infirmitate tenti non ſufficerent aliměta ſibi præparare:prouidebat eis cõ ſtituendo piſtores:qui paratos panes uenderent. Diligentiam autem ne cum periculo hyemarẽt habuit:cum compræhendiſſet eos etiam ueſtium inopia. Nam corruptis & omnino conſumptis pecoribus:neq; lanæ:neq; aliorum ueſtimentorum copiam habuerunt. Quæ cum iam procuraſſet:& ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe:ſemina Syris præbendo. Quod multum etiam ei profuit:dũ gratiam exinde ſibi acquiſiſſet. Terra enim poſt hæc fructus ſuos uberius oſtendente:non minus quinquaginta milia hominum quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regnum omni munificentia uel induſtria recuperaſſet:non parum & in circuitu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit. Nam non fuit qui per neceſſitatẽ ad eum ueniẽs. non eius auxilium inueniret ſecundum ſuam dignitatem. Sed & populi uel ciuitates & priuati ad eum confugientes ſolatium impetrarunt:in tantum ut æſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expẽdiſſe. Chorus autem habebat modia attica decem. In ipſo uero regno ſuo. lxx. milia expendit. Hanc eius diligentiam & ſolicitudinem apud Iudæos tantum contigit præualere:& diuulgari apud alios:ut antiqua in eum odia commota pro præuaricationibus legum:p quas etiam regno totius gentis pœnæ primi putaretur:liberalitate ſua prorſus extingueret. animi ſui magnificentiam præter opinionem demonſtrans:populum autem in tantum mutauit:ut talem eum arbitrarentur:non qualem experti ſunt dudum:ſed qualem in neceſſitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit:quos Elegiſeus Gallus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus palacia in ſuperiore ciuitate conſtruxit:magnas exigens domos & ornatu præcioſiſſimas ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent:ſecundum menſuram autem & appellationes eis impoſuit:nam una Cæſaris:alia Agrippæ uocabatur. Deſiderio deinde commotus:cum nihil præponeret ſuæ libidini filiam Symonis ſibi coniunxit:qui Hieroſolymita filius Buti cuiuſdam Alexandrini ſacerdos inter nobiliſſimos cum filiam haberet optimam:& tũc in Hieroſolyma nominatam:huius pulchritudo animum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere:melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere. Ideoq; Symonem dignum regia cognatione iudicans:dum ſuum deſiderium complere uellet per honores euexit:ſtatimq; IeſumIoſabetis filium a principatu ſacerdotii depoſuit:& Symonem ordinauit:atq; affinitati ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent:ædificauit caſtellum in loco quo prius Iudæos cum a principatu per Antigonũ pene decidiſſet euicerat:quod eſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitum:ad ædificationem oportuniſſimum:inſtar collis manu factum:ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur:aũt in circuitu turris:rectum habens aſcenſum ducentis gradibus ædificatum:intus aũt domus regiæ precioſiſſimæ & ad munimẽ & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initium ergo collis habitacula conſtructionis ſpiſcuæ:& aquæductus fecit:nam non ille locus proprias habuit aquas:ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciuitas erat ædificata:quæ collẽ pro arce habebat. Cũq; omnia ei ſecũdum ſpẽ euenirent:ſeditiones contra regnum nequaq̃ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens:timore quidem:q; eſſent ad pœnam non meritis:diligentia uero q; in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit aũt tutelam extrinſecus tanq̃ murum ſubiectis parans:nam & ciuitates extraneas diuerſarumq; regionum reges patriis muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem:& Romanoꝝ potentiſſimos placabat:tranſgrediendo leges:dum tẽpla erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdicta ſũt delubra uel figuras more paganorum honorare:quæ foras prouinciam Iudææ pro Cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quarum cõſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope mare locum oportunum ciuitati:quæ quõdam Stratonis turris dicebatur:non qualemcunq; urbem illic ſed lapide albo palatiiſq; precioſiſſimis ciuitatem conſtruxit. Portum quoq; tranquillum magnitudinem:ſimilem Pireto totumq; confugium nauibus præbentem conſtituit. Quæ ciuitas iacet in phœnice ſecundum pelagus ad Aegyptum inter Ioppen:& Dora oppida maritima:quæ ſtationẽ nauium difficilimã habẽt ꝓpter Africi procellas. Cui difficultati remedium ꝓſtans:deſcripſit in circuitu portum:qui ſufficeret maximis claſſibus locum ꝓbere refugi:lapides ingentes in altum ulnis uigintiquinq; deponẽs:quorum longitudo. xxv. pedum erat:altitudo autem non minus decem & octo latitudo nouem:ſuper quos turres diſpoſuit:quarum maxima Druſus nominatur a Druſo Cæſaris priuigno:hoſtia uero portus contra Aquilonem extabant:in medio aũt turris erat:ſuper quam tẽplum Cæſaris poſitum:nauigãtibus apparebat:habens ſtatuas:unam qdẽ Romæ:alteram aũt Cæſaris:ciuitas uero Cæſarea uocabat:quæ ſubtus cloacas non minores ſuperioribus ædificiis habet:quaꝝ aliæ quidẽ modicæ ſpatio

non longo ad portum & ad mare fundauit: ma uero media est: omnium receptaculum purgamẽto rum: q̃ imbribus & mare influẽte diluuntur. Edificauit etiam theatrum ab australi latere portus: am phiteatrum quoq; multa milia hominũ capiens: in conspectu pelagi construxit. Itaq; per fecta ciuita te: duodecimo anno: cum nec ab re afferret: neq; rex sumptibus deficeret: deliberauit filios suos Ro mæ transmittere ad Cæsarem: Alexandrum & Aristobulum. Qui cum ascendissent & in domo Pol lionis: uiri nimis strẽnui: & Herodis amici conuersarentur: Cæsar eos cum omni humanitate susce pit: pollicitus licentiam Herodi præstare: quem uellet sibi successorem relinquere: insuper & prouin ciam Traconem & Betaniam uel Auranitem ei concessit: huiusmodi occasione. Zenodorus qdam conductor domus lysaniæ fuit: cui dum reditus non sufficerent: de latrociniis per Ttraconem am plius acquirebat. Quæ loca habitant latrones Damascenorum prædam agentes. Hos Zenodorus mininie prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi: Varronem tunc præsidem interpellabant: rogantes: ut Cæsari patefaceret iniquitatem Zenodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouinciam autem deputari Herodi: tanq̃ illius diligentia indigentem: quia difficillima domicilia & aquarum receptacula: & deposita frumẽta ha bentes: possent diu sustinere pericula: muniti speluncis. Cum hæc gratia Cæsaris Herodes accepisset ad prouinciam Traconem pergẽs: maliuolos latrones oppressit: & in circuitu desideratã pacem om nibus præbuit. Zenodorus autem contristatus: primum q̃ a magistratu depositus fuisset: magis au tem inuidia: quod præfutura Herodi tradita esset: ascendit Romæ accusaturus eum unde nihil agẽs reuersus est. Interea Agrippæ successori cæsaris trans ionium misso: circa Mitylenem locuturus He rodes occurrit: pristinaq; amicitia renouata rediit ad Iudæam. Gadarensium aũt quidam ad Agrip pam peruenerunt accusantes Herodẽ: quos ille nullo responso dato: ligatos regi transmisit. Arabes quoq; iã dudũ infesti principatui Herodis: seditionẽ conabantur rebus eius inferre: occasione hmõi nata. Zenodorus enim cũ iã de se diffideret: præfecturæ suæ ptẽ aliquã Auranitidis: quæ ginta talẽ tis uendidit: quæ cum in donatione Cæsaris haberet: tãq̃ iniuste ea sublata contendebant sepius q̃ dẽ incursionibus uiolẽtiã inferre: necnon & inopes milites flectebant expectantes rebellionẽ quam desiderant: qui studeant male uitæ suæ cõsulere. Quæ cum cognouisset Herodes de prouincia sua seditionũ asserebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni herodis: Cæsar ad syriam puenit ubi Gadarẽsiũ plurimi herodem: accusabant: graue eum sibi: & tyrannũ in ꝓceptionibus intimãtes. Hæc aũt dicere cõpellebat Zenodorus: cũ iuraret: nullatenus eos relinquere: usq; quo ab herodis im perio eos auferret. Quibus cõmoti Gadarẽses: & cõfitẽtes q̃ nihil passi fuissẽt ab herode: cui eos Agrip pa tradidisset: qui crudelis quidem in proprios: humanus autẽ erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & contumelias: ꝓbantes & euersiones tẽplorũ. Et herodes quidem indignatus: paratus erat satisfacere: Cæsar aũt amplectabatur eum: nihil de fauore suo dicens p seditionem multitudinis cõ mutandũ. Et in primo qdẽ die de his sermones prolati sunt: imposterũ uero nulla ꝓcessit cognitio. Siquidem Gadarenses uidentes Cæsaris & concilii intentionem: timore territi: ne regi traditi affice rentur: quidam sese noctu gladio percusserunt: alii præcipites sese dederunt: quidam in fluuio spon te submersi defecerunt: quæ uidebantur temeritatis: nõ peccati fuisse supplicia. Quapp nequaq̃ Cæ sar remoratus: herodem a reatu soluit nenon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam Zenodorus præcordiis ruptis malo sanguine profluente: in antiochia Syriæ uitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non paruam herodi concessit: quæ inter Traconem & Galilæã erat: Vlatha: uel Paniada: & in circuitu terram. Dimisit autem eum: & curatoribus Syriæ præcepit: ut secundum illius sententiam omnia tractarentur: & in tantum fœlicitatis processit: ut cum duo isti romanorum imperium regerent: Cæsar uel agrippa: tertium sibi amicum coniunxerunt herodem. Qui cum in tanta fiducia consisteret: fratri suæ Feroræ petiuit Tetrarchiam a Cæsare: centum talen torum fideiussor existens: ita ut siquid ille peteretur filii eius immunes euaderent. Sed cum Cæsarẽ comitatus esset usq; ad mare: rediens in terra Zenodori pulcherrimum ei templum cõstruxit: iuxta Paniada: ubi speluncha pulchra in monte consistit: sub qua terræ altitudo inaccessibilis est: aquis im mobilibus plena: indeq; fontes Iordanis fluuii nascuntur. Quem locum templo constructo: Cæsa ri deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributorum concessit subiectis suis. occasiõe sterilitatis: plus autem reconcilians eos: ne aduersarentur ulterius. Nã in talibus operibus pietate soluta moleste de præuaricatis legibus referebant adinuicem. Qui dum his incitarentur: diligentiam habuit hæc se dare: auferens quidem ocium & præcipiens semper in laboribus eos occupari: Nam neq; commu nis deambulatio fiebat: neq; conuentus in ciuitate: sed omnia custodiebantur: & sæuissima tormen ta captis inferebantur: cum multi palam uel furtim in carcerem hyrcani tracti illic extinguerentur: & intus in ciuitate pariter & in uiis. nam erant qui cõuenientes in unũ speculabantur eos. Dicũt eẽt nec ipsum hoc neglexisse: sed sepius priuatũ accipiẽs habitũ: nocte cum populus cõuersabat: expe rimẽtum faciẽs: quid de principatu suo sentirẽt: & si quos oĩno atroces: nec approbantes sua ope ra inuenisset: oĩbus modis psequebat: & reliquam multitudinẽ sacramentis impellebat sibi fidelem existere: & cogebat fauorem eum iureiurando sibi: uel principatui custodire. Quorum multi pla cantes eum: uel timentes: ueniebant ad quod postulasset: alios uero seruantes suam opinionẽ: & gra

uiter ferentes ꝙ cogerẽtur:modis omnibus occidebat. Flectebat autem & Pollionem grauiter Pharisæum:& Sameam:socioſq; illorum ſibi iurare. Qui licet non obtemperaſſent:tamen non ſunt torti. dum uenerationes eius per pollionem impetraſſent. Liberati ſunt ẽt de hac neceſſitate hii qui dicuntur apud nos Eſſeni. Genus autem hoc eſt:quod conuerſatione utitur:quam apud græcos Pythagoras tradidit. De his itaq; in aliis certius explanabo. Eſſenos autem ex hac cauſa ſic honorabat: quia maius quiddam de his ſentiebat:quam de mortali natura dicere puto. Nam non inhoneſtus ſermo uidebitur:in hiſtoriarum genere de his talibus ſtimare. Quidam Eſſenorum nomine Manaemus fuit:per omnem uitam benigna uoluntate probatus præſcientiam a deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctorem euntem uidiſſet:ut regem Iudæorum ſalutauit. Qui illuſum ſe reputans commonebat eum ſermonem adhuc priuatus. Manaemus hic ridens:& feriens manu poſteriora eius:regnabis inquit fœliciter:nam iam a deo dignus iudicatus es:recole Manaemi plagas:ut hoc tibi ſit ſignum de peccatis in regno committendis. Iam optima eſt ratio:ſi iuſtitiam & dei pietatem dilexeris:& modeſtiam circa ciues habueris:ſed non talem te futurum intelligo dum omnia cognoſcam. Fœlicitate nanq; omnes præcellis:& habebis gloriam æternam:obliuionem uero pietatis uel æquitatis poſſidebis. Hæc non latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus nullatenus animum intendit:dum ſpes Herodi deeſſet:paulatim uero:cum eleuatus uſq; ad regnum fuiſſet:& fœliciter principatum ægiſſet:accerſiit Manaemum:& de tempore quantum regnaret conſuluit eum. Manaemus autem cum omnino mihil dixiſſet:ſed tacuiſſet:interrogauit ſi decem tantum anni regni ſui eſſent:reſpondit:&. xx. &. xxx. ſed finem non addidit. Herodes autem iſtis contentus:Manaemum cum honore dimiſit:& omnes Eſſenos propter illum honorabat. Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtinauimus:& oſtendere:multos apud nos talem diuinationis habuiſſe noticiam.

Qualiter tẽplum poſt ſexcentos annos depoſuit:& aliud duplũ condidit. CAP. XI.

Interea decimo & octauo ãno regni Herodes poſt prædicta ædificia:opus nõ minimũ inchoauit. Siquidem dei templum maximũ conſtruere:& murum altum & decorũ erigere iudicauit:dum putaret id nobilius oĩbus ſuis factis perficere:& ad eternam memoriam peruenire. Sed dum non facile populo perſuaderi cognoſceret:propter operis magnitudinẽ:conuocans eos hac oratione mulcebat dicẽs. Alia quæ a me in regno ſunt facta o uiri contribules:ut de his laudem proferam:credo ſuperfluum:tanq; mihi quidẽ minorem:licet uobis utilitatem maiorem ferre uideant. In difficultatibus enim nec neglexi quæ ad ueſtra commoda pertinerẽt:neq; in extructionibus mihi magis:quam uobis oĩbus feſtinaui tutelam impẽdere:& puto ꝙ dei cõſilio ad hanc fœlicitatẽ euectus ſum ad quantã non prius gẽs Iudæorum aliquã do peruenit. Cõſtructæ nãq; ſunt per quinciam ciuitates:quas habitatoribus plenas:munitionibus ornãtes:genus noſtrum exaltauimus:quas operoſum uidet mihi ſciẽtibus enumerare. Quod autẽ nitor efficere:omni pietate ꝓcellentius:explanabo. Bene enim noſtris:q; iſtud maximo deo tẽplũ noſtri patres ædificauerunt:cũ a Babylonia remeaſſent:& quia deſunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti. lx. ſecundũ inſtar illius:quod Salomon conſtruxerat. Nemo negligentiam pietatis parentũ noſtrorũ accuſet:non culpa illorũ factum eſt breuius tẽplũ:ſed cyrus & Darius Hyſtaſpe filius huiuſmodi mẽſurã ædificationis fieri ꝓceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes:uel ſucceſſoribus eorũ:& poſt illos Macedonibus:non habuerũt aptum tps quod ad eiuſdẽ antiqui formam iſtius mẽſuram pducerẽt. Núc aũt qũo nutu dei principatui meo pax larga cõceſſa eſt:& diuitiarũ poſſeſſio:& multitudo redituũ:& quod maximũ eſt:amicitia fauorq; Romanorũ:qui omniũ rerũ domini exiſtũt:cur nõ ſtudemus relictum neceſſitate ſeruitutis tpe opus corrigere:& integrum deo ꝓbere pro beneficiis eius in meo regno collatis. Talia concionante Herode:multis ammiratione ſermo pronũciatus præter opinionẽ impoſuit:nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt niſi ꝙ anxiabantur:ne eo ſoluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem uſq; perduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cum Herodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:ſe non prius deponere templũ:niſi omnia præpararẽtur:quæ ad perfectionẽ eius pertinerẽt. Nam neq; mentitus eſt ex hoc quod promiſerat. Ille enim plauſtra parauit:quæ lapides ueherent:decẽ milia elegit peritos artifices & mille numero ſacerdotes:quibus & ſtolas ſecundũ eorũ honorẽ habitũq; parauit:ſed & quoſdam cemẽtarios:alios aũt fabros:alios lignarios eruditos ad tẽpli fabricã hortabatur. Cunq; omnẽ apparatum alacriter aggregaſſet:antiquis fundamẽtis ſolutis noua impoſuit:ſuper quæ templum erexit:longitudine centum cubitorũ:latitudine centum cubitorũ:altitudine cẽtum uiginti. Qui uiginti cubiti:per tps fundamentis deſiccatis reſederunt:quod poſt hæc tpibus Neronis renouare deliberauimus. Edificatum eſt uero tẽplum ex lapidibus albis & tenaciſſimis:quorum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorum:altitudine octo:latitudine duodecim erat. Totius nãq; templi circuitus & porticus undiq; humillima:altiſſimũ uero mediũ fuit:ut a multis ſtadiis cõſpiceret & in prouincia conſtitutis:& contra habitãtibus aut accedẽtibus cerneret:ianuas aũt introitus & ſupliminaria:necnon & uelaria iuxta templi magnitudinẽ uario ornatu decorauit. Aureos flores ambientes colũnas feci:ſuper quarũ capita nitis tẽdebatur:botros aureos habens pendẽtes:qui

mirandam magnitudinem & artificii claritatem uidentibus exibebant propter materiei pulchritudinem. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templum: & ſecundum quantitatem uniuſ cuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebantur ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus: paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus ſuper arcem: quem dudum rex Salomon per dei prouidentiam magis operibus muro circundederat: ab inferioribus partibus incipiens: quem uallis altiſſima circũdabat. Saxa uero ab Africo expoſita plumbo ligauit: ut interiora loca complecterentur multum ſpacium ſtructura compræhendente: & in alto quadrangulo facto: ut uaſtitas lapidum a fronte uideretur: ab interiore uero parte ferro ligati: compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cunque ita factum opus cõtinuaret uſque ad ſummitatem collis pduxit: & foſſas circa murum poſitas complens: planum ſuper æqualemq; confecit: quadriporticus in circuitu: unaquaq; porticu longitudinem ſtadii concludente: & intra hanc porticum: circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ab orientali uero parte pari longitudine porticum ducem habebat contra templi ianuas conſtitutam: quam multi reges priores conſtruxerant circa omnem uero ſacrarii orbem ſpolia barbarorum fixa: quæ rex Herodes deuouit: addens etiam quæ & ipſe a barbaris cœperat. Per latus autem Aquilonis turris alta: angulosa: munita ualde fuerat: quam ante. Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorum conſtruxerunt: & Barin denominauerant: ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent: qua cum opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum ſindebatur. Hanc rex Herodes ſuo loco reſeruauit: poſt cuius obitum: ſub Romanis fuit uſq; ad tempora tyberii cæſaris ſub quo Vitellius ſyriæ procurator cum profectus Hieroſolymas: & ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet: uolens eis uices retribuere: ut ſacerdotalem ſtolam ſub ſua poteſtate haberent: ſcripſit Tyberio Cæſari: & ille conceſſit. Et permanſit ſtola ſub poteſtate Iudeorum: uſquequo obiſſet rex Agrippa. Poſt quem Caſſius Longinus cui tunc Syria parebat: cum Cuſpio Fado iudeæ procuratore imperauerunt Iudeis: in Antonianam turrim eam deponere: dicentes: Romanis oportere dominos eſſe: ſicut & prius. Deſtinauit igit' legatos ad Claudium Cæſarem: ut de his peterent. Qui cum peruenissent: iuuenis Agrippa Romæ rex conſtitutus: petens ab imperatore poteſtatem eius accepit: ſcribente Vitellio Syriæ ꝓcuratore. Prius autem ſub ſigillo principis ſacerdotum: & cuſtodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem cuſtodiæ Romanorum aſcendentes: & requirentes ſuum ſigillum ſtolam tollebant: tranſeunte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes: & principi cuſtodiæ oſtendentes: ſimiliter cum ſigillis deponebat. Hanc autem Barin: ideſt turrem: iudæorum rex Herodes munitiorem conſtruens pro templi cuſtodia ad gratiam Antonii amici quidem ſui: principis uero Romanoꝝ: Antonianam nominauit. A parte autem occidentalis muri quatuor portæ ſtabant: quarum una ad aulam tendebat interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ: duæ autem ad ſuburbana: quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem mallem tendentibus: & exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nam ex aduerſo templi ciuitatis in modum theatri iacebat: circũdata ualle altiſſima: per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons quæ ad meridianum ſolem poſita erat: habuit & ipſa quidem in medio portas ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata: ab oriente ualle incipiens: ad occidentalem finita ampliꝰ tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narrari omnibus qui ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat: ut nullatenus uideri potuiſſet: ſiquis eius altitudinem attendiſſet: ſup quam porticus illæ ſteterat. Ex qua ſiquis a ſummo: ideſt a tertio tecto notaſſet: & profunditatem ædificiorum uidere uellet: tenebris profundebatur: ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines conſiſtebant in quadra longitudine nam quartus paries colligebatur pariete lapideo: groſſitudo uero uniuſcuiuſque columnæ tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiſep tem: duplici ſpira ſuppoſita: multitudo autem omnium centum ſexaginta duæ fuerunt. Capita uero columnarum ſecundum modum corynthium ſculpta admiranda propter magnitudinem operis. Cunq; quatuor ordines fuiſſent: tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti latitudinem habebant pedum triginta: longitudine ſtadia tres altitudine quinquaginta pedib⁹ tendebant: medius uero ordo latitudinem uiginti pedũ habebat: altitudinem centũ: nam dupla ſup urrũq; fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant: mediæ uero porticus altitudo in immenſum tendebant: habens columnas compoſitas politas undiq; quaꝫ compago icompræhenſibilis omnibus uidebat'. Talis quidem primus murus fuerat: a medio uero non multum ſecũdus diſtabat: gradibus paucis aſcendendus: quem paries circuibat lapideus: titulũ habens: q ꝓhibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralem ptem & Aquilonis tractum: tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orientalem uero unam maximam per quam tranſiebamus: purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autem ſacrarium fuit: intra quod tertium erat: ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat: ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebat'. Hoꝫ atrium nullomodo rex Herodes intrauit. Cum utiq; ꝓhiberetur quia ſacerdos non exiſteret: ſed operibus muros & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis edificaſſet: templo ꝓ ſacerdotes in uno anno: & quinq; men-

ſibus pacto:omnis populus letitia completus eſt:& primum quidem pro celeritate gratias deo agebant:deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex autem trecentos boues optulit deo:& alii ſecundum uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus æſtimabatur. Nam cum occurriſſet templi dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat: iſignis eſt celebrata feſtiuitas. Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam ab Antonia intra templum ducentem per ianuam orientalem:ſuper quam & turrem ædificauit : quatenus & ſubterraneum haberet aſcenſum : propter populi ſeditiones. Dicitur autem per illud tempus dum templum conſtrueretur : quia in die quidem non plueret:nocte uero imbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliam dei prouidentiam aliquis conſideret. Templum quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

¶ Incipit Liber.xvi.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum Herodes filios ſuos Alexandrum & Ariſtobulum de Roma in domum ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabant mortem matris ſuæ in Salome & cæteris quorum accuſatione mater eorum damnata fuit:& quia pater eorum hoc diſſimulans:uxores nobiliſſimas eis iunxerit. CAP. I.

IN adminiſtratione rerum ſtudium Herodes habens rex omnes iniquitates p-hibere:quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legem ſtatuit nullatenus priori ſimilem in qua ipſe firmauit fures uēdi. Quæ res non pœna tātum grauis:ſed ad confuſionem patriæ:ſolutionemq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis & non eundem uitæ modum habentibus ſeruire in his quæ impaſſet:peccatum in religionem:non pena excedentium erat: dum in prioribus cautum fuiſſet de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere:non habentem uero tantum uenundari non tamen alienigenis:neq; imppetuum ſeruire Iudæum:ſed ſexto anno abſolui. Ergo præter conſtitutionem & præter legem reddi hanc pœnam ſuperbum uidebatur : nec regis ſed tyranni in uniuerſos ſubiectos tormentum atrociſſimum excogitatum: quod populi parabat diſcordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit Cæſarem deſiderans ſalutare : & uidere filios ſuos Romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens : perfectos ei doctrina filios reddidit : quos & ad propriam domum reduxit. Cum uero ab Italia rediſſent:ſtudium populi circa iuuenes erat:& perſpicuos eos omnibus fecit:magnitudo corporis:& regius ornatus:forma non deficiente. Et inuidioſi ſtatim uiſi ſunt Salome ſorori regis:& illis qui accuſationibus Mariamnem damnauerant:dum putarent: ſi præualerent ultionem exigerēt de his quæ in matrem ſuam commiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorum criminationem tranſferebant:dum dicerēt: non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum:& quia iniuſtum eis uideretur ſimul cum interfectore genitricis manere:& ex ueritate ſumentes initium ad ueriſimilitudinem deſcendentes affligere eos tētabant:& fauorem patris quem erga filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebant:ſed in multitudinem rumorem ſpargentes: Herodi nunciari credebant:unde odium in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitione uel accuſatione prætermiſſa: rex amore filiorum honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit: Ariſtobulo quidam filiam Salomes Beronicen:Alexandro uero Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudæam uenire:'& profectio Agrippæ ad Oniam. CAP. II.

c Vm hæc diſpoſuiſſet: & audiſſet Marcum Agrippam nauigaſſe rurſus ab Italia ad Aſiā: feſtinauit ad eum:a quo petiit:ut ad regnum eius accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet:lætus ad Iudæam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo : ædificia demonſtrando ampliſſima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebaſtia:uel Cæſareæ portu a ſe conſtructo:& in oppidis Alexandrio:& Herodio:uel Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hieroſolymorum:occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit:pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari:tamen propter tempus nauigationis feſtinauit rurſus ad Oniam:muneribus ab Herode multis donatus:una cum ſuis amicis nobilibus peruenit.

Quod Herodes multis nauigationum circuitionibus ſecundo uenit ad Agrippam. CAP. III.

r Ex autem poſt hiemē ueris tpe,pperauit rurſus ad eum:ſciens exercitum ad Boſphorum ꝓducturum. Cunq; per Rhodum & Choon nauigaſſet:putauit eū in Leſbo iuenire. Flatu uero aquilonis in Chio remoratus eſt:ubi multos ſibi occurrētes donis regalibus honorabat. Cunq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam:quam in bello mithridatico depoſi-

eam:non facile prōpter magnitudinem & pulchritudinem reſtaurari contigerat:pecunias præbens quante ſuperabundare potuiſſent ad operis perfectionē:præcepit ciuibus:ut non negligerent: ſed citius ornatum ſuæ ciuitatis erigerent.ipſe uero ceſſante procella:ad Mitylenam acceſſit:& exinde ad Byzantium profectus:cum audiſſet ultra cyaneas cautes iam Agrippam nauigaſſe: feſtinauit & ad ſinopē Ponticam deſcēdens:ſubito illi inſperatus apparuit:a quo libenter exceptus: honoribus fruebatur.Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus eſt.Cūq; prouincias ponticas ordinaſſent:per Paflagoniam & Capadociā:& exīde per maximam phrygiam profecti: Epheſum peruenerunt:unde ad Samum nauigauerunt.Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundum petitiones interpellantium fiebant:dum largitionibus minime parcerēt: ſed & ſi q aliquid ab Agrippa petiſſent:arbitrio ſuo poſtulata cōplebat.Cūq; bonus & largus præſtando petentibus eſſet:nullū que cōtriſtaret: agrippam ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nam ilienſibus eum reconciliauit iratum:perſoluit & pecunias quas procuratoribus cæſaris Chii debebāt:aliorum quoq; petitiones munificenter complebat.

Interpellatio iudæoꝝ ad agrippā in Onia p̄ſente herode:de qbus Græcos accuſabāt.CAP. IIII.

Vmq; ad Oniam peruenīſſent:iudæorum populi per ciuitates habitantes: tp̄s & fiduciam nacti uiolentias referebant quas patiebantur dum & legibus propriis uti non ſinerentur:damnata etiam per calumniam exactorum in feſtis diebus darent: & pecunias quas ad hieroſolymam tranſmittebant:& multis calamitatibus opprimerētur: Romanis ſemp præcipientibus eis ſecundum proprias leges uiuere. Quæ cum ſuggeſſiſſent herodi:præſentauit eos ut audiret agrippa eoꝝ allegationes:nicolaum autem quendam ex ſuis amicis:dedit qui pro eis peroraret.Agrippa uero Romanorum nobiliſſimos:& reges & potētes q tunc præſto erant cum ad concilium ſecum perduxiſſet:Nicolaus ita pro iudeis locutus eſt. Omnes quidem o maxime Agrippa indigētes oportet pro neceſſitate confugere ad eos: qui uiolētiam poſſint auferre.Hi uero qui nunc interpellant:fiduciam prius a uobis datam quam ſæpius optauerūt: nullatenus ſe pdere per uos poſtulant qui dediſtis.Petunt enim ut hæc quæ acceperunt a uobis qui ſoli poteſtis præſtare ſeruētur.Nam damnis afficiuntur nō ab aliquo melioꝝ: ſed ab his quos pariter ſe cum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt. Et ſiquidē maxima ſunt quæ a uobis meruerunt laudabiles uidētur:q ita ſe probauerūt beneficiis dignos:ſi uero minora ſunt:inhoneſtum eſt:ſi neq; hæc firma uerunt qui præſtiterunt.Hi q uiolētiā iudæis ingerunt niſi putarent bonos eos eſſe: q a uobis talia meruiſſent:non eis inuiderent:& ueſtra beneficia ceſſare niterētur.Quod ſi quis interroget: utrum uelint patriis legibus ipſi priuari ideſt imolationibus & pompis quas diis offerunt:ſcio libenter eos omnia pati:quam patrias leges amittere.Nam & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes ne tranſgrediantur patrias leges: & libertatem quibus nunc uniuerſum hominum genus per uos potitur: quod nos etiam petimus ut liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolēnia. Cur ergo hi quæ pati nolunt:in alios committunt:Illud uero conſideremus.Nunquid eſt populus:aut ciuitas:aut gēs aliqua hominum:quibus maximum bonum apparuit continentia ueſtri imperii: uel potentia Romanorum:uel audet aliquis eorum beneficia infirmare:licet ſit amens.Nam nemo eſt: qui non horum particeps:uel publice uel priuatim exiſtat.Quod & ſiquis auferat quæ uos donaſtis:nihil firmū:neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit.Veſtra enim beneficia quis enumerare præualeat. Si recordatus fuerit regnum antiquum & modernum imperium:multa exiſtunt:quæ q fœlicitate ueſtra cōceſſa ſunt.Noſtra uero licet clara ſunt:non tamen inuidioſa:propter uos qui donaſtis.Hoc tantum per frui poſtulamus: ut ſine impedimento patriam religionē ſeruemus. Quod & per ſe inuidioſum eſſe non debet:ſiquidem deus lætatur honoratus.Ex noſtris uero ſolēnis nihil inhumanum eſt: omnia enim religioſa & iuſtīcia ſalutari deuota. Neq; celamus mandata: quibus utimur monimentis pietatis & humanarum profeſſionum.Septimum uero remittimus doctrina noſtrorum ſolēnium imbuti.Quapropter nullatenus peccamus: bonæ nāque probantur leges quas colimus ſiquis per ſe eas requirat:& antiquæ exiſtētes:licet & aliquibus non ſic eſſe uideantur:ut earum honor p longitudinē temporis non facile repellatur ab his qui & eas caſte cuſtodiunt:quibus nos priuant p uiolentiam.Pecunias nāq; quas deo conferimus:rapiētes manifeſtum ſacrilegium cōmittunt.Vectigalibus uero grauantes nos infeſtis diebus:ad iudicia & ad mercimonia non neceſſaria nos pertrahūt pro contumelia religionis quam nos colere cognoſcunt:de qua non iuſtum odium habent.Siquidē ueſtrum imperium q oībus dominatur probitatem quidē laudat:cōtumelias autem fortiter abhorret.Poſtulamus igitur Maxime Agrippa uiolentias auferri:ut non prohibeamur legitimis noſtris in ſolēnitatibus perfrui:& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus.Nam petimus non tantum iuſta:ſed etiam a uobis primo donata: poſſumuſq; pro his ſenatuſconſulta:& tabulas in Capitolio poſitas legere quas certum eſt experimento noſtræ circa uos fidei datas.Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus: deberent tamen firma eſſe quæ donaſtis: & non tantum nobis:ſed etiam omnibus homibus præſtatis:eos beneficiorum largitionibus ampliātes:quoꝝ ſingula ſiquis enumerat:poſt imenſam orationē longo ſermone cōficere. Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtendere:ſufficiat nobis ut priora taceamus hic noſter Rex:q uobiſcum

ꝑſens reſidet. Qualiter eius fides erga ueſtram familiã claruit. Quis enim fauor eius: aut quis in uos non cogitatus eſt honor: aut cã qua defuit. Quis cohibet ueſtra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonum puto: prius patris eius Antipatri res geſtas explicare. Qui cum Aegyptũ cæſar intraſſet: cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec ĩterreſtribus certaminibus: neq; nauali bus minor apparens. Et quid oportet dicere: quantũ profecit illo tempore: tot donationibus Cæſaris accumulatus. Singulas uero memorare Cæſaris epiſtolas quas: tunc ſenatui pro ipſo deſtinauit: publicos etiam honores: q; ciuẽ Romanum antipatrum ordinaſſet: ſuperfluum puto referre. Sufficit enim me demonſtrare: iuſte nos beneficia ueſtra poſſediſſe: qua per uos poſtulamus confirmari: quæ &ſi prius non extitiſſent ſperabamus affectum circa uos noſtri generis: & ueſtri erga nos acquirere. Nunciatur enim nobis ab Hieroſolymorũ iudæis: qualiter prouinciam ingreſſus eſſes: & deo perfectas ĩmolationes: honorando eum integris ſupplicationibus perſoluiſſes: & quo populum pauiſſes & ab illo mũera ſuſcepiſſes: quæ per gẽtes & ciuitates ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amicitiæ ueſtræ putantur: quæ meruit iudæoꝝ gens per herodis prouidẽtiã. Hæc admonentes una cũ iſto tibi confidente rege: petimus te nihil ſuperfluum: ſed ut quæ uos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc Nicolaus diſſeruiſſet: nulla eſt facta a Græcis controuerſia. Non enim in iudicio hæc: ſed inconuentu uentilabantur: hac tamen occaſione pro ſatiſfactione uſi ſunt dicentes: q; inquiſitiõ per prouinciam iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent: dum illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſolẽniis uſi: tamen nil lederent eos.

Quẽadmodum Agrippa confirmauit eis leges: Herodeſq; ad propria rediit. CAP. V.

Rgo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati: hæc reſpõdit: pp herodis amicitiam uel fauorẽ: paratum ſe eſſe cuncta iudæis concedere. Tamen inquit quæ poſtulant p ſe iuſta
e perſpicuntur: & ſi amplius petiſſent: non me piguiſſet: quæ non lederent Romanũ imperiũ eis concedere. Sed quo hæc & prius acceperunt: ĩfirmari nullatenus cõcedo: quos uolo ſine moleſtia propriis ſolẽnis potiri. Cum hæc interlocutus fuiſſet: cõcilium dimiſit. Herodes aũt affectui eius gras exoluebat. Ille piter eũ amplectebatur: & ita tunc diſceſſerunt.

Qualiter allocuturus eſt Herodes Hieroſolymitas: & quartam partem eis fiſcalium præteriti anni conceſſit. CAP. VI.

Ex autẽ domum reuerti uolens: mauigauit: & ad Cæſarẽ ductus: non multis diebus proſpero flatu uentorum ad hieroſolymam peruenit. Vbi concilium totius populi cõgre-
r gans: cum multi ex prouincia conueniſſent: contõne habita: orationem totius ſuæ profectionis explanauit: & quæ iudæis in Aſia per eum proueniſſent: ut ſine uiolentia imposterum poſſent degere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatio ſui principatus eis profuiſſent: necnon & quartam partẽ fiſcalium præteriti anni conceſſit. Qua illi oratione uel gratia lætati: cum ſumma exultatione: bona orantes regi receſſerunt.

Vt pertubatio domus herodis facta eſt: Alexander & ariſtobulus filii herodis indignationem habentes aduerſus Salomen ſororem regis: & Ferora fratrem eius: propter mortẽ matris ſuæ & illi ecõtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. CAP. VII.

Rocedebat autẽ ſeditio domeſtica: & acerbiorem accipiebat prouectum: cũ tanquam hereditarium odium ſuſcepiſſet circa aduleſcentes Salome: & ſumpſiſſet de matris eoꝝ
p morte audaciam: dumq; uellet neminẽ illis relinquere: qui poſſet mortem eoꝝ uindicare. Cũq; adoleſcentes a genitore diſcordarent: memoria matris quæ falſis accuſationibus fuerat interẽpta: & imperii cupiditate: rurſus ſimile malum priori ortũ eſt: dum derogationes ab illis circa Salomẽ & Ferora fierent: inſidiæ uero ab his circa adoleſcẽtes. Nam odium par p alterutris fuerant: modus ãt odii non ſimilis dum illi quidẽ manifeſte detraherent: inhoneſtũ putantes iram celare: illi uero non tali modo: ſed calide & maliuolis accuſationibus uterentur: ſeducentes ſemp adoleſcentes: quoꝝ audaciam putabant ad necẽ poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus p matris flagitio confundebant: nec eam credebant iuſte periſſe: ĩmo magis feſtinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa miſerabatur innocentiã adoleſcentium: diligẽtia uero Salomes creſcebat: & ab illis occaſiones accipiebat: dum ſic contriſtarent pp indignum matris interitum. Dicebãt. n. miſere quidẽ contigiſſe matris obitum: ſe uero miſeriores q; compellerent cum iterfectorib⁹ matris cohabitare. Hæc ãt ad peiora abſentia regis ꝓcedebãt.

Quẽadmodum herodes indignatus filiis Alexãdro & ariſtobulo: ꝓpoſuit eis antipatrum depriuata uxore genitũ: ipſos autem ad Cæſarem deducens accuſauit. CAP. VIII.

Vm ergo Herodes rediſſet: & populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus: ſtatim ſermones ad eum per Feroram & Salomẽ proferebant: magnum ei ab adoleſcẽtibus periculum ĩminere: q; minime ſuſtinerẽt inultum matris interitum. Addebãt etiam: q; archelai capadocis ſpe niterentur: tanq; per illum ad Cæſarem profecturi: & patrem herodem
c accuſaturi. Per quæ confeſtim conterritus Herodes obſtupuit: quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates: q; nec uxore priuatus: ſeditiõibus liberata; domus

eius fuiſſet:quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter cõtriſtabatur: q̃ omnia præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus præſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum ante principatum ſibi genitum depriuata uxore illis præponens:omnia in eum tranſtulit:dum putauit ſic cõterere filiorum fiduciam Mariãnes:& temeritatem eorum damnare:dum illi crederent alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq̃ de antipatri prouectione ſupercilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit:nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere: eorumq̃ accuſatoribus conſentire: quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat:nam multos iam acquiſiuerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quã de regno iam habuit:fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus triſticiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nam ſæpius ab eis lachrymæ pro contemptu ſuo & matris recordatione fundebantur:patremq̃ manifeſte apud amicos tanquam iniuſtum accuſabãt. Quæ maliuoli per antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cõmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis Mariãnes filios uolens: maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo:ut & matrem eius dudum contẽptam reduceret: & Cæſari ſæpius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationem decẽnalem Aſiæ Romam aſcendente: rex a Iudæa nauigans ad eum:ſolum antipatrum ſecum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit quatenus Romæ Cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent contemptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoq̃ ſcribens romæ:multis amicis antipatrũ cõmendabat. Qui contriſtabatur:q̃ abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime ꝓualeret:timebat.n.ne mutatus pr̃:modeſtius filios Mariãnes diligeret. Cũq̃ hæc cogitaſſet:ſua maligna uoluntate uſus:exinde ĩcitare patrem ſperabat: unde contra fratres frequenter ſcribens: uereri patris interitum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorẽ perduxiſſet:ut iam a patre contra filios niteretur. At ille ne tantum ſacinus perpetraret:melius putauit ut romam nauigare:& filios apud Cæſarem accuſare: nihilque ſibi tale permittere:quod pp magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cũ uero Romã peruenĩſſet:& ad Aquileiam ciuitatem perrexiſſet:Cæſarem compellare feſtinans:tpe apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq̃ ſuos præſentans: inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:q̃ feſtinaſſent patrẽ ſuum perimere:regnumq̃ tyrannico more inuadere:dum ipſe licentiam haberet non neceſſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanẽti filio circa paternam pietatẽ quã a Cæſare præcepiſſet:ut quẽ uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno ſed & uita mererentur priuari:qui tale ſacinus in patrem moliti ſunt:quoꝝ temeritatem diu portans:nunc cogeretur Cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtum aut grauare a patre: cur uero iniuſtum eis uideretur:ſi principatum quẽ multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & ꝓberet ei quem meritum eſtimaret. Nam hoc inquit præmium cum aliis iuſtitiæ donis exiſtit:ſi meritis quiſquam gratiam ꝓcedentem recompenſauerit ei qui talem diligẽtiam habuerit: ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum non poſſint ad regnum niſi patre perẽpto accedere:quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit: coniugeſq̃ nobiliſſimas genere copulauit:ariſtobulo quidem filiam ſuæ ſororis: Alexandro uero filiam archelai regis Cappadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent: poteſtatem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad cõmunem benefactorem Cæſarem adduxiſſet & auferens a ſe totũ quantum aut pater leſus:aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos in iudicio ſecum fecit aſtare: & reliquum eſſe:aut eos occidime cum timore maximo ipſe uineret:aut ſe opprimi: quatenus utriq̃ fabula hominum uel obprobrium forent.

De alexandri ſatiſfactione coram Cæſare:& reconciliatione cum patre. CAP. IX.

Vm hæc herodes apud Cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet:iuueneſq̃ eo dicẽte lachrymarẽtur:& confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonẽ ac fidelem a conſciẽtia poſſediſſent: tamẽ patris criminationibus difficilẽ ſatiſfactionem putabant fore:dũ arbitrarẽtur honeſte & cum fiduciam patrẽ redarguere. Erat ergo eis inopia dicẽdi & lachrymæ cum gemitu:dum timerent:ne putarentur mala conſcientia ſatiſfactionẽ non inuenire. Turbationẽ aũt eorum Cæſar attendens:ſicut erat innoxii:credidit:q̃ conſciẽtia non facioroſa:ſed imperita modeſtia minime ſeſe præualerẽt purgare. Vnde ẽt facti miſeratione digni cũctis ꝓſentibus patrem cõmouerunt ad ueram miſericordiam:uidẽteſq̃ propitium eum & Cæſarem & alios ꝓſentes:unus eoꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit:tuus quidem erga nos affectus euidẽter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes:non nos ad oĩum ſeruatorẽ Cæſarem deduxiſſes:dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo.n. quẽquam uolens interficeret:ad tẽpla eum ſacraria q̃ produxit:unde uita conquiritur: q̃ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliquid in patre cogitaſſemus. Siquidem ſermonẽ fiducia ueritatis inuenit eum beatos nos fore ſciamus:te mitigantes:& pericula fugientes:ſi uero accuſatio ꝓualuit:ſolẽ iam

nidere ſupfluum ludicamus. Quod ergo dicis:regnum deſiderare nos ueriſimilis cõtra iuuenes cau ſa uidetur:& q̃ de miſeræ matris interitu ſubiungis:a priori calamitate argumẽta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tamẽ:quia nec cõmunia cunctis exiſtunt:& ſimiliter in aliis dici poſſunt dum nihil prohibeat:ſi regis filii ſint iuuenes:& matre eor̃ defuncta: oẽs in ſuſpitione patris eſſe tã quam inſidiatores. Sed opinio eorum ad talẽ crudelitatem non ſufficit. Dicat uero quiſquam ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis:unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifeſtis idiciis poterit approbari:aut ueneni confectio:aut æqualium coniuratio:aut ſeruor̃ corruptio: aut litteræ cõtra te deſtinatæ:dum & hæc poſſent licet non facta criminatiõibus cõfingi: domo regia nõ concordante. Principatum ẽt quem tu dicis præmium eſſe pietatis: ſæpius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpam nãq̃ noſtram nullus probabit. Accuſationes uero quẽadmodum ſoluat: qui excuſationes non uult audire. Locuti ſumus quiddam:ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet:ſed in eos: qui ſi quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrẽ uero quidem noſtram planximus:non q̃ defuncta eſſe:ſed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatũ inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos nõ poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia:nec mare nauigabile uidetur. Nunquit ſubiectorum pietas:& gens religioſa concedere habuit parricidas rempublicam obtinere:aut ſanctiſſimum a te confectum ingredi templum. Vt uero hæc oĩa omittam: homicidium inultum uiuente Cæſare poſſet dimitti. Sed neq̃ filios impios creaſti:neq̃ ſtultos:ſed infœlices:neque indignos. Si uero neq̃ cauſas habes neq̃ inſidias inuenis:quid tibi ad fidem ſufficit:in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturam ſumere:quæ nos non incitare: ſed magis mitigare poſſet. Ampliorem quidem ſatiſfactionẽ uolebamus ſermone inſerere:ſed non recipiunt prolixiorem orationẽ:quæ minime cõmiſſa cernuntur. Quapp ante omnium dominum Cæſarẽ præſenti tempore paciſcimur:ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis: pariter poſſumus uiuere: licet non fœliciter:quia maxia mala ſæpius ex falſo crimine generantur permanẽte utique in te aliquo merore culpæ noſtræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur:ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet:& Cæſar:nec prius magnitudinem criminationis crederet: tunc magis placabatur:& frequẽter Herodem attendens:uidebatur mitigare. Cũq̃ præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat:plus uero: quia oratio conueniẽter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autẽ modicum remoratus:ad adoleſcentes quidẽ licet ab accuſatione extranei uidereẽtur:hoc ipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit: q̃ non tales ſe patri præbuiſſent:ut non darent criminationi occaſionem. Herodem uero petebat: ut omnem opinionẽ abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc̃ potuiſſet cõmitti. Cum hæc perſuaſiſſet:iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus:quod cernẽtes qui aderat flexi miſeratione in lachrymas facile proruperunt. Illi autẽ gratias Cæſari agentes pariter diſceſſerunt: & una cum his antipater ſimulans læticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes quidem Cæſari donauit trecẽta talenta: ad ſpectacula & munera populo Romano tribuenda. Cæſar autẽ metalli ei æris ciprii dimidios redditus:& dimidiam ꝓcurationem præbuit:& hoſpitalitatibus eum & muneribus honorauit:& de regno poteſtatem conceſſit: quẽ uellet filiorum ſucceſſorem relinquere: uel partiri unicuiq̃ regnum: ut ad omnes peruenirent: illo tamen uiuente hoc agere non permiſit dicẽs oportere eum dum uiueret & regni:& filiorum donationem poſſidere. Hæc dum ordinaſſet rurſus rediit ad Iudæam. In cuius abſentia non parua pars regni defecerat Traconitidis:quos relicti iudices iterum ſub imperium eius redegerunt. Herodes autẽ cum filiis dum nauigaret: & peruenĩſſet ĩ Eleuſiam ciliciæ:quæ poſtea Sebaſte dicta eſt: inuenit Cappadociæ regem archelaum expectantẽ: & de filiorum reconciliatione gaudentẽ:& q̃ alexander qui filiam eius habuit ab accuſatione ſolutus eſſet:donationeſq̃ ſibiinuicem ut reges dederunt. Vnde cum herodes ad Iudæam peruenĩſſet: & ingreſſus in templum fuiſſet:de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populum Cæſaris in ſe munificentiam explanans. In fine uero ad perſuaſionem filiorum ſermonem conuertit:ut in aula: & in aliis cunctis concordarent:quos & poſt reges futuros demonſtrauit:primum antipatrum: poſtea uero filios Mariãe:alexandrũ & ariſtobulum:hortabaturq̃ eos dum ipſe uiueret ſibi in omnibus obedire: qa ne per ætatem impediretur:nec per ſenectutem ſuam rempublicam gubernare. Cum hæc dixiſſet:cõtione dimiſſa multi ſub expectatione filiorum eius nouis rebus ſtudebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæſaris: & mira uel clara opera eius. CAP. X.

e Odẽ tpe perfecta eſt Cæſarea:quam ædificauit decẽnali tempore:uicẽſimooctauo anno regni ſui:olympiade centeſima:& nonageſimaſecunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentiſſimus fuit. Nam præceperat carmina muſica uel palæſtras cõuenire. Præparauerat ẽt feras:uel gladiatores:curſuſq̃ equor̃: & reliq̃ mirãda ſpectacula

in honorē qnquēnalis Cæſaris. Cui Cæſar cū ſua uxore Liuia p dedicatione ciuitatis maxima liberalitate ſummū ditexerāt apparatū: quoꝝ ſumma qngētis talētis æſtimata eſt. Cunq; multitudo ad ciuitatē conueniſſet pro ſpectaculis & legationes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurriſſent: cunctos ſuſcepit in diuerſoriis & conuiuiis per dies qndecim: ac ſpectacula uel delitias miniſtrauit: unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæſarem uel Agrippam ſæpius dixiſſe: q; magnitudini Herodis imperium eius deeſſet: & dignum eū eſſe Syriæ uel Aegypti regnum poſſidere. Poſt hui⁹ urbis dedicationem in campo qui Cæſarſalam uocabatur: loco aquoſo & optima terra arboribus: & fluuio circundata ciuitatem edificauit: quam nomine Antipatri Antipatridam nuncupauit: pulchritudine uel amenſtate decoraram: necnon & nomine matris locum iuxta Hierichuntem ædificans munitione uel domiciliis optimū Cyprum nominauit: immo & nomine fratris Faſeli: propter amorem quem in eum habuerat: conſtruxit turrim in ea ciuitate: non minorem Pharo Alexandro pro munitione ciuitatis: quam in fratris memoriam Faſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdem & ciuitatem circa hierichuntem condidit. Beneficia ipſius quæ aliis ciuitatibus per ſyriam & hellada uel apud quos eum contigit proficiſci donauit minime poſſumus explanare: nobiliſſima uero uel maxima facta eius in Rhodios exiterunt. Siquidem Pythium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit: & præbuit multa talēta ad nauium confectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate: quam in actiaco Cæſar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem Syriæ habitantibus plateam longam in media ciuitate poſita ex utraq; parte porticibus ordinauit: & uiam lapide polito ſtrauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnon & Olympiacum certamen appellatione dignum propter pecuniaꝝ inopiam melius redditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius inſignem reddidit. Pro qua munificentia perpetuus Agonotheta nominatus eſt. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam ſi largitiones conſiderentur: qua omnibus dona uit hominibus: quis poteſt negare: munificentiſſimæ naturæ eum fuiſſe. Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur: duriſſimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconſtantem & ſibi contrariam eius uoluntatem æſtimabant. Quod ego minime puto: dum unam cauſam in utroq; dominantem conſidero: nam dum ad immenſam largitionem munificentiamq; perduceretur: ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet uel futuræ: ſumptibus p. fuſis: alacriter eam emere feſtinabat. Quapropter compellebatur ſeuus in ſubiectos exiſtere: dum pñtibus cōſumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cunq; cognoſceret propter uiolētias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri: corrigere quidem uitia non facile poterat: conabatur autem odium ſuum occaſione pecuniarum ulciſci. Familiarium uero qui eum uerbo non placuiſſet: ſe ſeruum dicendo: aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquem de principatu cogitare: nullatenus ſe poterat moderari: ſed perſequebatur & cognatos & amicos: tanquam hoſtes. Et dum uellet ſolum ſe honorari: talibus delictis ſuccubuit. Teſtimonium & enim perhibent huiuſmodi paſſionis eum fuiſſe: in Cæſarem uel Agrippam: uel in alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipſe adulabatur maioribus: ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri experebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria: ſolam expectat iuſtitiam. Vnde rex eos exoſos habebat: q; non potuiſſent eum tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in ſuos qdē ſæuiſſimū: in extraneos uero munificum apparuiſſe.

Oppreſſio Iudæorum per aſiam & lybiam: & legatio ipſorum pro hoc ad Cæſarē: exēplar quoq; Cæſaris & Agrippæ: quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. CAP. XI.

Interea Iudæi per aſiam & libyam atrociter affligebantur: dum non eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus uterentur: ſed uiolentia paganorum opprimerentur: ut pecunias ſacras uiolenter amitterent: ideoque ad Cæſarem pro his legationem deſtinauerunt. Qui ſcribens per prouinciam: ſuis eos legibus uti præcepit: quarum exempla ſubiungimus quæ demonſtrant uoluntatem quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerunt. Cæſar Auguſtus Pontifex: Tribunitiæ: poteſtatis dicit. Quomodo gens Iudeorum fidelis non ſolum præſenti tēpore: ſed etiam priori: & magis patri meo dictatori & Cæſari populoq; Romano: & princeps hyrcanus apparuit: placuit mihi & ſenatui: cum ſententia populi Romani Iudeos ſuis legibus: & patrio iure frui permittere: ſicut ab Hyrcano principe ſacerdotum altiſſimi dei: & ſacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hieruſalem tranſmiſſas: reddi cuſtodibus pecuniarum neque uadimonia ſabbato uel ſexto die ab hora nona exigi. Siquis autem inuentus fuerit auferens ſacros eorum codices: aut pecunias a ſynagogis: huiuſmodi ſacrilegiis teneatur: & ſubſtantia eius publico Romæ deputetur. Suggeſtionem uero eorum pro pietate mea quam habeo ſuper omnes homines: per C. Marcium Cenſorinum mihi porrectam: & hoc decretum præcipio proponi in nobiliſſimo loco: quem omnis Aſia meo nomini dedicauit. Siquis autem tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionem: non mediocrem pœnam exſoluat. Scriptum eſt in templo Cæſaris. Cæſar Norbano Flacco ſalutem. Iudæi qui antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad Hieroſolymam tranſmittere ſine impedimento hoc faciant. Hæc quidem Cæſar iuſſit: Agrippa uero ſcripſit pro Iudæis hoc modo. Agrippa magiſtratibus: ſenatui: populoque Epheſiorum ſalutem. Pecuniarum

ſacrarum quæ in Hieroſolymorum templum tranſmittuntur diligentiam & cuſtodiam in Aſia Iudæos habere præcipio: ſecundum patrium morem. Hos autem qui ſacras pecunias Iudæorum auferunt: & ad aſylum confugiunt iubeo retrahi: Iudæiſq; tradi: quos iuſ etiam ſacrilegii retrahunt. Scripſit uero Silano magiſtratum gerenti ne ſabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere. Marcus Agrippa: Cyrenenſium magiſtratibus: ſenatui & populo ſalutem. Iudæi qui per Cyrenem habitant: pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libya Fabio magiſtratum gerenti: aliiſq; ibi prouinciæ procuratoribus: quatenus ſine impedimento pecuniæ Hieroſolymas ſecundum morem ſuum tranſmittantur: nunc me interpellauerunt: qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occaſione tributorum quæ nequaquam debent: & prohibentur ſolennia ſua peragere: quod nullo modo impedire admoneo. Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt: has ipſis reddi præcipio: & in reliquo corrigine talia committantur. C. Norbanus Flaccus Procōſul: Sardinenſium magiſtratibus & ſenatui ſalutem. Cæſar ſcripſit mihi præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad Hieroſolymam tranſmittere. Scripſi ergo uobis: ut ſciatis: quoniam Cæſar & ego ſic uolumus. Nihilominus & Iulius Proconſul ſcripſit ita. Epheſiorum magiſtratibus: ſenatui & populo ſalutem. Per Aſiam Iudei habitantes idibus februa. Epheſum mihi iudicanti: demonſtrauerūt Cæſarem Auguſtum: & Agrippam conceſſiſſe eis propriis uti legibus: immo & primitias qua ſingulī eorum ſua uoluntate: pietatis cauſa quam in deum habent ſolent tranſmittere: habeant licentiam ſine impedimento hoc agere. Petierunt autem ut ego ſimiliter cum decretis a Cæſare uel Agrippa meam ſententiam cōfirmarē. Volo igitur uos cognoſcere: quomodo decretis Auguſti & Agrippæ parens: præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimento ſua ſolennia. Hæc ideo explanauimus: quō conſcripta noſtra amplius apud Græcos uentura ſūt: ut demonſtrem eis: qa cūctum honorem ab initio impetrantes: nihil ex patriis legibus prohibiti ſumus a magiſtratibus agere: ſed & defendebamur religionem & honores in deū ſeruantes quos: factio ſæpius mērionem: ut mutatis ſeculi odiis cauſæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inſertæ ſunt euellant. Nam legibus hiſdē nulla gens ſemper utiſ: dum & per ciuitates multa religionis differentia ſeruet iuſtitiæ uero a cūctis hominibus ſimiliter ſtudeatur: quæ cōmoda Græcis uel Barbaris exiſtit: de q̄ noſtræ leges multam rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos: & hoſpites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere: ſed non ſeruatus benignitatis affectus: quæ omniū hominū communem utam poterit cuſtodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Quemadmodum egens Herodes pecūiis: deſcendit ad ſepulchrum Dauid: & terrore imaginum territus: tumulū deſuper ſtatuit: & rurſus de perturbatione magna domus Herodis: qua etiā Alexandrum filium ſuum iecit in uincula. CAP. XII.

Gitur Herodes ſicut prædixi conſumptis ſuis pecuniis audiens Hyrcanum ante ſe regem aperuiſſe tumulum Dauid: & tria milia talentorum inueniſſe: multoplus credens depoſita: quæ ad omnes ſumptos ſuos ſufficerent tumulum ingreditur noctu: dum nequaquā uellet hac ciuitatem ſentire. Vnde fideliſſimos amicos tantum ducens: pecunias quidem depoſitas ſicut Hyrcanus non inuenit: ornatum uero: & uaſa aurea plura tulit. Dumq; omne ſtudium poneret: & inquiſitionem diligentiorem faceret: ac uellet interius ingredi ad urnas: in quibus Dauid uel ſalomonis corpora poſita erant: duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt ab interiori parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus egreditur: & pro piaculo monumentum ex lapide candido ante ianuam magnificentiſſimis conſtruxit expenſis. Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit: ſed deſcenſum regis obticuit: dum inhoneſtum hoc factum cognoſceret: quod ſemper in ſuis egit conſcriptis. Nam uiuente rege: & cum eo degens ad gratias eius & fauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant: multas uero iniquitates eius mutabat: & cum multo ſtudio celabat. Nam Mariamnes filiorumque eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionem cupiens perducere ut luxurioſam illam: & adoleſcentes patris inſidiatores accuſauit. Res geſtas autem regis: amplioribus laudibus extollens: delictis eius ſtudioſe ſatiſſecit. Cui uenia danda eſt: quia non hiſtoriam: ſed laudem conſcripſit. Nos uero genere Aſamoneorum regum propinqui: & cum honore ſacerdotium habentes: aliquid mentiri fœdum putauimus ideoq; cum ueritate geſtorum memoriam recenſemus. In domeſticis uero malis Herodes conſtitutus affligebatur: nam multi ex regis ira capientes audaciam: accuſabant propinquos & amicos eius. Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat. Siquidem Salome inimica filiis Mariamnes: Ariſtobulo ſuam filiam coniūctam nullatenus fidem eius ſeruare dimittebat: dum flecteret eam ut quicquid locutus ſecrete fuiſſet nunciaret ſibi: & altricationibus quæ inter coniugales ſæpius contingunt: cogebat puellam dicere: quæ de marito ſciebat. Illa uero dicebat: q̄ ſæpius memoriam ſuæ matris Mariamnes faceret: & q̄ patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur: quia ſi principatum obtineret: filios quos Herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litterarum: in agris conſtitueret: dum magis apti eſſent ad hoc opus: quam haberent circa ſtudia diligentiam: uxores uero ſi quando uideret maternum indui ornatum: pro præſentibus ornamentis cilitiis intercludi: ne ſolem uiderent. Quæ confeſtim per Salomen regi nunciata: dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus. Tunc autem filiis interminatus ſatisfactionibus eorum ad præſens molitus: impoſterum atrocius exarſit. Nam Ferora cum ad Alexandrum ueniſſet filiam Archelai Glaphyram ſicut prædiximus habentem Salomen inquit dicentem audiui: q; Herodes in amorem Glaphyræ ſuæ nurus incidiſſet: & minime deſiderii ſolatium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione commotus: quæ honoris cauſa circa puellam ab Herode fiebant:propter amorem hæc eum facere ſuſpicabatur. Dolorem ergo minus toleranspatri nunciauit cum lachrymis:quæ Ferora dixiſſet. Herodes autem multomagis feruens:& mendacium impudicæ criminationis non ferens:turbabatur: & ſæpius exclamans maliuolentiam familiarium: qualis ipſe erga eos fuiſſet: & quales eos inueniſſet conuocauit Feroram. Quem huiuſmodi aggreſſus peſſime inquit omnium:in quo ad tam immenſam uel infandam indeuotionem peruenisti:ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem:quam non in meam iniuriam te talia uerba produceret:ſed inſidias & uenena immittere filio pro mea perditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet: portare potuiſſet in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra: quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me:niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixiſti:quæ tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda Abſcede iam peſſime circa fratrem ac benefactorem: & tecum quidem hæc malitia conſcientiæ conuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicans merito in eis: ſed magis beneficiis exornans:quibus indigni eſſe noſcuntur .Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſtitia plenus: Salome inquit hæc perſuaſit: & ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat: exclamauit:quod nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet: & q; feſtinarent omnes ad odium regis eam perducere:cunctiſque modis eam occidere: propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerēt in præſenti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſque filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hæc dixiſſet: crines ſuos dilacerans: & pectora manibus tundens: ueriſimilis ad negationem eſſe conſtabat: maliuolentia uero morum:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit:nullam habens ſatisfactiōem. Nam Alexandro ſe dixiſſe confeſſus eſt:audiſſe uero a Salome minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonum inter eos facta:rex fratrem uel ſororem auerſatus:filium pro conſtantia laudauit: quod ſibi ſermones Feroræ nunciaſſet. Hac lite facta:Salome ut accuſationis commotæ caput omnium odio tenebatur:quam uxores regis ut maliuolam abhorrebant: q; natura malignam eam cognoſcerent. Occaſione ergo data:ſemper eam accuſabant Herodi: quarum fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit. Rex arabum Oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœne inefficax:habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutum:iuuenem:& in omnibus nimis ornatum: cuius edictioni omnis Arabia ſubiacebat. Is pro cauſa quadam cum ad Herodem peruenisſet:& cœnaret cum rege:uidit Salomen:& deſiderio eius captus eſt audiens præſertim q; uidua eſſet: amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salome uero male tunc a fratre a tractata: iuueniſque accenſa decore: libenter conſentit ad nuptias. Et cum rurſus ad cœnam conueniſſet:monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorum. Quæ mulieres regi nūciauerunt: deridentes impudentiam illius. Herodes uero cum Feroram interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei quod nutibus uel oculis non laterent de ſuo pudore:Poſt hæc Arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet: rurſus rediit: ad hoc ipſum ſermonem Herodi facturus: poſtulans dari ſibi matrimoniali iure Salomen:dum non incommoda ei foret affinitas eius:cum Arabum principatus:quem iam ſibi nunc adeſſe:magis uero futurum ex plano credebat. Cunque hunc Herodes ſermonem ſoroti retuliſſet interrogans: ſi ad nuptias conſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoque inquirit:ſi uellet inſcribi legibus Iudæorum & circuncidi: eo quod aliter non poſſet Salome penitus ſibi iungi. Ille reſpondit:nullatenus iſta conſentire: quia ſi actum fuerit:ſe ab Arabis non ſolum regno: ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die Feroras iam de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum adulteria commiſiſſe. Puellam nanque quam fratri ſuo Feroræ rex deſponſaueratipſe quidem non accepit uictus amore:ſicut prædiximus uxoris abſentis. Salome autem rogabat filio ſuo de Cuſtobaro nato eam coniungere: & diſuadetur rex a Ferora: dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitum: iuſtius autem eſſe: ut duceret eam filius ſuus:qui magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunque priore pacto ſoluta puella ducereturn a filio Feroræ:præſtitit rex dotem centum talenta. Itaque diſſenſiones familiares non ceſſabant:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& incidit tale aliquid ex cauſa non honeſta: & citius ad difficultatem uſque proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna: alter inferor: alter uero lecticuli regis creditarius qui & conſilio eius intererat. De quibus nunciauit quidam regi: quod hii ab Alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel permixtione confeſſi ſunt: aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis tor-

querentur:& in neceſſitatibus eſſent : ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam Anti patri:hoc confeſſi ſunt:quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet:& perſuaderet eis Herodem ſpernere:uelut ſuperfluum : & cooperientem ſenectutis ſuæ tempora:dum annos ætatis celaret:& ad ſe iam reſpicere:tanq; regnum habentem inuito patre:& quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet:non pp genus tantum:ſed præparationibus patratã ei dominationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet:qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati:Hæc cum Herodes audiſſet : totus in furore metuque tractus:ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit. Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit. Vnde ex utriſque incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore : & cuſtodias undique communiens:ſecrete queſtionem fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppoſuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiens : multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei & terribiles : quos non frequenter nominabant:propter inſolitam conuerſationem:& ſi forte uocaſſet : ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uero omnes propinqui dum nihil habuiſſent : firmum ad ſpem ſuæ ſalutis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabantur immittere. Nam regis pœnitentia ne filios occideret quod non manifeſte peccaſſent intercedebat: ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere:ſed ad pœna currebant parem:dum ulciſcerẽtur in eos qui prius eos accuſaſſent. Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio: multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime conſtituit his:qui fiduciam potiorem habebant. Siquidem Andromachum & Gemellum uiros ab initio amiciſſimos:qui multum in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſque filios docuerant : & qui præ filiis primum fiduciæ locum haberent recuſauit ſuſcipere: Andromachum quidem quod filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet:Gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis Romæ cum ipſo degebat. Quos honeſte quidem expulit ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſti tuere uideretur:ſed caute agens:fiduciam eorum cum honore amputauit:ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum auctor erat: Antipater qui patris inconſtantiam intellexerat: cum iam dudum ei conſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebatur: ut auferretur unuſquiſque potentium. Tunc ergo rex Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fiducia:reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat: ut ſiquid contra ſe conflatum ſcirent edicerent. Equidem moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero conſumebatur:quia tales quales exiſtimabant non inueniebat. Callidus autem Antipater q; ex ueritate ad conſtantiam & fidem deducere non ualebat : plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliqui ex pluribus retuliſſent:quod cognoſcerent adoleſcentem cum laudaretur corporis ſui magnitudo:uel ſagittandi peritia:cunq; alia quæ ad uirtutem ſuper omnes haberet: hæc ſibi dixiſſe potius bona naturæ officere:dum pater inuideret:& iccirco ambulando cum eo ſeſe humiliare:ne longior appareret: in uenationibus uero cum ſagittarent illo præſente non recte iaculari propter genitoris inuidiam:quam de gloria ſua haberet. Cunque uerbum ſcrutaretur: & remiſſio pœnarum corporis interueniſſet : addebat : quod fratrem Ariſtobulum conſcium haberet: ut in uenatione patrem perimẽtes:ad Romam confugerent: regnumque peterent: repertas uero & litteras adoleſcentis ad fratrem Ariſtobolum : in quibus:patrem accuſabat non iuſte feciſſe: dum terram tribuiſſet Antipatro ducentorum talentorum redditus. Quibus dictis putauit Herodes uerum exiſtere:quod de filiis ſuſpicabatur:& ſtatim apprehendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remiſit ſuam atrocitatem:dum nec quæ audiſſet crederet : & æſtimaret nihil dignum pro inſidiis ex his conflatum apparuiſſe: ſed quærela eſſet uel iuuenilis temeritas:& quod eum manifeſte interficientes romæ confugerent:non ueriſimile uidebatur. Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filii ſignum dicebat non ſibi placere temerariæ filium colligaſſe. Torquens autem amicos nobiliſſimos Alexandri non paucos:nihil penitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit. Cunque in hoc multus apparatus exiſteret : & terrore uel turba palatium plenum eſſet : unus quidam inuenis ut in neceſſitates peruenit: Romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrum & petiſſe: ut citius euocaretur a Cæſare: habere ſe manifeſte cauſam ſuggerere contra patrem q; regem Parthorum Mithridatem cõtra Romanos ſibi reconciliaſſet:addens quia uenenum etiam Alexander in Aſchalone ei paraſſet. Tum Herodes hæc audiens: & credens quod ſolatium temeritatis inueniſſet:ſtatim de ueneno præcepit inquiri quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malo; Alexander uolens confirmare:negare quidem diſtulit incitãdo temeritatẽ patris ad multo maiora delicta:forſan aũt & per hoc amputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accuſationibus credendis habebat:tamẽ nullatenus obtinuit:dum omne regnum cõcutere uoluiſſet:Siquidem litteras in quattuor libris deſtinauit dicens:q; non oporteret torqueri quenq;:nec ulterius hoc procedere:quia reuera inſidiæ factæ eſſent in quas coniuraſſe Feroram uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat: Salomẽ autẽ noctu ſuper ſe ingreſſam:& cum inuito concubuiſſe: cunctoſq; ſimul illic contra eũ iure uenturos:q̃tenus eum oc-

cidentes:perficerent:quod ſemper in expectatione meditaſſent. Inter hos etiam Ptholomeus & Sapinius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur:quam ſi rabies quædam incidiſſet beluarum more:aut amiciſſimi contra ſe armarentur. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebatur ſed indiſcrete perditiones pronunciabantur. Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes:aliis uero inſperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatum eſt. Et ſæuiſſima erat herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentum haberet:quod ſæpius ſuperuenturum ſibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & inſaniam pene lapſus eſt.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexandrum patri:& ipſe ad Cappadociam: Herodes autem Romam profectus eſt. CAP. XIII.

a Rchelaus autem rex Cappadociæ:cum hæc de herode audiſſet:territus pro filia:uel de adoleſcente contriſtatus:pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit:nec in contemptu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt:nec tamen in aliquo quaſi culpans Herodem:q; temerarie feciſſet aggreſſus:uerẽs ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:ſed alium ordinem tenens:emendare quæ acciderãt coepit. Nam iuueni interminabatur:Herodem autem mitem dicebat:dum nihil temerarie feciſſet: matrimonium quoq; filiæ ſoluere promittens:& nec ipſi parcere:ſi in aliquo reperta illi conſcia nõ indicaſſet. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaum uidiſſet:& quia plus ipſo furorẽ ſuum demonſtraſſet:rex mutatus ad iracundia ſua:dum putaret iuſte acta quæ feciſſet:paulatim ad patris affectum rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit:cum aliqui pro iuuene ſatiſfeciſſent: & herodes ad ira mutaretur. Tum Archelaum ſimiliter increpantem attendens:petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet:quia quamuis parum iræ adhuc habebat in his quæ iuuenis cõmiſerat: Archelaus tamen ut modeſtiorem eum faceret:criminationes in amicos referebat:dicens illorum eſſe quod iuuenem malignitate ſua corrumperent:fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat. Nam dum Herodes iram contra Feroram habuiſſet:& Ferora indigeret regis reconciliatione:ſimulq; credens: quam eum Archelaus flectere potuiſſet:acceſſit ad eum cum ueſte nigra petens:ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec ſpreuit:nec confeſtim ſe Herodi ſuadere poſſet promiſit:immo hortatus eſt ad regem eum accedere:& ſupplicando confiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe:quia prodeſſent hæc ad eius indignationem mitigandam pluſquam ſua ſuggeſtio. His flexus Ferora quæ inter ſe ambo conſtituerant:præter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cũq; & Feroram Archelaus reconciliaſſet:ad Cappadociam reuertitur:gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præomnibus magnifice:& inter neceſſarios amiciſſimum arbitratus eſt. Conſtituit & Romam proficiſci:quomodo de his Cæſaris ſcripta ſuſceperat. Et uſq; Antiochiam eis ſimul eũtibus Syriæ procuratorem Ticium:inimicũ Archelai:ei Herodes amicum fecit. Cunq; Romæ fuiſſet:& inde reuertitur:factum eſt bellum inter ipſum & arabas:ex huiuſmodi cauſa. Qui traconitidẽ habitant regionem:quam Cæſar a Zenodoro tollens:Herodis prouinciæ addidit:latrocinandi licentiam non habebant:ſed agrum colere:uel ſub quiete uiuere cogebantur:quod illis minime commodum erat:multaq; Herodi gloria pro hac diligentia ſua ſurrexerat.

Diſceſſio habitãtiũ Traconitidẽ a regno Herodis & uaſtatio p̃ duces eius:& de trãſfugis q̃ de Traconitide puincia ad Arabiã receſſerũt:quos recepit Sylleus procurator regis Arabiæ. CAP. XIIII.

i Gitur quando nauigauit Romam:ut filium Alexandrum accuſans:Cæſari Antipatrũ cõmendaret:fama uulgauit mortuum eum eſſe. Qua comperta Traconitidẽ habitantes ſubtrahẽtes ſe ab eius principatu:ruſuſq; ad ſolitum reuerſi morem finitimos agros depopulabantur:contra quos egreſſi procuratores regis:omnes domuerunt. E quibus quadraginta principes latronum cum cognatione ſua a Traconitide prouincia ad arabiam receſſerunt:Sylleo ſuſcipiente eos:pro ca uſa iræ quam habebat:negatis nuptiis Salomes. Quibus cum locum munitum dediſſet:illi non tantum Iudæam ſed & inferiorem Syriam deprædabantur:refugia ſibi præſtante Sylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuerſus in Arabiam tranſfugas poſtulabat:quos cũ non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:Arabas quoq; debellauit. CAP. XV.

h Erodes aũt Roma reuertẽs:comperit plurima regni ſui a latronibus male tractata:nec poſſe duces ſuos latrões cõpræhẽdere nec habere q̃liter tutelam ſuã munirẽt:illis Arabũ patrociniis fultis. Cũq; grauiter ferret:ipſe Traconẽ p̃ueniẽs familiares eoꝝ: emit. Vndè illi potius ad iracũdiã incitati:legemq; habẽtes ut ĩ eos uindicarẽt:q familiares eorũ occidiſſent:cũctã Herodis terrã uexabant:& depdabant. Ille uero referebat hæc Cæſaris ducibus Saturnino & Volũnio uolẽs latrones ad pœnã petere. Nã illi fortiores & plures ſa ti:ioia pturbabant:affligẽdo regis Herodis:puicias:& uillas deprædando:& captos hoies interemendo aut bello ſimilis eſſet uiolentia quã faciebant:nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat:& debitum quod per Sylleum mutuaſſet: Obado talenta quingenta:iam

conſtituto die tranſacto:in quo ſtatutum fuerat pecunias reddi. Sylleus autem Obadum deſpiciẽs dum ipſe gubernaret:latrones quidem denegauit per Arabiã eſſe:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino & Volũnio procuratoribus Syriæ committebantur. Qui ſtatuerunt intra triceſimum diem Herodem pecunias debere recipere:& eos qui de utroque regno confugiſſent inuicem reddere. Et apud Herodem quidem Arabum nullus penitus eſt:nec per affectionem:nec alio modo tentus. Arabes aũt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cũq; conſtitutus dies tranſiſſet:nec Sylleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet:Romam aſcendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronum Herodes exequebatur. Cum Saturninus & Volũnius præcepiſſet in deuotos perſequi:exercitum aſſumens Herodes:Arabiam ingreſſus:tribus diebus ſeptẽ manſiones fecit:Cũq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenifſet:cœpit quidem omnes eos inſidiis:euertit uero caſtellum quod Repta uocabatur:cum neminem penitus leſiſſet. Itaq; Arabis ad auxilium uenientibus cum Nacebo duce pugna committitur:in qua pauci quidem Herodis Nacebus autem dux Arabum cum uigintiquinq; ſuis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuerſi recedunt. Puniens autem horum rex tria milia circa Traconẽ Idumæorum locauit exercitum:& latrones ibi conſtitutos arcebat:& de his ducibus circa phœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando:quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas quam oportebat egiſſet. Quæ illi quidem requirentes:inueniebant nequaq̃ mendacium eſſe.

Quẽadmodum Sylleus accuſauit coram Cæſare Herodem de incurſione quam in Arabia fecerat & q̃ indignatus Cæſar dura uel grauia reſcripſit ei:quare Herodes placare uolens rem:miſit romam Nicolaum Damaſcenum. CAP. XVI.

Vncii uero Sylleo cum Romæ geſta indicaſſent:& magis ſingula exaggeraſſent & ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos ſtatim hæc audiens:mutata nigra ueſte
n ad eum ingreſſus:ſuggeſſit q̃ bello cuncta arabia conflictata:totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates piſſe dicebat:interfectum autem & ducem eorum Nacebum propinquum & affinẽ ſibi:diuitias autem Reptis caſtello conſtitutas depdaſſe:dum pro egritudine contẽtus Obadus ei nõ ſuffeciſſet occurrere:quia nec ipſe nec exercitus arabũ interfuiſſet. Talia Sylleo dicente:& inuidioſe inſuper addente:q̃ nec ipſe rediret ad prouinciam:niſi crederet:quia Cæſar de pace omnium cogitaret:neq; ſi p̃ſens fuiſſet cõmodum eſſet cum Herode bellum cõmittere:his dictis Cæſar iratus:p̃ſentes Herodis homines pcõtatus eſt:qui tũc a Syria ueniſſent ſi exercitum Herodes ad Arabiam deduxiſſet. Qui cum ei hoc dicere compellerẽtur nec cauſam facti ſuggererent ira Cæſar cõmotus ſcripſit:Herodi cuncta quidẽ grauia:ſumma uero epiſtolæ huius erat. Olim amico nunc uero ſubiecto. Scripſit autem de his Sylleus arabis. Qui releuati neq; latrones: ad ſe fugientes reddiderunt:nec pecunias reſtituerunt:ſed etiam & paſcua quæ mercede tenebant minime ſolito reditu poſſidebant:Iudæorum rege Cæſaris furore humiliato. Tunc quoq; Traconitide habitantes cum arabis aggreſſi cuſtodiam Iudæorum:affixerunt eos:non tantũ pro ſua utilitate:ſed & memoria prioris belli:per Herodem ſibimet irrogati. Quæ rex ferebat perdita fiducia quã in Cæſaris amicitiis habuerat:dum ſecundo legationes ſuas ſatisfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret. Aeſtuabat etiam de Sylleo:cui credebatur a Cæſare:qui præſens Romæ conabatur de functo Obado rage arabum in regnum ſuccedere:multis Cæſari promiſſis pecuniis:aliiſq; in aula potentibus. In terra Obado moriente:Dinea:qui poſt aretha dictus ẽregnum arripuit. Cæſar autẽ arethæ minabat q̃ regnare præſumpſiſſet:priuſquam ſibi de hoc ſcriberet. Ille uero cum donis multis Cæſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit:& epiſtolam per quam Sylleum criminabatur ut maliuolum ſeruum:& Obadum uenenis eius peremptum:uxoreſque arabum ab eo adulteratas:dum cauſas reipublicæ rege iuuente gubernaret:immo & ære alieno ſibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæſar intendens:remiſit dona. Arabia uero uel Iudæa pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia nec dum firmum imperium habebat prædatores nullatenus prohiberet:Herodes autem iratum Cæſarem pro ſua uindicta uidens:omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circum inſtantibus malis:iudicauit iterum Romam tranſmittere:ſi poſſet mediocriter per amicos Cæſarem placare. Direxit autem Nicolaum Damaſcenum. Domus autem eius uel filii ſui multo peius illo tempore erãt diſpoſiti:& licet ſine ſuſpitione nunquam fuiſſent:malum tamen ex huiuſmodi cauſa præualuit.

Criminationes Euryclis Lacedæmonii contra filios ad patrem Herodẽ:& quia ligaſſet eos pater: & ad Cæſarem ſcripſiſſet. CAP. XVII.

Acedonius Euricles:nobilis domi:malus aũt alio luxurioſuſq;:ad Herodẽ ueniẽs:multis donis eius fauorẽ cõparauit:ut inter neceſſarios amicos eius deputaret. Qui manẽs
m apud Antipatrũ:aditũ uel conſuetudinẽ cũ Alexandro habebat. Nã Archelai Cappadocis:ſeſe dicebat hoſpitẽ:& ideo p Glaphyrã naſde honorabat eum:cunctiſq; blandiebatur. Semp aũt dicta uel facta notabatur:exinde poſſet accuſationibus cõſertus grãs hero-

dis conquirere: unde ſinguli exiſtimabant multum ſibi fidelem exiſtere. Quapropter Alexander ut adoleſcens & dolēs de his quæ paſſus fuiſſet: narrauit: quam pater alienatus fuiſſet: & mater ſua interfecta ab eo periſſet: Antipatrum autem ſibi præpoſuiſſet: & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixiſſet: & ad odium illum incitaſſet: ut nec in conuiuiis eum: nec conuentu dignaret adeſſe. Cum uero talia dolens defleuiſſet: ſtatim Euricles Antipatro omnia nunciauit dicens. Non pro mea utilitate tibi hæc nūcio: ſed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine: præcipio cauere alexandrum. Nam hæc non ſine dolore dicens: ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat. Igitur Antipater cum eum ſibi fidelem eſſe exiſtimaſſet: magnas ei donationes optulit: & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non ſicut ab alexandro audiuerat intimauit: ſed uerbis ſuis aliquam ueritatem accuſationi addens: animum regis īmutabili odio filiorum compleuit. Quia a rege donationem quinquaginta talētorum accipiens ad archelaum regem Cappadociæ profectus: Alexandrum modeſtum: uel bonum referebat: multumq; laboraſſe: quatenus eū reconciliaret patri. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiens receſſit. Qui nec in Lacedæmonia talia facere deſiſtēs: multis iniquitatibus immerſus: patria priuatus exceſſit. Rex aūt Iudæorum non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobulum tantūmodo accuſationes audiebat: ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet: ipe perſcrutabatur licentiamq; dedit uolētibus quiddam contra eos referre. Tum uero Euaredum quēdam licet uellet tamen non libenter accuſantem audiuit: quia & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenit autē contra adoleſcentes aliquid peius: dum omnes præmiorum promiſſione ducerentur aliquid acerbum contra hos nunciare: & tanquā pro ſalute regis dicentes: etiam falſa ſuggerebant. Duo enim fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellētes: Iocūdus & Tyrānus nomine. Qui cum offendiſſent regem expulſi: Alexandrū ſecuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniaſq; & donationes accipiebant. Quorū ſtatim rex in ſuſpitione ductus: torquebat eos. Qui cum multo tempore ſuſtentaſſent: poſt uicti: dicebāt: q; eis ſuaſiſſet alexander Herodem in uenatione feras ſequentem ab equo deiicere: ut ita facile eum ſuis telis perfoderent. Quod olim ei contigebat. Demonſtrauerunt ēt aurum in oppido celatum: & præpoſitum uenationis conuincebant q; ſibi tela regalia Alexandri iuſſionibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ alexandri oppidi apprehenſus torquebatur: quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiam adoleſcētium: & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confeſſus eſt: filius uero eius iſta facta fuiſſe dicebat: litteraſq; porrexit: quaſi manu Alexandri factas: quæ ita cōtinebant. Cum dei auxilio quæ p poſuimus oīa confecta ſunt. Ergo ueniemus ad uos: ſed ſicut p miſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc epiſtolam: Herodes quidem de filiorum inſidiis credidit. Alexander autem diophantum inquum ſcriptorem imitatum ſuam manum: & has propter antipatrum litteras aſtute ſcripſiſſe. Diophantus enim talis erat. Quapropter in huiuſmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex autem cū coram multitudine produxiſſet in hierichūte filios & accuſatores eorum: hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cunque impetum & ſuper Alexandrum occidendum feciſſent rex eos per Ptholomeum & Feroram prohibuit. Cuſtodiebantur autem: ne quis ad eos ingrederetur & ſpeculabantur ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius. Cum damnatorum infamia tenerētur horū unus Ariſtobulus: exiſtimās ſuam ſocrum condolere ſuis calamitatibus: & regem i odio habere: & tu inquit periculo perditionis cōmunicas: dū accuſata de: nuptiis Syllei: cuncta putaris prodere. Hæc aūt illa ſtatim fratri nūciauit. Qui nullatenus ſeſe cōtinens ligari eos & diſtractos ab iuicē quæ male de patre ſenſiſſent: ſcripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti: ſcribunt: inſidias quidem contra eum nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe: fugam uero meditatos: & hanc propter neceſſitatem: dum in ſuſpitione uel difficultate uitam ſuam haberēt. Eodem tempore cum ab archelao de Cappadocia legatus Mela nomine nobiliſſimus peruenīſſet: Herodes uolens erga ſe perfidiam archelai manifeſtam facere: uocauit Alexandrū ſicut in uinculis erat: & rurſus conſuluit de fuga qualiter: & quo ſtatuiſſet diſcedere: cum Alexander ad archelaum dixiſſet: & ab eo promiſſum ſibi fuiſſe: ut Romæ deſtinaretur: nihil uero aliud neq; importunum: aut acerbum in patrem cogitaſſe: nec ea quæ p maliuolentiam aduerſariorum conficta eſſent uera exiſtere: ac uelle ſi adhuc Tyrannus uideret: ut quæſtione cautiore facta: ueritas appareret: ſed hunc citius periſſe: Antipatro per amicos populum incitāte. Cum talia retuliſſet: iuſſit Melam cum alexandro ſimul ad Glaphyram duci: ut interrogaretur: ſi quid ea cognouiſſet de inſidiis in herodem conſtructis. Qui cum ueniſſent: ſtatim Glaphyra ligatum Alexandrum uidens: caput ſuum percuſſit: & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adoleſcentis & præſentium lachrymæ: & ſpectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt Ptolomeo qui iuſſus erat eos perducere interrogante Glaphyram: ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret: Alexander reſpōdit. Quid meum hæc ignoraret quæ anima mea plus mihi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit q; nihil cognoſceret importunum: ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet non recuſaret etiam mentiendo confiteri. Alexander autem nihil impium inquit: nec quod pater ſuſpicabatur. quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier: quid aliud ſcis: niſi q; ad archelaum fugere deliberauimus: & exinde Romā aſcēdere. Eadē & illa confeſſa eſt. Herodes aūt i archelaum de pfidia ſuſpitionem habuit: deditq; Olympio

& uolũnio litteras:præcipiens eas transmittẽdo per Eleusiam ciuitatem Ciliciæ Archelao traderẽ culpans eum q̃ insidiaꝝ particeps cum filiis suis esset:& Exinde romam nauigarent:ubi si Nicolaũ inuenirent aliquid profeciſſe:ne Cæsar in eadem difficultate permaneret:daret litteras uel argumẽta:quæ contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autem litteras accipiens:suscipere se quidem adolescentes confessus est:quia prodesset eis uel patri:ne quid per eius discordiam eueniret:ad Cæsarem aũt transmittere:uel aliud perfidum contra illum agere:nihil adolescentibus penitus promisisse. Legati uero cum hæc audissent:& Romam peruenissent:litteras porrexerunt:quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nã de legatione Nicolai taliter euenit:ut hic ad aulam ascendit:primum quidem non pro quo uenerat:sed Sylleum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes:Nicolaum adeuntes:iniquitates omnes Syllei nunciabant:& quod multos Obadi peremisset. Quorum indicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur.

Vt per Nicolaum accusatione liberatus Herodes est apud Cæsarem:Sylleus autem accusator Herodis morti adiudicatus est. CAP. XVIII.

n Icolaus fœlicitatem quandam sibi existimans oblatam:moliebatur p accusationẽ Syllei Cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim:q̃a si uellet satisfacere de factis eius non pmitteret:si uero Sylleũ accusaret:tẽpus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die Nicolaus p̃sentibus legatis Arethæ accusabat Sylleũ & cũ cæteris addebat regis multorumq̃ Arabum simul interitũ:& pecunias quas mutuas accepisset p nullo reipublicæ cõmodo:necnon & adulteria:non tantum per Arabiam:sed ẽt Romanaꝝ mulierũ. Addebat aũt:quod acerbius concitaret regis aĩam:nihil uerum docuisse de factis herodis. Cũq̃ ad hũc locum pueniſſet:Cæsar quidẽ interrogauit:si Herodes exercitum contra arabiam non duxisset:nec duo milia quingentos occidisset:nec captiuos traxisset:prouinciamq̃ deuastasset. Ad quẽm Nicolaus respondit:pro his magis se uelle suggerere:q̃ nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuisset. Sed tu inquit ut iustus hæc atrociter estimasti. Quod cũ præter opinionẽ Cæsar audisset:& iussisset ut diceret:Nicolaus satisfaciendo:quingẽtoꝝ talentorũ conscriptionẽ produxit. In qua cautum fuerat:licere herodi constituto die transacto pecuniisq̃ nõ redditis totã arabiam inuadere. Introductam uero per prouinciam militiam:non expeditionẽ dicebat:sed multitudinẽ suas pecunias uolentem exigere nec constituto die:sed multo post introductam. De qua re cũ sæpius quidẽ Saturninum & uolũnium procuratores Syriæ interpellasset:deinde corã illis in Berytho cum Sylleus p tuam fortunam iurasset:intra triceſimum diem pecunias se p̃bere:necnon & eos q̃ a regno Herodis transfugiſſent:nihil horum eo facientẽ:rursus ad procuratores herodes puenit. Cui cũ præcepissent pignora sumere:statim puinciam cum suis ingressus q̃ isti bellum dicit ad inuidiam procuratoꝝ tuorũ qui hoc fieri denunciauerunt secundũ conscriptionum statuta. Iste uero inquit non tantũ deos:sed & tuum numen piurans decepit. Restat mihi tam de captiuis differere. Latrones Traconẽ habitantes:quadraginta primũ:deinde multi torméta factoꝝ timentes:refugium sibi fecerunt arabiam:quos Sylleus cum suscepisset:contra omnes hoies uastabat terram:quam eis habitandam:& lucra latrocinii cum eis ptiebatur. Spopondit aũt per eadem sacraméta & eos reddere:die quo promiserat se debitum solutuꝝ. Quid ergo? Potestne monstrare in præsenti quéq̃ alium ex arabum prouincia quã hos abstractos quos refero:nec cunctos ut ait:sed qui nequaq̃ latere potuerunt. Ita ergo. calũnia de captiuitate declarata: maximum Cæsar intellige mendacium:& falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cũ ingressus arabiã noster exercitus fuisset:& unus uel alter de sociis Herodis concidissent:coactus resistere:Nacebũ ducẽ eorum cum uigintiquinq̃ prostrauit. Quoꝝ pro uno quoq̃ centum iste referens:duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione Cæsar permotus:& an Sylleum cõuersus:furore plenus:interroga uit quanti arabum periſſent:qui conturbatus:errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur:litteræq̃ imperatorum & ciuitatum quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæsar Sylleũ quidem mortis sententia dãnauit:Herodi uero reconciliatus satisfaciens:q̃ ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset. Nam ita Sylleo respondisse phibet. Quis est iste:qui me impulit mendosa suggestionem uiꝝ mihi amicum offendere. Sylleus quidem pecunias creditoribus redditurus & post puniendus destinatur. Cæsar autem adhuc irascebatur Arethæ quia principatum non suis præceptis:sed propria p̃sumptione cœpisset. Cogitabat ergo & Arabiã Herodi tradere sed impedierunt litteræ quas rex miserat per Olympiũ & Volũnium. Qui cũ Cæsarem audissent placatum:statim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miserat porrexerunt. Quas cum Cæsar legisset principatũ alium addere seni & male sentiẽdi de filiis non æstimauit. Videns ergo legatos Arethæ:& improperans q̃ temerare nisus esset non ab se regnum accipere:dona suscepit:& principatum ei firmauit.

Qualiter Cæsare ptãtẽ p̃bẽte:cõcilio ĩ Berytho habito accusauit filios herodes. CAP. XIX.

h Erodi uero scripsit:q̃ placatus ei fuisset & de filiis eius contristaret:præcipiens ut siqd acerbũ cõtra eũ præsumpsissent:p̃sequeretur tanq̃ in patris præuaricatores:nam hmõi ptãtem ei dedit:si uero fugã tantummõ cogitassent:ut improperans mitigaret eos. ne aliquid crudele perageret. Admonuit uero:ut cõcilio ĩ Berytho cõgregato:quo multi

Romani habitant:& ſimul Imperatoribus Syriæ & Archelao Rege Cappadociæ: quantoſq; alios exiſtimaret amicitiis eius uel honoribus clariſſimos: eorum ſententiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litteræ ueniſſent: lætus pro recõciliatione:& quod ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa:ſtatim accerſit cunctos a Cæſare conſtitutos ad concilium:præter Archelaum: quem propter offenſam noluit intereſſe: nequid uoluntati ſuæ impediret. Cunque in Berytho imperatores & alii conueniſſent: filios non permiſit ad concilium accedere: ſed in uilla quadam Sydoniorum Paleſtum nomine iuxta ciuitatem reliquit: ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus autem ingreſſus.cl.uiris conſidentibus:accuſabat filios:& cauſa quidem non erat acerba:quantum ad ueritatis:indicia:multum uero diſſimilis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat: & approbatione cauſa turbabatur:& maximi furoris uel ferocitatis ſigna monſtrabat. Defendebat etiam tanquam uera: quæ in odio filiorum dicta fuerant:& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat in quibus inſidiarum nulla conſcriptio fuit:tantum uero q̃ fugere cogitaſſent:& derogationes quædam: & obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet: clamauit iurando: q̃ melius uita priuaretur:quã talia uellet audire. Deinde cũ dixiſſet:q̃ & natura & Cæſare concedente poteſtatem haberet:addidit & patriam legem ſibi præcipere: ſi quando parentes filios accuſarent: & ſuper capita eorum manus ſuas imponerent:neceſſe populos circunſtantes eos lapidare:& huiuſmodi morte perimere:quam legem ipſam paratam in patria quidem uel in regno facere uoluiſſet:ſed expectare illorum iudicia:cognitores autem iueniſſe eos ĩ manifeſtis filioꝝ & non paruis criminibus: ut tempus habentes dignum:nullatenus deberent negligere: ne aliis talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet:nec adoleſcentes ad ſatiſfactionem trãſiſſent: uidentes iudices q̃ modeſtiam uel reconciliationem minime aſſumeret rex: poteſtatem ei confirmauerunt. Et primus quidem Saturninus:uir conſularis: & in dignitatibus clariſſimus mitem ſententiam protulit dicens. Damno filios Herodis interfici uero non iuſtum arbitror: quia & ipſe filios habeo: & regem puto ſic uelle: quamuis infœlices filios ſe habere conſentiat. Poſt quẽ Saturnini filii tres qui eius erant Legati:ſententiã eandẽ cum patre ꝓtulerunt. Volumnius autem ecõtra morte puniẽdos filios Herodis reſpõdit:ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixiſſent:ut nihil ambiguũ eſſet quo minus intelligeretur morte damnatos adoleſcentes: ſtatim Herodes ad Tyrum puenit: ducẽs miſeros adoleſcentes. Cumq; Nicolaus ad eum roma delatus eſſet:& prius ipſe ſentẽtias in berytho de filiis pronũciatas audiſſet:Herodes conſuluit quid amici eius de hoc Romæ deliberaſſent. Ille ait. Quod & mihi uidetur:ſcilicet impia eſſe q̃ illi de te ſenſerant:oportere uero ligatos & cuſtoditos cohercere:& ſi quid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamen:ne plus iracundia quã modeſtia uſus eſſe uidearis. Nã minime dimitti ſolutos puto:ne talia committant: quæ nullatenus poſſent corigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuiſſet meſticia tentus:poſt iuſſit Nicolaum ſecum nauigare. Moxq; ut ad Cæſaream delatus eſt: rumor a populo de filiis eius euolabat: cunctis ſuſtinentibus ubi cauſa eueniret. Dum ſic periclitarentur & doloribus eorum condolerent dicere aliquid palam: aut dicentem audire ſine periculo non erat. Vnde miſericordiam cũ dolore concluſam ſine uoce comprimebant. Vnus autẽ miles nomine Tyro:cum filio ſuo Equeno amico Alexandri:cuncta quæ alii timore tacita dolebãt cum libertate loquebatur: & ſepius clamabat inter multitudinem dicens: q̃ periſſet ueritas:quod iuſtitia ab hominibus receſſiſſet. Vigerit inquit mendacia uel malignitas: tantam nebulamq; humanis negotiis intulerunt:ut maxime calamitates uel miſeria pro nihilo iudicentur. Cum talia ſæpius exclamaſſet:licet non ſine diſcrimine:ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes ſe occultabant: ſed hæc illum dicentem libenter audiebant. Qui cum regem petiſſet:ut ſolus ſoli quæ uellet edicerent: conceſſumq; ei non fuiſſet:non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam neceſſariam quidem tibi & commodam: ſiquid utile uelis ab ea ſuſcipere: meæ uero tutelæ contrariam. Deinde ſubſecutus ait. Quo tua mens ſagaciſſima receſſit: aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu multatur: quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos. Quid eſt:quod cognati uel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem: quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos ei deſpexerint tale ſcelus:in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero non præuides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſumnitate uirtutis præcellentes occidis:teque ſolum in ſenectute relinquis: cum uno filio male uitam tuam diſponente:& cum cognatis quos totiens iam morte damnaſti. Nonne cogitas: q̃ multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit:exercitus quoq; cunctus & primatus & eius miſericordiam quidem de infœlicibus: odium uero in te hæc faciente concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet: & cõmonuiſſet eum uerba Tyronis:per quæ manifeſte familiarium pfidiam exprobrauerat: paulatĩ immẽſa & militari fiducia uſus Tyro cõcidit:& turbatione cõpleuit Herodem. Qui cum magis increpari q̃ admoneri ſe putaſſet: & quia milites eũ abhorrent:& primatus eoꝝ indignarentur: præcepit noſtros cunctos cũ Tyrõe ligatos in cuſtodia detineri. Cũ hoc factum fuiſſet: & Tryphon quidã tonſor regis inuenta occaſiõe regẽ adiſſet:ait. Suaſit mihi Tyro ſæpius dicens:ut regẽ tõdens: guttur eius iciderẽ:nã iter primos apud Alexãdrũ poteris eẽ:magnaſq; donationes ab eo accipere. Quæ cũ dixiſſet:eũ rex cõpræhẽdi

præcepit:& tormentis Tyronem:& eius filiũm:atq; tonsorẽ subdi:cũq; Tyro ita cõfiteretur:ipse filius patrem suum crudeliter laceratum: nec habentem spem salutis:futurumq; sibi iudicium ex tormentis paratum intelligens:se inquit ueritatem nunciare:si uerbo confirmaret tormenta patris & sua remittere. Cunq; rex fidem dediſſet:dixit sibi constituisse Tyronem manu sua regem adire & occidere si copia daretur:ut solum eum inueniret:multaq; pati quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset:patrem a necessitate soluit. Incertum autem est:utrum hæc ueritate a necessitate retulerit: ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio.. CAP. XX.

h Erodes autem licet deliberasset iam dudum filios interimere:tunc tamẽ festinauit crudelitati suæ finem imponere:& in contione producens: trecentos priores militum reos factos cum Tyrone filioq; eius:& accusatore tonsore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem & Aristobulus in Cæsaream tracti patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu in Alexandrio ponuntur quo matris eorũ pater:pluresq; cognati uel proaui positi esse uidebantur.

¶ Incipit Liber.xvii.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter Antipater odio habitus est ab oi gẽte ꝓpter interfectionẽ fratrũ suoꝝ. CAP. I.

ANtipatro autem postquam fratrum extitit accusator:& in primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor: haud sane pro uoto spes uitæ sequentis aperitur Nam quamuis amittendi regni metu fuerat liberatus:q; iam uidelicet illud cum fratribus se communicaturum fore non cernere: operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisque sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gentis : aduersus illum erat exortum. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium:quod totam contristabat militiam:dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem:in qua proculdubio omnia regni munimenta consistunt:& maxime quotiens gentem aut populum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Verumtamen cum patre pariter participatur regnandi negotium :non aliter quam si rex etiam ipse consisteret: amplioraque ei negotia credebantur:& quod unde perire debuisset: firmitatem magis fauoris inuenerat:quod quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erant uiam constituentes qua aduersus Herodem tenderet:ut Antipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat:Herodes autem omni refugio nudaretur:non habens qui sibi auxiliaretur:cum Antipater hostis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem amplius ut ab incepto non desisteret : quod cernebat moriente quidem Herode certe sibi principatum esse uenturum : prolixius autem uiuente:multa sibi surrepta periculasi eius factio proderetur cuius extabat ipse compositor:& quæ si palam fieret hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant luctis pulsabat in gentibus ut aduersus eum hominum odia concitarent : & maxime illos quos Romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerum sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum qui tunc curam Syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam:suo modo utens:ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis:& ad celandum semetipsum satis astutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem quæ illum iam ante abunde cognouerat:& ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata:ob morum eius improbitantem : quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri:& eius ipsius instantia illam suscipiens : quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calleas filius uiri eius habebat uxorem sed nullum hoc ei tutamen erat : quo minus eius intelligeretur iniquitas : sicut nec prius cognatio quicquam obstiterat : quominus odibilis haberetur. Interea Salome festinantes Sylleo Arabi coniungi corporali libidine concitatam:Herodes compellit cum alexa inire connubium cooperante quoque illi Liuia : & persuadente Salome: ne illius renueret nuptias:ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes: nunquam se circa Salome beniuolum fore: nisi coniugium Alexæ susciperet: & obediret Liuiæ utpote Cæsaris coniungi:ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis Herodes ad suum destinat patrem:quæ fuerat Alexandro iugata: dotem etiam restituens:ut nullum inter eos certamen oriretur.

Qualiter Herodes rex filios Alexandri & Ariſtobuli filiorum ſuoꝝ adoptans: filiam Ferotæ illis deſponſauit & Antipatri: & qliter antipater pſuaſit patri deſponſationē in ſuos trāſferre filios: & qliter herodes aduerſus Traconitas uolēs munitus exiſtere: & Zamari iudæū q de Babylōe diſceſſerat: & i antiochia degebat euocās ibi cōſtituit: & utebaꝫ illo oppoſito aduerſus Traconitas. CAP. II.

Pſe autē enutriebat filioꝝ filios diligēter admodum. Erant. n. Alexandro quidē ex Glaphyra uirilis ſexus duo: Ariſtobulo aūt ex Beronice Saſomes filia maſculi tres: puellæ duæ & ſæpius amicis præſentibus coram ſe Herodes eos conſtituens: filioꝝ quoq; fortunam cauſamq; deplorans: orabat: ne tale quicquā filioꝝ filiis accidiſſet: ſed & cum uirtute creſcētibus uiciſſitudinē illi nutricationis & educationes exoluerēt. Deſponſabat aūt eis maturo iam tpe decurrente: maiori natu quidē alexandri filioꝝ filiam Feroræ: ariſtobuli uero filio filiam antipatri: filiam uero ariſtobuli denominat antipatri filio alteram uero ex filiabus ariſtobuli herodi filio ſuo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus qppe mos erat: ut ſi mul plures haberemus uxores. Agebat aūt filioꝝ deſponſationem rex mirā infantulorum parentibus orbat orum: ad beniuolētiam eorum p ſocietatē cōiugalem antipatrum prouocare deſiderās. Antipater aūt non ceſſabat circa infantulos ea uoluntate uerſari: qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat aūt eum ſtudium patris quod circa infantulos gerebat: ſperans eos maiores ac meliores ſuis fratribus fore: præſertim cum in uirilē ætatem prorūperent: archelao etiam auxilium nepotibus præbituro: uiro in regni culmine conſtituto: & Ferora in murum unam ex eis ſuſcepto filiam: Tetrarches enim erat iſte. Excitabat autē eum uniuerſa quoq; multitudo: quæ circa infantulos quidē miſericordi mēte mouebatur: aduerſus eum odium aūt in omnibus gerebat: pp quod clarue rat tantæ in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabatur quoq; diſſoluere quæ patri placuerāt aduerſum ſibi reputans: ſi tanta contra ſe talium adunaretur potentia. Et differebat quidē herodes ſequī poſtulationes antipatri ut ipſe quidem ariſtobuli filiam in connubio ſuſciperet: Feroræ uero filius fatris eius alexandri filiam. Et ſponſiones quidē nuptiarum huiuſmodi gerebantur: rege tamē inuito. Herodi uero ea tēpeſtate uxores erant nouem: antipatri mater & filia pontificis: ex qua etiam homonymus illi filius fuerat procreatus. Erat autē ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente ſamareorum una: ex qua filii extiterant Antipas & Archelaus & filia olympias noīe: & hanc quidem poſtea Ioſippus ſuſcepit uxorē: qui regi fuerat fratruelis. Archelaus aūt & Antipas romæ apud quēdam familiarē educabantur. Coniuncta illi erat ēt Cleopatra ſed Hieroſolymites: & filii ex ea fuerant nati: Herodes & Philippus qui etiam romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas: quæ Faſelum ei peperat filium. Super has quoq; Fedra: & Helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ: Examana noīe: ac Salome. Filiæ aūt maiores natu: ex una matre procreatæ cum Alexandro quarum intuebatur ferora nuptias: coniunctæ erant una quidē antipatri ſororis filio: altera uero Faſelo: & iſte quoq; fratris herodis fuerat filius: & hoc quidem ex diſpoſitione factum erat Herodis. Tunc aūt uolens aduerſus traconitas munitus exiſtere: cogitauit uicū iudæis edificare non diſtantē magnitudine ciuitatis: ut pro hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouinciæ. Et cognoſcens uirum quēdam iudæum ex babilonia: cum equitibus quingētis & ſagittariis plurimis: cognatoꝝ etiam multitudinem: uſq; ad cētum ferme numerum uiroꝝ Euphratē fluuium tranſmeaſſe: & in antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuerſari cum Saturnino qui tunc ibidem imperator militiæ conſiſtebat: illum ei locū ad habitandum benigna largitate cui Balatha nomē erat cedere promiſit. Euocabat ergo eum cū tota multitudine oīum qui eum fuerant conſecuti: ſpondēs daturum ſe terram in regione quæ dicitur Bathanea. Deſtinauerat. n. eum intra Traconitidē conſtituendum uolens eius habitationē obſtaculum contra hoſtes habere. Promittebat itaq; illam regionē ſine tributis eſſe daturū & liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunēq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam p̄bituram. His pſuaſus babilonius uenit: & ſuſcipiēs regionē: oppida: & municipia plura conſtruxit. Et uicum Bathyra noīe conſtituēs: obſtaculum erat & oppoſitum quoddā ille uit aduerſus Traconitas iudæis de Babilonia Hieroſolymam p ſacrificioꝝ tpa uenientibus: ne quis eoꝝ latrociniis Traconitarum inſidiiſq; lederetur & aduentabant ad eum plurimi: maximeq; illi undiq; concurrebant: a qbus paternus mos iudæoꝝ & inſtituta celebantur. Q uibus rebus illa regio breui populoſa facta eſt: pp quod imunis ab oībus functionibus pmanebat: uiuēte dūtaxat herode. Cæterū poſtquam Philippus filius eius principatū regni ſuſcepit: modicas paruo tpe illis functiones īpoſuit Agrippas uero maior & filius eius qui homonymus quoq; illi conſtabat eos admodum grauauere: non tamē eis delibertate ipſoꝝ cum poſſent ullam intulere modeſtiam. Sed romani deinde dominatū illius regionis adepti: libertatis quidē eorum ēt ipſi ſeruauere dignitatem īpoſitionibus aūt eos functionum uſquequaq; grauauerunt. Et hæc quidē oportuno tpe diligenter exequar oratione pcedente. Zamaris aūt Babylonius inter hæc uita deſungitur: qui ad poſſidēdam illā regionē ab herode fuerat acqſitus: quiq; cum uirtute uiuēs: filios quoq; optimos reliq̄rat: Iacinū quidē qui fortitudine clarus extabat: is eqtes Babylonios qui ſub illo fuerat continebat: & Hely: quos rex afficiebat abunde munerib⁹. Sed Iacinus in ſenectute defunctus: Philippum filium dereliqt: &

manu bonũ:& aliis uirtutis artibus uſui ſupra quẽlibet accõmodum. Ob hoc fida illi amicitia: & firmiſſimus fauor cũ Agrippa rege prouenerat:militiamq; totam quã rex habebat: iſte curabat:& ubicũq; deducendam rex poſtulabat:eius regimine ducebatur.

Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa Feroram erant:molens per illos inſidiari patri & qliter agnoſcens ſoror regis Salome:clanculum denunciauit fratri: & de interfectione phariſæorum regi aduerſantium. CAP. III.

h Erode autẽ in quibus retuli conſtituto:in Antipatrum ſpectabant cuncta negocia: ꝓptea quia utilis ac promptus a rege putabatur:& rex hanc firmitatem non amiſerat poteſtatis:quam ei pater prõptius indulgebat:ſpe quaſi fauoris eius ac fidei. Ad hæc erat etiã ad deriuãdam in ſe audaciſſimus: quomodo incognita erat patri eius nequitia: & qũo ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis:non tantum magnitudine poteſtatis:quantum peruerſitate moꝝ:& quod erat ad male loquendum procaciſſimus. Maxime autẽ eum Feroras accurabat: uiciſſimq; curabatur. Nam eum callide ualde circũuenerat antipater:& maxie per mulieres ad occupandos eius aios ambigerat. Deditus quippe fuerat Feroras uxori matriq; eius atq; ſorori:licet mulierum genus horreret:ob iniuriam filiarum ſuarum uirginum: uerũtamen has patiebatur:ab hiſq; ducebatur:& nihil ab eo ſine illis mulieribus agebatur. Nam hoiem illum ẽt medicaminibus accurabant:ſed & ſibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore ceſſabãt. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat:partim p ſemetipſum:partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres ſentiebant:idemq; loquebantur. Feroræ tamen circa Antipatrum in nõnullis minimis ſane rebus ſententia habebatur. Erat autem illis in contrarium nitẽs regis ſoror: iã diu cuncta circũ inſpiciens:& amicitiam eoꝝ in perniciem herodis conſtrui cernens: & ãnunciando non abſtinens. Illi aũt ſentientes moleſtam eſſe regi ſuam adinuicem beniuolentiam: conſilium inuenere:ut manifeſta eorum amicitia non eſſet neq; palam contentum facerent: odium autẽ & maliloquia ubi tempus exigeret contra ſemetipſos confingerent: maxime aũt ſub Herodis præſentia:ut ad eum de ſemetipſis talia deferrent:ſecrete uero beniuolentiainter eos firmior certiorque conſtaret. Et ſic quidẽ illi gerebant:Salomẽ autem nihil prorſus latebat:neq; primum eorum ꝓpoſitum ad huiuſmodi negocia feſtinare neq; tunc:quando ſecretas machinationes conſtruebant. Cunctaq; quippe illorum mulier indagabat: quæ amplificãs & atrociora faciens:ad fratrem proprium perferebat ſecretos eoꝝ conuentus inſinuans:& conuiuia:& conſulationes occulte ĩmotimque conſertas:quæ ad eius interitum tenderẽt:niſi maturius proderẽtur. Indicabat quoq; illos in manifeſto quidẽ aduerſarios ſuimet quaſi conſtare:& ad leſiones mutuas ficte loqui:finemq; feſtinare:ſecrete & ab alterutris remoti beniuolentiam in ſe confirmare maximam & quotiens in quibuſq; negociis ſingulis fierent illud agere quod amicitia poſtularet: & polliceri ſibi etiam pugnare contra quos opus eſſet:modo ut illud aſtu uel fauore mutuo nõ ſentiretur efficere. Illa quidẽ hæc & hmõi inueſtigabat oĩa:& integra ad fratrẽ conueniens cuncta deferebat: ſententẽ quidem iam ẽt ipſam plurima p ſemetipſum:ſed ad audiẽdum aliquid licet excitatus eſſet ſororis accuſationibus retardãtẽ. Erat.n. porcio quædam iudæoꝝ hoium de ſcrupuloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantiũ: & culturam diuinitatis ſimulantium:a quibus inducebantur mulieres ille ſupra memorate: hi dicebantur Phariſæi:q poſſent maxime regi non modicum afferre ꝓſidium. Erat.n. procaces ad bellum gerẽdum:legioneſq; inferẽdas ĩmaturius eleuati. Cũ igitur cuncta gens iudaica iureiurando iuraſſet Cæſaris ſe propriam fore:& oĩbus regis regionibus fauere:iſti uiri non iurauerunt. Erant autem numero ſupra ſex fere milia:quos rex pecuniario dãno mulctauerat. Quod dãnum uxor pro eis Feroræ cõtulerat:Illi uero beniuolẽtiam quaſi pro uiciſſitudine referẽtes:futurorum ſibi agnitionem nutu diuinitatis inſuſam eſſe ꝓdicabant:quia herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſuperna maieſtate decretus:tam ipſi:quã uniuerſæ cognatiõi eius:illam aũt regnum poſſeſſuram: atq; ferorã uel illios:qui ex eoꝝ ſemine deſcẽderent. Et hæc quidẽ regi nunciabantur: nõ.n. Salomẽ iſta fugiebant:& qũo plurimos regalis aulæ corrumpere niterẽtur. Rex aũt interfecit Phariſæos: qui cauſa ſeditionis extiterant:& Vagoan eunuchum:& ſibi carũ quendam:qui tunc primatum inter eos habebat honeſtatis dignitate decoratum filioſq; eius peremit:omneſq; ei cognatiõe uel familiaritate cõiunctos:quibus ille Phariſæus præſagabat. Magnificabatur apud etiam Vagoa ſituti pater & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regẽ futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat:præbente illi & coniugi firmitatem:& filiorum:ueluti propriis filiis.

Qualiter rex Herodes ꝓcepit fratri ſuo Feroræ:ut excluderet uxorem ſuã:aut eius regno diſcederet: & ꝙliter antipater ſuſpectus pri factus timẽs eũ ſcribebat amicis in Roma: ut ſcriberẽt patri eius ac perſuaderent:ut mitteret eum ad Cæſarẽ cum pecuniis quod perſuaſum eſt herodi filiumq; trãſmiſit:& de morte Feroræ fratris Herodis. CAP. IIII.

h Erodes itaq; ultus ex Phariſæis qui fuere conuicti: conuentum congregat amicorum & accuſationẽ Feroræ coniugis:iniuriamq; uirginũ & audaciam illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: ꝙ ei cer

taminum ſeditiones aduerſus fratrē: & bellum ex illius ingenio ac uerbis operibuſq; conſurgerent: quantum poterat hortabatur ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur:quod fore firmabat: ſi ſocietatem illius effugeret pp illa quæ geſſerat. Nihil.n.cum fratre Ferora gratiæ permanere poſſe definiebat: ſi ſecum illam haberet:quæ bonum ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abiicere:quæ inter fratres cauſa belli conſtaret:& ſi magni precii conſanguinitatem ſuam diceret: illam coniugaret:ſic enim poſſet nullomodo caritas fraternitatis iminui. At Ferora licet illo ſermone moueretur:tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detracturū: neq; dilectionem coniugis abnuere:eligere ſe potius mori dicebat:q̄ illa muliere priuari: quæ ſibi grata cōſtaret. Herodes uero differebat circa Feroram ſuper hoc iracundiam quāuis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionem. Antipatro tamen interdixit & matri eius:cum Ferora miſcere colloquium:uel cum illis mulieribus:quæ cum illo erant:obſeruarentq;:ſi in unum aliquatenus conuenirent. Illi uero profitebantur quidē:conueniebant tamen quando tēporis oportunitas prouocabat:& ſimul etiam cōiuabantur Feroras & Antipater. Ferebatur etiam ſermo:q; antipater Feroræ coniugi miſceretur:eo operante illis ad conuentus faciendos antipatri matre. Suſpectum autem patrem habens & timens antipater:ne circa ſe amplius eius odium proceſſiſſet ſcribit amicis Romæ:poſtulans ut ſcriberēt herodi:quatenus celeriter Antipatrum mitteret:ſimulq; cum eo munera digna: mandaret teſtamentū etiam in quo poſt regem declararet antipatrum qūo iam defunctus erat Herodes: qui ei ex filia pontificis fuerat procreatus. Quo facto:pergit una quoq; cum antipatro: & Sylleus arabs:nihil ex his q̄ præceperat Cæſar peragens:unde quoq; antipater ante Cæſarem eius accuſator extiterat: p quibus Nicolaus patiebatur iniuriam. Accuſabatur etiam & ab aretha Sylleus:eo q; plures occideret in Petra caſtello benemeritoq; hoīum præter ſuam conſciētiam: maxime aūt Sondum uirum omni uirtute decoratum:iuſticiaq; pollentem: ſed etiam Fabatum Cæſaris ſeruum Sylleus aūt cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidē Corynthus herodis regis unus cuſtodum corporis: cui maxime cura plurima cōmittebatur. Huic perſuadet Sylleus pecunias maximas pollicens ut Herodem occideret:hoc etiam promiſerat. Quod agnoſcēs Fabatus Sylleo indicante:ſtatim regi denūciauit. Ille uero Corynthum tormētis examinans:fecit oīa depalari. Detinuit aūt ſecum duos Arabas:confeſſioni corynthi credēs:& philarchum:q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiam ipſi:nam eos rex tormentis affecerat:confeſſi fuerant:quod eos exortaretur:nuncians Corynthum non agere molliter:& ſicubi opus eſſet rei:ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complicitum. Ad hæc etiam: Saturninus oībus ei ab herode denunciatis Romam eos deſtinat. Feroram uero fortiter in amore coniugis permanētem:diſcedere ad propria herodes p̄cepit. Ille uero gratanter accipiens ad ſuam tetrarchiam non moratus abſceſſit:plurimum ſe iureiurando conſtringēs:non prius reuertiantequam mortē herodis aduerteret. Proinde ab Herode morte conſtricto petitus: ut ueniret pro aliquibus ſibi mādatis ſi mors cōtingeret iniūgendis:nullo modo perſuaſus eſt aduenire: ne iuriſiurandi uiolator exiſteret. Non tamē Herodes in his rebus imitatur illius exēplum:meliorem circa Feroram uoluntatē ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt:ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quam herodes non ſolum non euocatus aduenit:ſed etiam mortuum eum recepit atq; ad Hieroſolymam detulit:& iuxta morem exequias ei honorabiliter:magnificeq; celebrauit: ingentēq; luctum ſup eū ſupra q̄ quiſquam ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet romam nauigaſſet: maloq; tamen extitit aduerſitatumq; principium:ex hinc enim iam cœpit fratricidii factio denudari. Narrabo itaq; oēm ſuper hoc hominis rationem:exemplum generi humano in futura tempora permanſurum: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Accuſatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ:q; ueneno periſſet: & qualiter herodes exquirens reperit contra ſe uenenum paratū a filio Antipatro:& p̄ſcrutatus antipatri cognouit iſidias. CAP. V.

Erora igitur mortuo:humatoq; celebritate magnifica:duo ex liberis eius: qui ab eo in honore habebant:ad herodem ueniunt poſtulātes:ne inultam mortē fratris relinque
f ret:quin potius inquiſitionē faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlationis:Illo aūt attonito facto liberoq; ſermonibus fidelia nāq; narrabant apud coniugem die p̄xima antequā egritudinē incurreret eū cœnaſſe retulerūt:uenenum āt in cibo ſūpſiſſe: ex eoq; periſſe:qd uenenū allatū eēt ab arabica muliere:amoris faciēdi gr̄a. Amare ſe nāq; fingebat:re āt uera ad interitū erat feroræ petitū. Sunt q̄ppe ad uenena conficiēda artificioſiſſime Arabicæ mulieres. Perſuaſum.n.illi dicebant:ut uenenū uenundaret:ad loca q̄ppe illa ueniſſe referebāt matrē Feroræ cōiugis & ſororē:unde illud uenenū ad portātes:cœnā illi p̄parauere: in quo ille ueneno ſumpto periit. His uerbis p̄tinus excitatus:ancillas eaq; mulierū tormētis examinat:inter quas ēt aliquas liberaq;. Et adhuc in occulto remanēte negocio:quia nulla earū aliquid depalauerat: notiſſime q̄dam inflictis ei magnis ex torméto doloribus:nihil quidē aliud dixit: niſi deum inuocās: ut talibus ſuppliciis antipatri matrē traderet iprecata eſt:q̄ oīum illorum malorum cauſa cōfiteret. Hæc ad inſtandum herodē magis magiſq; coegerunt:ut cuncta mulieq; illarū ſecreta tormētis eruerēt. Tūc oīa palam facta ſunt:& cōiuia:& conuentus ſecreto facti ſepiſſime:ſed ēt ſermocinationes: quæ ad ipſos & ad filium ſolum fuerant factæ uel illa q̄ ab eo ad mulieres Feroræ deferebant. Erant

ãt munera centũ talentoꝝ:ut ſecreto Feroræ perſuaderent: quicquid Antipater impetraret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitarẽtur:& lamẽtationes:quas ad matrem propriam frequẽ tabat:quod tam prolixe pater aduiueret:ſibi iam iminere ſenium:ut ẽt ei ſi regnum ueniret:non licere iocũde iam uiuere per ætatis grauitudinem atq; moleſtiam:ad hæc ẽt multos ſibi fratres ī regno illo coaleſcere:& fratrum plures filios:ex quibus oĩbus minus ſpem ſuam tutam haberet. His etiam addebatur dixiſſe q̃ per idem iam tp̃s fratri potius in regno ſuo licẽtiam habeī concederet: crudelitatem quoq; plurimam regis accuſare:& filioꝝ cedes:ſe quoq; timere:uſq; ad ipſum hoc malum pertingeret. Artẽ quoq; Romam pergẽdi conſiliumq; narrabat: Feroram quoq; ad ſuam tetrarchiam ex eius diſceſſiſſe ſnĩa. Quibus herodes auditis: cognoſcebat ſororis ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat. Incitabatur aũt rex ſuper antipatri nequitia:iuſſitq; matrẽ eius ornamẽta ſua cuncta cõtrahere:quæ multorũ præcio conſtaret talentoꝝ. Quæ poſtquam abſtulit:reiecit eam: & in amicitiam mulierũ Feroræ pro dãnatione dicauit. Amplius aũt aduerſus filium iracundiam regis incendebat uir Samarites antipater noĩe qui filio regis antipatro curator extabat. Nam cum alia quidẽ ei inter mentis apperuiſſet:illud quoq; prodiderat: qũo uenenum mortiferũ confecerat: dederatq; Feroræ iubens:ut poſt eius abſceſſum cum iam ſpacium aliquanti tpis cucurriſſet:ubi ratio prouocaret: patri protinus propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenum ex ægypto antifalum unũ ex amicis Antipatri:tranſmiſſum aũt Fororæ p Theudionẽ fratrem matris antipatri: & hoc modo ad uxorẽ Feroræ deueniſſe:dante marito ad cuſtodiẽdum. Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negociũ & procurrens tanquã uenenum allatura:miſit ſe de tecto deorſum:non tamẽ interiit: quomodo cadens in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtquam recreauit aĩam:promittit ei herodes ſalutẽ eiuſque domeſticis dũmodo ab ea nequaquam occultaretur ueritas neq; ſe illi malũ pro ingratitudine redditurũ iurabat:ſi cũcta cum ueritate proderet:uel modũ quo geſta cõſtanter. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata:firmabatq; allatum eẽ uenenũ ex ægypto ab antifalo: modicũ quippe eſſe fratrẽ eius aiebat a quo prouiſum fuerat:p Theudionẽ ãt uiro ſuo tranſmiſſum: ſe uero cuſtodire illud a Ferora ſuſceptũ:aduerſum ipſum ſane ab antipatro præparatum. Cum igiť Feroras egritudine inquit teneretur:& eũ aduẽtu tuo conſolationeq; curares:uidẽs circa ſe beniuolẽtiam tuam condidit mente directa & me cõuocans:o mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrẽ ſuum fratrẽ meum:cõſilia iniqua:cõſtituẽs. Nã uenenum in eius pernicieẽ nundinatus ẽ. Nunc itaq; qũo frater erga me nec ante iniquum aliqd geſſit:& nunc ꝓpoſitum bonæ uoluntatis oſtẽdit:me aũt non poſt multum de hac luce ſentio receſſurum:age ne cũ conſcientia fratricidii ad noſtros ꝓgenitores abierim: illud uenenum adportãs:epiſtolãq; antipatri:me uidẽte cõbure. Ego aũt plurimũ eius igni contradẽs:aliquantulũ reſeruaui:ut Ferora defuncto:ſi me o rex male fortaſis attẽderes: illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerẽ. Hæc dicens:& uenenũ & pyxidam in medium protulit. Sed & frater antifali & mater eius eadẽ fatebantur:tormẽtoꝝ uehementia compulſi:& pyxidam illam quoq; nihilominus agnoſcebant. Accuſabatur quoq; filia pontificis:uxor regis:tanquã oĩum cõſcia fuiſſet: ſed ea celare maluerit. Ob quæ illam herodes emiſit:filium aũt eius ex teſtamento deleuit in cæteris permanente:ſed ẽt ſocerum pontificatu priuauit Symonẽ Boeti:ſubſtituit uero Mathiã Theophili hieroſolymitẽ genere. Dum ea geruntur Bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex Roma & tormẽtis examinatus inuenitur uenenũ aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa Feroræ tradendum ut ſi primum uenenum minus fortaſſe regẽ peremiſſet:& hoc maturius uterẽtur. Apportabat etiam litteras ab amicis herodis Romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſationẽ habentes archelai atq; Philippi: q̃ quaſi de patre quereretur pro nece ariſtobuli & Alexandri ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant:& euocabantur quidẽ a patre: ueluti non ob alias res: niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes antipatro. Scripſit etiam antipater patri de fratribus:culparum genera magna confingens omni modo eos adiudicans:ætatẽ eorum auſam aſcribens: qua impelli poſſet nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod eoꝝ Syleo gerebat:magno ſtudio fuit intentus: & accuſationi primorũ uirorum Romæ conſtitutoꝝ ſe totum dederat. Monilia quoq; præcioſa ducẽtis talentis empta parauerat. Miretur fortaſſe aliquis:quoniam tantis aduerſus eum ī iudæa motis turbinibus ferme. vii. menſium tpe decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarũ atq; cuſtodia & odium hoĩum quo circa eum execratione tenebantur. Nullus etenim erat: qui ꝓnus eẽt proprio periculo illius tutamem ſalutẽq; conquirere.

Nauigatio antipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a Nicolao Damaſceno herodis aĩco fuerit accuſatus:ꝓſidẽtibus in iudicio Varone q̃tilio & ipſo herode cũ amicis utrorũq;:ī quo iudicio Antipater multifariæ cõuincit de facta cõſpiratiõe in patrẽ intantũ ut uenenũ ꝑi a filio ꝓparatũ:in medium ꝓferetur qd ad experimẽtum iuſſu Varonis bibẽs unus dãnatoꝝ:ſtatim moritur. CAP. VI.

h Erodes ſane antipatro ſcribẽte q̃ cuncta quæ oporteret peragens:maturius aduenirẽt celans ſuam indignationẽ:reſcribit iubens:ne ulla deſidia ꝓpediretur ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimũ qdã expoſtulanda cãtur:ꝓmittens tamẽ ei ſe recõciliatũ iri:cũ ipſe ꝓtinus aduenirẽt:& ī oĩbus erga eum dile

ctionem ſuæ mentis apiebat:formidans:ne forte quicq̃ ſuſpicãs differret ineundæ uiæ negocium. atq; Romæ demorãs:aliquas ſibi difficultates pararet:& in regno Romano rumoris alicuius fieret adminiſter. Has itaq; in Cilicia litteras accepit:alias aũt Tarẽto:in quaꝝ textu Feroræ declarabatur caſus. Quibus lectis:ægre ſatis tulit & aſpere:non propter Feroræ gratiam:ſed quia patris interitu:ut promiſerat:non peracto defecerat. Circa Celendeꝝ autem Ciliciæ ueniens:cœpit de cauſa nauigationis ambigere:utrũ deberet domũ ſicut inſtituerat tendere:abiectione matris adductus in dubiũ. Tunc ex amicis pars ſuadebat expectare:donec agnoſceret:quæ domi mota geſtaq̃ fuiſſent. Alii uero hortabantur ne nauigationem domi differret:ſoluturum enim ſuo aduentu omnes cauſas aduerſitatis aiebant:nam neque tunc aliunde illos fluctus eueniſſe:niſi q̃ eius abſentia facultatem accuſatoribus uirtutemq; præbuiſſet. His perſuaſis protinus nauigauit:& exceptus eſt portu nomine Sebaſta:quem Herodes magnis opibus conſtructum:Sebaſtam ad honorem Cæſaris appellauit. In aperitis autem iam malis erat Antipater:nullo ad eum cominus accedente:nullo colloquẽte: ſicuti cum fuiſſet egreſſus uotis eum ac ſecundus precibus proſequebantur:nunc econtra aduerſis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti:quod pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte Varum Quintilium in Hieroſolymis agere:qui ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat deſtinatus. Venerat quippe conſultatum Herodi:ab eodem poſtulatus:pro cauſis in quarum diſpoſitionibus heſitabat. Quibus una conſeſſum habitantibus:uenit Antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quique cum ingreſſus eſſet aulam regiam:induitus purpura ipſum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant:aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque perturbari:in quæ mala deueniſſet manifeſto cognoſcens. Deniq; pater ſalutatum accedentem repulit:fratricidii ſimul accuſans:& conſilia obiectans ſuper ſuimet ipſius interitum:quorum omnium adiutorem ac iudicem in craſtinum Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atque imminente:ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accurrunt:quæ reſidue fuerant de filiabus Antigoni:qui ante Herodẽ in iudæa regnauerat: ex quibus uniuerſa cognoſcens:cœpit ſe certamini iudicioq; præparare:Sed die poſtera conſeſſum faciunt Varus ſimul atque rex:amici etiam utrorumque conuocantur. Aderant quoq; regis conſanguinei: & Salome ſoror: & ſi qui nunciaturi forent: quæ prodiderant examinationem tormentorum:ſerui denique Antipatri ex materno illi iure conuenientes:qui ante fuerant compræhẽſi:epiſtolam deferentes Antipatro:quæ fuerat in hanc perſcripta ſententiam: ne ad patriam repedaret:q̃ cũcta uidelicet ad patris noticiam reuelata perueniſſent:ſolumq; illi ſuffugium remanſiſſe:uel apud Cæſarem:& ſub patris poteſtate non cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto:atq; deprecanti:ne iudicium de illo rebus incognitis promeretur quin potius facultate ſibi auditoris contributa purgatum iri ſe apud patrem poſſe firmabat:quem iubens Herodes in medium produci:ipſe lamentari primitus cœpit q̃ tales illi filios habere contigiſſet:per quos ei fortunæ rales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem comparauerat:ut ſua ſenectus in Antipatri nequitias incidiſſet. Memorabat etiam enutritiones:& educationes:quas filiis ſtudioſe præbuerat:opum quoq; & facultatum affluentiam:in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent:ſemper illis protinus adiacere:& q̃ nullum eſſet impedimentum quo eorum conſilio periculum mortis incideret:dum illi regnum impie rapere feſtinarent:antequam ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ualde mirari dicebat Antipatrum:quorum ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorũpere quandoquidem eum regni ſucceſſorem etiam ſcribendo declaraſſet:ſed etiam uitæ ſuæ tẽpore in nullo minor exiſteret:non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquaginta deniq; illum talẽta ex reditibus ſumere:ad hæc trecenta talenta Romam eunti dono dediſſe. Increpabat etiam illum de fratribus:q̃ ſi uelut malignos accuſauerit:cur eorum imitator extitiſſet:ſi uero innocẽtes fuiſſent:iniq; aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet:nam illa omnia quæ de illis nunciata fuiſſent:a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum protinus aduertiſſe:conſilioq; eius geſſiſſe cuncta:quæ aduerſus illos fuerint geſta:quos nunc prorſus abſolueret:iſto illis in parricidii facinore ſuccedente. Hæc ſimul dicẽs profundebat & lachrymas:quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non ſinebãt. Verum Nicolaus Damaſcenus:regis amicus:& in omnib⁹ cum eo una ſemper uerſatus:& modum quo res geſtæ fuerint aſſecutus:rogabatur a rege:ut ipſe reſidua loqueretur:quæcunque ad demonſtrationem cauſæ redarguitionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuerſus ad patrem:ſemetipſum excuſare nitebatur. Emuniebat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla:honoreſq; ſibi a patre conceſſos:quos minime percepiſſet:niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis haberetur:enimuero prouidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent:conſiliumq; ſemper circunſpectis rationibus antecepiſſe:ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet: ſuo labore negotia cuncta peregiſſe:neq; credibile conſtaret:ut qui ſæpius ex aliorum inſidiis patrem ſtrenue liberaſſet:nunc ipſum inſidiatorem patris efficiut deleret omnia ſuæ uirtutis uetera monimenta molimine repentini facinoris:præſertim:cum ſucceſſor iam regni fuiſſet oſtenſus & ſimul etiam bonorum rerum honorumq; potiret: quæ uſq; ad præſens tempus eum habere conſtaret:neq; illud eſſe ueriſimile prorſus aiebat:ut q cunctarum rerꝝ dimidiũ ſine ſui periculo:& cum uirtutis honeſtate teneret:uelle totum cum crimine atq;

periculis appetere:incertus utrumne ualeret affectum ſuæ cupidinis obtinere:præſertim cum pro tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret:quod niſi ab ipſo proderetur occultum proculdubio permaneret:quorum etiam poſtmodum quod eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monumenta:quibus conuerſationem ſuam cum magna beniuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ uero quæ geſſerit:teſtem Cæſarem conuocabat:quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet: quorum fidem facere litteras ab eodem Cæſare deſtinatas: quibus litteris haud recte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſatiõnes hominum uolentium inter eos turbas & iurgia concitare:quas accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat:quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis : quod eorum uiolentia factum eſſet ut falſa dicerentur : doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam : ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui quæ uidennt grata dominantibus quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis:mutatio eſt totius facta confeſſus. Satis etenim miſerabantur Antipatrum profuſione lachrymarum: & uultus humilitate miſerabilem: ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Nam flectebatur quoque Herodis animus inclinatus: licet conaretur ſuam mentem aliis non eſſe manifeſtam. Nicolaus autem exorſus ab illis uerbis quibus rex principium fecerat:cauſam amplificare cœpit:& cuncta quæ uel tormentis erutа: uel teſtibus erant relata proferens congregabat undique criminis probamenta: maxime uero uirtutem regis & clementiam longa narratione proferebat : qualiter nutritiones & edificationes in ſtudiis doctrinarum filiis ſuis impenderat:quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in aliis calamitatibus irruenti : quamquam ſe non imitari diceret propriam filiorum inconſiderationem:quod & adhuc fuiſſent adoleſcentuli : & decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti : in tranſuerſum declinaſſent: naturæque iura reliquiſſent:ut immaturius quam oporteret regnandi cupidine reperirentur : Antipater uero furiam admodum ſe prorſus expaueſcere: non modo propter paterna beneficia:in quibus eum affatim fuerat muneratus quæ cum eſſent tam magna:multaque:eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatorum repentium:licet illa repentia quamlibet ſint aſperſa:beneficiis aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem Antipatri:uerumetiam quod fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent:quo minus imitator eorum exiſtens:impetum ſuum a crudelitate retineret:quamquam inquiens o Antipater qui temeritatis fratrum nunciator extitiſti:& documẽtorum ſcrutator: & punitor redargutorum:cur non repuliſti animo quæ in illis te prodente culpamus:ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſania & libidine raptus es. Vnde claret:quod nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris:ſed pro fratrum infelicium interitu feſtinata:ut illorum odium oſtentando: amator quaſi patris crederis: quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci: poteſtatem a patre percipiens: quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim: ut fratres interimerentur: de nequitia redarguti:ut autem conſcii eis proderentur:minime curaſti. Vnde certum eſt:te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe:accuſationem illis præparando : ut ſi forte ad effectum ueniſſent:tibi lucrum patricidii proueniſſet : ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum:tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es:nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignum ita te ſapere:ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extante:claret:quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos : nam haud ita exorbitares ſimilem nequitiam cupiens perpetrare:ſed timens:ne regni fierent ſucceſſores:quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi: patrem ſuper fratres extinguere feſtinabas : ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur: & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infelici patre ſupplicium ſumere conabaris: ac parricidium non commune cogitaſti:ſed quale uix a quoquam nunc in uita hominum uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas:uerum diligenti quoque & beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas:ſucceſſor in nomine:in diſpoſitionibus particeps:in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus: & iocunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus. ad ſpem etiam futuri gerendam ex ſententia es patris ac litteris communitus. Sed tu non ex Herodis clementia rerum iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas : uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam poſſediſſet abripere : & confingebas uerbis uelle ſeruare eum: quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas:uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus:fratrumque uoluntatem aduerſam:ſeditioſamq; reddebas:qui etiam patrem beſtiam appellare auſus es:cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem. Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem patrem:qui te tantis beneficiis muneratus eſt. E contra eum auxilia diuerſa poſtulabas : & attibus uariis per uiros atq; mulieres utebaris : quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum:quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenifti poſt tormenta liberorum atq; ſeruorum : quæ propter te uiris ac mulieribus conſtant infli-ctа:& contra denunciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem

hominibus auferre conatus es: ſed etiam leges: uirtutemq; Vari: & ipſius iuris naturam: ipſamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne confidis in tua ipudentia: ut etiam tormentis temetipſum ſubiici uelis: cum cauſeris de tormẽtis eorum qui examinati ſunt: ut illi quidem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attineant ueritatem minime tenuiſſe uideãtur: torméta uero quæ tibi fuerit adhibita uelis idagaſſe ueritatem. Nõne ſaluas o Vare: nõne liberas regem: factionem a ſuo ſangui ne ſuſtinentem. Per maieſtatem Imperii Romani: per uirtutem tuam obteſtamur: ut hanc atrociſſimam beſtiam: quæ pro proditione fratrum patri ſe beniuolum eſſe ſimulabat: quatenus poſſet ſolitarium & omni conſanguinitate deſertum de regno propellere: adiudices: atq; condẽnes. Non pnuncias hunc ſceleratum ducendum ad necem? Scias qũo patricidium communis iniuria eſt: & naturæ ipſius: & totius uitæ hominum: neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit: tametſi eum effectum non cõtigerit: adipiſci. Naturam ipſi iniuriat: qui talibus ſupplicia non importat. Addebat etiam illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri more locuta eſt: ariolationes quoq; ac diuinationes ſuper rege factas: & ſacrificia memorabat. Aiebat itẽ & quicquid antipater cum Feroræ mulieribus laſciuire dicebatur: cõmeſſationes quoq; ſordidas amoreſq; narrabat. Deniq; examinatiões torméntorum: & teſtificationes plurimas inferebat: quæ ſane plurime conſtabant. Nam alias quidẽ ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates acceperat: ex quibus priora magis firmabantur. Plurimi quippe hoíes: quæ antea timore Antipatri ſilentío prætereunda mandabant: cernentes cũ accuſationibus primis odibilem: & aduerſa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contraditum: qa odio ineffabili aduerſus eum nitebantur oía tunc prodebant. Incitabantur quoq; ad accuſandum non ſolum honore facto; eius: & magnitudine ſcelerum eius quæ uel patrauerat: uel patratum ire præſumpſerat: ſed etiam improbitate quam circa patrẽ & fratres exercuerat patricidiis & q; ſuper eũ ſenſerant neq; odium meritoneq; amorẽ benignitate: circa quẽpiam habuiſſe: ſed ſuæ tantum commoditatis intuitu. Quorum oíum illud eum amplius adgrauabat: q; nulli extiterant: q res ex æquo bonoq; iudicabant: q; eorum aíus odio amicitiaq; iure careret. Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe p hibitoſq; ſemper ánunciando: libertate uero data in medium cuncta deferre. A quibus proferebant multiformia probamenta nequaquam accuſari de falſitate ualentia: quod neq; benignitate circa herodem: neq; timore periculoſo tacerent: ſed ſolo rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebãt: dicentes: q; non in ſuis actibus antipater utilitatẽ Herodis & munimẽ attenderet: ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni pœna dignum eſſe loquebãtur. Multa ẽt a plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur: ita ut antipater quãquam in oíbus rebus impudens. & ad mentiẽdũ pmptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet: tamen tunc tãta cõfuſione fuit oppreſſus: ut neq; negare: neq; contradicere ualuiſſet. Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente: Varus iubebat antipatrum: ut ſede tantis criminibus expurgaret: ſi aliquas aſtructiones haberet: quibus obnoxius illorum quæ importata erant non eſſe monſtraretur: nam ipſe quoq; optare ſe patrem certo noſſe dicebat: ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille uero in faciem prouolutus: in deo rẽ omnibuſque cõmendabat: qui ſibi teſtificarentur: nihil ſe improbum cogitaſſe: atque ſignum a deo fieri poſtulabat: inſidiatorem ſe patris penitus nõ fuiſſe. Solẽt quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt: quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt dicere: ſibi liberum arbitrium ex diuinitate conceſſum: quando uero in pericula ceciderint iuſtum recipientes iudicium: per inuocationem eius omnia teſtimonia conantur auertere: quod ẽtiam antipatro contingebat. Cum tanta náque uelut abſente diuinitate ante geſſiſſet: tunc autem iuſto eum dei iudicio undiq; concludente: defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum criminum q; ferebat: potentiæ diuinæ cauſam tribuens: ut eius teſtimonio in medio ueniret: quanta pro patre geſſerit: quãtaq; periculoſa pro eius ſalute pſumpſerit. Varus autem cũ ſæpius iterrogaret antipatrũ: & nihil amplius ille quam dei proferret inuocationẽ: uidens in infinitum rem pergere: iuſſit uenenum in medium proferri: ut experiretur: quæ nam eſſet uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte dãnati: bibit iubente Varo confeſtimq; moritur. Tunc exurgens: abibat cõfeſſu: & die poſtera in antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuerſatio: eo q; Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum.

Herodes antipatrũ filiũ miſit ĩ uicula: & legatio miſſa ab herode ad Cæſarẽ de filio. CAP. VII.

Erodes aũt continuo in uinculis filium abſtringi iuſſit. Incerte aũt erant plurimis conſabulationes Vari quæ ad regem habebantur. Dicebant nõnulli: q; ex eius ſententia ſe
h cerit: quæcũq; de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eũm: deſtinauit Romam ad Cæſarem litteras: omne declarantes negocium: ſed etiam qui præſenti relatione Cæſarẽ docerent nequitias antipatri. Depræhenditur autẽ in his diebus etiam epiſtola ab antifalo ad antipatrum ſcripta. In ægypto aũt erat iſte: Quæ ſoluta a rege: talia declarabat. Miſi tibi epiſtolam ab Acmes: non parcens animæ meæ. Scis enim: quomodo periclitabor a duobus domeſticis: ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur. Rex autem querebat alteram epiſtolam: quæ tamen inueniri non poterat. Nam & ſeruus antifali: qui lectam deportauerat epiſtolam aliam ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum autem heſitaret rex: unus amicorum herodis inſpiciens interiorem tunicam ſenis: nam duabus erat indutus: arbi

tratus eſt in interiori tunica litteras obcelari: & erat ita. Inuenitur ergo epiſtola in qua erant ſcripta hæc Acmes antipatro. Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolam: & reſcriptum faciens epiſtolæ quæ ad meam dominam ueluti a Salome directa eſt deſtinauit. Quam cum legerit certo ſcio puniturum Salomẽ: tanquã inſidiatricẽ. Erat aũt epiſtola tanquã Salome ad dominam ſuam ab antipatro dictata: ſub Salome noĩe: quantum ad ſnĩas pertinebat: ſtilo aũt Acmes compoſita in qua cõtinebantur iſta. Acmes regi herodi. Ego ſtudium habẽs. ne te quicquam lateat quæ aduerſum te geruntur: inueniens epiſtolam Salomes ad meam dominã contra te conſcriptam: cum periculo quidem meo: ſed cum tua tamen utilitate conſcripſit: tibiq; direxi. Hanc aũt illa conſcripſit: uolens Sylleo cõiungi. Scidi igitur hanc epiſtolam: ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum aũt antipatrũ epiſtola ſcripta erat: q; eius iuſſionibus miniſterium geſſerit: ut ad Herodem ſcriberet: eo q; quaſi Salomæ inſidias illi præparare feſtinaret. Sed etiam reſcriptum eius epiſtolæ quæ quaſi ad ſuam dominam fuerat a Salome deſtinata direxerat. Erat aũt Acmes Iudæa quidem genere: in ſeruitio aũt erat Liuiæ Cæſaris coniugis: & hæc gerebat amicitia quam cũ antipatro iunxerat: comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus: ut eius aduerſus patrem & nutricẽ ſuffragaretur inſidiis. Herodes aũt ſtupefactus magnitudine nequitiarum antipatri: impellebatur quidẽ: ut confeſtim eũ perimeret uelut procellam magnarum turbinẽq; cauſarum & non ſolum ipſum: ſed etiam ſororem inſidiantem domumq; Cæſaris ſua iniquitate corrumpentẽ. Accedebat autẽ etiam Salome: crebro pectus percutiens: & ſe interfici poſtulans. ſiquid forſitã tale in ea probaretur. Herodes conuocans filium interrogabat: iubens: ut ſiquid haberet aperiret: increpabaturq; a patre dicẽte. Quomodo inimicus oĩno repertus es: age nunc: & qui tecum ad hæc negocia operam dedere: nullomodo moreris aperire. Ille aũt in antifalum cuncta referebat: nullumq; alium cauſam hoꝝ extitiſſe firmabat. Herodes uero admodum dolens uolebat Romam ad Cæſarẽ filium deſtiare: ut ſupplicium pro ſuis factionibus ſumeret: ſed timens ne fortaſſis amicorũ ſuffragio ualeret effugere: ipſum quidẽ uinctum ſicut & antea cuſtodiebat. Verum legatos miſit ad accuſandum filium cũ litteris: intimandaq; oĩa: quæ Acmes illi ad perficiendam factionẽ fuerat ſuffragata: exẽplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati Romam ꝓficiſcuntur docti: in præſentia quæ loqui uel reſpondere debuiſſent.

De egritudine Herodis: & ſeditione Iudæoꝝ: & quia deſperans oẽs optimates Iudeoꝝ præcepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportate ſunt ei littere ab legatis ad Cæſarem miſſis habentes dãnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam: & quia inualeſcente egritudine malum purgans: cultro ſe interemiſſet ſi præuentus non fuiſſet. CAP. VIII.

Ed tex morbo prægrauatus: teſtamẽtum ſcribit: iuniori filio regnum retribuens: odio quod circa Archelaum Philippumq; ex antipatri accuſatione conceperat. Cæſari uero mille talẽta dereliquit: Liuiæ quoq; cæſaris uxori: & filiis & amicis: & libertis cæſaris quingenta filiis etiam ſuis: filiorumq; filiis pecunias & reditus diſtribuit. Salomẽ ſororẽ magnifice locupletauit: q; eam ſcilicet erga ſe beniuolã ſemper agnouerit: & nunquam aliquid ex aduerſo molientẽ. Deſperans aũt contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere: nam ãnum agebat circiter. lxx. exaſperatus eſt: irrationabili furia: & amaritudine mẽtis incenſus: uolebat ſi potis eſſet: Iudæorum cuncta diſperdere. Cauſa uero huius rei erat: q; ſe contẽni putabat: eo q; caſum ſuum iocundem totam extimabat accipere. Super hæc quoq; quidam popularium hominum ſeditionẽ excitauerant: propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam Iudas Ariſei: & Mathias Margalothi: Iudæorum eruditiſſimi: & ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi populo etiam amabiles: propter iuuẽtutis eruditionem. Semper enim eos totos conſumebant dies cuncti: quibus inerat ſtudium: & cura uirtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum: & remedii minime receptabilem: omnẽ excitauere iuuentutem: ut opera quæcunq; a rege præter patriam legem facta fuiſſent: euertentes ꝓ lege dei glorioſa niterẽtur exercere certamia. Etenim propter eius ꝓſumptionem: & propter quod præter humanũ morem fuerat cõuerſatus in plures: oĩa illi mala cõtigiſſe firmabant: ægritudinem quoq; præſentem non ei ob aliud acciditſſe. Fecerat enim herodes q̃dam cõtra legem. quæ iudas & Mathias uociferabant. Nam conſtruxerat ſup portam tẽpli minus quaſi deo propoſitum: aquilam auream ĩmanem uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet autẽ lex imaginum eleuationes uel aĩalium propoſitiones conſtituere: his qui uolunt ſecundum eius præcepta conuerſari. Proinde hortabantur illi ſophiſtæ aquilam illam loco diuellere. Enim uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet eſſe periculum: quod pro conuerſatione paternæ legis: & pro uirtute ſuſcipitur: quã uitæ quantacũq; dulcedo. Nam morte quidẽ fama & laus ſempiterna conquiritur: & naſcituris hoĩbus memoria iocũda relinquitur exẽplum uirtutis & gloriæ. Nam ẽt ſi quiſquã ſine periculo ualeat aliquod ꝓclarum opus efficere: poſt paululũ tamen uẽturam mortẽ naturæ lege nõ ualebit effugere. Proinde pulchrũ eſt his q ſtudiũ habent amorẽq; uirtutis: cũ laudibus & cũ honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxima ẽ: pro bonis opibus interire: q̃ non niſi mediatione periculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel altis quibuſcũq; qui ab eodem ſtemate deducuntur: ſiue fuerũt uiri: ſiue mulieres: ſiue qlibet alteri: quibus prouideri debet ꝑ poſterum: ut ad eos utilitas gloriæ per-

ueniat. Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repente rumor: regem uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modum ſuffragatus eſt: mediaque die aſcendentes: euulſere aqui lam & ſecuribus concidere. Cunq; plurimus eſſet tumultus in templo ecce dux regis cum militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorum: & exiſtimans ex maiore illos conſpiratione etiam manu congreſſuros ad prælium: ampliorem ſecum numerum militum duxerat: qui poſſent impetum ſuſtinere illorum: qui moliebantur anathema templi deiicere. Quo irruente ſuper eos: nequaquam uim eius ſuſtinere ualuerunt: ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptione magis ſtulta: quam cauta prouidentia congregata: omnes continuo fugerunt. Ex quibus. xl. ſoli iuuenes animi confidentia remanſere: quos dux comprehẽdit: cum principibus facti: Iuda & Mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere: aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cum interrogaſſet: cur intantam audaciam prorupiſſent: ut ornamenta templi euellerent: illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt: & conſulto nos illa geſſiſſe profitemur: quæ ad uirtutem attinent: quam uiros docere certum eſt. Siquidem prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis: nec mirari debes: ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis Moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit. Mortem quoque ac ſupplicia quelibet importes: cum iocunditate ſubimus. Non enim pro iniuſto facinore: ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt. Et illi quidem talia loquebantur in nullo minora uerba quam fuerat commiſſi præſumptio præferentes. Rex autem uinculis eos conſtringi præcipiens: conuocauit ex Hierichunte Iudæorum principes. Quibus aduenientibus: conuẽtus omnium congregatur: ipſe uero in lecto recumbebat q; præ inualitudine ſtare non poterat. Enumerabat igitur præſumptiones ſeditioſorum iuuenum: in quibus ſæpius fuerat deprehenſi: templi quoq; ornamenta quæ ſuis fuiſſent magnis ſumptibus conſtructa memorabat: qualia per annos. c. xxy. neq; Aſamoneum regem conſtruere: neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat: ſe autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematibus admiratione dignis ornaſſe: quo poſt eius mortem gratam ſui memoriam iocundamq; relinqueret. Exprobrabat etiam q; iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterum præſumptũ facinus uerbo quidẽ ad ſuas ptinere iniurias: re autem ipſa & uerita te ſiquis uellet meritum examinare facinoris: ſacrilegium cõmiſſum eſſe affirmabat. Ad hæc illi pp eius crudelitatem ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur: humiliter reſponderunt dicentes: neq; ex ſua ſentẽtia contigiſſe neq; illa cõmiſſa inulta eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidem quaſi manſuetus extiterat Mathiam autem pontificem ſacerdotio remouit uelut conſcium: & cauſam ſeditionis extantem promouit autem Azarum pontificem: fratrem uxoris ſuæ. Mathiæ autem pontificatus tpe: prouenerat alterum extitiſſe pontificem ad unius uidelicet diei functionem: quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Cauſa uero talis erat. Mathia ſacerdotali fungente officio nox in ſolennem luceſcebat diem: in qua futurum erat ieiunium. Tum uiſum eſt ſibi omnino mulieri eſſe cõmixtum: propterea q; ſacerdotio perfungi non potuit: ſed Ioſephus Elimi filius: cognatus eius ſecundum carnem: pro eo munere ſacerdotali pfungitur. Nunc ergo Mathiam Herodes pontificatu remouerat: alterum uero Mathiam qui ſeditionẽ excitauerat: & aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius: uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat. Herodem porro amarior in dies morbus urgebat: ſupplicia deo cõmiſſi ſceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat non tamen conflagrationẽ inſuperficiem corporis agentem prodens quantum extrinſecus creſcens operabatur incẽdium. Auiditas quoq; in explebilis ſp inerat cibi: nec tamẽ ſacietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluiem. Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli ſæuiſſimis cruciabatur: humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubẽ erat afflictio: ſed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus ſpiritus quoq; incredibilis erecta tentigo quæ fuerat ſatis obſcena diritate fetoris: & anhelitus reſpiratione creberrima: contractus quoq; p cuncta membra ſubſiſtens: uim noxiam operabat: quæ omnem tolerantiæ contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his: quibus inerat diuinandi peritia diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter geſta depoſci. Ipſi tamen multum ſpes ſalutis inſtabat: ſi forte poſſet contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoque aduocans ut uterentur ſi quid poſſent ad ſalutem proficere poſtulabat: & tranſiens Iordanem fluuium: aquis calidis quæ ſunt circa Callioram: die noctuque fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ ſuper alia quæ habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem: quæ ſulphurifera uocitatur. Præterea uiſum eſt medicis: ut eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum miſſus eſſet: ita defecit: ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis ſeruorum ululatus exortus eſt. Cum igitur nulla iam de eo ſpes ſalutis exiſteret: iuſſit militibus quinquagenas dragmas aureas diſtribui: plurima quoque ducibus & amicis ſuis munera tribuebat. Deinde reuerſus in Hierichuntem prævalentibus nigris coleribus: exaſperatus iniquius eſtuat ipſo morente: indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates: & erant plurimi: ſiquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti propoſita. Magna igitur in omnes regis furia concitata eſt: propterea culpabiles & inculpabiles in Hippodromo concludens: ſororẽ ſuam Salomẽ: uirũq; eius Alexã

conuocat & mortem ſuam non in longum differri denunciat tantis ſe doloribus circunuentum: fore cunctis ſatis optabile: ſe autem ſine luctu & deploratione periturum: q̄ regibus: maxime autem ſibi magni meroris eſſe firmabat: neq; ſuum arbitratum Iudæorum falli propoſito: q̄ & eis ſua mors amabilis foret & grata: nam etiã ſe uiuente ſepius illos & ſeditiones & ſeceſſiones fuiſſe molitos: & in eius ſemper iniurias fuiſſe feſtinos: cæterum leuigationem quandam illis natam eſſe dicebat q̄ talibus ipſe doloribus urgeretur: proinde petere ſe ab illis: q̄ eos ſciret contra eius gloriam in nullo uenturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles ſuper cæteros reges: & luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat: ſi peregiſſent ut iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cũ igitur me iquit animam uideritis expirantem: circunuallantes Hippodronum omni militia nec dum mea morte uulgata: confeſtim omnes illos ĩcluſos iaculari perficite: & ita cũctis intereuntibus duo commoda prouentura: q̄ & regnum illis poſt ſuam mortem firmum perſeueraret: hoſtibus amputatis: & ſuper ſuam mortem luctum celebrandum eſſe magnificum. Et ille quidẽ lachrymandus talia lamentatur: & cognatos omnes beniuolẽtiam circa ſe fidemq; ſeruare poſtulat inuocationem diuinam interponens: ne cum honorificentia ſua mors: & cum indignitate tractaretur. Illi uero profitebãtur in nullo ſe eius præcepta tranſgreſſuros. Sed ego comperi illius hominis mentem conſiderans: etiam per præſentia mandata nihil humanum penitus habuiſſe. Siquidem de hac uita diſcedens procurabat: quatenus omnem gentem orbatam & deſertam parentibus dilectiſſimis relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi: qui nihil iniuſtum neq; in ipſum: neq; in alios admiſiſſe fuerant depræhenſi. Hæc igitur illo ſuis parentibus demandante: deportantur & litteræ ab legatis: qui ad Cæſarem romam fuerant miſſi. Quarum hæc erat ſententia: q̄ Acmes indignatione Cæſaris extincta ſit: pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipſum aũt Antipatrum in patris uoluntate dimiſſum: ut quod placeret ex eius ſententia fieret: ipſum etenim & patrem eſſe & regem: ſiue illum in exilium detrudi ſiue illum morte mulctari uellet: in eius propoſito conſtitutum. His auditis Herodes: pauliſper animum reſouit: uoluntate ſcriptorum & morte Acmes in ſuperbiam ſubleuatus: & poteſtate puniendi quam acceperat in filium. Sed prætalẽtibus creſcentibuſq; doloribus: interitui propinquabat: & quãquam in multo defectu contineretur appetebat tamen cibum: & poſtulans malum quæſiuit cultrum. Erat enim illi talis mos: ut ipſe per ſemetipſum malum accurans: & per partes modicas recideret: & comederet. Sumẽs ergo cultrum: circunſpicienſq; ne quis adeſſet: uoluit ſemetipſum interimere quod forſitan perfeciſſet: niſi præueniens manum eius Atiabus contineret: nepos enim eius erat: & magnum clamans: ſtatim ululatus per totam aulam exortus: eſt & tumultus.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua: & propter hæc Antipatri peremptio. CAP. IX.

Quæ cum ad Antipatrum peruenirent: credidit ſuum patrem uitæ terminum ſuſcepiſſe præcipienſq; fiduciam tam uerbis q̄ motibus ita totus animo geſtiebat: tanq̄ ſi fuiſſet liberatus e uinculis: & regnum in ſuis manibus ſine ullo labore perceperit. Tunc cœpit cum cuſtode ergaſtuli de ſua dimiſſione fabulari: magna ſe continuo ſpondens dona ei tributurum. Ille uero non ſolum non acquieuit ut faceret quæ uolebat Antipater: uerũ etiam cũcta regi denunciat: intimãs ei eius mentem: & quæ ab eo munera ſpondebant. Tunc Herodes q̄uis & ante non minore odio ferretur in filium: cum audiſſet cuſtodem ergaſtuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput: quãq̄ in extremo uitæ teneret & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quẽdam armigerorum ſuorum ſine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrũ ſepulturamq; eius in Hyrcania ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem: & diſtributio inter eius filios: & qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. CAP. X.

Teſtamentum interea ſcribebat mente mutabili: & Antipatrum quidem quem ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat: Tetrarchum facit Galilææ regionis atq; peroe. Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem aute & Traconitẽ: & Bethaniam: & Paniadam Philippo filio quidem ſuo: fratri autem Archelai germano Tetrarchiæ iure conceſſit: Iamniam uero & Azotum & Faſelidam: Salome ſorori diſtribuit: ſed & argenti ſignati Myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cognatis: atq; conſanguineis: opibus eos reditibuſque locupletans. Cæſari ſane argenti ſignati mille Myriadas: præter uaſa quædam aurea: quædam argenta: & metallis precioſa: & artificis opere nenuſtiſſima dereliquit: indumẽta quoque precioſa: Liuiæ uero Cæſaris coniugi: & aliis nonnullis quingentas Myriadas. His diſpoſitis: quinto die poſtquam Antipatrum filium necauerat defungitur regnans poſtquam Antigonum interemit: ãnos. iiii. & xx. poſtquam aũt a Romanis regnum præceperat. vii. & xxx. uir crudelis in oẽs equaliter: ire quidam ſubditus: a iuſtitia uero effrenatus: fortuna uero propicia: ſup quẽlibet affluenter abuſus: ex plebeio in regnum aſſurgens: & pericula plurima eludẽs: quibus ſæpius fuerat circũſeptus: diuturnitate uitæ pfunctus ẽ. domi circa filios quantũ quidẽ ad eius finiam ẽt ibi p. ſperitate potitus ẽ: eo q̄ ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat: meo uero iudicio: ſuper omnes infœli-

tissimus. At Salomæ & Alexas anteq̃ mors regis diuulgata foret: ex Hippodromo Iudæos abire p mittunt: ad proprias domos: dicentes: regem iussisse: ut unusquisq; in suas regiones abscederẽt. Hoc autẽ fecerũt: beneficium illi genti præstare cupientes. Interea mors magis diuulgatur.

Epistola Herodis ad exercitum: & admonitio fidei seruendæ circa filium eius Archelaum q̃ statĩ elevatur in regnum. CAP. XI.

t Vnc Salome & Alexas cunctam militiã congregantes in Amphitheatro quod Hierichũ te erat: primum quidem epistolam regis legi fecerunt: quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quam circa eum exhibuerunt insinuant: petitiões quoq; eius: ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberẽt: quem regem constituitintimabant. Ptholomeus etiã cui fuerat testamentum a rege creditum: anulusque de quo signauerat commissus: continentiam testamenti denuntiat: quod testamentum non posse robur firmitatemq; suscipere dicebatur: nisi cuncta quæ in eo esset deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens: honorantium Archelaum: regemq; proclamantium: milites quoq; cuncti: & uniuersi duces: fauorem: & beniuolentiam promittebant: paratosq; se ac promptos ad omnia profitentur adiutorẽque deum supplicationibus aduocabant.

Sepultura Herodis in Herodio castello: & fauor Archelai regis ad populum: & populi ad ipsum. CAP. XII.

d Ehinc sepulturam regi præparabant. Curæ nanque fuit Archelao: ut exequiæ patris quã magnifica possent celebritate gererentur: utque memoratum proferrent cum rege mortuo producendum. Portabatur itaque in lecto aureo: lapidibus depicto uariis atque præciosis: stamina uero ostro erant auroque contexta: eratque ipse mortuus circumamictus purpureis uestimentis: caput eius diademate coronatum: sceptrum quoque in manu eius uelut si a uiuo teneretur erat appositum: circa lectum autem erat frequentia filiorum: multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia stipata pergebat: per proprias distincta nationes: & discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi. Nam primi quidem pergebant eius armigeri: per quos omnes threcum manus: post istos etiam natio Germanorum: atq; Galatharum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia postrema sequebatur: in eum scilicet modum digesti: qualiter solebant in bellum procedere: & suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur seruorum eius quingenti: odores uarios: & aromata deportantes. Pergebant autem in Herodium stadiis distante octo: illic enim est eius sepultura ex eius iussione consecta. Et Herodes quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per .vii. dies luctum super patrem honore regio ex more gerit: tantos etenim dies lex paterna præcepit obseruari. Conuiuia itaque celebrans: & luctum exoluens: ascendit in templum. Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magisque: prædicabatur laudibus: secundum q̃ unusquisque arbitrabatur maiora quam alius conferre præconia. Tum uero tribunal ille conscendens quod sibi fuerat præparatum & confidens: omnibus benigna loquebatur & sibi propitios comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa se cunctorum acceperat gratias se illis habere narrabat: quod lesi a patre nihil circa se mali ab illis reciprocaretur: se autem aduisurum: ut eis bonorum uicissitudinem redderet: eorumque remuneraretur alacritatis affectum rogaret uero, ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare: sufficere sibi dignitatem potestatis aiebat: quam tunc firmam esse dicebat: cum testamentum a patre scriptum: a Cæsare firmaretur. Obquam causam neque in Hierichunte cuncta militia diadema illi imponere cupiente uoluerat suscipere: ambiguum honorem æstimans ex tali re sibi prouenturum: quod esset adhuc incerta uoluntas eius: qui posset illi regnum propne firmiusque concedere: non sibi defuturam circa illos benignitatem: quæ beniuolentiæ eorum uicissitudinem reportaret. Festinare quippe se in omnibus enarrabat meliorem se suo patre circa illos ostendere. Illi uero ut plebeia multitudo consuevit: in ipsis primis diebus uidentes regis lene principium: uoluntates suas laudib⁹ & fauoribus aperiebant: & quãto mansuetius cum eis loquebatur Archelaus tanto amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad numerum petitiones: intercessioneſque uertuntur. Alii quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore postulabant: pars uero uictorum solutiones expetebat: qui fuerant ab Herode deuicti: alii uero grauedines quas Herodes inemptionibus & in publicis nundinis constituerat: auferri uociferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria respondebat: sed in omnibus accurate: æstimans regni fore suffragium: si multitudinis beniuolentiã comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda deo conuertitur: & cum amicis conuiuia celebranda.

Qualiter populus seditionem mouit aduersus Archelaum in festiuitate azymorum: & Qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit: ipse uero nauigauit ad Cæsarem: credens regnum Philippo fratri suo. CAP. XIII.

c Vm hæc interim aguntur: congregãtur Iudæorũ iuuenes plurimi: nouaꝛ regꝛ cupidine concitati: & cœperunt de morte Mathiæ aliorũq; cũ eo ab Herode interemptoꝛ tumultuosa uoce causari: dicentes: q̃ iniuste pempti: ẽt exequiaꝛ honore Herodis timore carui erant. Erant autem isti: pro quibus turba loquebatur: qui fuerãt euulsione aureæ aquilæ

perempti. Magnum ergo turba proclamante: & clamitationibus utente: quaſdam etiam iniurias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire proterue procaciterq; iactante: con gregabatur magis magiſque numeroſa multitudo: & ultionem mortuorum ab Archelao fieri debe re poſcebant: ſuppliciis eorum qui ſub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omni um ſacerdotio remoueri pontifiem quem Herodes fecerat proclamabant: uirum mundum: & ſecun dum leges ſuas dignum ad pontificatum promouendum eſſe dicebant. Archelaus autem licet iſta grauiter ferret: annuebat tamen: impetum eorum mitigare feſtinãs: donec iter ad Romã quod pro poſitum habebat ſine tumultu perageret: & cum de ſeſe uoluntatem Cæſaris agnouiſſet: reſpicere dixit: quid agendum foret & de cunctis repetitionibus eorum legitimæ diſpoſiturum: neque tunc tempus eſſe diſſenſionis: aut contumelias ingerendi: magis autem unitatis atque concordiæ donec ex præcepto Cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tũc quippe in commune cõſulere: de qui buſcunq; tractandum eſſe uideretur: tunc autem ſuſtinendũ eſſet: ne forte ſeditionis quoq; crimen incurrerent. Et ille quidem hæc dicens ducemq; ſuum edocens: mittit ad eos: hæc ipſa locuturum. Illi porro proclamantes: ducem loqui penitus non ſinebat: periculum quoque minabantur: ſiquis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet: & inſtabant ſuam libidinem magis explere: quam impe rantium ſubiacere conſiliis. Graue nanq; illis uidebatur: ſi cũm Herode uiuente amicis priuati fuiſ ſent: eodem mortuo nullam ultionem fieri mortuorum. Illud enim iuſtum legitimumq; dicebãt non q; ratio dictaret: ſed q; eorum libidini uoluptatem poſſet afferre: fatui ad prouidendum: quan tum illis eſſet ex ea re periculum naſciturum. Plurimis itaque ab Archelao miſſus: ut tumultum ſe ditionemque mitigarent aliis ex regis perſona loquentibus aliis autem ex illius quidem ſententia: ſed ueluti ex ſua mente monentibus: illi nullum penitus aduertebant: ſed amplior fremitus: & tur ba mouebatur: concurrente etiam plurima multitudine: q; illa tempeſtate Iudæis dies feſtus immi nebat: quando azyma ſecundum obſeruationem paterni moris exercent. Paſcha enim illa feſtiui tas uocitatur: ad recordationem & memoriam exitus ex Aegypto: & ſacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numeroſa multitudo: quanta in nulla alia ſolennitate. Concur rit ergo ex uniuerſa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis aduenium: religionem numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditionem excitauere: Iudam Mathiamq; lamentan tur: ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ: & perſiſtebant in templo: ſuffragione quoq; uictua lium abunde ſubſiſtente. Nam ſeditioſis hominibus turpe non ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum proceſſiſſet audacia: cohortes deſtinat armatorum cum quibus etiam tribunum militarem mittit: ut eorum coherceat impetum: & primum quidem ut illos ſeditioſos repellerent & ab alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus: illi ſe ditioſi cum ingenti alacritate: excitata ſecum etiam turba: ſuper tribunum ac tota præſidia cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi ſuſi: pauci autem cum tribu no ſauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta peſſumdare cenſebat niſi multitudinis illius impe tum frangeret: tumultumque illum reſecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam: ut eos qui ſibi in templo habitacula conſtruxerant: exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circi ter tria milia hominum: reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterum ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Archelaus. Quique continuo diſceſſerunt: feſtiuitatem de ferentes minime celebratam: maioris timore periculi propulſati: licet eſſẽt in mortis temeritate præ cipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcendit: Nicolaum ſecum & Ptholome um habens: & amicorum plurimum comitatum: Philippoque fratri omnia gubernanda dereliquit: domum ei regnumque cõmendans. Salome quoque, ſoror Herodis cum eo ſimul egreditur: om nem ſecum ducens: proſapiã: ad hæc etiam plurimi cognatorum: uerbo quidem: ueluti cum Arche lao conlaboraturi: ut ei regnum a Cæſare firmaretur: re autem uera: ut aduerſus eum niterentur: maxime illa quæ ab eo in templo geſta ſunt accuſando proponere. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæſaris curator: earum rerum quæ in Syria poſſidebat: in Iudæam pergens: pro conſeruatione the ſaurorum Herodis quem Varus ab hac intentione reuocauit: per Ptholomeum qui tranſibat ab Archelao conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia neque arces obtinuit quæcunque fuerant in Iudæ orum ciuitatibus conſtitutæ: neque theſauros conſignauit: ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai: donec quid de his Cæſari uideretur agnoſceret. Proinde in Cæſarea ſe ſuſtinuit ſic enim repromiſe rat ſe eſſe facturum.

Qualiter Archelao Romã aſcẽdente: Sabinus q erat in Syria Cæſaris curator aſcẽdit in Hieroſo lymã uiolẽter expetẽs Herodis pecunias & caſtella a curatoribus Archelai. CAP. XIIII.

Ed cum Romã nauigaſſet Archelaus: Varus prexit Antiochiam: Sabinus aſcendit in Hie
s roſolymam: & aulas regias obtinet: euocanſq; omnes oppidoꝝ præfectos: & quotquot rerum diſpenſatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut ſibi traderentur multos expe tere. Ex hoc iam illi quos præfecerat cuſtodes Archelaus: mandata eius implere non po terant: ſed cuſtodiebant omnia ſecundum inderdicta Sabini: uſque ad Cæſaris præceptum. Naui gat etiã romam in illis diebus Antipater Herodis filius: regnũ etiam ipſe petiturus hortatu Salomes

& promiſſionibus incitatus dicētis:iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnum percipiendū q̄ primum teſtamentum in quo is ſucceſſor regni fuerat conſtitutus: firmius: quia illud ſanamente feciſſet herodes:hoc aūt iam ſenſu præ ualitudine diminuto conſcripſerat. Ducebat ſecum etiā matrem:& fratrem Nicolai Ptholomeū:amicum Herodis ſatis honorabilem:ſed etiam ſibi ualde gratiſſimum atq̄ fauentē. Maxime autē eum incitabat ad regnum Hireneus rethor uir opinione clarus & ad dicēdum acerrimus. Idcirco etiam freti:eos qui perſuadebant cedendum archelao: ſiue q̄ regio teſtamēto ſucceſſor fuerit inſtitutus:ſiue q̄ maior natu eſſet aduertere conténebant. Sed cū Romam ueniſſent:oēs cognati ab archelao diſcedentes ad iſtum conueniūt: non beniuolētia circa eū aliqua conſtrictis:ſed odio,quo aduerſus Archelaum irritabantur. Maxime aūt libertatē deſiderebāt & Romanorū iudices magis:q̄ reges proprios habere cupiebant. Quod ſi hoc minus procederet:antipatrum magiſquā archelaum ſibi regē conducibilius æſtimantes:impetrare laborabant. Sabinus quoq̄ accuſationē archelai apud cæſarē depoſuit. Inter hæc cæſar ſuſcipiēs ab Archelao litteras: in quibus iura a patre ſibi relicta propoſuit teſtamētum quoq̄ cognoſcens:& ratiocinia theſauroꝝ herodis cum anulo conſignatorio quē Ptolomeus apportauerat: cœpit conſpicari quē ordinandum ratio poſtularet. Legēs quoq̄ litteras Vari & epiſtolas Sabini:ſūmam quoq̄ theſaurorum uel quid pecuniæ p ſingulos annos impēderetur aduertēs litteras quoq̄ quas antipater pro regno promerē do tranſmiſerat recenſes:congregabat ad conſultandum oēs ſenatorii ordinis:& amicos:in quibus etiam Gaium filiū Agrippæ:& iuliæ ſuæ filiæ adoptiuum. Deinde illis oībus in cōſeſſum iductis copiam facit:ut quiſq̄ de quibus moueretur ediceret. ibi primū Salomes filius antipater dicendi potentiſſimus:& archelao ſatis infeſtus: huiuſmodi uerba locutus eſt: dicens Archelaum uerbo quidem pro regni petitione ſe fingere laborare:opere uero omnem regni potentiam poſſidere:antequam ei a Cæſare in quo cuncta poteſtas ſita eſſet indulgeretur. Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciam:quam præſumpſerat in die feſto multos interimere. Qui ſi iniuſtum aliquid geſſiſſent:alius inter eos deberet ulciſci:qui eos poſſit legitima & ordinata poteſtate compeſcere:& non ab illo tantam cædem fieri oportere. Qui ſi ut rex illud feciſſet:contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet regia iā uti poteſtate præſumeret. Si aūt uti priuatus illa geſſiſſet:amplius eum deliquiſſe narrabat:q̄ regnum non poſſidens:ſupplicia quibuſlibet intulerit:de qbus decretum Cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes & ordinationes:ad hæc etiam illum in ſolio regali & cauſas plurimas iudicaſſe: ac determinaſſe proclamabat:tanquā a lege legitime ius poteſtatis integrum poſſidēte petitionum quoq̄ plurimoꝝ promiſſa publice facta memorabat:nec quid eum amplius iuris ac poteſtatis habiturum:dum in regno a Cæſare firmaretur. Opponebat illi etiam:q̄ ex Hippodromo uinctos ſponte dimiſerit:& plurima alia:ſiue quæ facta fuerant:ſeu quæ facta quidem non erant:ſed credibilia uidebātur propter naturam ſui:quod fieri poſſe iudicabatur a iuuene:tum etiam ab accenſo regnandi cupidine. Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexiſſe:prohibitos quoq̄ omnes a rege cum moreretur uidendo:unde initium quoq̄ ſeditionis affirmabat exortum:q̄ eum uidebant circa patrem ſuum mortuum qui ei multa & magna bona præſtiterat tam nequiter conſeruari:ut uelut in ſe lachrymas per diem publice configentem occulto autem uoluptate regni percepti perfrui & noctes in deliciis agitare:erga Cæſarem quoq̄ huiuſmodi ſe præbiturū. Archelaum:cum ei regnandi iura tribueret:qualem ſe circa patrem exhibuiſſe cognoſciturum:tripudiare nanq̄ & cantus exercere in morte patris:tanquam ſi hoſtis aliquis interiret:& q̄ nunc adueniſſet ad Cæſarem calliditate uſum dicebat:ut ſi regni percipere firmitatem deſiderare ſimularet:cum omni iam uſus eſſet poteſtate: quanta illi nec ampliora Cæſare rerum domino poſſet attribui. Maxime uero eadem quæ in templo facta fuerant uerbis exaggerabat:& impietatem obiectabat:q̄ in die feſto ſacrificiis diuinis inſtantibus:multa milia hominum cæſa fuiſſent:in quibus multi peregrini plurimi inſontes indigne miſerabiliter occubuerint:templum quoq̄ plenum cadaueribus mortuorum:non alienigena forte perimente:ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iactabat. Vnde apparet inquit illud opus crudelitatis libidine peregiſſe:ut integre ſe plenum tyrannidis negocium proſecutum eſſe teſtetur per iniquitatē admiſſam qua cunctis hoībus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo regnū accipere:ſciēs q̄ pro ſui merito nunq̄ poſſet uel in ſomnis regiam prātem legitimo iure pmereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi ꝓculdubio deſperabat:niſi per egritudinē ac morbos qbus nō ſolū corpore cōfecto defecerat: uerūetiā animo parū ualido erat. Cæterū quādo mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana: & corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret: in Antipatrum poteſtatem regnandi contulerat:teſtamēto iure legitimeq̄ confecto:nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere: qui aut contempto Cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit:aut ſi a Cæſare ſe dominum fieri:& ab eo regnum ſperabat accipere:cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc:& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et Antipater quidē huiuſmodi uerba locutus:teſtes etiā introduxit:& plurimos ex cognatis:per quos ſua dicta firmaret. Cūq̄ is loquēdi finē faceret ſurgit Nicolaus p Archelao uerba facturus: dicebat nāq̄ illa qdē quæ i templo cōtigerāt:potius eoꝝ q paſſi ſunt q̄ Archelai poteſtate cōtigiſſe:ſiqdem

tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe:ut non ſolum iniurias contumeliaſq; iactarent:ſed etiam eos q̃ deuoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertenderent. Cunq; hoſtilia multa operarẽtur uerbo quidem aduerſus Archelaum:rei autem acerbitate aduerſus Cæſarem:neceſſarium Archelaus iudicauit:ut eos ab inſolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos Archelaus ad ſedãdas turbas miſerat:interimere feſtinabant:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerentia.Mirari ſe fame dicebat:non confundi Antipatrum:q; talium defenſor exiſteret:dummodo inimicitiæ ſuæ quam contra Archelaum gerebat libitum faceret:& odio magiſquam natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cuncto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus Archelaum accuſauerant:in eos ipſos accuſatores referebat:dicẽs nihil ſine ipſorum conſultatione uel conſenſu factum:geſtumue fuiſſe:ſed animo ledẽdi nũc in trãſuerſum ab æquitate diſcedere. Nam neq; ſcirent taliter res eſſe diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiam Archelai cuncta depraua re:& tantam illos cupidinem inuaſiſſe obſiſtendi Archelao:uiro quidem conſanguinitate propinquo:conuerſatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto.Teſtamentum etiam parrem ſana mente conſcripſiſſe narrabat:firmiuſq; illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptum:q; in hoc poſteriore dominum cunctæ ordinationis Cæſarem conſtitueret:quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat:qui Herodi iniuriam faceret:in cuius uita omnibus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti.Nunc autem ad contumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in omnibus feſtinarent:ſed nequaquam Cæſarem iniurias illius uiri admittere:qui & amicus fuerit & auxiliator:& omnia in ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentum eius ſolueretur:quod de ſua fide fretus ſcripſerit:neq; uirtutem Cæſaris imitaturam eſſe illorum accuſatorum:criminatorumq; nequitiam fidem eius in omni mũdo ad exemplar propoſitam & indubitatam cunctis gentibus eſſe referebat: unde nequaquam poſſit Herodi alienationem & furiam mentis aſcribere:quem per multum tempus optime regnum geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionemq; optimo filio dicaſſe:ſed neq; iudicium regis circa electionem ſucceſſoris peccaſſe firmabat:immo magis prudenter & optime iudicaſſe:quod omnia ad uolũtatem:poteſtatemq; Cæſaris redigiſſet.Poſtquam hæc Nicolaus enarrauit:& finem loquendi fecit:Cæſar Archelaum ſibi ad genua procidentem cum honorificentia ſubleuauit:pronuncians eum dignum regni perceptione:magnumq; ſuæ mentis momentum gratiamq; declarauit:& non aliter eſſe ſe facturum:niſi quæcunq; teſtamẽto continerentur.Interea cuncti Archelao fauere:non tamen certum aliquid fuerat definitum. Igitur facta ſolutione confeſſus apud ſe ipſum Cæſar conſiderabat:utrũne Archelao regnum cõfirmare deberet:an omni Herodis generi diſpartiri.Interea mater Archelai morbo prægrauata defungitur:ſed etiam a Varo qui in Syria militiæ magiſter erat:litteræ ueniunt:ſignificantes ſeditiones deceſſioneſq; Iudæorum.Poſtquam.n.Archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis mõtibus fuerat:tumultuationibuſq; turbata.Sed Varus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormentis adegit:rebuſq; compoſtis in Antiochiam repedabat:unum ordinem militum in Hieroſolymis derelinquẽs qui Iudæis ſi forte aliquid ſeditionis molirentur:obuiam iret:ſed nec ſic tamen ſeditio terminatur.Nam poſtquam Varus abſceſſit:Sabinus curator Cæſaris illic remanẽs Iudæos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos armigeros faciens:quoꝝ ſatellitio aduerſus Iudæos affligẽdos utebatur.Vnde illi perturbati ad ſeditiones excitandas neceſſitate cogebantur.

Qualiter perſuaſerũt curatores populo arripere arma:& occidere Sabinum uel Romanum exercitum in Antonia conſtitutum. CAP. XV.

Ed etiam arces uiolẽter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorũ & rapinarũ cupidine concitatus.Imminẽte igit̃ pẽthecoſte:feſtiuitas nãq; hæc apud nos ſic paternaliter appellat:non tantũ religionis gratia:quantũ indignatione ſuccẽſi pp̃ probitatẽ & oppreſſionẽ Sabini multa milia cõgregata ſũt hoĩum Galilæorũ & Hierichũtinorũ imẽſa multitudo:& quotquot trans Iordanẽ fluuiũ habitabant:ſed ẽt incolarũ magna manus adunata:q plus aliis incẽſi:in ultionẽ Sabini conſpirauerant.In tres itaq; partes diuiſi:diuerſa loca occupant.Et una qdẽ pars Hippodromũ tenuerat. Cæterarũ uero duaꝝ altera pars ab Aquilone uſq; ad Auſtrũ uerſa circa tẽplũ erat:altera uero ad orientẽ loca poſita detinebat. Tertia uero pars Hippodromũ:ſicut diximus ad occidentẽ occupauerat:quo loco etiã aula regalis extabat.Erat autẽ illis tota feſtinatio ut romanos incluſos obſeſioſq; conſtringerẽt.Sed Sabinus timẽs tam etiam multitudinẽ eorũ:q̃ mobilitatẽ ingenii:quippe quibus mors contẽptui erat:dummodo cœpta perficeret confeſtim ſcribit ad Varum:poſtulans:ut quã citiſſime ſubueniret.in magno piculo eſſe cunctam a ſe ibi militiam derelictam:ipſe autẽ altiſſimam turrim arcis aſcendens cognomento Faſelum:in honore fratris Herodis Faſeli edificatam atq; ita nominatam:qui in prœlio Parthorum defecerat:annuebat romanis:ut Iudæos exeuntes aggrederentur:cũq; ipſe neq; ad amicos auderet ullo pacto deſcendere:alios ante ſe pro ſuarum facinore popinarũ mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egreſſis cũ fiducia:pugna urimq; aſpera ſatis exorta ẽ:& licet Romani opere bellico:& experientia ſupiores exiſterẽt:& plures ex Iudæis occũberent:obſtinatio tamen Iudæoꝝ nequaq̃ tã dira belli facie frãgebant:ſed circũeuntes pene tẽplum aſcẽdũt in porticus quæ fani aream

continebant:& ibi multum prœlium profligatur:ſaxa quædam manibus uoluebant:quædam fundis uel tormentis cæteris emittebãt:ad hæc etiam cum arcubus intermixti Romanorum plurimos ſauciabant. Nam oportunitate loci Iudæi ſuperiores extiterant. Romani uero in incerto poſiti:nec iſtus ancipites euitare:nec hoſtem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur:poſtremo Romani impune ſe talia perpeti:ignem porticibus ſubmittunt:Iudæis quia ſemper porticus erant non ſentiẽtibus:ignis porro a plurimis appoſitus:continuo in flammas exæſtuat:tectaq; corripuit:quorum materies:q; erat cum pice ceraq; puncta:& in ſuperficiem deaurata:ignem confeſtim ſuſcepit:quo incẽdio opa illa magna & admiratione digna diſpereunt. Sed etiam eos qui ſuper porticus propugnantes aſtiterant:repentinus corripit:& inſperatus interitus:alii ſimul cum tectis concidentibus peſſum ibant:pars hoſtium confixi perire uulnera ti:pleriq; defectu conciliis& ſub talis cladis ſtupore:aut igni ſeſe contraduntaut gladiis abuſi ſuis intereunt:aut malum quaſi quo ſe uidebant circunſeptos affugerent. Quotquot autem retrorſum uia qua aſcenderent recurrentes a ruina uel incẽdio liberantur:a Romanis continuo ſine ullo negocio necantur. Quippe nudi armis & animi timore ſoluti:ueniebant in manibus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conſcenderant:nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incẽdium in fiduciam ſubleuati:interius progrediuntur:& ærarium ubi templi opes ſeruabantur arripiunt:& plurima quidem a militibus furata ſunt. Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ratione conqrere. Interea Iudæos plurimum contriſtabat tam interitus ſociorum quã ærarii:anathematumq; direptio:& tamen quotquot eorum uel peruerſitate mẽtis obſtinati uel pugnaces promptiq; conſtabant:aulam regiam undiq; uallantes:mirabantur incendium & cunctos ibidẽ una interitui dare:niſi celer abſceſſiſſent. Nam ſe quoq; copiam illis exeundi ſi id eligerent daturos:Sabino quoq; ſi etiam ipſo uellet exeundi tribuere facultatem:pollicebantur. Dum iſta geruntur:nonnulli ex regiis militibus ad Iudæos tranſeunt. Rufus autem & Gratus tria milia pugnatorum ex militia Herodis ſub ſe habebant:uiros corpore exercitatos & ſtrenuos. Cum his igitur omnibus ſeſe Romanis adiiciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat:ipſos quoq; ſecum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obſidionem minime negligebant:ſed etiam mœnia cuncta circuibant:hortabaturq; omnes ut illam oportunitatem ſe ſaluandi:& in libertatem paternam reſpirandi non perderent. Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abſcederet:ſed committere ſemetipſum non audebat:ſuorum conſideratione factorum:& q; hoſtes admodum infideli mente eſſe cognouerat:ſimul etiam Vari præſtolabatur aduentum:eumq; ſi adeſſet obſidionem illam eſſe ſoluturum. Ea tempeſtate etiam alia plurima:turbis tumultibuſq; pleniſſima prouenerunt:quæ totam Iudææ regionem grauiter deſolabant. In quibuſcunq; nãq; locis:alii lucri cupiditate concitati:pars inimicitia Iudæorum ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quõdam Herodi duo milia hominum hincinde congregatorum. Hi ergo in unum collecti:& ſeorſum a cæteris decedentes:aduerſus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur aũt Alcibiade duce:Herodis nepote:quem ſibi ꝓfecerant:qui tã in campis ad pugnam ſtrennue ferebatur:q; in locis aſperis arte prævalebat:ꝓpter experientiam quã ex uſu belli ꝓceperat. Iudas quidam erat filius Ezechiæ ꝓpoſiti latronum:qui multum quondam ꝓ ualuerat:ſed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deꝓhẽſus. Iſte igitur Iudas circa Seforĩ Galilææ congregãs multitudinẽ uiroꝝ ꝓditoꝝ:atq; deſperatorũ:cũ eis aulam regiam pugnaturus inuadit. Et qua copiam armoꝝ:quantũcunq; ille locus habebat abripuit:exinde ſuos omnes armat ſumit etiam cunctos opes quæ ibidem pro cuſtodiam fuerant derelictæ. Hic terribilis uniuerſus effectus eſt. Nam huc atq; illuc agebat:& docebat exercitum:libidine rei maioris accenſus:& emulatione regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendam tantum:& ledendum pronior & procliuis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoq; Symon ſeruus quidem Herodis regis:uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præſtans qui magna fuerant credita commiſſaq; negocia:is igitur rerum intemperantia ſubleuatus:diadema ſuo capiti præſumpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:ex pronunciatur inſania ſimul:furiaque populorum:ſed etiam ipſe dignum ſemetipſum exiſtimans ſuper omnes qui regnum ante geſſiſſent:aulam regiam in Hierichunte ſuccendit:& omnia quæ ibi habebantur abripuit. Multa itaque in diuerſis locis per uniuerſam prouinciam: ubi regia conſiſtebant tabernacula comburebat:cunctaque exterminio dabat:ignibus concremando. Ampliora quoque iſte gereret:& amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio contigiſſet:nam exercitus militum regiorum qui ſe Romanis addiderat:tota manu:totaque uirtute congrediens:occurrit. Symoni:ubi multa ui die longo certatur. Sed plures qui ex locis trans Iordanem cum Symone fuerant congregati:neque ordinis:neque diſpoſitionis bellicæ gnari:ſiquidẽ temeritate magiſquam diſciplina pugnabant:a regis occubuere militibus:ſed etiam ipſum Symonem p fugas ſe & per montis fauces ſaluari cupientem gratus occurrẽs:caput ei abſcidit. Incenſus eſt etiam illis diebus ſuper Iordanẽ locus nomine Emachoꝝ a quibuſdam hominibus Symoni conſimilibus. Sic igitur in illa gẽte multa demẽtia uagabatur:propter qđ regẽ proprium non habebãt:q populũ uirtute ac moderatione diſponeret:& propter quos alienigenæ irruperant:p quod ſeditioſæ mẽtes occaſionẽ accipiẽtes:ad bella

concitanda ſuccenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiẽdi. Cæterum & Athonges uir neq; generis dignitate conſpicuus:neq; uirtute decoratus:ſed opum tantum confi ſus abundantia. Paſtor enim erat iſte:& cunctis in omnibus rebus obſcurus:uerum magnitudine corporis & robore prævalens:auſus eſt ẽt ipſe in regni conſpirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor etiam ipſi corpore magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebant ſeſe regnum omnibus modis obtinere:nam unuſquiſq; eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebãt officio:& ſicubi opus erat diſcurrebãt:bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens:ad conſultandum concilium conuocabat:ut quid facto opus eſſet decerneret. Videns autem cuncta in ſua poteſtate:cœpit inſania ferri maxime q; rex a populo uocabatur:q; ſibi ad regendum quæ uellet nihil eſſe impedimento cernebat. Deniq; tam ipſe quam fratres eius magna conſpiratione frementes:odio Romanorum & regiorum militum bellum gerere feſtinabant. Nam æqualiter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebantur aduerſus regios quidem milites propter iniurias:quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabant:aduerſus Romanos autem q; eo⁊ in præſenti poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius malis tempore percurrẽte creſcebat:nulluſq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem ſpe lucri exterminabãt alios autem occidendi conſuetudine perimebant. Incurrunt ẽt aliquando Romanorum turmæ circa Emmaũ:& circundantes Arium centurionem qui ductabat exercitum:quadraginta ex eis uulnerauere:qui fuerant manu excitatoriæ meliores:cæteri uero timore fugientes:a Grato qui multitudini regiæ militiæ ductabat defenſati ſaluantur:ſuos mortuos relinquẽtes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites inſequentes plurimos ſauciabant:ſuperantur tamen poſtea:& comprehẽdunt:alius quidem cum Graco confligens:alter autem cum Ptolomeo. Maiorem uero fratrem Archelai milites comprehendunt. Nouiſſimus autem eorum ſuper his quæ cõtigebant merore confectus heſitare cœpit:qualiter ſaluaret. Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens:& omni manu militum ſpoliatum:fidei patruelis Archelai ſe cõmittit ac tradidit:ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret:quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgẽs ad cõmunem regionis interitum. In breui quidem & in minimis rebus Iudæi Romanis noxii conſiſtẽtes:inuidia tamẽ contribulium ciuiumq; ſuorum ad omnia nequitiæ opera ferebantur. Interea Varus mox ubi quæ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quam in Hieroſolymis dereliquerat:duas reliquas legiones aſſumens:tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens ẽt equitum alas quatuor:& auxilia quæ reges Tetrarchæ diuerſi mandauerãt: maturabat præſidium illis qui in Iudæa obſidione tenebantur afferre. Dicebant autẽ oĩbus q; Ptholomaidã pergeret. Dant illi etiã berythii tranſeunti ſubſidium mille quingentorum uirorũ. Mandat illi & Arethas quoq; petræus:qui odiũ circa Herodem & amicitiam cum Romanis adduxerat non paruam peditum & equitum manum. Congregato itaq; i Ptholomaida omni exercitu: exinde patrem filio tradens:unum amicorum ſuorum deſtinat Galilæos expugnatũ:qui ſuper Ptholomaidam habitant. Ille autem Galilæã igredi ens:magna ui pugnare cœpit. Et primũ Seforin capiens:habitatores quidem oẽs captiuos abduxit:ciuitatem aũt ignibus tradidit. Varus aũt Samariam cum omni manu ingrediẽs:ſed a ciuitate abſtinuit:erat enim crimine ſeditionis immunis: ſed quodam uico Ptholomeiarus nomie collocat:quẽ nicum arabes odio Herodis hoſtili more comburunt. Iter quoq; agentes:alium uicũ Faſſo noĩe:magnum atq; opulentum:idẽ arabes cõprehendentes:incendio concremauerunt: & quaqua uerſum exercitus ibat:igne cuncta & cæde replebantur:ſuccẽditur etiam Emmaus caſtellum: Varo iubente gratia mortuo⁊. Hinc itaq; in hieroſolymam tẽdit. Illi porro qui ad obſidiones fuerant congregati:faciem ipſam nõ ferentes exercitus:paſſim cuncti diffugiunt:imperfecta ſeditionis opera relinquẽtes:qui uero in hieroſolymis fuere iudæi:Varo grauiter incuſante: excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur:q; multitudo illa propter feſtiuitatem fuerit congregata: bellum at nequaquam ex eo⁊ ſniam contigiſſe:ſed temeritate aduenarũ fuiſſe commotum: ſeipſos autẽ cũ Romanis obſeſſos potius q; obſidendi geſſiſſe propoſitũ. Venerunt aũt in occurſum Varo Ioſeppus herodis regis nepos:& Gratus atq; Rufus oẽm exercitum quem ſub ſe habebant:ſecum pariter adducẽtes:occurrunt etiam Romani:qui obſidione tenebantur. Sabinus aũt non uolens in faciem Vari uenire:ex alia parte hieroſolymis egrediens:mare uerſus abſceſſit. Interea Varus per oẽm regionem partẽ militiæ mittit:quæſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterant. Deprehenſis aũt qui manifeſtabantur:alios qui cauſa mali extitere ſuppliciis cruciabat:quoſdam uero dimittit:in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere aũt qui pp hanc cauſam in crucẽ acti ſunt:ferme duo milia hoĩum. Hoc igiẽ modo rebus collectis:atq; compoſitis:maximam partẽ militiæ ad ſedes proprias dimittit grauem eam in illis locis exiſtimans:nam in plurimis exceſſerant: & eius iura contẽpſerãt lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decem milia iudæorum in unum locum fuiſſe congregatos audiẽs: feſtinus occurrit:ut eos comphenderet. Illi autẽ antequam comphenſi fuiſſent:ſemetipſos tradidere hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniam contribuit:ipſos aũt ductores: q cãm ſeceſſionis excitauerant ad Cæſarem mittit. Cæſar uero pleroſq; ex eis præmittit; illos autem qui Herodis co-

gnati fuere:ſuppliciis adegit: ꝙ nullum iuſticiæ gerentes reſpectum:cõtra familiares & cõſanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem iſta diſponens:& ꝓp præſidia unam legionem quam etiam primo dimiſerat hieroſolymis derelinquẽs in antiochiam repedare feſtinat.

Qualiter Cæſar teſtamentum herodi cõfirmauit:ſeruans filiis eius teſtamẽtum: & diuiſio regni Iudaici in Terrarchias. CAP. XVI.

Rchelao uero apud Romam cõmorante:aliorum negociorum principia:pullulabant: quorum hæc erat cauſa. Venerat Romam legatio iudæorum: ſuper octo milia hoĩum: a perentium ut ſuis legibus uiuerent:& legati quidẽ qui ex decreto totius gentis fuerant miſſi quinquaginta fuere. Cætera uero multitudo Romæ ad eos uenerat. Cæſare autẽ concilium faciente cum amicis:cæteriſq; romanorum primatibus:& in Apollinis templum congregante:quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſiſq; fundatum. Legati quidem cum uniuerſa multitudine indigentium Iudæorum cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem ecõtra cum amicis aderat. Quotquot uero regis fuere conſanguinei:ab Archelao per odium ſeparãtur:Iudæis autem aduerſus eum conſociabantur: non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant: graue putantes:& ad confuſionem propriam pertinere:ſi ante Cæſarẽ contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens:Vari concitatus hortatu: pria quidem cauſa ut fratri adeſſet. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur: quia illo regno ſoluto per partes:poſſet diſtribui:ſiquidem plures eſſent: qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt. Vnde uero Philippum hortabatur ut pro ſe laboraret: quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere. Data igit iudæoꝝ legatis copia dicẽdi:cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui: & primum ex iniquitatibus herodis argumẽta multa ſumere:dicentes eum nomine tãtum fuiſſe regẽ: re autem uera tyrannidis facinora perpetraſſe:& multam per eum:deſſolationẽ rerum factam eſſe iudæorum naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuiſſe proclamabant:& tantos q dem iudeorum eius crudelitatibus interiſſe:quantos nunquã ex hiſtoria piſſe cognoſcerẽt: ſed multo amplius ſemet qui uiuerent infœliciores exiſtere:non ſolum eis quibus oſtenſione uultus aſper: & indignatione mentis terribilis apparebat:ſed etiam quibus ſubſtantias ſuas arripuit:ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare:cum perditione & exterminio eorum qui ſub eius regno habitabant:oẽm gentem penuriæ & neceſſitati contraditam:cum paucis autẽ regno deliciiſq; frueretur:plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus:& nobili natos genere perimeret: nullis rõnabilibus ſubſiſtẽtibus cauſis niſi ut eoꝝ ſubſtantias rapuiſſet:& quibus uitam fortaſſe conceſſiſſet:rerum ſuarum amiſſione dãnaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionẽ aliam quidem pro muneribus & publicis cum augmentis analibus exigebat:alia uero lucrorũ gratia poſt functiones a ſeruis exactoribus:uel amicis eius diripi ſolere cauſabantur:nec ſolum iſta quæ ad damnum auri & argenti pertinebant agi:ſed uirgines etiam corrumpi: matronas pollui: quæ pudorem ſui tacebant:ſicut ab illis qui gerebant deſiderabatur qui uidelicet facinora ſua timebant:ne in publicum ꝓderentur: tantaſque ſub herode ſe iniurias & contumelias paſſos fuiſſe quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere:ſi facultas daretur ut hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebant:ſed nunquam ſe in tantam infelicitatem:tãtamque cladem prorſus incidiſſe:exemplum nãque iniquitatis & facinoris herodem uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaum quidem regem denominaſſe firmabant:quia poſt herodem quẽlibet malum ferendũ & tolerandum utique decernebant qui tamen ipſis initiis ſe quaſi mitiorẽ Herode conabatur oſtẽdere:uerum poſtea uerens:ne non proprius Herodis filius crederetur:nihil ultra diſtulit: ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia:& cum nondum erat regni conſecutus integram firmitatem: ꝙ in cæſaris arbitrio conſiſteret:illius regni poteſtatem uel tribuere:uel negare: dedit tamen ingenii ſui propoſitiq; monimenta:qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere:ex his quæ i ipſis initiis perpetrare præſumpſit:ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens: auderet occidere: unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum:propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoq; & has querelas:legationem totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo: ut eorum prouincia regibus careret:& Syriæ iungeretur:ut ab illis iudicibus regerentur: qui illuc ex Roma ad gubernandã prouinciam mitterentur:& tunc cognoſci poſſe dicebãt:utrum ne ſeditioſi eſſent: & tumultuum cõcitatores: an ſubiecti & deuoti ſi ꝓbis iudicibus: & rectoribus uterentur. Talia iudæis dicẽtibus: Nicolaus regem criminibus expurgabat:Herodem quidem:quomodo per omne tempus quod uixerit nunquam fuerit accuſatus: non enim uera poſſe dicere confirmabat eos qui cum haberent aliquid unde cauſarentur illo uiuente prætermittentes quando poſſent: in quibus leſi fuerant uindicari: illo mortuo querelas importune confingerent: illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent: ad illorum improbitatem iniuriaſque redigebat: qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint quique cædis fecere principium in eis qui ſe a tumultibus prohibebant. Incuſabat eos etiamque ſeditionis libidine tenerentur: & ꝙ pernicaces eſſent ad obediendum uel legibus uel iuſticiæ:dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente: Cæ

ſar hincinde quæ dicta ſunt audiēs: conuentum dimiſit & poſt paucos dies: Archelaum quidem nō pronunciat regem: dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat Tetrarcham conſtituit: ſpondens ei quoq; regiam dignitatem: ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus apparet alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filiis: Philippo uidelicet: & antipatro: qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerant. Et huic quidem regio tranſ Iordanem Galilæa tributa reddebat quæ conſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos. Philippo autem Bithanæa cum Traconitide & Auranitis: cum aliqua parte domus quæ Zenodori dicebatur reddebant talenta centum. Cæterum archelao idumæa: & Iudæa: & Samaria. Hæc enim leuigatæ fuerant quarta parte functionum ex decreto Cæſaris: propter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant autem ciuitates quæ archelao tributa reddebant: Stratonis turris & Sebaſta cum ioppe: & hieroſolymis: Gaza uero & Gadara: & ipſe fuere græcæ ciuitates: quas abſcidens a diſpenſatione Syriæ additamento iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo archelao tributa per unumquēq; annum talenta. cccc. ex oībus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat. Et hæc q dem de filiis herodis ordinata ſunt Salome autem ſuper illa quæ frater in teſtamēto reliquerat: erat autem Iannia & Azotus: & Faſelis argenti ſignati myriades quinquaginta: Cæſar etiam donat ei ad habitandum aulam regiam quæ fuerat in Aſcalone cōſtituta. Intrabant etiam & huic reditus ex oī bus ſuis talenta per annos ſingulos. Ix. domus aūt eius in regionibus erāt quæ ſub archelai fuere poteſtate. Accipiūt: quoq; conſanguinei regis quecūq; ī teſtamento declarantur. Duabus autē filiabus eius uirginis p̄ter illa quæ pater reliquerat: Cæſar ēt utriq; dona largitur uicenas quinas Myriadas argenti ſignati: eaſq; coniunxit Feroræ filiis: cuncta uero quæ illi fuerant dimiſſa: per filios herodis diſtribuit. Erant autem quinquaginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula: quæ nō tam ei magnitudine uel precio: quam recordatione regis accepta conſtabant.

De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum Herodis filium: & qualiter fictio iſta depræhenſa ſit: in ueſtigante Cæſare: & pœna qua mulctatus eſt. CAP. XVII.

h Is igitur a Cæſare diſpoſitis: iuuenis quidam Iudæus quidē genere: ſed apud Sydonios nutritus: a quodam Romanorum libertino: qui eum in cognitionem Herodis induxerat: ſimilitudine formæ prouocatus: quæ uidebatur Alexandro cōſimilis filio herodis qui fuerat interēptus: teſtificabātur quoq; illi cuncti: quorum aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet accipere: & aſſumens ſecum adiutorem ſuæ gentis hominem ſcientem cuncta quæ in palatio gerebantur: & ingenio callidū ad magna negocia perturbanda: eo ſibi huius factionis magiſterium præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe Alexandrum eſſe herodis filium ex morte ſeruatum ab his quibus ut eum perimerent fuerat delegatus: occidentes quippe alios per quos imaginem completæ inſſionis oſtenderent: & expectatores fallerent: illumq; & eius fratrem Ariſtobulum ſaluauiſſe. His igitur figmentis & ipſe in ſuperbiam extollitur: & alios quod occurrerent eludebat. Interea Cretam appulſis Iudæorum omnibus qui cum illo colloquium miſcuere: perſuaſio facta ē. Vnde illi quoq; pecuniarum abūdantia cœpit affluere: plurimis hincinde donantibus. præter uenit ad Melium: ibi quoque congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illum deſcendere iudicabant: & ſpe q̄ poſſet paterni regni iura percipere: uicemque præſtantibus reportare. Ibat igitur Romam plurimis in eius obſequio uenientibus: & dicearcheam appulſus: ibidem quoque qui habitabant: iudeos ſimilibus fallaciis illudere decipereque non deſiſtit. Accutrebant namque illi ueluti regi: & alii quidem alii: maxime tamen illi qui familiaritatem & amicitiam eum herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illum cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uultuſq; ſimilitudine: etenim etiām qui plurimum fuerant cū Alexandro conuerſati: nihilominus inducti fuerant ad credendum: illum non fuiſſe alterum: ſed alexandrum herodis filium: ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̄ſumerent. Proinde ingredienti Romam: & fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudæorum plurima multitudo: inſtar miraculi ſalutem eius factam diuinitus admirantes: & cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt: maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitatem intraret: per platæas & uicos in ſella portabatur: cuncto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus: quas per diuerſa loca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo: uoces plurimæ: clamoreſq; cum fauore reddebant: & oīa fiebant quæ ſolent ad gaudia mentes hominum cōcitare: præſertim in tali euē tu: ubi præter ſpem ſalutem illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi Cæſari nuncius ille allatus eſt: nō quidem credebat: propter quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi præſertim in illis in quibus aīum intenderet: tamē ſperans potius ſe contingere: Celatum: quēdam ſuū libertū qui ſæpius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit: ut uideret alexandrum. Ille aūt cum uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̄ uſa fuerat multitudo. Verū Cæſar decipi oīo nō potuit qūo erat quidē ille ſimilis alexādro: ſed nō ita ut eos poſſet inducere: q prudēter iſpicere: diſcernereq; ualerēt. Siquidē iſte falſus alexander ex labore & ope ualde cōſtabāt attritus: in illū aūt delicatudo

ex delicijs:& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & grossius erat corpus. Intuens igitur mendacia conspirantem iuxta discipulum atq; doctorem:& cum fiducia uerba proferentes examinabat:rem etiam de Aristobulo cunctam perquirens:quid de illo quoque fuerit factum:& semetipsum obstupere simulans:rogabat:ob quam causam aristobulus quoq; non uenisset:quo regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cunque ille respõdisset in Cypro illum insula remansisse:marinis periculis simul fatigatum:& territum:ut si forte sibi aliquid inoptabile prouenisset:saltim ille saluaretur:ne omne genus Marianne penitus interiret:talia enim illum doctor ille respondenda docuerat:Cæsar illum semotim adolescentulum a cæteris abducẽs:tibi inquit mercedis gratia salus a me præstabitur si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi quis tu sis:& quis te ad talia confingenda pertulerit:maior quippe est tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille:neque enim ultra mentiri potuit:in periculo constitutus:aperte Cæsari omne figmentum:uel quali modo:uel á quo fuerit commentatum. Tunc Cæsar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiserat fecit:uidens autem eum aptum laboribus:in ordine constituit numeroq; nautarum:illum uero qui talia præsumenda persuasit:morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio sufficiens uisa est:ut quantoscunque sumptus uel pecunias in falsum Alexandrum erogassent:irreparabiliter amissiſſet. Et circa falsum equidem Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ:finem huiusmodi perceperunt.

Qualiter archelaus accusatus est a Iudæis apud Cæsarem:quem Cæsar indignatus:regno priuauit: & trusit in exilium apud Viennam Galliæ:& somnium uisum Archelao & Glaphyræ. CAP. XVIII.

Archelaus autem Tetrarchiam suscipiens:mox ut Iudæam attigit: Iozarum Boethii de pontificatu remouit:exprobrans ei:quod cũ seditiosis una cõueniret:Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum subrogat. Edificat etiam in Hierichunte aulam regiam: cum elegantia & decore mirabili:medietatem quoque aquarum quæ ad irrigationem agrorum influebant:tractu ductuque constructo diuertit in campum: quod ab ipso fuerat palmarum arboribus consitũ. Vicum etiam ædificat:cui nomen Archelaidem constituit:paternam quoq; legem transgrediens:Glaphyram archelai quidem filiam:alexandri uero fratris coniugem:ex qua filios quoq; susceperat:sibimet accersiit uxorem. Iudæis uero fas nõ erat fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerat. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Oseæ filium. Interea decimo anno principatus archelai:omnis nobilitas Iudæorum primatesq; samariæ:non ferentes crudelitatem eius:mores q; tyrannicos:apud Cæsarem accusationes ei instituũt:maxime quia cognouerant eum Cæsaris mandata transgressum:nam ei præceperat ut mansuete:clementerq; conuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduertit indignatione commotus:curatorem eiusdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere: Archelaus etiam ipse dicebatur: protinus aduocat:cæterum scribendum archelao indignum existimat:illum autem destinat: ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauem ascendens: nauigat celeriter:& in Iudæam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem:mentem ei Cæsaris aperuit:atque ut confestim egrederetur ciuitatem compellit. Cæsar autem ueniente Archelao aliquibus accusatoribus astantibus:causam hinc inde cognoscit:sed ubi parum se expurgat archelaus:in exilium trudi præcipit urin Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo:pecũias uero eius rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequam Romam fuisset uocatus archelaus somnium suis amicis tale recitauit. Vidisse se nanque dicebat spicas decem numero:plenas turgentesq; frumentis nigoremque integrum possidentes:quas uidebat a bubus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur:a quibus dum scisciteretur:illi per diuersas contrariasque opiniones solutionesq; discin duntur. Tunc Symon: uir essæus ueniens:mutationem rerum illo somnio significari dicebat:Archelao non sane in rebus secundis aut commodis prouenturam. Boues nanq; labores & miseriam significare firmabat:propter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat: quod terra boum laboribus & operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: perspicax autem decem periodum decem annorũ terminari manifestabat. Vnam quippe futuram ætatem & tempus suppleri asseuerabat Archelao quo de principatu suæ potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uero die postquam illud somnium archelao fuerat demonstratum:euocator eius archelaus procurator suus in iudeam uenit a Cæsare destinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius:& regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo sicut supra ostendimus:alexandro in coniugiũ sociata:constabat Herodis qdem filio:sed fratri archelai. Postea uero quam idem Alexander a patre fuerat interemptus Iobato lyciorũ regi coniungitur. Quo defuncto:item illam uiduatam in Capadocia a patre archelaus in coniugium suscepit:Mariannẽ excludens:quæ sibi fuerat coniugata. Tantus siquidem illũ Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta esset archelao:tale somnium ipsa quoq; contuetur. Videbat quasi Alexandrum sibi astantem:& se quidem illi ad gaudere:eumque libenter & alacriter amplexari:illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O Glaphyra:nempe uel nũc confirmas prouerbium quo dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi iureiurando

conſtricta es? ſed & iugali fœdere uirgo ſociata. Poſtquam filios quoq; ſuſcepimus: amores noſtros oblita es ſecundarum cupidine nuptiarum: ſed neque hoc tibi ſufficere indicaſti: quinetiam cum ter tio ſponſo concumbere præſumpſiſti: & ſine pudore domum noſtram ingrediēs: thorum genialem polluiſti: cum Archelao ius cōiugale conſocians ut illum uirum haberes: quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ego nunquam tui penitus obliuiſcar neque beniuolentiæ qua ſemper circa te detentus ſum carear. Liberabo ſane te uniuerſis obprobriis: meam ſicuti fuiſti firmam ſtabilemq; perficiens. Quæ cum illa familiaribus retuliſſet: poſt paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud ſane importuna huic noſtro operi ratus inſerui: primo quidem: quia ea quæ circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur innotui: deinde ut exemplo uera peobentur: dicere illi a quibus immortalitas diſputatur animarum: aut etiam ut appareat diuina prouidentia rerum humanarum cūcta diſponi: ne incredulitate huiuſmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies ſingulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta: Syriæ diſpenſationi coniungitur. Interea Cyrinus uir conſularis a Cæſare deſtinatur: cenſum in Syria diſpoſiturus: & domum rediturus.

Incipit Liber .xviii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Cyrinus a Cæſare deſtinatur ut Syriam Iudæamq; cenſeret. CAP. I.

CYrinus autem unus de his qui ſemper in conſultatione congregabantur uir per omnium magiſterioru & principatum officia celebratus per cunctas adminiſtrationes conſulatus culmen aſcendens: & in cūctis adminiſtrationibus: & aliis dignitatibus clarus: cum paucis uenit ad Syriam cenſor gentis a Cæſare deſtinatus: & appreciator uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ.

Qualiter Copinius ex equeſtri ordie miſſus eſt in Iudæam: & quia Cyrinus uenit in Iudæam uniuerſorum deprædaturus ſubſtantias: & Archelai redditurus pecunias: & quia Iudæi moleſtæ ferentes: tandem perſuadente Iozaro pontificæ paſſi ſunt deſcriptionem fieri ſubſtantiarum ſuarum. CAP. II.

Ritur etiam cum eo Copinius ductor totius equeſtris agminis: poteſtatemq; iudæorum omnium gerens. Venit etiam Cyrinus iudæam: nam diſpenſationi Syriæ fuerat adunata: uniuerſorum deprædaturus ſubſtantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iudæi licet in ipſis initiis deſcriptionis nomen dirum haberent: ſubiiciuntur tamen ne amplius ſubſiſterent: perſuadente illis pontificæ Iozaro: Boethi namque erat iſte filius. Et illi quidem cuncta ratione pontificis: deprædari ſuas permiſere ſubſtantias: nihil amplius heſitantes.

Qualiter iudas Gaulonites: & quidam alter perſuaſerunt multitudini: ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. CAP. III.

Ed iudas Gaulonites: homo ex ciuitate: cui nomen erat Gamalas: Saddochum phariſæum ſibi coniungens: receſſionem facere feſtinabat: nam deprædationem & cenſum nihil aliud eſſe dicebant quam integram ſeruitutem. Proinde ad deſendendam ſuam libertatem: totam plebem diuerſis exhortationibus incitabant: omnem quoq; illis cooperaturam eſſe creaturam: ſi pro bono libertatis honorem ſuam & gloriam magnanimitate tueretur ſed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: niſi talibus conſiliis ad agendum procederent.

Qualiter populi eorum conſilia conſecuti: ſeditiones & bella ciuilia: ſeu latrocinia exercuerunt. CAP. IIII.

Is itaq; diebus amplius eorum animus incitatur: ut etiam ab homicidiis ſe nullo modo arcerent: quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant: atque hoc modo in magnum malum ſeditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros: & ſupra quam dici poteſt: illa gens continuationibus eſt repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia: deprædationeſque gerebant: obtentu quidem utilitatis defenſioniſque communis: ſed reuera propriorum lucrorū gratia tota ſeditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium ſociorumq; perpetrantur: poſtremo in inuicem conuertunt: non ſecus quam contra hoſtes inſenſius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes: captiuitates: cædes: ubiq; concurrebant: ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & inſtitutionum mutatio paternarum. Siquidem iſte iudas & Saddocus quartam Philoſophiam nouiter introduxerant: cuius amatores copiam conquirentes: ſeditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices peſſimas plantauere per inſolentiam inconſuetæ Philoſophiæ: de qua uolo pauca differere.

Quantæ ſint hereſes philoſophorum apud iudeos: uel qualibus teneantur legibus. CAP. V.

Vdæis igitur philoſophiæ tres erãt: ẽt inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ Eſſenorum: Sadduceorũ: & tertia qua philoſophantur: qui dicebantur Phariſæi: & quãquã
i de eis explanauerim in ſecundo libro iudaici belli: tamẽ etiam nunc cõmemorationis gratia breuiter attingam. Phariſæi. n. quotidianam conuerſationem exiguam habent: & prorſus abiectam: nihil mollitudini aut delicatudini penitus indulgentes ſe quæcunque iudicio rationis oportere cõperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo modo reluctantur: maiores natu cõpetenti honore uenerantur: ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando reſpõdeãt: fatogeri oĩa credunt: ſed neq; liberum arbitrium hoĩs auferunt: iudicium dei futurum eſſe ſentiunt: illic cunctos hoĩes propria merita recepturos: tam eos quidem qui ſecundum uirtutem uixerũt quã illos qui nequitia deprauati ſunt. Animas autem ĩmortales dicunt: ſed etiam in inferno cõgrua unicuiq; habitacula pro merito: uel uirtutis uel iniquitatis attribui: ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudium & alias quidem aĩas æternis trudi carceribus: alias aũt facilitatem reuiniſcendi percipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quantacũq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationum celebrationes: tẽplorum conſtitutiones: expoſitionibus ſuis faciẽda eſſe prædicãt. Nam tãtum uirtutibus eoꝝ prolatum eſt teſtimonium: ut ad eos plurimæ ciuitates: & maxima multitudo cum ſtudio grandi confluerent: opinione adducti: quia meliores cæteris eſtimantur. Sadducei autẽ aĩas mortales exiſtimant: ſimulq; cum corporibus interire. Nullas uero alias obſeruationes præter legem cuſtodiunt: aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſum annumerant ſed ad paruos admodum doctrina eorum peruenit: & modus exercitationis. Primates autẽ apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant. Eſſeni aũt ad deum cuncta rediguntimortalem animam dicunt iuſticiam aũt rem præcioſam: pro qua ẽt uſq; ad mortem pugnandum eſſe prædicant: ĩ tẽplo anathẽata proponẽda ꝓhibent: ſacrificia uel hoſtias cũ populo non celebrant: ꝙ ſe plurimum ab eis putãt mundicia uel ſanctitate differre: & merito ſe a cõi congregatione diſcernunt: remotim ſacrificia facientes: cultu uero moꝝ atq; conuerſationibus optimi ad colendã terram & exercẽdam omni ſtudio intenti. Illud etiam habent dignũ: & ualde mirabile ꝙ in aliis non inuenias gentibus tam Græcoꝝ q̃ etiam Barbaroꝝ: ꝙ oẽs illis opes in medio ſunt: & ab eis oĩa poſſidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitatur: nihil pauperior defraudatur ac ſi nihil omnino poſſideat. Et illi quidẽ hoc modo de ſe gerunt. Sunt autẽ ſuper quatuor milia hoĩum numero. Vxores non ducunt: neque ſeruos habere feſtinant: aliud quippe iniquitatis: aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt: mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aũt reddituum promouent: curatoreſq; conſtituunt: qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uitros eligunt: cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus: Quartæ ergo Philoſophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionem. Huius ſequaces in ueſtitu: in habitu: cæteriſq; aliis phariſæis conſentiunt: circa libertatem uero ĩmobilem retinent atq; ĩmutabilem ſnĩam. Nam huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum. n. principem & dominum dicunt deum oĩum: mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum ſupplicia: uel amiſſiones amicorum oĩno conteñunt: dũmodo nullum hoĩem dominũ dicere compellantur. Nõnulli náq; uiderunt: qualiter ſæpius aliqui eorum in ſuppliciis ĩmutabiles permanſere. Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc ſtulticiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt: Geſſio Fuluio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiões excitandas romanis: recedendiq; ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et Philoſophiæ quidem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos. Interea Cyrinus opibus reſtitutis Archelai: deſcriptioneq; perfecta: quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno: poſtquã Antonius actiaco bello fuerat a Cæſare ſuperatus: Iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali depõit officio: Ananum in pontificatu ſubſtituens.

Qualiter herodes & Philippus citates ĩ honorẽ Cæſaris fabricauerunt: & qualiter Samaritæ oſſa mortuoꝝ in tẽplo iactãtes cũ feſtiuitas Azymoꝝ ĩmineret populũ reddidere pollutũ. CAP. VI.

Erodes autem & Philippus Tetrarchiam ſuam eoꝝ unuſquiſque ſuſcipiens: Herodes Sephorin muro circũdedit ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ: quam Autocratoridan
h appellat. Alia autem Betharanta ciuitas: etiam ipſa eſt: quam muro circũſpiciens: Liuiã ex nomine Liuiæ uxoris cæſaris nominat. Philippus autẽ Paniadam quæ eſt circa fontẽ iordanis fluminis conſtruens Cæſaream nuncupauit. Tum ẽt Bethſaidam proximã ſtagno Geneſar ædificat: & dignitatem ei ciuitatis attribuit: habitatorũq; multitudine replet: aliarũque neceſſariarum reꝝ copia refertã facit: & Iuliam Homonymam cæſaris filiæ uocat. Copinio aũt Iudæam illo tpe gubernante: quẽ ſupra docuimus cum Cyrino deſtinatum: hmõi factum in Iudæa prouenit. Azymoꝝ dies agebantur: quam feſtiuitatem Paſcha uocamus: in qua mos erat: ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis: uiri quidam Samaritæ occulte in Hieroſolymam uenientes per templi cunctas porticus: & per totum fanũ oſſa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior a ſacerdotibus.

Mors Salomæ ſororis Herodis quõdam regis Iudeoꝝ: mors ẽt Auguſti: Romanoꝝ ſecũdi Iperatoris. Succeſſio Tyberii Cæſaris ſub quo pontius pilatus mittitur in Iudæam. CAP. VII.

Opinius aũt non poſt multum temporis Romam reuertitur: cui ſucceſſor regendæ ꝓuinciæ Marcus efficitur: ſub quo etiam Salome herodis regis ſoror uita defungitur: Liuiæ Cæſaris uxori derelinquens Iamniam & oẽm ſuã Toparchiam: & in campo Faſelidam & Archelaidam conſtitutas quæ etiam plurimis conſite uere palmitibus: quorum fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; ſuccedit Anius Rufus: ſub quo etiam Cæſar emoritur: Romanorum ſecũdus imperator. yii. &. l. imperio annos aduiuens menſes. yi. dies aliquantulum ſuper duos ex quibus. xiiii. annis ſimul cũ eo Antonius reipublicæ gubernacula rexit. Viuens itaq; annos. lxxyii. uita deceſſit. Huic ſuccedit ĩ principatu Tyberius uxoris eius Liuiæ filius qui fuit romanis. iii. imperator: ſub quo quintus iudeoꝝ rector Valerius Gratus efficitur: Annii Rufi ſucceſſor. Is Annanum remouens ſacerdotio Hiſmahelum filium Iabi pontificem deſignauit. Sed & hunc non multo poſt abiiciens: & Eleazarum Annæ pontificis filium ſacerdotio ſurrogauit. poſt annum uero ẽt hunc arcet officio: & Symoni cuidam Camithi filio miniſterium pontificatus attribuit. Sed nõ amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio: Ioſeppum cui caiphas nomẽ fuit: habuit ordine ſucceſſorem. Et Gratus quidem talia gerens: Romã reuertitur poſtquam. xi. annos in Iudæa compleuerat. Huic ſucceſſor Pontius Pilatus effectus eſt. Herodes autem Tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberii peruenit: edificans ciuitatem: quam ex eius cognomento Tyberiadem denominauit: mœnibus eam firmis fortibuſq; circundans: in regione Galilææ iuxta ſtagnum Geneſar: unde aquæ calidæ non longe diſtabant: in uico cuius nomẽ erat Amathus. In hanc confines plurimi confluxere: atq; etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione quæ ſub illo fuerat conſtituta: ab eo coacti conueniunt: ut ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia tranſferuntur. Suſcepit etiam quotquot hicin deueniebant inopes & egenos: pleroſque etiam quos liberos non eſſe conſtaret: quibus tamen ſe curitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit: ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus ſtabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege tranſcribens: in qua ſignificatur ut habitatio ſeptem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam phraates Parthorum: Imperator: inſidiis illi a phraate filio præparatis ſecundum hunc modum. phraates imperator poſtquã legitimos filios habuit: aſciuit ſibi italici generis cõcubinam: cui nomen erat Thermuſa. A cæſare Iulio cum aliis munenbus hæc ei fuerat condonata: & primum quidem ea ſicut dixi pro cõcubina utebatur: captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore filioq; ex ea phraate ſuſcepto coniugem eam legitime deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat. Itaq; feſtinas: ut Parthorum principatus filio ſuo contingeret: quod uidebat aliter fieri non poſſe: niſi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet Imperatori ut illos Romam obſides deſtinaret. Proinde illi: non enim facile fuit Phraati: diſpoſitionibus Thermuſæ reſiſtere: Romam a patre mittuntur: & ſolus in regno phraatis filius enutritur. Sed poſtquã adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatum patre tribuente ſuſciperet: inſidias præparat patri: cooperante ſibi etiam matre. Nam ſermo quoque ferebat: ꝙ ei concubitu miſceretur. Itaque pro utroque facinore genti factus eſt exoſus: tam parricidio quam amore matris nefando: ſeditionibus excitatis antequam amplior fieret: ex regni poteſtate depulſus emoritur. Concordantes itaq; in unũ Parthorum fortiſſimi cernenteſque ſine principe ſe non ualere conſiſtere: cœperunt inſpicere: quiſnam illis ex genere Arſacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat: unde quoque uſq; in hodiernum diem pollutum: dicunt: & iniuriatum ex ſemine mulieris italicæ illud imperium. Herodem itaque per legatos aſciſcunt. Sed poſtquam iſte quoq; ſuſcepit imperium: cœpit inuidioſus eſſe multitudini: atque ſuſpectus propter immenſam crudelitatem: erat quippe ita ſeuerus: & omnibus modis inimitis. Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Plerique autem dicebant: ꝙ eum in ſacrificiis inter altaria peremerunt: nã eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa eſt: ꝙ dum uenatum pergit: occiſus eſt. Legationem itaq; Romam mittunt: unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes: & mittitur illis Bonones: cæteris ſuis fratribus antelatus: ꝙ iudicabatur fortunã ſuam: poteſtatemque non inſolenter aut ꝓmisse tractaturus. Sed barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Manſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere: indignum putantes: ut ſeruo ſubiicerentur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe definiebant neque enim iure belli datum: ſed quod peius putabant in pace ad iniuriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditum. His ergo querelis gens uniuerſa commota: illum proturbat imperio: confeſtimque artabanũ euocant Medorum regem arſacidarum genere deſcendentem Perſuaſus Artabanus uenit cum omni militia. Cui Bonones occurrit: & multitudine congregata Parthorum: cum eo bello congreditur. Artabanus autem uictus confugit & ad montes Mediæ: & non poſt multum tps congregans etiã ipſe magnas turmas exercitus cum Bonone confligit: & uictus Bonones cum pauco ad Seleuciam confugit equitatu

Artabanus autem fusum Parthorum exercitum insequens: magna stragē operatus est. Tunc barbaris grandi metu compressus ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante Bonones in armeniam uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde uero ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tyberius petitionem eius abnuit: ille itē ad parthos conuertitur & Bellum Artabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cæterum Armeni qui circa Nisatem habitant: Artabano fuere sociati: a quibus detentus Bonones Sylano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uetecundia: quomodo eum Romæ nouerat: custodiuit: honorificeque tractauit: Armeniam: autem Orodi Artabanus uni suorum filiorum tradidit. Ea tempestate moritur etiam Commagenæ rex Antiochus: & plebs aduersus nobilitatem scinditur: & mittit utraque pars legationem ad Romam: nobilitas quidem statum reipublicæ habitumque mutare desiderans: ut præsidali dispensatione regeretur: multitudo uero regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione susceptā: ex decreto Germanicum mittit: cuncta Syriæ forte negotia correcturum agente fortuna quo facilius interiret. Nā ueniens in partibus orientis: & in melius cuncta disponens: a Pisone ueneno perimitur sicut iam in aliis indicatum est.

Qualiter Pontius Pilatus uoluit latenter intromittere in Hierosolymam statuas Cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit: donec illas ab Hierosolymis in Cæsaream transmitteret. CAP. VIII.

p Ilatus autem Iudææ rector exercitum de Cæsarea secum assumens: tendit ad Hierosolymā: ut leges solueret Iudæorū. Nam secum statuas Cæsaris: quæ insignis militaribus in erant intromittit. Imagines autē: ut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet & propter hoc ante illum oēs Iudææ rectores: sine signis ingrediebant mœnia ciuitatis. Primus itaq; Pilatus ignorantibus populis introgressus. signa quæ secum apportabat in ciuitate constituit. Illi uero mox ut rem cognouerūt: congregati uenit Cæsareā: diebus plurimis supplicantes: ut imagines de Hierosolymis auferentur. Pilato uero abnuente: q̄ iniuriam Cæsari facere si fieret estimabat: Iudæi nullo modo discedunt. Tunc ille occulte insidiis armatos milites collocat. Cūq; p tribunali sedisset: quod ei fuerat in studio nam eū locū in insidiis quas præparauerat aptum esse pspexerat: Iudæiq; iterum supplicarent: signo dato: milites processere: Iudæis undiq; circundatis: cœpit pilatus mortem cōminari: nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros: quā cōstitutiones legis suæ transgressum iri firmabant. Tunc Pilatus āmirans fortitudinem Iudæoꝝ: in conseruandis legalibus cōstitutis: cōfestim imagies de Hierosolymis auferri p̄cepit: Cæsareāq; pduci. Voluit etiā ex opibus tēpli aqueductū pgētem in Hierosolymā fabricare. suscipiens initium torrētis quod stadiorum duū miliū interuallo distabat. Sed Iudæi non libēter accipiūt & circa eos q operabant multa milia hominum congregata: clamabant ut ab illo opere cessaretur. Pleriq; etiā maledictionibus utebantur: contumelias quoque iactantes: sicut uulgaria solet multitudo. Ille uero milites a dorso Iudæos circunuenire præcipiens: iubebat ut decederent. Illis autem ad contumelias iniuriasq; conuersis: dato signo militibus: iussit ut Iudæos inuaderent. Milites porro ampliora quam iussi erant perpetrantes: multitudinem magna cæde prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt: pleriq; autem fauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

DE IESV CHRISTO. CAP. IX.

Vit autem hisdem temporibus IESVS sapiens uir: si tamen uirum eum nominare fas est.

f Erat enim mirabilium operum effector: & doctor omnium eorum hominum qui libenter audiunt quæ uera sunt. Et multos quidem Iudæorum: multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accusatione primoꝝ nostræ gentis uirorum: cum Pilatus in crucem agendum decreuisset: non desiuerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus secundum q̄ diuinitus inspirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerāt. Sed & in hodiernum Christianorum qui ab ipso nūcupati sunt: & nomen perseuerat & genus.

De facto quod contigit Romæ in templo Isidis: & quæ Iudæis per illud tempus Romæ prouenerint: omnibus urbe expulsis per Tyberium: & de seductione Samaritici populi: uel oppressione eius Pontium Pilatum. CAP. X.

Isdem temporibus alia Iudæos seuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis: quod

h Romæ fuerat constitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioque contigit quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo.

Paulina quædam mulier erat Romæ: maiorum dignitate præclara studio castitatis inté ta: honestatis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locuplex: & uultus pulchritudine decora ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino: etiam ipso genere: opibus: cæteroque cultu consimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidā nomine Mundus: ex numero equestri: sed in gradu iam emerito constitutus: & dignitate magna sublimis: idoneus etiam ad munera largienda: sumptusq; faciēdos. Nam memoratæ quoq; mulieri

maiora dona promiſerat:quæ illa contemnẽs maximo fuerat amore ſuccenſus:ut etiam.xx.myria das dragmarum atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet: ſed neque ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infœlicitatem morbi ſuſcipiens: ſiquidem nec cibum ualebat accipere:morti ſe addixerat:hoc unum ſibi iudicans tanti mali ſore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens:per dies ſingulos agebat:ut celeri morte raperetur·Erat autem Mundo liberta quædam ex parentibus noie Ida:oium malorũ & iniquitatum coagulũ:Hæc grauiter ferens:q̃ ille iuuenis ſe dã naret in mortem:nam clarebat omnino periturus:accedens exorat eum:& cœpit cum eo talia fabula ri:quæ animum eius bonæ ſpei facerent.Promittebat ſe nãq̃ acturã apud Paulinã:ut qnq̃ myriadas accipiens:cõcederet iuueni quod uolebat. His itaq̃ dictis:iuuenẽ de morte reuocans: ſumpſit ab eo pecuniæ quantũ placuerat:ſed non eadẽ uia Paulinã aggredi: q̃ fuerat ante tentata:cernens animũ mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciens uero q̃ admodũ cẽt illa cultura Iſidis occupata:tale aliqd machinat. Accedit ad quoſdã ex tẽplo Iſidis ſacerdotes:quibus interpoſitiõe iurandi fidem ſeruare perſuaſit: dans etiã in præſenti duas myriadas & dimidiã:promittens ẽt aliud tantũ:ſi quod uellet: habuiſſet effectum.Tunc cauſam aperit:amorẽ iuuenis indicat:orat ut & mulierẽ q̃bus poſſent modis induceret. Illi ãt pecuniæ cupidine capti promittunt quicquid imperaret,ptinus ipleturos:præ ſertim ãt ipſe maximus ſacerdotũ:ut Paulinã:cõueniret:ac ſuis uerbis ipleret pollicẽ. Finxit autem ſe ex Aegypto ueniſſe:ab Anubi deſtinatũ:q̃ is grandi circa Paulinã amore teneretur:eumq̃ deum ſibi iuſſiſſe:ut Romam ueniret: mulieriq̃ præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter ſuſcipit atq̃ ad amicas gloriando denunciat:q̃ ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam in timauit marito:quod amborum cœnam Anubis concupiſat. Ille autem grate conceſſit pudicitiam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum & cum cœnaſſet:tempuſq̃ quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ianuæ a ſacerdote clauduntur. Cuncta quoq̃ lumina ſubtrahuntur:Mundus autem intro latebat occultus. Qui poſtquam factum ſilentium eſt ad mulierem deuenit. Illa autem exiſtimãs deum eſſe reuerenter accipit:atq̃ ita cum ea mundus pernoctans:circa uicinum lucis abſceſſit. Illa autem mane facto conſurgens:atq̃ ad ſuum uirum ueniens: aduẽtum ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas:magnam ſibi ex hoc glorificatiõem reputans proueniſſe:& quia uerba quoq̃ ad illam feciſſet: Anubis indicabat. Sed ex audientibus alii nõ credebant:naturam inſpicientes rei:pars autem credebat:quia dum uerum ad miraculum dicebãt: pudiciciam attendẽtes:dignitatem quoq̃ referebãt. Tertia uero die poſtquam factum eſt occurrens ei Mundus: o Paulina inquit: ſaluaſti mihi.xx.miriadas:quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere:nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti:& damnificatione liberaſti. Nam in templo tota nox a te cum Mundo peracta ẽ: nec mei nominis intereſt uoluptate præcepta. Nihil ad perficiendum negotium obfuit: q̃ Anubis uocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſſit:illa uero in mentem ſuam rediens:tunc primũ illud facinus intellexit:& ſciſſis protinus ueſtimẽtis ad uirum cucurrit: factionemq̃ aperuit:tam magni facinoris deprecata:ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille Imperatori cuncta denunciat. Tunc Tyberius diligenter cauſam examinans:uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit:& ipſos quidem cũ ipſa quæ cauſa totius iniquitatis extiterat:adegit in cruces:templum autem ipſum funditus euertit: ſtatuamq̃ Iſidis in Tyberim fluuium iactari præcepit:Mundum autem exilio condemnauit:dignũ eum maiore pœna non iudicans: q̃ amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenere:tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo:ut explicem quæ Iudæis Romæ eodem tempore contigerunt: ſicut etiam ante præſtrinxi. Erat quidam uir genere Iudæus:de ſua patria profugus:accuſabatur autem legalium tranſgreſſione præceptorum: unde apud ſuos quoque reus habebatur: etiam malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe Moyſi exponere ſimulabat:& tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians: ſeducunt uluiam quandam uiram de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadebãt:ut oſtri & auri plurimum in Hieroſolymã mitteret: templi ornatui profuturum. Quod illi ſumẽtes propriis uſibus abſumpſere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc Tyberius:nam & totum negotium Saturninus inſinuat: uir uluiæ pariter amicus & tutator iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Conſules uero quattuor milia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis: atque hoc modo propter neq. etiam quattuor hominum uniuerſa multitudo pellit ex urbe. Sed neq̃ Samareorum gens turbarum fuit expers:uel tumultibus aliena. Hos.n. peruertit uir quidam mentiri proculdubio iudicans Caphedon nomine: q̃ omnem plebem ſuaſiõibus artificioſis induxerat ut in mõtem Garizi oẽs accurrerent: quod eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebatur enĩ ſe aſcẽdentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa: quæ ibidem Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur: & conſidunt in quodam uico:cuius eſt nomen Tirathua: atq̃ hincinde plurimos congregabãt:ut cũ maxima multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat:omnem equitatum præcedere iubẽs:& ductu uelociſſimos: atq̃ ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq̃ in fugam uertũt:maximam partem capiunt:quoꝝ: ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:Pilatus interfecit.

Accuſatio ſamareorum aduerſus pilatum apud uitellium: & qualiter uitellius romam eum ad cæſarem ire compulit: ut ibi rationem eorum quæ contigerant redderet. CAP. XI.

Fed ex hoc ſameorum gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniunt: qui per id tempus gerebat principatum ſyriæ: atque apud eum pilatum accuſant: q; iniuſte tantos occiderit. Non enim a Romanis diſcedendo: ſed iniuriam Pilati declinando: in tyrathua cõgregatos eſſe promebant. Tunc Vitellius marcelium unum ex ſuis amicis qui curaret in iudæa conſtituit: Pilatum autem Romam pergere: ut de his quæ a iudæis accuſabatur: ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus poſtquã in iudæa decimum compleuit annum: pergit Romã Vitellii iuſſione compulſus: non enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequam Pilatus Romam ueniret: Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellius aſcendens Hieroſolymam: magnificus ac munificus extitit in populos: & qualiter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio: ut amicitias cõponeret cũ Artabano pthoꝝ impatore. CAP. XII.

Vitellius autem ueniens in Iudæam: aſcendit Hieroſolymam: & erat ſorte tunc feſtiuitas a maioribus inſtituta: quæ Paſcha uocatur. Vitellius itaque magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenalium rerum prætia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit: ſed etiam ſtolam pontificis: uniuerſumque eius cultum atque ornatum in templo haberi permiſit: & ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui. Nam antequam Vitellius ueniſſet: in Antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibidem ſeruaretur: talis extiterat cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine: unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati: prius in loco templi uicino tabernaculum conſtruxerat: & ibi ex maxima parte degebat: ubi etiam ſtolam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat: propter quod ea ſoli licebat inducere: quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exiebat: priuatis indumentis utebatur. Hanc itaque conſuetudinem & ipſe & filii eius: & eorum filii: multo tempore conſeruabant. Sed poſtquam Herodes acceſſit in regnum: illud tabernaculum oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruxit: & Antoniam ex nomie Antoni: quod ei amicus erat appellat: ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit: ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius: poſtquam Herodi ſucceſſit in regnum. Et deinde Archelao excluſo: a Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo: ex lapidibus fabricato: ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoque ſeruabatur: quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta uero feſtiuitate: iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utique feſtiuitates ſingulis quibuſque annis & per ieiunia: dabatur atque reddebatur. Vitellius autem tunc ſecundum morem antiquum ſtolam illam pontificam poteſtati contribuit neque permiſit: ut quando uſui opus eſſet: a gazofilatio peteretur. Hoc itaque beneficium iudæis in indulgens pontificem Ioſippum cognomento Caiphan ſacerdotali remouit officio: cui Ionathan filium Anne in pontificale miniſterium ſubrogauit. Quæ cum egiſſet: tunc confeſtim quod in Antiochiam ducit ingreditur. Mittit etiam Tyberius ad Vitellium litteras: iubens ei: ut amicitiam cum Artabano partho rum imperatore conficeret. Terrebat enim eum: quod inimicus extaret: & Armeniam inuaſiſſet: ne ſorte amplius eius concepta progrederetur audacia: mouetque ut non aliter eius amicitiæ crederetur: niſi ſuos filios obſides præbuiſſet. Hæc itaque ad Vitellium ſcribente Tyberio: ille magnis muneribus perſuadet hibeorum: & labanorum regi: ut cum Artabano ſine ulla dilatione pugnaret. At illa a pugna quidem abſtinent: uerum ſcithas conceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas: in artabani regiones immittunt: atq; ita deuaſtatur armenia: omniſq; terra parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorum paſſim ubiq; perimuntur: turbis & lucta cuncta complentur. Filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo. Nam multe miriades ibi defecere parthorum: ipſumque. Artabanum per munera. Vitellius corruptis amicis eius: & conſanguineis pœnæ perdiderat. Sed cum dolos intelligeret. Artabanus: ſeq; circunuentum irremediabiliter agnouiſſet: nam erant plures qui ei inſidias parabant: cum paucis fidelibus ad ſuperiores Satrapias abſceſſit: atque ita ſe inſidiantium dolis eripuit. Poſtea uero magnam manum decoarum ſaorumque congregans: cum reſiſtentibus ſibi pugna congreditur: & ſuperans ſuum tutatus eſt principatum. Hæc Tyberius audiens: iuſſit poſtea cum Artabano amiciciam fieri: quod etiam ille libenter amplectit. Hoc autem quando gerebatur: circa Euſtaten fluuiũ erant artabanus & Vitellius: atq; ibi de pacis fœdere conlocuti: in medio ſibi ponte fluminis occurrẽtes: paucos ſecũ uteroq; q ſibi munimento ſorent adducens. Ibi poſtq̃ de pace locuti ſunt: Herodes eis Tetrarcha cõuiuiũ in loco medio pparat: tabernaculũ ex uelamẽtis pciſis exomãs. Tũc artabanus dat obſidẽ tyberio Dariũ ſuũ filiũ: cũ quo ẽt munera magna multaq; tranſmittit. In qbus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitoꝝ: genere indeum: nomine Lazaꝝ miſit: q̃ppter corporis uã

ſtitatem gygas uocabatur. His itaq; peractis: uitellius an ad antiochiam arabanus autem in Babylo niam reuertitur. Herodes autem nolens ſemetipſum tali nuncio commendare: litteras per huiuſmo di deſtinat portitores: in quibus intimat pacem factam: obſidemq; ſuſceptum: poſtremo cuncta de nunciat: quæ ad negocium pertinebant: nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum auitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ: reſcribitur a Cæſare: quod cuncta iam ante cognouerit: Herode de omnibus edocente. Ex hoc uitellius ſupra quam quiſquam ratus erat indignatione turbatur: non tamen ſuum animum aperit: ſed iram mente ſeruabat: donec reuerteretur: Gaio ſum mente regimen principatus.

Mors Philippi fratris herodis iunioris: & qualiter tetrarchia eius diſpenſationi Syriæ: regiminiq; coniuncta eſt: & de ſimulatione quæ contigit inter aretham petreum & herodē: quia eiecit herodis filiam arethe: quam duxerat uxorem: amore captus Herodialis: quam ſubintroduxit loco uxoris: & qa tyberius uocatus ſcriptis herodis mandat: uitellio aduerſus aretham pugnare. CAP. XIII.

t Vnc etiam Philippus herodis huius frater uita defungitur: uicesimo quidem ſecundo an no imperante tyberio: ipſe autem per. xxxv. annos rector aduixit: ſub ſuo iure poſſidens traconitidis & gaulonitidis regionem. Ad hæc etiam uanutaneorum uniuerſam gētem ſuo rigimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas oppreſſiones aliquibus importans: nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat cum paucis: electis: ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta iudicia proferebat: in itinere occurſantibus uel opis ægentibus auxilia batur impigre: ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius: ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat: iuſte parti adiutor iniuſte punitor exiſtens. Hic ergo moritur inualida: unde magnis exequiis in monimentum defertur: quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum. iuxta pania dam: exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatum autem eius tyberius Cæſar: aſſumens: ſiquidem nullum reliquerat filium: diſpenſationem Syriæ regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunque colligerentur in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoque temporibus inter aretham petreum: & herodem regem ſimulatio magna contigit: propter huiuſmodi cauſam. Herodes tetrarches uxorem habuit arethe filiam cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur: tranſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe: ſed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Symonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cunque ibi eſſet: herodiadis amore captus eſt: uxoris alterius herodis: filia enim erat iſta Ariſtobuli ſoror autem agrippæ maioris. Audet igitur de muliere de nuptiis in eundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur: ut cum Roma reuerſus fuiſſet: illa connubii iura ſuſcipere. Erat enim in pactis: ut filiam arethæ regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus fuiſſet: peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cuncta cognoſcens: quæ inter eum fuerant herodiademq; compoſita: antequam eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret: rogat uirum: ut in macherunta ubi limes erat arethæ herodiſque regionis: ab eo mitteretur: nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens: mittit uxorem: nihil eam ſenſiſſe pœnitus arbitratus. Illa uero: permiſerat enim ante multum tempus ad patrem: ut ei apud macherunta omnia pararentur quæ itineris uſus expoſceret: a ductoribus arethæ ſuſcipitur: cōfeſtimq; intrat arabiam atque ibi ab illis ductoribus ad alios: ab illiſque rurſus ad alteros trāſmiſſa cum ſumma celebritate patri perducitur: cui cunctam Herodis aperit uolūtatem. Ille uero exhinc inimicitiarum ſumpſit initium: atque ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur non quidem ipſis præſentibus: ſed ductoribus ab utraque parte tranſmiſſis. Pugna atque facta: & exercitu Herodis afflicto: proditione profugarum: qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quaſi auxiliandi cauſa conuenerant: hæc Herodes ſcribit ad Tyberium. Ille autem indignatus quod arethas talia perpetrauerit: ſcribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferret. Tyberius qdē ut hæc ageret: rectori Syriæ damnabat.

De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo: & uitellii præparatio in pugnam aduerſus aretham ſecundum q̄ ſcripſerat ei Tyberius: & quia Vitellius aſcendens Hieroſolymam fauorabiliter ſuſcipitur a populo: deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. CAP. XIIII.

q Vibuſdam autem iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum q̄ in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit: pro uindicta Iohannis: qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit: uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti operam dare: iuſtitiam colere: in deum ſeruare pietatem: & per baptiſmum in unum coire: tum demum enim baptiſmum acceptabile fore: ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur: uerum etiam ad caſtimoniam corporis: atq; ad animæ iuſtitiam putificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta hu iuſmodi docerentur: atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret: ueritus Herodes: ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederēt: uidebat enim quod præceptis eius ac monitis parata eēt plebs in omnib⁹ obedire melius credidit priuſquam nouī aliquid fieret:

ptæuenire hominem nece:quam poſtmodum turbatis rebus:ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpitione Herodis uinctus in caſtellum Machæruntæ abducitur Iohannes:ibiq; obtruncatur. Iudæis autem ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum impor taſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare:ut bellum cum Aretha perageret. Sumens igitur duas legiones:& peditum & equitum uniuerſam manum:cũctoſ- que auxiliarios ex regibus qui ſub Romanis erant ſimul adducens:pergebat per Iudæam tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum:poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret: ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus:mutata ſententia quam ante conſulto prouiderat:per campum magnum ire præcepit exercitum:ipſe autem cum herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymam deo hoſtias immola turus. Nam dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quam feſtiuitatem occurrens:ſauorabi- liter ac decenter ab omni multitudine Iudæorum exceptus ibique peragens dies feſtos:Ionathan pontificali remouit officio:quod eo filio eius fratri contradidit. Quarto autem die allatæ ſunt illi litteræ:in quibus ſignificabatur mors Tyberii. & ut omnem multitudinem congregans:ad deuotio nem Gaii:iurare compelleret. Milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat:q; bellũ iam gerere non ualeret neſciens Gaii propoſitum:in quem poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Di cebatur etiam q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum Vitellius nuncium belli miſiſſet:fertur Vitellii militibus reſpondiſſe:impoſſibile eſſe prorſus:ut ad Petræos romanus exercitus aduenire:antea enim unum ex principibus moriturum:uel eum qui bellum imperauiſſet: uel illum qui impetrantis propoſito miniſtraret:uel illum aduerſus quem prœlium pararetur. Vitel lius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero ariſtobuli filius:anno antequam Tyberius mo reretur Romam uenit: uolens apud imperatorem agere:ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Vo lo igitur plenius explicare:de uniuerſo Herodis genere:qualiter fuerit propagatum:ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens amplius eniteſcet:per quem probabitur nihil prodeſſe uel exer citus uim:uel corporis ualitudinem:uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda:ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra. c. annorum ſpacium præter paucos:nam admodum plures erant:cun cta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanum genus adducitur: cum illius familiæ calamitates audierit poſtremo etiam: omnis res Agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem po teſtatis aſcendit:quod nullus ſcientium eum de illo homine aut ſperare poſſet:aut credere. Dixi qui dem etiam antea de his:tamen nunc quoque diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mari anne Hyrcani:filiæ duæ: ex quibus una:ideſt Salome nupta fuerat Faſelo nepoti ſuo:filio Faſeli fra tris Herodis: hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero: ideſt Cypris Antipatro:etiam ipſa nepoti quidem Herodis:filio autem ſororis eius Salome. Et Faſelo quidem ex Salome procreantur filii y. Antipater:Herodes:& Alexander: filiæ autem Alexandra & Cypris: quam in coniugium accepe rat Agrippas filius Ariſtobuli. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habe- bat uxorem:ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris emoritur. Verum ex agrippa quidem pueri pro- creantur duo:filiæ autem tres:Beronice: Mariannę:Druſilla. Agrippa autem &'Druſus pueri uocabã tur:quorum Druſus:antequam ad adoleſcentiam ueniret emoritur. Agrippa autem a patre mitteba tur Herodes autem & ariſtobulus: & Beronice:etiam hii quoq; filii fuerũt Herodis maioris:Beroni ce autem Cuſtodibari fuit & Salomæ filia ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos derelique- rat:occiſus a patre cum Alexandro fratre:ſicut ante iam diximus. Sed hii poſtquam adoleuerunt:du cunt quidem agrippæ frater Mariannem filiam Olympiadis: Herodis regis filiæ:& Ioſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobulum. Tertius autem agrippæ frater ariſtobulus ducit iotapatam ſi ge- rammi filiam Emeſorum regis:ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat:obturatus:no mĩe iotapata:& iſti quidem maſculorum filii fuere:herodiadis quoque Erat is ſoror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta: quem ex Marianne ſuſceperat Symonis pontificis filia. Ex iſtis etiam Salome filia procreatur qua procreata:herodiadis legem paternam tranſgrediens:he rodi coniungitur:fratri uiri ſui:ex uno patre progenita:unum deſerens uirum. Hic autem cui con iuncta eſt: tetrarchiam habebat Galilææ:filia uero eius Salome Philippo filio Herodis nupta eſt: te trarchæ Traconitidis regionis. Sed iſto ſine filio moriente Ariſtobolus eam in coniugium ſuſce- pit:filius Herodis:frater Agrippæ. Ex quibus filii quoque naſcuntur. iii. herodes: Agrippa: Ariſto- bolus. Et Salome quidem tali modo proſapia propagatur. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris:quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiuſque mulieris filia: fuit item Cypris. Herodes autem & alexander:quos fratres diximus antipatri:ſine filiis moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus: alexander & Tygranes filii generantur: ex archelai cappadocũ regis filia & Tygranes quidem cum regnaret in armenia:accuſatus in Roma:ſine pro le defun gitur. Alexandro ãt Tygranes homonymus fratris eius gignitur. Et iſte alexander q duxit antioch i cõmagenoę regis filiam iotapatã noĩe:Leſidi ciliciæ ciuitatis a Veſpaſiáo rex efficitur. Et alexãdr i qdẽ origo cõſeſtim ut pullulauit:culturã gentis ſuæ dereliq:ad ritus tranſiens moreſq; gẽ

tilium:cæteræ uero filiæ Herodis:nullam prolem penitus habuere. Herodis aũt quam memorauí ꝑ ſapia permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto Romæ accuſatus:& conuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus mors Tyberii:ſucceſſio Gaii:ſolutio Agrippæ de captiuitate:& coronæ impoſitio per Gaium. CAP. XV.

Is itaq; de Herodis genere declaratis:nunc de Agrippa narrabo:uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omnes calamitates effugerit:atq; ad magnam dignitatem poteſtatemq; conſcenderit. Ante paucum igitur tempus quam rex Herodes de uita diſcederet:Agrippa apud romam erat:ubi maximam familiaritatem cum Druſo Tyberii filio conquiſierat:& cum Antonia Druſi maioris coniuge:propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet:& uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens:& ad donandum ualde munificus uiuente quidem matre ſuam uoluntatem non ualebat oſtendere:ueritus:ne illam in aliquo contriſtaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes ſuas abũdanter effundere:& alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogaret: alia muneribus in diuerſis expenderat plurima uero in libertis Cæſaris dabat:ꝙ per eos poſſet aliquid adiuuari. Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens:breui ad magnam penuriam egeſtatẽq; peruenit. Acceſſit etiam illi aliud:unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tyberii filium mori. Quo mortuo:Tyberius prohibuit omnes amicos filii ſui omneſq; familiares ante faciẽ ſuam accedere:ne illis uiſis recordatione filii facta: dolor ei luctuſq; moueretur:Ob hanc igitur cauſam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit:uidens ſe apud Romam miſerabiliter uiuere:propter quod omnes ſuas opes amiſerat:& nullus illi aditus eẽt:unde poſſet aliquos quæſtus habere:nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore acceperat:a quibus cum urgeretur:unde debitum conſolueret:non habebat. Defectu igitur conſilii & confuſione ꝙ ſe aliter uideret:diſceſſit in quandam turrem quæ in Malathoes fuerat conſtituta:addicens ſemetipſum:ut de hac luce defungeret. Quæ cũ uxor eius Cypris ita eſſe ſentiret:cœpit omnibus modis laborare:ut eum a morte prohiberet. Inuenit ergo conſilium:ut ad ſuam ſororem Herodiadẽ ſcriberet:quam Herodes tẽtrarcha uxorem acceperat intimans ei in quibus Agrippa eſſet conſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare:oportere illam propter conſanguinitatem auxilium ferre. Illi uero euocantes Agrippam: habitationẽ illi in Tyberiada conſtituunt:& aliquantum æris per ſingulos dies: quod ad uictum eius ſubminiſtraretur dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perſeuerat licet etiam ipſa quæ darentur ſufficientia non fuiſſent. Nam cum aliquo die per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ:Agrippa impatiens exprobrationis abſceſſit:atque inde perrexit ad Flaccum uirum conſularem cum quo Romæ amicitiam non paruam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ diſpenſabat. Cunque ſuſceptus eſſet a Flacco:apud eum interim degebat. Retinuit etiam ibi Flaccus Ariſtobulum fratrem Agrippæ:ſed ſimulate diuerſum: haud ſane per hoc in aliquo præpediebantur quo minus amicitiam conſulis honoremque mererentur. Sed non tamen Ariſtobulus aduerſando ceſſabat:donec eum Flacco quoque reddidiſſet inuiſum:huiuſmodi cauſam offenſionis inueniens. Damaſceni cum Sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cunq; inter eos Flaccus auditurus foret:illi cognoſcentes Agrippam:quod apud eum plurimum poſſet:rogabant:ut eorum partis fautor exiſteret argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat: ꝙ Damaſcenis ſuffragaretur auxilium. Ariſtobulus autem:non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promiſſio:cauſam deportat ad Flaccum. Quæ cũ fieret examinatione manifeſtior:a ſua gratia repellit Agrippam. Ille autem extrema penuria circunſeptus ad Ptolomaidam pgit:atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus:conſilium capit in Italiam nauigandi. Sed cum eum ſumptuum ꝓhiberet inopia:Marſiã libertum ſuum rogabat ut ei ĩ tãto molimine adiutor exiſteret:ab aliquibus pecunias mutuando:& Marſias primum quendam Beronices matris Agrippæ libertum:ſed iure teſtamenti eius:factum ditionis Antoniæ:poſtulat:ut ei aliquas pecunias daret ſcriptura & ſide mediante. Ille uero querebatur de Agrippa pro cuiuſdam fraude pecuniæ:& compellit Marſiam:ſub cautione dare milium atticarum facereq; ut duo milia minus quingentos acciperet. Ille porro cõceſſit: quia non erat aliud quod egiſſet. Sumpta itaq; pecunia Agrippa Anthedonam uenit & reperiens nauem tunc propoſitum peragebat. Hoc agnoſcens Herẽnius Capito:Ianniæ curator milites mittit ab ut eo argenti. xxx. miriadas exigerent:quæ Romæ theſauris Cæſaris debebãtur. Quinq; uenientes: Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uero facturum ſe quod uidebatur aſſimulans:nocte alexandriam profugit:ubi alexandrum deprecatur alabarthum:ut ei. xx. myriadas mutuas largiretur. At ipſe quidem ſibi daturum ſe non promiſit:Cypridi autem ſimilia poſtulanti non abnuit:ob ſtupeſcens ſtudium dilectionis eius erga proprium uirum:& ꝙ eam uidebat honeſtatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinque illis talenta in alexandria mutuatur: promittens:ut cum inde archæam ueniret: ibi reliquum daret: timens agrippam: quod eſſet in expenſis profuſior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens: ipſa cum filiis in Iudæam reuertitur. Agrippa uero puteolis appulſus: epiſtolam ad Tyberium Cæſarem ſcribit: qui

tunc Capreis agebat: præsentiam suam significãs: ut dignus fieret cultui Cæsaris apparere: quo continentiam ab eo mereretur. Petebat ergo: ut ei Capreas uenire concederet. Tyberius autem nihil stilatione producens clementer illi & humane rescripsit: inter alia quoque se gaudere significans illum ad se sospitem repedare. Cunq; ille Capreas aduenisset: nihil min⁹ ei Cæsar alacritatis exhibuit: quã per litteras offenderat. Nam & amplexatus est eum: & magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis litteris ab Herennio Capitone: in quibus significabatur: q; Agrippa .xxx. myriadas debens soluendo non adesset: & ob id tempore quo se spoponderat rediturum profugit exactores deuitans animus Cæsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam: indignatione commotus: ingressum ad se interdixit: donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquã ex Cæsaris indignatione commotus: Antoniam deprecabatur Germanici matrem: & Gaii: qui postea Cæsar effectus est: ut ei .xxx. myriadas mutuas impartiretur: ne ab amicitia Tyberii decidisset. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatione nam se hæ mulieres admodum diligebant: siquidẽ pariter Gaio lactauerant: pariterq; illum enutrierant: argentum quod postulat impartitur. Quod cum pro debito redidisset. Nullomodo post hæc ab amicitia Tyberii prohibet. Deinde Tyberius Cæsar eum suo nepoti coniunxit: iubens: ut ei in omnibus processionibus adhæsisset. Agrippa uero: propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset exceptus: cœpit omni nisu agere: ut Gaium eius filium in omnibus accuraret: qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere Samareus: libertus Cæsaris: ab eo mutuatur: myriadas centum: ex quibus Antoniæ restituit quod debebat: ex reliquo autem: Gaium amplius accurabat: unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem. Per dies igitur Agrippa circa Gaium in melius procedente: quodam die sermo fit de Tyberio. Cumque Agrippa ex affectu uota profunderet: ut celeriter defuncto Tyberio: Gaio daretur imperium: quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat: inter auditores horum uerborum forte fuit quidam etiam Eutycheus Agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem silentio quod audiuerat tradidit: postea uero cum eum Agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus: & reuera aliqua uestimenta subtraxerat fugiens compræhenditur. Cunque ad Pisonem duceretur: qui tunc custos fuerat ciuitatis: causam fugæ requisitus: uerba quædam secreta Cæsari se nunciare dicit: eius munimini salutique pro futura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tyberius autem more suo utens: habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim sollicitudinem pro semetipso gerebat: super quemlibet aut imperatorem cogitans aut tyrannum. Nam neque legationes facile suscipiebat: neque ducum suorũ: uel curatorum: uel aliorum in cæteris constituto; officiis remotiones: uel profectiones celebrabat nisi forte: cum quisquam in aliqua deprehenderetur offensa. Alioquin nulli abeo dabatur nisi morte successio: nam uinctorum aliquas: secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent: respondisse fertur: legationem uinctorum se quidem ideo nec facile suscipere: nec cito dimittere: nec cæteri uidentes alios facilius absolutos: ex hoc plures ad se uenire incitarentur: & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret præsertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. Magistratus autem semel datos ideo se iugiter permittere dicebat illis quibus fuerint concessi quod intelligeret consuli per hoc & præstari ex magna parte subiectis. In natura nanque omnem administrationem hoc habere firmabat: ut circa opes acquirendas facerent homines studiose festinare. Cum sibi non se aliquis perennem in officio permanere prospexit: manifestum: q; omne gerat studium: ut antequam arceatur officio: quam plurimum possit acquirat. Vnde quoque ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero perseueraturos se in administrationibus certo cognoscant: licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres successiones dantur hominibus: nequaq; subiecti sufficiunt: ducibus deprædantibus: quibus largitas non est temporis attributa quo repleti essent studium omne lucrandi deponere. Exemplum etiam eis proferebat quendam uulneratum: ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ. Quem quidam transeuntium cum uidisset: miseratus est eius calamitatem: ratusque: q; imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abuicere: & opus haberet alterius beneficio: interrogauit eum causam cur sibi metipse non auxiliaretur: molestiam repellendo muscarum. Cum ille respondẽs amplius inquit mihi lesionis importas: si has præsentes fugaueris: Iste quidem iam repletæ sanguine: non eo modo molestæ sunt: quin etiam aliquantulum remissius insistunt: si uero his amotis aliæ famelicæ congregentur: ita illud uulnus inuadunt: ut etiam si intereant: non ualeant effugari. Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere: per hoc quod non crebro in administrationibus alios substitueret: qui more muscarum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore: amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni quod huius esset naturæ Tyberius: ipsum eius opus inspectum: quomodo quidem duobus &. xx. annis imperio actis: duos tantum dispensatores in Iudæam misit: quorum illa gens gubernatione regeretur: gratum atque Pilatum: qui ei successerat: nec in sola Iudæa forte talis extitit: sed etiam i cæteris regionibus nõ aliter apparuit. Sed etiam uictorum examinationes se differre propterea dicebat: quia si condẽnati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentium illis adesset: cum uero i custo

dia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſ modi cauſas etiam Eutychus auditus non fuerat: ſed retinebatur in uinculis. Tempore uero pro currẽte: tyberius ex Capreis tuſculanum uenit: diſtans a Roma interuallo ſtadiorum cẽtum. Agrippa uero rogabat Antoniam: ut ageret: quo Eutychi aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebatur Antonia & cognationis & dignitatis gratia: nam Druſi fratris eius extiterat: ſed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nanque uitidi uiduata permanſit: ſpernẽs ſecundi uiri coniugium: cum etiam ab Auguſto cuicunque nubere iuberetur: omnemque ſuam uitã liberam detrectionibus geſſit. Tyberio quoque beneficium grande præſtiterat: cum fuiſſent a Seiano inſidiæ præparate: amico uiri ſui: & potentiam magnam tunc habenti: eo q̃ multarum tunc militiarum ductor exiſteret & q̃ in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerent: libertorumque ſe ad eum magna manus addiderit: ſed & militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus per dies augmentum accedebat inſidiis: & pœnæ Seianus totum opus impleret: niſi Antonia Seiani malignitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciam. Nam cum cognouiſſet: quæ de Tyberio tractarentur: ſcribit ad eum omnia diligenter: & per Pallantem quendam ſeruorum ſuorum fidelisſimum litteras in Capreas deſtinat ad Tyberium. Ille autem inſinuata cognoſcens Seianum cum cõſciis uniuerſis interremit: Antoniam autem licet etiam ante uenerabilem haberet: uenerabiliorem tamẽ ex eo habuit eiq̃ in omnibus obediebat. Ab hac igit̃ Tyberius rogatus ut examini daret Eutychum: ſiquidem inquit Tyberius mẽdacium eſt: aduerſus Agrippam quod dicitur: meritum habebit Eutychus dignumq̃ ſibi ſupplicium: ſi uero in examine datus: quæ dicit uera clarueriti in illum q̃ cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur magis inſtabat: deprecans examinatiõem cauſæ fieri. Antonia uero: non enim ualebat Agrippã contemnere: q̃ erat uehemens in petendo: tempus opportunum inueniens: procedente etiam Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano: iam quippe pranycho proceſſerant poſtulabat Tyberium: ut nocato Eutycho: celebraretur examen. Tum ille: ſciunt inquit Antonia dii: quia non ex mea ſententia: ſed a te coactus geram: quicquid in hac cauſa fuerit geſtum. Hæc dicens: iubet Macronem q̃ Seiano ſucceſſerat: ut adduceret eutychum. At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus: cœpit eum Tyberius percontari: quid nam dicendum haberet aduerſus eum: qui ei libertatis munus indulſerit. Tum ille: o domine inquit: uehebatur carruca Gaius & Agrippa cum illo: ego autem ante pedes eorum aſſidebam: & cum multi ſermones uerterentur: hoc etiam inter plura locutus eſt ad Gaium Agrippa. O ſi ueniat aliquando dies: quando iſto ſene defuncto: mundi tu ſuſcipias principatum: nihil enim Tyberius filius eius impediet: quod a te facere ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tyberius credibilia quæ acta ſunt reputans: finiul etiam quod iram ueterem reſeruaret Agrippæ: propter quod eum iuſſerat Tyberium ſuum filium: nepotem Druſi frequẽtare ſuis conuentibus: & curare: quam iuſſionem Agrippa contempſerat: totumque de Gaio dederat: hunc inquit Macro uinciri facito. Sed Macro non ſatis intelligens: de quo illud uerius imperaret: nam nec ſperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: ſed interrogauit: ut certius quod iuberet agnoſceret. Cunque Cæſar in Hippodromo deambularet: peruenit ad Agrippam: eiq̃ manu comprehendens: dixit. O Macro: hunc iuſſi: uinciri. Illo etiam tum inquirenti: quem nã præciperet: Agrippam inquit. Et Agrippa ſubito perturbatus ad deprecationes conuertitur: commemorationem eius filii faciens: cum quo fuiſſet una nutritus: & Tyberio: cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamen proficiebat aliquid: ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uinculis: & erat ardor magnus: nam æſtatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi: cœpit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq̃ anxius factus: præter decus atq̃ dignitatem cœpit cuncta reſpicere: unde poſſet ſitis inuenire remedium: conſpicienſque: quendam ex famulis Gaii Thaumaſtũ nomine: aquam in uaſe portantem: petiuit bibere. Illo autem porrigente: ſuſcepit: atque auide bibit: & ſpero inquit o puer quod in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio. Nam cum hæc effugero uincula: nullomodo tardabo libertatem tibi a Gaio promereri qui mihi etiam uincto miniſterium præbuiſti: ſicut etiam ante nunquam neglexiſti: cum fuiſſem in dignitate conſtitutus. Neq̃ enim hæc dicens mentitus eſt: ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit. Nam poſt modum rex effectus: Thaumaſto libertatem Gaio promeruit: curatoremque eum fecit ſuæ ſubſtantiæ: ſed etiam moriens filio ſuo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem miniſtraturum officio dereliquit: atq̃ in hoc honore ſenio grandæuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium: in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis: qui ſimul fuerant uincti: & quodam alite conſidente ſuper arborem in qua fuerat Agrippa reclinatus: quem bubonem romani uocant: quidem ex uinctis Germanus nomine contemplatus: iterrogauit milites: qui ſnam eſſet ille: qui oſtro ueſtiretur & agnoſcens: q̃ Agrippa uocaretur: genere autem eſſet Iudæus: ex his qui in illa gente primates haberentur: petiuit conligatum ſibi militem: ut ad eum copiam acciperet accedendi: q̃ uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & per interpretem: o iuuenis inquit: affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo: quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo deos

tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula p. uenerunt: quod neq; cupidine fallendi neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans: dicam: quæ di xero. Siquidem tales prænunciationes quæ non ualent ipſis operibus approbari: magis faciunt me roris augmentum quam ſi nihil uerborum illorum aduertas: ideoque iuſtum putaui hoc deorum præſagium nunciare. Impoſſibile nanq; eſt: non te confeſtim de his uinculis liberari: & ad proue ctum diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te repperiet conſtitutum: diuitiaſq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memi neris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq; dies finem uitæ tibi uentu ri. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hæc a numine diſponuntur: cui placuit prænun ciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoque ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe meroribus: cū in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint: & omnem infœlicitatem in qua nunc detrahi mur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum riſum excitauit Agrippæ: quantum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens Agrippæ calamitatem: intercede re quidem pro eo apud Tyberium ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiam infructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a Macrone milites tales: qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus eſt. Lauacra quo tidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur aliaque om nia permittuntur: quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylas & ex libertis Marſias: & Stocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliamq; diligentiam quæ neceſſaria ſo let eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoque deportantes: ſub oſtentu uendendi. Cum autem noctis adeſſet aduentus: ſtramina componebant: conſciis ſeruientibus militibus. Nam eis Ma cro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menſes ſex: quibus Agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in Capreas: febrium ardore corripitur: & pri mum quidem mediocriter: ſed in peius egritudine procedēte contrariam de eo ſpem habebat Euo dus amantiſſimus ei omnium libertorum. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dice bat: ut cum eis loqueretur: antequam terminum uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filii: non quidem proprii ſed adoptati: nam Druſus eius filius iam fuerat mortuus: cuius filius Tyberius fuerat ado ptatus cognomēto Gemellus: & Gaius Germanici fratris filius: iam adoleſcētibus: & liberalibus ap prime diſciplinis inſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter Germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat ſublimatus: propter manſue tudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: nō ſe tamen præferebat: ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populum: ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſarū gentium: alius confabulationis gratia alter fide ac manſuetudine quā in eius moribus motibuſq; cernebat: ad amo rem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: non ſicut aſſoleſt: ut principi placaretur: ficto dolore monſtrato: ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nam eius mortem unuſquiſque propriam ſuam reputabat: ita eius mores eiuſque colloquia cunctis homini bus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipſius amor cunctorum fauorque peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur: ita ut gloriam reputarent pro eo mori ſi ratio poſtula ret quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc Tyberius euodo iuſſit: ut ſub ipſo diluculo infantu los illos adduceret. Ipſe autem diis primis ſupplicabat: ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſ nam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinans quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſententia: ſuo quoq; conſilio diuinæ diſpenſationem prouidētiæ: ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicanti deniq; illi omen tale monſtratur: ad illum uide licet uēturum eſſe principatū: qui ad eū ſequēti die primus ex omnibus aduenīſſet. Hæc ille cogno ſcens: mittit ad nepotis ſui pædagogum: iubens ut primo mane puerum ad ſe perduceret: putans illa re numinis ſupare ſniam. Sed deus ecōtra de impio decernebat. Illo igit talia cogitante: ecce di es illuxit: & iubens Euodo: ut quiſquis foris eēt infantulus: eum ad ſe primitus euocaret: illeq; egreſ ſus: Gaium ante tabernaculum reppit: nam Tyberius necdum aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aūt ignorans totū quod agebat: quidq; Tyberius cuperet: ueni inquit: uocat te pater. Et hoc di cto: eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit Gaium: tum primum intellexit ma ieſtatis ſupernæ potētiam: & q̄ non ſit in hoīum poteſtate de imperii conſtitutione decernere. Tūc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem: q̄ eius conſilium fuerat infirmatum: & ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: Tyberium autem nepotem: quod non ſolum de imperio decidiſſet: ſed etiam ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio: ſuſpectum fieri Gaium rebatur: tam ex eo q̄ principatum accipere feſtinauerit: quam ex eo q̄ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet: credens: qua ſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius: ex illo euentu

augurii:quod ei præſagum fuerat: eo ꝙ eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius:ſe quoq; culpabat:ꝙ illud augurium poſtulaſſet accipere:& ꝙ cum liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futurorum:per ſuam ipſius imprudentiam factum eſſe:ut cum infœlicitate magna:& magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus:quod imperiũ ad quos nollet cernebat eſſe uẽturum pugnauit cum animo ſuo:ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Gaium. O fili inquit cum habeam propinquiorem Tyberium:tamen tibi ex mea ſententia deorumq; decreto: imperii contribuo poteſtatem. Rogo autem te:ut nihil aduerſus aliquem recorderis:qui mihi in principatu adminiſter extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem:ne aliquem leſas propter me:qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis:neque circa Tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̃ te & cognationi debere cognoſcis:& mihi:qui tibi tantorum bonorum auctor exiſto:ut dignam uiciſſitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas:& ſimul Tyberium cures:ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras:cum tibi eum feceris adiunctum. Nam ſolitarius quiſque amplius patet periculis maxime cum in tanta rerum celſitudine quiſquam fuerit conſtitutus:ad hæc quoq; quia nec dii impuniti cum quicquam reliquunt:quod contra fas aut ius:aut contra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tyberius loquebatur. Gaius autem & ſi ficta locutum Tyberium ſenſerat:& ipſe longe aliter in animo gerebat:tamẽ pro tempore benigne reſpondit:& facturum ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens:& Tyberium extinxit:& ipſe non poſt multum tempus inſidiis interẽptus eſt. Sed hæc poſtea. Tunc autem Tyberius Gaium ſucceſſorem in principatu pronuncians:paucis diebus aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies.iii.menſes.vi.annos.ii.&.xx. Gaius autẽ quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes Tyberii mortem:hilares agere cœperunt:proſpero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciam gerebant:non quia fore nollent:nam multis ſuis pecuniis comparare diligerẽt:illum nuncium uerum eſſe ſed timuere:ne ſi falſo nuncio concitati:gaudia ſua proderent:ab illo cogniti perirent:quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat. Nam erat importabilis: in ira:irreuocabilis ad quicquid perpetrãdum cupiditas impuliſſet:& ſine ratione quoque Iudæorum occiſionem inueniens:in omnibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſque conſtabat. Ob hæc illi mortem eius audientes ſuam leticiam manifeſtare uerebantur. Interea Marſias Agrippæ bonum deportans nuncium:cum in balneo reperiſſet:iam egrediẽti noto ei ſigno dato:Hebræaq; lingua locutus:mortuus ẽ inquit leo. At ille uerbum intelligẽs:gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſup omnia pro hoc etiam bono nuntio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt : tantum ut uera ſint quæ dicuntur. Tunc centurio qui Agrippæ cuſtodiendo præerat:intendens tam feſtinationem Marſiæ qui aduenerat:quam gaudium Agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat:ratus nouitatem quandam ſignificatam : interrogabat eos quid uellet ille ſermo qui fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretum auferre trepidabant:ſed dum urgeret:nihil heſitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo ſermone præcipiens ꝙ etiam proſperitatem ex hoc Agrippæ cernebat conuiuium ponit. Eis epulantibus:potuque indulgentiore procedente : uenit quidam dicens:uiuere Tyberium:& intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aſpere ualde illo ſermone turbatus:propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat:ꝙ morte Cæſaris audita:cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit : ex lecto ponit Agrippam. Tu inquit falleſeſtinaſti:mortem imperatoris falſo denuncians:ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiãdum. Hæc dicens:confeſtim ligari iubet agrippam:& conſtringi arctiore cuſtodia. Et nocte quidẽ illa agrippa in malis fuerat conſtitutus : ſequenti uero die per omnem ciuitatem de morte Tyberii ſermo firmatur:& iam iamq; homines illum ſermonem confidenter ac publice proferebant. A Gaio quoq; deſtinantur epiſtolæ:una quidem ad ſenatum:mortem Tyberii nuncians:altera uero ad piſonem cuſtodem tunc temporis ciuitatis:ĩ qua iubebat agrippam ex militum auferri cuſtodia: & ad domum tranſferri in qua primitus habitabat:antequam haberetur in uinculis:& ibi tunc interi erat in remiſſiori cuſtodia. Sed Gaius poſtquam romam uenit:Tyberii corpus ſecum adducens : iuſta ei ſecundum morem patrium opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero cum ipſa die cuperet abſoluere:Antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctum:ſed opinioni conſulens Gaii: ne putaretur mortem Tyberii gratanter accipere ſi eum tam celeriter abſoluiſſet quem:ille euinxerat. Verũ tamen non multis diebus prætereuntibus: eum accerſiuit in domum tondiq; præcepit : & ueſtibus cultuq; mutato:diadema capiti eius impoſuit & regem confirmauit Tetrarchiæ Philippi : donãs ei etiam lyſaniæ alteram Tetrarchiam. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei parem ponderе condonauit. Magiſtrum autem equitum in iudea conſtitutorum maxillum deſtinat. Verum ſecũdo anno Gaii Cæſaris agrippa poſtulat : ut nauigare permitteretur ad propria : quo prouinciam ſibi commiſſam : & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine : reuertatur. Et permittente imperatore: uenit in patriam : & præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hæſitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat : & proſperitatẽ

præſentem qua fuerat ſublimatus. Plærique etiam beatificabant hoiem: ꝙ non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alii ĕt pene incredibilia putabāt: licet ſuis intuerentur obtutibus. Tantaq; qppe in Agrippa rerum mutatio cernebatur: ut quorūdam mentes uerterentur in dubium.

Qualiter Herodes Tetrarcha ueniens Romam: accuſatus fuerit ab Agrippa: & in exilium miſſus cum Herodiade. CAP. XVI.

Erodias autem ſoror Agrippæ quæ Herodi iuncta fuerat: Tetrarcha enim erat iſte Galilææ prouinciæ & trans Iordanem: poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat: ꝙ eum in
h maiori dignitate cerneret q̄ maritimum: & ꝙ de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit: debitum non ualens abſoluere: reuerſus aūt eſſet cum ampliſſima dignitate. Contriſtabatur igitur grauiterq; portabat: tantam mutationem fratris: maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus inſigniis incedentem: atq; hincinde circunſetre multitudine populorum: inſœlicitatem ſuæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri animum concitabat: exhortando: ut Romā nauigaret: ſimilemque ſibi dignitatem imploraret a Cæſare: intolerabilem nāque ſibimetipſi uitam eſſe firmabat: ſi agrippa filius Ariſtobuli: qui culpatus a patre: mori meruerit: inopia magna compreſſus: ita ut aliter nō poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret: atque hoc modo patria decedens: cum regali fuiſſet dignitate reuerſus: ipſe uero cum eſſet filius regis: & frater eius qui Tetrarchiam illam ante poſſederat: unde magis ei cognationis iure deberetur: ſederet in humilitate: priuatæ degens uitæ. Quod ſi antea nihil herodem contriſtabat: ꝙ minorem honorem parente proprio poſſideret: ſalutem tunc excitari deberet conſanguinei tam præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere: ſuperari ab eo: cui pecunia ſua ſubuentum eſt: confuſionique debere deputare ut ille præiret honoribus: qui anteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia. Verum Romā inquit pergamus: nec labori parcentes: nec ſumptibus: non enim pro auro reperitura debemus prohiberi: ne ad honores ualeamus ampliores aſcendere: ſed omne quicquid nobis eſt expendamus: ut regnum ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ocium diligens & quietem: & moleſtiam Romæ declinans: moliebatur eā ratione deplacare. At illa quanto uidebat eum quieſcere cupientem: tanto amplius inſtabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret: quo poſſet regnum a Cæſare promereri. His igitur illa nullo modo ceſſabat donec ſæpius fatigando: in eum ſuam fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparās opulenter uniuerſa: & nihil ſumptibus parcens: nauigat Romam: ſimul ſecum Herodiadem adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens: uel qualiter præparabantur attendens etiam: ip ſe ſeipſum præparabat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret: mittit etiam ipſe Romam quĕdam de libertis ſuis nomine Fortunatum: plurima Cæſari munera deportantem: & epiſtolam aduerſus Herodem. Ipſum etiam inſtruit: quæ ore proprio Gaium ēdoceret oportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem: epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicæarcheam uenientes: Gaium apud Baias non inueniunt: quæ ciuitas eſt parua campaniæ. v. ſtadiorum interuallo diſtans a Dicearchea. Habitacula quoque ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt opibus diuerſorum per tempora principum magnifice peromata. Lauacra calida ille locus exhibet: aquis ex terra ultro mananti-
bus: aptis ſaluti corporum: quæ ibi lauari contigerit. Gaius autem mox ut Herodem ſuſcepit & primum ſermonem cum eo commiſcuit: confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas: quibus accuſationes continebantur Herodis. Accuſationes erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tyberium: & cum artabano Partho aduerſus Gaium. Probamentum autem huius rei dicebatur: haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum. quæ. lxx. milibus pugnatorum ſufficiſſet: hanc in armamentario Herodis repoſitam dicebat aſſerūari. Quibus lectis motus Gaius per contatur Herodem: ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere non poſſet: ne ueritate conuinceretur: reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens accuſationem tetrarchiam eius abſtulit: & agrippæ regnum coniunxit: ſed etiam omnes eius opes ſimiliter agrippæ cō tribuit: ipſum autem æterno condemnauit exilio: habitaculum illi conſtituens in lugdunenſi galliæ ciuitate. Cognoſcens uero Herodiadem agrippæ eſſe ſororem: opes & alia quæcunque propria eſſe probarentur ei reſtituit: arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe tutabatur enim eam ꝙ ſororem agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem inquit imperator magnifice ſatis ſicut dignitatē tuā decebat hæc mihi largiris: uerum ego tuo uti non poſſum beneficio: tuiſq; muneribus propter dilectionem qua marito meo conſtringor: cui ſocia in proſperitatibus exiſtens: iuſtum non exiſtimo: ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne ſuſcipiens: ſtatim eā cum herode miſit in exilium: eiuſque ſubſtantiam agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & Herodi ob id ꝙ muliebres orationes & uanitates aduertit: tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Gaius autem primo quidem ac ſequenti anno magnifice rebus utebatur: & mediocrem ſemet exhibens: fauor illi per dies tam apud Romāos: q̄ apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis: humanū perdidit intellectum: & ſeſe uolebat diuinitate quæ uera eſt honorari.

V

Seditio Iudæoꝝ & gentiliũ in Alexandria cõſtitutoꝝ & legatio utrorũq; ad Gaiũ. CAP. XVII.

Illo tpe cum in Alexandria ſeditio proueniret inter Iudæos ibidem habitantes: atq; paganos: terni ex unaquaq; parte legati nituntur ad Gaium.

Accuſatio iudæorum ab Appione legato partis alexãdrinoꝝ propter quod ſtatuam Cæſaris non haberent. CAP. XVIII.

Rat uero inter alexandrinoꝝ legatos unus: appio noïe: qui Iudæos plurimum blaſphemabat: multa quidem & alia dicens: illud autem eos præ cæteris accuſabat: quoniam Cæſaris honores haberent oĩno contẽptui. Nam Romano Imperio ſubiectos: templa Gaio fundare altera conſtituere: atq; alia ſicut diis celebrare firmaret: a ſolis iudæis duci proclamat ingloriũ: debere quoq; iſtos ſimulacris honorare Cæſarẽ: nomẽq; eius habere iurabile. Hæc igitur appione: & alia huiuſmodi duriſſima prolocuto: quibus eum in ſuperbiam eleuari poſſe cenſebat. Philo econtra ſuſcepit: qui ꝑerat legationi iudæoꝝ uir in oĩbus utiq; magnæ gloriæ: nam Alexandri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; non expers: idoneus etiam de ſenſare cauſas: & porare q̃cũq; accuſationibus ſubiacebãt. Ad hũc ex ſecretario Gaius iubet excludi: abſentemq; fieri. Nam indignatione ſuccenſus eſt: ut crederetur aliquid ſæuiſſimum perpetrare. Tũ Philo egrediens e ſecretario dixit ad iudæos qui forte circa illum fuerant: ut aĩo confidentes exiſterent: neq; Gaii furore terrerẽtur: nam prope eſſent ipſis operibus deum repugnare clareſceret.

Qualiter iratus Gaius: mittit Petronium ducẽ ad Syriam cum huiuſmodi mandatis: ut congregata manu pugnaret cum iudæis: ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. CAP. XIX.

Nterea Gaius grauiter ferens: q̃ in tanto deſpectu apud Iudæos ſolos exiſteret legatum in Syriam mittit Petroniũ: ſucceſſorem Vitellio: iubens ut cum numeroſa manu iudæã inuaderet: & ſiquidem ſponte ſuſciperent eius ſimulacrum: erigeretur in templo dei: ſi uero reſiſtere molirentur pugnando ſuperans: id ipſum incũctanter efficeret atq; ita Petronius in Syriam decreta Cæſaris exigens pergebat: ut mandatis Cæſaris miniſter exiſteret. Cũq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duaſq; Romanæ militiæ legiones aſſumeret: Ptolomaidam uenit ibiq; hibernia peragens: ut primo ueris tpe prælium poſſet agere cum iudæis: inde quoq; conſilium ſuum Cæſari per litteras intimauit. Ille aũt laudabat eius ſniam: iubens ut nullo modo prætermitteret: & ſi minus obedientes eſſent: prælium iudæis intentius importaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniunt ad petroniũ in Ptolomaidã deꝑcantes: ne ad ſolutionem: & ad tranſgreſſionẽ paternæ legis cogerentur. Si aũt modis oĩbus ſtatuiſſet ſimulacrum in hieroſolymã inferre: ibiq; conſtituere: ſemetipſos primitus ſi placeret interimi poſtulabant. Neq; n. poſſumus inquiunt quoad uiuimus rem iſtam admittere: quæ nobis ne fieret interdicta eſt: ab eo legiſlatore: cuius autoritatẽ non ualemus oĩno contẽnere: neq; illas conſtitutiones paruipẽdere poſſumus: quos proaui maioreſq; noſtri utq; ad ſuum interitum ſeruare. Petronius aũt reſpondit. Si in primis eſſem: ut meis uterer ad agendum quod oporteret conſiliis: iuſta uobis ad me hæc eſſet oratio: nũc autem Cæſare iubente: incubuit mihi multa neceſſitas: eius decreta complẽdi: ne ſi contẽpſero: aliud periculum maius incurram. Tunc iudæi: quoniã inquiunt ita ſapis o Petroni: ut tranſgredi Cæſaris mandata non audeas: neq; nos legis diuinæ ꝑcepta tranſgredimur: qui uirtute maioꝝ noſtroꝝ & laboribus inſtitutis: nunc uſq; ſine tranſgreſſione uiuimus: neq; in tantam auſi fuerimus nos ꝑcipitare neq; etiam: ut quæ a deo interdicta ſunt fecerimus: uel aliquibus bonis illecti: uel metu mortis adacti: ſed fixum aĩo tenemus. ut pro ſeruatione legis noſtræ cũcta pericula ſubeamus: ſpẽ gerentes: fortiſſimã deum nobis auxiliaturũ ĩ ꝑſentia: & mercedẽ poſtea reddituru: ſi pro eius cultura fuerimus aliqua mala ꝑpeſſi. Si uero uoluerimus tibi obedire: non ſolum infamiã debilitatis incurrimus q̃ timore trãſgreſſores legis efficimur: uerũetiam imaniter offendimus deũ: qui ẽt te iudice multo antiquior tpe cenſetur eſſe q̃ Gaius. Tunc Petronius conſiderans ex uerbis eoꝝ imutabile firmũq; propoſitum & ſine pugna nõ poſſe gaii ꝑcepta perficere in eius erigẽdo ſimulacro: nec ſine multa cæde negociũ illud euadere: aſſumens oĕs amicos: & cuncta ſua ſeruituas in Tyberiadẽ pergit uolens iudæorũ & cõſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eſſent: uel qualibet ordinibus haberẽt. Iudæi uero magnum quidem ſibi ex bello romanoꝝ cernebant ĩminere periculũ: ſed magis iudicabant ſubigi: q̃ imperii efferentur in deũ. Multa itaq; milia Petronio in occurſum ueniunt ad Tyberiadẽ undiq; confluentes & ſupplicationibus utebant nec cogerentur ad talia: neq; polluerẽt ciuitas erectione ſimulacri. Ad hæc Petronius: & pugnabitis inqt contra Cæſarẽ: neq; illius potẽtiam neq; ueſtrã reputantes infirmitatẽ. At illi: minime nos inquiunt pugnare diſponimus: uerũetiam ſumus mori ante parati: q̃ legis noſtræ mandata ſoluamus. Simulq; in faciẽ proſtrati: perimi ſe paratos eſſe firmabãt. Et hæc quidẽ ꝑ dies. xl. gerebant: culturã quoq; terræ negligẽtes: cum maxime tps exigeret. Nam iam ea pars ãni uertebatur: quãdo ſolẽt ſemina terræ mandari: tantus quippe eos fauor moriendi accẽderat ne ſimulacrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur ſe rebus habẽtibus: Ariſtobulus agrippæ regis frater: & Elicias maior: & alii quoq; optimi uiri ex eadem ipſa familia: & plures de primatibus ad Petronium uenere deprecantes ut bene de negocio præſenti conſuleret: neq; de tantæ multitudinis

perditione cogitaret: quin potius ſcribendum Gaio decerneret: ſignificans īmobilem aīum iudæoꝝ neq; eos conſtitutionē ſimulacri uelle ſuſcipere: oēm quoq; culturam terræ negligere: ſed in occurſum ſuum ueniſſe: & pugnare quidem nec uelle nec poſſe: mori tamen incunctāter paratos: antequā tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent: debere igitur conſuli: ne in aliud intenta multitudine: terra inculta remaneat: & poſtea per inopiam latrocinia perpetrarentur. Fortaſſis enim poſſit Gaius Tyberius emoliri: & nihil crudele decernere: neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus. Excitetur. Et ariſtobulus quidem: aliiq; qui cum illo erant: talibus Petronium deprecantur. Petronius uero inſtāte ariſtobulo & cæteris: uidens quoniam non pro rebus minimis ſupplicant: uidens etiam Iudæoꝝ conſtantiam ſeuum quoq; ratus: ut multa milia hominum per ipſum darentur in mortem: ſi uellet Gaii furiæ miniſtrare: ſimul etiam ſe deum offenſurū: & cū peſſimis poſtea ſpēciebus aduiuere: multo melius iudicat: ut ſcriberet Gaio: aut eius animum mitigās: ut nihil per eum iniquum contingeret: aut ſi forſitan indignationem cōmoueretur q̄ eius minime mādata compleuerit & aduerſus eū aliquid mali decerneret: bene contentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa: & pro tanta hominum multitudine ſubire diſcrimē. Conuocās igitur in Tyberiadē magnā multitudinē iudæoꝝ: nā multa milia illuc fuerant congregata: & conſtituens in circuitu cunctas militias & turmas: uiſus eſt primo non ſuam: ſed Cæſaris proferre ſententiam dicens: timere ſe iracundiam Gaii: proinde acceſſurum ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat: qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus: ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſalutem honorēq; meum non pro uobis qui tam plures eſtis impendam: nec permittam: ut p me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluātur: neq; adeo dignitatem tēpli dei contēnere: ut per poteſtates principum: iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur: ſed ſcribam ad Gaium ueſtras illi uoluntates intimans quantum poſſum cauſam adiuuans: & ueſtrum in bono propoſitum: & ſpero quia aderit deus: cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine: humanaq; uirtute: potens eſt enim: & uos in conſeruatione legis ueſtræ protegere: & me tutari: ut nec ab ipſis etiam excidam humanis honoribus: q̄ ſi etiam exaſperetur forſitan Gaius: ut iram ſuam in me uellet effundere: ſumam omne periculum: oēm miſeriam: quæcūq; corpori poſſit infligi: me uos tantos pro rebus optimis pereuntes intuear. Ite igitur unuſquiſq; ueſtrum ad opus proprium: & terræ ueſtræ culturam impendite: ego uero Romam litteras deſtinabo: & oīa pro uobis: tam per me q̄ per amicos: quæ rei conueniant agere non omittam. Hæc dicens: iudæorum dimitti congregationem iubet ut culturæ terræ diligētiam exhiberent. Omnes aūt nobiles populos alloquio adhortabatur ut ſpem meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem letificare feſtinabat. Deus aūt ſuam manifeſtauit repente p̄ſentiam & adiutorium ſuum in oībus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit: confeſtim ingens deſcendit pluuia præter ſpem oīum nam illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat: nullumq; ſignum pluuiæ in cælo fuerat uiſum: ſed etiam oīs annus magna fuerat ariditate ſiccatus: ita ut deſperatio fuiſſet exorta: non ſolum pluuiæ: ſed etiam ſi unquā poſſet cœlum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter conſuetudinem tanta inundatio uenit aquarum: ut Iudæis ſpes magna fecit in nullo fruſtratum iri Petronium pro eoꝝ negocio laborantem. Petronius autem amplius obſtupuerat: uidens manifeſtiſſime deum Iudæoꝝ ſe conſolatorem oſtendere: & multū ſuā declaraſſe ſententiam: ita ut nec illi ſorte contradicere ualerent: quibus religioni noſtræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Gaium poſtulans: ne tanta milia hominum contemneret: quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur: memoriam etiam non bonam Romani nominis in poſteriora tēpora relinqui: ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam probatum eſſe firmabat pro Iudæis euidenter inditium. Et Petronius quidē huiuſmodi litteras deſtinauit: Agrippa uero rex iam. n. tunc Romæ fuerat amplius in amicitia Gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quādam die epulum præparauerat Cæſari: ubi magnam impenderat diligentiam: ut omnium in cibis elegantiam uinceret: oēſq; ſuauitates: & delicias ſtudioſius prouideret ita ut non ſolum cæteros anteiret ad inuentionibus epularum: ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet æquari. Tunc Gaius ad modum admiratus tam ingenium eius q̄ magnificentiam animi: q̄ ſuper uirtutem ſuam ſumptus expēderet ut ſibi placeret: uoluit munificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur: & primum inquit quam tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore q̄ circa me ſemper habuiſti: ut etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum: & nos amore ſuperantem: indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque quod antea minus ſeci: modo perficere: & tantas tibi munerum copias attribuere: ut magnum nomen tuis opibus: & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat: exiſtimans q̄ poſſet aliquos reditus ſibi denodare uel ciuitates exhibere. Ille autem quāuis præparatum haberet: quod petere cupiebat: timens uero: ſuam noluit aperire ſententiam: ſed confeſtim reſpondit Gaio: quia neque primo lucro: ſed eius gratia delectatus: ut contra Tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet: neque modo ſe aliquid agere intentione lucri: ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum: nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuiſſe donata:quæ ſi tua inquit uirtute tuaq; potentia minora ſunt: meo tamen hoc eſt accipientis merito & dignitate mea:multum conſtat eſſe maiora. Gaius autem obſtupeſcēs eius continentiam magis inſtabat: ut diceret quod ſibi cuperet donari. Ille quomodo inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exiſtimas: poſtulem: nihil quidem quod ad diuitias opeſque pertineat:nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto:quod tibi & opinionem pietatis efficiat:& diuinitatis mereatur auxilium:una etiā mihi gloria fuerit apud audientes:q; nihil a te petierim:ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur ut erectionem ſtatuæ quam in in tẽplo Iudæorum faciendam petronio præcepiſti:ultra nolis effici. Et ille quidem licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur iudicaret Cæſar:nihil aliud niſi mortem adferret illa petitio:ergo quāuis periculoſum eſſe cenſeret:tamen contemptus aliis ſibi neceſſariis:& utilibus:illud a Cæſare poſtulauit. Gaius autem: tū ab eo ab q; agrippa taliter fuerat accuratus: quia idignū exiſtimabat mendax coram tantis arbitris apparere ante quos alacriter compellabat agrippam:quod uellet expetere:paululū ſui pœnitens: mox uero uirtutē agrippæ miratus: q; ſuum regnum non redditibus non pecuniis non alio quocunque munere amplificare cupiuerit:ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit:conceſſit:ac ſcribit ad Petronium: laudans quidem eum: q; exercitus iſtruxerit: pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus:& omni niſu laborauerit iniuncta perficere. Verum ſtatuā inquit:ſi te contigerit erexiſſe:ut conſtituta eſt perſeueret:ſi uero necdum erecta eſt:nihil ultra fatigā dum exercitum:& auxilia dimittenda:teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda cōuenit proficiſci: nam ultra iam opus non habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo: uiro honorabili mihi ſempere:ſed nunc amplius honorādo. Et Gaius quidem talia ſcribit Petronio antequam ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mentes oīum tumebant:atq; talia uoluntatum: eo; indicia monſtrabantur:ut ſi forte contrarius nuncius adueniret: parati eſſent apertum bellum gere/re cum Romanis. Sed Gaii amicus erat obnoxius turpitudini:alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret:ita magis pertinax ad implendum:moderari ſe nullomodo ſciens:ſed beatitudinem iudicans:ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret. Poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi uerba. Quomodo inquit dona quæ tibi Iudæi dedere:meliora iudicas: q̄ mea complere præcepta: & cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere:mea mandata contemnens: iubeo tui temetipſum iudicem fieri:& eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitaſti: ut exemplum efficiare cunctis & præſentibus & futuris q; nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem Petronio:non tamen ipſo uiuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit: remoratis nauigio portitoribus: intātum ut etiam ante hanc epiſtolam alias:petronius litteras accepiſſet in quibus de morte Cæſaris certior redderetur. Non enim obliuiſci poterat deus tantorum periculo:quæ Petronius cum alacritate magna ſubierat:ut Iudæis in honore eius religionis gratiam præſtitiſſet:& Gaium de medio auferens:mercedē illi dignam pro illius:impietate reſtituit cooperatus eſt autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata eſt:tam Romæ:quam in uno quoq; regno:ut dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ quoq; ſenatorii ordinis & quotquot dignitatibus eminebāt:tam uirtutis merito:q̄ odio Gaii:quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant:circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt:non poſt multum temporis quam fuerat epiſtola ſcripta Petronia:in qua eū morte damnauerat: Cauſam autē per quam extinctus eſt:& totum ordinem inſidiarum: narrabo procedente ſermone. Petronio uero primo uenit epiſtola:mortē indicans Gaii:poſt aliquantum uero temporis ea in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quē exhibuit templo dei:& pro adiutorio quod Iudæis præſtitit:ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Peſtis quæ contigit Iudæis in Babylonia cōſtitutis p Aſineū & Amileū fratres. CAP. XX.

Contigit etiam per id tempus Iudæis illis qui in Meſopotamia & Babylonia habitabāt ualde magna calamitas:ubi quoq; multa cædes accidit: quanta nunquam ante referetur
c in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas:admodum populoſa: habens circa ſe plurimam ſecundamq; regionem:quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt:hoſtibus quoq; ipſa dicitur inadibilis. Nam eam Eufrates undique circunueniēs: in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiam mœnibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas:cuius Nifibis uocabulum eſt:circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa: unde Iudæi quoq; natura confidentes locorum:cenſum quem ſolent in honore dei tribuere:ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebāt. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere:nam eis ueluti pœno: uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc autem in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaque duo quidem homines: Aſineus: & Anyleus nomine Neerdatienſes quidem genere: & inter ſe germani fratres.

Hos præceperat maternam patre orbati fuere: ut nauium operarentur uelamina: quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur: ita ut etiam plures apud Iudæos uirorum: eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant. Hos quadam die magiſter qui eidem operi præerat apud quem etiam ipſam artem didicerant: de aduentu & tarditate culpauit: in eoſque uerberibus ultus eſt. Illi ergo grauiter hoc ferentes: arma quæcunque in eius domo ſeruabantur abripiunt: & pergunt in quendam uicum: qui diruptio fluminum uocabatur: ubi optima ſolebant paſcua germinare: eaque ibi repoſuerunt. Quo facto: congregantur ad eos plurimi iuuenes: quotquot egeſtate laborant. Hos armis inſtruunt: ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandam ſibi extruentes arcem: demandant uniuerſis: qui per illa paſcua armenta ſua ductabant: ut eis cenſum redderent: atque ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduerſum hoſtilem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant. Illi uero dicto obedientes fuere: non enim aliter facere ualebant: & ex pecoribus mittebant quantacunque iubebantur. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat: & poteſtatem habebant quæcunque animus uellet efficere: alios fugare uel ledere: alios regere uel curare: non ſolum incolas regionis: ſed etiam quos forte tranſire contingeret: nomenque eorum formidoloſum ſatis habebatur & per dies ſingulos de eis ſermo creſcebat: donec ad regem Parthorum uſq; peruenit auditus. Satrapa uero Babyloniæ poſtquam iſta cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequam eis licentia creſcente: malum amplius oriretur. Et congregans manum quamplurimam potuit: ſed etiam ex Parthis: Babyloniiſque quamplurimos: aduerſum eos repente: tendebat: nolens eos nuncium ſui antequam ueniret accepere: per occulta ductans exercitum. Et ueniens in quendam nemoroſum locum: ibidem latuit. Et ſequenti die: illuceſcebat nanq; ſabbatum: quo Iudæi nihil operantur: ratus eſt reſiſtere non auſuros: atque hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetētim accedebat ad locum: ut cum proximus fieret ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus ſicut forte cum aliis nonnullis conſederat: ante quos arma fuere iacentia: o uiri inquit: hinnitus equorum meas aures allapſus eſt: non equarum amore: ſed equorum uiros uehentium hinnitus exiſtere nam etiam ſtrepitum frenorum ſimul aduerto. Vereor itaque: ne nos circūfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiam ex uobis ſpectatum præcurat: qui nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutum fuiſſe: & deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus: quam uera ſenſiſſe. Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce: ſimul quidam ad ueniunt ſpeculati negocium: & celeriter accurentes: neque tu inquiunt falleris: ſed integre coniecaſti: quæ aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo: nihil brutorum animalium differentes. Nam plurimus equitatus inuaſit: eo præſertim tempore: quando nudi omnibus armis extamus: ob idq; lex paterna uacare nos: & nihil agere præcipiat. Aſineus porro non ſecundū ſpeculatoris ſententiam q̄ deberet fieri decernebat: ſed legale magis exiſtimans: ne dimiſſis manib⁹ pereuntes letitiam hoſtibus exhiberent: oportere iudicabatur: non ſine hoſtium ultione operarent. Arma itaq; corripit: alios q̄ circa illum erant ſimiliter adhortatur: eos in audaciam excitans: ut uirtutis memores: hoſtes itinere feſſos inuaderent: atq; impetum facientes: multos obtruncant: alios effugauerunt. Nam eos ſecuritas qua ſe putauerant quaſi cuncta parata reperturos: ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenieſſet: obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia: deſiderauit eos uidere: & cum eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo imperator Artabanus quamuis læſus a uobis & quamuis ſua prouincia deprædata: tamen nulla circa uos indignatione quā debebat accenſus eſt: ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus: miſit me: dextram uobis fidemq; præbiturū: ut ad eum ueniatis: & eius habeatis amicitiam: nullum dolum: aut inſidias formidantes: dona etiam ſe daturum promittit: & honoribus ſublimare: ex quibus potētia uobis maior acreſcat. Tunc Aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum Anyleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atque perueniens: ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anyleum ueniſſe: interrogabat cauſam: cur etiam Aſineus non ſimul aduenirer. Cunque audiſſet quod timore ſuum aduentum ſubtraxerit: tunc per deos cœpit patrios conteſtari: nihil ſe mali factuꝝ in eos: ſi ſe eius committerent fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium: ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur: nec quiſquam de fide dextram dantis dubitauerit. Et Artabanus quidem iſta gerens: mittit Anyleum perſuaſurum fratri: ut ad cum etiam ipſe pariter aduenirer. Agebat autem hæc imperator: opus habens illis fratribus: pro tutamine illius Satrapiæ: propter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere: ut antequam tale aliquid contingeret: ipſe illos per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in Babylonia plurimi ſe Aſineo coniungerent: & ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis: facile ſe a Perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans dimittebat Anyleum. Anyleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris: tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens: admirabatur Aſineum: quod ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contemptui ab intuentibus haberetur: ejuſque

prudentiam ſtrenuitatemq; conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe: quod maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenſque Aſineum uni ductorum ſuorum Abdagati nomine:atque eius nomen indicans:omnemque uirtutem & ſtrenuitatem eius intimans:qualis extitiſſet in bello: Abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui:ut eum occíderet: atque iniurias eius & depopulationes quas in prouincias commiſerat:ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirũ qui mea fide præſumens:dexteram a me:iurationemque deorum accipiens:uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut Parthorum iniurias ulciſcaris:deſcẽdentem uero ſi cupis in ſequere:eum ſi poteris iure belli ſuperato. Mane itaq; facto:accerſiri iubet Aſineum. Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad propria deſcendendi:ne forte plurimos ad te ductorum irrites: & ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionem:ut eam ledi a latronibus non permittas:ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanq; ſum a te optimo homine hanc reciprocationem accipere:qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim:neq; ad eos attendi:qui fuerant ad tuum interitum irritati:ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens. eum donatum muneribus competẽtibus:in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella:quæ primo fuere reſtaurando confirmata:atque ita ex breui magnus effectus eſt:tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunquam ab alio ante ipſum geri potuerunt. ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis Parthorum ductoribus honoraretũr:qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam Babyloniorum honorificentiam habere minorem ducebat:quam ſuæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igit negocia quæ in Meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pendebant:& amplius eius fœlicitas per annos. xv. amplificata creſcebat:& bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali proſperitate fruerentur ſubito malorum illos occupauere principia:quæ huiuſmodi de cauſis acciderunt. Poſtquam enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas:& tranſgreſſiones paternarum legum:cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq; Parthorum quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet:tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat:ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc Anyleus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens:ſiue proprio uiſu proſpiciens:adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare: eumque hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripiens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus Anylei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quam Aſineo fratri:magnorum malorum deportauit aggerem per huiuſmodi cauſam: Cum enim illa poſt mortem uiri deorum ſuorum ſimulachra ſumpſiſſet: quæ more paterno tam ab ipſa quam uiro eius religione colebantur: cœpit ea domi habere:& ſimili ea cultu uenerari:ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiones: ſecum illa ſimulachra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiam marito monſtrare:quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum:qui ab eis inter primos honorabantur:primum quidem inter ipſum Anyleum locuti ſunt:quia non deceret Hæbraicorum contempto:& neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere:quæ contrario ritu aliam religionem habens:interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet:debere illum aiebant rebus ſuis bene conſulere:ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ ſe regnumque ſuum peſſundaret. Sed cum nihil proficerent talia commonentes:uirum etiam quẽdam illorum qui maxime inter eos honore fungeretur:quod ampliore fiducia locutus ſit:iterimit. Ille uero moriens:male dixit ipſi Anyleo:fratrique ipſius Aſineo:cunctiſque ſociis:ut ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidem: quod tale in ſe facinus perpetraret: illis autem quod non prohibuerint:neque ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis: & pro tota gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem graviter ferebant: tolerabant:tamen non ob aliud:niſi quia illorum potentia ad infœlicitatem ducebatur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent: ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus Anylei: quod in legem patriam iniuriæ gerebantur. Itaque plurimi congregati ad Aſineum acceſſerunt:& cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidem eſſet:ſi neque primum tale aliquid fieret. Sed quia iam factum eſt:ſaltem nunc correctio conſequatur:antequam illud peccatum tam illi:quam cæteris omnibus adducat interitum:eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas:contra conſuetudinem legis ipſorum & ſuperſtitionem mulieris quæ ad iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille autem:quamuis peccatũ fratris cognoſceret magnorum malorum fuiſſe cauſam & fore:uerumtamen uictus conſanguinitatis fauore tolerabat:ueniamq; fratri dabat:q; fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accuſationes a pluribus aduenirent:tum de his Anyleo loqui compulſus eſt:increpans eum & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus: & ut mulierem ad ſua propria:parenteſque renocaret. Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultum qui propter ſe populos obtineret:uenenum inter cibos dedit Aſineo. Quo ille accepto:defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit:ſolum ſui iudicem habens: quem ſentiebat ſuo amo-

re conſtrictum. Porro Anyleus ſolus regni moderamina excipiens:exercitum quæ ſumens:uicos Mithridatis inuadit uiri apud Parthos in primo loco conſtituti:& Regis Artabani filiam in coniugio poſſidentis. Vbi cum irrumperet:omnia prædæ dedit:& multas pecunias inde:multoſque capriuos abripuit:& numeroſum pecus abduxit:& alia plurima quæ ad diuitias opulentiamque pertinere noſcuntur. Sed cum hæc Mithridates audiſſet:quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta:gratuiter ferens:quod ipſe ante nihil leſiſſet Anyleum:Anyleus uero quot exordium tantæ ſumpſiſſet iniuriæ:tanta in ſe dignitate contẽta:congregans quamplurimum potuit equitatum:ſed etiam ætate feruentium non minimam manum:aduerſus Anyleum uenit:& contendebat:ut cum eo bello decertaret. Sed antequam ad eum ueniſſet:quodam uico occulte caſtra diſpoſuit:ut inde proxima die in hoſtes irrumperet:quomodo ſabbatum illuceſcebat quoniam a Iudæis ocium & uacuitas exercetur. Anyleus autem iſta cognoſcens a quodam homine Syro:alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret:tum etiam uicum intimabat:ubi Mithridates manſionem fecerat milites itaque paratos faciens:caſtris egreſſus eſt:cunctis ignorantibus quot aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam cuſtodiam hoſtes inuadit:alios dormientes obtruncat:pleroſque in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenẽs:ſecum ducebat ſuper aſinum nudum imponens:quod ualde ignominioſiſſimum apud Parthos habetur. Cunque ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut Mithridatem extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat:non rectum eſſe dicens:ut Mithridatem extingueret:uirum primo genere apud Parthos ortum:& neceſſitudine connubii apud regem Artabanum magnifice honorabilem:nunc autem ut cunque tolerabile cenſeatur eſſe quod factum eſt:quoniam ac ſi iniuriatus eſt Mithridates:uerumtamen beneficio ſalutis:erit ſe liberantibus gratiam debiturus:ſi uero quicquam patiatur:nequaquam regem Artabanum patienter laturum:ſed magnam cladem Iudæis importaturum Babylonia conſtitutis. Parcere itaque illi melius uidetur:& propter conſanguinitatem qua regi coniunctus eſt:& pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia incontione loquens:omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti:eius mulier exprobrat:niſi feſtinaret utpote regis gener in tanta dignitate conſtitutus:ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſſiſſent. Turpe nanque illi eſſe dicebat:ut ſalutem eligeret poſtquam captiuus in manus hominis uenit:& nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet:aut ſe per deos iurare coniugi fœdera ſoluturam. Has ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferẽs magnanimitatem etiam mulieris metuens:ne inter eos coniugium ſolueretur:non ſponte quidem neq; uolens congregans manum quam plurimam potuit aduerſus Iudæos tendebat in Tollennam:ſalutem æſtimans:ſi Parthus impune fuiſſet a Iudæis repulſus belli certamine. Anyleus autem ut cognouit ad ſe tendentem cum multa manu Mithridatem:inglorium iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& non magis anteueniens hoſtes occurreret:ex proſperitate prima confidens:iterum ſe pugnaturum credens:audientibus uirtutis etiam robur acreſcere. Multi itaque ſe illi ſuperiorum exercitus coniunxere:ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos:& ipſa prima facie horrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaque illo die ſtadia nonaginta per loca uaſta & inaquoſa iter facientes. ſed medio die ardore ſolis ingens ſitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuo:ſeſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtum:nec arma ferre ualentes profugiunt. Parthi uero inſequentes:magnam cædem faciunt:Iudæorum multæ miriades occumbunt. Anyleus autem:& quotquot circa eum erant:in ſilua ſe recipiunt. Mithridates itaque magnam uictoriam ſumens:magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anyleum infinita multitudo hominum peſſimorum:& ſuam ſalutem parui pendentium quos Anyleus ſuſcipiebat:uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat:ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitum. Sed tamen cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum:eoſque paſſim depopulatur. Tum Babylonii quamuis ad bellum parati:mittunt tam in Neerdam:ad Iudæos qui ibidem habitabant:tradi ſibi Anyleum expetentes. Illi uero nequaquam illorum ſermonem accipientes:prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditum legatis Babyloniorum permiſere:ut ad Anyleum peruenirent:& cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonii locum integre ſpeculantes:quo ſe conſtituerat Anyleus:& cuncta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadunt:necant quantoſcunque reperiunt:ipſumque Anyleum obtruncant:atque hoc modo Babylonii iniuriis Anylei:& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanque eis illa magna conſtabat:odio quo circa eos detinebatur. Nam pene ſemper inimicitias exercebant. Cauſa uero huius iræ fuit lex eorum paterna:quam ille oppugnabat:& propterea ſibi ſemper inuicem æmulabantur:unde ſuorum quiſque oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat. Tunc itaque hoc modo pereunte Anyleo cœpere Babylonii Iudæis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorum:& repugnare penitus non ualentes:in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora:quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam Macedonum plurimi:& græcorum abundantiſſimi. Et ibi etiam Syriorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt:& per .v. quidem annos illeſi:& inexperti malorum fuere. Sexto uero

anno:nam Babyloniæ corruptio eorum magna cõtigit & ruina: & ob hoc plurimi in Seleuciam magis:magiſque confugiunt:eos amplior ibi clades ſuſcepit:propter cauſam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduerſus Syros ex maxima parte inimiciciæ uitæ gerebantur: ſed Græci ſemper ſuperiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis & Iudæi qui aduenerant. Syri autem ſeditionem mouentes:cœperunt ſuperiores exiſtere ex conſenſu & auxilio Iudæorum:hominum inconſiderate ſe in periculo præcipitantium: & intentionem ſolam ad bellum gerendum habentium. Tunc Iudæi hac ſeditione ſuperant. Illi uero nullam aliam rationem cernebant:qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare:niſi Syros a Iudæis ſeperarent. Vnuſquiſque igitur eorum uerba faciunt ad Syros cum quo quiſque ſe familiaritatem habere cernebat:atque hoc modo pacem inter ſe:amicitiamque componunt. Primates itaque uiri ex utraque parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt:atque hoc modo inuicem exhortantur:ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt:interimuntque ſuper quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos:qui ſorte aut amicorum aut uicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et cum iam ibidem uiuere non poterant: diſcedunt exinde in Cteſifontem ciuitatem uicinam Seleucie: ubi conſuetus eſt Parthorum rex per ſingulos annos hiberna peragere:ubi etiam plurimæ eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta:nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis præmebatur. Non enim tam Babylonios quod ſeleucios formidoloſos habebant:ſed etiam omnis multitudo Syrorum:quæ in illis locis habitabat ad ipſum cum ſeleucis loquebantur:ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam:& in Niſibin:& propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe poſſe cenſebant. Super hæc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos: acta ſunt huiuſmodi fuere.

¶Incipit Liber.xix.antiquitatis Iudaicæ.

¶Qualiter Gaius Cæſar inſidiis a Caſſio Chærea extinctus eſt. CAP. I.

Caius non in ſolos Iudæos:qui in Hieroſolymis fuere:& eos qui in his regiõnibus habitabant:iniuſtitiæ ſuæ demõſtrabat inſaniam:ſed per omnem terram & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat: quaqua uerſum imperium Romanum protenditur:& pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit:quales ante nunquam hiſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omnium Romanã cladem perpetiebatur: quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nam cum omnes cæteros libenter tractaret:non ita ſe natum:ut omnes quanticunque ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduerſus equites Romanos. Quidam hoc dignitatis nomine cenſebantur:opibus autem pene pares ſenatoribus exiſtebant:propter quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant:quos ualde inhonoros habuit:plurimoſque ex eis morte damnabat:quorum etiam pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud niſi ut eorum auferet pecunias perpetrabat. Diuinum uero ſibi cultum & honores uolebat non cum hominibus exhiberi:ſed etiam in templum Iouis ueniens:quod Capitolium quidem uocant:magis uenerabile autẽ illis eſt omnium templorũ:fratrem ſe Iouis eſt auſus appellare. Sed etiam alia quæ gerebat:non erãt furoris aliena. Nam etiam ex dicearchia ciuitate quæ in Campania conſtituta eſt:ad Meſanam quæ alia quoq; eſt maritima ciuitas:graue putans ut remis tranſitum faceret:putanſq; ſubiicere ſibi etiam hoc elementum poſſe: uelut domino maris exiſtente: talia etiam uolebat fluctibus gerere: qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & a littore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari:& intra tam uaſtum ſinum pontem conſtruere: ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſepultura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare:atq; omnimodo anathematizata:deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere:niſi in pulchriore loco. Hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolum autem ſuam domum:ſed etiam hortos aliaq; ſua habitacula ubicunq; terrarum italiæ conſtabant:ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouem Olympium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quem Phidias atheniẽſis fecerat auſus eſt in Romanam tranſferre ciuitatem:nec tamen ad effectum res perducta eſt:architectis dicẽtibus ad Memmium Regulum:cui res illa fuerat imperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrum:aliquid malum poſſet accidere. Fertur autem Memmius etiam prodigiis propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negocium. Verumtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Gaium:unde periculum mortis illi protinus imminebat:euaſit tamen quomodo Gaius morte præuentus eſt. Intantum etiam proru-

perat eius insania: ut cum ei filia fuisset exorta: eam perducens in capitolium super genua simulachri constitueret: communem sibi natam: iouique confirmans: duos patres uni proli constituens. Et hæc illum talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus est etiam seruos ad accusationē excitare dominorum: quæcunque uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæcunque illis pessima oriebantur in animo: nulla prohibebantur dicere ratione: cementes gratum illi fore: quicquid mali dixissent: ita: ut etiam Claudium auderet Polydeuces seruus eius accusare: & ille patiebatur aduersus patruum suum geri capitale iudicium: sperans etiam ipsum quo faciliorem potentiam aduersus cæteros adipiscetur extinguere: non tamen assecutus est quod uolebat. Repleta igitur uniuersa republica diuersis malis: diuersisque calumniis ex audacia seruorum aduersus dominos ubique insidiæ gerebātur: ab aliis quidem in suas iniurias: pro his quæ passi sunt defensarent: ab aliis autem præuēire homines cupiētibus cum sibi ab eis pro culpis suis aliquod suppliciū immittere sentirent. Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione constitutis: non paruum beatitudinis momentum: illius mors hominis apportauit: sed etiam genti nostræ: quæ breui iam omnis interiret: nisi mors illū celeriter occupasset: uolo super eo cuncta differere. de eo quoque magnam fidelitatem confert hominibus: & solatium in calamitatibus constitutis: at etiam correctionem his qui putant prosperitatem esse perpetuam docetque: ne rebus secundis quisque pessime commutetur: sed uirtute studium esse percolendum. Vias equidem tres mors illa parauerat: & harum unusquisque uiri boni primatum in consiliis habebant. Emilius enim Regulus ex Corduba Hiberiæ ciuitate originem ducens: congregauerat plurimos: ut siue p illos: siue per semetipsum alacriter Gaium interimeret: alterius autem principatum gerebat Cassius chæreas tribunus: sed etiam Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus congregauerat. Causa autem erat illis odium: quo circa Gaium uniuersi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius & iusticiam qua in cunctos utebatur horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic ergo cum multis aduersus Gaium consilium capit: cum amicis: & cum aliis: qui efficaces ei uidebantur ad causam Minutianus autem: ut Lepidum ulciscereturamicum suum: hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Gaius extinxerat. Super hoc quoque sibi timebat: ne a Gaio similiter pateretur. Nam uidens ex aliis exemplis sibi mortem imminere: festinabat suum præuenire periculum. Chæreas uero confusionem suam & Gaii obprobria non ferebat: quibus eum arguebat: quod quasi nihil in se fortitudinis gereret: insuper etiam plurimum sibi per singulos dies imminere cernebat. Mortem quoque Gaii omnes honestum opus & liberum: libenter excipere reputabant: cæteri uero cupiebant super hoc habere commune consilium uidentes tantas iniurias: & exemplum paruum dari cupientibus principatum. Omnes ergo ut tantis cladibus liberarentur: desiderabant aduersus Gaium aliquid geri: decet nanque ad talia negotia bonos uiros accedere: pro salute pietatis: & imperii macula auferenda: aiebat cum suo discrimine. Super omnia autem Chæream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Gaium: tribunus nanq; erat: & per hoc se oportunitatem reperturum putabat: quia perimeret Gaium. Interea ludi cutules agebantur: circa quæ spectacula: magnum geritur a Romanis studium. Conuenerunt enim alacriter ad circum & pro quibuscunque rebus opus habuerint: ab imperatoribus congregatione facta deposcunt. Illi uero quod multitudini non iudicant resistendum: confestim grate petita concedunt. Rogabant itaque tunc Gaium: cum omni intemtione postulationibus utens: ut censum releuationes efficeret: & grauedines cunctas auferret. Ille uero nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittēs: iubet clamantes abripi: & sine ulla dilatione confestim interimi. Et illa quidem talia iusserat: quibus autem præceptum erat: iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa morientibus: populus spectans: clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in cōtemptu fuere uidentibus: alios pro suis opibus ad interitū peruenire. Hæc & huiusmodi Chæream excitabant: ut magnanimiter ingrederetur causam: & insidias quas parauerat Gaio perficeret: ut cum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius conuiuio Gaii: uolebat rem aggredi: & tamen consideratione reuocabatur: non secernens inuenire oportunitatē qualē negotio aptā esse iudicabat: uerens: ne frustra ad tantū opus accederet: sed ita rem moderabatur: ut consilium sui animi consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat: non libenter conuersationem sustinens Gaii. Cum autē eum constituisset Gaius super omnes publicas functiōes: & cætera alia quæ Cæsaris erant: inferenda thesauris: per illud omne opus a rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorem sibi uirtutem implendi operis aggregabat q̄ more suo magis rebus utebatur quam Gaii obediebat imperio: parcebat enim humilibus: atq; depressis. Vnde ad iracundiam quoque prouocauit Gaium: ita ut eum de molicie prius: & de socordia criminaretur: non ualentem sicut ipse uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat: & muliebria oppingebat nomina: omni confusione pleniſſima. Et hæc quidem: cum in aliis increparet ipse magis gerebat: in quibusdam celebrationibus ministeriorum: quas ipse constituerat. Stolas nanque muliebres induebatur: & circumpositionem cōplicatorum crinium adhibēs aliaq; quæ ad ornamentum cultūq; muliebrem pertinent: ipse sustinens: huius confusionē criminis

audebat aliis exprobrare. Chæreas autem quando hæc ueſtimenta Cæſar ſumebat indignatione ſe rebatur maxime cum illa ueſtimenta miniſtris irridentibus redderet: ita ut etiam tribuni in deriſionem cum haberent & obprobrium. Nam cum ſumpturi eſſent miniſtri a Cæſare muliebria ueſtimenta prædicabant aliquas ut conſueti erãt ad luſum illum proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior acceſſit: ut ſocios quoſdam acciperet: quibus ſe oſtenderet non pro cauſis minoribus indignari. Nam etiam Pompidius ſenatorius qui pene per omnes ordines & gradus adminiſtrationis tranſierat. Epicureus autem erat & propter hoc ocii & quietis ſtudioſus. Hunc Dimidius inimicus eius accuſauit eo quod poſſet gaium male loquuis turpibus infamate & eo aſſumens Quintiliam mulierem quæ i rebus ſcenicis erat propter pulchritudinem clara & pulchritudine pluri morum amorem habebat & ſtudium nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur: accuſatio autem fuerat falſa. Illa uero graue iudicante teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorem proferre puniri eam dixit debere Dimidius. Tum Gaius excitatus iubet Chæream ſine ulla dilatione cõtinuo tormentis examinare quintiliam. Nam & in rebus capitalibus & ubicunq; tormentis opus eſſet eo dẽ chærea utebatur propter quod eum crudelius arbitrabatur miniſterium exhibere timentem ne ab eodem molliciæ & ſocordiæ culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur: conſociorũ cuiuſdam pedem calce deprimens ſignauit eos debere confidere & nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen eam ac ſi nolens adegit timens pp illam ipſe ſubire periculum. Et nihil differens eam inconſpectũ Gaii deducit fedatam tormentis atq; deformatam ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideretur. Tunc Gaius illam ſpeciẽ non ſuſtinens ſed admodum compaſſus Quintiliæ eo q; grauiter tormentis fuiſſet affecta: liberam crimine abſolutamq; pronunciat & cum ea ſimul Pompidium. Ipſam etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi ſolatium eſſet propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolum ſanitas eius corporis ſuppliciis corrupta erat ſed etiam pulchritudo deſedata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt q; per eũ homines torquerentur. Vnde quoq; ſuam iracũdiam non ſuſtinens dixit ad Clementem atq; Papinium quoꝝ Clemens quidẽ ſuper militiam conſtitutus erat. Papinius ſuper eos qui Gaii fuere cuſtodes. O Clemens inquit minus facinus in agendo quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiam eos qui aduerſus eius principatum coniurationem fecerant multa prouidentia uigilantes & laboribus deſuadentes alios quidem extinximus alios autem tormentis affecimus intantũ ut etiã ipſi Gaio miſerabiles uiderentur. Ita noſtram militiã cũ nimia ſeueritate tractamus. Tacente aũt Clemente grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur nã oculis erat quã uultu & colore manifeſtus uerbis autẽ inſaniam imperatoris aperire iniuſtum eſſe iudicauit. Chæreas autẽ Clementẽ prouidenter præparans cœpit fiducialibus uti ſermonibus & ad eum enarrabat mala: quæ ciuitatẽ: & illud obtineret imperium & q; uerbo quidem Gaius illoꝝ eſſe cauſa maloꝝ diceret ſi uero quiſq; rem iquit cum ueritate diſcutiat inueniens o Clemens q; ego ſim totius mali cauſa & hic Papinius & tu qui Romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus: nõ imperiis cõpulſi Gaii ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorẽ in ciues ſocios omneſq; ſubiectos cui nos miniſterium exhibeamus & ueluti ſatellites atq; carnifices an eius crudelitates implendas extamus: & arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus in noſtros ciues conuertimus non pro libertate: non pro Imperio Romano: ſed pro ſalute eius qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubiicere. Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſeroꝝ donec etiam alter aliquis inueniatur qui in nos quoq; tale Gaio miniſteriũ exequat. Non enim propter hæc quæ gerit cũ fauore circa nos conuerſabitur magis autem cum ſuſpitione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam ſtragem effecerit non enim poterit Gaii unquã ſeuitia terminari: quomodo non iudicio in talibus cauſis intendit ſed ſola libidine ad hominum cædem ipellitur: tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clemens conſilium Chæreæ manifeſtius approbabat taceri autem iubebat ne in plures ſermo ferretur & diffuſis paſſim rebus quæ gererent antequã res conſequatur effectum ſecreto proditor & inſidiis propalatis: ipſi ducerentur ad pœnam ſed tẽpore procedente rẽ ſpei cõmitteret ut opportunitatem fortuna tribuente opus nouiter adimpleret: ſe tamen dicebat per ſenectutem non poſſe audaciam gerere ad tantũ negotium inchoandũ. His uero quæ a te o Chærea tractata dictaq; ſunt cautius aliquid fortaſſis inueniam decẽtius autẽ: quis poterit inuenire. Et Clemens quidẽ cõtinuo mutare ſententiam omnia quæ audierat quæq; ipſe dixerat cœpit efferre per plurimos. Chæreas autem formidans perrexit ad Sabinum extantẽ uirum dignũ: quẽ etiam libertatis cognouerat amatorem & propterea diſpoſitiones illorum temporum hoſtiliter abhorrentem. Opus itaq; putans ut celeriter quæ cogitabat inciperet: oportunum eſt ratus ut cum eoꝝ cõicaret maximo duce timore ne a Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarii reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus ad talem cogitationem talemq; uoluntatem conſentiret tunc quidem tacere ſe dixit: & ad nullum de tali re ſuam proferre uoluntatem nec manifeſtaturum eſſe firmabat ſed ſi aliquid inquit uiriliter uolumus efficere: nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis exinde conuertũtur ad Minutianum ipſis quidem ſtudiis & uirtute parem & ſimilia ex

animi magnitudine cupientem: conſanguineum tamen Gaii: ſed ſuſpectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter ſe amiciciam Minutianus Lepiduſq; poſſidebant: & propterea etiam ipſe timore periclitabatur: ne ſimiliter eum perimi contingeret. Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis: ut putaretur aduerſus unumquenque ſingulari inſania proruпturus Propter hoc enim alterutri ſibimet erant pro rerum neceſſitate formidini: & uoluntatem quam circa odium, Gaii gerebant indicare non poterant. Obcuius utiq; ſuſpitionem: nec deuotionem ſibimet aperte impendere præſumebant: dum igitur conueniſſent: & Minutiano honoré ſicuti prius exhibuiſſent: erat enim dignitate præclarus ciuium & cunctorum ore laudatus: inter principia ſermonum præcedens ille uerba fecit ab Chæream: requirens quod ſignum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grata Chæreæ uidebatur iniuria: quam pro ſignorum datione ipſe portabat. Et ille inter uerba iocanda nihil motus: Minutiano reſpondit: eiq; ſermonem de rebus talibus faciendum eſſe commiſit: & tu mihi inquit da libertatis ſignum. Gratias ago tibi: qui me amplius acuiſti: quam ego per memet implere conſueui. Neq; mihi ſermonibus iam pluribus opus erit: ſed hoc ſufficere iudico: ſi etiam tibi idem placeat quod & mihi: quando etiam priuſquam conueniremus: eius noſcimur fuiſſe communionis. Vno itaq; gladio ſum accinctus: qui ſufficere poſſit ambobus: in quo conſenti fortiter: & accedamus ad opus. Princeps autem ſi uis ipſe conſiſto: iubens operibus imminere. Quod ſi cœpero tui cooperationem ſolatii: proſequar graſſatione ferri conceſſa mihi te cõfirmante fiducia: per hoc enim ipſum quoq; ferrum efficatius ſolet exiſtere. Impellor enim ad actum: non pro his quæ patior ego: dum ſpe ipſe circũferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummodo me conſiderare permittit: dum & liberæ patriæ: atq; legibus: & ademptæ uirtuti: & tãtæ condoleam peſti: quæ cunctos ſimul propter Gaium appræhendit. Dignus enim ſum apud te iudicem fide rerum huiuſmodi: quãdo etiam tu ſapere talia comprobaris. Tunc Minutianus conſiderans ardorem ſermonum eius: libẽter amplexatus eſt: & eius audaciam approbauit atq; laudauit: & uale dicto cũ uotis eũ precibuſq; dimiſit. Quidam enim aſſeruabant ea quæ cogitabantur quodam auſpicio fuiſſe firmata. Nam dum Ghæreas ingrederetur curiam uox cuiuſdam de populo fertur emiſſa: quæ quaſi admoneret dicens. Perfice quod agendum eſt: opitulante diuinitate. Quo facto: primum quidem Chæreas expauit: ne quis coniuratorum uideretur prodidiſſe ſecretum: nouiſſime uero conſiderans: quia hæc pro inuiratione dicerentur: ſiue commonente aliquo conſciorum: ſeu certe deo: qui cuncta humana reſpicit conſulente: omnibus ad confortationem inſidiarum cauſa patuiſſet: uniuerſi ſimul armati ſunt: alii quidem ex ordine ſenatorio: alii uero romanorum & equitum qui conſcii eſſe uidebãtur. Neq; enim erat uir nobilitate ſeu fœlicitate præditus: qui Gaii tranſitum non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo poſſent ſtudio in uita priuaretur: totaq; confidentia atq; uirtute ad tyranni cædem erant & ſermonibus & operibus præparati. Nam & Calliſtinus libertinus Gaii: uir unus potentia ſummi culminis eleuatus: qui nihil aliud poteſtate ſua q̃ tyranno equus eſſe putaretur timore cunctorum & magnitudine pecuniarum quæ ei nimis acceſſerant eo q̃ eſſet in muneribus accipiendis: & iniuriis exercendis accerrimus: & uigorem ultra modũ haberet: cum naturam Gaii ſtabilem eſſe ſciret: & in quibus declinaſſet nequaq̃ poſſe reuocari: & multas quidem alias periculi cauſas: necnon & magnitudinem pecuniarum haberet: accedit latenter ad Claudium ſperans quia ſi ei cæderet prĩcipatus deficiente Gaio: honorem ſimilem ei præberet: eo q̃ illi gratiam & uerba clementiæ impendiſſet primitus. Ait ergo quia iuſſus a Gaio Claudium ueneno perimere crebra huius rei dilationes exquiſiſſet: ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur: quia fingebat hæc Calliſtinus uolens capere Claudium. Nam neque Gaius ſtudens interfici Claudium: honeſtas poterat occaſiones exquirere: neque Calliſtinus iuſſus optabilem rem Gaio perpetrare ſi diſtuliſſet mandata domi ſui: pericula potuit declinare. Sed Claudium diuinitas quidem a Gaii uæſania liberauit. Calliſtinus autem pro commendatione ſui finxit hanc gratiam: quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hii quidem qui circa Chæream erant: differebant quotidie dum multos ſegnicies detineret: Chæreas autem nullam moram gerebat: ſed omne tempus ad agendum oportuniſſimum iudicabat. Nam dum Gaius in Capitolium aſcendiſſet: ut pro filia ſacrificaret: uenit frequenter ad eum: & in imperialis loci culmine ſtantem uidens ac populo auri & argenti pecunias diſpergentem: dum hæc in miniſteria gererentur: præcipitem ex eminẽti loco cogitauit impellere: cum ſe a nullo uideri putaret: nec inſidias feciſſe crederetur: & licet non optata mors eueniſſet: ipſi tamen acceſſiſſet audacia ut etiam præter ferrum perimeret Gaium. Tantum habuit cum coniuratis Chæreas ardorem: metuens ne tempora oportuna diffluerent. Illi uero uidebant quidem eum pro ſua libertate ſollicitum: poſcebant autem: ut paratum tempus: uſque ad ſolennitatem ſpectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri turba fieret ciuitati dum conſcii requirerentur a Gaio: & inſidiarum non ualeret utilitas in futuro: ſed hoc utile fore: ut in celebratione ſpectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc ſpectacula in palatio ob honorem Cæſaris a paruo eius rotundo templo aguntur: qui primus poteſtatem populi conuertit in ſeipſum: quæ ſcilicet Romani nobiles cum filiis ſimul & coniugibus libenter ſpectare noſcuntur. Tunc enim Gaius negligens: ad omnes ita facilis erat incurſus: quando multa milia hominum paruulo concurrerant: ut potuiſſet

quilibet ād eius necem audacter accedere:absentibus quoq; custodibus: qui licet uellent:non tamē ei p̄sidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas:& uenientibus spectaculis: prima die nitebatur: ut quod fuerat præcogitatum: sine dilatione fortunæ solatiis adimpleret: qui tamen tribus diebus ludoꝝ transactis:uix die nouissimo opus ualebat terminare. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos:satis inqt etiam p̄teritum tp̄s nostram potest obiurare segnitiem:pro his quæ cū tanta uirtute tractata sunt & neglecta noscuntur. Et melius est:ne proditōe facta pereat causa:& potius Gaius nos afficiat:cunctorumq; auferat libertatem his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus: cum & nos de cætero debeamus esse liberi:& aliis cām præbere fœlicitatis:p̄teritiq; sæculi honorem & miracula reparare. Illis uero nequaq̄ contradicentibus:quasi non bene fuisset hortatus neq; actum hunc ad nerse suscipientibus:sed potius conticescentibus:cur inquit o fortissimi segnes estis. An non uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum: & Gaium ferri ad Alexandriam nauigaturū: ut Aegyptū cōtemplet. Bonum ergo uobis est:ut uestris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobriū:& hoc terra matriq; diuulgetur. Nam quō non iustæ erimus confusioni obnoxii:siquis eum Aegyptius uideatur:perimere:iniuriā non ferens libertatis oppressæ. Ego siquidē nequaq̄ cogitationes uestras differre potero:sed hodie ad picula simul accedo:grate ferēs:quicqt ex eis euenerit:aio scilicet consistens ad petícula oīa præparato:quam ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens:ipse audacia armatus est:& reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium: ut conamen attingeretur nihilq; differens diluculo ad palatium multitudo equestrium armata cōuenit. Mos erat tribunis ense cinctis petere ab imperatore signum quod ei competebat:ut signum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes:ut pro spectaculo loca sibimet occuparent. Cūq; multa plebe atq; compressisse Gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipso senatui:nec romanis equitibus locus esset:sed omnes permixti sederent:cum uiris pariter mulieres: & liberi una cum seruis:Gaius processu sibimet facto:pro Cæsare solēniter immolabant:cuius ēt spectacula celebrabat. Et dū de sacrificiis aliquid sanguinis cecidisset contigit:ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenæ noie uestis adimpleretur:quod factum Gaio qdem p̄buit risum: Asprenæ uero augurium fuit apertum:q scilicet una cum Gaio pemptus est. Fertur itaq; Gaiū ultra suā naturam illa die mitissimū:ita ut omnibus eius humilis saluatio mirra uideretur. Q ui post sacrificia ad spectacula ueniēs p̄sidebat:& circa eum primi procerū. Est autem ipsum spectaculum:ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis quarum altera quidem ducit ad atriū:altera uero ad porticum:ingressibus & egressibus apta:q̄tenus nō turbentur qui interius esse noscunt. Est enim illic & alia cella: in qua lusores exerceri solent atq; cantores: Residente itaq; populo:& Chærea cum tribunis non procul a Gaio: dextrū nāq; cornu Cæsar tenebat:quidam Vatinius ex ordine senatorum: uir militaris Cluditū cōsularem uirum iuxta se residentem nullo audiente requirebat:siquis ei aliquid dixerit nouitatis. Q uo dicente:nihil sibi ea die nunciatum:o Claudite inquit hodie tyrannicidii certamen agitur. Tunc Cluditus:o fortissime inqt tace:& mox uersus subiunxit homeri dicens in græco quod est in latino:ne quis alius maliuolus sermonem exaudiat. Cunq; multa poma in theatro spectantibus spargerentur: & pariter aues innumere:& quæ pro raritate sua sunt comparantibus p̄cioſe:Gaius lites & rapinas pp hæc actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo duo ei auriga prouenerunt. Mimus nāq; est introductus quo actum est: ut iudex deprehensus crucifigeretur:& pantomimus fabulam saltauit Cynitæ in qua & ipsa occisa:& eius filia Myrrha uidebatur:atq; sanguis inimica arte diffusus:& circa iudicem crucifixum:& circa Cyniram:atq; Myrrham. Constat aūt:quoniam & dies ipse fuit:quo Philippū Amintæ filium:macedonum regē in spectaculum ingredientem unus socioꝝ sustinet in spectaculo usq; ad finem:eo q̄ nouissimus erat dies:an certe usus balneis: atq; cibis illic deinde remearet sicut & prius. Minutianus iuxta Gaium sedens:ac metuēs:ne in uacuum tempus effluere:surgens cū ēt Chæream uideret egressum:pgebat ut confortaret eum. Tunc egredientem tenuit Gaius a ueste:& q̄si per amicitiam:quo inquit pergis o beatissime. At ille reuertitus Cæsarem cū timore sedit. & paululum quiescens:denuo surrexit & abiit. Cui egredienti non impediuit iter Gaius: credens eum ad necessaria progredi. Asprenas quoq; cum esset & ipe particeps operis admonebat Gaium sicut & prius ut ingressus ad balnea atq; prandium ad spectacula remearet: q̄rens: ut ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem qui circa Chæream erant exacuebant alterutros: quasi tp̄s esset singulos p̄parari:ne ad opus abeuntes inuenirent:& negligentes oportunum tempus amitterent. Erat nāq; etiam dies iam circa horam nonam. Chæreas itaq; tardante Gaio erat paratus ut ingrederetur ad sedem eius:præscius tamen:quia illic necem principis cum multo sanguine senatorum & simul equestrium adimpleret licetq; aderet:melius tamen esse iudicauit:omnium tutamen libertatemq; seruare. Cūq; essent omnes ad spectaculorum uota conuersi:Gaius signum surgendi fecit:turbaq; repente facta:conuersi sunt coniurati:& populos impellebant:ut quasi gaio secreti officium præberent opere uero uolentes habere licentiam:ut eum in silentio trucidarent. Precedebat itaq; Claudius patruus eius: & Marcus Minutianus sororis coniunx: necnon & Valerius Asiaticus quos etiam si uoluissent repellere: propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Gaius uero sequebatur cum paulo Aruntio. Cunq; iam esset intra regalia: rectum dimisit iter: ubi constituti erant famuli:qui ei gratifice ministrabant:

Claudio ſcilicet præcedente:& conuerſus eſt ad locum quendam anguſtum:atq; ſilenter iturus ad balneas:ſimul & pueros qui uenerant ex Aſia contemplaturus qui eorum forent utiles ad Hymnos myſterioꝝ quæ erat celebrare conſuetus:aut qui ad pyrrhicam in theatris apti eſſe uiderent. Tunc itaq; occurrit ei chæreas:ut ſignum peteret. Quo quaſi ad eius illuſionẽ ſignum dante languentium nihil ille moratus:iniuriis utebatur aduerſus Gaium:& euaginato gladio ei intulit plagam uehemẽtem non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt:hoc prouidẽtia Chæreæ factum ne Gaius uni us plagæ uulnere moreretur:ſed plagarum multitudine ſauciatus:maiori dolore cremaret. Sed mihi non uidetur hic ſermo credibilis:eo q̃ in huiuſmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam ſi Chæreas ita cogitauit oĩum ſtult ciam p̃ceſſiſſe credendus eſt:uoluptatem magis fauori p̃bens:quam p celeritatem ſibi & coniuratis periculorum euaſionem acquirens:dum poſſent multæ machinationes auxiliorum Gaio conferri:anteq̃ potuiſſet mori. Vnde certum eſt quia Chæreas nõ circa ſupplicia Gaii reſtitit:ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit:quando ẽt acta cauſa ſilentio magis eſt:ut iudicium fugeret ac iracundiam:& quatenus res geſta celaretur:ſermonibus uſus:& per ſe perderet:ſimul & tempus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Gaius itaque uulneris dolore ferebatur:inter humerum enim & collum enſis illatus iuguli eſt oſſibus retentus:ne ulterius poſſet accedere. Quo facto neq; clamauit:nec uocauit quẽlibet amicorum:ſeu incredulitate:ſiue imprudentia:ſed dolorem fortiter ferens:anterius fugiebat. Quem ſuſcipiens Cornelius Sabinus:& ip ſe iam ſua mente p̃ſtructus impulit. Tum genu flexo cadentẽ multi circũſtantes:ſinguli adinuicem gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat autem:quia ultimus Aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; cauſa chæreæ indubitanter attribuenda eſt. Nam licet cum multis hoc opus effecerit:tamen primus cogitauit quemadmodum gereretur & primus cæteris hoc auſus fuit edicere:quibus ſuſcipientibus in illius necem uerbo:ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponens:ubi erat ſnĩarum adhibenda profeſſio:etiam ſermonibus locutus eſt utilibus:non neceſſitatẽ ſuæ præſumptionis imponens ut dum tempus exigeret:manibus uterentur. Is quoq; rem prior aggreſſus eſt:& uirtutem illius nectis adimpleuit atq; uiſum facilem Gaio iam moriente conceſſit. Qua propter iuſtum eſt ut etiam quæcunq; cæteri geſſerunt: Chæreæ cogitationi & labori manuum:ac uirtutibus applicentur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas uero & cæteri pimentes Gaium:per eadem itinera reuertẽtes:euadere ſe impoſſibile iudicabãt pp hæc utiq; quæ fuerant geſta. Non enim paruum erat periculũ pemiſſe principẽ ſtultitia populi ſepius honoratũ cum & a militibus non ſine ſanguine de morte eius eſſet facienda ſeditio. Ita dum eſſent anguſtæ uiæ in quibus hoc opus effectũ eſt:& maxima turba repleret eas militum:qui illo die pro cuſtodia principis aderant:per uias alias diſcedentes ad domũ uenere Germanici patris Gaii:q̃ tunc etiam pe merunt. Erat enim hæc domus coniuncta regalibus:eo q̃ hii qui in eminẽtia conſtituti ſũt diebus ſuæ potentiæ in talibus habitare noſcuntur:& declinantes multitudinis inuaſionem:eſſe iam debebatur in requie. Cum itaq; lateret adhuc peſtis illata Gaio:primum a Germanis ẽ agnita. Erãt enim armigeri equiuocum gentis ſuæ celticæ habentes tacina:quorum patriæ mos eſt importabili uri ſu rore ſicut Hiſpanis:aut cæteris barbaris:eo q̃ omnes huiuſmodi homines ratione minores ſint:corporis robuſti:& impetu primo qbuſcunq; congreſſi hoſtibus præualẽtes:cum non haberent uirtutibus diſcretionem pro utilitate cũctorum:ſed tantum ſibi proſpicerent:quibus Gaius cariſſimus ob hoc erat:q̃ pecuniaꝝ muneribus eos ſibi placauerat. Euaginatis ergo gladiis ingreſſi ſunt domum ſcrutantes Cæſaris pemptores quorum tribunus Sabinus erat:qui non tantũ uirtute & fortitudie maioꝝ:q̃tũ ſuo robore cũ monomachus eſſet hãc obtinuerat dignitatẽ. His itaq; reqrẽtibus Aſpræ nas primus occurrẽs exoluit pœnas:cuius ueſtẽ ſanguis ſacrificioꝝ ſicut diximus cruẽtauerat & nõ ei bonũ feciſſe auguriũ uidebat. Poſt hũc occurrit eis Barbatus Norbanus:fortiſſimus ciuiũ:& de cuius maioribus imperatores multi proceſſerant cuius ẽt ciues eminẽtiam non ignorabãt. Is cum eſſet ualitudine robuſtus:primo ſibimet occurrẽtium abripiens gladium:pmixtus aliis contendebat:ne ſine alioꝝ interitu moreret. Qui multorum agmine conſtipatus:frequẽtiũ uulneꝝ illatione defunctus eſt. Tertius ãt Anteius ex ordine ſenatorio:Germanis ſicuti priores occurrit. Is ut uideret Gaiũ iacẽtem & letaretur aduenerat:qa patrem illius eiuſdem noĩs effugauerat:eũq; ne ſic ſaciatus:militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo Anteius ut Gaii uideret funus turbataq; ſubito domo:dum ſe uellet occulere:furentes germanos & tunc ſubtiliter inquirentes:q Gaium occiderant etiã inoxios una perimentes latere non potuit. Et illi quidem ita ſunt mortui. Dum igit̃ in theatro de Gaii morte ueniſſet ſermo:admiratio & incredulitas facta eſt. Alii nãq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudum ſcirent ſibimet utilem fore hoc non ſinebant credere p timorẽ. Quibuſdam uero hoc in deſperatione erat:cũ neq; uellẽt circa Gaiũ huiuſmodi aliquid prouenire:nec uere hoc crederẽt:q̃ſi non poſſet aliqs hoĩum opus huius uirtutis implere. Erant enim qbus non erat grata mors Gaii:mulieres:& infantes & qdam militũ:alii propter mercedem:& nihil aliud quam tyranno conueniẽte ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiũ illius miniſterio præparati:mulieres autem ac iuuenes ,ppter ſpectaculorum:& monomarchorum munera in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrati:& propter camium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius:ut quaſi populo uoluptatem exhiberet:pro ueri

tate autem ad faciendam ſuæ crudelitatis inſaniam. Seruiitaq; dominos contemnebant: & ad iniuriandum eos: eius ſulciebantur auxilio. Facile, nanq; eis mentientibus contra dominos credebatur: eorumq; pecunias oſtendentibus & libertas & diuitiæ ſuccedebant: nec accuſatione metuebant pœnã: quibus erant propoſita premia: octaua pars ſubſtantiæ ſenatorum. Igitur uel ſi aliquibus in theatro credibilis uidebaſ de Gaii peréptione ſermo: eo q; aut p̃ſciſſent inſidias: aut optaſſent de his quæ nunciabantur: non ſolum gaudia retinebant: ſed etiam audire hoc aut dicere fugiebant: metuentes: ne cum uerum non appareret pœne ſuccumberent quaſi nota ſuæ uolũtatis aperientes. Illi uero qui inſidias præſciebãt: amplius ſe celabant formidãtes dũ alicui amatori tyrãnidis hoc p̃derẽt: proderentes uiuente Gaio punirentur. Nam & alius ſermo fuerat diſperſus in populo: quia res quidem a coniuratis fuiſſet tentata: non tamen Gaius extinctus ſed ablatus a medicis: ductus fuiſſet ad curam: nulluſq; uerax cui ſe quicũq; committeret: aut ſuam proderet uoluntatem. Nam & ſiquis amicus erat pp̃ fauorem tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis non poterat credi. Dicebatur ut ſenatoribus a quibuſdam eorum animos perturbantibus: eo q; iter ipſa pericula atque uulnera ut erat ſanguine cruentatus ueniſſet in forum: & contionem habuiſſet ad populum: quæ reficiebant eorum mentes: neque loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant: formidãtes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando non qua uoluntate diſcederent accuſari poterant: aut damnari: ſed quẽadmodum uellent accuſatores aut iudices. Cum itaque turba Germanorum euaginatis gladiis ſpectaculum circũ dediſſet: cunctis ſpectantibus metus ſuæ perditionis acceſſit: & ex omnibus aditibus terror erat: qua ſi repente ingredientium gladiis caperentur & neque diſcedendi ſecuritatem habebant: nec in theatro poterant morari ſine periculo. Illis igitur irruentibus in theatro fragor eruptus eſt ſupplicantium atque dicentium quia & quæ cogitata fuiſſent: ſi tamen aliquid proueniſſet: & quæ dicebantur geſta neſcirent: & deberent parcere: nec alienam præſumptionem eis qui non eſſent culpabiles irrogarent: ſed exquirerent commiſſores: ſi tamen aliquod ſcelus probaretur eſſe commiſſum. Et illi quidem hæc & his potiora cum lachrymis & profecutione uultus ſæpius clamitabant: facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira ceſſauit: & penitentia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis: licet uiderentur exaſperati: portabant enim capita Aſprenæ: & eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent in ſpectaculo poſiti: amplius ſunt concuſſi pro dignitate uirorum: & miſericordia huiuſmodi caſuum. Quapropter & ſemetipſos a talibus ærumnis euadere non credebant: & incertum ſibi fore: ſi tanta pericula poſſent declinare. Ideoque licet aliqui aperte & iuſte odium circa Gaium habuiſſent: eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula perueniſſent: & ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igiſ Arruntius quidam gratus homo inter precones rerum uenalium: & propterea magnitudine uocis utebatur: indutus ueſtibus diuerſi coloris: ad inſtar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agẽdi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentem: licet & ipſe odio Gaium haberet: eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia: qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparere: & omnem apparatum & ornatum quaſi de cariſſimi principis morte amiſiſſem confingens progreſſus eſt in theatrum: ut mortem Gaii denunciaret. Quo facto quies hominum affuit: ne poſſent ulterius ignorantiam fluctuari. Deinde etiam ſtatuas Arruntius & loca ſingula circuibat: reuocans Germanos: & cum eo tribuni iubentes recondi ferrum: atq; manifeſtantes: Gaium fuiſſe defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit: & uniuerſos qui furorem incurrerant Germanorum a morte ſeruauit: nam prius ſpem habentes uiuere Gaium: a nulla factione penitus abſtinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant: ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent. Quem dum aperte mortuum cognouiſſent: ab iracundia diuerſorum: & ſupplicio quieuerunt: eo q; uindicta illis utilis iam non eſſet: nec foret qui eis pro talibus repenſaret. deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere: ne ſenatũ contra ſe prouocarent: ſi ad eos imperii ſummitas deueniret. Igitur Germani a ſua rabie quæ eos inuaſcerat pro Gaii morte quieuerunt. Chæreas autem: dum nimis eſſet Deminutiano ſollicitus: ne germanorum inſania fuiſſet extinctus: ſingulos militum de eius ſalute requirebat. Et Minutianum quidem clemens adduxit in medium: ad Chæream uero conuerſus cum multis aliis ſenatoribus: iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyrannidem dicens ad nihilum fuiſſe perductam: eo q; iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe eum non poſſet fœlix uita illi præberi: qui uirtuti probaretur odibilis ſed cum tali calamitate deficere quali Gaius: qui etiam nate cõiuratorum conſenſum proprium facinus ſibi conſtituit inimicum: agendo iniurias diuerſorum: & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat caros: ſibi hoſtes efficeret: & ſermone quidem alios eius eſſe peremptores: opere uero ſemetipſum ſine dubio perdidiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ: quæ principio pernicioſæ fuerant: quando oẽs abſcedere feſtinabant. Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus quidẽ quaſi ad curã aliquos uulneratorũ: & mittẽs qui cum eo erat: ut quaſi ad medicinã neceſſaria deportarẽt: quos exide p̃ ueritate dirigebatur picula declinarẽt. Interea conuẽtus agitur ſenatoꝝ & plebis in foro. Et populus quidẽ inq̃ſitionẽ de Gaii perẽptoribus uehemẽtius faciebat. Aderat & ſenatus: inter quos Aſiaticus

Valerius:uir consularis:stans in populo:tumultuantibus illis & dicum esse clamantibus:eo q̃ imperator eis ignorantibus uideretur occisus:dum & cuncti requirerent:qui sunt qui Gaium interemerunt: utinam inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt accusantes Gaium atq; iubentes populo simul & militibus:ut ad propria remearent:populo quidem multam requiem promittentes:militibus autem honores:si tamen cum solita disciplina consisterent:& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerent:& ad rapinas:aut ad templorum spolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorum:& maxime consentiẽtes aduersus Gaium:fiducia iam utentes:& in contemptu maximo constituti:quasi in eis respublica resideret.

Qualiter Claudius patruus eius coactus a militibus susceptit imperium:& seditio senatus & populi adinuicem:& utriusq; partis. CAP. II.

Interea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio:alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore:ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret:nec sibi utile siquis illorum qui cooperatores in nece Gaii fuerunt:ad imperium peueniret:sed bonum esse:si non dum perfectis rebus: Claudium principem facerent:defuncti patruum:& hominẽ senatoria dignitate præcipuum:uirtute maiorum fultum:militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio statuẽtes imperatorem facere:digniſq; solẽnitatibus honorare. Sentius itaq; Saturninus licet Claudium cognouisset raptum:& quia idem uidebatur ad hoc inuitus accedere:non tamen declinabat integra uoluntate stans in medio senatus:nihilq; metuens:apud liberos ferteſq; uiros parauit hæc dicens. Licet incredibile sit o Romani libertatis nos acquisisse dignitatem:eo q̃ longo tempore nobis abfuerit:uerumtamen tenemus eam incertam qdẽ quantum ad magnitudinem pristinæ seruitutis sed tamen alacritatem ferre possibilem:si eius fœlicitatẽ nequiuerimus amittere. Satis est enĩ & una hora sensum uirtutis habentibus cum secura uoluntate in patria libera degere:& legibus florẽtibus aliquando cõicare. Ego siquidẽ iam prioris libertatis oblitus:quam olim quidẽ amisimus: nunc autem magna beatitudine retinemus:reuerentiam exhibẽdam his qui geniti in ea atq; nutriti fũt:& non minorẽ a diis honorẽ his uiris præbẽdum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt ita ut etiam in futuro sæculo eius p̃mia teneamus. Sufficiet itaq; ẽt hæc dies & iuuenibus nostris & quicũq; senuimus quidem:quando eius conspiciẽtes libertatẽ:cum dulcedine moriemur:iuuenib⁹ ãt eo q̃ sit eis doctrina uirtutis. Vnde cõstat:uiros esse istos:quos labore cõsistimus pp hæc quæ nuper gesta noscunt:quia nihil q̃ cum uirtute degere maius est:de qua consuuit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidẽ antiqua nouit:auditu cognoscens:quæ uero uisu conspexi:ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuascerunt rempublicam principes tyrannide prohibentes utiq; oẽm uirtutis modum:& magnanimitatis officium libertati derogantes: docentes blandimenta pariter & timorẽ:eo q̃ non principibus cuncta subiiciantur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit:& ornamenta legum comprimens rempublicam conturbauit:iustitiam p̃uaricatus & sua delectatione uictus:nihil est mali quod non irruit ciuitati successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus:ad destructionẽ scilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret:arbitrati suam esse minutionem:si uiciosis uterent hominibus: & uirtute præcelsos:non solum gloriæ immanitate priuarent:sed etiam ad mortem usq; p̃ducerẽt. Singuli nanq; regnantium quæq; grauia cõmiserunt. Quorum Gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior uniuersis qui nõ solum in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit suæ ferocitatis infarciam iniuste pœnas exigens:& ueluti furiosus in hoies atq; deos ferus existens. Nihil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cum iniuria uobis ab usus est. Nõne in pecuniis uos & in coniugibus contristauit. Nonne omne uorum uestrum præcibus angebatur insistentibus inimicis. Aduersa siquidem Tyrannis cũcta libertas est:nec eis unquam fauere potest:sed nec ipsi:qui consentiunt eis patiunt turpia sustinere. Sentientes nanq; Tyrãni quibus malis insignes uiros affligant:& eos uidentes impatienter talia sustinere:nec tamen ignorare quod geritur:sed solatium expectare:hoc solummodo suam credunt comparare securitatem:si eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis:& sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime prodest & ad præsentem respicit deuotionem:insidiis amputatis:& restituta ciuilitate:iustum est cõmuni utilitati prouideatis:& quod placet non imminente periculo censeatis:quando non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur ut ciuitatem ledere: & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displiceat dici potest nec diuersa sententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationem pacis: & consueti degere modo seruili: importabiles incurrentes æruminas:etiam proximis malorum uidebamur auctores: fugientesque cum uirtute mori:nouissima confusione periimus. Quapropter primitus tyranni cidis decernite honores egregios: & maxime Cassium Chæream principem fortium uirorum annunciate:qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit:cuius nunquam dignum est obliuisci:qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus cõsilium sumpsit

& ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit. Opus eſt enim optimum: & uiris liberis oportunum: beneficium præſtantibus aliquid repenſare dignum. Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extitit. Non ſimul Caſſio & Bruto: qui. C. Iulium peremerant. Illi nāq; principia ſeditionis bellorum ciuilium: ſubuerſionemq; ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrānicidii graſſatione etiā malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his ſermonibus uſus ē: ſenatu delectabiliter audiēte & equitibus romanis qui p̄ſentes erant. Quo facto: quidam Trebellius maximus inſiliens: anulū de digito traxit: habētem lapidem incluſum: in quo forma Gaii celata uidebatur: quem ille ſibi ſtudio dicē di quæ ſuadebat impleri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidem eſt agnita uox aūt continuo ſubſecuta eſt. Chereas uero cum ſignum a conſulibus petiſſet: & illi libertatem ei dediſſent: miraculum fuit cunctis: & uelut incredulitas: quia reuerſa uideretur ad conſules hæc poteſtas. Hii ſiquidē anteq̄ tyrannus inuaderet ciuitatem: rebus ciuilibus & militaribus p̄ſidebant: qui ſenatui conſentiebant. Erant aūt cohortes quatuor: quibus uiuere ſine principe magiſquam ſub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant. & populi diſcedebant læti hanc ſpem habentes atq; cogitationem: quaſi ipſi gubernationem reipublicæ rurſus acquirerēt: & nequaq̄ alii ſubiacerēt: inter quos Chæreas p̄cipuus exiſtebat. Igitur Chæreas periculum credens ſi Gaii uxor & filia ſupereſſent: & nō omnis domus eius piter depiret: qñ ſiquis ex eis derelinq̄ret: non hoc ſine peſte ciuitatis lætoq; cō ſtaret inſuper & propoſitum ſuum p̄ficere: & odium quod circa Gaium habebat explere feſtinans: miſit Lupum unum tributorum qui uxorem Gaii filiāq; p̄imeret. Erat enim is Lupus cognatus Clementis cui hoc officium tradiderunt: quatenus uel hoc opere uirtutis tyrannicidii particeps eſſet: & quaſi in omnibus uideretur inſidiis prioribus conſenſiſſe. Quibuſdam uero coniuratorum crudele uidebatur: ut contra mulierem taliter uteret: dicentibus Gaium ſua magis natura malis uſum: quā uxoris conſilio facinora molitum: quibus & ciuitas uexata eſſet: & flos ciuium deperiſſet. Et ille qui dē his aſſertionibus eam defendere nitebāt: omniū aūt malorum quæ geſta fuerant a Gaio: hæc erat caput. Gaio nanq; dederat poculum: ut eius mentem ſuo potuiſſet ſubiugare ſeruitio & amori incantationibuſq; ad uæſaniam tranſformatum ita ſibi deuinxerat: quatenus fortunæ omniū romanorum & totius urbis cui p̄ſidebat ei ſubdite uiderentur nihilq; defenſores eius ualere potuerunt. Miſſus itaq; Lupus: in nullo moratus eſt miniſterium eo momento differre: ne culpabilis eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebantur iniuncta: uenienſq; ad palatium: inuenit Cæſoniā Gaii coniugem iuxta uiri corpus humi proſtratā & omnes in luctu poſitos ſicuti moris ē mortuis exhiberi corporibus: eratq; ſanguine uulnerum eius plena: & maxima calamitate circūdata: necnon & filia iacebat ſimul: nihilq; aliud illic audiebat: niſi culpa Gaii: tanq̄ nō bene gubernātis: & quia uxor eius frequenter uentura talia p̄dixiſſet. Hæc enim ratio & tunc & nunc ſimul eſtimat: & in oīum mentes ita eſt circa eos qui compatiunt. Alii nanq; dicebant quia ſuaſiſſet Gaio: ut recedens a ſæuicia & crudelitate ciuiū: humiliter & cū uirtute rempublicam gubernaret: qui cū in ſua ſeueritate uiueret: propterea taliter deperiſſet: alii uero: quia cum ſermo de coniuratis pueniſſet ad Gaium ſuaſiſſet illa: ut ſine ulla dilatione uelociter cunctos placaret: quia licet nihil iniuſte tentaſſe aliqui putarētur: tamen hoc agens cuncta pericula declinaret. Quæ uero a Cæſonia dicta ſunt: & quæ de ea homines dicebant: hæc ſunt. At illa cum uidiſſet uenientem Lupum corpus Gaii monſtrabat: & ut ad proximum ueniret eum cum lachrymis exorabat. Cunq; eum uidiſſet mente attonitum: & nulla compaſſione motū: cognoſcens ad quod uenerat: ei ſuum iugulum p̄parabat: & lugens: promptius ea faciebat: quæ agere ſoliti ſunt qui: in uitæ deſperatione conſtituunt. Tum inuitauit eum: ut quæ decreta fuerant: non moraret implere. Et illa quidem magnanimiter a Lupo hoc modo perempta eſt: & ſup eam filia piter extincta eſt. Hæc dum egiſſet Lupus: ſe uertens: Chæreæ & eius ſociis indicauit. Gaius igit iiii. impii ſui anno: minus. iiii. mēſibus: ita defunctus eſt: uir & ante regnum nequitia ſummus: libidinibus ſubiugatus: derogationibus amicus: in rebus terribilibus timidus: & ſemp auidus poteſtatis: in quibus non oportebat nimie largus: acquirens diuitias occidendo: & contra leges agendo: & diuinitate ac legibus maiorem ſe eſſe ſtudens: atq; uideri uolēs. Is fauore populi ſæpe deceptus: quæcunq; leges tanq̄ turpia ſapiunt ſua credidit eſſe ornamenta: uirtutis & amicitiæ: memor: quando contra hæc cum illatione ſupplicii frequenter exorſus eſt: inimicum ſibi eſtimans quicquid uirtuti eſſet aptiſſimum: & in his quæ concupiſceret nullo contradicēte cedens. Vnde ēt propriæ ſorori p̄mixtus: odium ciuium maxime cœpit habere: eo q̄ ſimile aliquid longo tempore minime factum eſſe conſtaret. Opus autem magnū aut regium nihil ab eo ad utilitatem p̄ſentium tpum: aut futuro rū reperit geſtū: niſi q̄ circa Regium & Syriam p̄p aduentum nauiū frumenta ex ægypto deferētiū horrea decenter inſtituit: hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimum: quod tamen non uenit ad effectum: ſed ſemiplenum ab eo dum ſegnius conſtruit derelictum eſt. Cuius moræ hæc cauſa fuit: eo q̄ rebus inutilibus ſibiq; placitis uoluntatibus ſtudens: & illic expenſas efficiens: melioris operis dereliquit utilitatem. Inſuper & fuit Rhetor optimus: græca lingua pariter & latina ad dicendū uelociſſimus & ad intelligēda aliena opera p̄paratus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis: & acerrimo ingēio: meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine cōprobaret. Hūc nāq; Tyberius tāq̄ fratris nepotē: quem etiam habuit ſucceſſorē: magna neceſſitate

ſtuduit eruditi: cũ ipſe eiſdẽ annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere: quod non tamẽ obtinere præualuit: neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare: ſed abuſus poteſtate: peruenit ad mortem. Difficile nãq; eſt: ut illis poſſit acquiri uirtus: quibus facile uidetur agere quo trahũtur. Initio ſiquidem ſaciẽte eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis: zelo meliorum rerum poſtea perductus ad iniuriã: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcendit: ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur. Claudius igitur ſicut dixi ſuperius interruptione facta uiarũ: egre diebatur de Theatro. Qui Gaio mortuo: & domo Cæſaris nece turbata: in anguſtia pro ſua ſalute cõ ſiſtens: & in quodam arctiſſimo loco deueniens ſe cælabat: nullam periculorum cauſam: niſi ruboꝛe formidans: Is enim cum priuatus eſſet: mediocriter ſe tractabat inter omnes ſufficienter doctus: & diſciplina maxime græca compoſitus: qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat. Tũc itaq; dum trepidatio populos obtineret: & omne palatium ferocitate militum plenum eẽt: & terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos appræhendiſſet: ſummi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Gaii quidem interitum parui pendentes: eo q; iuſte uideretur extinctus: quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabant: quẽadmodum bene cuncta diſponerentur. Cumq; germani ad necem peremptores Gaii requirentes: ſuæ magiſquam cunctorum utilitati conſulerent: Claudius turbatus & nequaquam de ſalute ſua ſecurus: maxime: quia capita ferri uiderat Aſprenæ: & quos cum eo cõſtabat occiſos: ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus: obſcuritate cælatos. Tunc Gratus quidã militum in palatio uidens eum: nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens: credens hominem eſſe: q magis in eo loco inſidias faceret: proxíme ueniens eũq; apphendẽs agnouit: ſeq; ſequẽtibus ait. Iſte Germanus eſt: eum conſtituamus imperatorem. Claudius uidens eos in ſuo raptu ꝓparatos: & metuens: ne propter Gaium ipſe quoq; moreretur: parcendum ſibi eſſe poſcebat: eiſq; ſua facta commemorabat. Tunc Gratus ſubridens dexteram ei porrexit: & noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe: cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dii auferentes Gaio: mundoq; proſpicientes: tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc: & maiorum tuorum recipe ſolium. Supportabatq; eũ: nequaquam ualentem ambulare pedibus: propter timorem ſcilicet: gaudiumq; dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum: & uidentes claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum tanquã pro uiro ſua uita quieto: & multa pericula in principatu Gaii perpeſſo dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis: factiſq; turba: fugæ totius plebis exortæ ſunt. Tũc Claudio propter corporis debilitatẽ fugere non ualente: eũ in uehiculo rapientes pro eius incolumitate ſolliciti: cũ fuga ad Palatiũ uenerũt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculum dedit hominibus. Cũq; iam rempublicã tenere uideretur: multomagis militũ concurſus procedebat: cũctis utiq; aſpectum Claudii libenter inſpicientibus: eumq; principẽ ſtatuere feſtinantibus: pro fauore Germanici eius fratris: qui magnam gloriã ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis: inſuper ẽt cogitantibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis: & quæ pridẽ ſuo principatu deliquerant. Inter hæc etiam rurſus cogitabant: quia imperiũ deductum ad unũ periculo non careret: quando quodcũq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiam propenſaret ſufficiẽter inter alterutros cogitabant: & quæ ſolent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatẽ priſtinam appetebant: & oneroſum ſeruitiũ pro tyrannorum iniuria declinabant: populus aũt inuidiam circa ſenatũ habens: & auaritiam eius effugiens in raptu Claudii pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellũ iam ciuile ſub Pompeio flagrabat: quod tamen Imperatore conſtituto ſedatũ eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcẽs Claudiũ a militibus abreptũ: miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros: qui eũ admonerent: ut pro adeptiõe regni nullam uim faceret: ſed magis ut ſenatui tantoꝛe uirorum unus cæderet: & cõmunem utilitatem proſpicientibus legibus ſubiaceret: utq; memor eſſet: quoꝛe malorum priſci tyránni occaſio fuerint ciuitati: & quæ ſub Gaio etiam ipſe cũ eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriam ab aliis grauiter irrogatã: ſpõte ad ſubuerſionem patriæ coarmaret: ſed ut magis priorem uirtutẽ ſuæ quietis oſtenderet: quatenus ei honore liberiorum ciuium: & legum decreta ſuccederet: quo facto fauorem imperantium: & quibus imperatur acquireret: quia ſi neq; mortem temperare uellet: nec cederet auctoritati ſenatoriæ: grandẽ manum ad reſiſtendum haberent: & armatorum copiam & multitudinẽ famuloꝛe: quibus aduerſus eũ fortiter uterentur maximũ uero ſibimet eſſe remediũ ſpei atq; fortunæ: ſed etiam deos non aliis præbituros eſſe ſolatia: niſi eis qui cũ uirtute & bono principio ad congreſſionem certaminis aduenirẽt: cũ ipſi. i. ꝓ patriæ libertate pugnarẽt. Et legati qdẽ Venarius & Braccus: ambo tribuni his utebanꝰ uerbis: & ꝓſtrati Claudiũ ſuppliciter exorabãt: ne belloꝛe ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati: uidentes utiq; eũ militum multitudine circũſeptum & in cõparatione illius exercitus conſules nihil eſſe: ſuadebantq; ſimul: ut ſi appeteret pricipatũ: a ſenatu magis ſibi datum acciperet: quod eſſet proſperius atq; fœlicius: ſi non cum iniuria: ſed cum fauore decrementium potius imperaret. Claudius igitur ſciebat quidem cum qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet: & ad præſens miti ſententia mediocriter ſe tractabat: ſe tam propter metum & inſtantiam militum: quam regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cedere non debere.

Legatio regis Agrippæ ad ſenatum:& qualiter cõſequentes milites q erãt cũ ſenatu: ad Claudiũ trãſiere:& de morte Chæreæ ſeu alioꝝ Gaii iterfectoꝝ:ipſi quoq; Claudio repugnãtiũ. CAP. III.

Ic ergo Agrippa cõpletis ſolẽnib⁹ circa mortem Gaii a quo fuerat honoratus & eius lectum lugubriter proſecutus:agnoſcens Claudium a militibus raptum feſtinabat ad eũ.

Quem turbatũ inueniens & paratum ut ſenatui cederet: exacuit monens: ut imperiũ ſibi defenderet. Cũq; talia dixiſſet abſceſſit. Quem cũ ſenatus euocaſſet ad curiam: ungens caput unguentis quaſi ab ſcorto remearet: Senatum interrogabat: quid de Claudio gereretur. Illis aũt quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret: paratum ſe quidẽ mori pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt: & tractandũ ſuaſit de utilitate cunctoꝝ: opus eſſe dicens: ſi reſiſtere Claudio uellẽt armis atq; militibus: quibus eũ uiriliter expugnarent: ne forſitã impati incidere uiderent in malis. Reſpondente uero ſenatu armoꝝ copiã & pecunias abundare: ſed etiam militũ aliquam partẽ congregandã: quatenus libertas ſeruis emergeret: opto inquit Agrippa & curiam peragere & uos quæ deſiderii ueſtri ſunt: dicendũ tamẽ eſt indubitanter: q; credo fore pro ueſtra ſalute. Scitis militiã: quæ pro Claudio pugnat: longo tpe armis imbutã: noſtra uero pars hoĩum eſt incerta: fluctuatio & turba multoꝝ: & ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus: producentes uiros: neque gladios ſcientes educere. Q uapp mihi uidetur eſſe mittendum ad Claudiũ: qui ſuadeant componendam eſſe hmõi cauſam. Si cenſetis ẽt me legatione fungi: paratus ſum. Hæc cum dixiſſet: cunctis cõſentientibus: miſſus cum aliis: Claudio tumultũ ſenatus expoſuit: eũq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait non eſſe mirabile: ſi imperatorem nõ libenter exciperet curia: quæ crudelitate prioꝝ principum fuerat uulnerata. Sed dum eius manſuetudinem proguſtaret: cum noſſe tantũ ipſe princeps foret: opere uero cõmunitas imperaret: eo q; multarum uariarũq; rerum uideretur expertus: proſpere uero imperiũ ſibimet obueniſſe gauderent. Et legati quidẽ hæc audientes uerba reuerſi ſunt a ſenatum. Claudius aũt congregato exercitu loquebatur: ab eis iuſiurandũ ſecum permanendi accipiens: donauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ quinq; milibus dragmis: & ducibus numerũ promeritã portionem largitus eſt: ſed & militibus abſentibus ſimilia compromiſit. Conſules itaq; conuocare ſenatũ ad tẽplum triũphatoris ãdhuc nocte exiſtente: quoꝝ alii quidem ſemetipſos in ciuitate celarunt: conſultationẽ refugientes eorum: alii uero in agros proprios ſunt egreſſi: proſpicientes: qñ o ſi res ad effectum ueniret: in libertatis deſperatiõe cõſiſterent præſtantius iudicantes ſine periculo ſeruiendi cũ ſegnicie uiuere: q̃ poſſidẽtes dignitate patrum ſub ſalute dubia cõmanere. Verũtamen niſi amplius. c. collecti ſunt: quibus in cõmune de præſenti ſtatu tractantibus repente clamor cõgregati exercitus eſt emiſſus: petentium ut militaris Imperator eligeretur: & nequaquam Principatus Romanus a multis ſolueretur. Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerãt ne cũctis ſimul: ſed uni traderetur imperiũ: hoc tantũ ſenatui concedentes ut ipſis qui dignus uideretur eligerent. Ob quã rem contraria erant uota ſenatus & populi multo magis aũt tam pro amiſſione gloriæ libertatis: quam pro formidine Claudii. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobiliũ: dignitatibus & coniunctione coniugũ ꝓpollentes. Minutianus nãq; Marcũ fortitudine dignũ qui Iuliam Gaii ſororẽ habebat uxorẽ ſtudebat eligere: ut rerum culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant. Sed ẽt Valerium aſiaticum Minutianus anteponebat: & pene homicidia facta ſunt deſiderantium pricipatũ: ut Claudio quoquo modo repugnaret. Monomachoꝝ uero turba non parua militũ per noctem ad ciuitatis cuſtodiam poſitoꝝ concurrebat ad Claudium. Q uapp alii non ante urbis libertatem: alii quoq; Claudium metuentes a conſulibus abſceſſerunt. Diluculo aũt Chæreas cum ſociis ad medium tranſeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos cũ multitudo uidiſſet: ſilentium poſtulantes: & dicendi initia faciẽtes continuo diſturbauit: non acquieſcens eis ut aliquid allegarent: eo q; ipſi ad monarchiam pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo ſauebant: tanquã non patientes Senatui cedere poteſtatem: qui etiam ſi imperare niterentur: milites non ſinerent interfectores Gaii regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens: imperatorẽ: poſcentiũ populoꝝ daturum repromiſit ducẽ: qui ei ſignum abeũti deportaret. Erat enim Aethicus: agitator praſini: Gaio & militibus circa ſolennitates Circenſium: & ſeditiones: atq; opera inhoneſta deuotus: multaque Chæreos obprobria ſibi reluctantibus infere bat: ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſpicientia cum furore Milites ergo non reuertentes uerba Chæreæ: ſed euaginantes gladios: & ſigna tollentes ad Claudium deue nerunt: cõmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandũ. Senatus autem & conſules in deſolatione relicti ſunt: non differẽtes aliquid ad priuatis: eratq; eis formido pariter & anguſtia: ignorantibus quid paſſuri forent: dum Claudius præualeret: & ſemetipſis adinuicem derogabant: & pœnitentiam facti gerebãt. Sabinus aũt unus interfectoꝝ Gaii tranſiens ad mediũ: primitus ſemetipſum interficere minatus eſt: quam Claudium principem conſtituere: & ſeruitutem damnari uidere. Sed & Chæreas hanc magnanimitatẽ aſſequi compulit. Qui dũ contẽpſiſſet Gaiũ: & primus auctor bonæ fuiſſet uitæ: neq; ſic patriæ uidicare potuit libertatẽ. Chæreas ãt de morte qđ in nullo dicebat eſſe dubitandum: uel tamen mentem Claudii trutinare: & illi quidẽ in his erant. Ad milites ãt oĩs undiq; po

pulus concurrebat. Interea Quintus Pompeius dum accuſaret milites: & pro libertate ſenatui ſuppli caret: impetu facto euaginatis gladiis niſi mitis Claudius prohibuiſſet opus in eum necis implene rant. Tunc Claudius ereptum conſulē a periculo: fecit ſibimet affidere. Senatores autē qui cū Quin to fuerant: non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidam eoꝝ etiam plagis affecti ſunt: & ad eum uenire compulſi. Antonius aūt uulneratus effugit: eratq; periculum uniuerſis. Tunc rex agrippa accedēs ad Claudium: poſtulauit ut circa ſenatum mitis exiſteret: dicēs: quia ſiquid crudelitatis exerceretur i cu ria: non eſſet ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius autē his flexus. Senatum ad curiam cōuocauit. Cunq; de palatio per ciuitatem ipſe procederet: obſequentibus in eius proceſſu militibus cum multo nimis impetuq; a ridiculo Gaii interfectores in publicū prorūperunt: Chæreas & Sabi nus prohibentes eum mandato Pollionis: quē ante paululum Claudius ducē cuſtodum corporis in ſtituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo ueniſſet: congregans alios protulit ſententiam in Chæream: cuius opus quidem uidebatur eſſe præclarum. Sed Pollioni præcipue cauſam mortis ap plicabant: qui tantum opus fieri perſuaſerat & ut ipſe pariter pro metu futuri temporis deperiret: iu ſtum eſſe clamabant. Ducebatur itaq; Chæreas ad mortem: & cum eo Lupus: ſequebanturque mul ti romanorum. Dicitur autem quia Chæreas magnanimiter hanc cladem excepit: non ſolum uultu nequaquam depoſito: ſed etiam Lupum reſolutum in lachrymas obiurgando. Cunq; turba ad ui dendum proſequeretur: dum ueniſſet ad locum: requirebat militem: ſi interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem ſuam deferret: quo Gaium ipſe uidebatur occidiſſe. Et fœli citer ergo mortuus eſt Chæreas: unius uulneris percuſſione finitus: Lupus autem crudeliter eſt extin ctus plurimarū ictu plagarum: eo q; ceruicem mollius præparaſſet ad necem. Poſt paucos uero di es imminente feſtiuitate: Romani honorauerunt facta Chæreæ: petentes expiationem fieri: eo q; eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaque modo Chæreas uita priuatus eſt. Sabinus autem dum eum Claudius non ſolum abſoluiſſet a culpa: ſed etiam dignitatem quam habuerat remiſiſſet: iniu ſtum credens ut relinqueret coniuratos: ſemetipſum occidit gladio: ſic incumbens: donec eum uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Qualiter Claudius Cæſar reddit Agrippæ oē regnum paternum: adiiciens etiam illi Lyſaniæ te trarchiam: & libertas Iudæorum: q̄ prouenit eis ſub Claudio: cum prius amiſiſſent eam ſub Gaio: na uigatio quoq; regis agrippæ in Iudæam. CAP. IIII.

Laudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens: edicta propoſuit: & principatū agrippæ: quē Gaius ei præſtiterat ipſe confirmans: regem quoq; collaudans: adiecit ei oēm Herodis: quod ad uſus eius ſuper Iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem debitum ꝓpri generis ei reſtituit. Abelan uero Lyſaniæ: & quæcūq; in libano monte ſunt ei: de ſuo pa riter adiecit imperio: & publice i media ciuitate Romana cum Agrippa fœdera celebra uit. Antiocho quoq; regnū auferens quod habebat Ciliciam & Cōmagenem donauit ei. Diſtinxit aūt Lyſimachum ante ſibi amicitiarum iure coniunctum: qui etiam antoniæ matris eius tutor extite rat: & circa Gaium deuictus erat: cuius filius Beronice & agrippæ filiam duxit uxorem. Quam dum Marchus alexandri filius fuiſſet mortuus reſumens uirginem fratri ſuo herodi Agrippa coniunxit: petens ei regnum Chalcidis a Claudio. Hoc itaq; tpe ſeditio inter iudæos atq; paganos in Alexan drina ciuitate ſurrexit. Moriente nāq; Gaio ſub cuius principatu ab alexandrinis uidebatur afflicta Iudæoꝝ gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia. Claudius aūt Aegypti p̄fecto mandauit ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & Herode: edictum miſit i Ale xandriam atq; Syriam: huiuſmodi oratione conſcriptum. Tyberius: Claudius: Cæſar: Pius Germani cus: Tribunitiæ poteſtatis dicit. Notum eſt iudæos in alexandria conſtitutos: qui etiam alexādrini nocant: cohabitaſſe tpibus priſcis alexandrinis: & patria ciuitatis iura a principibus ꝑpetraſſe. Quod palam eſt ex reſcriptis eorum pariter & dictis. Sed poſtquam noſtro imperio alexandria per auguſtū noſcitur ſubiugata: ſeruata eis ſunt iura ſua a præfectis per diuerſa tpa deſtinatis & nulla de legibus eorum mutatio facta eſt tpe quo Aquilas in alexandria fuit. Moriēte uero Auguſti principe gentis eorum: ſic fuerunt ut ſinguli eorum in ſuis ſolēnitatibus permanerēt: neq; coacti ſunt religionis pa ternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos: qui temporibus Gaii Cæſaris pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudētia: q̄ nollet gens iudæo rum patriam religionem tranſcendere: & illum deum appellare: humiliati ſunt: præcipio: ut nequa quā propter imprudentiā Gaii de iure iudæorum aliquid auferri nitatur: ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolēnitatibus: quamobrē partē utranq; p̄cipio magnā habere curā: & poſtquā hæc dicta fuerint propoſita nulla decætero turba fiat. Edictum ſiquidē in alexandria pro iudæis miſ ſum hoc modo eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt: his continet eloquiis. Tybe rius Claudius: Pius Germanicus Tribunitiæ poteſtatis Conſul ordinarius ſecundo dicit. Petētibus me regibus agrippa & Herode cariſſimis: quatenus eadē Iudæis una cōcederē in oī iperio Romano rū: potiuſq; in alexādria conſtitutis: libenter hoc p̄bui: nō ſolū petentibus hoc cōcedens: ſed ēt ipſos pro qbus rogatus ſum dignos exiſtimās pp fidem & amicitiam Romanis impenſam: p̄cipue iuſtum eſſe decernens: ut neq; Græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaretur: qūo ad dei culturam hæc ſeruare no

ſcuntur. Optimum ergo iudico Iudæos in oi mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolẽnitates ſine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio: ut meam hanc manſuete cuſtodiãt: & ipſi aliarũ gentiũ religionem nequaquã adnihilare ptententur: ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictũ meum iudices ciuitatum atq; coloniarũ: & municipioꝝ intra italiã & extra eam: regeſq; pariter & potentes per proprios legatos tranſcribere uelint: propoſitũ non minus .xxx. diebus eſſe in loco: unde ex humili ab oĩbus legi poſſit. His igitur edictis in alexandriam & oẽm terrarum orbẽ directis: oſtẽdit Cæſar Claudius quam uoluntatẽ circa iudæos habuerit. Mox aũt etiam agrippam reddito [illegible] regno: maximis cumulatũ donis remiſit ad propria principibus prouinciarũ atq; pſidibus litteris ſcribens: ut ei honorem debitũ exhiberent. Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus cum celeritate reuerſus eſt: uenienſq; ad Hieruſalẽ: gratificas hoſtias celebrauit: nihil quod erat legitimum derelinquẽs: unde & multos Nazarenos tõdi præcepit. Aureã uero catenam quam ei dederat gaius: factam ad inſtar ponderis ferreæ catenæ: in qua manus regiæ fuerant obligate: ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret: & teſtimonium de rebus melioribus perhiberet: in tẽplo ſuſpendit ſupra gazophylacium ut & maximũ eius indicaret caſum: & ſimul oſtenderet: poſſe eum qui corruerit denuo ſuſcitari. Hoc. n. illius catenæ oblatio oĩbus indicabat: quã rex agrippa ex parua cauſa ante dignitatẽ fuerat alligatus: & poſt paululum compedibus abſolutus: ad regnum probatur clarius euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi: quia res hoĩum maxime & lapſum facientia corruunt: & inclinata ad culminis faſtigium ſæpius reducuntur. Profecto igitur agrippa cultu exhibito deo: ſeophilum quidem Ionæ filium põtificatu ſemouit: & Boetho Symonis: cui cognomentum erat Cantheras: honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres Symonis: & Boethus pater: cuius filiam habuit rex herodes uxorem: ſicut ſuperius declaratum eſt. Cum fratribus ergo ſacerdotium habuit. Symonis autẽ Oniæ tres filii in macedonioꝝ principatu fuerunt: ſicut in priori ſcriptura contradidi. Rex igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes conſtituens hieroſolymitis compẽſationem eoꝝ deuotioni reſtituit: & uniuſcuiuſq; modum bene diſponẽs: affectuoſam præbuit largitatem. Præfectum uero militiæ totius fecit Sylam: uirum qui multis laboribus ei ſæpe cõicauerat. Igitur tempore paruo ꝓterennte Doritæ iuuenes præponentes uenerationi ꝓſumptionẽ: cũ natura uiderentur audaces: tollentes Cæſaris ſimulachrum in ſynagoga ſtatuere iudæorum. Quod opus agrippã uehementer exacerbauit. Videbatur nãq; ad deſtructionẽ paternarum legũ eſſe celebratum. Pro qua re ad. P. Petronium præſidem Syriæ feſtinanter aduenit: & contra Doritas conqueſtus eſt: qui non minus indignatus cum utiq; & ipſe tranſgreſſionem legum factam nimiam eſſe iudicaret impietate indiſciplinatorum Doritarum hæc cum magna indignatione ſcripta direxit.

Epiſtola. P. Petronii rectoris Syriæ ad Doritas pro iudæis: & qualiter rex agrippa Hieroſolymoꝝ muros locupletius conſtruẽs: ſtudium ſuum imperfectum dereliquit: prohibente Cæſare: qui opus ipſum ſuſpectum habuit.

CAP. V.

Vblius Petronius legatus Tyberii: Claudii Cæſaris: Pii Germanici: primatibus doritenſium dicit. Audiuimus: quoniam quidã ueſtrum tantæ ſuperbiæ præſumptione abuſi ſunt: ut nec dictis Cæſaris Claudii: Pii Germanici ſubderentur: quibus ſancitum eſt: Iudæos obſeruatione paternarum legum eſſe dimittendos: uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus: ſynagogam prohibentes conſiſtere iudæoꝝ cum in ea poſueritis Cæſaris ſimulachrum: præuaricationẽ ſcilicet agentes non ſolum contra iudæos: ſed contra ipſum imperatorem: cuius ſimulachrum melius poneretur in omni Iudæorũ templo: quam in debito loco: cũ utiq; decreto Cæſaris ſit ſancitũ: unũquẽq; habere in locis propriis poteſtatem. Verũtamen cum edictum imperatoris præcipientis: ut iure ſolẽnitatibus ſuis utantur: & cũ græcis pariter conuerſentur: contempſeritis: riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicii fueritis immemores. Quapp eos qui cõtradictũ Cæſaris talia commiſerunt: cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria uoluntate aſſerunt: ſed impetu plebis impletum a centurione Proculo Vitellio ad me duci præcipio quatenus poſſint geſtorum reddere rationem. Primates uero ſeu principes moneo: ut ſi nolint uideri hanc querelam ſua uoluntate celebratam: culpabiles perſonas centurioni demonſtrent: nullam ſeditionis aut ſitis relinquentes occaſionem: quam ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt: quam ne gens iudæoꝝ occaſionẽ ſumat uindictæ gratia: ut ad tumultum ſeditionis accedat. Vt autem apertius ſciatis quid & Cæſar ex huiuſmodi cauſa præcepit: dicta eius alexãdriæ deſtinata: huic ſcripturæ præpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideantur: tunc etiam apud tribunal meum cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit: allegans: ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agite itaq; me pronunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio: ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cõmiſſa correxit: ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex autem agrippa Symonem Cantherum pontificatu priuauit: & denuo Ionam anne conſtituit: eum ſcilicet exiſtimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem: pro qua reſupplicabat: hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens: hanc mihi cõſtituis. proptio conſilio dignitatem: licet me ad pontificatum nunquã dignum iudicauerit deus ſemel tamen cum indu

tus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi: prius. n. ſum dignius indutus: quã nunc denuo recepturus. Tu uero ſi modo uis: ut accipiat: dignior hunc honorem: agnoſce: quia omni peccato mundior ẽ apud deum: & apud te rex frater mihi: qui poſſet ad hunc honorẽ dignus accedere. In his ergo ſermõibus rex agrippa collaudans ionæ uoluntatem: præbuit Mathiæ eius fratri pontificatum: & non multo poſt tpe Petronio ſucceſſit Marſus qui Syriam gubernabat. Sylas igitur p̃fectus regis agrippæ: quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat: & nec in periculo⁊ eius cõmunione receſſerat: ſed cum eo in manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat: circa eum magnam habebat fiduciam concedere ſibi petiit apud eum parem honorem pro amicitiarum priſtina firmitate: & nequaquam pacie batur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando: honeroſus eſſe uideretur: cum ſemetipſum imenſa arrogatione glorificaret: & regi ſæpius ad memoriam cauſas triſticiæ produceret ut ſtudium quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cum crebro faceret ut mihi uideꝰ improperare beneficia noſcebatur. Cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non eſt enim tem porum ignobilium grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur: qui frequenter ea quæ præſtat: improperat. Quid plura dum frequenter Sylas regis prouocaret iram: & ille plus indignationi quam rationi tribueret: non eum remouit a præfectura ſolũmodo: ſed etiam reddẽdum uinculis in patriam deſtinauit. Cunq; eius ira longo ſiniſſet tempore mitigata & p̃ſpecta ratione in memoriam reuocaſſet: quantos pro eo labores ille pertulerat: eius remiſſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ: dũ cuncti quibus imperabat in leticia magna conſiſterent: Sylam reuocari iuſſit: ſecum ſcilicet cõmeſurum. Ille uero modum libertatis quem iuſtum eſſe credebat: uenientibus ad ſe non tacuit dicẽs. En ad quẽ me honorem euocat rex: quem denuo poſt paululum ablaturus eſt. Quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit: qui iniurlis me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia: aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui: pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireretur & honor: pro quibus omnibus retributionem merui: uincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horum obliuiſcar malorum: mihi enim pro bonis actionibus: etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet: aiõ non poſſe mitigari: dimiſit eum in carcere cuſtoditi. Hieroſolymoꝝ uero muros: qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. & omni humano reddiderat tutamine fortiores: niſi Marſus Syriæ præſes. Claudio Cæſari: quod agebatur ſuis litteris indicaſſet. Quãobrem Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mandauit: ut a murorum edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit: reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus: & ab beneficia munifica præparatus: & ciuitatem propriis ſumptibus exornare non tardus: ita ut ſua claritate: muneribuſq; gauderet: & fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret: in nullo ſimilis Herodi regi. Illi nãq; erat mens callida ad ſupplicia præparata: & aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa: græcis magiſquã iudæis familiaris exiſtens: & alienigenarũ ciuitates ſæpe nobilitans: impenſa magna pecuniarũ balnea: theatra: & templa: porticuſq; cõſtituẽs: iudæorum uero ciuitatem nulla fabrica reparauit: nec aliquam eis præbuit impenſam: unde potuiſſent habere eius memoriam. Mores autẽ agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoq; erat clemens etiam in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens circa ſuam gentem pro modo benignus: & potius compaſſione pronus. Grata ſiq; dem ei cõmoratio: atq; frequens in Hieroſolymis erat: ſeq; in paterna puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat: hoſtiis uiduata ſolẽnibus. Quidam igitur in Hieroſolymis uir nomine Symõ qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere multitudine in eccleſia congregata: cum rex Cæſareã perrexiſſet: eum accuſare præſumpſit: quaſi non ſanctum: & iuſtum: ſuadẽs: uti rex prohiberetur a tẽpli limine: quo niſi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a præfecto: quia Symon talia concionatus eſſet. Quem rex euocatum dum tunc eſſet in theatro: ſedere iuxta ſe fecit: & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi quid horum quæ hæc aguntur contra legem eſſe cenſetur: Ille uero nihil habens quod reſponderet: ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus q̃ ab aliquo crederetur: iudicãs etiam manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem muneribus honoratum remiſit ad propria.

De honore quo Berythios honorauit: & de aduẽtu regũ ad ipſũ ĩ ciuitate Tyberiada. CAP. VI.

Et cum multis multa cõceſſerit: præcipue berythios honorauit. Inſtruxit enim theatrũ amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum: & amphiteatrum copioſa impenſa conſtructum ſed: & balneas & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum: aut pulchritudine ſedauit: aut magnitudinem quãlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumenta perduxit: & uaria delectationum opa affluenter exhibuit. In amphiteatro ãt multitudini monomachoꝝ ſuam largitatem cuncte oſtendit. Vbi uolẽs numeroſitate concertantium delectationẽ ſpectantibus exhibere: alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcũq; malignos habuit: in hac actione diſtribuens: ut & illic hoc mõ pugnarent: & opus belli uoluntas pacis exiſterent. Hos itaque paſſim hoc modo cunctos extinxit. Quibus ſpectaculis cele

bratis:in Tyberiadam urbem galileæ migrauit:eratq; inter alios reges ualde cõspicuus:ad quem uenit Cõmagenensis rex Antiochus:& damascenorũ Sigerámus: & Cõtis minbris Armeniæ qui etiã in põto polemoniaco regnabat:pariter & Herodes frater eius qui & ipse Calcidis habebat imperiũ: habuitq; colloquium apud eos susceptione & amicitiis ualde dignissimum ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmẽ:& in p̃senti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud agrippam ita degẽtibus Marsus Syriæ præses aduenit.

Qualiter processit de ciuitate cum regibus in occursum Marsi: & p̃sidis Syriæ uel quali modo uitam finierit:cum non dedisset honorem deo:populo sibi attribuente honores diuinos & nõ humanos in theatro:quare confestim sensit plagam dei. CAP. VII.

Erum Agrippa rex sciens eum honorabilem romanis esse processit e ciuitate:occursus ei:quasi ab stadiis.vii.Hoc etenim principium inimicitiarum circa Marsum fuit. Sedẽs enim in tribunali agrippa inuitauit alios reges:quorũ concordia Marso:& tanta pariter amicitia in suspitionẽ repente uenit:& nõ credenti expedire romanis:reges huiusmodi habere consensum.Mox itaq; ad unũquẽq; mittens: mandauit:ut non segniter ad propria remearent. Hæc agrippa dolenter accepit:& propterea quidẽ Marso factus est inimicus.Mathia uero pontificatu spoliato:pro eo constituit sacerdotem Elioneum Cantheræ natum.Igitur cum tertium annum iudeæ cõplesset in regno:uenit in Cæsaream ciuitatẽ:quæ primitus turris Stratonis appellabatur:ibiq; spectaculum ad honorẽ Cæsaris pro eus salute celebrabat: ad quã festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium:simul & procerũ una conuenerant. Secunda uero spectaculorũ die:stola uestitus undiq; argento contexta:ita ut textus esset ualde mirabilis: uenit ad theatrum inci piente die:& primis radiis sole oriente dimissis:argẽti claritas repercussa fulgorem reddit ualde perspicuum:& oculis inspicientibus formidandũ.Mox aũt adulatores uoces fauorabiles emittebant: q̃ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur:deum scilicet appellantes eũq; atq; dicẽtes propicius esto nobis:quia licet hactenus te uelut hoiem timueris:attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspicimus.Has aũt uoces rex nequaquã compescuit: nec impia eorũ uerba compressit.Post paululum uero respiciens uidit supra suum uerticẽ in quodam culmine sedentẽ bubonem: quẽ etiam mox esse malorũ casum intellexit qui fuerat ei aliquando bonorũ. Mox ergo passionẽ mortiferam corde suscipiens:& uehemẽter uteri dolore percussus:respicienſq; suos amicos: ergo inquit uester deus: uitã iam mutare compellor.Repente nanq; increpitus sum:cum mẽdaces ad me clamarent:nam qui uocabar imortalis a uobis:ecce iam ducor ad mortẽ.Suscipienda est sententia quæ profertur a deo.Vi ximus etenim non praue:sed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cum dixisset: crescente dolore comprimebatur.Tum cum festinatione ad regalia reportatus est: & sermo apud cunctos egressus est:quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cum coniugibus simul & liberis lege patria in saccis iacentes:deprecabantur pro rege deum & omnia luctu gemituq; complebantur. Rex autẽ cum in domo sublimiore iaceret: deorsum respiciens:atq; uidẽs eos prostratos esse:nec ipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq; uero diebus continuo uentris dolore confectus: uita priuatus est habens annum ætatis quartum & quinquagesimum:septimũ uero regni. Quatuor nanq; sub Cæsare Gaio regnauit annis sub Philippo tetrarcha tribus:quartum uero cum Herode tres aũt reliquos sub Claudii compleuit imperio in quibus & Iudæam percepit:& Samariam: atq; Cæsaream: & tributa sui inumera auxit imperii. Multum tamen a diuersis mutuum sumpsit. Nam cum esset ualde munificus supplicãtibus larga munera conferebat:& dona sine aliqua parcitate præbebat. Igitur cũ mors eius populis esset ignota:conspirantes simul herodes Calcidis rex:& Thelcia præfectus: & regis amicus Aristonem quendam fidelissimum ministrorũ destinauerũt & Sylam quo eorum erat inimicus quasi iubente rege peremerunt.

Mortuo rege Agrippa:Cæsarienses uel Sebasteni indecenter blasphemabant defunctum:statuas quoq; filiarum eius diripientes:contumelioſe tractauerunt. CAP. VIII.

Ex igitur Agrippa hoc modo cõuersatus discessit a uita qui de suo genere filium dereliquit Agrippã noie:agẽtẽ septimum & decimum ætatis annũ:& filias tres: quarum alia qdem noie Beronice sextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur esse cõiuncta:uirgines aũt duæ erant:Maria & Drusilla:Maria qdem decimum agens annum: Drusilla uero sextũ.Eratq; desponsata a suo patre maria Archelao Celeusi:filio:Drusilla uero filio Antiochi Cõmagenẽsis regis q dicebatur Epifanes. Cũq; mors agrippæ cũctis inotuisset: Cæsariẽses & Sebasteni benefactorũ eius imemores:pessimas res egerũt blasphemantes uehementer i decenterq; defunctũ.Sed & militũ q̃ tunc aderat multitudo in domũ eius abeuntes:& statuas filiarũ regis uirginũ diripiẽtes: pariter ad loca fornicaria detulerũt:& statuentes eas in publico reclinantes eis sedas cõtumelias inferebant:& turpiora facinora quã dici fas est sceleſtis actibus adiplebant: celebrãtes cõuinia publica coronati:& madẽtes unguẽtis & oleo:sacrificia pariter exhibẽtes:prãdiaque sibimet alterutrũ regia morte reddentes.Erant aũt imemores nõ solũ agrippæ:q multas eis p̃buerat largitates:sed ẽt aui eius herodis:q ipsas ciuitates instruxerat:porticusq; simul & tẽpla claris p̃babat fabricatus impensis:filius uero defuncti agrippa erat tunc Romæ:& alebatur a Cæsare.

Post mortem Agrippæ:Claudius Cæsar Cuspium Fadum mittit ꝓfectum in Iudæam:cui ét iniũ gitur ultio exercenda in Cæsarienses:& Sebastenos ꝓ defuncti Agrippæ cõtumeliis. CAP. IX.

VNc Claudius audiẽs Agrippam fuisse defunctum: & Sebastenos atq; Cæsariẽses e mortuo cõtumelias intulisse:graui dolore perculsus est:eratq; præparatus ut eius filiũ Agrippam in illius regnum dirigeret successorem: uolens etiam iusiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit: quod deliberaret super commendato suæ fidei puero:interrogans quid & ipsis uideretur: utrum cogitata de hoc maneret:uel non decernerent:qui perspecto Cæsaris aĩo prudentius aliqd consiliati sunt:collaudantes quidem benignitatis eius propositum: uoluntaremaũt eius incautam esse dicẽtes: ut puero:qui nec infantiles annos excesserat:magnitudinem tanti regni cõmitteret: cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cũq; uideret eos recte locutos Cæsar:præfectum in iudæam totumq; regnum direxit Cuspiũ Fadũ. quo facto ẽt honorem defuncto præstitit: ne Marsum ad eius regnum:qui illi fuerat inimicus eueheret. Præ oĩbus aũt Fado præcepit Claudius:ut Cæsarienses & Sebastenos pro defuncti contumeliis coherceret. Cohortes uero Cæsarienſiũ & Sebastenoꝝ quinq; numero in Põtum trãsferri iussit ut ibidem militarent:& ex neruis romanoꝝ in syria constitutis eligerent milites qui eorũ loca complerent. Sed nequaq; tali iussione migrati sunt. Mittentes nanq; legationem ad Claudiũ supplicauerunt:& in Iudæa consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudæis effecturi sunt: sumentes in initio semina belli sub Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit:sicut post paululum referemus:eos ex illa regione migrauit.

¶Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

¶Quemadmodum Claudius post Agrippæ mortem: in Syriam misit successorem Marso Cassiũ Longinum:& quia Fadus missus procurator Iudeæ indignatus Iudæis qui transfluuium erant positis:quia præter uoluntatem suam contra Philadelphenos arma sumpserunt:tres uiros priores ipsoꝝ comprehendens:unum occidit:duobus fugam immisit:& de Ptholomeo principe latronum ad eũ deducto & occiso. CAP. I.

MOriente itaque Agrippa rege:sicut in libro præcedẽte narrauimus:Cæsar Claudius misit successorem Marso Cassium Longinum: memoriæ conferens hoc defuncti: a quo uiuente rogatus fuerat: ne Marsus ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc dum præfecturæ culmine in iudæam ueniisset:comperit Iudæos habitantes trans fluuium contra Philadelphenos habentes contentionem pro finibus uicis:cuius nomen est Meas. Erantque illic armatorum plurimi congregati:qui præter uoluntatem primatum suorum sumentes arma:multos Philadelphinorum peremisse noscuntur. Hæc audiens Fadus: uehementer accensus est:eo ꝙ non eius reseruassent iudicio qui se dicebant a Philadelphenis fuisse lesos:sed usque ad manum ueniissent. Qui sumens tres priores ipsius seditionis alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iussit occidi: duobus autem reliquis:Amaraco & Eleazaro: fugam immisit. Ptolomeus autem princeps latronum:& qui multa mala Idumæis & Arabis frequenter intulerat non multo post ad eum deductus: morte mulctatus est. Hoc itaq; modo cuncta Iudæa latronibus est purgata:Fadi prouidentia atq; sollicitudine.

Quia Fadus procurator Iudeæ:& Cassius Longinus præses Syriæ præceperunt Iudæorum primoribus ut talarem tunicam: & pontificalem uestem in Antonia constituerent sub potestate Romanorum sicut & prius. CAP. II.

SQuoq; Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes & priores Hierosolymitarum:admonuit eos.ut talarem tunicam: & sacerdotalem stolam qua solus pontifex indui soletin Antonie castro reponerẽt:ut sicut prius in Romanorum potestate iacerent. Illi uero nequaquã contradicere præsumpserunt: sed rogabant Fadum atq; longinum:nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat: metuens ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudæorum: & ab eis suppliciter exorabant:ut concederent legationem ad Claudium destinari:quatenus ab eo peterent:ut sacerdotalem uestem haberent in propria potestate:& ipsi sustinerent donec Claudii responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt:si eorum filii obsides præberentur. Quibus obedientibus filioſque dantibus legati sunt missi. Cunque romam ueniissent: audiens Agrippa iuuenis defuncti filius causam aduentus eorum. Erat nanque sicut prædiximus apud prædictum Claudium:Cæsari supplicauit:ut eisdem Iudæis concederet: mittens ad Fadum sua scripta:quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudæorũ:promisit se concedere quæ petebãt iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius præcibus hæc eis iura donaret. Quamobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris Agrippæ filio: conceſſit Iudæis petitiones ipſorum: & Fado reſcripſit. CAP. III.

Laudius Cæſar Germanicus: Tribunitiæ poteſtatis: Quinqes conſul: ordinarius qter: ipe
e rator decies: Pater Patriæ: Hieroſolymitaꝝ pricipibus: curie populo Iudæoꝝ: & cunctæ genti ſalutem. Agrippa meo cariſſimo: & piiſſimo: quē ego cōnutriui: & habeo mecū p-ducente ad me legatos ueſtros: gratias agentes: eo q̄ habeā gentis ueſtræ ſollicitudinem & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant: quæ ſunt a me poſtulata concedo: ſicut uir fortiſſimus: & mihi cariſſimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati conſenſi: primum quidē propter pietatem meam: uolens unumquemq; exhibere ſuam in paterna traditione culturam deinde ſciens: quia dum hæc fecero: & ipſius regis Herodis: & Ariſtobuli iuuenis potentium perſonarum: quorum circa me pietatem & circa uos ſtudium eſſe cognoſco: ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hanc cauſam & Cuſpio Fado meo procuratori. Nomina uero litteras deferētium hæc ſunt. Cornelius: Leo: Tryphon: Theodionis Dorotheus: Nathelis: Ioannes: Iouis: Panis data. xiiii. kal. iulii. cōſulibus Rufo: & Pompeio: Siluano.

Quemadmodum Herodes frater Agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem: & impetrauit. CAP. IIII.

Etiit ăt a Claudio Cæſare & Herodes frater Agrippæ defuncti: cui illo tempore Calcidis
p regnum uidebatur eſſe cōmiſſum poteſtatem tēpli & ſacerdotū ordinationē: & oia piter ipetrauit. Ex illo uero fuit apud oēs liberos eius hæc poteſtas: uſq; ad belli finem. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantherū: & Ioſeph Cani filium ei ſucceſſorem dedit.

Quemadmodum Helena Adiabenorum regina & eius filius Iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt Iudæoꝝ. CAP. V.

O ſiquidem tempore Helena Adiabenorum regina: & filius eius Iazates ăd ſolennitatem Iudæorum hæc cauſa prouenientre migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex: cui co
e gnomen erat Bozeus: ſororē Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dū ex eo haberet in utero: contigit: ut dum ea dormiente ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem: quandam ſubito uocem audierit: præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finē fœliciſſimum poſſeſſurus. Qua uoce turbatus: repente ſurgens: hæc dixit uxori: & natum filium Iazatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium ſeniorem filium: nomine Monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quaſi unigenito Iazati deſiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium quando cuncti contriſtabantur: quia eū pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcēs: illis quidem ignouit: ſciens quia non hæc agebant pro malitia: ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant. Iazetem uero cum prō eo ualde metueret: ne odiō fratrum mali aliquid ſuſtineret: multis muneribus farcinatum: in caſtro Paſmi miſit ad Abnerigum regem: commēdans ei nati ſalutem. Abnergius autem libenter eū excepit: & pro multa deuotione filiam ſuam Amacos nomine ei dedit uxorem: donauitq; prouinciam ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam ſenectute grauaretur: & paucum ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret: uoluit aſpectum filii antequam moreretur inſpicere: & uocās eum delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur Carrarum: terra fertilis amomi: in qua etiam reliquæ ſunt Arcæ Noe: quæ ex imbrium diluuio liberata ferrur: & hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Cōmorabatur itaq; Iazates in hac regione: & Dartabanem Parthi cū ad Iudæā deſtinauit. Cū enī legibus crederet Iudæoꝝ: ſtudebat & ipſe cōuerti: & credēs ſe pfectū nō eſſe Iudæū: niſi ſignū circūciſionis acciperet: erat hoc agere p̄parātus. Quod dū cognouiſſet mater eius: phibuit: dicens ei ſore piculū: qa cū eēt rex multoꝝ: acqreret inimicitias ſubiectoꝝ: cum pegrinas ſolēnitates & ſuæ gēti extraneas adipleret: nec pati eos ſuper ſe regnare Iudæum. Et illa qdē hæc dicens: oīno phibuit. At ille ad Ananiā uerba referebat. Qui matri dixit: atq; interminatus eſt: qa niſi acqeſceret: repēte decederet. Cui mater ait: metuere ſe: ne cā omnibus iudicata: piculum ipſe ſuppl icii ſuſtineret: qui quaſi auctor & doctor exiſteret opeꝝ indecentium apud regem. Tūc ille audiēs hæc: reſpondit: qa poſſet ēt præter circunciſionem colere diuinitatem ſi apud ſe omnino deceret leges Iudaicas obſeruare: & hoc eſſe firmius: quam circunciſionem accipere: ueniamq; illi datum deum: opus hoc non implenti propter neceſſitatem: ſubiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc ăt cum nequaq̄ ſuum deſiderium abieciſſet: iudæū quēdā alium de galilea uenientem Eleazarum nomine: & leges eruditum patrias: inuitauit: ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eum: & ueniſſet legem Moyſeos legentem ignoras inquit o rex Moyſeos iura: & per hoc deo facere uideris iniuriam. Non enim ſolum facere te oportet eas: ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quamdiu ſine circunciſione permanens: legibus nequaquam noſceris obedire. Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem: ut ſcias quapropter hoc geratur: uel nunc lege. Hæc audiens rex: actum differri non pertulit: ſed ad aliam conuerſus eſt domū & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tūc euocata matre: & Anania doctore: eis quod

egerat explanauit. Quid repente non mediocri timore ſunt terti: ne cauſa cunctis manifeſtata rex periculum deiectionis incurreret: non patientibus ſubiectis utrum extranei dei cultorem ſibimet ſupereſſe: ipſiq; pariter periculum ſuſtinerent: quaſi huius rei uiderentur autores. Deus autem præſens erat: qui illorum metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Iazates & eius filii ſæpius incurriſſent: eum ex ingentibus liberauit anguſtiis: & ſalutis dona conceſſit: oſtendens: quia reſpicientibus ad eum: & ipſi ſoli credentibus nequaquam fructus pietatis auferetur. Sed hæc quidem poſtea explanabimus. Igitur Helena regis mater uidens regem pacifice gubernari: & ſuum filium eſſe beatum: & ultra cunctas gentes prouidentia diuina religioſum: deſiderium habuit Hieroſolymitarum conſpicere ciuitatem: atque cunctis hominibus diuulgatum dei templum ſuppliciter adorare: & hoſtias pacificas offerre. Ob quam rem filio ſupplicauit. Quo matri petenti prone conſentiente: & multam præparationem itineris facientes: & plurimas dante pecunias: deſcendit in Hieroſolymam: etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hieroſolymitis tunc profuit ualde.

De fame quæ apprehendit ciuitatem Hieroſolymorum: & mitigata per Helenam reginam Adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganiſmo conuerſus fuerat in iudaiſmum: & de Artabano rege Parthorum. CAP. VI.

Am dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendiſſet: & multi fuiſſent egeſtate
n conſumpti: Helena regina miſit quoſdam ſuorum: alios quidem ad Alexandrinorum urbem: ut frumenta ex eius pecuniis compararent: alios Cyprum: quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cunque ueniſſent hæc onera deportantes: alimenta indigentibus illa diuiſit. Quapropter genti noſtræ beneficiorum ſuorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Iazates audiens hanc famem: multas pecunias Hieroſolymitarum primatibus deſtinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in noſtra ciuitate geſſerunt: quæ poſtea declarabimus. Artabanus itaq; rex Parthoꝝ ſentiens ſibimet ſatrapas inimicos: degere apud eos ſibi iudicauit incautum. Qua propter ei uiſum eſt: ut pergeret ad Iazatem regem: ſalutem apud eum inuenire ſe credens: & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille uiros: uenit ad regem Iazatem. Cunq; ipſe illum aperte noſſet: Iazates uero Artabanum penitus ignoraret: inueniēs eum in itinere conſtitutum & aſtans ei: prior ſecundum morem patrium adorauit. Deinde: o rex inquit: ne me deſpexeris tuum ſeruum: nec circa ſupplicem ſis ſuperbus: miſer enim rerum mutatione factus exiſtens ex rege priuatus: tuum poſco ſolatium. Perſpice ſiquidem inconſtantiam fortunæ: & hanc ſcito eſſe communem: & uim ſimilem habituram. Nam ſi me ſine uidicta deſpexeris: erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat: capite reclinato deorſum. Iazates autem ut eius nomen audiuit: & Artabanum ſuppliciter ſibi reſpexit aſtantē: mox ex equo reſiliēs: habe inquit fiduciam o rex: nec te præſentia facta confundant. Velociter enim erit tibi mutanda triſtitia: amicum nanq; me & auxiliatorē inuenies pluſquam credis: aut eni in parthorum regno te rurſus: aut in meo conſtituam regem. Hæc dicens: regem Artabanum impoſuit equo: ipſe uero pedibus ſequebatur: honorem tribuens ei: quaſi regi maiori. Reſpiciens igitur hoc artabanus grauiter tulit: & per præſentem fortunam honoremq; iurauit: deſcēſurum ſe: niſi ille rurſus aſcenderet atque præiret. Tunc ille in equo aſcendens: eumque ad regalia ſua perducens: omnem ei honorem libenter exhibuit: & in conſeſſu atque conuiuiis primum recubitum ei parauit: non præſentem fortunam intendens: ſed eius priſtinam dignitatem eumque ratione frequenter conſolatus eſt: quia communes ſunt omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripſitq; Parthis ſuadēs eis ut Artabanum ſuſciperēt regem promittēs eum priſtinorum in ſe non habere memoriam: ſimul & iuramenta præbens. Parthis uero ſuſcipere quidem ſe uelle eum non negantibus: ſed non poſſe dicentibus habere regem: eo q; Cinnamum iam cōſtituiſſent principem ne forte inter eos emergeret: agnoſcens eoꝝ Cinnamus uoluntatem: mandauit ut ueniret artabanus: regnum proprium receptu-rus. Cui utiq; credens Artabanus reuerſus eſt: occurritq; Cinnamus: & adorans eum: & regem ſimul appellans: auferens de ſuo capite: impoſuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Iazatem rurſus in regno unde per proceres ſuos ceciderat reſtitutus eſt: nec fuit immemor beneficiorum in ſe geſtorum: ſed Iazatem magnis muneribus reditauit. Nam & tyara recta permiſit ei uti: & in aureo lectō quo ſolis parthorum regibus licet dormire conceſſit deditq; ei maximam & optimam regionem regis Armeniorum: cuius terræ nomen eſt niſibis: in qua etiam primitus fecerūt Antiochiam ciuitatem: quam Migdoniam nuncupauerunt. His itaq; muneribus a rege parthorum Iazates honoratus eſt. Poſt paululum uero ipſe Artabanus regnum Perdani filio dereliquit. Is ueniens ad iazatē: ſuadebat ei: ut ſibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamen ſuadere non poruit. Iazates enim Romanorum ſciens potentiam atque fortunam: putabat eum impoſſibilia bella tētare. Inſuper dum miſiſſet quinque filios ætate nouellos ut linguam noſtræ patriæ & eruditionem ſub integritate condiſcerent: ſed & matrem: ut templum ſicut prædiximus adoraret: erat ſegnior ad bellandum. Sed & Pardanem ſæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes: & credens eum per talia uerba terrere: quatenus a deſiderio contra Romanos belläadi recederet. In his ergo Parthorum rex

indignatus:bellum aduerſum Iazatem repente pronunciauit.Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit:deo ſcilicet ſpem eius adnihilante. Agnoſcentes enim Parthi Pardanis uoluntatem & quia contra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet: illum quidem extinxerunt: principatum uero Cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato:ſucceſſit frater Bologeſſis: qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſeniori medorum:Tiridati uero iunioni dedit armeniam.Monobazus igitur regis frater:pariter & eius cognatio:uidentes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentem:habuerunt & ipſi deſiderium:ut mores patrios relinquentes iudaicis ſolẽnitatibus obedirent.Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus:& in hoc proceres indignati:iram equidem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ ſcripſerunt:multas ſe daturos pecunias promittentes:ſi contra eorum regem caſtra moueret:ſimulque profeſſi ſunt circa primam congreſſionem eum ſe quoq; deſerere:quem uellent propter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis:feſtinabant ad terminum peruenire.His itaque flexus Arabiæ rex:cum multo exercitu uenit ad Iazatem.Tunc in ipſa prima congreſſione:antequam ad manus accederent:facto ſigno omnes Iazatem uelus uno uincti funiculo reliquerunt:& dorſum hoſtibus dantes effugerunt.Non tamen Iazates expauit:ſed conſilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit: cauſamque requirens:ut agnouit conſtitutum ad Arabas factum:auctores quidem interfecit. Altera uero die congreſſus plurimos occidit:omnes autem ſimul in fugam uertit:ipſumque regem perſequens:in quodam caſtro Arſanum nomine circunclauſit. Quo tamẽ forti dimicatione prævaluit captoq; caſtro dum Abiam regem non inueniſſet uiuum:quoniam ſe ipſe peremerat:abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta:in Adiabenorum regreſſus eſt regionem.Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non ualentes aduerſus regem:deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente:neque tunc quieſcere uoluerunt:ſed ſcripſerunt Parthorum regi Bologeſſi:rogantes eum:ut Iazatem occideret:& eis principem de Parthorum genere, conſtitueret: dicentes ſe odio habere proprium regem:qui iura patriæ deſtruxerat:& extranea diligebat.Hæc audiens rex parthorum:eleuatus ad bellum eſt:& cum iuſtam belli non inueniret occaſionem: datos ei a patre honores repetit:& reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt.His auditis:Iazates non mediocriter turbatus eſt:& iudicans turpitudinem ſibi fore:ſi propter metum collatis honoribus cedere uideretur:ſciẽs inſuper:quia etiam ſi his cederet:Parthorum rex ab eius inimicitiis non ceſſaret:decreuit magis deo curatori omnium animæ ſuæ pericula committere:eumq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorem:filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis:cunctaq; frumenta & fœnum:& pabula congregauit.Quibus geſtis:hoſtium ſuſtinebat aduentum.Veniente uero Parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute pedeſtrium pariter & equeſtrium:& cum magna uelocitate faciente uallum circa flumen Medorum ſcilicet & Adiabenorum prouinciam terminantem: etiam Iazates caſtra poſuit non procul ab eo habens circa ſe equeſtrium quaſi.vi.milia. Quo facto: uenit ad Iazatem nũcius a Parthorum rege directus qui eorum uirtutem ediceret:quomodo ab Eufrate fluuio uſq; ad Betrorum terminum reſideret:ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens interminatus pariter:quia pœnas Iazates exoluereret:eo q; circa ſum dominum eſſet ingratus:a cuius manibus:neq; deus eum poſſet quem colebat eruere.Hæc dicente nũcio:Iazates noſſe ſe quidem Parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem.Sciendum tamen:quia cunctis hominibus melior eſſet deus.Et huiuſmodi dato reſponſio:ad ſupplicationem dei conuerſus terræ ſe proſtemens:& cinere caput implens:cum filiis & uxoribus ieiunauit:inuocans deum atq; dicens.Dominator domine:ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubieci: & iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui:adueni auxiliator:non pro me ſolummodo ulturus in hoſtibus:ſed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præſumptione locuti ſunt.Et ille quidẽ hoc modo ingemiſcens:cum lachrymis ſupplicabat:quem repente deus exaudiuit.Ea nanque nocte Bologeſſus accepit epiſtolas:in quibus ſcriptum erat:quia Dacus & Iſacus cum maxima manu contemnentes eius abſentiam ad diripiendam Parthorum prouinciam deueniſſent:Quapropter nihil agens:retrorſum denuo remeauit. Sic ítaq; Iazates deo prouidente Parthici regis interminationem effugit.Poſt paululum uero tempus:cum quinquageſimumquintum ætatis:& uiceſimumquartum regni compleſſet annum:relinquens filios maſculos.xxiiii.& filias.xxiiii.uita priuatus eſt:ſucceſſionem regni fratrem Monobazũ habere præcepit:repẽſans ei:quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet.Cuius Mater Helena audita filii morte:grauiter quidem tulit:& ſicut potuit mater quæ piiſſimum filium uidebatur amiſiſſe:uerumtamen conſolata eſt:audiẽs regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam:ad quem etiam pergere feſtinabat.Cunq; ueniſſet ad regionem Adiabenorum:non multo tempore ſuper filium Iazatem uixit. Monobazus autem & illius oſſa pariter & germani mittẽs in Hieroſolymis:ſepelire præcepit in Mauſoleis:quos mater tribus procul ſtadiis ab Hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur.Sed quæcunq; rex Monobaſus in uitæ ſuæ tempore geſſerit poſtea declarabimus.

De Mago quodam qui prophetam se esse asserens plurimos Iudæoꝝ seduxit. CAP. VII.

Gitur dum Fadus iudæā prouinciā gubernaret:quidam uir magus nomine Theodas
populo multa suasit:ut sumentes substantias suas sequerentur eū ad Iordanē fluuium:
i semetipsum asserens esse ꝓphetam:& ꝑcepto fluuium diuidere:ut eis facile transitū ꝑ-
beret.Hæc ergo dicens:seduxit quidē multos:non tamen ꝓmisit eos Fadus ad experi-
mētū suæ insipiētiæ puenire:sed repente cohortē misit equestriū sup eos:quæ inopina
biliter irruēs:multos qdē pemit:plurimos aūt uiuos cœpit:ipsumq; Theodā cō mphē dētes:capitis
sectione mulctauerunt.Hæc fūt ergo quæ iudæis contigerūt:tpe quo Fadus in eorū ꝑfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus administrator:filios iudæ Galilæi populū
seducentes occidit. CAP. VIII.

Enitq; Fado successor:Tyberius alexander alexandri filius:q etiam alexandriæ fuit Ala
barchis:ideſt princeps salis:genere diuitiisq; alexandrinoꝝ cūctos excellens sed ēt filio
u suo alexandro diuina cultura melior:quippe cū ille in paternis solēnitatibus non ꝓmā
sit.Horum ergo tpibus contigit illa maxima fames:quā ēt Helena regina multis pecu-
niis frumēta cōparans ex ægypto:indigētibus sicut ꝑdiximus est partita.Insuper aūt Ia
cobum atq; Symonem:& filios iudæ galilæi:qui populū a Romanoꝝ potestate subducere niteban
tur sub Cyrino iudeæ ꝑside sicut prædiximus crucifigi alexander imperauit.

Quō Tyberio alexandro Cumanus successit in iudæa:& quia defuncto Herode fratre regis agrip
pæ defuncti:Agrippa iuuenis eius hūit principatū:Cæsare sibi Claudio concedēte. CAP. IX.

Erodes autem rex Calcidis remotiorem successionē hanc ananiæ Nibidei contribuit,
Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit.Defunctusq; est Herodes frater
h regis agrippæ maioris:octauo anno Claudii pricipatus:tres filios derelinq̄ns aristobu
lum:qui ei de priori fuerat uxore progenitus:& ex Beronice fratris filia:Beronicianum:
& Hyrcanum.Cuius regnum Claudius Cæsar agrippæ iuueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præsidis in iudæam a Cæsare destinati:sub eo multi usq; ad.xx.milia iu
dæorum perierunt quarta die azymorum. CAP. X.

Editione igitur incidente in Hierosolymitaꝝ ciuitate:dū Cumanus in iudæa pro reꝝ
gubernatione consisteret:multi iudæorum perempti sunt:sed primitus cām narrabo ꝓ
s pter quam talia prouenerūt.Instante festiuitate paschæ in qua mos est nobis azyma of
ferre:dum undiq; ad festiuitatē hanc populus conueniſſet:metuēs Cumanus:ne qua p
multitudinē turba aut res uel actio nascereť:iussit militibus:ut unā aciē armatoꝝ faciē
tes:circa pontifices tēpli consisterēt:ut si forte tale aliquid nascereť:tumultuantiū inquietudinē ꝓ-
hiberēt:hoc enim & priores ꝑsides iudææ in hmōi festiuitatibus faciebant.Cūq; quarta dies eius ce
lebrationis excessisset:quidam militū reuelās genitalia sua populo demonstrabat.Quod illi uiden
tes ad iram furorēq; pducti sunt:non semetipsos contumeliam passos:sed in deo impietatē gestam
esse dicētes:quidam uero ꝓcaciores:Cumanū blasphemantes:asserebant militē ab eo sūmissum.Cu
manus aūt audiēs:& ipse non mediocriter ꝓuocatus est.Verūtamē hortabať eos a seditione quie-
scere ne in festiuitate inquietudines excitarēt.Quibus dū suadere non posset:& illi ad blasphemias
magis accēderenť:iussit omnes milites arma sumētes ad antoniā conuenire.Erat enim hoc castrū si
cut ꝑdiximus suppositū tēplo.Multitudo itaq; uidēs ibidē milites cōgregari:pterrita cœpit effuge
re.Et dū se milites ꝓsequi crederēt:p āgustos egressus piter cū timore fugiētes oppressi sunt:& mul
tos adinuicē conterētes interemerūt.Viginti milia enī ānumerati fūt q in illā turba deſecerūt.Qua
ꝓpter erat eis ꝓ festiuitate luctus:& oēs oblitio rationū:atq; sacrificioꝝ:ad lamētatiōes lachrymasq;
conuersi sunt.Has ergo passiones unius militis luxuria genauit.Nōdū uero luctus quieuerat:& al
ter incidit denuo sup eos.Quidam enim qui ex illa turba fugiētes euaserunt uia publica uenientes
quasi cētum stadiis procul a ciuitate:& Stephanū Cæsaris seruū iter agētem more latrocinii spoliā
tes omnem eius diripuere substantiam.Audiens hoc Cumanus milites continuo destinauit:ꝑcipi-
ens uicinos diripi uicos:& nobiles eoꝝ uinctos ad se adduci. Igiť uastatione facta:quidam militū
leges Moyseos in quodam uico reperiēs:easq; sumēs cūctis uidentibus rupit:& multas blasphemias
atq; contumelias eis imposuit.Iudæi uero hæc audientes:& multi pariter concurrentes:in Cæsareā
descenderūt.Illic enim Cumanus erat.Ad quem accesserūt dicētes:non se:sed deū ad cuius iniuriā
hæc facta uidebanť ultuꝝse aūt nolle uiuere:dū leges patrias sic tractari uiderēt.Cumanus aūt me-
tuens:ne denuo tumultū populus excitaret:suadētibus amicis militie qui contumeliam faceret legi
bus securi percusso:occasionem secundæ seditionis abrupit.

Seditio Iudæorum contra Samaritas:& quia multi Iudæorum extincti sunt per Cumanum adiu
uantem Samaritas. CAP. XI.

Ost hæc igitur inter Samaritas atq; Iudæos inimicitiæ huiusmodi causa prouenerunt.
p Mos erat Galilæis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem:& iter facere per
Samariam.Dum ergo aliquando iter haberēt per uicum nomine Ginais inter Samariā &
campum maximum constitutum:quidam conserentes litem:multos eoꝝ interemerunt.

Primi itaq; Galileorum audientes quæ gesta fuerant ad Cumanum uenerunt rogantes eum ut inte remptorum necem inquireret. At ille pecunias a Samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes: multitudinem excitauere Iudæorum: ut arma sumerent: & suam defenderent libertatem: seruitutem amariſſimam esse dicentes: & iniurias importabiles: in talibus non defendi. Primatibus autē eorum eos compescere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus: illi penitus non acquiescentes: ad manus progressi sunt: & sumētes in auxilio Eleazarum Dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus: uicos aliquos Samaritanorum incendentes: cum ꝯta diripuere. Cumanus aūt hoc audiens: atq; sumens Sebastenorum cohortem & pedestrium. iiii. ordines: & coarmans pariter Samaritas sup iudæos egressus est: factaq; congressione: multos quidē peremit: plurimos aūt uiuos cœpit. Primi uero Hierosolymoꝝ genere pariter & honore: uidētes ad ꝗtā calamitatū magnitudinē deueniſſent: induti saccis: & cinere capita sua complētes: omnino eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabant: ponentes ante oculos eoꝝ subuertendam propriam regionem: & templum pariter concremandum: uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras: & ideo rogabāt ut mutarent uoluntatem: & proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearent. Hæc ergo dicētes: flexere eos. Quorum alii recesserēt: latrones aūt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudæa latrociniis est impleta.

Quia Numidius Quadratus Syriæ p̄ses audiens hæc: & ascendens in iudæā primates iudæoꝝ atq; Samaritanoꝝ Romā iussit ascendere: pariter & Cumanū & Celerē: ut Claudio Cæsari deberēt ex his quæ fuerāt gesta reddere rōnem: & qa quosdam iudæoꝝ ipse puniuit. CAP. XII.

Amaritanoꝝ uero primates ad Numidiū Quadratū Syriæ p̄sidem: qui illo tpe in Tyro erat aduenientes accusare iudæos: quia uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et p
s his quidem quæ ipsi passi fuerant: non tantum se dolere dicebant: nisi quia Romanoꝝ contempserint potestatem: ad quorum iudicium debuerāt pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices non haberēt: hæc ab eis acta dicebāt: & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritæ querebāt̄: iudæi uero & seditionis & litis auctores Samaritas fuisse dicebant: & ante omnes Cumanū munerum oblatione corruptū: qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus autem cum audisset distulit uindicare: dicens: tunc se sniam prolaturum: cum iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagaret. Et illi quidē nihil agentes reuertebantur. Post paululum uero tempus Quadratus in Samariā uenit: ubi auctores seditionis audiens: & quosdam Samaritanorum ac iudæoꝝ indisciplinatos inueniēs: crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendam uicum nomine Liddā: non breuiorem magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo Samaritas audiens: a quodam Samareo didicit: quomodo quidam primus iudæorum nomine Dortus: & aliqui cū eo iuuenum numero quatuor populo suasissent: ut a Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus p̄cepit occidi: Anianum uero pontificem: & anianum magistrum alligans: Romam direxit: quatenus de his quæ gesta fuerant: redderent Cæsari Claudio rationem: iussitq; primatibus Samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & Celeri millenario & uiolentiarum inhibitori: ut ad imperatorem pgerent pro alterutris inter se quæstionibus audiendis. Ipse uero metuēs: ne multitudo iudæorum seditionem iterum incitaret: Hierosolymas uenit: inuenitq; urbem in pace degētem: & festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari: reliquēs eos festiuitate: reuersus est antiochiam.

Quia Claudius audiens inter eos: iudæos quidem absoluit a culpa: rogatus ab agrippa rege: Cumanū uero exilio deportauit: Celerem autē millenarium & Samaritanorum primates morte mulctauit. CAP. XIII.

Vmanus autē & qui cum eo erant: necnon & primi Samaritanorum Romam directi: acceperunt ab imperatore constitutum diem: quo deberent rerum suarum causas expo
c nere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samarite libertorum Cæsaris & pariter amicorum: qui scilicet p̄ualere potuerāt cōtra iudæos: nisi agrippa iuuenis cum Romæ consisteret: & primos iudæorum opprimi uideret: uxorem imperatoris agrippinā suppliciter exorasset: ut marito suaderet: quatenus decenter audiens: sua iustitia seditionum puniret auctores. Claudius autem his p̄cibus p̄structus: causam audiens: dum agnouisset malorū principes fuisse Samaritas: eos quidem qui ascenderant ad eum: iussit occidi: Cumano autē fugam dedit. Celerem uero millenarium præcepit in Hierosolymam duci: & omnibus uidentibus p̄ totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

Felix mittit̄ p̄curator in iudæā: & ꝗta ptās adiecta sit agrippæ regi p̄ Claudiū. CAP. XIIII.

Isit aūt & Claudiū Felicē Pallantis fratrem in iudæam p̄sidē: q rebus in regione iudææ p̄
m sideret. Cūq; decimū pricipat⁹ complesset annū: Agrippæ Philippi tetrarchiā donauit & Bethaniā: & Traconitidē simul adiecit: una cum abela ꝗ fuerat de tetrarchia lysaniæ. Calcidē uero ei abstulit: cui. iiii. p̄fuerat ānis. Agrippa āt sumēs donatiōes Cæsaris: Aziazo regi Amasoꝝ uolēti se circuncidere sororē Drusillā dedit uxorē. Epsanes. n. Antiochi regis filius: eius

nuptias refutauit nolens iudæoꝝ ſolẽnitates ſequi: licet hoc factuꝝ ſe eius compromiſerit patri. Mariam uero dedit Archelao Helicii filio: cui ab agrippa patre fuerat primitus deſpõſata. Quibus nata ẽ filia nomine Beronice. Nuptiæ autem inter Druſillã & Aziazum celebratæ non multo tempore interueniẽte huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum Felix in iudæam ueniſſet ãminiſtrator: uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellẽtem: eius ſpeciem concupiuit: & quẽdam iudæum Symonem nomine amicum ſuum: genere cyprium magum mittẽs ad eam: ſuadebat: ut derelicto uiro nuberet ei: promittens eam beatam fieri. Illa uero non bene faciens: & declinare uolẽs inuidiam Beronicis ſororis propter pulchritudinem ſuam: tranſcẽdere paternam ſolẽnitatẽ flexa eſt: & Felicis nuptias ẽ ſecuta. Ex quo ſuſceptum filium uocauit agrippam. Sed quẽadmodum iſte iuuenis cum uxore per incendium Veſuuii montis temporibus titi cæſaris deperierit: poſtea declarabimus. Beronice uero poſt Herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus: multo tempore uiduata: fama diſcurrente: quia cum fratre coiret ſuaſit Polemoni regi lyciæ: ut circunciſus eam haberet uxorẽ. Sic enim iudicabat falſas oblocutiones poſſe monſtrari. Polemon autem flexus eſt: maxime propter diuitias eius. Non multo tamen poſt eorum nuptiæ permanſerunt: ſed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerũt Polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptiis: ẽt ſolẽnitates iudæorum pariter dereliquit. Eodem uero tempore & Maria repudians Archelaum: coniuncta eſt Demetrio alexandrino: iudæo genere & diuitiis ualde claro: tũc. n. & alabarches erat. Suſceptũq; ex illo filium: agrippæ uocabulo nũcupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

Moritꝰ Claudius cui ſucceſſit Nero q matrẽ uxorẽ & alios multos generis ſui iterfecit. CA. XV.

Laudius interea Cæſar defunctus eſt: cum imperaſſet annis tribus & decem: & mẽſibus viii. diebus. xx. Eſt autem ſermo quorundam: quia ab uxore agrippina fuerit ueneno
c peremptus cuius agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater: uir autem eius Domitius: Enobarbus: nobiliſſimus romanorum. Quo moriẽte: uiduatam multo tẽpore Claudius duxit uxorẽ: habẽtem filium: qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum agrippinæ: Meſſalinam pemit uxorẽ: ex qua filios habuerat: Britãnicum & Octauiam. Erat aũt ei & antonia filia ſenior quam prima uxore nomine Petina habuerat. Octauiam itaq; deſpõſauit Neroni: ſic. n. eum poſtea uocitauit: cum Cæſar eũ filium adoptaſſet. Agrippina aũt metuẽs ne Britãnicus creſcẽs regnum a patre perciperet: & uolẽs imperium ſuo filio præparare: de morte Claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mortuo: repente miſit principem militiæ Burrum: & cum eo tribunos libertoꝝ ualde præpotẽtes: qui deducerẽt per caſtra Neronem: & eũ more principis adorarent. Nero itaque hoc modo principatu ſumpto Britannicum quidem ueneno lenter occidit: matrem uero propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens: non ſolum pro matris officio: ſed etiam q̃ ei ſuis machinamentis romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam ſuam uxorem: multoſq; uiros inſignes: quaſi iſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare: multi nanque de Nerone hiſtorias conſcripſerunt. Quorum quidã pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt: ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt: qui de Nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neque priorum geſta conſcribentes: ueritatem uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neque odium habuiſſe noſcantur: eum longis poſt eos temporibus extiterunt. Sed de his quidem qui ueritatem hyſtoriæ prouidere nolunt: liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autẽ propoſitum ueritatis: perfectionem p̃ſentis negocii breuiter comprehendere nitimur: & q̃ nobis iudæis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates: aut delicta referare ſtudentes. Reuertar igitur ad narrationem caſuum gentis noſtræ. Primo itaq; imperii Neronis anno: moriente Aziazo alias Amaſorum rege: frater eius ſucceſſit in principatu. & minoris Armeniæ p̃ſulatus Ariſtobulo Herodis regis calcidei filio a Nerone commiſſus eſt. Sed Agrippæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tyberiadis tetrarchiæ p̃cipiens: ut ei eſſet ſubiectus: deditque ei & Iuliadem ciuitatem: trans fluuium conſtitutam & uicos circa eam poſitos. xiiii.

Quia Felix miſſus in iudæam: & inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam: proſpexit ut illis interẽptis: pacem tribueret regioni: pricipem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad Cæſarem & de morte ionathæ pontificis. CAP. XVI.

Es itaq; iudæorum crementum ſemper a peiori ſuſcipiebant. Latronum nanq; denuo & magnorum hominum turbis ſeducẽtium populum: eſt repleta prouincia. Quorum
r multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei filium: qui latronum ordinem inſtituerat: per inſidias cœpit uiuum. Dans enim fidem: quia nihil mali ſuſtineret: flexit eum ad ſe uenire: quẽ uinctũ Romam direxit ad Cæſarẽ. Habẽs aũt inimicitias Felix apud pontificẽ ionathã: eo q̃ eſſet pius: & ab eo moueretur: ut rebus iudæorum melius p̃ſideret: ne querelam a plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet a Cæſare: ut ipſe in iudæam dirigeretur adminiſtrator: occaſionem quærebat per quam remoueret eum: qui uideretur ei ſæpius importunus. Graue nanq; eſt nocere uolẽtibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cauſa

Fœlix fideliſſimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioſeph:genere Heroſolymitã:multarum pecuniarum promiſſione flexit:ut ſuper Ionathã latrones induceret:qui eum uita priuarent. Ille autem ſumpto conſilio hoc modo per latrones necẽ illius appetiuit. Aſcenderũt quidam eorum ad ciuitatem:quaſi adoraturi deum:gladioſq; ſub ueſte portantes:& permixti populis:peremerunt eum. Cũq; mors eius inulta remanſiſſet:decætero cũ omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcẽdebant: & gladios abſconſos habentes:quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant:& non ſolum in reliqua ciuitate:ſed etiam in templo quoſdam interimebant. Nam & ibi ſæpius cædes facere ꝓſumpſerunt:nihil ſe agere impietatis exiſtimantes. Ob quam cauſam arbitror etiam deum auerſatum noſtram urbem & templum:uelut nequaq̃ ſuo habitaculo mundum tradidiſſe Romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignem & ſeruitium intuliſſe:dum uellet nos cũ uxoribus atq; filiis crebris caſtigare calamitatibus. Opera itaq; latronum hoc implebant ſcelere ciuitatem. Magis uero & ſeducto res populos ſuadebant:ut eos in heremum ſequerentur:dicẽtes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq; in hac inſipientia flexi ſupplicia ptulerũt:quoniam dum ad hoc acceſſiſſent: a Fœlice puniti ſunt.

Quia ueniente Aegyptio malefico:& multis Iudæorum ab eo ſeductis:Fœlix aggreſſus eos multos occidit. CAP. XVII.

h Oc enim in tempore uenit aliquis ex Aegypto in Hieroſolymam dicens ſe eſſe prophetã & populari multitudini perſuaſit:uti cum eo ad montẽ qui dicitur oliuarum poſitum e diuerſo ciuitatis procul ſtadiis .y. conſcenderent:uelle dicens eis exinde monſtrare: qa eo uidẽte Hieroſolymorum muri corruerẽt:unde ingreſſum eis faciendum eſſe promittebat. Fœlix aũt dum hæc audiſſet:iuſſit militibus ut arma ſumerẽt. Quo facto cum multis equeſtribus impetu facto ab Hieroſolymis irruit ſup eos:quadringẽtos quidem eoꝝ gladiis interemit:ducentos uero uiuos cœpit:ipſe aũt Aegyptius lapſus fuga diſpuit. Rurſus itaq; latrones populum contra Romanoꝝ ꝓlia concitabant ſuadentes:ne eis ſubiacere deberẽt:& ſibi reſiſtentiũ uicos incendebant atq; diripiebant.

Quẽadmodum Iudæos & Syros pro æquitate ciuilitatis in Cæſarea ſeditioſe concertantes:Fœlix compeſcuit. CAP. XVIII.

Nter hæc autem Iudæi habitores Cæſareæ:contra Syros ꝓ æquitate ciuilitatis huiuſmodi facere ſeditionẽ. Iudæi nãq; primos ſe eſſe dicebant eo q̃ conditor Cæſareæ rex
i Herodes de genere fuerit. Iudæoꝝ. Syri uero de herode quidem ita eſſe profitebant:dicebant autem Cæſaream Stratonis turrim primitus uocitatam:& tunc nullum habitatorem ipſius ciuitatis fuiſſe Iudæum:Hæc audiẽtes ꝓfecti prouiciæ:ſumẽteſq; ex utraq; parte ſeditionis auctores:plagarum affecere uulneribus:& tempeſtatẽ litis eorum ad breue tempus hoc opere ſedauerunt. Rurſus quoq; iudæi habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes:& propterea ſpnentes Syros:blaſphemiis ſtudebant eos ad iurgia denua prouocare. Illi uero pecuniis quidẽ minores:ſed ſapientia fortiores dum multi Cæſarienſium & Sebaſtenoꝝ ſub romanis ibidem militarent:pauco tempore & ipſi Iudæis iniurias ſermonibus inferẽbãt. Poſt:alterutros ſe ita lapidauerũt donec ex utraq; parte uulnerati conciderent:uerũtamen uicere Iudæi. Fœlix autem cũ uidiſſet belli modo eoꝝ eſſe certamen:metuens petebat iudæos:ut a lite ceſſarent. Quibus non audientibus milites armatos miſit:& multos quidem eorum peremit:plurimos autem uiuos cœpit:& domos quorũdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptione permiſit. Iudæorum uero modeſtiores & dignitate nobiliores:metuentes pro ſemetipſis rogauere Fœlicem ut milites miſſa tuba reuocaret:eiſq; detero parceret. Quod Fœlix facere eorum præcibus acquieuit. Hoc itaq; tẽpore:rex agrippa dedit pontificatum Hiſmaheli filio Siab. Exorta eſt enim & pontificum contẽtio contra ſacerdotes & Hieroſolymitarum primates. Vnuſquiſq; enim eorum cateruas procacium & ſeditioſorũ hominum colligens:uidebatur eſſe princeps. Et conſerentes ſemetipſos ad lites:alterutris derogabãt & ſe lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat:ſed ut in ciuitate ſine præſule:audaci poteſtate ab omnibus talia gerebantur. Tantam ſiquidem impudentiã atq; ꝓſumptionem pontifices obtinuerant:ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare ꝓſumſerint:qui decimas ſacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat:ut ſacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis oppꝛſa grauitate iuſtitiæ prævaluerat.

Quomodo Portio Feſto in Iudæam miſſo pro ſucceſſione Fœlicis:contigit prouinciam ſicariis commoueri. CAP. XIX.

Ortio ſiquidẽ Feſto directo a Nerone ꝓ ſucceſſione Fœlicis:primi Iudæoꝝ Cæſareã habi
p tantes:aſcenderũt Romam:accuſaturi Fœlicẽ. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere ꝓ leſione iudæoꝝ:niſi plurimũ ei Nero ꝓ fratris Pallantis precibus indulſiſſet:cui tũc honorem maximũ impẽdebat. Interea primates Syroꝝ cæſarienſium Berillo pædagogo Neronis:qui officium ſuper græcos habebat:per epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt:ut a Nerone peteret: dari eis epiſtolã:per q̃ ius ciuilitatis qd cum eis habebant iudæi cõmuniter penitus nõ fieri itimaret

Berillus ergo imperatorem rogauit atq; promeruit ut huiuſmodi ſcriberetur epiſtola: quæ tamẽ gẽti noſtræ poſtea ingẽtium malorũ fuit occaſio. Agnoſcentes nãq; Iudæi Cæſariẽſes: quæ fuerant ſcripta pro Syris: tantas ſuſcitauere ſeditiones: donec bella ſuccederẽt. Feſto igitur in Iudæam ueniẽte contigit ut prouincia a latronibus uaſtaret & uici omnes incẽderẽtur. præcipue nãq; ſicarii abũdabant utentes gladiolis magnitudine ſimilibus perſicorum enſium: cũ ſummitatibus obuncis: & quales ſunt romanorũ ſicæ: quibus etiam uocabulũ ſicariorũ latrocinantes habuerũt. Hii nãq; latenter p mixtis in feſtiuitatibus populorũ ſicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientiũ: quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cũ armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant & cuncta pariter concremabant. Interea diuerſis rebus turbata prouincia: Feſtus multitudinem deſtinauit equeſtrium atq; pedeſtrium: ſuper populos q decepti fuerãt a quodam magno: ſalutem eis & malorũ requiem promittente: ſi eũ ſequi in deſertũ contenderent. Quo facto: & ipſum ſeductorẽ & ſeductos: irruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

De porticu interiore templi: & quemadmodũ eam exaltauere Iudæi: & quia Feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui: ſed Iudæis rogantibus: concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronem conceſſit miſerũt nuncios: quos audiens Nero: ueniam geſti operis condonauit: & ædificium manere permiſit: & quia moriẽte in Iudæa Feſto: ſucceſſor uenit Albinus. CAP. XX.

h Oc tempore rex Agrippa fabricatus eſt ædificium magnitudine ualde ꝓcipuum: in palatio Hieroſolymorum: iuxta theatrum. Quod palatiũ factum ẽ olim a filiis Aſamonei: in loco eminenti poſitum. Quod etiam uolẽtibus ciuitatem reſpicere delectabilẽ conferebat aſpectum: unde rex inclinatus: inſpiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq; uidentes Hieroſolymorum primates grauiter habuerũt. Non enim patrium erat: ut ea quæ fiebant in templo: & maxime cum ſacra diſpenſaretur: aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietẽ excelſum edificauerũt circa ædẽ: quæ erat in interiori ſacrario ad occidentem uerſa. Hic ergo paries non ſolum triclinii regalis aſpectum abſtulit: ſed etiam occidentalis porticus quæ erat in exteriori templo: ubi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templum habere romani ſolebant. in his igit̃ indignatus rex Agrippa: & præcipue Feſtus præfectus: præcepit eis: ut opus ædificatũ repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daretur: quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem: dicentes non ſeu uitam habituros: ſi qnædã pars templi deſtrueretur. Tũc permittente Feſto: miſerũt de ſuis primatibus decem: ſimul & Hyſmaelẽ pontificem: & Helchiã Gazophilacem. Nero aũt audiens eos: non ſolum ueniam geſti operis condonauit: ſed etiam ædificium manere permiſit: hoc beneficium Pompeiã coniugi religioſæ: pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire ꝓcepit: Helchiam uero & Hyſmaelẽ obſidum loco retinuit. Rex igitur hæc agnoſcens pontificatũ dedit Ioſeph filio Symonis pontificis: qui cognomen habebat cadis. Porro Cæſar miſit Albinum in Iudæã præfectum: mortem Feſti cognoſcens. Rex aũt denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit: & Anani filio qui & ipſe Ananus uocabatur eius ſucceſſionẽ dedit. Hunc etenim ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe fœliciſſimum: filios nanq; habuit q omnes dei pontificatu ſunt functi: dum & ipſe primitus hũc honorem plurimis temporibus habuiſſet: quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus autem iunior cum pontificatũ ſuſcepiſſet: erat uehemẽter aſperimus & audax: ſecta Saduceus: qui circa iudicia ſunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles: ſicuti iam declarauimus.

Quia ſub eo a nece prouincialium ſicarii ceſſauerũt. CAP. XXI.

Vm ergo huius ſectæ Ananus eſſet: credẽs ſe inueniſſe tempus opportunum: Feſto mortuo & Albino initinere conſtituto: concilium fecit iudicum: & quoſdam deducens ad

c ſemetipſum inter quos & fratrem Ieſu qui dicitur Chriſtus: nomine Iacobũ: quaſi contra legem agentes accuſans: tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatiſſimi eſſe ciuitatis: & circa legis integritatem habere ſollicitudinem: grauiter hæc tuleret miſeruntq; latenter ad regem: rogantes eum: ut ſcriberet Ananome talia perpetraret: cum neq; prius recte feciſſet. Quidam uero eorum etiam Albino occurrerunt: ab alexandria uenienti: eumq; docuerũt: quia non liceret anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum ſermonibus flexus: cum iracundia ſcripſit anano: interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa ſublato ei pontificatu: q; tribus habuerat menſibus: Ieſum Damnei filium in eius loco conſtituit. Cunque albinus in Hieroſolymitarum ueniſſent urbem: omni prouidentia niſus eſt ut prouincia pacem haberet: & ideo ſicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur ananus per ſingulos dies ad meliorem gloriam conſcendebat & fauorem ciuium habebat pariter & honorem. Erat enim locuples: & quotidie albinum atque pontificem muneribus complacabat. Habuit autem famulos ualde laborioſos: qui cum procacibus conuerſati uiris: pergentes ad areas ſacerdotum decimas accipiebant: tum facientes: & non abſtinentes a cede non dantium: ſed etiam alii pontifices ſimilia ſeruorum illius peragebant: cum nullus utique prohiberet. Quapropter ſacerdotes q olim ex decimis alebantur: tunc inopiæ neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſicarii feſtiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes: comprehenderunt uiuum ſcribam magiſtratus Eleazari filium

Ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate.Deinde mittentes ad Ananiam:dixerunt ita se scribam remissuros ad eum :si albino suaderet:ut decem uiros quos ex eis cœperat:& uinctos habebat absolueret.Ananias autem propter necessitatem Albino ut hæc faceret persuasit:quod opus maximorum malorum fuit initium.Latrones nanq; semper moliebantur ut aliquos familiarium caperent Ananiæ:quos non aliter:nisi quosdam sicariorum reciperent:dimittebant.Cunq; numerus eorum iterum acreuisset:capta fiducia rursus prouinciam affligebat.Hoc itaq; tempore rex Agrippa Philippi Cæsaream amplius fabricatam:ad honorem Neronis Neronida appellauit:& Berythiis theatrum pecuniis multis instructum annalibus spectaculis condonauit:innumeras illic expensas efficiens.Frumenta nanq; populo copiosa:& oleum opulenter exhibuit:& omnem pariter ciuitatē statuarū pulchritudine:& antiquorum imaginibus exornauit:& pene omne decus regium ibi mi grauit. Quapropter crescebat aduersus eum odiū subiectorum eo q; illorum pompam auferens: ornaret extraneam ciuitatem:Iesus autem Gamalielis filius a rege successionem pontificatus accepit:Iesu Dānei honore priuato:& propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes enim collectionem prauorum hominum:frequenter usq; ad lapides blasphemiis præcedētibus incideret. Ananus autem præcellebat eos:quando diuitiis suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant:cum essent de genere regio:& propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent:uolenti scilicet iura & res infirmorum diripere præparati.Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus ueniens Albino successor:tantis malis Iudæos affecit:ut eos ad arma contra Romanos uenire compelleret. CAP. XXII.

Albinus itaq; cum audisset sibi successorem Gessium Florum fuisse directum:uolens aliquid Hierosolymitis præstare:producens uinctos qui erant indubitanter morte digni
a eos præcepit occidi. Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere:pecuniis sumptis abire præcepit:& ita gestum est:ut carcer quidem purgaretur a noxiis:sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores:persuaserūt regi:ut facto concilio eis concederet quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur eius regnum decere dicentes:ut memoriam de nouitate introducta præciperet. Quod petētes:impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant hymnidicis hoc concessit:ut posita uestē prima:Linea sicut uoluerant uterent. Omnia cōtraria patemis legibus agebantur quibus spretis non poterant pœnæ non solui. Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum : & ciues conspicerent artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent : quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur pecuniasque repositas propter timorem Romanorum habere non ualere:tunc habito consilio:ut cura haberetur artificum:& eis potius liceret expendi thesauros : quando si una hora quilibet operaretur:mercedes acciperet:regi persuaserunt : ut orientalem porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringentorum cubitorum parietes habentes:ex lapide quadrato alboq; constructos.Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero sex:opus Salomonis regis:qui primitus templum omne construxit.Rex autem dum ei a Claudio templi fuisset cura commissa:iudicans:quia omnis operis destructio quidem esset facilis instructio uero difficilis : & præcipue ad hanc porticum & tempore & copiosis pecuniis opus esset: hoc quidem supplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero sterni albo lapide non prohibuit.Iesu autem filio Gamalielis pontificatum priuato dedit hunc honorem Mathiæ Theophili : sub cuius pontificatu:& bellum Romanorum contra Iudæos sumpsit initium . Necessarium inter hæc credo & historiæ præsenti esse conueniens : narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt : & quibus fungi hoc honore permissum est : & quanti fuerunt usque ad belli finem. Primum itaque omnium dicūt Aaron fratrem Moyseos pontificatum sumpsisse diuinum: quo moriente successisse mox filios : & ab aliis eorum denuo liberis honorem unius distributum. Vnde legittimum est nullum posse pontificatum percipere:nisi de sanguine fuerit Aaron: ex alio nanque genere neque si in regno constitutus sit : pontificatum potest adipisci . Fuerunt itaque omnes ab Aaron sicut diximus primo usque ad Finasum qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est : numero.lxxxiii. Ex quibus in deserto temporibus Moyseos consistente tabernaculo quod Moyses deo dicauit : usque dum ad Iudæam populus aduenisset : ubi Salomon rex edificauit templum : pontificatum habuerunt uiri numero.xiii.Primi nanque donec uitam finirent morte : habebant inerumpibiliter hunc honorem postea uero etiam uiuentibus successio præbebatur. Sed hi quidem.xiii. Aaron existentes ex genere : per successionem sumebant honorem . Fuit autem hebræorum respublica primo quidem sub populi potestate : post hoc autem sub unius principatu sita: tertio uero sub regibus.Tempus ergo quo isti.xiii.habuere principatum:a die qua ægyptum patres nostri Moyse duce reliquerunt:usq; ad ædificationem templi quod Salomon rex Hierosolymorū in urbe construxit:fuit annorū.xii.& sexcentorū.Post illos itaq;.xiii.pontifices . decem & octo alii hās

tenuere poteſtatem:a Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedentes:uſque ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis:qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem: templum quidem concremauit:gentem uero noſtram in Babyloniam migrauit:& pontificem Ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringentorum.lxvi. fuit annorum:mẽſium ſex: dierumq;.xx.cum utique Iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum.lxx.captiuitatis geſtæ per Babylonios Cyrus Perſarum rex dimiſit ex Babylonia Iudæos ad propriam remeare terram:atque conceſſit templum ædificare captiuis. His itaque remeantibus:Siſon pontificatum ſumpſit: & ex eius genere alii.xv.uſq; ad tempus regis Antiochi: qui uocabatur Eupator hunc habuere præſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringẽtis.xiiii.primuſq; Antiochus quam prædiximus:& princeps eius militiæ Lyſias:Oniam cui erat Menelaus cognomẽ tum pontificatu depoſuerunt:perimentes eum in Bercea & conſtituerũt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron:non autem ex iſta domo. Propterea autem & Onias defuncti fratruelis & nomen referens patris:ueniens in Aegyptũ Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris:ſuaſit eis:ut ſecundum Heliopoliticam legem deo conſtituerẽt templum:Hieroſolymitano ſimile:& eum pontificem ordinarent. Sed de templo apud Aegyptum ædificato:ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus annis habuiſſet pontificatum defunctus eſt:cui nemo ſucceſſit: ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Igitur Ionathas frater Iudæ Machabei ipſo tempore ſuſcepit pontificatum quem tenebat quatuor annis. Quo per inſidias moriente dolo Tryphonis:ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus:accepit hunc honorem Symon germanus eius. Huic per dolum quoque generi in conuiuio morienti:filius ſucceſſit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis.xxxi.in ſenectute moritur cum & pontificatum tenuiſſet & regnum. Quo defuncto:Ariſtobulus eius maior filius ei ſucceſſit:qui primus ſibi diadema impoſuit:ac poſt annum moritur. Cuius uxor Alexandra fratrem eius alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem:cum & regnaſſet:& ſacerdotum tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt:alexandræ coniugi præcipiens:ut ipſa pontificem ordinaret. Quæ pontificatum quidem Hyrcano ſuo filio dedit:regnum uero ipſa retinens annis.ix.defuncta eſt. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortem nanq; alexandræ:dimicauit aduerſus eum frater eius Ariſtobulus:& dum uiciſſet:illum quidem pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens Pompeius:& Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens:ipſum quidem Romam cum filiis uinctum miſit:Hyrcanum uero denuo in pontificatu reſtituit:quem gentis quidem præſidatum habere permiſit:diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores alios annos quadringentos. Barzafranes autem & Pacorus Parthiæ potentes:tranſeuntes Euſratem:& pugnantes aduerſus Hyrcanum:ipſum quidem cœperunt: Ariſtobuli uero filium antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſent regnum. Soſſius & Herodes obſederunt eum:captumque tranſmiſerunt antonio. Antonius uero defunctum antiochiæ trucidauit. Herodes uero commiſſo regno ſibimet a Romanis nequaquam conſtituit ex genere Aſamonei pontifices:ſed quibuſdam ignobilibus & qui ſolummodo de ſacerdotibus eſſent præter ariſtobulum tribuit hunc honorem. Ariſtobulum nanque filium Hyrcani:qui a Parthis captus fuerat:pontificem conſtituens:ſororem eius Mariannem duxit uxorem. Ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit:propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens:ne cuncti ad ariſtobulum declinarent:eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum natare:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc autem nequaquam alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoque geſſit in conſtitutione ſacerdotum Archelaus Herodis filius:pariter & Romani poſtea ſuper Iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt uſque ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum:anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt:ſub Herodis regno: & filii eiũ archelai. Poſt horum uero mortem:populi quidem poteſtate cuncta gerebantur: præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaque Florus miſſus a Nerone ſucceſſor albino:plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nãque genere Dazonius:habuit autem uxorem nomine Cleopatram:quæ dum eſſet amica pompeiæ Neronis uxoris:& malignitate marito non minor:per eam uir eius inſulas huius dignitatis adeptus eſt. Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus: ut præ magnitudine malorum eius: Albinum quaſi beneficii largitorem Iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat: & ne penitus deprehenderetur a turba quodammodo præuidebat. Geſſius autem Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aperta malignitate pompabat:neque direptioni parcens: neque modum iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum:& omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant cum illius permiſſione: ut de ſua ſalute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices

Iudæi cum non ualerent nasiationes sustinere latronum: cogebantur a propriis solennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius ubicunque liceret apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans citius quam paulatim: & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc prælium secundo quidem anno amministrationis flori. xii. autem Neronis imperii. Sed ea quidem quæcunque aut facere coacti sumus: aut pati: perfecte scire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponam terminum antiquitatis Historiæ: postquam etiam bellum cœpi conscribere. Continet autem hoc opus a prima hominis natiuitate traditionem usque ad decimum annum Neronis imperii. Ea siquidem quæ nobis Iudæis prouenerunt in Aegypto: & Syria: Palæstina: & quæcunque perpessi sumus ab Assyriis & Babylonus. uel circa nos Persæ seu Macedones egerunt: & post eos Romanis: sicuti reor sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptione conseruare: qui per annos duo milia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum: actus eorum: & conuersationes enuncians: & Monarcharum potestates enarrans: sicut ex sacris libris de rebus omnibus descripuo continetur. Hoc enim in principio historiæ me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia: opere iam perfecto: quia nullus alter licet uoluntatem habuerit: neque Iudæus: neq; alienigena potuit hoc negocium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a congentilibus meis maximam eruditionem nostræ prouinciæ etiam græcas studui litteras adipisci. Artis nãque grammaticæ experimentum sumpsi: integritatem uero prolationis uerborum: possidere me paterna consuetudo prohibuit: quippe cum apud nos non recipiant eos: qui elocutionem multarum gentium didicisse noscuntur eo q̃ commune putem hoc officium non liberis tantummodo sed etiam uolentibus seruis. Sapientiam uero illos testantur habere tantummodo: qui leges sub integritate cognoscũt: & uirtutem sacrarum litterarum interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus: uix duo quidem aut tres adepti: & laborum fructu repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum etiam de genere meo: & uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo: libris existentibus. xx. habentibus uero sexaginta milia uersuum. Et si diuinitas concesserit: per discursum: commemorabo rursus & causas belli: & eorum quæ ad præsentem pertinent diem: quæ est tertiidecimi quidem anni Domiciani cæsaris principatus: mihi autem a natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoque uobis conscribere nostras etiam ideſt Iudæorum sectas: in. iiii. libris: de deo eiusq; substantia: & de legibus & cur secundum eas aliud facere permittimur: aliud prohibemur.

De antiquitatibus Iudæorum. Finis.

¶Iosephi Mathathiæ filii Hebræi genere sacerdotis ex Hierosolymis de Antiquitate Iudæorum contra Appionem Grammaticum Alexandrinum. CAP. I.

SVfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulentissime uirorum Epaphrodite legentibus eos aperui de nostro genere Iudæorum: quia & uetustissimum est & primam conscientiam propriam habuit: quinque milia enim annorum numerum historiam continentem ex nostris sacris libris græco sermone conscripsi. Quoniam uero multos uideo respicientes blasphemiam quorundam insane prolatam: & ea quæ a me de antiquitate conscripta sunt non credentes: putantes mendacium nostrum sit genus: eo quod nulla memoria apud Græcorum nobiles Historiographos digni sunt habiti nostri maiores. Pro omnibus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta conscribere: & deroganti/ um quidem uæsanum spontaneumque increpare mendacium: aliorum uero ignorantiam pariter emendare: uniuersosque de nostra antiquitate qui scilicet ueritatem amplectuntur edocere. Vtar autem in meis dictis testibus eis: qui de omni antiquitate apud Græcos fidedigni sunt iudicandi: eos autem qui blasphemе de nobis atque fallaciter conscripsere aliqua per semetipsos conuicta indubitanter ostendam. Conabor etiam causas exponere propter quas non multi in Græcis historiis gentis nostræ fecere memoriam: necnon & eos quidem nobis nequaquam scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaque satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis Græcis tantummodo fidem habere & ab eis consulendam esse ueritatis integritatem. Nobis autem & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones inspicere: sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidem Græcorum noua & heri: ut ita dicam: nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatum & adinuentiones artium conscriptionesque legum cunctarumq; rerum iuniores apud eos est historiæ diligentia conscribenda. Apud Aegyptios autem atque